10
5-D
18

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
17 H
11

10.5.D.18.

A 11 d 23 b b 3a

HORATII

TVRSELLINI

E' SOCIETATE IESV,

Hiſtoriarum ab origine Mundi vſque ad Annum 1598.

EPITOME

LIBRI X.

Acceſſit continuatio vſque ad annum 1651. incluſiuè, quæ lib. XI. continetur,

Noua & repurgata Editio.

ROMA

LVGDVNI,

Sumpt. PETRI RIGAVD, In viâ Mercatoria ſub ſigno Fortunæ.

M. DC. LIII.

Cum Approb. & Priuilegio Regis.

HORATII

TVRSELLINI

E' SOCIETATE IESV,

Hiſtoriarum ab origine Mundi vſque ad Annum 1598.

EPITOME

LIBRI X.

Acceſſit continuatio vſque ad annum 1651. incluſiuè, quæ lib. XI. continetur.

Noua & repurgata Editio.

LVGDVNI,

Sumpt. PETRI RIGAVD, In viâ Mercatoris ſub ſigno Fortunæ.

M. DC. LIII.

Cum Approb. & Priuilegio Regis.

HORATII TVRSELLINI, IN SVAM EPITOMEN HISTORIARVM,

PRÆFATIO AD LECTOREM.

TANTA hiſtoriarum multitudo eſt atque varietas, cuiuſvis, vt hominis non ſit aut perlegere omnes, aut in ordinem redigere, aut memoria cuſtodire; quò fit vt complures ab hiſtoriarum lectione abhorreant, multi epitomen aliquam, ac ſummam hiſtoriarum deſiderent, vbi res maximè memorabiles breuiter, atque ordine comprehendantur, nam

Chronicorum ſcriptores ferè ita ieiunos exiléſque eſſe dicunt, vt non ſedent famem, ſed augeant: ſi qui autem pleniores exiſtant, vel inquinatam orationem adhibere, vel hiſtoriarum auctores omittere: vt quâ faſtidium afferant lectoribus, quâ rebus abrogent fidem. Quare ego ab adoleſcentia cùm non negligenter in hiſtoriarum monumentis aliquandiu verſatus eſſem: appoſitum mihi aliquod memoriale ſubſidium parandum putaui, fecique non inuitus tum aliorum cauſa, tum mea, ut hanc qualemcunque hiſtoriarum epitomen paulatim contexerem, ſæculorúmque omnium memoriam, obſeruatis notatíſque temporibus, perbreui, nec inutili, vt ſpero, volumine complecteter. Feci etiam, vt præcipuos cuiſque rei adſcriberem auctores, fontéſque indicarem; vnde ſcilicet,

cet, ſi cui libitum foret, eadem illa vberiùs liceret haurire. Eius olim epitomes pars prior cùm mihi fortè excidiſſet, deſcriptáque eſſet à pluribus: multi viri & prudentia, & auctoritate præſtantes, qui meas aliquid putabant nugas, me denique pepulerunt, vt quod priuatum bonum eſſe volueram, paterer eſſe commune; & quod rude, & inchoatum circumferri dolebam, perfectum, atque abſolutum ipſe vulgarem. Cæterùm in notandis Hebraicæ hiſtoriæ temporibus, Hebræorum auctoritatem, quę certior habetur, ſecuti ſumus. Et quoniam inter annalium hiſtoriarúmque ſcriptores ſæpè de vno alteróve anno, aut etiam de pluribus eſt controuerſia: optimum factu exiſtimaui, vt hæc, quæ memoriæ cauſa breuiter curſímque perſtringuntur, non aurificis ſtaterâ, vt dicitur, ſed po-

pulari trutinâ examinarem. Scitũ eſt enim ex opinabilibus & incertis, certa & explorata excerpere. Itaq; integris potius, ac ſolidis, quã fractis numeris, & imminutis iuſta per interualla (ac cõmodatè videlicet ad memoriã) rerum memorabilium tẽpora notanda duximus, quo & memoriæ imbecillitati, & temporum veritati quàm maximè ſeruiremus. Porrò quò commodior libellus foret ad tot res támque varias identidem recolendas, ea forma edendum curauimus, quæ facilè & in ſinu geſtari, & manibus teri poſſet.

ELOGIVM

ELOGIVM AVTHORIS, *ex Catalogo Scriptorum Societatis* IESV, *Auctore* P. PETRO RIBADENEIRA, *eiuſdem Societatis Theologo.*

HORATIVS TVRSELLINVS, natione Italus, patria Romanus, in ipſo adoleſcentiæ flore Societatem noſtram expetens, aſſecutus eſt; & cùm aliis, tum Humanioribus potiſſimùm litteris, excultus, illas per multos annos in Collegio Romano docuit: Collegij etiam Florentini ac Lauretani Rector fuit. Scripſit
De vita B. Franciſci Xauerij, lib. VI.
Epiſtolarum eiuſdem Franciſci, lib. IV. quas in vnum corpus collegit, atque

elegantèr ex Hiſpano ſermone Latinas fecit.

Compendium Gerammatices Emanuelis Aluares.

Item, *Varia Poëmata & Tragœdias ſacras.*

Ad hæc *Orationem funebrem in mortem* GREG. XIII. Pont. Max.

Lauretanæ Hiſtoriæ, lib. v.

Item libellos duos, alterum,

De vſu particularũ Latini ſermonis;

Alterum.

Nomenclatorem vocum Latinarum.

Hiſtoriam ab orbe conditio ad noſtra tempora, maxima perſpicuitate ac ſimplici elegantia conſcriptam. Sed HORATIVM alias ingenij ſui lucubrationes meditantem, poſtquam per duode-viginti annos Romanam iuuentutem ad verum Eloquentiæ iter inſtituit, inuida mors ſuſtulit; & ad Diuos, vti ſperamus, tranſtulit, anno

anno ſalutis, ni fallor, MDC. XIX. ætatis ſupra ſexageſimum. Erat religione, animi ſubmiſſione, modeſtia, affabilitate, manſuetudine, cæteríſque virtutibus ſupra modum amabilis. Præter hæc, quæ prælo mandata in vulgus emanarunt, reliquit &

Commentarios prætereà *in omnes* fermè *Ciceronis de arte Oratoria libros, & in Orationes eiuſdem.*

PRI

PRIVILEGIVM REGIS.

LVDOVICVS XIV. Dei gratia Galliarum & Nauarræ Rex Chriſtianiſſimus ſingulari priuilegio ſanxit ne quis per vniuerſos Regnorum ſuorum fines intra quinque annos imprimat ſeu Typis excudendum curet & venale habeat opus quod inſcribitur, *Horatij Turcellini Societatis* IESV *Epitome Hiſtoriarum emendatum & continuatum vſque ad ann.* 1651. præter Ioannem Amatum Candy Typrographum Regium, aut illos quibus ipſemet conceſſerit idemmet opus extra Regni ſui limites imprimendum curare, vel quempiam vbicunque fuerit ad id agendum impellere ac inſtigare ſine conſenſu dicti Amati Candi; idque omne ſub confiſcatione librorum aliiſque pœnis originali diplomate contra delinquentes expreſſis.

Ledit Candy à remis ſon priuilege au ſieur Pierre Rigaud pour en iouyr comme deſſus, ſuiuant l'accord faict entre eux.

Appro

Approbatio Theologorum.

NOs infrà ſcripti S. Theologiæ Doctores fidem facimus, vidiſſe & perlegiſſe librum, cui inſcriptio, *Horatij Turſellini*, è *Societate* IESV, *Epitome Hiſtoriarum libri X.* in quo nihil fidei Catolicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ, nec morum probitati repugnans animaduerſum; quin res, & narratio ipſa, diſtincta, compoſita, ſine vanitate, ſine ineptiis, breuis, quod ſatis ſit, & fida. Lugduni 5. Nouemb. 1619.

F. ROBERTVS BERTHELOT, Epiſc. Damaſc.

DE VILLE.

ALIA.

HÆc Epitome Hiſtoriarum à P. HORATIO TVRSELLINO edita, prorſus digna eſt, quæ, ſiue ob ſermonis elegantiam, ſiue ob varietatem rerum typis iterum iterúmque mandetur. Ita ego infra ſcriptus, ex authoritate Reuerendiſſimi Domini Epiſcopi Attrebaten. cenſeo. Duaci 29. Decemb. 1622.

FRANCISCVS FOVRNETIVS, è Societatis IESV, S. Theolog. Doctor ac Profeſſor.

HORATII

HORATII TVRSELLINI, E' SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER I.

ADAMVS.

PRIMVM igitur omnibus conſtat, condito ornatóque Mundo Adamum, humani generis principem, à Deo eſſe præpoſitum, & in amœniſſimis hortis, diuina manu conſitis, vbi vitalis poma arboris ſuppeterent, collocatum. Cæterùm huic Euam ſociam, & adiutricem datam, ruinæ cauſam exti- *Gen. c. 1. & 2. Ioſ. antiq. l. 1.*

ciſſe. Adamus quippe diuinam legem neglexit, non tam veriti pomi ſpecie, quàm illecebra inductus vxoris. Ergo vnà cum noxæ ſocia, beatis hortis in perpetuum expulſus, morti, cæteriſque miſeriis, quæ mortalem conditionem comitantur, obiicitur; repente ex beato miſer, & auctor hominum generis ruens, ſecum in eundem caſum pōſteritatem traxit omnem. Exilij initio Adamus Caimum, & Abelem genuit, quorum ille agricola, hic paſtor fuit. Sed citò domeſticum malum interuenit inuidia. Abelis ſacrificia Deus, igni è cælo demiſſo probauit; Caimi non item. Itaque homo inuidus fratrem interfecit. Ob eam cædem parentes diù in luctu fuerunt. Ipſe, vltrice parricidij conſcientia, profugus errauit. Et tamen homo demens vrbem condidit. Eius poſteri Muſicam, Ferrariam, aliáſque artes vel ad vitæ commoditatem, vel ad delectationem inuenêre. Impia Caimi, pia Sethi, qui poſtea Adamo natus eſt, progenies extitit.

ENOCHVS.

Anno à Mundo cond. propè M.

Gen. c. 5. Ioſ. l. 1. ENOCHVS Sethi trinepos, anno poſt mundum conditum propè milleſimo, ob ſummam Dei familiaritatem, diuinitùs eſt ex hominum cœtu atque oculis raptus. Huius filius Mathuſales, cùm annos ferè mille vixiſſet, nihilo faciliorem, quàm cæteri, expertus eſt mortem. Vulgò autem mortales mortis obliti, vitæ longitudine (plerique enim annum explebant nongenteſimum) abuti cœperunt.

Gen. c. 6. 7. & 8. Sethi porrho gens connubiis cum Caimi gente iunctis, Gigantes progenuit; & in externos

lapſa mores, omnia pudoris atque officij repagu- *Ioſ. l.* 1.
la perfregit. Itaque anno poſt Mundum conditum M D C L V I. flagrans vbique libido, perpetuis quadraginta dierum imbribus, terrarúmque omnium eluuione reſtinguitur. Animantium nihil vſpiam reliquum fit, præter id quod Noë vir bonus Dei monitu in arca, ſeu naui quadam ingenti aſſeruarat ad ſobolem. Sub eluuionem vis, & vita hominum imminutâ eſt. Ad ſubſidium imbecillitatis, carnes conceſſæ. Vinum quoque à Noë inuentum, ſed hauſtum vberiùs ne ipſi quidem pepercit auctori. Ebrium, ac nudatum parentem Chamus ludibrio habere, aliis demonſtrare cœpit: at Semus, & Iaphetus auerſi, iniecto pallio contegunt. Ergo pater, re poſtea cognita, Chami progeniem exeeratus, cæteris liberis benè precatur. A tribus hiſce Noë filiis gentes omnes toto terrarum Orbe paulatim ſunt propagatæ. Iapheto Schytia, & Europa, Chamo Syria, Ægyptus, & Africa, Semo Aſſyria, India, & reliqua Aſia obuenerunt.

NEMBROTHVS.

Anno à Mundo cond. M D C C C.

NEMBROTHVS Chami nepos, anno poſt diluuium circiter centeſimo; auctor cæteris fuit, vt ante digreſſum, ſummæ altitudinis turrim communiter excitarent, ſiue inundationis perfugium, ſiue conueniendi monumentum. Cæterùm ſuperbis mortalium conatibus diuinum obſtitit numen: repentè vna, quâ tum vtebantur omnes lingua, in duas & ſeptuaginta, quot erant familiæ, diuinitùs diſpertitur. Sublato igitur ſermonis commercio, ædificatio

Gen. c. 10. *Ioſ. l.* 1.

abiecta eſt, ex eo terrarum Orbis frequentari cœptus lingua, quæ communis antea fuerat, in Heberi (à Semo originem ducebat) Familia, ac gente manſit; inde Hebræa dicta. Turris inchoata, ex linguarum confuſione, Babel primùm, deinde Babylon, eſt appellata. In ea Nembrothus (qui fortaſſis idem Belus fuit) imperitauit. Conſtat Belum in Aſſyria regnaſſe primùm, anno circiter M D C C C I. à Mundo condito, regnum obtinuiſſe annos L X V. nihil memoria dignum geſſiſſe.

Euſeb. Chron. Aug. de ciu. l. 18.

Diod. l. 3. Iuſt. l. 1. Aug. de ciu. l. 1.

Ninus autem Beli filius impia pietate adductus, parentis ſui monumentum, ac ſimulacrum coli iuſſit pro Deo. Ea idolorum, Deorumque origo notatur. Æquè verò in homines iniurioſus Ninus extitit, atque impius in Deum. Imperandi ſtudio flagrans, peſſimo exemplo, imperium armis propagare inſtituit. Ergo Aſiam in ſuam redigit ditionem, Zoroaſtre Bactrianorum Rege, eodémque magiæ inuentore debellato: Bactris potitur. Idem Ninam ſeu Niniuem vrbem condidis: Aſſyriorum imperium conſtituit, quod annos viguit circiter M C C C. Ipſe regnauit L I V. Nino, Agialeus, primus Sicyoniornm Rex, ferè æqualis numeratur.

Euſeb. chron. Diod. l 3. Iuſt. l. 1.

Semiramis virago Nini coniux, & cupiditatis imperandi ſocia, eluſo filio, regnum præſtigiis quibuſdam interuertit, ad ſéque tranſtulit. Ne cuiquam pareret, nubere omninò noluit. Ab ea Babylon manigficentiſſimè eſt extructa. Aſia, Media, Perſis, Ægyptus ingenti cum exercitu peragrata: magna Lybiæ, Æthiopiæque pars ſubacta. Cæterum bellum Indis illatum feliciore principio, quàm exitu geſſit. Ad vltimum imperioſa mulier libidini turpiſſimè ſeruiens, à Nino filio, cuius inceſtos expetiuerat amplexus, necatur anno imperij ſui X L I I.

Ninus

Ninus, ſeu Ninias ſuperioris Nini filius, à patre penitùs degenerauit, perinde quaſi luxuria cum matre certaret. Regni adminiſtrationem præfectis commiſit: ipſe deliciis effeminatus conſenuit in cœtu mulierum, perniciofiore etiam exemplo, quàm inſtituto. Nequitiæ ſuæ imitatores x x x. deinceps Aſſyriorum Reges habuit, alium alio nequiorem, qui omnes perinde ac ſi nati non eſſent, in tenebris, ac ſilentio iacuerunt, verbo Reges, re autem vera mancipia voluptatis. *Diod. l. 3. Iuſt. l. 3.*

ABRAMVS.

Anno à Mundo cond. M M.

ABRAMVS genere Chaldæus ab Hebero originem trahens, extremis (vt Euſebio, & Auguſtino placet) Nini maioris temporibus natus eſt. Itaque minore regnante Nino, à Deo euocatur, anno poſt Mundum conditum circiter M M. Domo igitur relicta, Deum ſequuntur multis ſeculis ante Philoſophos natos, qui id præceperunt. Palæſtinam ſedem poſteris promiſſam ſuis cùm peragraret, annonæ inopia coactus deſcendit in Ægyptum. Ibi raptam quidem à Pharaone Rege vxorem deſiderauit; ſed breui Dei immortalis beneficio, maximis cum muneribus recepit intactam. Ægypto repente ex inopi opulentus excedit. Lothum inde Fratris filium, peregrinationis comitem, Sodomis captiuum abductum, cæſo hoſte liberat. Victor Melchiſedecho Sacerdoti pecunias perſoluit. Porrò iam centenarius cúm ſibi ac ſuis, Dei iuſſu, præputia circumcidiſſet, è Sara coniuge ſterili, diuinitus promiſſum genuit filium: ei ex riſu *Gen. c. 11. & 12. Ioſ. antiq. ll. 1. c. 7. & 8. Gen. 14. Gen. 17.*

Gen. 21. riſu matris, Iſaaci nomen inditum. Nondum
Gen. 19. natus erat Iſaacus, cùm Abrahami meritis exoratus Deus Lothum vnà cum vxore, ac liberis Sodomæ incendio exemit. Sed Lothi vxor, quòd contra Angeli educentis præceptum reſpexiſſet, in ſtatuam ſalis eſt verſa, ſtultitiæ documentum. Lothus ipſe vino, & filiarum calliditate deluſus, oſtendit nihil eſſe tam fœdum, quod non admittat ebrietas. Iiſdem temporibus
Euſeb. chron. Titanes extiterunt in Creta, quorum natu maximus Saturnus fuit, qui pater perhibetur Iouis.
Diod. l. 6.

Gen. 21. & 22. Abrami porrò fides (Iſmaële filio cum Agare ancilla eius matre ablegato) diuinitus tentata miré enituit, magno ſuo ac ſuorum bono. Imperanti Deo, vt Iſaacum vnicum filium ſtirpis, ſua manu immolaret, parere non dubitauit, conatus pro facto fuit. Iam impoſitum aræ filium ferro appetebat, cum repente cæleſti voce dextram cohibere, filio parcere iubetur, ſpectata pietas, egregiàque obediendi voluntas, copioſiſſima ſobole remuneratur, Chriſtoque promiſſo.

Euſeb. chron. Hebræorum parenti Abrahamo, Iouem Deorum pätrem, Cretæ Regem ſupparem facit Euſebius, vt multis hominibus iunior, ille Deorum pater inueniatur. Is propter paternam in populos charitatem, Deus eſt habitus. Eius fra-
Diod. l. 6. c. 15. tres Neptunus, & Pluto, alter regiæ claſſis Præfectus, alter funerum inuentor in Græcia: quæ res illi maris, huic inferorum imperium, ac numen peperit apud ſtultam antiquitatem.

Iſaacus.

ISAACVS.

Anno à Mundo cond. MMC.

ISAACVS primis Græciæ Diis haud multò iunior, vero exorato Deo, Eſaum, & Iacobum ex Rebecca vxore genuit ſterili. Geraras annonæ causâ profectus, Dei numine & coniugis pudicitiam Abimelechi Regis libidine intactam ſeruat, & rem familiarem auget vehementer. Cæterùm affecta iam ætate, cùm nihil cerneret, à Iacobo filio deceptus; Eſaum illi non ſine diuino conſilio poſthabuit. *Gen.* 23. *&* 26. *Ioſ.l.*8.

Iſaaci fere æqualis Argiuorum Rex primus Inachus extitit, cuius filius Phoronæus vagos homines, ac diſperſos in vnum coegiſſe locum, ac mœnibus, legibuſque ſepiſſe, memoratur à Græcis. *Euſeb. chron. Aug. de ciu.l.*18. *Paul.*2.

IACOBVS.

Anno à Mundo cond. MMCC.

IACOBVS Meſopotamiam petens, in quiete Dei ſpeciem vidit, è ſummis ſcalis Chriſtum ſibi pollicentis. Inde apud Labanum auunculum maximos greges labore, atque ſolertia ſibi parauit. Ex Lia, Rachele, aliiſque vxoribus Patriarchas progenuit, duodecim Tribuum auctores. In Palæſtinam rediens, poſt nocturnam cum Angelo luctam, Iſraël à Deo appellatur. Hinc Iſraëlitis nomen factum. *Gen.* 28. *Ioſ.l.*1.

In Patriarcharum ætatem Apollo, Mars, Vulcanus, Venus, Minerua, Iouis filii, præcipua *Diod. l.* 6. *c.* 15.

Oroſ.l. 1. Greciæ numina, & ſuperſtitionum Patriarchæ
Aug.l. inciderunt, itémque Ogyges primus Rex Atti-
18 de cæ,quo regnante,memorabilis illa Atticæ, inun-
ciu.c.8. datio extitit (mortalium animis ſuperſtitione
iam obrutis)annis ante Vrbem conditam circi-
ter M L.

IOSEPHVS.

Anno à Mundo cond. MMCCL.

Gen. 37. IOSEPHVS vnus è Patriarchis, paulo poſt
Ioſ.l.2. Ogygium diluuium ac ſuperſtitionis, vitio-
Gen. 39. rumque omnium eluuionem, præclara pudi-
40.41. citiæ ac moderationis documenta dedit. A
fratribus in Ægyptum per inuidiam amandatus, ac venditus, tum aliis, tum ſuæ genti ſaluti fuit: quippe heræ libidine eluſâ, falſo crimine coniectus in vincula, ob diuinam coniiciendorum ſomniorum ſolertiam, è carcere ad imperium euocatur, annonæque & Ægypto præpoſitus ab ipſo Rege, Saluator orbis terræ ap-
Gen. 41. pellatur. Cæterum altitudine animi, fortunæ in-
ad 46. ſolentiam ſuperans, fratribus iniuriam, vleiſcen-
Act.7. di oblata occaſione, condonat. Patri perſuadet,
Exod.38 uti cum ſtirpe vniuerſa demigret in Ægyptum.
Erant Iſraëlitarum tum omnino capita LXXV. ſed breui eorum ſoboles, mirum in modum propagata eſt, quamuis poſt Ioſephi mortem, opprimente Rege, ærumnis vegetiorem fœcundiorémque fieri diceres.

Euſeb. Ioſephi penè æqualem ſtatuit Euſebius Spar-
chron. tum,Phoronei filium,qui Spartam condidit paucis ante annis, quàm Argus, Phoronei nepos, is qui ob prudentiam incredibilem Centoculus
Pau.l. 3. dictus eſt, Argos conderet: quanquam Pauſa-
nias

nias Spartam à Lacedæmone Eurotæ Regis filio, conditam prodit, eàmque Spartæ vxoris eius nomine appellatam. Iobum quoque patientia nobilitatum, Ioſephi ſupparem facit Hieronymus: alij tamen multo iuniorem. Per idem tempus Prometheus, & Atlas egregij Aſtrologi extiterunt, fabuloſis Græcorum carminibus incly- ti. Prometheus Iapeto (is vnus è Titanibus fuit) natus, quod rudes homines ad humanitatem informaſſet, hominem ex luto finxiſſe: quod in Caucaſo Scythiæ monte ſiderum curſus obſeruaret aſſiduè, Caucaſo affixus: quod ignis eliciendi è ſilice, alendique rationem inueniſſet, ignem Diis ſubripuiſſe, dictus eſt à Poëtis. Atlas autem eius frater propter ſummam Aſtrologiæ ſcientiam, cœlum humeris ſuſtinuiſſe perhibetur, & Atlanti Mauritaniæ monti feciſſe nomen.

Euſeb. chron. Aug. de ciu. l. 18. Diod. l. 6. c. 17.

MOSES.

Anno à Mundo cond. MMCCCC.

MOSES Iacobi abnepos, de Tribu Leui, LX. circiter aunis poſt Ioſephi mortem, difficillimo Iſraëlitarum tempore natus, à Pharaonis filia educatus eſt, & litteris excultus Ægyptiis. Octogenarius, auctore Deo, adiutore Aarone fratre. Iſraëlitarum gentem ab Ægyptiorum ſeruitute vindicare aggreditur: denique Rege plurimis, maximiſque prodigiis perculſo, anno poſt diluuium circiter DCCC. Iſraëlitas, Ægyptiorum ſpoliis onuſtos, educit. Phaſe. ſeu paſcha, ſolemnéſque Azymorum ferias inſtituit, partæ libertatis monumentum. Cenſa ſunt Iſraëlitarum ad millia ſexcenta, præter pueros, feminas ac promiſcuum vulgus. Omnes proſpera

Exod. c. 2. & 3. Ioſ. l. 3.

Exod. 12. Ioſ. l. 3.

vtentes valetudine, Moſen ſecuti, duce itineris Angelo, noctu ignis ſpecie, nubis interdiu. Cæterùm imminente cum omnibus copiis Ægyptiorum Rege, Moſes ſublata virgâ, viam ſuis inter Erythræi maris fluctus aperit, munitique mari, in montis ſpeciem vtrinque curuato. Inſequentes Ægyptij, fluctibus circumuenti ad vnum obruuntur omnes, vt ne nuntius quidem tantæ cladis ſupereſſet. Iſraëlitis porrò vaſta in ſolitudine commeatus diuinitus ſuppetebat, manna de cælo, aquæ è ſaxis defluebant. Ad Sinam montem leges Hebræis per Moſem datæ. Aurea arca, & tabernaculum templi inſtar effectum. Sacra & ceremoniæ inſtitutæ Aaron ſummus Sacerdos conſecratus. Miſſi deinde ex Pharan ſolitudine exploratores in Palæſtinam, ea de incolarum proceritate renunciarunt, quibus cunctus populus animo conſternatus eſt, ſic prorſus, vt deſperata regionis eius poſſeſſione, in ſolitudine mori præoptaret: proinde iratus Deus confirmat fore, vt præter Ioſuem & Calebum, qui populum bono animo eſſe iuſſerant, ex omni multitudine, quæ cenſa in ſolitudine, erat, ad promiſſam ſedem perueniat nemo. Itaque eos Moſes Dei iuſſu, annos XL. per ſolitudinem longiſſimo circuitu circunduxit, quoad ſcilicet quicumque Dei numen offenderant, interiiſſent. Nec verò interitus cauſæ defuerunt Chores, Dathan, & Abiron, Moſi, & Aaroni obtrectantes, vnà cum familia, vaſto terræ hiatu abſorpti ſunt, C C L. eorum ſectatores, thus incendentes, cæleſtis ignis incendio hauſti, Millia hominum quindecim, qui illorum interitum Moſi vitio verterant, dira clade mactata. Aaron ipſe ſummus Sacerdos, qui in eliciendas aquas è ſilice addubitaſſet, extinctus, Eleazaro filio in eius locum ſuffecto. Complures alij viæ

Exod. 14.

Exod 16. 17. 19. 20.

Num. 14. & 15.

Num. 16.

viæ ac laboris tædio de Moſe quæſti, igneis ſerpentibus diuinitus immiſſis, inconſtantiæ, ac temeritatis ſuæ pœnas dederunt. Ceterum ipſe Moſes propitiato precibus Deo, eius monitu æneum in medio ſtatuit, ac myſticum ſerpentem, cuius aſpectu ſaucij ſanabantur. Haud ita multo poſt Baalas ariolus, primo Angeli admonitu fauit Iſraëlitis, execratione in fauſtam precationem verſa: inde reuerſus ad ingenium, indigenas puellas obiecit, vt eos in fraudem illiceret. Haud facile aliàs magis cuiuſquam enituit religionis ardor, quàm tum Phineæ: is quippe libidinis auctoribus in omnium conſpectu transfixis, ipſoque Balaa, cum quinque Regibus indigenis, obtruncato, Iſraëlitici nominis maculam obolenit. XL. inde libertatis, & peregrinationis anno, ad Iordanem cenſu habito, ſumma eorum, qui arma ferre poſſent, amplius DC. millium *Nu. 26.* fuit, in quibus nemo omnino ex iis, qui antea cenſi fuerant præter Ioſuem, Calebumque: nam Moſes ex Abari monte promiſſam ſedem cum proſpexiſſet, interiit, Ioſue ſucceſſore deſignato.

Eodem fermè tempore ſacra, & ceremonias *Deut. 34.* Moſes tradidit Hebræis, & Cecrops Athena- *Euſeb* rum conditor: (diabolo videlicet Deum æmul- *chron.* lante) ſimulacra, & ſacrificia induxit in Græ- *Idem de* ciam. Cecrope regnante Mercurius, Atlantis *præpar. l.* nepos, Iouis & Maiæ filius, idémque eloquen- *10.* tiæ, & multarum rerum inuentor extitit. Deu- *Diod l. 6* calion, obruta eluuione Theſſalia, mortales *Euſeb* complures in Parnaſſi iugis, vbi imperitabat, *chron.* conſeruauit, eoſque Pyrrhæ coniugis opera, à dura, agreſtique vita ad humanum cultum, ciuilémque traduxit. Hinc locus multiplici fabulæ datus. Eadem tempeſtate perinde ac ſi ad hominum perniciem ignis cum aquâ coniuraſſet; *Diod l. 6. c. 8.* Phaëthonte Rege, maximum in Italia ad Eri-

danum flumen exarſit incendium, Poëtarum li-
Apol. l. 1. centiæ haud parua fingendi materies. Oenotrus
Euſeb. porro, Lycaone prognatus, quaſi id detrimen-
chron. tum ſarcire vellet, Arcadum coloniâ in Italiam
Diod. l. 1. deductâ, ad mare Inferum conſedit. Vmbriſque
Pau. l. 8. indigenis repulſis, frequentauit Italiam. Hi Abo-
rigines primùm ab incerta origine: inde ab Ita-
lo Rege Itali appellati, regioni Italiæ nomen
fecere.

IOSVES.

Anno à Mundo cond. M M D.

Ioſ. c. 1. IOSVES, alter Hebræorum Dux, paulo ſe-
Ioſ. an- rius, quam Oenotrus, ſed glorioſiùs multò
tiq. l. 5. ad deſtinatam ſedem ſuos perduxit: Iordane flu-
Ioſ. 3. mine diuinitus paulisper ſiccato, traduxit exer-
citum. Hierichontis inde oppidi muros, Arca
fœderis ſepties circumlata, tubarum clangore,
atque exercitus clamore diſturbat. Amorrhæos
Ioſ. 10. Gabaonem ſociam Hebræis vrbem obſidentes
& 11. adortus, Sole ac Luna eius iuſſu per vnius diei
ſpatium, tanquam ſpectatoribus victoriæ ſubſi-
ſtentibus, occidione occidit. Demum xxx. Re-
gibus, omnibuſque Paleſtinæ gentibus debella-
Ioſ. 12. tis, Iſraëlitas in promiſſa maioribus ſede collo-
& 13. cauit. Agrum, & oppida cxv. bello capta, tri-
Iud. c. 1. butim diuiſit anno poſt Mundum conditum cir-
citer MMD.

Iudæa Tribus inde Adonibeizecum Chana-
næorum Regem, acie victum cepit, capto preci-
dit manus, pedéſque. Nec dubia Dei vltoris ira
fuit, ipſo Rege prodente, LXX. olim Reges ab
ſe captos pari ſupplicio eſſe mactatos. Exin
Hieroſolyma aliæque ab aliis tribubus captæ ci-
uitates,

uitates, & vectigales factæ, Deo haud quaquam id probante, qui feriri cum iis fœdus vetuerat.

Dum Ioſues Hebræos in deſtinata ſede conſtituit, Danaus, quinquaginta generis per totidem filias contrucidatis, Ægypti regno potitur: ſed à Lino genero pulſus, Argos occupat. Orcus, Moloſſorum Rex, Proſerpinam Cereris filiam è Sicilia abripit. Triptolemus ſubinde longa naui frumentum à Cerere acceptum, Eleuſinam (Atticæ ea vrbs erat) primùm inuexit. Europa ab Ioue rapta Minoem, ac Rhadamanthum, tertiæque Orbis terrarum parti nomen peperit, ingens, Poëtis materies fabularum. Per eadem ferè tempora Athenis concilium Areopagitarum extitit, ex eo dictum, quod in ea vrbis regione, qui Areopagus appellabatur, Mars capitis cauſam dixiſſet. Buſiris quoque Neptuni, & Libyæ filius, ad Nilum, per ſpeciem hoſpitalitatis, in hoſpites ſæuiſſe dicitur, ſanctiſſimo hoſpitij iure violato. Haud multo humaniùs ſub ea tempora ab Rege Meſopotamiæ accepti ſunt domi ſuæ Iſraëlitæ, quippe deſerta auita religione, deſerti ipſi à Deo ſunt, & finitimo Regi traditi in ſeruitutem, quod idem illis poſtea ſæpius vſu venit: nimirum, vt quem ſecundis rebus ignorarent, aduerſis agnoſcerent Deum. Ad eos deinceps liberandos, Iudices diuino munere conceſſi.

Euſeb. chron. Oroſ. l. 1. Diod. l. 8. c. 2. Euſeb. chron. Iuſt l. 2. Diod. l. 6. Pau. l. 1. Aug. de ciu. l. 18. Euſeb. chron.

IVDICES HEBRÆORVM.

OTHONIEL.

Anno à Mundo cond. MMDXXX.

OTHONIEL primus Hebræorum Iudex populum reſipiſcentem, Meſopotamiæ

Rege

Rege cæſo, in libertatem vindicat, Othonieli
Eudus ambidexter, idémque Eglionis Moa-
bitarum Regis interfector, Eudo Debora ſucceſ-
Iud c.4. ſit,mulier virtute pluſquam virili. Hæc Bara-
chum,ducem exercitus ad bellum comitata, in-
ſignem de hoſtibus victoriam peperit, muliebris
victoriæ Iahel mulier particeps fuit,quæ Siſaram
hoſtium imperatorem ex fuga receptum, lacte
pro aqua dato conſopiuit: dormienti tempora
trabali traiecit clauo: hoſtiumque cladem ducis
cæde cumulauit.

Dum in Palæſtina etiam mulieres bellicis lau-
Euſeb. dibus florent,apud ceteras nationes viri pacis fe-
chron. rè artibus viguerunt. Triſmegiſtus Mercurij ne-
Aug.l 8. pos,in Ægypto doctrinæ gloria præſtitit. Ianus
de ciuit. in Latio imperitauit.Cadmus,Europæ frater,lit-
c.26. teras è Phœnicia deportauit in Græciam; The-
Diod l.4. bas in Bæotia condidit, Rhadamanthus in Ly-
Apollod. cia,Minos in Creta inſula ſumma cum ſeuerita-
l.1. tis laude regnarunt, Acriſius Argiuorum Rex,
Diod.l. Amphictyonas, grauiſſimum Græciæ concilium
6.c.15. inſtituit: Apollinis Delphici ædem, & oraculum
Plato in excitauit.Interim Amphion, Lini æqualis, Cad-
Gorgia. mo eiecto, Thebanaque arce, per conciliatos
Paul.l.1. blanda oratione agreſtes homines, extructa,ma-
Euſeb. gnam poëtis mentiendi licentiam fecit. Liber
chron. Dionyſius, ſeu Bacchus Nyſam vrbem propter
Diod.l.1. Indum flumen condidit. Indiam muliebri Bac-
& 5.c.5. charum exercitu ſubegit.Perſeus, Danae, & Ioue
Euſeb. natus, ingens Poëtarum argumentum, Gorgoni
chron. meretrici eximia ſpecie caput dempſit, exin ce-
Diod.l.5. lerrima Bellerophontis naui traiecit in Aſiam:
c.11. & Barbaros domuit: victos ſuo nomine Perſas ap-
l.8.c.12. pellauit. Pelops quoque Tantali filius,Piſæ Rex,
Eutr.l.1. deductis coloniis, Peloponneſo nomen fecit.
Iuſt.l.47. Huius ſoror Niobe fuit, quæ ob amiſſos liberos
Paul.l.7. ex mœrore ſtupefacta, Poëtarum mendacio lo-
cum

cum dedit. Dardanus Ioue genitus Teucri gener Dardaniæ; eius filius ac ſucceſſor Tros, Troadi regioni nomen fecerunt. Iano Saturnus ſucceſſit in Latio, quo Rege omnia communia, omnes liberos fuiſſe perhibent: inde Aureum ſeculum appellarunt. Idem Saturnus agros colere, domos ædificare, vineas ponere, fruges colligere docuit, Neque agrorum modo, ſed etiam ingeniorum culturam per id tempus à Græcis accepit Italia. Pelaſgi, maritimâ Italiæ orâ, quæ Siciliæ eſt proxima, occupatâ, litteras in Italiam attulerunt. Ab his regio Magna Græcia nominata. Siculus Itali filius, Italiâ pulſus à Pelaſgis, in proximam traiecit inſulam, quam olim Cyclopes tenuerant, tum Sicani incolebant. Ab Siculo Rege Siculi, ab his inſula Sicilia dicta. Haud ita multis ætatibus, poſt Græcas litteras in Italiam inuectas, vernaculæ in Latio litteræ extiterunt. Ab Saturno Picus, à Pico Faunus, quartus ab Iano, regnum per manus accepit. Fauni vxor, eadémque Latini Regis mater, Latinas litteras repeteriſſe memoratur. Ita eadem ferme ætate hæc Latinis litteras; Debora victoriam peperit Hebræis.

Plin l. 8. *Dion l. 1.* *Diod. l. 6.* *Eutr. l. 1.* *Aug. de ciu. l. 18.*

GEDEON.

Anno à mundo cond. MMDCC.

GEDEON porrò Iudex Hebræorum IV. facinus edidit omnium gentium litteris celebrandum. Roris ac velleris miraculo confirmatus, Dei monitu viros ex omni exercitu trecentos delegit. Hos tubis, ac lampadibus armauit. Tum lagenas, quibus incluſæ lampades erant, complodi, inflarique tubas omnes imperat vno tempore. Inſolita pugnæ ſpecies vſque eo

Iud. c. 6. & 7.

Madianitarum

Madianitarum caſtra turbauit, vt mutua ſe cæde
conficerent. Sentires vtique diuina potius, quàm
humana ope libertatem Hebræis, & otium par-
tum. Gedeonis filius, patri diſſimilis Abimele-
Iud.9. chus fuit: is fratribus cæſis numero ad LXX ty-
rannidem occupauit minimè diuturnam. Intra
triennium, memori diuini Numinis irâ, dum
turri Thebeti (oppidi nomen eſt) ignem ſubdit,
molæ fragmine capiti incuſſo proſtratur à fœmi-
na: moribundus armigero ſe necandum præbet,
ne cæſus mulieris dicatur manu.

Diod.l.5. Extremam Gedeonis diuini Hebræorum Du-
c.3. cis ætatem, Græcorum heroës attigere, haud exi-
Dares gua materia fabularum, Hercules, Orpheus, Ca-
Phr.l.1. ſtor, Pollux, ceterique Myniæ ſiue Argonautæ,
Argo naui ædificata, Iaſone Duce, è Theſſalia
Colchos (ea Ponti regio eſt) nauigarunt. Ibi
Medeæ Colchorum Regis filiæ opera, cuſtodes
feros, ac barbaros deliniunt, Theſauros eò à
Diod.l.5. Phryxo è Theſſalia deportatos auferunt. In re-
c.5. ditu Laomedontem, Ili filium, Troiæ Regem,
Plut. in ob pactam mercedem negatam, violatamque iu-
Theſeo riſiurandi religionem, obtruncant: regnum Pria-
Paleph. mo eius filio tradunt. Theſeus Ægei filius, Dæ-
Apol. dali ope, cùm Taurum quemdam Minois Regis
eod. l. 3. aſſeclam in certamine ſuperaſſet, grauiſſimo tri-
Diod.l.5. buto Athenas, patriam ſuam liberauit: eaſdem-
c.13. que, compulſis Atticæ incolis è vicis frequen-
Plut. in tauit: At Minos Dædalum fugientem claſſe in-
Theſeo. ſecutus, in Sicilia à Corcalo Rege necatur in
Her. l.4. balneo. Theſeus inde cum Centauris, Theſſalis
Diod.l.3. equitibus, benè pugnauit, ſeque Herculi comi-
Iuſt. l.2. tem adiunxit. Bellicoſis hominibus bella non
Euſeb. defuere. Amazones mulieres è Scythia oriundæ,
chron. amiſſis in bello viris, cum armis animum viri-
Plut. in lem ſumpſerant, occuparant Aſiam, Epheſum
Theſeo. condiderant. His Hercules, ac Theſeus intulere
bellum,

bellum, eaſque prælio vicerunt, maiore victarum gloriâ, quàm ſuâ; quippe & mulieres cum talibus viris fortiter depugnarunt, & captiuæ cæſis cuſtodibus aufugerunt. Hercules porrò Olympicos ludos, Theſeus Iſthmios fertur inſtituiſſe. Fœda iiſdem ferè temporibus ſpectacula edidit Græcia. Atreus, & Thyeſtes Pelopenati, pluſquam fraterna inter ſe odia exercuerunt. Thyeſtes enim fratris vxori ſtuprum intulit: Atreus illi viciſſim filios epulandos appoſuit. Oedipus à Laio patre expoſitus, eum deinde in rixa ignarus occidit; agrúmque Thebanum, Sphinge inſidioſa muliere eluſâ, occiſâque, pacatum reddidit. Ita paternum regnum adeptus, Iocaſtam matrem inſcius ducit vxorem. Ceterùm re omni ex Tyreſia vate cognitâ ſibi ipſe eruit oculos, regnum Etheocli, & Polynici filiis relinquit: ſed breui intellectum eſt, quàm infida eſſet regni ſocietas. Polynices regno à fratre pulſus, Ad Adraſtum Argiuorum Regem confugit: eius opibus ſubnixus, fratri bellum infert, comite Amphiarao vate, qui ab Eriphyle coniuge auro corrupta proditus, Alcmæoni filio, matrem vt necaret imperauit: hoc ſceleratior vxore, quod filium fecit parricidam. Eo bello Amphiaraus hiatu terræ abſorptus: Polynices & frater mutuis vulneribus periere. *Euſeb. chron. Hygi- nus. Euſeb. chron. Diod. l. 5.*

I E P H T E S.

IEPHTES VII. Hebræorum Iudex, his, atque ipſo Hercule paulò minor natu, virtute ac religione, longè maior extitit, is ſigna cum hoſte collaturus vouit, ſi viciſſet, ſe Deo immolaturum *Iud. c. 11. Ioſ. l. 5.*

laturum quicquid reuerrenti primum occurriſſet: confligit cum hoſte, victoriam refert, voti damnatur: domum redeunti, filia, quam vnicam habebat, prima omnium obuiam venit, victoriam, quam gratulabatur, funeſtatura. Quare ille filiâ ſe vnicâ orbauit, vt ſuo dolore iuriſiurandi religionem ſanciret.

Her. l. 1. Multo grauior ſub idem tempus Priamo Troiano Regi caſus euenit, qui cùm Helenam, à Paride filio ſuo raptam, Græcis reddere noluiſſet; diuturno bello conflictatus liberis, regno, vitâ orbatur à Græcis. Troia euerſa anno à Mundo condito circiter MMDCCC. ante primam Olympiadem CCCCVI. ante Romam conditam CCCCXXXII. Labdone Hebræorum Iudice (vt Euſebio placet) qui Samſonem proximè anteceſſit, Æneas Troiâ profugus in Italiam venit. Ibi cum Latino, Latinorum Rege (ab Iano is quintus erat) fœdus, affinitatémque iungit; oppidum ab ſe conditum, ab vxoris nomine, Lauinium appellat; Turnum Rutulorum Regem prælio fundit, fugatque; florentes inde Hetruſcorum opes fregit; Latinóque in acie mortuo ipſe omnem tulit victoriæ fructum. Ad firmandas opes, Troianis Latinorum leges ab eo, ac nomen impoſitum. Latinorum ipſe Rex dictus. Cum regnatum eſſet in Latio à Regibus quinque, annos circiter CL. paucis interiectis menſibus, Æneas aduersùs Hetruſcos bene pugnans interiit, cùm exanimum eius corpus nuſquam appareret, Deus Indiges habitus.

Dares Phry. Dict. Cret. Diod. l. 1. Euſeb. chron. Diod. l. 1. Liu. l. 1.

SAMSON.

Ioſ. 14. Ioſ. l. 5.

SAMSON ab heroicis recens temporibus, Æneæ tempore ſuppar fuit, ſuperior robore. Leonem

Leonem inermis necauit: Philiſthæos do.nuit: ſitiens ex aſini maxilla, qua hoſtes trucidarat, fuſis ad Deum precibus, fontem elicuit. Cæterùm inuictam bello virtutem, in pace mulier vicit. Dalila, quam deperibat, prodente. Amiſſis cum coma viribus, in hoſtium poteſtatem peruenit, quibus, orbatus luminibus, diu ludibrio fuit. Domum receptis cum capillo viribus, turpis ſeruitutis honeſtum quæſiuit exitum. Domus eius, vnde Philiſthæi ludentem ipſum ſpectabant, columnas concutit: quibus confractis, ædium ruinâ, hoſtium victor opprimitur.

Quietæ interea res in Latio fuere. Aſcanius Æneæ filius, Lauinio nouercæ relictus, Albam longam condidit. Syluio inde Æneæ filio poſthumo regnum à populo delatum eſt, à quo Albani Reges, Syluij appellati. Iulo Aſcanij filio ſacerdotium datum, quod gens Iulia ab Iulo orta hereditarium habuit. Turbis interim, ac bellis Palæſtina non caruit. *Diod.l.1.* *Liu.l.1.*

Benjaminia Tribus, quòd nefarium Gabaitarum flagitium defenderet, à ceteris Tribubus bello illato, penè deleta eſt. Ciuili bello hoſtile ſucceſſit. Hebræi aduerſus Philiſthæos cùm malè pugnaſſent, Arcam fœderis in caſtra deferri iubent: ſed, irato Deo, diuinum præſidium detrimento magis, quàm adiumento fuit. Commiſſo prælio, maximam cladem accipiunt. Arca ipſa in hoſtium peruenit manus, quo nuncio perculſus Heli Sacerdos, ac Iudex, è ſella corruit, fractiſque ceruicibus expirauit. Arca apud hoſtes captiua, breui diſſimulatum Dei numen oſtendit: maximas quippe hoſtium Diis, corporibus, agris intulit clades. Itaque menſe ſeptimo, quàm capta fuerat, cum donis vltrò remittitur, plauſtróque impoſita nouo, à bobus ipſis, nullo rectore, in *Iud.c.10.* *Ioſ. l.5.* *1.Reg.4.*

Hebræos

Hebræos fines deuehitur. E Bethſamitis qui Arcam curioſè introſpexerant, millia amplius quinquaginta, diuinitùs allata clade perierunt.

SAMVEL.

1.Reg. Ioſ. antiq l.6. SAMVEL porrò Iudex poſtremus, Hebræis Regem poſtulantibus, Saülem è Tribu Benjaminia, paternas aſinas quæritantem, Dei admonitu conſecrat Regem, ſeptenario antequam Æneas Syluius, Æneæ nepos, regnare occœpit in Latio. Adminiſtrata res Hebræa eſt à Iudicibus annos circiter CCCC.

REGES HEBRÆORVM.

SAVL.

Anno à mundo cond. MMDCCCC.

Reg.l.1. c.11. SAVL Iſraëlitarum Rex primus, cùm regno regium accepit animum, anno poſt Mundum conditum propè MMDCCCC. Is Iabenſes, Natha Rege deuicto, qui dextros illis oculos, ſi deditionem facerent, effodere conſtituerat, obſidione liberat. Philiſthæos, diuina Ionathæ filij
C.14. virtute perterrefractos, cædit, fugátque. Cæterùm Ionatham, qui paternæ ignarus execrationis, è ſumma virga mel ſilueſtre guſtaſſet, morti iuratus addicit. Sed recenti iuuenis meritò diſcuſſum periculum, & inſontis ſupplicium, deprecanti populo condonatum. Rex porrò re primùm be-
C.15. nè geſta, deinde grauiter offendit. Amalecitis cœſis, eorum Regem, ac prædam, contra diuinum imperium ſeruauit. Quocirca reiicitur à Deo, in eius

eius locum Dauid, è Iudæa tribu, ſufficitur. Hic *C.16.* Golia Philiſthæo gigante, ex prouocatione interfecto, regius euaſit gener. Sed magno illi Regis *C.17.* affinitas ſtetit. A ſocero primùm clam inſidiis petitus, deinde palàm armis exagitatus eſt Cæterùm patientia, ac manſuetudine ſoceri furorem fregit. Bis eum interficere cùm poſſet impunè, noluit. Proinde ipſe diuini Numinis beneficio, è pryſentibus periculis non ſemel eſt ereptus. At *2.Reg.1.* Saül X X. regni anno aduersùs Philiſthæos pugnans clade accepta, Deo, ac Dauidi pœnas dedit. Eius corpus ab hoſtibus ſuſpenditur mœnibus: caput in fano Dagonis affigitur. Dauid, inimici ſoceri morte deplorata, regno iam diu debito potitur, Rege Latinorum Latino Syluio, Æneæ Syluij filio.

D A V I D.

DAVID Rex, homo eximia erga inimicos *Reg.* manſuetudine, hoſtium perpetuò victor ex- *l.21.* titit. Hieroſolymæ arcem vi captam, muni- *Ioſ. l.7.* uit, eámque ſuo nomine, Dauidis vrbem dixit. Ibi cum & ſibi, & Deo ſedem, ac domicilium collocaſſet, ſacrum Tabernaculum, & Arcam fœderis, incredibili apparatu, ac lætitia ſtatuit. Idem porrò libidine lapſus, documentum de- *C.21.* dit imbecillitatis humanæ. Adulterium homicidio cumulauit. Sed à Natha Propheta obiur- *C.12.* gatus, agnouit culpam, lachrymiſque deleuit, propè honeſtiùs poſt caſum ſurgens, quàm ante ſteriſſet. Culpam tamen pœna eſt ſecuta. Qui vxori Vriæ ſtuprum obtuliſſet, ipſúmque interficiendum curaſſet, regno ab Abſalone filio pellitur. In vxoribus ſuis id probri accipit, quod coniugi intulerat alienæ. Cæterùm diuino Numine

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

mine demiſſione placato, Abſalonem acie ſuperat, regnum amiſſum recipit. Illuſtre vel irati, vel placati Dei documentum.

Euſeb. Chron. Aug. de ciu l.18. Iuſt. l.2. Eodem fermè tempore Abſalon, impietatis in patrem pœnas luit; & Codrus Athenienſium Rex poſtremus, laudem tulit egregiæ in patriam pietatis. Bello Peloponneſiaco ſeu Dorienſi, cùm ex oraculo cognouiſſet, ſuperiores fore hoſtes, niſi Athenienſium Rex cecidiſſet: caput ſuum pro patriæ ſalute deuouit, atque idipſum præcauentes fefellit hoſtes. Ruſtico veſtitu indutus, gregarium militem Dorienſem ex iurgio ſauciat, ab eo, vt optabat, interemptus, hoſtium obſidione patriam eximit, Pater patriæ, re magis, quàm nomine. Eius morte Athenarum adminiſtratio ad Magiſtratus deuenit, qui Archontes ſunt appellati. Eorum primus Medon fuit filius Codri. Annis circiter LX. poſt extinctum Athenienſe regnum, Hebraicum labefactatum eſt ab eo, à quo vel optimè conſtitutum oportuit.

SALOMON.

Reg. l 3. c.3. Ioſ. l 8. SALOMON Rex Hebræorum III. ſimul cum diuina ſapientia bonorum omnium copiam acceperat. Templum à Dauide patre deſtinatum, à ſe magnificentiſſimè exædificatum, inſtruxit, atque anno poſt Mundum conditum *L. 8.* propè MMM. Alba Syluio Rege Latinorum, in eius dedicatione boum XX. ouium C. millia, eóque amplius immolarat. Propter egregiam ſapientiæ famam, donis Regum, ac nationum egregiè cultus perpetuam Paleſtinæ pacem, rerúmque omnium pepeterat copiam. Sed res nimiùm ſecundæ eum peſſumdederunt. Ad extremum otij,

&

& bonorum abundantia talem virum ſui diſſimillimum fecit, ſapientiam in amentiam vertente luxurie. Ille omnium mortalium ſapientiſſimus, vxoribus D C C. concubinis C C C. iiſque alienigenis impleuit regiam. Ab his iam ſenex perducitur ad cultum Deorum, aris quidem, ac templis dicatis. Vſque eò difficile eſt amare, ac ſapere etiam ſapienti. Ergo iratus Deus per vatem præſignificauit fore, eius vt regnum diſtraheretur. Itaque anno regni ſui X L. moriens, Roboam filium reliquit regni labantis heredem. Salomone, ſenior aliquanto Homerus fuit, ſiquidem extitit, vt Herodotus perhibet an. CLXVIII. poſt bellũ Troianum. C. 15.

ROBOAS.

ROBOAS, nutans paternâ culpâ imperium ſuâ ſtultitiâ euertit. A populo rogabatur, vt de oneribus à patre impoſitis, remitteret, ſuadebant ſenes conſiliarij, vt æquis populi poſtulatis obſequeretur: iuuenes contra diſſuadebant. Ille æqualium vſus conſilio, acerbè admodum reſpondet populo, eiuſque iuſta poſtulata reiicit. Ergo auctore Ieroboá, exorta ſeditione, duæ duntaxat Tribus, Iudæa, & Benjaminia in fide manſerunt, reliquæ regnum Ieroboæ detulerunt: ſic duo ex vno regna facta, alterum Iuda, ſeu Heroſolymæ: alterum Iſraëlis, ſiue Samariæ dictum eſt. Iudæa Tribus ac Benjaminia Robeæ, ac ſtirpi deinceps paruerunt Dauidicæ, cæteræ Tribus à Ieroboa primo Rege (ne Hieroſolymitani templi religio eas ad Iudææ Regem reuocaret, ad Deorum ſimulacra traductæ, deprauatæque, diuerſiſſimarum ſtirpium Reges habuere. Quippe Samariæ Reges omnes ad vnum impij fuerunt, cultoréſque idolorum: Hieroſolymæ Reges non item. 3. Reg. 12.

item. Et hæc duo regna perpetuis inter ſe bellis ferè contenderunt. Neutris tamen diuini vates defuerunt. Ieroboam Regem Iſraëlitarum thus aureo vitulo incendentem, Propheta grauiter accuſauit. Extemplo Rex ira furens comprehendi hominem manu porrecta, iubet: ecce tibi manus, ita vt erat, exaruit. Tum verò Rex ſuum
3. Reg. 13. ſcelus agnoſcere, diuino ſupplicare vati; ita illo deprecante manum incolumen recipit. Propheta in reditu ab alio Propheta per mendacium deceptus, apud eum contra Dei cœnauit imperium, non tamen impunè. Ab eo digreſſum leo diuini-
3. Reg. 15. tùs immiſſus interficit. Aſinum, quo is vehebatur, dimittit incolumen. Roboas quoque Rex Hieroſolymæ paulatim Ieroboæ impietatem æmulatus, auitam interim religionem neglexerat: aras, ſtatuas, lucos in collibus inſtituerat. Itaque à Seſaco Ægypti Rege Hieroſolymam obſidetur. Accedit Semeiæ Prophetæ denunciatio, Iudæos deſertos à Deo, quod ipſi antè Deum deſeruiſſent. Illi reſipiſcere: pacem à Deo, ac veniam ſuppliciter orare. Nec ſpes eos fefellit. Seſacus pacem, omni ſacra ſuppellectili pactus, dedit. Execrandæ tamen illæ religiones diù collibus hæ-
Euſeb. Chron. ſere. Roboas XVII. regni anno excedens è vita, Abiæ filio regnum legat, Syluio Athy Rege Latinorum.

ABIAS.

Reg. l. 3. Paral. l. 2. Ioſ l. 2. ABIAS vt paternæ impietatis labem elueret, religionis cauſa Ieroboæ intulit bellum. Ceterùm illius copiis circumuentus, Dei fidem implorat. Ecce autem ſacerdotalium tubarum clangore, & Iudæi clamore exercitus, tantus repentè timor inceſſit hoſtes, vt effuſa fuga palantes

palantes cæderentur. Conſtat eo prælio L. Iſraëlitarum millia deſiderata: Ieroboam ipſum diuinitùs percuſſum non diu fuiſſe ſuperſtitem. Abiæ III. regni anno Aſa filius ſucceſſit.

ASA.

Asa ſumma Rex pietate, expiatâ Hieroſolymâ, & fœdiſſimo Priapi ſimulachro ad Cedronem torrentem exuſto, templum adornauit. *Reg. l. 3. Paral. l. 2. Ioſ. l. 8.* Zaram Æthiopem innumerabilibus copiis Hieroſolymitanum agrum vaſtantem, diuino auxilio implorato, prælio vicit: inde cùm Benadabum Damaſci Regem in Baaſam Regem Iſraëlitarum magnis muneribus incitaſſet; ab Hanano Propheta Dei verbis obiurgatur, quòd Syriæ potius Regem imploraſſet, quàm Deum; cuius nuper maiore in periculo præſentem ſenſiſſet opem. Ibi tum ille obiurgationis impatiens, diuinum vatem in vincula coniici iubet. Itaque ipſe haud dubiâ irâ diuini Numinis, pedibus æger, cæleſti ope neglecta, medicorum arte fretus interiit: documentoque fuit medicamenta parum prodeſſe corporibus eorum, qui diuinam animo reſpuant medicinam. Regnauit annos XLI. eius buſtum nimio luxu factum, vnguentis odoribuſque exquiſitiſſimis adhibitis: quaſi vnguentorum odor arrogantiæ infamiam poſſet obruere.

Hoc regnante, Capys regnum tenuit in Latio. Amrius Iſraëlitarum Rex Samariam vrbem regiã. *Euſeb. chron.*

IOSAPHATVS.

Anno à Mundo cond. MMML.

Iosaphatvs Rex VI. à Dauide, pietate Dauid alter fuit, ſuccisis lucis, collibuſque ex- *Reg. l. 3.*

Para.l.2. piatis, aſſeclarum primores vnà cum Sacerdo-
Ioſ.lib.8. tibus, ad ſuæ ditionis homines oppidatim erudiendos dimiſit. Ea re finitimos ita fregit hoſtes, vt ei munera mitterent, & vectigal ſponte penderent. At Achabus Samariæ Rex, Iezabele, Sidoniorum Regis filia in matrimonium ducta, perinde quaſi impietate cum Ioſaphati pietate certaret, Baali fanum Samariæ dicat, aras & lucos inſtituit. Huius magiſtra inſaniæ coniux Iezabel fuit, cuius furori in ſacros vates ſæuienti Elias Thesbites reſtitit: imbres per annos tres, & eo amplius ab eorum ditione prohibuit: cùm voluit, reddidit: Pſeudoprophetas in certamine religionis victos, numero ad ↀ C C C L. obtruncauit. Ioſaphatus inde cum Achabo amicitiam & affinitatem iunxit, magno & periculo ſuo, & pernicie liberorum. Bello, quod Achabus geſſit contra Syros, Ioſaphatus belli ſocius à Syris circumuentus, in pugna occidiſſet vtique, niſi cæleſte auxilium imploraſſet. Dei tectus præſidio, auerſiſque alio hoſtibus euadit incolumis. At Achabus, qui alieno veſtitu inierat prælium, caſu, aut diuinitus potius ſagitta transfixus cadit. Ioſaphatum porro è bello reuerſum Iehus Propheta vehementer incuſat, quod cum homine impio ſocietatem inierit: meruiſſe quidem ipſum, vt ſocius calamitatis foret; ſed eius pietati Deum peperciſſe: haud leue documentum, quàm exitialis ſit ſocietas improborum. Syris porro, & Moabitis arma inferentibus, Ioſaphatus ieiunio & ſupplicationibus cæleſte Numen placat, diuināque pugnandi ratione hoſtibus occurrens, cantores præire, diuinas laudes canentes iubet. Vix cani cœptum erat, cùm repente hoſtes mutuis ſe vulneribus concidunt. Itaque ipſe, Deo pro ſe pugnante, ſpectator otioſus hoſtilis calamitatis
Reg.l.4. fuit. Diſpar Ochoziam Achabi filium, excepit

exitus

exitus. E cœnaculo delapſus, cum grauiter ægrotaret, miſit, qui de morbi euentu Beelzebubem conſulerent, his Elias obuiam factus denunciat, Regem, qui Deos conſulendos putarit, eo ipſo morbo moriturum, regios ſatellites ad ſe comprehendendum miſſos, cæleſti comburit igni. Ipſe Regi eadem prædicit, & prædictionem res ipſa comprobauit. Denique Elias igneo curru ſublimis cùm raperetur in cœlum, Eliſeo diſcipulo ſpectanti reliquit pallium. Hoc ille pallio Iordanem cùm percuſſiſſet, diuiſis vndis tranſiit. Ex eo cognitum Eliæ ſpiritum in Eliſeo reſediſſe; quod idem poſtea multæ prædictiones, & miracula declararunt. Nec ita multo poſt Ioſaphatus x x v. regni ſui anno excedens è vita, Ioræ filio regnum per manus tradit. *Par. l. 2. Ioſ. lib. 9.*

Eodem fere tempore, quo Tiberinus Capeti filius, Capys nepos, Rex Albanorum ab Aſcanio nonus, in traiectu Albulæ amnis ſubmerſus, flumini nomen dedit. *Euſeb. chron, Liu. 1.*

IORAS.

IORAS Iudææ Rex, Achabi Regis gener, impietatem ſoceri ſecutus, & vxoris, à paterna pietate degenerauit: quippe dominandi inſtinctus rabie, fratres omnes de medio ſuſtulit. Ergo, vltore tanti ſceleris Deo, populi plerique ab eo deficiunt, & Philiſthæi, Arabéſque Iudæam populati, Hieroſolymam ipſam, domumque regiam diripiunt. Regia ſtirps omnis abducitur in ſeruitutem, vno Ochozia natu minimo relicto. Ioras ipſe inſanabili alui morbo miſerè (vt etiam inteſtina egereret) conſumptus, exequiis, & ſepulchro caruit regio. *Reg. l. 4. Paral. lib. 2. Ioſ. l. 9.*

OCHOZIAS.

Reg. l.4. OChozias Hieroſolymæ Rex impius
Ioſ.lib.9. ex paterna, maternaque diſciplina annum regnauit omnino vnum. Iehus à Propheta quodam, Eliſei iuſſu Rex Samariæ conſecratus ad Achabi ſtirpem funditus delendam, Rex à cæteris ducibus, vniuerſoque exercitu conſalutatur. Inde Samariam infeſto agmine contendit. Ioram Samariæ Regem, ſimulque Ochoziam, qui ad eum venerat ſibi occurrentes interficit; Iezabelem de feneſtra, vnde ſpectabat, præcipitari iubet, ea ſimul & præcipitata, & à canibus (vti Elias prædixerat) deuorata eſt. Sacerdotes Baalis, ac pſeudo-Prophetæ, per ſolemnis ſacrificij ſimulationem coacti, in ipſo Baalis fano ad vnum mactantur omnes. Idolum eodem impetu comminutum eſt, templumque funditus euerſum. Hiſce rebus geſtis meritus eſt Iehus, vt eius poſteri ad quartam vſque ætatem regno potirentur, etſi ipſe deinde à germana religione deflexerat. Dum Iehus Samariam expiat, Athalia Ochoziæ mater nefarias religiones induxit Hieroſolymam. Hæc, ſtirpe regia interfecta, dominatum occupauerat: paternis, hoc eſt, impiis & execrandis ſacris Vrbem, templumque polluerat. Cæterum VII. anno Ioiadas Pontifex, idémque Ochoziæ affinis (eius quippe ſororem habebat in matrimonio) Ioam Ochoziæ filium ſeptennem, vxoris opera à cæde ſeruatum, atque in templo ipſo altum educatumque centurionibus, ac populo iuuantibus producit: inſignitum diademate Regem appellat: Athaliam interuenientem è templo abripi, necarique imperat: Hieroſolymam expiat, Agrippa Rege Latinorum.

Ioas.

IOAS.

Anno à mundo cond. MMMC.

IOAS decimus à Dauide Rex Iudæorum gazophylacium pro templi valuis ſtatuit. Templum ab Athalia ſpoliatum, collectitiâ pecuniâ inſtauratum decorauit. Sed eum bonum magiſter faciebat. Ioiada mortuo, Principum adulationibus deprauatur;deſertáque auita religione,lucos, ac Deos ſequitur. Zachariam prophetam, eundémque Ioiadæ filium nefariis religionibus aduerſantem, æquè ingratus atque impius, in ipſo templi veſtibulo lapidibus obruit. Ergo vertente anno, Iudæa regio à non magna Syrorum manu direpta eſt. Regni primores ad vnum occiſi. Rex ipſe ignominioſè tractatus,auro omni tum ſacro, tum profano ſeſe redemit. Nec ita multo poſt à ſuis in ipſo lectulo necatus anno regni XL. regiæ ſepulturæ expers fuit. Eius morte regnum ad Amaſiam filium peruenit. *Reg. li. 4.* *Ioſ. lib. 9.* *Matt. 23.*

Miſeriorem etiam exitum Romulus Syluius XII. Albanorum Rex habuit, quòd eſſet arrogantia maiore: is ſupra humanum faſtigium elatus pro Deo ſe gerens, tonitrua,ac fulgura imitabatur. Quare cum cæleſte Numen irritaſſet; vero ipſe fulmine ictus deflagrauit. Auentinus deinde obtinuit regnum, qui colli, vbi ſepultus eſt, cognomen dedit. *Euſeb. chron.* *Liu. li. 1.*

AMASIAS.

AMASIAS Rex Iudææ vt Idumæam omnibus, viribus adoriretur, delectu habito, centum Iſraëlitarum millia conduxerat. Repente à Propheta, Dei verbis monetur, vti ſtipendarios *Reg. l. 4.* *Ioſ lib. 9.*

dimittat milites, diuináque magis ope, quàm militum multitudine confidat Paret ille vel vati, vel Deo, nulla habita perſoluti iam ſtipendij ratione confligit cum hoſte: victoriam ac prædam ingentem reportat. Sed prædæ ipſe ſuæ præda fuit. Captiua ac prædatitia Deorum ſimulacra demens colere, venerarique cœpit. Quocirca obiurgantis Prophetæ vocem ſurdis reſpuens auribus, ab Ioa rege Samariæ, quem temerè laceſſerat, amiſſo exercitu, capitur: muri Hieroſolymitani diruuntur: templum auro argentoque ſpoliatur: gaza regia, atque obſides aſportantur. Rex ipſe paulo poſt necatur à ſuis. At Ioas Rex Samariæ Eliſeum morientem cùm inuiſiſſet, ex eius vaticinatione, Benadadum Syriæ Regem tribus attriuit cladibus. Eliſæus porro mórte obita, publico funere celebratus eſt, & virtus etiam ſepulti diuinitùs honorata. In eius ſepulchrum mortuus quidem forte coniectus, ſanctorum oſſium contactu reuixit.

Euſeb. chron. Plut. in Lycurg. Eliſæi fere æqualem Euſebius Lycurgum perhibet, qui Lacedæmoniorum regnum a fratre relictum, cùm aliquamdiù adminiſtraſſet, nato fratris filio poſthumo Charilao, ſua ſponte regno ſe abdicauit, non minore laude fidei, quàm prudentiæ. Inde Optimatibus auctoribus, ipſoque Charilao, rempublicam conſtituit: agrum Laconicum viritim æqualiter diuiſit: auri argentique vſum ſuſtulit, ferreo numo inducto: leges non litteris, ſed diſciplinæ mandauit. In legibus, quas ille Rhethas appellauit, fuit, ne leges ſcriberentur, nimirum vt moribus cuſtodirentur. Alcandrum, qui ei oculum in turba effoderat, ad ſupplicium ſibi à Populo datum, clementia ac facilitate ex inimico amiciſſimum reddidit. Ciues inde ſacramento cum adegiſſet, nihil de legibus immutaturos, quoad ipſe à conſulendo Delphico reuer-

tiſſet

tiſſet oraculo, exul voluntarius in Creta obiit, ſub necem Iudæorum Regis Amaſiæ.

OZIAS.

OZIAS, qui etiam Azarias dictus eſt, Amaſiæ filius ac ſucceſſor fuit, XII. Rex Hieroſolymæ. Is Zacharia Propheta eſt vſus ita, vt Ieroboamus Rex Samariæ Iona. Ozias igitur *Reg. l 4.* Deo ob ſingularem religionem carus, Philiſthæos *Ioſ. lib. 9.* domuit, deuicit Arabas; Moabitas ſtipendiarios fecit. Cæterùm victorem hoſtium vicit ſuperbia. Victoriâ elatus ſacerdotale munus inuadit. Sacerdotibus nequicquam reclamantibus, thus incendit in templo, nec impunè: mox lepra diuinitus affectus, à Sacerdotibus eiicitur. Itaque à cœtu hominum ſubmotus, Ioathæ filio regni adminiſtrationem reliquit is, qui per arrogantiam ſacerdotale ſibi munus adſciuerat.

Nihilo honeſtior per eadem tempora aut Amulij Latinorum Regis cauſa, aut Sardanapali, poſtremi Aſſyriorum Regis, exitus fuit. Amulius, Numitore maiore fratre pulſo, regnum occupauit: id tutò vt teneret, ſcelus ſcelere cumulat: virilem fratris ſtirpem interficit: Rheam Syluiam filiam eius vnicam, Veſtalem Virginem legit, quò ſpem ſobolis ei præcidat omnem.

Sardanapapalus autem à Nino XXXV. (per tot *Iuſt. l 1.* enim Reges poſteritati ſuæ Ninus imperium pro- *Diod l. 3.* pagauit) homo planè effeminatus, cum feminis *Herod.* muliebri viuebat ritu: parietibus, ac tectis ne- *lib. 1.* quitiam occultabat, quaſi quicquam tam rectum eſſe poſſit, quod non dies proferat in lucem. Hunc igitur Arbaces Medorum præfectus, purpuram in puellarum choro nentem conſpicatus, populis perſuadet, vt feminæ ſibi non ferendum imperium putent. Arma contra Regem capit, minimè paratum ad reſiſtendum, iamque luxu-

rie victum ſua. Itaque Rex prælio ſuperatus, ſe, concubináſque ſuas, & quicquid in vita earum fuerat, coniicit in rogum, idoneo ſanè libidinis ſupplicio quæſito.

Arbaces annis ante primam Olympiadem propè L. poſt Mundum conditnm propè MMMCL. regno occupato, imperium ab Aſſyriis tranſtulit ad Medos, cùm ſtetiſſet imperium Aſſyriorum annos circiter M. & C C C. auctore Iuſtino. Manſit tamen apud Aſſyrios ſpecies quædam imperij: neque enim regnum, neque Reges omnino defecerunt.

Iuſt. l. 1. Euſeb. chron.

Paucis annis interiectis Eliſa, quæ etiam Dido appellabatur, Pygmalionem fratrem Sichæi viri ſui interfectorem exoſa, omnem viri gazam clam imponit in naues: cum multis primariis ciuibus conſilij, ac viæ ſociis Tyro ſoluit: Ad Lybiam appulſa, vrbem condit, quæ Byrſa primùm, inde opibus aucta, Carthago dicta eſt. Hæc non minùs vrbe condita, quàm conſeruata pudicitia illuſtris fuit. Cùm enim à multis expeteretur procis, ne Hyarbæ, Mauriſiorum Regi finitimo, nubere cogeretur, ſibi manus attulit. Ob egregium pudicitiæ ſtudium, quamdiu ſtetit Carthago, Dea numerata. Condita Carthago eſt, vt Dionyſio placet, annis ante primam Olympiadem X X X V I I I. ante Romam conditam circiter LXX. poſt captam Troiam circiter C C C L X X. Sub idem tempus Bocchorus, ſeu Bocchorides Rex Ægypti, leges Ægyptiis, & iura conſtituit, haud multis annis ante primam Olympiadem, & regnum Ioathæ Regis Iudæorum.

Iuſt. l. 18. Appia. in Lib: Dion. l. 1.

IOATHAS.

Reg. l. 4. Ioſ. lib. 9.

IOATHAS OZIÆ filius, vir pius, & Deo carus, Ammonitis debellatis tributum impoſuit.

fuit. Hoc Rege primam Olympiadem actam, *Euſ. in*
ſcribit Africanus,quæ ab Iphito,Elæo magiſtratu *chron.*
inſtituta eſt, quinquennali Olympicorum ludo- *Pau. l. 1.*
rum celebritate, apud Olympiam Peloponneſi *Stra. l. 8.*
vrbem inducta. Ex eo tempore Græci ad tempora *Oro. l. 1.*
diſtinguenda, Olympiadas, Romanis luſtris pa- *cap. 5.*
res, adhibere cœperunt. Ante id tempus fabulæ *Varro*
viguere. Ex eo Græcorum initium ducit Hiſto- *apud*
ria. In auſpiciis primæ Olympiadis, ſi Herodoto *Cenſo.*
credimus, Heſiodus obiit, Homero iunior annis *Herod.*
circiter C X L. Ioathas autem X V I. regni anno *in Home-*
moriens, regnum Achæ filio legat. *ri vita.*

Reg. 4.
lib. 4.

ACHAS. *Ioſ. lib. 9.*

ACHAS parenti diſſimillimus ab auita religione abhorruit: aras, ac ſtatuas Baali poſuit, liberos luſtrauit igni. Itaque ab Regibus Samariæ ac Syriæ magnam cladem accepit; ab Idumæis, Philiſthæiſque vexatus eſt, maximè verò ab Rege Aſſyriorum: eò demùm dementiæ venit, vt Damaſcenos ſibi placandos cenſeret Deos, & clauſo templo, aras Diis paſſim excitaret.

Eadem tempeſtate Theopompus Lacedæmo- *Plut. in*
niorum Rex quo regnum, communicata cum po- *Lycur.*
pulo poteſtate, efficeret diuturnius; Ephoros quinque (hi Tribunis plebis apud Romanos perſimiles fuerunt) creauit, annis poſt Lycurgum CXXX.

In Latio autem Romulus, & Remus Ilia Veſta- *Dion. l. 1.*
li Numitoris filia nati, ab Amulio maiore auun- *Liu. l. 1.*
culo expoſiti, à Fauſtulo, Paſtore regio educati ſunt. Cõfirmata inde ætate, Numitorẽ auũ agnoſcunt, eumque Amulio obtruncato, reſtituunt in regnum. Ipſi coacta paſtorum, & conuenarũ manu nouam in Palatio, vbi educati fuerant, condunt vrbem, cui deſtinabatur imperium Orbis terræ.

HORATII TVRSELLINI, E SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER II.

ROMVLVS.

Anno à Mundò cond. MMMCCXXV.

Dion.l.1.
Dion.l.1.
Liu l.1.
Plut. in Romul.

ROMA condita eſt (vt Dionyſio placet) Olympiade VII. ineunte, anno poſt Troiam euerſam CCCC XXXII. poſt mund.cond. circiter MMMCCXXV. Vbi Romulus augurio ſuperior nomen dedit, muros circumde-

cumdedit. Remum fratrem verbo, quòd per contumeliam muros nouos tranſiliſſet, re vera, quod regni ſocium habere nollet, morte mulctauit. Aſylum deinde in Capitolio aperuit, magnamque perfugarum multitudinem coëgit. Ex tam paruis initiis tanta vrbs extitit. Ne viribus conſilium deeſſet, centum Senatores legit, Patres ab honore, atque ætate, Patritiique eorum progenies appellati. Connubia nouo populo cum à finitimis non impetraſſet, extorſit. Conſualibus ludis Sabinas, aliáſque Virgines, quæ Romam ſpectandi ſtudio confluxerant, rapi iubet. Itaque finitimi populi Romanis inferunt bellum. Romulus Cæninis fugatis, eorumque Rege obtruncato, Ioui Feretrio, cui tum ædem in Capitolio dicauit, opima ſpolia tulit. De Antemnatibus triumphauit. Inde à Tatio Sabinorum Rege aciem ſuam fugari videns, Ioui Statori templum vouet in foro. Mox redintegrato bello victores viciſſim fundit, fugátque. Ibi tum Sabinæ in aciem ex tranſuerſo irrumpentes, prælium ſuâ causâ commiſſum precibus dirimunt. Percutitur inter Duces fœdus; & regno conſociato, Sabini commigrant Romam. Romulus ciuitate in curias x x x. diuiſa, curiis *Dion.* nomina impoſuit Sabinarum. Populum in tres *Halic.* diſtribuit partes, quas Tribus appellauit. Tenuiorum clientelas patrocinio commiſit locupletum. Ita plebem Patribus deuinxit. Bello à Fidenatibus, & Veientibus illato, Fidenas cepit. Veientes victos agri parte mulctauit. Denique exercitum extra pomœrium ad Capreæ paludem cùm recenſeret, ſubita coorta tempeſtate nuſquam apparuit. Regnauit annos x x x v i i i.

Dum Romana res effloreſcit, Hebræa afflicta *Reg. l.4.* magna ex parte concidit. Paucis annis poſt Vr- *Ioſ.lib.9.* bem conditam, Samaria à Salmanaſſare Aſſyrio-

rum Rege capta, & euerſa eſt Olympiade VIII. Tribus decem cum Oſea Rege in Aſſyrios abductæ, vnus è captiuis Tobias fuit cui libertatem in ipſa ſeruitute pietas conſeruauit Hieroſolyma quoque deinde à Sennacheribo Salmanaſſaris filio obſeſſa. Rex tum erat Hieroſolymæ Ezechias, Acha Rege natus homo ſingulari pietate. Is Vrbem paternis ſuperſtitionibus expiarat, ſuſtulerat lucos: templum ornarat: ceremonias reſtituerat. Quare inſultante hoſte, & prædicante Hieroſolymitanos à Deo ſuo liberari non poſſe, confirmatur Ezechias oratione Eſaiæ vaticinantis fore, vt breui hoſtis obſidionem ſolueret. Inſecuta igitur nocte contrucidantur ab Angelo millia hoſtium CLXXXV. Rex ſummo cum dedecore Niniuem reuerſus, in captiuos Iſraëlitas furorem conuertit ſuum. Eam procellam Tobiæ benignitas fecit leuiorem: is quippe mortuos ſepulturâ, viuos omni ope iuuit. Cæterùm ſatis iam in alienis malis ſpectata, in ſuo caſu longè magis enituit virtus. Nidificantis hirundinis ſtercore obcæcatus, ſingularis patientiæ documentum dedit. Tandem Raphaëlis Archangeli beneficio peropportuno, vt filium reducem intueretur, lumen recepit. At Ezechias hoſtium metu liberatus, grauem in morbum incidit, quo morbo cùm eum Eſaias denuntiaſſet moriturum; ille Deum cum lacrymis orauit pariter, exorauitque. Valetudinis ſignum vmbram decem in horologio lineas regredientem accepit. Tertio die valens templum adiit, annis XV. vitam additis.

Tob. 1. *4 Reg.* *Ioſ. l. 10.* *Tob. 2.* *Tob. c. 11.* *Reg. l. 4.* *Paral. 2.* *Ioſ. 10.*

NVMA POMPILIVS.

Anno ab Vrbe cond. **XXXIX.**

Dion. l. 2. NVMA POMPILIVS Romanorum Rex II. extrema Ezechiæ tempora attigit. Is propter-

propter ſapientiæ famam, ad regnum è Curibus Sabinorum oppido vocatus, eo admirabilior Rex fuit, quod recuſauit diu regnum. Romam armis ferocem religione, vel potius ſuperſtitione manſuefecit. Sacra Sacerdotéſque inſtituit, ſimulatis cum Dea Ægeria nocturnis congreſſibus, eius ſe monitu ſacra, ac cætera inſtituere præ ſe ferens. Iani dein templum extruxit, eiuſque valuas pacis bellique indices clauſit: annum qui menſibus Martio, & Decembri, Romuli inſtituto claudebatur; Ianuario ac Februario additis, expleuit. Anni initium Ianuarium eſſe voluit, faſtos nefaſtoſque dies notauit. Regnauit annos X L I I I. *Liu l. 1.*

Haud minus Manaſſes ab Ezechia patre, quàm Numa à Romulo, diuerſus fuit. Lucos aráſque Baali reſtituit; liberos igni expiauit; ſomnia, auguriáque obſeruauit: magicis artibus inſeruiuit; Hieroſolymam innocentium ſanguine impleuit. Acceſſit in ſcelerum cumulum cædes Eſaiæ, quem exitium, & iram diuini Numinis denunciantem ligneâ ſerrâ diſſecari imperauit. Itaque Aſſyriis armis opprimitur, amiſſoque regno Babylonem catenis vinctus abſtrahitur. Ibi ærumnis quaſi expergefactus cùm ſcelerum ſuorum veniam ſuppliciter petiiſſet à Deo; etiam ab hoſte impetrauit. Proinde diuini Niminis magis, quàm barbari hoſtis beneficio, in regnum reſtituitur. Mutata inde vitæ ratione, Deum ſimulachra, lucos, aráſque ſuſtilit, Deum piè, ſanctéque coluit. *Leg. l. 4. Paral. l. 50. Ioſ. l. 10.*

Sunt qui ſub id tempus Iuditham extitiſſe velint, eam à qua Holofernes Aſſyriorum dux ſit obtruncatus. Ac ſanè illa hiſtoria cum his temporibus planè congruere videtur. Gyges quoque (vt tradit Euſebius) in eadem tempora incidit, qui intimus Candaulis Lydorum Regis fuiſſe *Herod. l. 1.*

aſſecla.

Iuſt. l. 1. aſſecla dicitur, ab coquo coactus, vt clam nudæ Reginæ ſpeciem contemplaretur. Re deinde patefacta, Reginæ iuſſu Regem obtruncaſſe, ipſe regnum inuaſiſſe.

TVLLVS HOSTILIVS.

Anno ab Vrbe cond. propè C.

Dion l. 3. *Liu l.* 1. TVLLVS HOSTILIVS interea poſt Numam Rex creatus, neglecta religione, ipſum Romulum ferociâ ſuperauit. Bellum Albanis intulit, eò bello placuit vtriſque paucorum certamine decerni, vtri vtris imperarent. Tres Horatij Romani, cum Tribus Curiatiis Albanis compoſiti. Victoria penes Romanos fuit. Albani in populi Romani ditionem redacti. Cum rebellaſſent, Tullus Metium Suffetium Albanorum Dictatorem, qui defectionis auctor fuerat, duadrigis illigatum diſtrahit. Albanos, Albâ euersâ, Romam demigrare iubet. Diruta Albâ eſt anno prope D. poſtquam fuerat ab Aſcanio condita. Roma Albæ ruinis aucta. Duplicato ciuium numero, Cælius mons Vrbi additus Primores Albanorum in Patres lecti. Ordine aucto, curia exſtructa, quæ Hoſtilia dicta eſt. Ad vltimum Rex diuturno implicatus morbo, nullam non ſuſcepit ſuperſtitionem. Sed dum valetudinem malis artibus recuperare ſtudet, vitam amiſit. Sacra Ioui Elicio cum non ritè feciſſet (vt profanæ hiſtoriæ produnt) fulmine cum domo conflagrauit, anno regni ſui 32.

Reg. l. 4. *Paral. l.* 2. *Ioſ. l.* 10. Nihilo lætior Amonis Hieroſolimorum Regis exitus: is cum primos illos Manaſſæ parentis furores ſuperaſſet, II. regni anno domi à famulis ſuis interficitur.

ANCVS MARTIVS.

ANCVS MARTIVS Numæ aui inſti- *Dion. l. 3.*
tuta ſtudioſè retinens, religionem ac pa- *Liu. l. 1.*
cem coluit. Sed Latinorum armis laceſſitus per Feciales (quos Sacerdotes iuſti belli arbitros fecerat) eis Bellum indicit. Multis Latinorum oppidis expugnatis, multa Latinorum millia in ciuitatem aſciſcit. Auentinum nouis ciuibus datum, Ianiculum inde munitum, & vrbi ſublicio ponte coniunctum, Carcer in media vrbe, imminens foro ædificatus. Exin Sylua Mœſia Veientibus adempta, vſque ad mare, Romanum imperium propagauit. Oſtiam vrbem in ore Tiberis condidit. Anno regni XXXIII. Moriens, Tarquinium Priſcum liberorum ſuorum tutorem reliquit, apud quem plus imperandi cupiditas, quàm fides valuit. Ablegatis venatum regiis pueris, cùm comitia haberentur, Priſcus effecit vt ipſe Rex crearetur.

Anci æqualis Ioſias numeratur; Ezechiæ ne- *Reg. l. 4.*
pos, is à puero religionem amplexus Hieroſoly- *Par. l. 2.*
mâ expiatâ, populares ad auitam pietatem reuo- *Ioſ. l. 10.*
cauit. Verùm egregiam eius virtutem parum conſulta fiducia afflixit, perdiditque. Nechaoni Ægyptiorum Regi in Aſſyrios exercitum ducenti cum infeſtis copiis occurrit. Dei verbis ab illo admonitus, vti prælio abſtineret, nihilominus, acie decernit. Itaque re malè geſta in prælio ſauciatur: ex eo vulnere paucis diebus moritur, anno regni ſui XXXIII. Eum cunctus populus luxit: Ieremias lamentationibus proſecutus eſt eiuſmodi, quæ deinceps canerentur.

TARQVINIVS PRISCVS

Dion. l.3
Liu l.1.

TARQVINIVS PRISCVS regnum fraude partum vt firmaret, centum in Patres legit, qui minorum gentium ſunt appellati. Circo, qui poſtea maximus dictus eſt, inter Palatinnm, & Auentinum locum deſignauit. Solemnes inde annuique manſere ludi, Circenſes à Circo appellati. Hetruſcorum deinde opes cum fregiſſet, ab his principatum vltro deferentibus, coronam auream, ſellam eburneam, togam purpuream pictam, ſceptrum, regia inſignia accepit, quibus vſi ſunt deinceps Reges Romani. Latinorum nomen, omnibus prope eorum oppidis

Col.l.1. captis, domat. Sabinis deuictis. Collatiam adi-
2.9. mit. Infima vrbis loca, cloacis è faſtigio in Ti-
Lact.l.1. berim ductis, regio planè opere ſiccat. Ad eum Sibylla Cumana carminum librum attuliſſe dicitur, qui libri Sibyllini dicti, & xv. viris commiſſi. Demùm Tarquinius, inchoata Iouis Capitolini æde, filiorum Anci operâ grauiter vulneratus, exceſſit è vita, cùm annos regnaſſet XXXVIII. & vrbem muro lapideo cingere, inſtituiſſet.

Diſpar omninò fuit Romanornm conditio & Iudæorum, qui deſerta auita religione, patriam templum, regnum, libertatem iiſdem temporibus

Reg.l.4. amiſerunt, Ioachás, Ioſia natus, patri diſſimilli-
Paral. 2. mus, tertio menſe regno ſpoliatus, Nechaoni
Ioſ.l. 10. Ægyptiorum Regi diuinitus traditur in ſeruitutem. Eliacus inde Ioachæ frater, cui verſum nomen Ioachimus, poſtea eſt Ioachinus (qui & Iechonias dictus eſt) Eliacimo genitus, regni atque impietatis ſucceſſor, à Nabuchodonoſore Chaldæorum Rege, pari ratione cum Daniele, omque nobilitate in ſeruitutem adducitur, Ex captiuorum

uorum numero Mardochæus fuit, ſeu potius Cis atauus Mardochæi, de quo poſteriùs dicturi ſumus.

Grauiore conditione Athenæ liberæ vſæ ſunt, quàm Hieroſolima captiua. Dracon atrociſſimas Athenienſibus leges impoſuit, quibus æque minima peccata (vt pomorum atque olerum furta) ac maxima ſcelera, capitalia erant. Breui tamen cum Iudæi diuina patientia abuterentur, exitialis Hieroſolymæ exitus eſt conſecutus. *Plut in Solone.*

Sedechias Rex Iudæorum poſtremus, ob defectionem ab Rege Babylonis, filiis atque oculis orbatus eſt, & in catenas, ac ſeruitutem redactus. Templum quoque, ac Hieroſolyma incenſa. Ciues Babylonem traducti Olympiadi XLVII. anno poſt templum conditum circiter CCCXL. Regnatum eſt Hieroſolymis à Regibus XXXII. annos circiter D. *Reg. l.4. Ioſ. l.1.*

Eadem verò ætate Nabuchodonoſor Hieroſolymam Syriæ, & Cyaxares Niniuem Aſſyriæ lumen extinxit: Cyaxares Medorum Rex Phraortem patrem vt vlciſceretur, qui ad Niniuem cum exercitu ceciderat; Niniuem obſidione captam ſolo æquauit. *Her. l.1.*

Dum Palæſtina, & Syria Barbarorum armis euaſtantur, Græcia ſapientium inſtitutis excolitur. Septem illi Græciæ ſapientes vno tempore extitere, ex quorum numero Solon, abrogatis Draconis legibus, commodiores Athenienſibus leges tulit. *Laer. l.1. Plut. in Solone.*

SERVIVS TVLLIVS.

Anno à Mundo cond. CC.

SERVIVS TVLLIVS VI. Romanorum Rex Sapientum ſuppar ætati, vir prudens ac ſapiens *Dion l.4. Liu. l.1.*

ſapiens in primis fuit. Is Hetruſcis,ac Veientibus debellatis, cenſum inſtituit: luſtrum induxit, vt quinto quoque anno populus Romanus cenſeretur. Populum ex cenſu in claſſes quinque, claſſes in centurias ex ætate deſcripſit. Senatum deinde ſupplet. Vrbi Quirinalem, Viminalem, Exquilinum montem adiungit. Vrbem ſeptem impoſitam montibus, aggere, foſſis, murôque circundat, paucis annis poſt Hieroſolymam euerſam. Ipſe à L. Tarquinio genero ante Curiam ipſam regno, vitaque ſpoliatur anno regni ſui XLIV. Quo cæſo, Tarquinius Romæ Tyrannidem occupauit.

Hero.l.1. Plut. in Solone. Hero l.3. Plut.in Phalaride. Euſeb. chron. Laer l.1. Liu.l 1.

Id malum multo etiam ante ſenſerat Græcia vbi Tyranni complures per eadem fere tempora extitere. Nam velut ex compoſito, Periander (is qui ſupplicium de nautis ſumpſit, à quibus Arion Methymnæus coactus fuerat in mare deſilire) principatum occupauit Corinthi. Piſiſtratus Athenis, nequicquam obſiſtente Solone, Traſybulus Mileti. Polycrates homo fortunatiſſimus in Samo inſula. Agrigentius Phalaris Tyrannorum immaniſſimus in Sicilia.

Eadem ætas & Tyrannorum feraciſſima fuit, & Sapientum. Nam præter ſeptem illos Græciæ ſapientes, & Æſopum ſapientiſſimum, fabularum architectum, Pythagoras, qui ſe primus Philoſophum nominauit, in ea ora Italiæ, quæ Magna Græcia dicebatur, diſcipulus floruit Rege Seruio. Huic Tyrannorum ac Sapientum ætati, vberrimus Lyricorum Poëtarum fœtus ſucceſſit in Græcia. Sappho enim, Alcæus, Steſichorus, Simonides, Anacreon, Pindarus, eodem omnes ſæculo illuſtres fuere.

Dio. l.2. Euſeb. chron. Her. l 2. Iuſt l.2.

Cyrus Perſa interea Seruio Regi Rom. ætate ſuppar, virtute ſuperior, Harpagis Ducis copiis, auctus, Aſtyagem auum, poſtremum Medorum Regem

Regem, à quo ipſe infans fuerat expoſitus, bello petiit, debellatum in honore habuit. Imperium Medorum tranſiit ad Perſas, cùm ſtetiſſet annos circiter c c c.

Cyrus inde Aſſyria, Cappadocia, Arabia, ac tota propè Aſia potitur. Capit Babylonem, ibi Danielem complexus eſt, Iudæos anno ſeruitutis LXXX. liberat. Crœſum opulentiſſimam Lydorum Regem, bello laceſſentem prælio ſuperat: expugnatiſque Sardibus, vrbe regia, viuum capit, & quod ſine cauſa contra ſe arma ſumpſiſſet, ardentem in pyram iniici iubet. Tum verò ille, Solonis paulò antè demortui vocem, *Mortalem ante mortem beatum dicendum neminẽ*, veram eſſe intelligere, Solonem magna voce inclamare. Itaque Cyrus de rerum humanarum viciſſitudine admonitus, hominem ſupplicio liberatum, apud ſe liberaliter habuit. *Her. l. 1.* *Iuſt. l. 1.* *Ioſ. l. 11.*

Ipſe porrò infinito propagandi imperij ſtudio longiùs prouectus, in fœdam calamitatem incidit. Bactrianis, Cilicibus, Paphlagonibus ſubactis, bellum Scythis intulit, principio lætiore, quàm exitu. Tomyris Reginæ filium fugæ ſimulatione, & vini, epularumque illecebra deceptum cum exercitu cædit. Breuis & fallax fuit fructus victoriæ. Victoria elatus Cyrus in iniquum locum progreditur, vbi inſidiis hoſtium, locorumque anguſtiis circumuentus, cum omnibus copiis conciditur. Fertur Tomyris Cyri caput in vtrem humano plenum ſanguine conieciſſe, cum exprobratione crudelitatis, *Satia te ſanguine, quem ſitiſti.* Obiit Cyrus, cùm regnaſſet annos xxx. Cambyſe filio hærede imperij relicto.

Is paterno regno Ægyptum adiecit. Smerden fratrem, quem poſt ſe regnaturum ex oraculo cognorat, clam per Magum familiarem necandum *Her. l. 1.* *Iuſt. l. 1.*

dum curauit. Sed breui necis fraternæ pœnas dedit. Nam cùm equum aſcenderet, gladio è vagina delapſo, grauiter vulneratus interiit. Magnus igitur ille, priuſquam de Smerdis nece fama emanaret, pro eoſ fratrem ſuppoſuit ſuum, qui Smerdem oris ſimilitudine, & amictu regio fretrus ſe ſimulans, regno potitur. Sed nulla ſimulatio diuturna; fraude patefacta, pſeudorex cum fratre à Perſarum Principibus confoditur. Eodem fere tempore Tyrannus à Perſis interfectus eſt, & à Romanis eiectus.

TARQVINIVS SVPERBVS.

Dion. l. 1. *Liu l.* 1. *Euſeb.* *Dion. l.* 4. TARQVINIVS SVPERBVS cognomen traxit ex factis. Senatus auctoritatem in adminiſtranda Republica negligebat. Senatores per calumniam morte, exiliove mulctabat. Latomias, compedes, catenas, Romæ primus vſurpauit. Idem quaſi caligine abſterſa fanum Iouis Latialis in Albano monte condidit Ferias Latinas inſtituit; Iouis Capitolini templum à patre incohatum exſtruxit; Volſcos armis domuit, Gabios cum vi non poſſet, Sexti filij dolo cepit. Ceterum eiuſdem flagitio regnum amiſit anno XXXV. Ardeam Rex obſidebat, cùm ab eodem Sexto ſtuprum Lucretiæ feminæ nobiliſſimæ illatum eſt. Itaque populus Romanus indignitate, & L. Bruti, qui Regis metu ad eam diem inſaniam ſimularat, oratione permotus, Reges exigit, ſeſéque in libertatem vindicat. Regnatum eſt Romæ à ſeptem Regibus annos propè CCXLV. Roma liberata Olym. LXVIII.

Dion. l. 5. *Liu, l.* 1. Inde bini quotannis Conſules creari cœpit. Primi Conſules L. Iunius Brutus, & Tarquinius Collatinus creati. Sed Collatino, propter Tarquiniæ

quiniæ gentis inuidiam abdicare coacto, in eius locum P. Valerius Publicola ſubrogatus eſt, qui legem de Prouocatione ad populum tulit, faſces populo ſubmittere inſtituit Brutus, coniuratione contra libertatem patefacta, de coniuratis, in quibus erant filij eius duo, ſupplicium ſumpſit: ipſe in prælio, quod cum Tarquiniis commiſſum eſt fortiſſimè pugnans cecidit. Vir planè amantiſſimus patriæ, qui & liberorum caritatem, & vitæ amorem poſthabuerit.

Athenienſes per idem tempus pari cauſa tyrannide liberauit, pari liberatoris gloria Hipparchus, ſeu Diocles Piſiſtrato natus Harmodij ſororem violarat. Itaque Harmodius Ariſtogitone adiutore Tyrannum obtruncat. Ab Hippia Tyranni fratre nominare cædis conſcios tormentis coactus, omnes Tyranni amicos nominat, quibus interfectis, quærenti Tyranno ecquis ſupereſſet? Nemo, inquit, ſupereſt, quem mori cupiam, præter Tyrannum. Hac virtute excitata ciuitas, Hippia pulſo, ſe in libertatem aſſerit, Harmodio, & Ariſtogitoni ſtatuas ponit. Præclarius ex ſimili facinore, Dario Hyſtaſpis filio præmium in Perſide obuenit. Is vnus è coniuratis erat, qui Magnum illum Tyrannum necauerat, huius equus cum ante Solis ortum primus hinnitum edidiſſet, regnum Domino (ſic enim inter Perſarum Principes conuenerat) peperit. *Thucid l.6.* *Iuſt.l.12.* *Iuſt.l. 2.*

Darius ergo Rex Perſarum creatus, poteſtatem Iudæis facit templi abſoluendi. Babylonem, quæ à Perſis deſciuerat, Zopyri amici dolo recepit, quippe is naſo ſibi, & auribus deſectis, fidem fecerat Babyloniis, ſe à Dario crudeliter tractatum ad eos confugiſſe. Itaque vrbem ſuæ fidei ab illis creditam, Regi prodit. Darius tamen malle ſe dixit Zopyrum illius fœditatis expertem eſſe, quàm centum Babylonias habere. Ad huius *Eſdra l. 1.* *Iuſt.l.1.* *Hero.l.4.* *Dion.l.5.* *Liu.l.1.*

Darii

Plut. in Apoph. Darij opes, Hippias Athenienſis Tyrannide eiectus, confugit eadem fere tempeſtate, qua Tarquinius Superbus Porſenæ Hetruſcorum Regis auxilium implorauit.

Porſena igitur bello, vt Tarquinios reſtitueret, Romanis illato, Ianiculum occupat, Hetruſci, ſubitò ad Vrbem decurrunt. Hoſtium impetum Horatius Cocles tamdiu ſuſtinet in ſublicio ponte ſolus, quoad pons à tergo reſcindatur. Inde in Tiberim deſilit, atque inter hoſtium tela incolumis tranat ad ſuos. Mutius porro, qui Scæuola poſtea dictus eſt (quod dextra exuſta, ſiniſtra vteretur) vt patriam obſidione hoſtium eximeret, in eorum caſtra ſe inſinuat, deceptus ſimilitudine, Scribam pro Rege obtruncat: ad tribunal Regis tetractus, dextram foculo iniicit, atque exurit inſpectante Rege, ſimulque illi trecentos iuuentutis Romanæ principes eadem ratione in caput eius coniuraſſe denuntiat. Itaque Porſena, ne capitis diſcrimen in horas ſingulas adiret, pacis conditiones vltro Romanis tulit.

Nec virorum eo bello propria virtus fuit. Clœlia Virgo Romana vna ex obſidibus, dux agminis. Virginum, eluſis cuſtodibus, Tiberim inter Hetruſcorum tela tranauit. Tarquinius Hetruſca ſpe fruſtratus, Tuſculum ſe ad Manilium Octauium generum ſuum contulit. Cùm triginta populos coniuraſſe, Manilio concitante, conſtaret, T. Largius primus Dictator dicitur: & Sp. Melium Magiſtrum equitum ſibi adciſcit: hoc metu bellum ſopitur. Aurelio inde Poſthumo Dictatore, in agro Tuſculano ad lacum Regillum aduerſus Tarquiniorum copias benè pugnatum eſt. In ea pugna Tarquinij ſpes omnis cum Manilio concidit.

Haud abſimili euentu Darius Perſarum Rex Hippiam in priſtinum regnum armis reſtituere eſt

eſt conatus. Athenis bellum maximis copiis intulit. Venienti Miltiades Athenenſium Dux, ad Marathonem cum parua manu celeriter occurrit: cum ſexcentis Perſarum millibus, decem Atheniensium millia ita dimicarunt, vt hos viros, illos pecudes diceres. Conſtat c c. hoſtium millia eo prælio cæſa, Regem cum reliquo exercitu fugatum. In ea pugna Themiſtocles adoleſcens ſuæ virtutis ſpecimen dedit. Cynegirus miraculo fuit, qui onuſtam hoſtium nauim manibus primum, denique his præciſis, mordicus retinuiſſe dicitur. Militiades, patria patenti periculo liberata, de Perſis trophæa conſtituit. Maioribus inde periculis minori cum gloria Romani perfuncti ſunt. *Herod. lib.6. Iuſt. l.2. Plut. in Miltiade.*

Liberata vrbs externis hoſtibus, inteſtinis diſcordiis penè concidit. Plebs à Patribus, ac fœneratoribus vexata, in Sacrum montem trans Anienem ſeceſſit Olymp. LXXI. Sed Menenij Agrippæ oratione delinitur, & Tribunorum plebis, ac ſacratæ legis præſidio aduersùs Patres accepto, in Vrbem remigrat. Mox aliud ex alio periculum. Martius Coriolanus Tribunorum inuidia ab Vrbe pulſus, Volſcorum armis omnem penè ditionem Romanis ademit, eorumque opes adeò fregit, vt Veturiâ matre ad eum allegatâ, pacem petere cogerentur: ita ille non armis, ſed pietate victus, receſſit. *Dion.l.6. Liu. lib. 2. Dion.l.8. Liu. l.2.*

Diſſimili animo, & euentu Ariſtides cognomento Iuſtus Athenis exulauit, breui, enim reſtiturus, Themiſtoclem cuius opera eiectus fuerat, bello Perſico adiuuit, priuatis iniuriis patriæ condonatis. *Plut. in Ariſtide.*

Nec minor ciuium Romanorum, quàm Græcorum extitit amor in patriam. Sp. Metium largitione periculoſas libertati opes quærentem, pater ipſe pro patriæ ſalute morte mulctauit. Fabia *Dion.l.8. Liu. l.2.*

bia

bia gens, vt patriam moleſtiâ liberaret, bellum ſibi Veientinum ipſa depopoſcit. Veientes ſæpè vicit, iam victrix ab hoſtibus per inſidias penè deleta eſt: amplius c c c. Fabij vna die ceciderunt.

Dion l. 1. *Iuſt. l.* 2. *Herod. lib* 7. *Plut. in Temiſt.* Longè grauior Perſarum clades fuit, in Græcia, Xerxes Darij Hyſtaſpis filius paterni regni, atque odij in Græcos heres, iuncto nauibus Helleſponto, Athoque monte perfoſſo, Græciam cum multis armatorum millibus inuaſerat. Ei Leonidas Rex Spartiatarum, parua manu ad Thermopylarum anguſtias primùm, deinde in ipſis caſtris maximam intulit cladem, donec cædendi defatigatione ſuper ſtragem hoſtium corrueret victor. Athenienſes interim relicta Vrbe, claſſem c c. nauium adornarant. Xerxes igitur Athenas vacuas nactus incendit. Cæterùm Themiſtoclis Athenienſium Ducis dolo, ac virtute ad Salamina victus, frugatuſque diſceſſit. In fuga ſolutum tempeſtate pontem, quem ad Abidum fecerat, offendit: piſcatoriáque ſcapha trepidus traiecit, qui tanto faſtu Helleſpontum nauibus iunxerat.

Diod. l. 3. *Her. in vita Home. Diod. lib.* 11. Hoc Rege floruit hiſtoriæ pater Herodotus, annis propè D C. iunior Homero. Compertum eſt eodem tempore Græcos de Xerxe, & Gelonem in Sicilia de Carthaginenſibus victoriam reportaſſe. Himerenſes ab Amilcare, Pœnorum Duce cùm premerentur, legatos ad Gelonem Syracuſarum Regem, rogatum auxilium miſerant: at ille interceptis Amilcaris ad Seleucios litteris, in quibus erat, vt certa die equitatum mitterent, equites ſuos Seleuciorum mittit ornatu, qui vbi in hoſtium caſtra venerunt, pro ſociis accepti, Amilcarem ſacrificantem obtruncant: claſſem incendunt. Gelon perturbatos Ducis & claſſis interitu hoſtes, ex compoſito adortus concidit:

eo prælio amplius C L. Pœnorum millia cæſa traduutur.

Haud melior Perſarum conditio fuit in Græcia. Mardonius cum C C C. armatorum millibus à Xerxe ad perſequendum bellum relictus, magnam ad Plateas calamitatem accepit à Græcis, Ariſtide Athenienſium, & Pauſania Laconum Ducibus. At Themiſtocles eluſa Lacedæmoniorum, penes quos Græciæ imperium erat, inſolentia, Athenas reficiendas, & Pyræo nauali addito, amplificandas curauit. Denique ille defenſor, atque amplificator patriæ, primo per Oſtraciſmum ob nimiam potentiam amandatus, deinde tanquam Pauſaniæ proditionis conſcius fuiſſet, damnatus, ad Xerxem ſe confert. Ab eo honoficè exceptus, ad bellum Athenienſibus inferendum incitatur. At ille, ne aut in Regem ingratus, aut in patriam impius eſſet, mori ſtatuit. Atque vt moriens patriæ, quamuis ingratæ conſuleret, Regem obſtringit iureiurando bellum Græcis non illaturum ſine Themiſtocle: inde taurino cruore hauſto excedit è vita. *Diod. lib. 11. Iuſt. l. 2. Plut. in Themi.*

Quintus Cincinnatus Themiſtocli vt ætate, ſic virtute ſuppar perhibetur; qui ab aratro ad Dictaturam vocatus, Q. Minutium Conſulem ad Algidum obſeſſum ab Æquis, circumuento viciſſim, circumſeſſoque hoſte, liberauit. Par virtus in diſpari bello, eodem prope tempore, Hieronis extitit. Is Gelonis frater, & Syracuſani regni hæres, Cumanis auxilium petentibus ſalutem attulit. Tyrrheni tum mari potiebantur. Cumas ingenti claſſe cinctas tenebant; cum his Hieronis claſſis ita conflixit, vt victrix Cumanos ex belli eriperet faucibus. Cimon quoque Militiadis filius, Xerxis copiis ad Cyprum pari virtute deuictis, ac Perſarum opibus accitis, Græcas Aſiæ vrbes in libertatem aſſeruit. Crotoniatæ verò, *Dion. lib. 10. Liu. l. 3. Diod. l. 11. Diod lib. 12. Iuſt. l. 2. Plut. in Cimone.*

Diod. lib 12. *Euſeb. chron.* Duce Milone athleta nobili, Sybaritas prælio victos deleuerunt. Sybarim ſolo æquarunt. Eius loco Thuria condita eſt.

Diod Sic. lib. 12. *Dion.lib.* 10. *Liu. l.*4. Nec verò Imperatoribus modo, ſed etiam Philoſophis Græcia floruit. Eadem ætas Heraclitum, Democritum, Anaxagoram, alióſque complures effudit in ipſa Græcia. In Italia autem Charondam, qui Thuriis, & Zeleucum Pythagoræ diſci pulum, qui Locrenſibus leges ac iura deſcripſit. Roma quoque per id tempus leges adſciuit è Græciâ.

*Iuſt. l.*3. *Diod.lib.* 12. *Eſa. l.*2. *Ioſ. l.*11. *Euſeb. chron.* Romæ anno poſt Vrbem conditam circiter ccc. pro duobus conſulibus Decemuiri ſine prouocatione, legum ferendarum cauſa creati. Hi leges è Græcia, ac potiſſimum Athenis per legatos petitas conſcripſere, hæ, quoniam tabulis duodecim mandatæ ſunt, leges XII. tabularum appellatæ. Paucis annis, propter Appij Claudij libidinem, Collegarúmque impotentiam, res ad Conſules rediit.

Euſeb. chron. Plin. lib. 34. *&* 35. *Liu. l.*4. Iam Roma legibus erat conſtituta, cùm Hieroſolyma denuò cingi mœnibus cœpta eſt. Artaxerxes Longimanus Artabano regni inſidiatore per inſidias interfecto, receptáque Ægypto, Neemiæ pincernæ ſuo poteſtatem muros Hieroſolymæ reficiendi fecit Olymp. LXXXIII. paucis pòſt annis, quàm Eſdras Sacerdos ſacros Libros, qui interciderant, immutatis Hebræis litteris, in lucem protulit.

Artaxerxe regnante, Empedocles, & Parmenides Phyſici, Hippocrates medicus, Polycletus, Phidias ſtatuarij? Zeuxis, Paraſius, Timantes pictores nati ſunt Romæ autem ſub nouas leges, noui Magiſtratus extitere.

Decennio ferè poſt Decemuiros creatos, ne conſulatus cum plebe communicaretur, Tribuni militum conſulari poteſtate Romæ creari cœpti:

pti: primùm terni, deinde quaterni, vſque ad ſenos, idque per annos circiter LXX. binis Conſulibus non rarò interiectis. Cenſores quoque tum primum ad cenſum agendum creati. Sp. Caſſius, qui in ſuſpicionem veniſſet regni appetendi, à C. Seruilio Hala, Magiſtro equitum, L. Quintilij Dictatoris iuſſu interfectus eſt. At Cornelius Coſſus Tribunus militum Tolumnio Veientium Rege necato, ſpolia opima Ioui Feretrio alter ab Romulo tulit.

Eodem anno quo primùm Tribuni militum Romæ creati ſunt, bellum Peloponneſiacum exarſit in Græcia, quod Periclis opera excitatum totáque peruagatum Græcia annos durauit XXVII. cum communi pernicie Græcorum. Id bellum Thucydides à Pericle eiectus in exilium, hiſtoriæ mandauit. Eo bello Braſidæ Spartani virtus, & Periclis prudentia maximè ſpectata eſt. Lacedæmoniis Atticam populantibus, Pericles cùm hærentem agris hoſtem nullo poſſet modo depellere; claſſem ad Peloponneſios agros viciſſim vaſtandos immittit. Sic hoſtes domeſtico periculo domum auocantur. Denique multis vltrò citróque cladibus illatis, cùm belli vtroſque tæderet, pax inter Athenienſes & Lacedæmonios facta eſt, vt belli vulneribus mederentur. *Diod. lib 12.* *Iuſt. l. 3.*

Paucis interiectis annis bellum in Siciliam tranſiit. Athenienſes, Catanenſibus opem implorantibus, bellum aduerſus Syracuſanos ſuſceperunt Olym. xc. Dario Notho Rege Perſarum, annis poſt Troiam captam DCCC. cuius belli præclara initia, exitus calamitoſiſſimus fuit. Lamochus, & Nicias Athenienſium Duces, primò aliquot aduersùs Syracuſanos prælia ſecunda fecerunt. Sed Gylippus Lacedæmoniorum Dux Syracuſanis ſubſidio miſſus, exploratam eis victo- *Diod. lib 13.* *Iuſt. l. 14*

riam ademit. In Syracuſarum portum cùm penetraſſent Athenienſes, primam cladem à Gylippo accepere, Lamachumque alterum ducem amiſere. Deinde portus aditu ab hoſtibus intercluſo, ducibus Nicia, & Demoſthene circumueniuntur. ita maxima claſſe, atque exercitu amiſſo, Athenienſium opes conciderunt. Sed armis ceſſantibus Athenis, bonarum artium ſtudia viguere. Ariſtophanes, Cratinus, & Eupolis comici Poëtæ: Sophocles, & Euripides tragici: Praxiteles ſtatuarius inſignis: Gorgias, aliique ſophiſtæ quamplurimi, & Socrates Philoſophorum parens, tum vel maximè floruerunt. Diagoras autem, Deos eſſe negans Athenis exulauit, præmio publicè propoſito, ſi quis eum occidiſſet. Dum Athenienſes amiſſis opibus ingenia excolunt, Romanorum bellica gloria, opéſque creuere.

Euſeb. chron.

Dion lib. 12.

Liu. l. 5.

M. Furius Camillus Dictator Veios, decimum iam annum obſeſſos, actis cuniculis capit diripitque. Faliſcos inde circumſedens, ludi magiſtrum, qui è Faliſcis principum liberos in caſtra deduxerat, nudatum ac vinctum, cum pueris eum verberantibus in Vrbem remiſit. Hac fide iuſtitiaque victi hoſtes, qui armis reſtiterant, deditionem faciunt. Sed minus Camilli fides apud ciues, quàm apud hoſtes valuit. Ob prædam Veientanam, quam in votiuo Apollinis dono conſumpſiſſe arguebatur, damnatus, Ardeam exulatum abiit, damno patriæ maiore, quàm ſuo.

Liu. l. 5.

Galli Senones Tarquinio Priſco regnante, Italiæ partem, quæ Gallia Ciſalpina poſtea dicta eſt. Tuſcis expulſis occuparãt. Hi in occupatione Cluſij, (Hetruſcorum id oppidum eſt) à Q. Tabio legato populi Rom. irritati, in Romanos arma verterunt, eorum copiis ad Alliam flumen cæſis Vrbem Brenno Duce inuadunt: captam fer-

ro,

ro, flammáque populantur Roma incenſa, anno poſtquam condita eſt CCCCLV. Capitolium, quo ſe flos ciuitatis receperat, obſident. Nec defuerunt inſidiæ, ſed parum proceſſere. Nocturna eorum irruptio ab anſeribus patefacta, à M. Manlio, qui poſtea Capitolinus dictus eſt, manu repulſa. In anguſto Romana res erat: nec vlla auxilij ſpes oſtendebatur. Ibi cùm Camillus exul, vt gratia cum ingrata patria certaret, Dictator abſens creatus, exercitum comparat, Gallos, pactum pro ſoluenda obſidione aurum ad iniqua pondera exigentes, ferro domat. Hoſtes primo concurſu fuſi, inde iuſto prælio omnes ad vnum cæſi, vt ne teſtis quidem cladis relinqueretur. Ergo Camillus triumphans Vrbem init. Romulus, ac Pater patriæ appellatur. Populum Romanum Veios demigrare cogitantem Romæ retinet, atque ad Vrbem recreandam quibuſcumque rebus poteſt, iuuat.

Conſimilis per ea tempora Athenas caſus excepit. Lyſander Lacedæmoniorum Dux opibus Perſicis adiutus, Cononem Athenienſis exercitus Ducem cùm fregiſſet, omnem Athenienſium ditionem ipſaſque Athenas cepit, muros diruit. Triginta ex ipſis Reip. impoſuit; qui breui tyrannidem occuparunt, Dionyſio Tyranno dudum Syracuſis dominante. Sed Thraſybulus exul Tyrannis acie victis, ac de medio ſublatis, legem obliuiſcendatum iniuriarum tulit, Remque publicam conſtituit. Paucis interiectis annis Conon item exul, Artaxerxis Mnemonis Perſarum Regis claſſe inſtructus, Lyſandrum nauali prælio vincit. Et Epaminonda Thebanorum Duce, belli ſocio, in Spartam mouet. Actum erat de Sparta, niſi Ageſilaus Rex Lacedæmoniorum reuocatus ab Aſia interueniſſet, is certam hoſtibus exploratámque victoriam eripuit. Peropportune

Iuſt. l. 5. Plut. in Lyſan.

Iuſt. l. 5. Probus in Thr.

Plut. in Ageſil. Iuſt. l. 5.

etiam Artaxerxes cognomento Mnemon Rex Perſarum, Cyro fratre acie victo, interfectoque. Ægyptio bello implicitus omnes in Græcia diſcedere ab armis iuſſit. Hic Artaxerxes Mnemon (vt Euſebio videtur) Aſſuerus ab Hebræis dicitur, is qui Eſtherem captiuam duxit vxorem, quæ conſilio vſa Mardochæi natura patrui, adoptione patris, perniciem ab Amano Satrapa Iudæis comparatam in ipſius machinatoris caput, exorato Rege, conuertit. Mardochæus autem pro ſuis erga Regem meritis, regiis ornatus honoribus ſecundus ab Rege numeratus eſt. Huius æqualis Cteſias Gnidius fuit, qui bello Cyri contra Artaxerxem captus, propter medendi ſcientiam magno in honore ab Rege eſt habitus, & Perſarum ſcripſit hiſtoriam. Conon igitur Lacedæmoniorum agros populatus Athenas reuertitur. Vrbis muros eorumdem, qui diruerunt, manubiis reficit. Eadem tempeſtate Architas Tarentinus, itémque Antiſthenes, Ariſtippus, Xenophon, Plato, & Iſocrates Socratis diſcipuli floruerunt. Græciæ imperio à Lacedæmoniis ad Athenienſes reuocato Olymp. circiter c.

Euſeb. chron. Afric. 1. Eſth.

Diod lib. 3.

Euſeb. chron.

ORATII

HORATII TVRSELLINI, E' SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER III.

ROMA pari viciſſitudine rerum perfuncta, intra annum Camilli beneficio noua vrbs ſtetit. Breui etiam opibus, atque animis aucta Capitolium ſaxo quadrato ſubſtructum: opus vel in magnificentia Vrbis ſuſpiciendum. M. Manlius, qui plebem in Patres concitaret, ex Capitolij arce, *Liu. l.6.*

quam à nocturno Gallorum impetu defenderat, deturbatus, adiecta nota, ne quis M. Manlius vocaretur. L. Sextius poſt longum certamen primus è plebe Conſul factus, finem Tribunis militum creandis attulit. Prætor Vrbanus, qui ius diceret: Ædiles curules duo, qui ludos facerent, creari cœpti. M. Curtius, vt ex oraculo patriæ conſuleret, in fori hiatum equo inſidens, & armatus inſiluit.

Liu. l. 7.

Glorioſior Epaminondæ mors obtigit. is Lacedæmoniorum Rege Cleombroto cum exercitu ad Leuctram cæſo, ad Mantinæam cum Ageſilao fortiter pugnans cecidit, ſaluo ſcuto, partáque victoria. Cum eo Thebanorum virtus occidit, amiſſo Duce, itémque Athenienſium gloriæ æmulo extincto. Lacedæmoniorum quoque diſciplina & laus bellica concidit, inuecta à Lyſandro Duce cum auro auaritia.

Iuſt. l. 6. Plut. in Epamin. & Ageſilao Plut. in Lyſan. & Lycur. Iuſt l. 20.

A Græcis ad Carthaginenſes bellica virtus tranſiit qui Sardiniam armis domuerunt; & Dionyſio Syracuſarum Tyranno ſuperato; multa Siculis oppida ademerunt. Haud ita multo pòſt Dionyſius interfectus à ſuis, tyrannidem Dionyſio filio reliquit. Is ob ſingularem nequitiam, demùm à Dione Syracuſano Platonis auditore eiectus Syracuſis, ludum aperuit Corinthi, docente etiam tum Athenis Rhetoricam Iſocrate Magiſtro Demoſthenis.

Plut. in Dion. Xenop. rerum Græc. l. 2. Diod. lib. 16. Plut. in Dion. Iuſt. lib. 21.

Dum ſtudia optimarum artium Athenis vigent, Romæ artes bellicæ enituere. T. Manlius, is qui patrem à vexatione Tribunitia vindicarat, bello Gallico, Gallum eximiæ proceritatis, in oculis vtriuſque exercitus ex prouocatione occidit, torquem ſibi, & cognomen induit. Ex eo Torquatus dictus. M. item Valerius Gallum pari magnitudine, item ex prouocatione obtruncauit, corui præſidio, qui in eius galea inſidens,

Liu. l. 7.

hoſtem

hoſtem alis, roſtroque terruerat. Inde cognomen illi Corui, ſeu Coruini factum.

Anno poſt Vrbem cond. propè c c c c. Olym. c v i. quo tempore Alexander Magnus natus eſt, cuius pater Philippus Rex Macedonum phalange confertis ſcutis inſtituta, Illyricos ſubegit; multas de Athenienſibus, aliiſque Græcis vrbes cepit; totáque Græcia potitus eſſet, niſi Demoſthenem Oratorem aduerſarium habuiſſet. Numos aureos ſuo nomine Philippos appellauit. Denique ad bellum Perſicum adminiſtrandum Græciæ Dux creatus, à Pauſania ſui corporis ſatellite, cuius iniuriam vindicare neglexerat, interficitur, Artaxerxe Ocho Rege Perſarum, qui Ægypto recepta, Memphim, cæteráſque vrbes muris nudauit, templa diripuit, cum Artemiſia Carum Regina Mauſolo viro mortuo magnificentiſſimum ſepulchrum conderet, quod Mauſoleum eſt nominatum. *Diod. l.16* *Iuſt. l.8.*

Nec vero per id tempus dum Ægyptij; & Græci bellis exercerentur, otium Romanis fuit. Samniticum interim bellum extitit ſanè graue, ac diuturnum. Pro Campanis, qui ſe, ſuáque Populo Romano tradiderant. Bellum Samnitibus indictum, ac variè geſtum eſt. Latinum bellum acceſſit, quo bello T. Manlius Torquatus Conſul filium, quod contra edictum cum hoſte pugnaſſet, quamuis victorem ſecuri percuſſit, ac militarem diſciplinam ſuo dolore ſanciuit. Eodem bello P. Decius Mus inclinata acie Romana ſe pro exercitu deuouit. Naues Antiatum bello captæ partim Romam in naualia ſubductæ, partim incenſæ. Earum roſtris ſuggeſtum in foro exſtructum adornari placuit; roſtraque id templum appellatum. Verùm T. Veturius, & Sp. Poſthumus Coſſ. magnam nomini Rom. labem aſperſere. Apud Caudinas furcas, deducto in locum ini- *Liu. l.1.* *Liu. l.8.* *Liu. l.9.*

quum exercitu ſub iugum à Samnitibus miſſi ſunt cum omnibus copiis. Sed breui per Papyrium Curſorem Samnitibus victis, & viciſſim ſub iugum vnà cum Pontio ipſo eorum Imperatore, & dedecoris auctore miſſis, eam Romani maculam eluerunt, Diogene Cynico, Antiſthene, Ariſtotele, Xenocrate, Speuſippo, Platone, adiutoribus docentibus in Græcia.

Euſeb. chron.

Multo felicius interea bella geſſit Alexander Magnus Philippi filius, Is cum puer Ariſtoteli operam dediſſet; adoleſcentulus Illyricos, Thracéſque perdomuit. Thebas euertit, Athenas in deditionem accepit. Inde Theſſalorum, Græcorumque ſociorum armis adiutus ad Perſicum bellum traiicit in Aſiam parua, ſed firma manu (veteranorum milia x x x. equitum quatuor millia in eius exercitu erant) innumerabilem hoſtium multitudinem delet. Dario Perſarum Rege tribus præliis debellato, Aſiam ſubigit. Regnum à Perſis ad Macedonas traducit anno circiter c c. c x x x. Olympiade c x i i.

Dion. lib. 17. Iuſt. l. 1. & 12. Q. Curtius. Plut. in Alex. Q. Curtius l. 3. Ioſ. l. 11. Dion. lib. 17. Liu. l. 9.

Alexander porro capta Tyro, Iudæam inuadit. Sed Hieroſolymis ab Iaddo, ſummo Sacerdote amicè acceptus in templo victimas immolat. Ægypto potitus Alexandriam vrbem ab ſe conditam ex ſuo nomine appellat. Deinde Indis ſubactis Babylonem reuertitur. Ibi omnium ferè nationum pacem petentium legati præſto fuere, præterquam Romanorum: Hi deleuerant iam Caudinam maculam, aut inibi res erat. Samniticum bellum magna ex parte confecerant. Habebant maximas, ac firmiſſimas copias T. Manlium Torquatum, Valerium Coruinum, Fabium Max. L. Papyrium Curſorem egregios Imperatores, quos Alexandro opponerent, ſi in Italiam arma vertiſſet. Itaque Alexander intactâ Italiâ, annos x x x i i i. natus (cum x i i. annos imperaſſet)

Ioſ. com.

peraſſet) exceſſit è vita, Perdica parui filij curatore relicto, eo regnante Theopompus Chius, & Megaſthenes Perſa, & Hecatæus Abderita hiſtorici floruerunt. *App. l. 1.*

Alexandro mortuo multi pro vno Reges extitere. Ptolomæus Lagi filius in Ægypto, Eumenes in Cappadocia, Antigonus in Aſia, Lyſimachus in Thracia, Seleucus in Babylone regnarunt. Caſſander. Alexandri filio, ac matre Olympiade interfectis, regnum Macedoniæ occupauit. Eadem tempeſtate Menander comicus Poëta, Crantor Xenocratis. Crates Thebanus, Diogenis Cynici diſcipulus, Epicurus, Zeno Citticus, Cratis auditor, idemque Stoicorum parens, itémque Theophraſtus Ariſtotelis auditor nomen habuerunt. *Iuſt. l. 13.* *Euſeb. chron.* *Laërt. 6. & 7.*

Romæ ſub Alexandri mortem Appius, qui poſtea cæcus factus eſt, Cenſor Appiam viam muniuit. Collegium Augurum quinque additis, ad nouem peruenit. Fabius Max. Hetruſcorum opes multis præliis fregit. Decius filius patris exemplum XL. anno poſt ſecutus, bello Samnitico ſe pro exercitu populi Romani deuouit. L. Papyrius Curſor Samnitum copias iureiurando obſtrictas fudit, ac fugauit ſic, vt religione abſolutas diceres. *Liu. l. 9. & 10.*

Nondum erat Samniticum bellum extinctum, cùm Tarentinum ob legatos populi Romani violatos, excitatum eſt anno poſt Vrbem conditam circiter CCCCL. Quo bello aduersùs Pyrrhum Epirotarum Regem, qui Tarentinis auxilio venerat, Curij & Fabritij Coſſ. integritas, ac virtus enituit. Papyrius denique Pyrrhum deuictum Italia expulit. Tarentinos ad deditionem compulit. Samnites, qui cum Tarentinis bella coniunxerant, debellauit. Samnium deleuit, ſic vt appareret quidem materia XXX. triumpho- *Epit. Liuij l. 1. & 14. Flor. l. 1. cap. 18. Plut. in Pyr.*

rum Appuli, Brutij, Lucani eius belli contagione ſubacti ſunt.

Ioſ. 12. Longè diſſimili ratione Iudæi in Ptolemæi Regis ditionem venerunt. Dum Alexandri Magni ſucceſſores inter ſe de Imperio decertant, Ptolomæus Lagi filius amicitiæ ſimulatione Iudæam occupat: captiuos in Ægyptum quamplurimos abducit. At Agathocles Syracuſarum Tyrannus à Pœnis obſeſſus, occultè cum claſſe traiicit in Africam. Ita hoſtes ad defendendam patriam auocat. Pace cum Carthaginenſibus facta, Siciliæ imperio potitur. Huic Hieron ſucceſſit, qui propter ſummam moderationem Rex à Syracuſanis appellatus eſt. Hic primi belli Punici occaſionem Romanis dedit. *Iuſt.* 22. *&* 23.

Polyb l. 1 *Epit. Liu. l.* 16 *Flor. l.* 2. *c.* 1. *&* 2. *Appian. in Lyb.* Populus Romanus anno poſt Vrbem conditam circiter CCCCLXXX. Olymp CXVI. domita ſubactáque tota pene Italia, vt Mamertinis ſociis contra Hieronem, & Carthaginenſes auxilium ferret, tranſmiſit in Siciliam. Vnde gradum fecit ad Imperium Orbis terræ. Sed cum annos propè D. in Italia ſubigenda laboraſſet; annorum CC. ſpatio totum pene terrarum Orbem in ſuam ditionem redegit. Romani igitur Appio Claudio Duce Hieronem vincunt: victo pacem petenti dant. Pœnis profligatis, oppida Siciliæ complura in deditonem accipiunt. C. inde Duilius victoriam, triumphumque naualem de Pœnis primus reportauit. Mox Attilio Regulo Imperatore bellum in Africam tranſit. Is Tuneto aliiſque Pœnorum oppidis vi captis, Carthaginem obſidet. Verùm à Xantippo Lacedæmoniorum Duce, qui Pœnis ſubſidio venerat, victus, in poteſtatem hoſtium venit. Eius virtus egregia in calamitate magis, quàm in victoria enituit. Romam miſſus de redimendis captiuis, rem ſibi ac ſuis ſalutarem,

rem, inutilem patriæ diſſuaſit. Ipſe ne datam hoſti fidem falleret, Cathaginem reuerſus, omni cruciatu necatur, non minore fortitudinis laude, quàm fidei. Luctatius denique Conſul nauali prælio Carthaginenſium opes fregit. Pacem his conditionibus dedit, vt Sicilia, Sardinia, ceteriſque inſulis excederent, certum tributum per annos X X. populo Romano penderenr. Ita bellum primum Punicum viceſimo anno confectum. Ianus iterum clauſus anno poſt Vrbem conditam circiter D. Sed Lyguribus, Illyricis, & Inſubribus Gallis bellum mouentibus paulo poſt apertus: omnes debellati, & ſubacti Marcus Marcellus Conſul Virodomaro Inſubrum Rege interfecto, tertius à Romulo ſpolia Ioui Feretrio opima tulit. C. Flaminius Cenſor viam Flaminiam muniuit, & circum extruxit. *Epit. Liuij c. 19.*

At in Græcia Aratus, Cleanthes, & Chryſippus Zenonis auditores, Arceſilaus, mediæ Academiæ auctor, Demetrius Phaleræus Theophraſti diſcipulus præclara ingeniorum ac doctrinæ monumenta reliquerunt, regnante in Ægypto Prolomæo Philadelpho, qui pace cum Antiocho Sotere Seleuci filio facta, celeberrimam Alexandriæ Bibliothecam inſtruxit, operâ Demetrij Phaleræi. Quæ vt eſſet cumulatior, Iudæis captiuis gratis Hieroſolymam remiſſis, ab Eleazaro ſummo Pontifice ſacros libros, & ſeniores LXX. qui eos Græcè interpretarentur, impetrauit. Hinc ſeptuaginta Interpretum monumenta manarunt. Interea dum in Ægypto Bibliotheca inſtruitur, primumque bellum Punicum in Africa geritur, Parthi à Macedonum imperio defecerunt, primuſque in Parthia regnauit Arſaces, vnde cæteri Parthorum Reges Arſacidæ dicti. Regnare occœpit Arſaces, effloreſcente Annibale, qui bellum Punicum ſecundum conflauit. *Euſeb. chron. Laer. l. 7. Ioſ. l. 12. Euſeb. chron. Iuſt. l. 41.*

Romæ

Polyb. l.13.4. Liu l.21. & 22. Appian. in Lyb. Flor. l.2. Plut. in Annib. Fab. Max. & So. Af.

Romæ poſt primum bellum Punicum vix x i v. annorum requies. Saguntus vrbs amica populo Romano ab Annibale, Pœnorum Duce deleta, ſecundi belli Punici principium fuit. Annibal, Aſdrubale fratre cum exercitus parte relicto in Hiſpania, per Alpes viam ſibi primus muniuit, atque in Italiam deſcendit. Ei P. Cornelius Scipio Conſſ. ad Ticinum occurrit. Sed amiſſo exercitu, ipſe à Scipione filio adoleſcentulo, cui Africani cognomen debebatur, ægrè ſeruatus euadit. C. Flaminius deteriore exitu ab Annibale ad lacum Thraſymenum cum exercitu cæditur. Itaque Q. Fabius Maximus dictator hoſtem victoriis exultantem cunctando reprimere inſtitit. Quippe ita eius tergo hærebat, vt neque pugnandi poteſtatem faceret, & populandi adimeret facultatem. Ex eo cunctator appellatus. Sed C. Terentij Varronis Coſſ. temeritate nobilis, ad Cannas Appuliæ vicum clades accepta. Amplius x l v. ciuium Romanorum millia cæſa. In his, Æmilius Paulus Coſ. & Senatores l x x x. Equium multitudo tanta, vt aureorum annulorum modius Carthaginem mitteretur. Actum erat de vrbe, ſi Annibal ſciſſet vti victoria. Romæ quidem etiam prætextatos, ac ſeruos neceſſitas armauit. Capua, & magna Italiæ pars ad Annibalem defecit. Sed Capuæ ille Cannas inuenit. Itaque vbi Annibalis virtus Campanis deliciis emollita eſt; M. Claudius Marcellus ad Nolam ſecundo prælio facto, docuit Anibalem poſſe ſuperari.

Liu l 24. & 25.

Nouum inde bellum è bello exortum Hierone Syracuſarum Rege mortuo, Hieronymus regni, non fidei heres ad Annibalem deſciuerat. Quare Marcellus Coſ. Syracuſanis bellum infert. Vrbem Syracuſas non minus Archimedis ingenio, quàm ciuium armis defenſam, cùm fruſtrà

ſtrà oppugnaſſet, tandem ſecuritate, & luxuria victam, noctu de impraviſo capit. Victoriæ gloriam auxit moderatio victoris. Vrbi & ciuitati pepercit. Archimedi, qui in prima militum irruptione ceciderat, quoniam viuo non potuit, honorem habuit mortuo, propinquis eius pecunia adiutis. Læuinus deinde, Siculus pacatis, Siciliam primam populi Romani Prouinciam fecit.

Sed Romanæ res non vbique lætæ. In Hiſpania duo Scipiones, ſæpè re benè geſta, denique ab Aſdrubale Annibalis fratre cæſi ſunt. Nunquam tamen populus Romanus fortior. Annibal propè ad portas Vrbis erat, cum P. Cornelius Scipio adhuc adoleſcentulus patris, ac patrui vltor in Hiſpaniam mittitur. Is Carthaginem nouam, vbi totius Hiſpaniæ obſides aſſeruabantur, Magonem item Pœnorum Ducem capit. Plus tamen temperantiâ profecit, quam victoriâ. Egregiâ formâ puellam nobilem ſibi adductam ſponſo reddidit intactam. Tantæ virtutis & integritatis fama Hiſpanos illi mirè conciliauit. Ergo Aſdrubalem fugat ex Hiſpania, eam primam in continenti Prouinciam facit; fœdus cum Maſſiniſſa Maſæſulorum Rege ferit. *Liu.l.26. & 27.*

Nec minus lætæ res in Italia. Q. Fuluius Flaccus Proconſ. interim repulſo ab Vrbe Annibale, Capuam in deditionem accepit. De Senatu ſupplicium ſumptum. Capua præfuctura facta. Fabius quoque Max. complures Italiæ vrbes, atque in his Tarentum recepit. Lætis rebus triſtes interuenere. Marcellus Coſ. ad Venuſiam, ſpeculandi cauſa egreſſus è caſtris, ab hoſtibus circumuenitur: eius corpus ab Annibale humatur, vincente hoſtile odium humanitate ac virtute viri. *Liu.l.28. & 29.*

At M. Claudius Nero Aſdrubalem in Italiam, ad coniungendas cum Annibale fratre vires, & copias venientem, ad Metaurum flumen oppreſſit, *Liu.l.47.*

preſſit, clade tanta, vt Cannenſis hoſti reddita videretur. Aſdrubalis caput ante ſtationes Annibalis proiecit, qua ille ſpecie perculſus, in Italiæ angulum ad Brutrios ſe recepit. C. autem Scipio vt hærentem Italiæ hoſtem abſtraheret, tranſmittit in Africam: Annonem Pœnorum Ducem cum exercitu cedit: Syphacem Numidiæ Regem eorumdem ſocium acie victum capit. Quare Anniba à Carthaginenſibus X V I. belli anno in Africam reuocatur. Signa cum Scipione confert: victus, è prælio fugit. Rebus deſperatis profugit in Aſiam. Carthago domita, & ſubacta anno poſt vrbem conditam propè D L. Scipio ex Africa cum triumpho, Africani cognomen deportauit; primus nomine deuictæ ab ſe gentis nobilitatus. Idem Ennium Poëtam Epicum in honore habuit, cui Næuius Cæcilius, Plantus comici fere æquales numerantur.

Euſeb. chron.

Liu. à l. 31. ad 34. Iuſt. l. 29.

Pacem Punicam bellum Macedonicum excepit, quod pro Athenienſibus amicis paulo ante ſuſceptum, renouatum, & per decem annos variè geſtum eſt. Denique à T. Quinctio Flaminio confectum, Philippo Macedoniæ Rege debellato. Ei pax ita data, vt Græciæ ciuitatibus excederet. Nabidi quoque Lacedæmoniorum Tyranno deuicto, eadem conditione pax data. Græciæ vniuerſæ libertas reſtituta, ſola Sparta ſerua relicta.

Appiam in Syrioco. Liu. à lib. 35. ad 37. Iuſt. l. 31. Plut. in Scipione, & An. Flor. l. 2. c. 8. Liu. l. 39.

Sed pacatâ Græciâ pax & otium Romanis ipſis non fuit. Antiochus cognomento magnus Rex Aſiæ ac Syriæ, Annibalis impulſu bellum Romanis intulit, verum L. Scipione Africam Germano Imperatore, & Africani eiuſdem legati conſilio ac virtute, terra maríque ſuperatus pacem petiit. His conditionibus data, vt Aſiâ excederet. Annibalem, dederet, qui ne in poteſtatem hoſtium veniret, denique hauſto veneno interiit. In ſummis vtique Imperatoribus numerandus,

numerandus, niſi fidei violator, belliquе in pace concitator fuiſſet. L. Scipio ex Aſia cognomen Aſiatici retulit. Ceterùm cum triumpho Aſiaticam deportauit luxuriem, quæ breui bellicoſam gentem effeminauit.

Nec ita multo poſt in Scipionum familia, magna rerum eſt facta conuerſio. Aſiaticus enim peculatus crimine damnatus, exceſſit è vita, Africanus, qui eo bello fratris legatus, ac magna victoriæ pars extiterat, à Tribuno plebis eodem crimine accerſitus, Linternum conceſſit, ibique exulauit, humanæ viciſſitudinis documentum, cùm quidam illis temporibus Liuius Tragœdiarum ſcriptor clarus haberetur. Nec verò clariſſimis hiſce Imperatoribus amiſſis, Imperatores egregij Romanis defuere. Marcus Fuluius capta Ambracia Pyrrhi Reges Epirotarum ſede Ætolos domuit. Cephalenia, Zacynthus, cæteræque adiacentes inſulæ in victoriæ cumulum acceſſere. L. Poſthumius Albinus Proconſul Luſitanos, Appius Pulcher Iſtros ſubegit. Lucius Æmilius Paulus Perſen Macedonum Regem rebellantem debellauit, atque in triumpho duxit. Quintus porro Metellus pſeudo-Philippum, qui Macedoniæ regnum inuaſerat, vicit ac cepit. Ita Macedonia tribus bellis perdomita, ſub imperium populi Romani redacta eſt, anno poſt Vrbem conditam circiter DLXXX.

Liu. l. 38.
Appian in Lyr.
Li. l. 38.
Eutr. l. 1.
Flor l. 2. c. 9.
Liu. l. 38.
Flor. l. 2. c. 10.
Luc. l. 44 & 45.
Flor. l. 2. c. 1. Epit.
Liu. l. 50.
Flor. l. 2. c. 14.
Mat. l. 2.

Dum floret res Romana, Iudea vehementer afflicta eſt. Seleucus Philometor Magni Antiochi filius, Rex Syriæ, Olymp. CXL. Hieroſolymitanum templum ſpoliare cùm ſtatuiſſet, rem conatur per Heliodorum. is in ipſo ſacrilegij conatu ab Angelis malè acceptus, Regem à conſilio deterret. Iudæorum calamitatem pauliſper dilatam effecit mora grauiorem. Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fraterno regno

potitur.

Mach. lib. 1. & 2. *Ioſ lib.* 12. potitur. Is Ægypto, quam occupare conabatur, repulſus Hieroſolymam inuadit. Summum Sacerdotium Oniæ viro ſanctiſſimo adimit, Iaſoni homini nefario tradit, Hieroſolymam, ac templum euertit Olympiade CXLIII. Sede religionis euerſa, religioſos viros inſectatur. Magna eorum cædes facta. In tormentis, cruciatibuſque pro religione perferendis, Eleazarij principis viri, & ſeptem Machabæorum virtus enituit. Impij Regis furori ſe Mathatias oppoſuit, collecta piorum manu. Mathathiæ Iudas Machabæus filius ſucceſſit; qui inter duorum Africanorum ætates interiectus, bellica gloria cum vtroque certauit. Is parua manu regios exercitus maximos, diuina ope fretus, ſæpè deleuit. Tandem hoſtibus Palæſtina pulſis, templum Hieroſolymámque reſtituit. Societatem cum Populo Romano iniit. Itaque Antiochus ex mœrore, malus malè periit, inuſitatis viſcerum torminibus, vermibuſque conſumptus. Eius tamen regni, ac furoris heres Demetrius Seleuci filius, qui Romæ obſes fuerat, ſucceſſit. Huius ducem Nicanorem cum exercitu, Iudas diuino Numine inuocato, ad internecionem cædit. Ceterùm cum *Ioſ. l.* 13. Bacchide regio item Duce, pugnaturus, Dei opem implorare oblitus, ſuis pugnauit viribus. Itaque multitudine hoſtium obrutus, in acie cadit. Eius mortem Ionathas frater, ac ſucceſſor vltus eſt, Bacchide magnis cladibus affecto. Idem ſummo ſacerdotio præfuit, & Demetrij Regis conceſſu, purpura vti cœpit: ſocietatem cum Romanis renouauit: paulò poſt à Tryphone, regio Duce per inſidias circumuentus occiditur. Eius locum Simon frater occupat, ac tertio amicitia cum Romanis renouata, otio fruitur. Sed opportunum inſidiis ſecuritas fecit. Amicorum fraude interfectus, heredem Ioannem filium reliquit.

Paucis

Paucis ante annis Hieroſolyma à Machabeo refecta, quàm Carthago à Scipione minore deleta eſt.

Carthaginenſes neglectis fœderibus, bellóque *Appian.*
Maſſiniſſæ illato, tertij belli Punici occaſionem *in Lib.*
dedere. Itaque eis ſuaſore Marco Catone Cenſo- *Epiſt.*
rio, bellum infertur. Quarto demum anno à P. *Liuij lib.*
Scipione Æmiliano (qui Paulo Æmilio geni- *48.49.*
tus, ab Africani filio fuerat adoptatus) debellati, *& 50.*
deditionem faciunt. Carthago ſolo æquatur. *Flor. l.2.*
Scipio ex ea Africani nomen, quod hereditarium *cap 45.*
habebat, per ſe partum reportat anno poſt Vrbem *Euſeb.*
conditam circiter DCVII Olym. CLVIII. Idem *chron.*
Scipio Panætium Philoſophum, Polybium hi- *Gel l.13.*
ſtoricum, Terentium Comicum Poëtam fami- *Epit.*
liares habuit. His ſenibus ſucceſſere Pacuuius, *Liuij lib.*
& Accius Tragici Poëtæ, & Ariſtarchus Gram- *51.*
maticus. *Iuſt l 34*

Corinthum ſub ea tempora idem, qui Car- *Flor. l.2.*
thaginem, exitus excepit. Corinthij legatos po- *cap. 16.*
puli Romani pulſauerant, & Achaios ſibi belli *Plin.*
ſocios adiunxerant. Itaque L. Mummius Conſ. *Epit.*
Achaiâ in deditionem acceptâ, Corinthum de- *Liu. lib.*
leuit. Æris varij, quod incendio confluxerat, *52.&53.*
maſſa vaſorum Corinthiorum materiam dedit. *Epit.*
Eiuſdem belli contagione Theſſalia, Epirus Im- *Liu.l 52.*
perio Romano adiuncta Q. Fabius Luſitaniam *& 54.*
à Viriato latrone occupatam, & aduerſus Roma- *Epit.*
nos exercitus egregiè defenſam, magna ex parte *Liu.l.57.*
recepit, pacem æquis conditionibus cum Viriato fecit. Scipio Africanus XIV. anno poſt Carthaginem euerſam, Numantiam in Hiſpania euertit eodem exercitu, qui propter luxuriem à Numantinis ſæpiùs fugatus antea fuerat, tantùm valuit Dux, & diſciplina.

Dum foris bella Romanus feliciter gerit, domi turbis non vacauit. Tiberius Sempronius

Flor.l 17 Gracchus Agraria lege lata, Rempublicam tur-
18. bauit. Itaque à Scipione Naſica in Capitolio cæ-
Plut. in ditur cum ſuis. Eum iure cæſum cùm iudicaſſet
Gra. Africanus, ipſe domi ſuæ repertus eſt mortuus.
Appiam. Nec multo poſt Caius Gracchus Tiberij frater,
lib 1. idem eodem euentu conatus, à Lucio Opimio
*Flor. l.*3. Conſule in Auentino obtruncatur, vrgente Sa-
cap 14. tyrico poëta Lucilio.

*Flor.l.*3. Neque à liberis modò, ſed etiam à ſeruis peri-
cap 9. culum fuit. Eunus quidam Syrus, effractis in Si-
Epit. cilia ergaſtulis, contractáque agreſtium ſeruitio-
*Liu.l,*56. rum manu, iuſtum exercitum effecit. Clades Im-
& 59. peratoribus populi Romani multas, & magnas intulit. Ad vltimum à P. Rupilio Conſ. ad Eunam obſeſſus latronum ſupplicio, fame, & cruce mulctatur. Seruile tamen bellum paucis interiectis annis ab Athenione Paſtore maioribus opibus, atque animis inſtauratum. Is interfecto Domino, familiáque ergaſtulo liberata, purpuram, argenteúmque baculum Rex voluntarius aſſumit. Conflato exercitu, viros, caſtella, oppida diripit. Ab eo Prætorij exercitus duo cæſi, totidem caſtra capta. Sed eum Aquilius Imperator ita commoatibus interclusit, vt ſuppliciorum metu ipſi de ſe ſupplicium ſumerent; Dux ipſe comprehendentium manibus diſcerpitur, dum rapitur ad ſupplicium.

Salluſt. de Bella iiſdem temporibus cum ſeruis, cum ſo-
bellugurt. ciis, cum hoſtibus geſta ſunt. Iugurtha Numi-
*Flor. l.*3. diæ Rex, Maſſiniſſæ nepos, Micipſæ per adoptio-
Epiſt. nem filius ex eodem genitus fratres regno eiece-
*Liu l.*63. rat. Hi populi Romani tutoris fidem implorant. Itaque Iugurthæ bellum infertur, qui denique occiſis opibus, ac regno pulſus à C. Mario, ad Bocchum Mauritaniæ Regem, belli ſocium confugit, parum commodum nactus perfugium, ab eo Lucio Syllæ Quæſtori Marij victus traditur. Ita-

que

que à Mario in triumpho ductus necatur in carcere, eodem ferè tempore, quo natus eſt Cicero, anno poſt Vrb. conditam circiter DCL. Marius continuato ob Cimbrorum metum, per complures annos Conſulatu, Cimbros, Teutones, aliáſque barbaras nationes in Italiam irrumpentes deleuit.

Dum res militiæ benè geritur, turbæ ſunt exortæ domi. L. Apuleius Saturninus Trib. plebis, homo turbulentus agraria lege per vim lata, Optimatibus aliquot exilio, ac morte mulctatis, Senatum in ſe concitauit. Igitur concurſu in eum Optimatum facto, vnâ cum Glaucia Prætore furoris ſocio necatur. Eadem paulo poſt M. Liuius Druſus Trib. plebis maioribus opibus conatus eſt. Senatus enim auctoritate, & Italiæ conſenſu fretus, Metello, & Rutilio, qui legibus aduerſabantur, exilio mulctatis, Philippo Coſ. perterrito, leges agrarias per vim pertulit, quibus nihil vſquam ad largitionem relinquebat, niſi ſi quis aut cœnum diuidere vellet, aut cœlum. Verùm cùm Italicis populis promiſſa perſolue re non poſſet; Italia tumultuante, domi ſuæ occiſus eſt. *Flor. l. 3. Epit. Liu. l. 69. Appian. lib. 1. Bel. ciuil. Epit. Liu l. 70. & 71. Fl. lib. 3. Appian. lib. 1. Bel ciuil. Epit. Liu. l. 71. Flor. lib. 5. c. 18. Plut. in Sylla.*

Seditione domeſtica ſedata, ſociali bello ardere cœpit Italia, Marſi, Picentes, Peligni, Samnites, Lucani, aliique populi Italiæ cum ciuitatem à M. Druſo Tribuno plebis oſtentatam non impetraſſent, armis extorquere conati ſunt. Denique à Cn. Pompeio Strabone. L. Sylla, aliiſque Populi Romani Imperatoribus domiti, pacem petierunt. Ciuitas vltrò cum pace data. Id bellum Marſicum, Italicum, & Sociale dictum.

Pax, & otium per id tempus in Iudæa fuit. Ariſtobulus, Ioannis Hircani filius, Simonis eius, qui Iudæ Machabæi germanus fuit, nepos, Pontifex Maximus regia inſignia recepit, Olymp.

CLXV. anno poſt Sedeciam vltimum Iudææ Regem propè D.

Appian. in Mithrid. Flor l 3. Iuſt. l. 37. & 38. Appian. l. 1. Bel. ci. Plut. in Sylla & Mario.

Romæ autem à Sociali bello, ad Ciuile ventum eſt, cuius occaſio Mithridaticum bellum fuit. Mithridates Rex Ponti Ariobatzanem Cappadociæ, & Nicomedem Bithyiniæ Reges, amicos populi Romani regnis ſuis exturbauerat. Et bellum indictum Duce L. Sylla. Ex eo ciuile bellum inuidiæ facibus excitatum eſt. Caius Marius tantam gloriæ ſegetem Syllæ, Legato olim ſuo inuidens, egit per Sulpitium Tribunum plebis, vt id bellum ſibi mandaretur. Eam ob rem vrbe pulſus ab Sylla, ſecedit in Africam. Sylla, in Aſiam profectus, aduersùs Mithridatem benè pugnauit. Bithyniam, Cappadociam, Aſiam recepit. Interea Marius Lucio Cinna Conſule adiuuante, Romam cum copiis irrumpit. Cneum Octauium Conſulem, M. Antonium Oratorem, alioſque Syllanos obtruncat. Septimum conſulatum occupat. Ecce tibi Sylla victorem exercitum tranſportat ex Aſia, & profligatis Marianis, Vrbem & Italiam ſtragibus complet, proſcriptione ciuium tum primum inducta.

Plu. in Pomp.

Conſtat præter innumerabilem aliorum ciuium multitudinem, ex ipſo Equeſtris ordinis flore, ac Senatu, ad duo millia proſcripta. Et tamen homo infelix Felicis nomen optauit: Cn. Pompeio Strabonis filio, qui Carbonem Marianum Conſulem in Sicilia oppreſsũ necauerat, Hiarbam Mauritaniæ Regem Marianarum partium ſuo Marte debellarat. Magni cognomen dedit, permiſitque vt de Africa nouo exemplo Eques Romanus ac priuatus triumpharet. Ipſe Dictator factus (cuius honoris vſurpatio amplius annos C. intermiſſa fuerat) cum faſcibus XXIX. proceſſit, Rempublicam præclaris legibus conſtituit. Sed nihil tam mirum, quàm quòd tot tantiſque

ſtragibus

ſtragibus, editis ciuium, Dictatura, ſponte ſe abdicauit, priuatuſque vixit incolumis. Sed pœnas à mortalibus condonatas, cæleſti Numine repetente, Felix ille pediculari morbo confectus interiit, Ceterùm moderatio animi in ſummo imperio deponendo, haud exiguum gloriæ fructum tulit. Abdicatio Dictaturæ ita grata populo Romano accidit, vt eius funus incredibili pompa ac frequentia celebraret.

Ciuilis belli ſcintilla non paruum in Hiſpania excitauit incendium. Sertorius Marianarum partium Dux, ex fuga Hiſpanias occuparat, ſocietatémque cum Mitridate coierat. Contra hunc Quintus Metellus, & Cneus Pompeius vario euentu pugnarunt. Quippe Sertorius Dux nulli ſecundus, Imperatoribus duobus populi Romani ſæpè par, interdum etiam ſuperior extitit. Sed homo magis aduerſus externos hoſtes paratus, quèm contra domeſticos cautus, Perpenna coniurationis auctore, à ſuis occiditur. Breui Perpenna interfecto, Hiſpaniæ recipiuntur. Non cum exulibus modò, ſed etiam cum ſeruis, ac piratis eadem tempeſtate dimicandum fuit. *Plut. in Sertorio* *Appian. l. 2.* *Flor. l. 3.*

Spartacus cum ampliùs L X X. gladiatoribus Capua ex ludo elapſus, magnis copiis contractis; mirificos populo Romano ludos, & clades reddidit. Ad extremum cum de inuadenda vrbe cogitaſſet, à Marco Craſſo repellitur, & in angulo Brutio opprimitur. P. autem Seruilius Cilices piratas in latebras vſque Ciliciæ perſecutus, Ciliciam domuit; & ab Iſauro Ciliciæ arce, Iſaurici cognomen adamauit. Rurſus cùm piratæ toto mari impunè prædarentur à Cn. Pompeio quadraginta diebus deleti ſunt. Neque interea otium à iuſtis hoſtibus fuit. Mithridates nouis copiis inſtructus bellum in Aſia renouarat. Eum Lucius Lucullus multis præliis fractum in Pontum compulit. *Plut. in Craſſo.* *Appian. l. 1. Bel. ciu.* *Flor. l. 3. Epit.* *Tiu l. 99.* *Flor. l. 3.*

Plu. in Pomp. pulit. Eodem tempore Quintus Metellus, Creta inſula vaſtata, & in ditionem populi Romani redacta, Creticus appellatus eſt.

Dio. Caſſ. l. 36 Plut. in Lucullo. Flor. l. 3. Cneus inde Pompeius Mithridatem debellatum regno ſpoliauit. Tigranem belli ſocium in deditionem accepit, eique Syriam, ac Phœnitiam ademit. Pontum in Prouinciæ formam redegit. *Dio. Caſſ. l. 36 Plu. in Pomp. Flor. l. 3.* Mithridates XL. regni anno à Pharnace filio obſeſſus, fruſtrà tentatam veneno animam, gladio expulit. At Pompeius Ariſtobulo, & Hircano Alexandri Regis Iudæorum filiis, de regno diſſidentibus; in Iudæam ad eorum controuerſias tollendas arbiter venit. Sed ab Ariſtobulo irritatus, Hieroſolymam vi capit, muros diruit, in templi adyta cum paucis ingreſſus, ſacri nihil attigit. Hyrcano ſacerdotium à parentibus legatum reddidit. Ceterùm Iudæam ſtipendiariam populo Romano facit. Ariſtobulum Romam ad triumphum ducit. Antipatrum Procuratorem Iudææ relinquit, qui deinde Pompeio mortuo, Cæſaris permiſſu, muros Hieroſolymæ refecit.

Sall. de bel. Cat. Plut. in Cicer. Di. l. 37. Dum imperium Romanum tota Aſia propagatur, Roma ipſa inteſtino bello pene deleta eſt. Lucius Catilina Senator populi Romani, exercitu in Hetruria comparato, cum Lentulo Prætore, Cethego, aliiſque Senatoribus, de cæde Conſulum, ac Senatus, deque inflammanda vrbe coniurauerat: Ea coniuratio à Marco Tullio Cicerone Coſ. patefacta, & opreſſa eſt. Catilina vrbe eiectus, de reliquis coniuratis ſupplicium ſumptum. Catilina à C. Antonio Proconſ. cum exercitu cæſus, Cicero *Pater patriæ* à Catone Tribuno plebis appellatus. Præclarum tamen ac ſalutare factum fraudi Marco Tullio, ac peſti fuit. Triennio poſt à P. Clodio, Tribuno plebis ob ſupplicium coniuratorum, eiicitur in exilium. Sed menſe XVI. ſumma cum gloria reducitur.

Idem

Idem eloquentiæ gloria floruit, cùm M. Varro Philoſophus, Salluſtius Hiſtoricus, Lucretius, & Catullus poëtæ Romæ in honore eſſent. Liberata Marci Tullij conſilio Vrbe, noua ſemina iacta ſunt opprimendæ. Reipublicæ.

C. Iulius Cæſar Conſ. inuito Senatu, & M. Bibulo Collega, leges Agrarias cum pertuliſſet, Capuámque coloniam deduxiſſet; Cneum Pompeium, Iulia filia in matrimonium data, affinitate ſibi deuinxit. Marcum Craſſum cognomento Diuitem & Pompeio, & ſibi conciliauit, ita trium Principum ciuitatis conſpiratio facta, vti omnia illorum arbitratu gererentur. Ergo Cæſari vtraque Gallia, Ciſalpina videlicet, & Narbonenſis in quinquennium: Pompeio Hiſpania item in quinquennium decernitur: Craſſo bellum Parthicum mandatur. Cæſar in Prouinciam profectus, Heluetios qui exuſtis oppidis ſuis iter per Prouinciam facere conarentur, victos, domum compulit. Ariouiſtum Germanorum Regem, vexatorem Galliæ profligauit. Aquitanos, Gallos, Belgas bellum facientes ſubegit. Craſſus Hieroſolymitano templo ſacra pecunia ſpoliato non impune ſacrilegium tulit. Aduersùs Parthos malè pugnauit. Exercitum cum filio amiſit. Demum ipſe per ſpeciem colloquij ab hoſte circumuentus occiditur. Cn. Pópeius ad ſeditiones vrbanas comprimendas. Conſul ſine Collega (quod nunquam antea factum erat) creatus cum Dictatoria poteſtate, motus vrbis ſedauit; iudicio præfuit, quo Milo propter cædem Clodij exilio damnatus eſt. Cæſar porro, Prouincia in alterum quinquennium prorogata, Galliam pacauit: Britanniam domuit, Germaniam magnis cladibus attriuit. Itaque haud ægrè à Populo Rom. vt in petitione Conſulatus abſentis ratio haberetur, impetrauit. Antequam è

Appian. lib. 2. Diod. lib. 37. & 38. Plu. & Suet. in Cæſar.

Ioſ. l. 14. Plut. in Craſſ. Appian. in Par. Iuſt. lib. 41. & 42. Plut. in Pomp. Diod. lib. 40. Plut. in Cæſar. Dion. lib. 39.

Diod.lib. Prouincia decederet, Iuliæ eius filiæ mors affini-
41. tatem, quæ illi cum Pompeio interceſſerat, ami-
Appian. citiamque diſſoluit. Quare Pompeio, & Coſſ.
lib.2. aduerſantibus, quod nimia Cæſaris potentia vi-
Flor. l.4. deretur periculoſa Reipublicæ, Senatus neque rationem eius abſentiæ proximis comitiis haberi ſinit, & ipſe ante certam dié exercitum dimittere iubetur. Aduersùs M. Antonium Tribunum pleb. Senatus auctoritate pertinaciter intercedentem, extremo illo S. C. Conſules armantur.

Ex hiſce initiis coortum eſt bellum ciuile anno poſt vrbem cond. circiter DCC. Cæſar Reip. opprimendæ cauſam nactus, Romam infeſto agmine contendit. Flaminia, Piceno, Marſis, Pelignis, Samnitibus potitus, in Vrbem nobilitate vacuam ingreſſus, ſe Dictatorem dicendum curat: Ærarium ſanctius compilat. Inde Pompeianis, ipſoque Pompeio Italia pulſo, Afranium, & Petreium eius legatos expellit Hiſpania: Maſſiliam per Decimum Brutum legatum in deditionem recepit. Dictator abſens à M. Lepido Prætore factus Romam reuertitur, ac Dictaturam init. mox Pompeium bello perſequens tranſ-
Dion.l.4. miſit in Græciam. Sed ad Dyrrhachium eum-
Appian. dem Pompeium obſidens, magnam accepit cla-
lib.2. dem. Debellatus fuiſſet (vt ipſe faſſus eſt) ſi Pom-
Plut. in peius ſciſſet vti victoria. Bello ad Pharſaliam de-
Cæſar. lato, Pompeius interclusum commeatu hoſtem fame potius, quàm ferro vincere ſtatuerat. Sed nobilitatis vocibus coactus cum hoſte conflixit, amiſſoque exercitu, victus aufugit. In Ægyptum ex fuga profectus, Ptolomæi Regis, ad quem confugiebat, iuſſu necatur.

Cæſar victor Ciceroni, qui Imperator è Cilicia decedens, Pompeij, ac Reipublicæ partes ſecutus erat, itémque Pompeianis, quicumque permiſerant ſe poteſtati victoris, ignouit maiore clementiæ

mentiæ laude, quàm victoriæ. Is Alexandriam quoque cùm appuliſſet, & Ptolomæi atque Cleopatræ eius ſororis controuerſias componere conaretur, ab eodem Rege pene oppreſſus eſt. Sed claſſem ſuam, ne veniret in hoſtium poteſtatem, incendit, quo incendio nobiliſſima illa Alexandriæ Bibliotheca à Philadelpho Ptolomæo inſtructa conflagrauit. At victo tandem, extinctoque Ptolomæo, regnum Cleopatræ tradit. Pharnacem inde Mithridatis filium, qui in populi Romani fines irruperat, primo impetu debellauit, propè vt ante viciſſe hoſtem, quàm vidiſſe videretur. Iubam etiam Mauritaniæ Regem L. Scipione, & Catone auctoribus, ciuile bellum in Africa inſtaurantem deuicit. Afranium, alioſque ad c c c. Senatores interfici iuſſit. At Cato ne in poteſtatem Cæſaris veniret, Vticæ mortem ſibi ipſe conſciuit, ex quo Vticenſis eſt appellatus. *Diod. lib. 43. Appian. lib. 2.*

Dum Cæſar ex Gallia, ex Ægypto, ex Ponto & Africa quatuor vno tempore triumphos ageret: à Cneo & Sexto Pompeij Magni filiis, bellum in Hiſpania apparabatur, vt quintus ex Hiſpania triumphus accederet. Eò Cæſar cum exercitu contendit: acie decernit: Pompeios ad Mundam, Hiſpaniæ vrbem victus vincit. Cohortes enim quædam Pompeianæ prætereuntes, cum fugæ forte ſpeciem præbuiſſent, fecerunt, vt victores dum fugere putant ſuos, ipſi quoque fugerent: victi dum ſe vincere arbitrantur, vincerent. tantum in bellis valet opinio. Cneus ex fuga retractus occiditur. Sextus fugâ elapſus ad alia bella reſeruatur. Ciuile bellum pariter cum Reipublicæ ruina reſtinctum eſt.

Oppreſſa Republica pacatôque populi Romani imperio, Cæſar Dictator perpetuus nouo more appellatus à Senatu, ſalutares tulit leges, ſed *Diod. lib. 43. Appian.*

l. de bel. ciu. Plut. & Sueton. in Cæſare. Mac. l. 1. Satur. Diod. lib. 44. Appian. Plut. & Suet. in Cæſar.

Curiam obſcuris, ac barbaris Senatoribus inquinauit. Pomœrium protulit. Carthaginem, & Corinthum colonias deduxit. Anni deſcriptionem à Numa introductam, de Mathematicorum ſententia, intercalatis diebus ſex & ſexaginta, atque intercalari die poſt quartum quemque annum, inſtituto correxit. Et ampliſſimi, ac diuini honores à Senatu decreti. In his vt Quintilem menſem ſuo nomine Iulium appellaret: vt faſtigium, templum, flaminem tanquam Deus haberet. Proinde inſolentia elatus Senatum contemnere, ac regnum affectare cœpit. Ergo quinto Dictaturæ anno à Bruto, Caſſio, cæteriſque coniuratis in Curia apud Cnei Pompeij theatrum vulneribus confectus interiit, Caio Octauio ſororis nepote adoptato, atque herede inſtituto. Cæterùm Tyranno ſublato, Tyrannis manſit. Marcus Antonius Conſul repentinus Tyrannus exortus eſt, is in funere Cæſaris plebe in patriæ liberatores concitata, turbauit omnia: armis Senatum oppreſſit, nefarias leges per vim tulit: Galliam Ciſalpinam inuaſit: D. Brutum Galliæ Prætorem obſedit. Itaque bellum contra eum à Senatu, Cicerone auctore decernitur. Hircius, & Panſa Conſ. itémque C. Octauius cum exercitibus ad Mutinam proficiſcuntur: ſignis cum Antonio collatis victoriam referunt, magno ea victoria populo Romano ſtetit. Conſulibus mortuis, exercitus tres vni Octauio paruerunt, qui, copiis Romam adductis, conſulatum à Senatu adoleſcens annos x x. natus extorſit. Antonius in Galliam Tranſalpinam ad Marcum Lepidum magiſtrum equitum, magnis inſtructum copiis confugit: equitatum, in quo erant ad xxx equitum millia, incolumem ex acie deducit. Ita cum Lepido ſocietatem init. At Octauius bello contra Lepidum, & Antonium à Senatu præpoſitus, fidem

Dion. lib. 49. Plut. in Cic.

dem, ac patriam prodit: amicitiam cum vtroque iungit. *Dion. lib. 47.*

Triumuiratu igitur inſtituto, cxxx. Senatores à Triumuiris proſcripti. Ex horum nnmero Marcus Cicero fuit, qui ab Antonianis obtruncatus cum Republica pariter concidit, eius caput, ac manus pro roſtris affixæ ſpectaculo fuerunt, vbi miraculo fuerat eloquentia. Orbis terrarum quaſi patrimonium à Triumuiris diuiſus, Oriens, & Græcia Antonio; Africa, Lepido. Italia, & Occidens Octauio obuenit. Sexto Pompeio Magni filio, qui claſſe plurimùm valebat, Sicilia aſſignata, Diodoro Siculo iam dudum vigente. *Plut. in Cic. Flor. l. 4.*

Octauius lege curiata in familiam Cæſaris adoptatus, more Romano Caius Iulius Cæſar Octauianus dictus eſt. Cæſaris inde interfectores, die dicta, damnandos curauit. Ea noui belli ciuilis origo fuit. Cæſar Octauianus & Antonius cùm ſe Iulij Cæſaris Dictatoris vltores profiterentur, Marcum Brutum, & C. Caſſium bello perſequi cœperunt. Ad Philippos Theſſaliæ vrbem vario Marte pugnatum eſt. Caſſius ab Antonio, Cæſar viciſſim à Bruto fractus, caſtris exuitur. Parem cladem error imparem fecit. Caſſius victus Brutum quoque eadem vſum fortuna ratus, ſibi necem conſciuit. Brutus tamen vnus duobus imperatoribus egregiè reſtitit. Is laborantibus rerum inopia hoſtibus, exploratam habebat victoriam, ſi bellum duceret: (vti olim Pompeiùs) ducum efflagitatu coactus prælio dimicauit, iam victor ob Caſſianarum copiarum fugam vincitur, clade accepta, vt manus hoſtium vitaret, ſibimet manus attulit: cum eo omnis Reipublicæ ſpes occidit. Breui vniuerſum Imperium Rom. ad vnum peruenit, quod tres Soles per id temporis exorti, qui paulatim vnum *Appian. lib. 4. Diod. lib. 23. Plut. Su. 89.*

in orbem coïerunt, portendiſſe putati ſunt.

Diod lib. 48. & 49. Sext. Pompeius cum Cæſare contendens, à M. Agrippa eius duce denique nauali prælio ſuperatus, in Aſiam profugit; vbi paulo poſt mortem obiit, Herode Iudææ Rege, qui Antipatre Aſcolonita natus, Antonij, & Cæſaris opera primus alienigena Iudææ Rex appellatus eſt.

De Sicilia Sexto adempta inter triumuiros certamen exortum. M. Lepidus xx. legionum fiducia bellum in Sicilia mouens ſine armis opprimitur: eius copiæ ſolicitatæ, ſigna ad Cæſarem transferunt. Lepidus ipſe à Cæſare in ordinē cogitur. Marcus Antonius Octauia Cæſaris ſorore repudiata, Cleopatram Ægypti Reginam in matrimonium duxerat, quam vt orbis terræ Dominam conſtitueret, Cæſari bellum intulit. Commiſſo apud Actium prælio nauali, cùm æquo Marte pugnaretur, ſubitò refugientem temerè Cleopatram homo vxorius proſequitur, pugna deſerta, in qua de Orbis terræ imperio dimicabat vſque eò amor animum obcæcarat. Itaque Cæſar, partâ victoriâ, hoſtem inſecutus Alexandriam obſidet. Antonius rebus deſperatis, ſibi manus affert, eum imitata Cleopatra, ne videlicet in triumpho duceretur à Cæſare, mammæ aſpidem admouet. Ita demum ad vnum Imperij Romani ſumma peruenit, paucis annis poſtquam Ventidius Baſſus Antonij legatus de Parthis primus victoriam reportauit.

Diod. lib. 50. Plut. in Anton. Flor. l. 3.

Plut. in Anton. Diod. lib. 40.

CÆSAR OCTAVIANVS.

Dion lib. 51. ad 56. Suet. in Cæſar. Fl. lib. 4.

CÆSAR OCTAVIANVS anno poſt Triumuiratum inſtitutum XII. rerum potitus eſt, ob ſanctitatem, ſiue ob auctum imperium Auguſtus à Senatu primus appellatus, Auguſto menſi, qui antea Sextilis dicebatur, nomen

men dedit. Ægyptum prouinciam fecit. Cantabriam, Dalmatiam, Pannoniam, Illyricum, Rhœtiam, Vindelicos per Druſum, & Tiberium priuignos Romano imperio adiunxit. Armeniam à Parthis, & ſigna Craſſi recepit. Scythas etiam, & Indos fama dumtaxat cognitos, ad ſuam, populíque Romani amicitiam per legatos vltro petendam allexit, Pomœrium protulit. Ianum tertiò clauſit, pace terra marique parta. Virgilium, & Horatium Poëtas complexus eſt. Tullium, Liuium, & Strabonem hiſtoricos (quo tempore & Pompeius Trogus vixit) in honore habuit. Ouidium in Pontum relegauit. Horum æquales Q. Curtius Hiſtoricus, Tibullus, & Propertius poëtæ fuerunt, itémque Marcus Agrippa Auguſti gener, qui Romæ Pantheon condidit: Aquam virginem duxit.

Nec vero vſquequaque felix iſte Auguſtus fuit, ſtirpem virilem, cui tantum imperium legaret, nullam habuit. Marcellum etiam ſororis filium, Lucium, & Caium ex Iulia filia nepotes propè continuatis funeribus extulit. Iuliam filiam probris, ac flagitiis infamem, Agrippam Poſthumum nepotem, ingenio præferocem relegare coactus eſt. Itaque Druſo priuigno mortuo, Tiberium Neronem item priuignum adoptat, eique Liuiæ vxoris impulſu imperiũ legat. Germanicum Cæſarem Druſo ortum octo apud Rhenum legionibus præpoſuit, adſcirique per adoptionem à Tiberio iuſſit. Annos regnauit cum Triumuiris XII. ſolus XLIV. Mortem obiit Nolæ Romam (vt ipſe gloriabatur) è lateritia marmoream relinquens. Mortuo diuini honores decreti à Senatu, Chriſto Dei filio iam XV. annos nato.

HORATII TVRSELLINI, E' SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER IV.

Euſeb. hiſt. Eccl. l. 1. Oroſ. l. 1.

ANNO ante exceſſum Auguſti XV. IESVS-CHRISTVS æternus Dei filius ex Maria Virgine genitus eſt, è cœlo miſſus piaculum cæleſtis iræ, magiſter ac vindex generis humani Itaque XXXIII. annos natus à Iudæis in Crucem actus ſuo ſanguine ſcelus humanum luit. Ac Petro in terris vicario

vicario relicto, ſuis ſectatoribus viam muniuit in cœlum anno imperij Cæſaris XVIII.

TIBERIVS NERO.

TIBERIVS NERO, priuignus idem, ac gener hæreſque Auguſti, totus ab illo diuerſus fuit ingenio non ſolùm arroganti, trucique, ſed etiam occulto, fingendiſque virtutibus ſubdolo. Principia eius imperij moderata Germanici Cæſaris metu. Conſulibus aſſurgere ſolitus, ac decedere de via. Quorumdam illuſtrium virorum exequias ad rogum vſque celebrauit. Præſidibus Prouinciarum ſuadentibus, vt tributa Prouinciarū augeret, reſcripſit, (Boni paſtoris eſſe tōdere pecus, non deglubere.) Nec ſuperbos titulos à Senatu accepit, nec tēpla aut aras aut ſimulacra à ciuitatibus ſibi ſtatui facilè permiſit, quātò plus adeptus foret, tantò magis ſe in lubrico verſari dictitans. Aſylis templorumque perfugiis, quibus plerique ad licentiam abutebantur, præſcriptus ab eo modus. Duodecim Aſiæ vrbibus, in quibus Epheſus fuit, nocturno terræ motu collapſis, ex ærario ſubuentum, & tributa in quinquennium remiſſa. Compluribus Romæ in monte Cælio, ac rurſus in Auentino, incendio abſumptis ædibus, ad eas reficiendas pecuniæ dominis pro damni modo ex publico attributæ. Ita ciuiū calamitas in gloriam principis verſa. Germaniæ motus per Germanicum compoſuit. Varianam cladem vltus. Et Pilati admonitu ad Senatum retulit, vt Ieſus-Chriſtus miraculis claus in Diuos referretur. Cæterùm Germanico veneficiis extincto, metu ſolutus mores ſoluit: ſed eius petulantiæ, à Liuia matre, quam reuerebatur, nonnihil obſtitum. Rege Cappadociæ perſpeciem amici-

Tac. 1. ad 9. Dion. lib. 55. & 57. Suet. in Tib. Aur. Vict.

Euſeb. lib. 1. Oroſ. l. 4.

riæ euocato, retentoque, eius regnum in Prouinciam, redegit. Herodem Agrippam Aſcalonitæ, Herodis nepotem, qui Romam Herodis Antipæ accuſator venerat, in cuſtodiam tradidit, quia publicè precatus erat, vt Caium Germanici filium videret Auguſtum. Inter hæc Liuia matre demortua, in omne ruit crudelitatis genus. Druſum Cæſarem ex ſe genitum affectati regni ſuſpectum veneno ſuſtulit. Neronem, ac Druſum, Germanici filios, nepotes ſuos, fame necauit. Seiani Præfecti prætorij inſtinctu, Romam primorum ciuitatis cædibus polluit. Sed tantum ira Principis in ipſum vertit crudelitatis auctorem. In Capream Inſulam cùm ſeceſſiſſet, eam infamem reddidit ſua nequitia, luxúque. Dúmque oblitus imperij, Veneri intemperanter indulget, Armenia, à Parthis, Mœſia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, à Germanis Gallia eſt depopulata. Ad vltimum deliciis confectus, ad Miſenum extinguitur principatus ſui anno XXIII. Reliquit in ærario vicies ac ſepties millies H. S. ab ſe illatum, ingentẽ ſucceſſoris luxui materiã.

Euſeb. lib.2. Eo imperante Velleius Paterculus, Valerius Maximus, Columella, Pomponius Mela floruere. Ioannes Baptiſta capite mulctatus. Stephanus ſaxis obrutus. Paulus Chriſto ſe adiunxit. Petrus Antiochenam fundauit Eccleſiam, vbi ſeptem annos obtinuit ſedem.

CAIVS CALIGVLA.

A Chriſto nato anno XXXIX.

Diod. lib. 59. CAIVS CALIGVLA Germanico, & Agrippina genitus, in caſtris militari habitu educatus, ex eóque Caligula dictus eſt. Is primò.

mò quidem haud indignum ſe Germanico patre, ac populi Romani fauore præbuit. Sed breui Tyrannus extitit Tiberio immanior. Omnium primùm Agrippam Herodem Aſcalonitæ nepotem à Tiberio vinctum ſoluit; eique Herodis Antipæ tetrarchiam cum regni titulo conceſſit vltrò. Antipam porro Lugdunum in Galliam relegauit, qui inde fugitans in Hiſpaniam vna cum Herodiade inceſta coniuge, & parricidio ſacri vatis infami, tandem periit mœrore conſumptus. Hic exitus illum Ioannis Baptiſtæ carnificem, Chriſtique illuſorem excepit. Nec melior Pilato fuit, qui item à Caio relegatus in Galliam, ærumnarum finem voluntaria morte quæſiuit. Caius porro in ſæuitiam, ac luxuriam præceps neque proximorum cæde, neque amicorum coniugibus, nec (dictu nefas) germanis ſororibus ſuis temperauit. Inſigne eius in Romanos odium vecors illa vox ſatis oſtendit, Vtinam populus Rom. vnam ceruicem haberet.) In extructionibus nihil magis efficere moliebatur, quàm quod negaretur effici poſſe. Ergo in montium, valliumque æquationes, atque eiuſmodi opera immenſas opes, totumque illud vicies ac ſepties millies H S. quod Tiberius Cæſar reliquerat, non toto vertente anno abſumpſit: inde in rapinam verſa profuſio. Ad extremum eò proceſſit dementiæ, vt diuinos ſibi honores arrogaret, Romæ totóque Orbe terrarum templis dicatis. Cæterùm nouus Deus IV. imperij anno necatur à ſuis, ferro quidem per obſcœna adacto, vt cauſa cædis extaret.

Suet. in Calig.
Euſ. l. 3.
Egeſ. l. 2.
Euſ. l. 2.
Ioſ. l. 18.
Ade. chron.
Oroſ. l. 7.

CLAVDIVS NERO.

A Chriſto nato anno XLIII.

Tacit. l. 11. & 12. Suet. in Claud. Diod. apud Xyph. Eutr. lib. 8.

CLAVDIVS NERO Caligulæ patruus, ab eo ad ludibrium reſeruatus, imperij ſucceſſor fuit; bonus Princeps magis, quàm ſapiens. Publicis operibus immortalitatem nominis quæſiuit. Auentinum vrbi incluſit. Aquam Claudiam duxit. Fucinum ſiccauit ſiccauit lacum, Romanum portum extruxit. Britanniam, Orcades inſulas ſine prælio, ac ſanguine ſubegit. In amicos adeò effuſus, vt A. Plautium ob res in Britannia proſperè geſtas, triumphantem Cæſar ipſe perſequeretur, eique Capitolium conſcendenti læuum regeret latus. Illud dementer, quod præterito Britannico filio, Neronem priuignum heredem imperij fecit. Itaque priuigni fraude pater cum filio extinguitur. Tenet fama venenum Claudio ab Arippina coniuge in boleto datum.. Annos imperauit XIV.

Euſeb. chron. Act. Apoſt. cap. 12. Ioſ. antiq. l. 29.

Inter principatus eius initia Herodes Agrippa Rex Iacobum Apoſtolum, Ioannis Euangeliſtæ germanum fratrem morte mulctauit; Petro Apoſtolor principiũ ad ſupplicium catenas iniecit; tamen ille diuinitùs Herodiana cuſtodia elapſus altero Claudij Imperatoris anno; Romam Deo ducente venit, ibique Chriſti vicario æternam poſuit ſedem. Subinde Herodes Agrippa Rex, cum pro concione verba faceret ad populum, quo ſplendorę veſtis infelito; quâ adulatione multitudinis Deum ſucclamantis, ſupra humanum faſtigium elatus, manifeſta ira diuini Numinis, fœda vermium conficitur tabe, illuſtre non inultæ ſuperbiæ documentum. Ei Agrippa filius à Claudio ſubrogatus.

Per-

Per eadem tempora Philo Iudæus, Dionyſius Areopagita, Dionyſius item Halicarnaſſeus, & Perſius poëta viguerunt, Deipara quoque Virgo cum rediuiuo corpore in cœlum migrauit, celeſtium Regina pariter, ac patrona mortalium conſtituta.

NERO.

A Chriſto nato. LVII.

NERO Germani ex filia nepos, Caligulæ auunculo magis, quam auo ſe ſimilem præbuit. Quamdiu eodem, quo erectus erat, adminiculo Seneca magiſtro, ſtetit, optimus Princeps habitus: illo ſublato in omnia probra, ac dedecora ruit, quippe maieſtatis immemor in ſcenam non tragœdus modo, ſed etiam citharœdus prodiit. Luxus eius incredibilis, nullam veſtem bis induit; piſcabatur rete aureo: nunquam carrucis minus mille iter fecit, ſoleis quidem mulorum argenteis. Auiditas luxui par. Argumento eſt illa pluſquam tyrannica vox: [Hoc agamus, ne quis quicquam habeat.] Neroniana porro crudelitas etiam prouerbio celebratur, Etenim Agrippinam matrem, Octauiam coniugem, Antoniam amittam; alioſque cognatione proximos, Senecam quoque præceptorem, Lucani poetæ patruum ipſumque Lucanum necauit. Adhæc magnam vrbis partem obſcuris ædibus informem per ludum incendit, vt Troiæ repræſentaret incendium. Aream à Palatio ad Exquilias immenſo ædificio occupauit. Indcendij culpam, pœnamque in Chriſtianos tranſtulit, quos Romæ inſectatus eſt primus, vt Chriſtianorum cauſam ſatis probaret inſectatoris improbitas. Itaque

Tac. à l. 13. ad 19. Sueto. in Ner. Dio. apud Xyph. Oroſ. l 7. Eutr. l. 7.

que Petrum, & Paulum Apoſtolorum principes, Simonis Magi interitu accenſus, morte mulctauit. Nec ita multo poſt ipſe mortalibus iuxta, cæleſtibuſque ob immanem crudelitatem inuiſus, cùm à Senatu, populòque Romano ad necem quæreretur, in ſemet carnificis officium occupauit. Obiit anno poſt initum imperium XIV. tantâ ciuium lætitiâ, vt plebs pileata, velut ſeruitio exempta triumpharet. Exin ab eius Ducibus de principatu diſceptatum eſt armis.

Aurel. Vict.

SERVIVS. GALBA. OTHO SYLVIVS, VITELLIVS.

A Chriſto nato anno. LXXI.

SERGIVS GALBA Cæſar ab exercitu creatus, Neroni ſucceſſit. Sed nimia ſeueritas breue eius imperium fecit. Othonis inſidiis menſe ſeptimo iugulatur.

Tacit. l 2 & 3 hiſt. Suet in Galba. Plut. in Galba Eutr. l 7.

OTHO SYLVIVS, inuaſo imperio haud diuturnior eo quem ſuſtulerat, Cæſar fuit quippe à Vitellio, qui Germanicis legionibus imperium acceperat, ad Cremonam leui prælio victus, voluntariam mortem oppetiit menſe imperij quarto.

VITELLIVS à Veſpaſiani Ducibus multo cum dedecore captus, per vrbem raptatur nudus, tandem iugulatus præcipitatur in Tiberim menſe principatus Octauo. Vix alia ætas magis oſtendit in ſummo Orbis terrarum imperio fragilitatem felicitatis humanæ. Quatuor Imperatores populi Romani intra biennium per ludibrium periere.

Flauius

FLAVIVS VESPASIANVS.

A Chriſto nato anno. LXXII.

FLAVIVS VESPASIANVS à Nerone ad pacandos Iudææ motus cum valida manu miſſus, multa Iudæorum oppida, vrbêſque, quà armis, quà conſilio ceperat. Nerone, mortuo, Imperator ab exercitu ſalutatus, bellum copiáſque Tito filio tradit. Romam profectus rerum potitur, vir obſcuro quidem loco natus, ſed bellicis operibus clarus. Altero eius principatus anno, qui annus à Chriſti morte XL. fuit, Hieroſolyma à Tito eius filio capta, ac deleta eſt. Auctor eſt Ioſephus ipſis feriis Paſchatis, in ſumma hominum celebritate vrbem repente obſeſſam, atque exitiali illa obſidione amplius quingenos captiuorum Iudæorum quotidie crucibus affixos ab hoſtibus; vt iam ſpatium crucibus deeſſet, corporibus cruces. Vndecies centena millia, quâ fame, quâ ferro aſſumpta, ac demûm vrbe iam capta, centum millia ſub corona vendita, & in ſeruitutem abducta. Ita Dei filio eorum ad quos tanti parricidij contagio pertinebat, ſanguine parentatum eſt. Per idem tempus Achaia, Thracia, Lycia, Samus, Rhodus, quæ regionnes antea liberæ, aut amicis Regibus ſubiectæ erant, in ditionem populi Romamani redactæ. Coloſſus erectus in altitudinem pedum CVIII. Veſpaſianus porro pace parta, templum Pacis condidit, ornauitque Amphitheatrum ab Auguſto deſtinatum inchoauit. Sed ex omnibus eius monumentis facilitas in audiendo maximè memoranda, quæ tanta fuit, vt quamuis graui ac difficili morbo implicitus, vulgo adeuntes audiret cubans. Tandem aluo ad defectionem ſoluta,

Sue. in Veſp. Aurel Vict. Eutr. l. 7. Oroſ. l 7. Zon. l. 2. Ioſ. de bell. Iud. l. 6.

Euſeb. chron.

ſoluta, conſurgens ait, (Imperatorem ſtatem mori oportet.) Extinctus eſt anno, quam imperare cœperat, x.

Hier. de ſer. Eccl. Euſeb. hiſt. Ecc. l 3. Iren l.2.

Ab eo Aſconius Pædianus, & Plinius ſenior in honore habiti, quorum fere æquales extitere Fabius Quintilianus à Galba Romam ex Hiſpania deductus, & Ioſephus Iudæus Iudaci belli non narrator ſolùm, ſed etiam adiutor. Per idem tempus Silius Italicus poëta viguit. Apollonius Tyanæus Magus vnicus Romam venit, qui fictis miraculis à Philoſtrato nobilitatus, pro Deo coli cœptus eſt.

TITVS.

A Chriſto nato LXXXI.

Senec. in Tito. Aurel. Vict. Eutr. l 7. Zon. l.2.

TITVS vltæ Chriſti necis titulo Inclitus in optimis Imperatoribus numeratur. Amphitheatrum velut hereditarium monumentum perfecit, dicauitque. Præcipuè facilitas eius, ac liberalitas commendantur. Nihil cuiquam, quod concedi fas eſſet, abnuebat; negans (oportere quẽquam à Principe triſtem diſcedere.) Cùm verò aliquando inter cœnam eum diem beneficio vacuum abiiſſe meminiſſet, conuerſus ad amicos, (Hunc, inquit, diem ſodales perdidi.) A Deo vitam Principibus ad bene de mortalibus merendum datam putabat. Proinde vſque eò carus ſummis æquè, atque infirmis fuit, vt humani generis deliciæ diceretur. Sed breuitas tantum bonum illuſtrius fecit. Anno Principatus III. deceſſit, miro ſui deſiderio omnibus relicto.

Plin. iunior. ep. ad Tac.

Eo imperante exortum Veſuuij montis incendium, cuius cinis affatim effuſus Plinium ſeniorem; improuidum nouæ rei ſpectatorem obruit, vrbéſque duas Herculanum, & Pompeios pumicibus oppreſſit.

Domitianus.

DOMITIANVS.

A Chriſto nato anno LXXXIV.

DOMITIANVS Titi frater Imperator variis virtutibus, vitiíſque ad extremum Neroni ſimilior, quàm Tito fuit. Inter principatus rudimenta parum memor maieſtatis, ſepoſitum quotidie habebat tempus, quo muſcas captans, ſtylo configeret. Cæterum fraternæ laudis æmulator popularem ſe, & iuſtitiæ tenacem præbuit. Spectacula aſſiduè ſumptuoſa dedit ſiue in Circo Maximo, ſiue in Amphitheato, vbi etiam certamen nauale commiſit. Edidit quoque nauales pugnas iuſtarum penè claſſium, effoſſo, & circumducto circa Tiberim lacu, vbi & Naumachiam fecit. Verùm in ludos effuſus, bella parum proſperè geſſit. De Dacis teman, Catiſque duplicẽ egit triumphum, magnis vtrúmque emptum cladibus. Magiſtratus vrbanos, & Prouinciarum Præſides adeo in officio continuit, vt neque iuſtiores extiterint. Calumniatores maximis repreſſi pœnis, ferebaturque eius vox, (Princeps delatores non caſtigans irritat.) Probroſis feminis lecticæ vſum, & capiendi legata ius ademit. Senatorem, qui ſalutandi ſtudio teneretur, Senatu mouit. Martialem aſſentatorem veriùs, quàm Poëtam in deliciis habuit, cuius æquales Statius, & Iuuenalis fuere. Ad vltimum humano faſtigio non contentus ruit. Primus Imperatorum Dominum ſe, Deumque appellari iuſſit. Inde in rabiem, crudelitatémque verſus, tum Senatorum compluresꝗ leuiſſimis de cauſis interemit, tum Chriſtianum nomen afflixit. Qua tempeſtate Ioannes Euangeliſta in Pathmum inſulam relegatus, Cletus, & Anacletus Romani Pontifices, pro-

Suet in Domit. Dio. apud Ziph. Aurel. Vict. Eutr. l. 3.

pro religione extincti. At Cæſar XV. principatus anno à ſuis interemptus, etiam humanis caruit honoribus qui arrogauerat diuinos.

NERVA COCCEIVS.

A Chriſto nato anno XCIX.

Dion. apud. Xiph. Aur. Victor. Eutr. l. 8.

NERVA COCCEIVS affecta iam ætate à Domitiani interfectoribus delatum accepit imperium. Bonus, ſed breuis Imperator extitit. Actis Domitiani reſciſſis, adempta per iniuriam bona reſtituit. Tanta porrò eius ab integritate vitæ fiducia, palàm vt dictaret ita ſe imperaſſe, vt abrogato imperio, priuatam ſecutus vitam eſſet acturus. Extinctus eſt altero anno, quum ad principatus faſtigium aſcenderat, nulla re memorabilior, quàm quod Traianum adoptione ad imperium adſciuit, virum non alienum modò, ſed etiam alienigenam ob eximiam virtutem proximis præferens.

VLPIVS TRAIANVS.

A Chriſto nato anno. C.

Dion. apud Xiph. Aur. Victor. Eutr l, 8.

VLPIVS TRAIANVS natus in Hiſpania, ipſo anno à Virginis partu centeſimo eſt adeptus imperium, quod ita geſſit vt omnibus propè Romanis Imperatoribus præferatur. Iræ potens adeo, vt nunquam ab ea vinceretur. Militaris diſciplinæ cuſtos comiter ſeuerus: benignitate in milites ſingulari. Cùm faſciæ ad obliganda, militum vlnera deeſſent, ne ſubuculæ quidem ſuæ parcebat. Pedibus plerùmque præibat exercitum, vt pedites alacriùs ſequerentur. Itaque miles Imperatori non defuit. Daciam ſubegit,

egit, Armeniam recepit de Parthis: Perſidem, Seleuciam, Babyloniam, maximámque Aſiæ partem Romano adiunxit imperio. Exin ad Indiæ fines progreſſus tres nouas in itinere prouincias fecit, Armeniam, Aſſyriam, Meſopotamiam. His Arabiam adiecit. Et bellicam gloriam vrbanis artibus vicit, comitate, moderatione, liberalitate inter omnes eminens. Omninò, vt ipſe dicere ſolitus erat, talem ſe præbebat Imperatorem priuatis, qualem erga ſe eſſe Imperatorem priuatus optaſſet. Doctorum hominum conſuetudine delectabatur. Cornelium Tacitum, Lucium Florum, Solinum, & Plinium iuniorem complexus eſt, à quo de Chriſtianorum moribus edoctus conquiri eos vetuit, puniri iuſſit oblatos. Tandem ingens rerum geſtarum fama ad vrbem remigrans apud Seleuciam Iſauriæ, alui profluuio extinguitur. Imperium obtinuit annos x x. Vni ex omnibus & triumphus mortuo, & ſepulchrum intra vrbem datum. Eius cineres Romam triumphali pompa inuecti, & in foro Traiano conditi, columna ingens pedum c x i. in altitudinem eminens monumento eſt, egregium ſanè, nec altitudine magis, quàm cælatis rebus à Traiano geſtis viſendum opus.

Hoc imperante Clemens Romæ Pontifex pro Chriſti fide mortem oppetiit. Lucianus deſerto Chriſto, factus eſt Atheus, Ignatius Antiochenus Epiſcopus pro religione diſcerptus à leonibus, ſub cuius necem Antiochia horribili terræ motu corruit cum ingenti ciuium, aſſeclarumque Imperatoris clade, ipſo tantæ ruinæ ſpectatore Traiano, qui ægrè periculum euaſit.

Ælius

ÆLIVS HADRIANVS.

Chriſto nato anno CXX.

Dion. apud. Xiph. vict. Caſar. Eutr l 8. Lamprid Zon. l. 2.

ÆLIVS HADRIANVS in Hiſpania quoque natus, Traiani propinquus vir fuit litteris boniſque artibus, maximè verò mathematicis eruditus: idemque doctorum hominum irriſor pariter, fautorque. Plutarchum familiarem, Suetonium ab epiſtolis habuit. Comis in amicos adeo, vt & inuiſeret ægrotantes, & conuiuas ſupra ſe iuberet accumbere, Ægre patiebatur à ſe quicquam peti, obuia benignitate preces anteuertere geſtiens. Admoneri ſe etiam ab infimæ ſortis hominibus, æquo ferebat animo. Obuia mulier cum eum rogaret, vt ſe audiret: negāti Cœſari, ſibi vacare, ſucclamauit, (Noli igitur regnare.) ea vox ita Principem mouit, vt eam aniculam audiret ſtatim, ſedulóque. Pacis auidus tres prouincias, quas in Aſia Trajanus Romano imperio adiecerat, dimiſit: bellum nullum mouit, & motum ab aliis ex templò compoſuit. Romanum orbem fermè pedibus obiit, arces muniens, & populorum commodis ſeruiens. Patriam tamen quamuis multis auctam muneribus, numquam reuiſit. In ſolos Iudæos arma cepit, quos tota Palæſtina rebellantes, maximis obtriuit cladibus, Hieroſolymam ab ſe inſtauratam ſuo nomine Æliam appellauit, Caluariæ montem mœnibus incluſit, Iudæis non modo acceſſu vrbis, ſed etiam proſpectu prohibitis. Chriſtianæ rei illum fauiſſe credas, niſi Chriſtianorum complures extremo ſupplicio affeciſſet. Ad vltimum graui, diutinoque implicitus morbo, expertus eſt, quam miſerum eſſet, cupientem mori non poſſe. Tandem moriens tritum illud Græcorum prouerbiū.

Euſeb. l. 4. hiſt. Eccleſ.

vſurpauit,

vſurpauit, (Multi medici regem perdidere.) Imperitauit annos x x. ſepultus prope Tiberim: & ſepulchro ab Antonio adoptiuo filio, qui ex eo Pius appellatus eſt, moles impoſita quæ Adriani dicitur.

Per id tempus Pauſanias, & Pompeius Trogus Hiſtorici floruere. Sabina Romana, Symphoroſa Tiburina cum filiis ſeptem, Fauſtinus, & Iouita Brixiani pro religione cæſi. Alexander Romanus Pontifex luſtualem induxit aquam. Carpocrates Gnoſticorum (hi Epicureis ipſis nequiores erant) auctor, & Prodicus Adamitarum parens extiterunt; quorum probra, ac dedecora Chriſtianum nomen traduxere. *Platin.*

M. ANTONIVS PIVS.

A Chriſto natus anno. CXL.

M. ANTONIVS PIVS ab Hadriano adoptatus, alter Numa, imperium pace refouere, quàm bello proferre maluit. Æquiſſimos viros ad Reipublicæ adminiſtratidnem deligebat, bonis honorem habens, improbos ſine acerbitate caſtigans. Quæ res illi Pij cognomen, quod ei pietas in Hadrianum patrem & ægrum, & mortuum fecerat, adfirmauit. Amicis Regibus venerabilem magis ſe præbebat, quàm formidabilem. Ergo iuſtitiæ eius fama Bactrianos, Hyrcanos, Indos, aliáſque barbaras nationes compulit, vt depoſitis armis, eum arbitrum ſumerent. Huius illa vox imperatore digna, (Malo vnum ciuem ſeruare, quàm mille hoſtes perdere.) Huic Iuſtinus Philoſophus Chriſtianorum Apologiam ſcripſit. Itaque Pius ſiue huius oratione motus, ſeu magnis quibuſdam Romani imperij cladibus, legem tulit, vt ſi quis hoc ſolo nomine, *Dion. apud Xiph. Iul. Capit. Vict. Eutr. l.8. Euſ. l.4.*

quod

quod Chriſtianus eſſet, poſtularetur, in accuſatorem ſupplicium verteretur. Rei Romanæ Imperium tenuit annos XXIII. Quo regnante Teleſphorus Pontifex.] Quadragenarij ieiunij morem, ab Apoſtolis introductum, lege ſanxit. Hyginius itē Pontifex, is qui ſacro-ſancto Paſchati Dominicum ſanxerat diem, mortem pro Chriſto (enimuero ne Pio quidem Auguſto ſatis tuta fuit ab improbis Chriſtiana religio) oppetiit.

Platin.

Eadem ætas ingeniorum ferax Iuſtinum compilatorem veriùs, quàm hiſtoricum, Lucium Apuleium Magum pariter, ac Philoſophum, Ptolomæum Aſtrologum, A. Gellium Grammaticum, Gallenum Medicum fudit.

M. AVRELIVS ANTONINVS VERVS.

LVCIVS VERVS.

A Chriſto nato anno CLXIII.

Diod. apud Xiph. Aur. Vict. Eutr. l. 8.

M. Avrelivs Antoninvs Vervs cognomento Philoſophus, à puero diſciplinæ Stoicæ deditus, nunquam vultum gaudio, aut mœrore mutaſſe dicitur, nullámque ad inſolentiam imperij faſtigio extuliſſe ſeſe. A Pio adoptatus L. Verum fratrem in ſocietatem adſciuit imperij, rarum ad poſteros moderationis exemplum. Et concordibus quidem imperarunt animis, & communibus conſiliis Parthicum bellū proſperè geſſerunt. Cæterùm Lucius triumpho de Parthis acto, ſubita apoplexia extinguitur, anno principatus XI. Mercus porrò fratre, & collega amiſſo, Marcomannicum bellum, Vandalis, Sarmatis, Sueuis, aliiſque barbaris nationibus perdomitis, feliciter confecit. Quo bello Romanis copiis ſiti enectis, Chriſtianæ legionis pietas ſalutem

Euſ. hi Eccl. lib. 5.

ſalutem, & victoriam peperit. Quippe Chriſtianarum cohortium preces, coactis repentè nubibus, imbrem ſuis, fulmina in hoſtes excuſſere. Ex quo legioni Fulminatrici nomen inditum. Ergo Philoſophus Imperator Chriſtianorum beneficio de hoſtibus triumphauit. Ad eius belli ſumptus exhauſto ærario, ne cuiquam grauis foret, inſtrumentum omne imperatorij cultus vendidit, idque parta victoria ex manubiis redemit. Ad vltimum anno poſt ſuſceptum imperium XVIII. deceſſit, ingenti, vel rerum geſtarum, vel moderationis, ac ſapientiæ fama: dicas comprobatam ab eo vocem illam Platonis: (Tum demum beatas fore Reſpublicas, ſi aut Philoſophi regerent, aut Reges philoſopharentur.) Extat Romæ prope viam latam Antoniana columna Traianæ æmula, Antonini huius monumentum. *Diod. apud Xiph. Tertul. Apoll.*

Philoſophia non aliàs magis Romæ, quàm Philoſopho imperante floruit. Præter alios plures Epictetus, & Alexander Aphrodiſienſis, Philoſophi floruere. Quorum æquales Iulius Pollux, Aphtonius, Philoſtratus, Egeſippus, Appianus Alexandrinus, Athenæus, Macrobius numerantur.

Verùm dum litteris, armiſque Romana res floret moderatione, ac ſapientia Principis; Chriſtiana res Prætorum improbitate non leuiter obtrita eſt, quippe multi Chriſtianorum greges tū alibi, tum maximè in Gallia mactati. Romæ verò Iuſtinus ex Philoſopho Chriſtianus cum alteram Senatui, ac Cæſaribus Chriſtianorum Apologiam tradidiſſet, martyrij palmam defenſæ religionis præmium tulit. Pius, Anicetus, Soter Romani Pontifices (quorum poſtremus inſtituto de conſecrandis à Sacerdote nuptiis memorabilis) pro Chriſto interfecti. Felicitas Roma- *Euſeb. hiſt. Eccl.*

na,

na, illuſtris illa ſeptem filiorum martyrum mater, pro eodem interempta. Polycarpus, Smyrnenſis Epiſcopus, carnificis ferro tranſfixus, quod eius ſanctitati flamma parcebat. Sed læta triſtibus intermixta. Eleutherius Pontifex certis hominibus Lucij Regis rogatu in Britanniam miſſis, Regem ipſum, bonamque populi partem ad Chriſti aggregauit fidem.

Bed. hiſt. Eccl.

COMMODVS.

A Chriſto nato anno. CLXXXII.

Diod. apud Xiph. Aurel. Vict. Herod. lib. 2. Lamp. Eutrop. 8. Zon 2.

COMMODVS Philoſopho genitus, nondum matura imperio ætate, imperare occœpit. Itaque ab aſſentatoribus corruptus Domitiano extitit ſimilior, quam patri, libidine, ſæuitia, ac præcipuè leuitate inſignis. Cognomina, ac titulos coaceruans ſubinde mutabat. Depugnabat in Amphitheatro cum gladiatoribus, beſtiiſque. Et ſui principatus ſæculum aureum appellari iuſſit, adeo ſtultitiæ fauebat ſuæ. Porrò ſimulachra Herculis habitu, ſibi poni voluit. Coloſſo qui Romanis venerabilis erat, Solis imaginem gerens, capite dempto, ſuam effigiem indidit. Tandem igitur ob crudeles, & indignos Auguſto mores, ſuis inuiſus æquè infeſtuſque ſtrangulatur anno principatus XIII. Qua tempeſtate templum Pacis à Veſpaſiano conditum (incertum quo caſu) deflagrauit. Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, itemque Dio Caſſius, Hiſtoricus haud ignobilis extitere.

Hero. lib. 2.

ÆLIVS

ÆLIVS PERTINAX.

A Chriſto nato CXCV.

ÆLIVS PERTINAX ex eo cognomen traxit, quod mandatum ex S. C. imperium accepit inuitus, & modeſtia, qua imperium acceperat, imperantem ſecuta eſt. Nec vxorem Auguſtam, nec filium Cæſarem ab Senatu appellari eſt paſſus. Cæterùm dum ægræ ciuitatis morbos, qui conſilio egebant, & tempore, ſimul cunctos curare aggreditur, incurrit, vt fit, in odia multorum. Ergo inter initia principatus, Iuliani Iuriſperiti fraude à Prætorianis obtruncatur, haud leue documentum, quanto tutius ſit detrectare, quàm accipere imperium.

Diod. apud Xiph. Her. l. 1. Spa. Vict. Eut. l. 8. Zon. l. 2.

IVLIANVS DIDIVS.

A Chriſto nato anno eodem CXCV.

IVLIANVS DIDIVS principatum malè partum malè perdidit. Quinto menſe, Senatus abrogatum illi imperium Septimo Seuero detulit. Cuius iuſſu Didius occiditur, hoc tantum adeptus, vt ingenio celebris, Tyrannide infamis moreretur.

SEPTIMVS SEVERVS.

A Chriſto nato anno CXCVI.

SEPTIMVS SEVERVS oriundus ex Africa Imperij Romani olim æmula, in Ælij Pertinacis gratiam, cuius vltor fuerat, Pertinax dici voluit, Prudens maximè armis, felixque

Spart. Hero. l. 5. Dio.

apud Xiph. Vict. adeò, vt nullo congreſſu non diſceſſerit victor. Arabas interiores, Abiadenos, alióſque barbaros debellauit, deque iis triumphum egit. Extat triumphi monumentũ,(Fornix triumphalis)Romæ in cliuo Capitolino. Dein bellum in Britanniam perduxit. Ibi Seuerus cum pedibus æger belli curſum moraretur,cúmque Baſſianum ab ſe genitum, Cæſarem ab exercitu ſalutatum intellexiſſet: ex templo lecticâ deferri ſe in tribunal, ſimulque nouum Cæſarem cũ Tribunis, & Centurionibus citari iubet, quibus Auguſti maieſtate perterrefactis,veniámque poſcentibus,(Sẽtitis *Bed. l 1. hiſt. Eccl.* ne, inquit Seuerus, caput imperare, non pedes?) Britanniæ prouinciis receptis,aduersùs finitimorum hoſtium incurſiones,vallum ingens perpetua foſſa, caſtelliſque communitum per c c c. ferè millia paſſuum (quàm lata inſula) memorabili opere perduxit. Ad vltimum cùm ſentiret adeſſe *Aur. Vict.* ſupremam horam, velut teſtis idem & contemptor humanæ felicitatis exclamaſſe fertur.(Cuncta fui,ſed nihil prodeſt,) Deceſſit Eboraci anno imperij ſui x v I I I. ancipiti fama.Quippe idem & rerum geſtarum gloria inclytus, & illuſtrium virorum cæde infamis fuit. Itaque illud vulgò iactatum, (Seuerum aut numquam naſci oportuiſſe, aut numquam mori.)

Haud alia ætas Iuriſperitorum fœcundior.Papinianum, Caſſium, Vlpianum, Paulum, compluréſque alios præter Iulianum Cæſarem effudit. Per idem tempus Ammonius Philoſophus, Clemens Alexandrinus magiſter Origenis, & Tertulianus Afer libris editis. Victor Romanus Pontifex decreto de Paſchate poſt x I v. Lunam celebrando, illuſtres fuere.

ANTONINVS CARACALIA.

A Chriſto nato anno. CCXXIII.

ANTONINVS CARACALLA magicis artibus addictus, bonas contempſit artes. Ergo aſperior Seuero patre, Senatorum principes fortunis exuit, vitaque. Inde Geta fratre conſorte imperij, in ſinu matris occiſo, documentum dedit, quàm infida ſit regni ſocietas. Idem Alexandri Magni admirator, nihil eius, niſi ceruicem in læuum humerum inflexam æmulabatur. Iræ adeò impotens, vt Alexandrinorum dicacitatem ingenti eorum ſtrage vindicarit. Itaque omnibus inuiſus à domeſticis obtruncatur, ſex annis imperio potitus, in quibus nihil penè memoriâ dignum fecit præter Thermas, quæ Antonianæ vocantur. *Hiero. lib. 4. Spar. Aur. Vict. Dio. apud. Xiph. Eutr. l. 8. Spart.*

Eadem tempeſtate Zephyrinus Pontifex decreto de anniuerſaria ſacro-ſanctæ Euchariſtiæ communione circa ferias Paſchatis, Chriſtianam pietatem accendit.

M. AVRELIVS ANTONINVS HELIOGABALVS.

A Chriſto nato anno CCXX.

M. AVRELIVS ANTONINVS HELIOGABALVS, Macrino cum Diadumeno filio interfectis, imperium inuaſit. Caracallâ ſe genitum ferebat. Nihil illo corruptius. Accurata facie cum muliebri ſtola mores quoque muliebres ſumpſit, & homo effeminatus, femina quia fieri non poterat, haberi volebat. Omnino Aſſyriorum Regibus quam Romanis Auguſtis ſimilior. Ita- *Hero. l. 5. Spar. Dio. apud. Xiph. Aur. Vict.*

Lãprid. que illi haud ex vano Sardanapali cognomen
Eutro. factum. At populus Romanus non diu tantum
lib.8. dedecus tulit. Quarto Imperij anno per tumultum militarem interfectus, & per vias, cloacaſque in Tiberim raptatus, purgamentum ac fæx populi Romani.

ALEXANDER SEVERVS.

A Chriſto nato anno CCXXX.

Hero.l.6. ALEXANDER SEVERVS Mammeæ
Lamp. filius, etſi Heliogabali conſobrinus ac puer
Eutro. imperitare occepit: optimis tamen Principibus
lib.9. æquatus eſt omni genere virtutum, tantùm vel
Zon. l.2. rara eius indoles, vel materna inſtitutio valuit. Minus in eo & litterarum amor, & litteratorum, quorum calamos vereri præ ſe ferebat, ne quid ſuo nomini labis adſpergerent. Egregia in militari diſciplina tum ſeueritas, tum comitas. Summa in iure dicendo diligentia. Iuris conſultiſſimos viros in conſilium adhibebat, ex quo numero Papiniani diſcipuli, Vlpianus, & Paulus fuere. Idem adulatorum irriſor, ſimplicitatem etiam in ſalutationibus, titulíſque adamabat. Dominum ſe appellari, aut poſitis genibus adorari vetuit.
Lamp. Chriſtum in Deorum numero reponere fruſtrà conatus, in Larario ſuo coluit. Illam vocẽ, (Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris,) adeo amplexatus eſt, vt & in regia, & in publicis operibus inſcribi iuſſerit, eandémque in vindicandis iniuriis identidem vſurparit. Cohortem imperatoriam ſcurrarum, eunuchorum, deſidioſorum miſſione purgatam habuit. Præcipuum eius odium in iudices iniquos, ac ſordidos, fertur intentum, paratúmque digitum habuiſſe, vt ei, ſi quem iſtiuſmodi iudicem nactus eſſet, oculum erueret. Turinum

rinum aſſeclam ſuum, qui fauorem Principis, vendiderat, fumo, quem è ſtippula, lignisque humidis fieri iuſſerat, necauit, clamante præcone, (Fumo punitur, qui fumum vendidit.) Prætoribus in prouincias proficiſcentibus, priſco more repetito, neceſſarium inſtrumentum præbebat, ex publico, ne populis oneri, ac ſumptui forent Magiſtratus nullos venales eſſe voluit, dictitans fieri poſſe, quin vendat, qui emerit; nec poſſe à Principe animaduerti in eum qui vendat, quod emerit. Nec domi fuit, quàm militiæ clarior. Inſignẽ de Perſis victoriam retulit; ac verſis in Germaniam armis, per ſeditionem Gallicarum legionum diſciplinam aſpernantium necatur anno poſt initum principatum XIII. Cæſa eſt cum filio Mammea mater celebris mulier, & ab Origene de Chriſtianis rebus edocta.

Haud tamen Chriſtianæ res Alexandro imperante vſquequaque lætæ, Chriſtianorum non pauci pro religione interempti, inter quos inſigne Romanorum Pontificum par, Calliſtus, & Vrbanus, ille confirmatione ieiunij, quod quater in anno Apoſtolorum traditione celebrabatur: hic decreto de bonis Eccleſiaſticis in pios vſus conferendis, memorabilis. Eadem tempeſtate Iulius Affricanus hiſtoricus, & Cenſorinus viguere.

MAXIMINVS.

A Chriſto nato anno CCXXXVII.

MAXIMINVS genere Thrax, vaſta corporis mole, ac prævalido robore inſignis, obtruncato Alexandro, primus ſine Senatus auctoritate inuaſit imperium, quod ſcelere quæſitum, ſæuitia tueri ſtatuit; perinde quaſi vis, moléſque inuſitata corporis (vt credebat) *Hero.l.8. Capit. Eutr.l.9.*

Zon. l. 2. cum faceret immortalem. Ne ignobilitas maieſtati officeret, generis ſui conſcios, ac nobilitatem delere inſtitit, tandem promiſcuè in omnes, maximè in Chriſtianos ſæuire cœpit. Itaque à Senatu hoſtis Reipublicæ iudicatus. Aduersùs eum Maximus Pupienus, Clodiuſque Balbinus Auguſti, Gordianus Cæſar creati. Ipſe ad Aquileiam à ſuis interemptus, nondum triennio tyrannidis ſuæ exacto. Eius caput per Italiam circumlatum, & Romæ pilo infixum, ſpectaculo, documentóque fuit, quid timendum ſit Principi, qui ob crudelitatem timeri velit. Subinde Pupieno, & Balbino per conſternationem militum occiſis, ad Gordianum ſumma rerum peruenit.

Maximino imperante, tum multi Chriſtianorum iugulati greges, tum præcipuè Pontianus Pontifex primùm deportatus in Sardiniam, mox pro religione occubuit. Anterus item Pontifex, qui res Martyrum impenſiùs conſcribi iuſſerat, martyrio affectus.

GORDIANVS.

A Chriſto nato anno CCXLI.

Capit. Eutro. lib 9. Zon. l. 2. GORDIANVS patre, & auo Imperatoribus clarus, nondum maturus imperio, imperare cœpit, egregia puer indole, & omnibus corporis, animique dotibus præditus. Ceterùm inter primum imperij rudimentum ab aſſentatoribus deceptus, multa in magiſtratibus, munerineribuſque mãdandis fecit, quæ deinde facta nollet. Miſitheus ſocer non tam genere, quàm virtute inclytus ei ſaluti fuit. Ab hoc igitur de omnibus rebus edoctus exclamauit, (Miſerum eſſe Principẽ apud quem veræ ſileantur.) Inde quamdiu ſocer vixit, eius conſilio innixus præclarè

ſtetit.

fecit. Gothos, Sarmatas, Germanóſque Thraciam incurſantes acie deleuit. Deuictis Perſis, Antiochiã, Cartas, Niſibim recepit, Socero ſubinde vita functo, ipſe à Philippo, quem in ſoceri locum ſubſtituerat, extinguitur anno imperij v.

PHILIPPI, PATER, ET FILIVS.

A Chriſto nato anno CCLII.

PHILIPPI Pater, & Filius genere Arabes, Gordiano interfecto, imperioque occupato, milleſimum ab Vrbe condita annum, ingenti Iudæorum apparatu celebrarunt. Multi auctores ſunt, hos primos Romanorum Imperatorum Chriſtianis initiatos ſacris. Cæterùm Philippi VI. ferme anno Decij dolo necati, principatum ſcelere partum pari ſcelere amiſerunt. *Oroſ.l.6. Eutro l.9 Zon .l.2. Euſeb. lib.6.*

DECIVS.

A Chriſto nato anno CCLIII.

DECIVS ex inferiore Pannonia Auguſtus ab exercitu appellatus, Chriſtianum cruorem ſitiens, quem in Philippis guſtauerat, ingentem piorum edidit ſtragem. Ergo altero principatus anno; clade à Gothis accepta, fugientem obuia palus hauſit. Eodem tempore Porphyrius Plotini diſcipulus, & Herodianus Hiſtoricus extitere. *Oroſ.l.6. Eutro. lib.9. Zon. l.2.*

GALLVS.

VOLVSIANVS.

A Chriſto nato anno CCLIV.

Trebe. Eutro. lib.9. Oroſ. l.6. Zon. l.2.

GALLVS, & VOLVSIANVS eius filius, in Mœſiam ad Æmilianum res nouas molientem profecti, vix circumacto biennio, à militibus, à quibus imperium acceperant, exitium habuerunt.

ÆMILIANVS.

Eutro. Oroſ. Zon. ibi.

ÆMILIANVS genere Maurus (ne qua barbaries Romani Imperij expers foret) intra menſem tertium cum principatu vitam amiſit. Tanti ei breuis imperij vſura ſtetit.

VALERIANVS. GALLIENVS.

A Chriſto nato anno CCLVI.

Trebel. Oroſ.l.6. Eutr.l.6. Zon. l.2. Euſ. in hiſt. Eccl.

VALERIANVS, Auguſtus ab Senatu appellatus, cum GALLIENO filio, imperium geſſit inſigni Chriſtianorum clade, quæ tum aliis plurimis peperit martyrij decus, tum maximè Cypriano Epiſcopo Carthagineſi, Xyſto II. Pontifici qui Laurentium etiam Diaconum ad idem mortis genus accendit exemplo ſuo. Itaque Pater VII. anno, ſenſit, vltorem Deum, Bello Perſico à Sapore Perſarum Rege victus, captuſque miſerabili ſeruitute conſenuit. Quippè Rex barbarus nimia fortuna vecors, equum conſcenſurus Valeriani Auguſti dorſo vtebatur pro ſcabello. Adeo nulla maieſtas eſt ab vltimo etiam ludibrio tuta.

Gallie

Gallienus porrò paterno doctus exemplo, pacem, otiumque Chriſtianis reddidit. Patris tamen nòn priùs minor fuit, quàm fama mortuum tulit. Illum cum demùm in Deos retulit, quem infra homines eſſe ſuſtinuerat. Cæterum in luxuriam effuſus, Ducibus cupidis rerum nouarum, barbariſque nationibus audaciam fecit. Et vis vndique coorta Romanum concuſſit imperium. Illyricum, Ægyptum, Affricam Tyranni occupant Germani in Hiſpaniam, Alemani exhauſtis Galliis, in Italiam irrumpunt. Dacia, quam Traianus vltra Danubium adiecerat, in perpetuum amiſſa. Græcia, Macedonia, Pontus, Aſia à Gothis: Pannonnia à Sarmatis, Quadiſque populata, Meſopotamia à Pathis ſubacta, Syria tentata. Sedente Imperatore, priuati homines imperatoria munera obierunt. Poſthumius in Galliis purpura, afflictas prouincias recreauit. Odenatus, defenſa Syria, Meſopotamia recepta, tutatus eſt Orientem. Captos prætereà Perſarum Satrapas Gallieno Auguſto exprobrandæ ignauiæ gratia miſit. At deſidem illum de captiuis alienis triumphare non puduit. Tandem fama Tyrannorum qui variis locis xxx. exorti erant, Gallienum luxu ſopitum excitauit. Igitur Aureolum Tyrannum bello perſequens eiuſdem dolo ad Mediolanum interficitur. Imperauit omnino annos x v. *Trebel. Eutr. Zon. ibi.*

CLAVDIVS II.

A Chriſto nato anno CCLXXI.

CLAVDIVS II. ab Senatu appellatus Auguſtus, virtute ac rebus geſtis tantum nomen impleuit. In Senatu Barbaros priùs, quàm Tyrannos opprimendos cenſuit: illos enim *Trebel. Eutro. lib. 9. Oroſ.*

lib.6. Reipublicæ hoſtes eſſe, hos Principis. Itaque Zon. l.2. Gothos Illyricum, Macedoniámque vaſtantes ingenti clade proſtrauit. Cæſa dicuntur pluribus præliis Gothorum millia cccxx. duo millia nauium merſa. Perdomitis Barbaris, Aureolum, alióſque Tyrannos pari virtute, ac felicitate ſuſtulit. Cæterùm intra alterum principatus annum morbo deceſſit.

AVRELIANVS.

A Christo nato anno CCLXXIII.

Vopiſ. Oroſ. l 6. Eutro- lib. 9. Zon. lib. 2. AVRELIANVS è Dacia, ſiue Mœſia oriundus, deuictis acie Gothis, apud Placentiam, apud Fanum, apud Ticinum, ter tribus præliis ſeruauit Italiam. Barbaris domitis, in Tyrannos arma vertit. Tetricum in Gallia ad deditionem compulit Zenobiam virilis animi feminam, quæ Odenato viro ſuo interfecto, Orientem occuparat, victam duxit in triumpho. Vrbem, campo Martio incluſo laxioribus validiotibuſque mœnibus ſepſit. Cæterum belli decora & inſignia nimius pacis luxus, & crudelitas deformarunt. Igitur Chriſtianorum cæde imbutus, V. principatus anno, ſerui ſui fraude occiditur ab amicis. Eodem tempore Gregorius Thaumaturgus, & Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus clari fuerunt.

TACITVS.

A Chriſto nato anno CCLXXVIII.

Vopiſ. Oroſ. l.6. TACITVS Imperator ab Senatu appellatus, nulla ſe magis quàm moderatione memoran

morandus fuit. Togis, & tunicis iiſdem Auguſtus vtebatur, quibus priuatus. Gemmas, aurum, & clauatas veſtes interdixit vxori. Filios, fratrémque in ſocietatem imperij aſſumere noluit, ratus ingentem eſſe gloriam Principi Rempublicam magis amare, quàm ſuos. Obiit exacto ſexto imperij menſe.

Eutro. lib. 9. Zon. l. 2.

FLORIANVS

FLORIANVS germanus Taciti frater nullo Senatus arbitrio, ſed hereditario quaſi iure ſibi debitum inuaſit imperium. Ei Probi metus voluntaria morte, imperium fraterno breuius fecit.

Vopiſ. Oroſ. Eutr. Zon. Ibid.

PROBVS.

A Chriſto nato anno CCLXXIX.

PROBVS belli paciſque artibus longè clariſſimus, adeò probatus eſt omnibus, vt ex humili genere (Dalmatico quippe ſanguine, & agreſti patre genitus) ad Imperij Romani faſtigium aſcenderit. Delatum ab exercitu principatum inuitus accepit, ac ſubinde clamitans, (Nec mihi, nec vobis expedit milites, ego enim vobis blandiri non queo.) Gallias à Germanicis, Illyricum à Sarmatis recepit. Thraciam, Gothis quâ domitis, quà in fidem acceptis; Aſiam, Perſarum Rege ad pacem petendam compulſo, pacauit. Itaque non dubitauit affirmare, breui opus non fore militibus, pacato Orbe terrarum. Cæterùm victis hoſtibus, ipſe militibus diſciplinam in pace non ferentibus necatur, anno circiter VI. documentum quàm difficile ſit Duci, probi nomen, & vitam tueri.

Vopiſ. Oroſ. l. 9. Eutro. lib. 9. Zon. l. 2.

CARVS.

NVMERIANVS.

CARINVS.

A Chriſto nato anno CCLXXXV.

CARVS Romæ natus ex parentibus Illyricis, charus Imperator fuit, comendatior ad poſteros futurus, niſi Carinum filium imperij ſocium adſciuiſſet: etenim dum cœptam à Probo in Perſas expeditionem proſequitur, Carinus in Occidente imperat. Carus igitur bello Perſico fuſis hoſtibus, Seleuciam, Meſopotamiamque vniuerſam recepit, ſed caſtris ad Tygrim poſitis, ictus fulmine deflagrauit anno imperij II. Caro in Oriente extincto, capeſſunt imperium Cæſares filij duo, Carinus, & Numerianus.

Numerianus bonæ indolis adoleſcens in Oriente, vbi cum patre in expeditione agebat, imperium init. Sed paterni obitus mœrore ægrotans paulo poſt Apri ſoceri regnare cupientis occiditur dolo. Re comperta, ab exercitu Diocletianus Imperator appellatur.

Carinus interim imperium in Occidente, vltro patre inchoatum, perſequitur, ſæuitia, & libidine inſignis, Illyricum, Galliam, Italiam ſuis flagitiis, ac ſceleribus polluit; vt Carus eius pater, filij probra audiens exclamaret, *Non eſt meus.* Ergo Carinus Tribuni ſui manu, cuius coniugem contrectarat, interfectus, meritam pœnam habuit, anno principatus. III.

DIOCLE.

DIOCLETIANVS. MAXIMIANVS.

A Chriſto nato anno. CLXXXVII.

DIOCLETIANVS Dalmata, Imperator appellatus ab exercitu, ſuperbia & ſeuitia nobilis fuit. Quippe à rebus ſecundis tumens veſtes, calceoſque auro, gemmis, margaritis adornauit. Inde ſupra humanum faſtigium elatus diuinos ſibi honores haberi iubet. Chriſtianis toto terrarum orbe internecinum bellum in Chriſtianum nomen incubuit, vt appareret vltimos inferni Tyranni eſſe conatus. Ea tempeſtate Caius Rom. Pontifex, decreto de ſeptem Ordinibus, quibus veluti gradibus ad Epiſcopatum aſcenditur, nobilis: Marcellinus item Pontifex, religionis, quam per metum deſeruerat, acerrimus aſſertor, pro Chriſto interempti. Eadem tempeſtate Marcus, & Marcellianus fratres Rom. nobiles, Coſmus; & Damianus germani quoquè fratres, Antimus Nicomediæ Epiſcopus, Euthymius, Vincentius, Sebaſtianus, Agnes, Lucia, aliiquæ innumerabiles martyrij palmam adepti. Eadem temporis procella Chiſtianorum multum, Thebæorum legio cædem pro Chriſto perpaſſa; ac tantus tandem fuit Martyrium numerus, vt vno natali Chriſti nocte permulta Chriſtianorum millia fuerint vno in templo concremata. Cæterum Diocletianus hoc vno moderatus eſt habitus, quod multis ſubinde prouinciis rebellantibus, Maximianum Herculeum collegam imperij, Conſtantium Clhorum, & Galerium Maximianum, Cæſares fecit.

Euſeb. l. 8. Eutr. Zon. l. 2. Oroſ. l. 7. Nice. l. 7. c. 6.

MAXIMIANVS igitur Herculeus Occidenti præpoſitus, motibus Galliæ ſedatis, Affricam,

cam quoque peccauit. Et Galerius aduerſus Perſas, & Conſtantius aduerſus Alemannos rem bene geſſerunt. Ipſe autem Diocletianus Archileo tyranno debellato, Alexandriam recepit. Romam inde regreſſus de Perſis cum Maximiano Herculeo collega triumphauit. In triumpho Narſes Perſarum Rex ductus cum coniugibus liberiſque. Memorabilis deinde res traditur Diocletianus x x. principatus anno, ſiue curarum tædio, ſeu potius rei Chriſtianæ ſucceſſu, pariter cum collega imperium depoſuit, Sed non æquè vterqne tenax propoſiti fuit. Maximianus mutato conſiliio, haut ita multo poſt principatum repetens, Conſtantini Auguſti iuſſu, cui inſidiabatur, Maſſiliæ occiditur. At Diocletianus Salonis in vrbe Dalmatiæ hortorum culturæ addictus hæſit. Et quamuis à Maximiano Herculeo ad recuperandum imperium ſolicitaretur: numquam tamen à quieta illa vita abduci potuit, rus imperio præferendum ratus. Cæterùm cùm argueretur fauiſſe Maxentio Maximiani Herculei filio decimo ruſticationis anno, minacibus Conſtantini Auguſti litteris territus, veneno hauſto, ſubduxit ſe iræ mortalium, immortales apud inferos pœnas ſuperis daturus.

Eadem ætas non Martyrum tantum, ſed hiſtoricorum quoque fæcunda fuit, Iulius Capitolinus, Ælius Lampridius, Flauius Voſpicus, Pollio Trebellius Romæ floruerunt.

FLAVIVS CONSTANTIVS CHLORVS. GALERIVS MAXIMIANVS.

Euſeb. l.9. FLAVIVS CONSTANTIVS inter hæc Occidentis, Galerius MAXIMIANVS

Orientis

Orientis imperium tenuere, diſpari ingenio, euentuque. Galerius quippè homo ſæuus, truculentus toto Oriente, maximè verò Alexandriæ in Chriſtianos eſt debacchatus. Itaque fœdo, atrocique morbo conſumptus, genitalibus putreſcentibus moritur diuinam expertus iram. *Idem l. 5. & 6. Zon l. 2. Oroſ l. 7.*

Exinde Licinius,& Maximinus Galerij Maximiani ex ſorore nepos,ab eodem antequam moreretur,Galerio creati Cæſares, in Oriente imperitarunt, inter quos haud diuturna pax.Maximinus crudelitate in Chriſtianos auunculo ſimilis,prælio à Licinio victus, eodem, quo auunculus morbo periit ſub initia imperij Conſtantini, Sunt qui velint ab hoc Catharinam virginem Alexandrinam ob Chriſti cultum interemptam, quod propius vero videtur,quam quod fama tenet àMaxentio interfectam, ſatis ſiquidem conſtat Maxentium Romæ tantùm tyrannidem exercuiſſe,Maximinium in Oriente,ac præcipuè Alexandriæ. *Eutro. l. 10. Zoſim. l. 2. hiſ.*

Conſtantius porrò Auguſtus ab eximia benignitate immortalibus iuxta, & mortalibus charus; atque acceptus fuit, quippe haud dubius Chriſtianæ Religionis fautor, ac pius adeo, vt numerari poſſet Chriſtianus,itaque perpetua floruit pace. Ad vltimum x v I. imperij anno Eboraci in Britannia deceſſit & moderationis fama, & aulæ diſciplina, & ſcilicet Conſtantino filio clarus.

Per idem tempus Maxentius velut crudelitate cum Maximino certaret, Romanos tyrannica vexauit rabie:compluréſque Chriſtianorum ſuppliciis mactauit: Marcellum præcipuè Pontificem ſtabulo addictum,ærumnis,ac tetro odore confecit.

HORATII TVRSELLINI, E' SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER V.

FLAVIVS CONSTANTINVS MAGNVS. LICINIVS.

A Chriſto nato anno CCCIX.

Euſeb. in vita Conſt. Eutro.

FLAVIVS CONSTANTINVS MAGNVS, XXXIV. Romanorum Imper. ſuperiores omnes virtute pariter, & gloria

& gloria vicit : is ceteris fratribus tribus alia matre genitis, Conſtantij patris teſtamento prælatus, in Italiam cum exercitu venit. Romam Imperij caput à Maxentio Tyranno occupatam diuinitus liberauit : nam cæleſtis crucis oſtento erectus, & eius effigiem pro ſigno præferens, ad pontem Miluium proſperè cum hoſte conflixit, Maxentioque in tranſitu è naui in Tiberim prolapſo, & gurgitibus hauſto, triumphans vrbem tyrannide ereptam init. Cuius triumphi monumentum apud amphitheatrum arcus triumphalis extat. Eius quoque ſtatua crucem manu prætendens, in foro poſita victoriæ crucis beneficio partæ argumentum. Inde SS. Petri & Pauli Apoſtolorum admonitu, Silueſtro Pontifice baptiſatus abſterſa lepra. Chriſtianam religionem non minus impenſè fouit, quàm ſuperſtitionem Ethnicorum afflixit. Itaque dubium reliquit, plura ne templa, araſque Deorum euerterit, an Chriſto, ſanctiſque Martyribus excitarit.

Zon. l. 3. Socr. l. 1. Hiſt. Eccleſ. Oroſ. Nic. l. 7. Nic. l. 7. Zon. l 3.

LICINIVS interim à Galerio Maximiano Cæſar creatus, Orientis obtinebat imperium, homo ingenio aſper, & infeſtus litteris, quas propter ſummam inſcitiam, peſtem publicam nominabat. Igitur, etſi Conſtantino affinitate iunctus (Conſtantiam quippè eius ſororem duxerat) Chriſtianos hoſtilem in modum vexare cœpit. Sed Conſtantino affinitate potior religio fuit. Nam Licinio fruſtra monito vt ab impio conſilio deſiſteret, pium bellum intulit, debellato vitam cum imperio ademit. Itaque vſquequaque pax Eccleſiæ, & otium partum.

CONSTANTINVS porrò rerum potitus Gothos Thraciam populantes perdomuit, egregiaſque victorias, crucis, quam in vexillo præferebat, beneficio de barbaris reportauit. Pa-

ce parta, etiam ab Indis legatos cum muneribus accepit, Nec maior illi Romanæ rei, quam Chriſtianæ pacandæ cura fuit. Diſcordes inter ſe Epiſcopos reconciliare ſtuduit, Nicæno Concilio amplius. c c c. Epiſcoporum, cui ipſe interfuit, coacto. Quo Concilio Ariana hæreſis, diuinitatem Chriſto adimens damnata eſt. Præcipua inibi Conſtantini moderatio, ac pietas enituit. Tanto quippè honore Epiſcopos coluit, vt poſtremus ſederet. Auguſtus criminoſos diſſidentium Epiſcoporum libellos in ignem coniecit, dictitans. (Ego vero Epiſcopum delinquentem ſi viderem, vel hac purpura operirem. (Spiridioni Epiſcopo Trimitutuntis in Cypro effoſſum ob Chriſti confeſſionem oculum exoſculatus eſt, beatos prædicans talia pro Chriſto perpeſſos. Exin Pontificis Rom. verecundia, ſedem Imperij alio transferendam ratus, Byzantij in Thracia nouam Romam, tranſcripta magna Romanæ nobilitatis parte, condidit: eamque Conſtantinopolim ſuo nomine appellauit, Cæterum crudelitas, alieniſſimum à grauitate Princeps vitium, magnam eius nomini impoſuit labem: *Zon. l. 3.* namque Criſpum Cæſarem filium ſuum, falſo Fauſtæ nouercæ crimine circumuentum ſupplicio affecit; quanquam Auguſtæ libidine ac fraude deinde perſpecta, iuſtas ex ea expetiit pœnas. Veriſimile autem eſt quod nonnulli tradunt. Criſpi cædem Conſtantini baptiſmo priorem fuiſſe. Ad vltimum x x x i. imperij anno deceſſit, optimus vtique Princeps, niſi eius gloriam extrema tempora deformaſſent.

Huius principatus & doctis, & ſanctis viris inſignis fuit. Per ea tempora Arnobius, Lactantius Firmianus Criſpi Cæſaris magiſter, Donatus Grammaticus, & Victorinus Rhetor, præceptores Hieronymi viguere. Euſebius item Cæ-

ſarienſis

ſarienſis, Iuuencus poëta, S. Nicolaus Miræ Epiſcopus, S. Paulus Eremita, & S. Antonius, Magnus, cuius præcibus Conſtantinus ſe, ac liberos impensè per litteras commendauit.

CONSTANTINVS. CONSTANTIVS. CONSTANS.

A Christo nato anno CCCXL.

CONSTANTINVS, CONSTANTIVS, & CONSTANS Magno Conſtantino geniti, diuiſum à patre acceperunt imperium, Sed latius imperandi cupido fratres in mutuam perniciam armauit. *Socr. l. 2. The. l. 1. Soz. l. 2. & 4. Zon. l. 3. Ambr. Mar. Ruff. l. 1. Eutr. l. 10*

CONSTANTINVS natu-maximus Conſtanti fratri impium bellum intulit Igitur ad Aquileiam à fratris ducibus per inſidias necatur nondum expleto triennio.

CONSTANS victor Tranſalpinis inde gentibus domitis. Magnentij Comitis dolo extinguitur, cùm imperaſſet annos XIII. Ita Romanum Imperium ad vnum ſeuoluitur.

CONSTANTIVS ergo, Magnentio debellato, vt ſolus ac ſecurus imperaret, Gallum Cæſarem patruelem interemit. Cuius parricidij furiis agitatus, eò dementiæ venit, vt fieret Arrianus. Itaque ab eo Athanaſius Alexandrinus Epiſcopus, idemque Arrij exagitator in exilium eiectus, vir vtique virtute, fidéque longe clariſſimus, quo pænè vno ea tempeſtate res Catholica ſtetit. Liberius quoque Romanus Pontifex Arrianæ hæreſis oppugnator, & Athanaſij fautor, Vrbe pulſus, Arriana peſtis, toto pænè terrarum Orbe propagata. Nec impunè. Quippe & à Perſis magnas Conſtantius accepit clades, & Iulia-

nus

nus Cæſar Galli frater germanus ad Alemannos comprimendos ab ipſo miſſus in Galliam,re benigna ſta, Auguſtus ab exercitu eſt appellatus. Quæ fama Conſtantium adeo perculit, vt verſis ad bellum ciuile armis,extingueretur in via, anno quam imperare occœperat XXIV.

Hoc imperante Liberius Pontifex beatæ Mariæ templum, æſtiuæ niuis miraculo inclytum in colle Exquilino condidit.Macedonius Hereſiarcha diuinitatem Spiritui ſancto adimens extitit. Hilarius Pictauorum Antiſtes Arrianis cum Athanaſio ſeſe obiecit.

IVLIANVS.

A Chriſto natus anno. CCCLXXIV.

Socr. l. 3. The l. 5. Soz. l. 5. & 6. Zon. l. 3. Am. l. 16. ad 25.

IVLIANVS imperio potitus Chriſtianam religionem deſeruit, ex quo Apoſtatæ ei cognomen fuit. Is Deorum cultum reſtituens non crudeliùs, quàm callidiùs Chriſtianum nomen afflixit. Chriſtianorum animos illecebris magis, quàm cruciatibus tentabat,hoc pernicioſior hoſtis quo lenior. Si quos ob religionem morte mulctabat,alias ſupplicij cauſas præferebat. Studia bonarum artium,Et hnicis libris,Chriſtianiſque magiſtris ademptis, adimere conabatur Chriſtianæ iuuentuti. Quæ res Gregorium Nazianzenum impulit ad condenda carmina; ne tenera ætas poëticæ facultatis expers foret. Sed non diu occultum rei Chriſtianæ vexatorem Deus tulit,qui apertos tulerat. Altero anno cum bellum Perſis intuliſſet; ducis fraude perductus in inſidias cecidit,non ſine magna ſuorum ſtrage Sunt qui ſagitta de cælo miſſa transfixum exclamaſſe ferant,VICISTI GALILÆE;ſic enim Chriſtum per ludibrium appellabat.Ita impius impiè occubuit.

Iouianus

IOVIANVS.

A Chriſto nato anno CCCLX.

IOVIANVS IOVINIANVS ab exercitu creatus Auguſtus imperium ſuſcipere noluit prius, quàm duces militéſque omnes Chriſtianos ſe fore profeſſi ſint. Pacem, cum Sapore Perſarum Rege turpibus quidem, ſed neceſſariis conditionibus fecit. Magna Meſopotamiæ pars hoſti conceſſa: legionéſque Romanæ ſub iugum miſſæ. Inde Conſtantinopolim petens, ſeu crudelitate, ſeu recenti tectorio, grauique prunarum vapore exanimatur, menſe VII. Imperator adepto imperio clarior, quàm geſto. *Am. l. 25 & 16. Socr. l. 1. The. l. 4. Soz. l 1. Zon. l 3. Ruff. l. 2.*

VALENTINIANVS.

VALENS.

A Chriſto nato anno CCCLXVII.

VALENTINIANVS ab Iuliano ob religionem Tribunatu motus Iouiniano ſucceſſit, Deo probrum in decus vertente. Is Valentem fratrem in imperij ſocietatem adſcitum Orienti præpoſuit: Gratianum filium egregia indole puerum creauit Cæſarem. Princeps fuit non pace ſolum, ſed etiam bello clarus. Præcipua eius laus amor iuſtitiæ. In magiſtratus iniuriæ conuictos grauiter animaduertebat, primā Principi iuſtitiæ curam eſſe oportere dictitans. Procopium Tyrannum oppreſſit: Saxones Romanis finibus imminentes arcuit, Firmum Africæ Tyrannum debellauit. Ceterum in Pannoniam *Am. 26. Ruff. l. 2. Socr. l. 4. Theo l. 4. Soz. l. 6. Zon l. 3 Paul.*

Diac. l. niam ad Sarmatarum arma coërcenda profectus,
11. ſubita ſanguinis profuſione exanimatur. Annos
imperauit X I. Princeps vel factis egregiis, vel
Gratiano filio memorandus.

Amb. Valens interim haud pari laude in Oriente
lib.27. imperauit. Hic ab Eudoxio Arriano Epiſcopo-
ad 31. po baptizatus, Arrianáque contactus peſte, Ca-
Socr. l.4. tholicum nomen in Oriente vexauit fœdum in
The. l.4. modum. Baſilio Magno infenſus monachos à
Soz. l.6. piis meditationibus abductos militaribus addi-
Zon. lib. xit miniſteriis. Itaque etſi feras, non leues tamen
Ruff. l.1. Numini pœnas dedit, Gothos ſedibus ſuis ab
Hunnis pulſos exceperat, quos baptiſmo expia-
tos, Arrianis Epiſcopis, & Sacerdotibus; Arria-
na infecerat peſte. Hos ipſos expertus eſt cæle-
ſtis iræ miniſtros. Nam ſubinde Maximi Præfe-
cti, ſub quo merebant iniuriis vexati arma ca-
piunt, fuſiſque imperatoriis copiis, Thraciam fer-
ro flammáque populantur. Ibi Valens, ſera ſub-
eunte animam pœnitentia, Epiſcopos, ceteroſ-
que Catholicos ab exilio reuocat, Inde cum bar-
baris acie decernit Ceterum amiſſo exercitu, ſa-
gitta ſaucius in deſertam, cùm refugiſſet caſam,
à barbaris deprehenſus, ſubiecto igni, cum tu-
gurio viuus exuritur, inſigne memoris diuinæ iræ
in impium Principem documentum. Imperium
tenuit annos X I V. Qua tempeſtate Themiſtius
viguit Philoſophus Valenti carus, Auſonius
Gallus Gratiani Cæſaris, & Paulini, qui poſteà
Nolanus Epiſcopus fuit, magiſter. itémque Eu-
tropius, Vegetius, Iamblicus Procli doctor, Li-
banius ſophiſta, Ammianus Marcellinus Hiſto-
ricus, & Martinus Turonenſis Antiſtes, vir ſan-
ctitate inſignis ex Hilarij diſciplina.

GRATIANVS.

VALENTINIANVS II.

GRATIANVS interea Valentiniano patre mortuo, Occidentis adeptus imperium, conſortem adſciuit Valentinianum fratrem. In bonis vtique Principibus numerandus, parcus cibi,ſomnique, libidinis. victor,domique ac militiæ clarus. Apud Argentarium Galliæ oppidum Chriſto fretus x x x. Alemannorum millia deleuit. Valente patruo Arriano auxilium aduerſus barbaros petente negauit, paternæ videlicet pietatis æmulus,rectè cum Dei hoſte belli ſocietatem iniri.Poſt Valentis cladem rerum potitus maiorem curarum ſubiit molē.Itaque Theodoſium genere Hiſpanum eximium belli Ducem, per quem Thraciam, Hunnis, Alanis, Gothis domitis, pacauerat, cooptat Orientis Auguſtum mira omnino opportunitate. Haud ita multò poſt Maximum Britanniæ, & Galliæ Tyrannum bello petens Andragaſij Ducis dolo interficitur, anno poſt Valentis caſum V I. Cædis auctor haud dubius Maximus fuit. Igitur Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus, depulſæ ex Italia Arrianæ peſtis titulo inclytus, eis ſacris interdixit.

Soc. l.5. *Theo.l 5.* *Sozo.l.7.* *Ruff l.2.* *Am l.27* *Zon. l.3.*

Non facilè alia ætas viris doctrina pariter ac ſanctitate claris illuſtrior notatur, præter Baſilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, & Ambroſium, Gregorius Niſſenus, Cæſarius Nazianzeni frater, Cyrillus Antiſtes Hieroſolymitanus,Dydimus cæcus occulatiſſimus,Ephremus Eremita, Damaſus Pontifex, Hieronymus, Auguſtinus, Oroſius, Seuerus Sulpitius Martini Turonenſis diſcipulus, Caſſianus,& alij'epituere.

THEODOSIVS.

VALENTINIANVS, IDEM II.

A Chriſto nato anno CCCLXXXII.

Socrat. l. 5. Theod. lib. 5. Ruff. lib. 2. Sozo. l. 7. Zon. l. 3. Paul. Diac. l. 12.

THEODOSIVS Imperator non virtute bellica, quàm pietate clarior Valentinianum II. Auguſtum Gratiani fratrem à Maximo Tyranno eiectum excepit, Maximoque diuina magis, quàm humana ope debellato, reſtituit in Occidentis imperium Inde de inſigni Theſſalonicenſium (magiſtratus quippè aliquot iniurioſè tractatos ſatis obruerant) inſolentia commonefactus, adeo exarſit irâ, vt ciues pæne omnes in theatrum coactos contrucidaret immiſſis legionibus. Sed mox Mediolani, ob cædem Theſſalonicæ factam, ab Ambroſio Epiſcopo templi aditu prohibitus patuit, & publicam pœnam ab illo impoſitam ritè perſoluit, admirabilior pœnitentiæ commendatione poſt lapſum, quàm antea innocentiæ. Nec tamen ab Ambroſio in ſacram ædem admiſſus eſt prius, quàm lege cauit, ne capitales ſententiæ ante trigeſimum diem ratæ haberentur, nimirum vt iracũdo Principi facultas foret eas reuocandi, ſpatio iræ dato. Quæ deinde lex Antiochiæ ſaluti fuit: eam etenim vrbem Theodoſius ob raptatam Placillæ Auguſtæ in ciuium ſeditione ſtatuam, cæſis ſeditioſis omnibus, euerti quidem iuſſerat; ſed mox intra trigeſimum diem placatus Macedonij ſancti Eremitæ voce momentis, ne propter mulieris imaginem tot homines imagines Dei perderet, ciuibus pariter, & vrbi pepercit.

Inte:

Inter hæc Valentinianus Auguſtus Arbogaſtis Comitis fraude ſtrangulatus eſt, atque vt voluntaria mors videretur, laqueo ſuſpenſus. Itaque Theodoſius Eugenium, & Arbogaſtem Tyrannos, cœlo ac tempeſtate fauente, victor oppreſſit. Inde Arcadium, & Honorium filios, Cæſares creauit, quos adhuc pueros Arſenio præceptori commendans, eos non vt Cæſares, ſed vt diſcipulos tractari; & ſi quid deliquiſſent, etiam verberibus excipi iuſſit. Itaque cum fortè ſcholam aliquando ingreſſus, præceptorem ſtantem, filios in ſellis conſidentes conſpexiſſet, rei indignitate motus, Arſenium ſedentem docere, Cæſares ſtantes audire voluit, tantum magiſtro auctoritatis tribuebat. Ceterum Arſenius ſubinde aulæ prætulit ſolitudinem, Theodoſius porrò Arcadio, & Honorio, hæredibus imperij relictis, moritur nulli Imperatorum ſecundus, ſi tam potens iræ fuiſſet, quàm pius, ac felix fuit. Principatum tenuit annos XVII. hoc eſt, cum Gratiano, & Valentiniano annos IV. cum Valentiniano tantum annos X. ſolus annos ferè tres. *Socr. 5.*

ARCADIVS. HONORIVS.

A Chriſto nato anno CCCXCV.

ARCADIVS, & HONORIVS adhuc pueri ita à Theodoſio patre acceperunt imperium, vt Arcadius in Oriente; in Occidente Honorius imperaret. Ceterum vtrumque pueritia opportunum tutorem perfidiæ fecit non ſine graui diſcrimine imperij. Gildo Arcadij tutor Africam, regnique faſtigium occupare conatus eſt. Sed per Maſcelzerem Ducem, eumdémque fratrem ſuum, parua manu oppreſſus debitas pœnas luit, Deo pro pupillo fratrem in fratrem *Socr. l. 6. Theod. lib. 5. Zon. l. 3. Nicep. lib. 13. Sozo. l. 8. & 9.*

Paul. Dia.l.13. armante. Subinde Stilico tutor idem, ac ſocer Honorij per tutelæ ſpeciem, principatum affectare cœpit; etenim Rhadagaſium Gothorũ Regem cum c c. millibus, Feſulanis anguſtiis in Hetruria concluſum ac fame domitum ſine ferro nuper cum oppreſſiſſet, opibus ac factis ingens, turbarum omnium ſemina iecit in Occidente. Itaque Vandalos, vnde ipſe erat, Sueuos, Alanos, Burgundiones, omnemque barbariam exciuit in Gallias, ea quidem mente vt turbata re Romana, ex turbis Eucherio filio imperium quæreret. Ad hæc, Alaticum Gothorum Regem conceſſas ab Honorio in Gallia ſedes petentem irritauit, vt aliquid hinc quoque turbarum oriretur.

Paul. Diac.13. Inter hæc Arcadius Ioannem Chriſoſtomum Conſtantinopolitanum Antiſtitem, Eudoxiæ vxoris inſtinctu, cum eieciſſet in exilium, breui ipſe cum Auguſta ceſſit è vita, anno principatus ſui v I I I. Moriens Theodoſio filio imperium per manus tradit. Sed cum probè noſſet Honorium fratrem ſibi perinfenſum eſſe, timens ne quid inſidiarum poſt ſuum obitum Theodoſio puero (erat ſiquidem annorum octo) eſſet moliturus: Iſdegerdi Perſarum Regi, quo cum fœdus pridem inierat, eius tutelam permiſit ita felici magis, quàm prudenti conſilio, quem pupillo Imperatori hoſtem metuebat, tutorem fautorémque fecit.

HONORIVS. THEODOSIVS II.

A Chriſto nato anno DCCCCXIV.

Socrat. lib 7 Soz. l 9. Zon. l.3. THEODOSIVS inde Iunior cum Honorio patruo imperitauit etiamnum puer. Sed puero imperium non tam Regis Perſarum, quam Pulcheriæ ſororis memorabili tutela ſtetit. Quippe Pulcheria virgo ſanctiſſima diuinitus

edocta

edocta tenerum Imperatorem ad omnia impera- *Euag.l.1*
toria munera inſtituit,& tantiſper dum ille ado- *Nic.l.14.*
leſceret, Orientem cum laude rexit. Hæc inter, *Oroſ.l.7.*
Stiliconis Eucherio filio ambientis imperium *Paul.*
detecta fraus, & ipſe cum filio, iuſſu Honorij *Diace.*
interfectus. Nec tamen periculum omnino diſ- *lib.14.*
cuſſum. Alaricus vel recenti Stiliconis iniuria, vel cæſi ab eodem Rhadagaſij Regis memoria commotus, Romam ex improuiſo adortus capit, diripitque. Valuere tamen apud barbarum, & Arrianum Regem humanitas, & religio. Ciuibus temperatum, in tecta ſæuitum eſt, templis, & ſacris vaſis intactis. Capta Vrbs à Gothis anno poſt Chriſtum natum CCCCX. qui
mox Romana veluti non contenti præda, Cam- *Paul.*
paniam, Lucaniam, Brutios populatij, Alaricum *Diac.*
Regem ad Conſentiam amiſere, cui ſubiectus *lib.13.*
Athaulphus Romam cùm remigraſſet, corradit, quod prior clades reliquum fecerat: Placidam Honorij ſororem in Hiſpanias abducit, quæ hoſti nuptiis iuncta efferatum barbari Regis ingenium adeò mitigauit,vt rem Romanam quam delere moliebatur, fulcire niteretur, fautor ex hoſte factus. Itaque de pace agitans cum Romanis apud Barcinonem à ſuis interficitur, Sigericus inde Rex creatus, cuius qui a idem animus, idem etiam exitus fuit. Huic ſubrogatus Vallias Rex & ſibi, & Romanis felicior. Is pace cum Honorio facta,Placidiam ei ſororem reddidit;quæ Conſtantino clariſſimo Duci exinde nupſit.Pax ita Gothis data, vt Aquitaniam omnem,
& certas quaſdam prouinciæ Narbonenſis vrbes *Paul.*
obtinerent. Hi, quòd in occaſum Solis verge- *Diac.*
rent, Viſigothi ipſorum lingua appellati. Nam Oſtrogothi dicti, qui deinde Italiam tenuere,
quòd ſpectarent Solem orientem. Porrò Vanda- *Iſid.*
li, Sueui, Alanique Gallias depopulati, Viſigo-

Socrat. lib. 7. thorum metu, tranſierunt in Hiſpaniam. Hos ſubinde Vallias Rex bello perſecutus magnis affecit cladibus. Soli Burgundiones ex barbaris, quos Stilico exciuerat, Chriſtianam Religionem per id tempus amplexi, in Gallia ad Rhenum conſederunt, mox verſus occidentem ſolem progreſſi, ac regioni Burgundiæ nomen ferunt. Placidia interim viro orbata, & ab Honorio fratre pulſa, cum Valentiniano filio Conſtantinopolim ad Theodoſium confugit. Nec ita multo poſt Honorius, nulla relicta ſtirpe, Romæ deceſſit anno imperij ſui XXVIII. eius corpus porphyretico Mauſoleo illatum, quod in baſilicæ S. Petri atrio viſitur. Imperauit cum Arcadio fratre annos XIII. cum Theodoſio Iuniore, fratris filio annos XV. Biennio antequam decederet, ſæuitum in Perſide in Chriſtianum nomen ſiue ab Iſdegerde Rege Perſarum, ſiue ab eius filio Bararane.

Paul. Diac.

Socr. l. 7. cap. 18. Theo l. 5. cap. 38.

Eius principatus illuſtribus Poëtis floruit, Claudiano, Prudentio, Sedulio, & Paulino, qui etiam Nolanus Epiſcopus ſanctimonia inſignis & mirus charitate aduerſus pauperes extitit.

THEODOSIVS II.

VALENTINIANVS III.

A Chriſto nato anno CCCXXVIII.

Socr. l. 9. Nicep. lib. 1. Eua. l. 2. Zon. l. 3. Cedre.

VALENTINIANVS III. Theodoſij II. conſobrinus, adhuc puer, Occidentis Auguſtus à Theodoſio cooptatus, principatum geſſit multiplici clade, ac demum occaſu imperij infamem, Meroueus quippe Rex Francorum, Rheno traiecto, Galliæ partem occupauit. Attila

tila Hunnorum Rex cum cccc. armatorum millibus, inuaſit Gallias. Ceterùm Aëtius Patricij titulo inſignis, ſingulari conſilio ac virtute barbari Regis impetum repreſſit, auertitque. Subinde Bonifacius Dux bellicis laudibus clarus, à Caſtino Cæſaris Duce grauiter læſus,& in ſuſpicionem defectionis apud Valentinianum adductus,ab eo defecit; Africaque occupata,aduersùs Valentiniani claſſem externa auxilia parans, Vandalos, Alanóſque euocauit ex Hiſpania Barbari auxilio acciti exitio fuere. Quippe Africam populationibus vexatam Arriana inſuper labe polluerunt. Ita Africa Vandalorum ditioni facta. Ea tempeſtate Auguſtinus Hipponæ à Vandalis obſeſſus exceſſit è vita. *Paul. Diac. lib.* 14. *&* 15. *Soz. l.*6. *Sigib. cap.*28. *&* 29.

Haud meliore euentu Britannia militibus, ac Ducibus à Valentiniano exhauſta barbarorum auxilia ex ciuit. Angli gens Saxonum & Britanni aduersùs Scotos, Pictóſque è Scythia oriundos acciti, fracta horum audacia, ipſi affluentibus ſubinde nouis è Saxonia copiis, Britanniam ſubegerunt. Itaque Britannorum plerique iniuriis Anglorum coacti, vexatique in eam Galliæ partem, quæ peninſulæ modo in Oceanum excurrit, commigrarunt, cui deinde Britanniæ nomen inditum, exin Anglia fuit, quæ olim Britannia fuerat, niſi quòd inſulæ partem Scoti obtinuerunt, à quibus Scotia eſt appellata. Cæterùm ſubinde & Africæ, & Britanniæ damna, Scotiæ, & Hiberniæ ad Christi fidem acceſſio ſarſit.Itaque à Cæleſtino Romano Pontifice Palladius Epiſcopus ad Scotos, Patritius ad Hibernos deſtinati. Africa quoque ex fœdere inter Valentinianum, & Genſericum diuiſa. Sed tamen Catholica religio ab Arriano Rege Genſerico vexata eſt. Eadem tempeſtate cùm promiſſa mortuorum anaſtaſis in dubium veniſſet, mi- *Sigib. chron.* *Grego. Turon.*

ta opportunitate huic malo obuiam itum eſt. Septem Martyres Epheſi in ſpelunca à Decio Imperatore olim obſtructa, at tum fortè, reperti, qui continuato per C C. propè annos ſomno excitati, reuocandorum ad vitam mortuorum adfirmarunt fidem. Theodoſius porrò Bononienſi Academia inſtituta, X L I I I. quàm imperare cœperat anno, ſine vlla ſtirpe moriens, vacuum herede Orientis imperium reliquit. Imperauit cum Honorio patruo annos X V. cum Valentiniano conſobrino annos X X V I I I.

Eius ætas ingeniorum ſatis ferax, Theodoretum, Socratem, Sozomenum Hiſtoricos nobiles, Proclum, Proſperum Aquitanicum, Enodium, Maximum Taurinenſem Epiſcopum, & alios viros doctos effudit.

VALENTINIANVS III. MARTIANVS.

A Chriſto nato anno CCCCLI.

Euag. lib. 2. Nicep. lib. 33. Zon. l. 3. Cedren. Paul. Diac.

MARTIANVS inde ob inſignem probitatem, ac prudentiam ex gregario milite Auguſtus Orientis eſt creatus. Huic haud maior fuit imperij cura, quam pacis. Quippe ſolitus erat dicere. (Imperatori abſtinendum bello, quamdiu honeſta pace frui liceret.) Ceterùm dum Oriens longa pace floret, Occidentis imperium, Valentiniani Principis inertia, variis concuſſum cladibus ruit. Attila Hunnorum Rex recens ab excidio Aquilæ, Patauium, Veronam, Vicentiam, Brixiam, magnámque Galliæ Ciſalpinæ partem vaſtauit impunè. Qua tempeſtate Venetæ regionis incolæ in paludes ſinus Adriatici confugentes nobiliſſimæ Venetiarum vrbis ignobilia fundamenta iecere. Porrò Attila victoriis ferox; iam infeſto exercitu Romam petebat imperij caput; cum Leo Pontifex cognomento Ma

to Magnus barbaro Regi ad Mincium amnem occurrit: diuináque eloquentia perſuadet, vt conuerſis repentè ſignis abiret. Cæterùm haud multo pòſt inuadere denuò Italiam moliens in nuptiali conuiuio cùm ſe vino onerasſet, ingentem vim ſanguinis profudit, ita homo cruoris humani ſitientiſſimus ſuo cruore ſuffocatus extinguitur. Subinde Valentinianus Aëtij fortunam ſuſpectam habens, virum egregium, quo Galliæ, & occidentis ſalus nitebatur, inteficiendum curauit nec impunè. Aëtij miles ſiue ira ſtimulante, ſeu maximi tyranni promiſſis oneratus, ipſum obtruncat Auguſtum anno eius principatus XXX. & cum Imperatore imperium concidit Occidentis. Barbari namque omni metu liberi, ac ſoluti, paſſim volitare, imperiúmque Romanum diſcerpere cœperunt. Franci Meroneo Rege, Pariſios, eámque Galliæ partem, quæ deinde Francia dicta eſt, occuparunt. Viſigothi Euricij Regis ductu Hiſpaniam ſubegerunt. Maximus Tyrannus, Roma armis occupata, Eudoxiam Valentiniani Imperatoris coniugem connubio ſibi iunxit inuitam. Illa igitur amens ira, & vlciſcendæ iniuriæ auida Genſericum Vandalorum Regem accerſit ex Affrica tyrannum oppreſſura patriæ ruina. Sed vnde mali remedium petebatur, maius extitit malum, Rex barbarus, Maximo interfecto, Romam capit hoſtilem in modum direpturus, niſi Leo Pontifex victoris leniſſet iram. Cæterum ille Romanis ſpoliis onuſtus ipſam Eudoxiam Auguſtam, Theodoſij filiam, vnà cum liberis Carthaginem abducit. Vandali Neapolim, Nolam, Campaniámque omnem populati aſportarunt in Affricam ingentem numerum captiuorum.

At Martianus Auguſtus VII. imperij ſui anno, ſuorũ fraude periit cum ingenti fama probitatis.

anno, ſuorum fraude periit cum ingenti fama probitatis.

LEO I.

A Chriſto nato anno CCCCLVII.

Euag. lib.1. Zon. l.3. Niceph. lib.13. Paul. Diac. l. 16.

LEO I. Græcus, Thrax genere Martiano ſuccedit in Orientali Imperio. Imperator infœlix eſt habitus, eius quippe principatum multi, & atroces caſus infamem fecerunt. Regia vrbs fortuito incendio deformata. Claſſis amplius M C. nauium, quæ aduerſus Genſericum Affricæ tyrannum deſtinata erat, inertia Baſiliſci Ducis amiſſa. Super hæc Occidentis imperium extinctum eſt. Namque Antius, Maioranus, Seuerus, Authemius, Olybrius, Glicerius, Iulius nepos in Occidente partim Tyranni, partim Imperatores extitere. Quorum pleroſque Ricimer patritius, genere Gothus ad imperium elatos necauit. Idem Anthemio Cæſari ſocero ſuo infenſus, vrbem obſeſſam vi cepit, captam magna diruit ex parte:vt vrbs illa omnium gentium domitrix, quater vno ſeculo conculcaretur à barbaris, ſemel à Vandalis, ter à Gothis. Alij deinceps ſub occaſum Imperij Romani ſeu Tyranni, ſeu Imperatores, Oreſtes, & Auguſtus exorti. Ceterùm Odoacer Heruíorum Rex è Pannonia profectus in Italiam, Oreſte acie victo, etiam Auguſtulum metu exterritum imperio exuit, ita Romanum Imperium ab Auguſto ortum, cum Auguſtulo extinctum eſt, cùm ſtetiſſet annos circiter D. Exinde Leo Orientis Imperator X V I. quàm imperare cœperat, anno moriens, prætérito Zenone genero, quod nec animum regium haberet, nec ſpeciem dignam: Leoni nepoti ex filia imperium legat. Is tamen Zenone patre in ſocietatem principatus aſſumpto, X. imperij menſe ceſſit è vita.

HORA

HORATII TVRSELLINI, E' SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER VI.

ZENO.

A Chriſto nato anno CCCCLXXV. *Nicop.*

ZENO Orientis Imperator, ge- *lib.16.*
nere Iſaurus, truculentus idem, *Procop.*
& effeminatus fuit, inſigniquc *de bel.*
vel corporis, vel animi deformi- *G. lib.1.*
tate. Is Odoacrem Italiæ Tyran- *Euagr.*
num Theodorici Oſtrogotho- *lib.3.*
rum Regis ope, atque opera ad Rauennam op- *Zon. l.3.*

Paul. Diac.l.6. Amb.l.4. preſſit. Theodorico præmium victoriæ Italia fuit. Ita Roma olim omnium gentium domina iugum accepit Gothorum anno à Virginis partu CCCCLXXXV. Ceterùm per Idem tempus Michaël Archangelus templum in monte Gargano diuina excauatum manu, illuſtri miraculo ſibi adſciuit, vnde velut ex arce præſidium oppreſſæ laturus Italiæ. Et Zeno tantorum auctor malorum breui pœnas exoluit. Nam cum ſiue inteſtino dolore, ſiue nimio vino exanimatus corruiſſet, ab ipſa coniuge, vt maturè extingueret, ſepulchro illatus eſt viuus, anno poſtquam imperare cœperat, XVII. Nec lætior Honorati Vandalorum Regis exitus fuit. Is quippe Genſerico patre immanior, dum Arrianæ ſectæ impenſius faueret in Africa, miſerandum in modum rem catholicam afflixit. Epiſcopis amplius CCCC. mutilatis, quorum aliqui vel capti linguis diuina myſteria eloquebantur, & in exilium ex Africa eiectis, ipſe vltore Deo periit à vermibus miſerabili morte conſumptus. At Clodoueus Rex Francorum à Clotilde vxore Chriſtiana ad Chriſti cultum illectus, in bello aduerſus Alemannos diuinam expertus eſt opem. Igitur voti reus à Remigio Rhemenſi Epiſcopo baptizatur, Ludouico inde nomen fuit. Et Francorum gens pij Regis exemplum ſecuta, Chriſtianæ religioni ſe aggregauit anno poſt Chriſtum natum circiter D. Itaque Ludouicus Rex Deo fauente, Burgundia, Aquitania, aliiſque regionibus ſubactis, Francici regni fines longè, latéque propagauit, ac regiam ſedem Pariſiis ſtatuit. Eodem regnante Genoueſa Virgo in Francia, Brigitta vidua in Scotia ſanctitatis laude floruerunt. Theodoricus porrò ad firmandas opes, ſtabiliendumque ſibi nouum Italiæ regnum, affinitate cum Ludouico Franciæ Rege iuncta (eius quip-

Grego Turon. lib. 2. Ammo. lib. 1.

Ammo. lib. 5. Sigeb. chron.

pe

pe filiam in matrimoniũ duxerat) Siciliam aliaſque adiacentes Italiæ inſulas, & Dalmatiam ſuæ ditionis fecit. Ac primo Rex barbatus & Arrianus vix cuiquam Romanorum Cæſarum moderatione, prudentia, liberalitate, iuſtitia ceſſit. Itaque ſumma populorum beneuolentia, ac fide pacatam rexit Italiam. *Procop.*

ANASTASIVS DICORVS.

A Chriſto nato anno CCCCXCII.

ANASTASIVS DICORVS interim Orientis imperium tenuit ancipiti fama. Primo populos tributis oppreſſos leuando, venales antea magiſtratus gratis mandando, optimos Principes æquauit. Proclum mathematicis inſignem in honore habuit; qui Archimedis æmulator inclytus, æreis ſpeculis claſſem Vitaliani Thracis Byzantium obſidentis incendit. Porrò Anaſtaſius Eutychiana infectus peſte, Theodoticum ipſum barbarum Regem ſcelere & immanitate vicit. Quippe Catholicis infeſtus Conſtantinopolitanum Antiſtitem exegit. Hormiſdæ Rom. Pontificis legatos, ex quorum numero Euodius fuit Ticinenſis Epiſcopus ſanctimoniæ laude præclarus, in conſpectum ſuum venire vetuit, quin etiam labefactæ impoſitis naui, vt naufragio interirent, omni Græcia interdixit, tantum vel Chriſtianæ religionis, vel Rom. Pontificis odium animo imbiberat. Ergo haud ita multo poſt fulmine ictus interiit, inter pauca cæleſtis iræ exempla memorandus. Imperitauit annos XXVIII. Fama eſt ei ſub mortem horribilis viri ſpeciem in ſomnis oblatam librum tenentis manu, & ſimul increpantis, (En ob tuam improbitatem XIV. tibi vitæ annos deleo,) vt appareret improborum vitam, Dei nutu, ſæpe fieri breuiorem. *Nicep. 16. Euagr. lib. 3. Zon. l. 3. Cedre. Paul. Diac. 16.*

IVSTINVS.

A Chriſto nato anno DXVIII.

Nicep. lib. 17. *Euagr. lib.* 4. *Zon. l* 3. *Anno. l.* 2. *Paul. Diac. l.* 16. *Blon. l.* 3. *d.* 1.

IVSTINVS exinde è ſubultro Auguſtus, vt in omni hominum genere virtus eſſet honorata) Orientem gubernauit; hic pietate clarus & acerrimus religionis catholicæ propugnator. Quippe Arrianis, aliiſque hæreticis templa, ac publicos ademit cœtus, quanquam ea Ioannis Romani Pontificis rogatu deinde reſtituit. Ioannes namque Pontifex cum Symmacho, Boëtio, aliiſque Romanis Senatoribus, Theodorici Regis miſſu Conſtantinopolim ad eum venit, à quo honorificè exceptus eſt, expoſitiſque mandatis, ac minis barbari Regis, niſi Arrianis ius priſtinum redderetur, Iuſtinum exorauit, ne efferatum Regem in Romanæ vrbis exitium irritaret. Ita vetus licentia Arrianis reddita. Iuſtinus vero primus Græcorum Imperator à Romano Pontifice imperatoriis inſignibus decoratur. At Theodoricus domeſticorum inſtigantium vocibus plenus, & iam ad deteriora credenda pronus, legatorum gratiam apud Græcum Imperatorem, primo ſuſpectam habere, deinde ſæuire vehementer cœpit. Itaque Symmachum, & Boëtium conſulares viros, ac ſapientiæ fama illuſtres, vt alios obſcuriores taceam, primùm exilio, inde morte mulctauit. Ioannem Pontificem perpetuo carcere maceratum extinxit. Verum nec ſera, nec obſcura cæleſtis ira Numinis fuit. Cœnanti impio Regi, fortè caput piſcis ingentis appoſitum erat: id Symmachi, ab ſe nuper occiſi caput viſum eſt, toruis oculis, exertiſque dentibus exitium minitantis. Et horrenda hæc ſpecies tantum illi terroris incuſſit, vt inſolito iactatus horrore moreretur; ſuam in repreſentandis ſuppliciis præcipitem,

Procop. l. Got. 1.

pitem crudelitatem incuſans. Theodorico Amalaſiuntha filia vidua, femina inſigniter literis exculta, cum filio ſuo Athalarico ſucceſſit. Sed breui filius luxu, mater Theodori Amitini fratris, quem in Regis nomen aſciuerat, fraude interiit. At Ildericus ex captiua Valentiniani Auguſti filia genitus, Vandalorum regnum à Thraſimundo patruele legatum maternis conſiliis rexit. Epiſcopiſque ab exilio reuocatis, catholicam religionem impenſè fouit in Africa, tantum etiam inter barbaros materna diſciplina valuit ad pietatem. *Proc. l. 1.*

Per eadem tempora Fulgentius Ruſpenſis, & Germanus Pariſienſis, Epiſcopi ſanctimonia inclyti, Caſſiodorus, & Arator poëta viguerunt.

IVSTINIANVS.

A Chriſto nato anno DXXVII.

IVSTINIANVS Iuſtini hæres, cuius erat ſororis filius, in oriente imperauit ingenti vel felicitatis, vel ſapientientiæ fama. Auxit Auguſti gloriam Beliſſarius Dux bello clariſſimus, ſuperum dono, rei Romanæ natus. Is, quippe Perſis domitis, amiſſa recuperauit. Gelimere Vnadalorum Rege capto, Africam recepit. Inde victoriis nitens, in Italiam ducit exercitum. Recepta Sicilia de Gothis, Neapolim ingenti aquæ ductu aditum præbente, capit, diripitque. Protinus Roma, ciuibus dedentibus, potitur: exin Vrbem mœnibus circundatam, Vitige Gothorum Rege oppugnante defendit. Subinde Vitigem Mediolani euerſorem bello perſecutus, accitis Gothorum viribus, vniuerſam Italiam in Iuſtiniani ditionem redegit. Nec maior eius virtus bello Italico, quàm fides extitit. Vrgentibus Gothis, vt ipſorum, & Italiæ regnum acciperet, obſirmato *Euag. l. 4. Nic. l. 1. Proc. l. 17 Am. l. 3. Paul. Diac. l. 17. 18.*

reſtitit animo, adeo illi fides regno potior fuit. Itaque Vitigem Rauennæ captum, Conſtantinopolim abduxit. Vbi maius etiam dedit fidei,
Am.l.18 moderationiſque documentum. Quippe falſis æmulorũ criminibus affectati imperij ſuſpectus Auguſtus, ſimul honore, atque opibus exutus eſt. Et paulo poſt Auguſtus Beliſſarij præſidio nudatus, coniuratione procerum in ordinem cogitur. ad Florianum ſenatorem inſignia imperij deferuntur. Hic Beliſſarius ſtipatus fortiſſimorum iuuenum globo in forum venit, & nouo Cæſare per ſpeciem ſalutationis occiſo, cæſiſque coniuratis, tyranni caput cum inſignibus ad Iuſtinianum protinus defert, atque in priſtinum faſtigium reſtituit eum à quo ipſe detractus fuerat per ſummam iniuriam de ſuo. Ita & factis crimen diluit, & Auguſtum ſpectata fide ſibi deuinxit, vt nemo apud illum honore, aut gratior, aut prior foret. Felix, ſi plus apud illum Dei, quàm Principis gratia valuiſſet. Nam Romam inde reuerſus,
Zon. cùm Theodoræ Auguſtæ iuſſu Siluerium Pontificem vi captum in Pontiam inſulam relegaſſet, ipſe haud ita multo poſt ruit. Byzantij Iuſtiniano ſuſpectus inſidiarum, honoris faſtigio deiicitur, & in cuſtodia habitus mœrore, atque ærumnis conſumitur, glorioſæ vitæ exitum ſortitus inglorium.

Proсop. l.1. Inter hæc Totila Gothorum Rex, vir non paucis regiis virtutibus clarus, Florentia tentata, Campaniam petens, Caſſinum diuertit. ibi Benedictini Abbatis vaticinatione erectus, mitigatuſque Neapolim fame domitam in fidem accepit. Ceterum & ciuium ſaluti, & mulierum pudori graui edicto, exemploque conſuluit. Armigerum ſuum carum in paucis, qui ingenuæ puellæ vim attuliſſet, Ducibus nequicquam reclamantibus, ſupplicio affecit, negans regna ſta-

re

re poſſe, ſi diſciplina labaret. Veritus ne ciuibus fame enectis copia ex inopia, vt fit, exitio foret, vetuit quenquam vrbem egredi, & cibariorum quod ſatis eſſet, importare, donec modico cibo delineretur fames. Romam inde vi capit, & vrbem quidem incendit, ſed ciuibus pepercit, monitorum Benedicti memor, tota ſiquidem vrbe præcones pronunciare iuſſit, vt ciues à victorum ira, templorum ſeſe religiocè defenderent. Ita Roma quartùm à Gothis capta, direptaque. Sed breue, ac peſtiferum Totila inde gaudium abſtulit. Namque haud multo poſt à Narſete eunucho, Iuſtiniani duce, acie victus vna cum exercitu, cæditur. Cum Totila regnum, ac nomen Gothorum in Italia deletum, anno quàm ortum erat, circiter L X X. Italia imperio Orientis adiuncta. Iuſtinianus porrò animo ad conſtituendum ius ciuile verſo, ex immenſo librorum, aliorum ſuper alios cumulo rem ad pauca redegit volumina, quibus fontes continentur omnis publici priuatique iuris. Acres quoque leges in impudicos tulit. Puerorum amatoribus in flagitio deprehenſis virilitatem exſecabat, dictitans & ſacrilegis præcidi manus oportere. Tandem ſapientiæ famam religionis inconſtantia deformauit. Naque in Eutychianam lapſus hæreſim, Agapetum Romanum Pontificem, qui ad eum venerat de pace Italiæ acturus, ſumma vi in ſuum errorem pertrahere eſt conarus, At ille ad minas interritus, (Eminuero, inquit, credebam me ad Iuſtinianum, non ad Diocletianum veniſſe.) Libera vox adeo obſtinatum emolliit, pectus, vt reſipiſcens prauam reſpueret opinionem. Ceterum vir vxorius Siluerium, & Vigilium Rom. Pontifices à Theodora Auguſta mulctari exilio eſt paſſus. Ergo ad vltimum ſapiens ille Imperator redactus eſt ad inſaniam. In magnificentiſſimo

tiſſimo S.Sophiæ (Dei Patris ſapientia deſignabatur)templo Byzantij condito, ipſe è vita deceſſit inſanus, documentum quàm parum humanæ fidendum ſit ſapientiæ.Principatum obtinuit annos 40. vno minus, felicior futurus, ſi breui vſus eſſet imperio.

Iuſtiniano imperante Fortunatus Poëta, Procopius Hiſtoricus, Priſcianus Grammaticus clari fuere.Duo monachi ex India Byzantium profecti, bombycum oua ab Seribus attulerunt, ſericique conficiendi rationem Græcos docuerunt,præclarum inuentum, niſi ad materiam luxus mortales abuterentur.

IVSTINVS IVNIOR.

A Chriſto nato anno. DLXVI.

Euag.l.5 Nic.l.17. Am. l.1. Zon. l.3. Paul. Diac.l. 18.

IVSTINVS IVNIOR à Iuſtiniano auunculo adeo degenerauit, vt non minus ipſe ſua ſtultitia afflixerit Romanum Imperium, quàm ille ſapientia erexerat, Narcetis quippe gloriæ inuidens,inclytum belli,paciſque artibus virum Italiæ adminiſtratione amouit, Longino Patritio in eius locum ſuffecto, qui primus Italiæ Exarchus eſt appellatus. Narſes igitur ſimul atroci Imperatoris iniuria, ſimul Sophiæ Auguſtæ eunuchum ad penſum reuocantis contumelia accenſus, iram in rabiem vertit. Et minatus Auguſtæ dicitur telam ſe eiuſmodi texturum, quam nec ipſa, nec vir eius retexeret.Nec leuiora facta dictis fuere.Longobardos gentem e Scãdia oriundam,quorum forti,fideliqne opera vſus erat in Gothis ex Italia pellendis,à Pannonia reuocat in Italiam. Ceterum ipſe tempeſtatis concitor haud multo poſt rabie, ac mœrore confectus interiit, præclaro liberatæ Italiæ titulo æterna maculâ deformato..

Hæc inter, Longobardi relicta Hunnis ſoc s Pannonia, Alboinam Regem ſecuti Galliam Ciſalpinam primo belli impetu occuparunt, anno à partu Virginis circiter DLXX. Ab is regio Longobardia primum appellata. Eodem ferme tempore Cantabria à Viſigothis Leouigildi Regis ductu ſubacta: Sueuiſque debellatis, Gothicum regnum longè, ac latè in Hiſpaniis propagatum ac Toleti ſedes regia conſtituta. Ac Rex Alboinus Veneta regione, Vmbria, Hetruriaque fermè vniuerſa in ſuam ditionem redacta, Ducibuſque impoſitis, ducatus tres inſtituit, Foroiulienſem, Spoletanum, Tuſcumque, quibus deinde Beneuentanus adiectus à Rege Agilulpho. Subinde Ticino potitus Alboinus, ibi ſedem ſtatuit regni, quæ vrbs deinde dicta eſt Papia. Ceterum breue malè parti regni gaudium fuit. Nondum vertente anno, in conuiuio factus hilarior, cum Roſimundæ coniugi poculum ex patris eius calua Rex barbarus porrexiſſet, iuſtam illi concitauit iram. Itaque vino, ſomnoque grauis ab ea obtruncatur. Eius loco Clepho Imolæ conditor, inde XXX. ſimul Duces cooptati: qui totam pene Italiam ſubegere. Per idem tempus Iuſtinus Auguſtus deceſſit anno imperij ſui XVI.

TIBERIVS II.

A Chriſto nato anno. DLXXII.

TIBERIVS II. Iuſtini gener, atque hæres imperium deinceps tenuit munificentia iuxtà, ac feliciter inclytum. Quippe theſauros ab Iuſtina Auguſta conditos nactus erogauit in pauperes. Inde marmoream tabulam cruce inſignem è pauimento, vbi inambulabat, religionis cauſa tolli cum iuſſiſſet, ingentem inibi auri vim

Euag l. 5 Nic. l. 18 Zon. l. 1.

tiſſimo S.Sophiæ (Dei Patris ſapientia deſignabatur)templo Byzantij condito, ipſe è vita deceſſit inſanus, documentum quàm parum humanæ fidendum ſit ſapientiæ.Principatum obtinuit annos 40. vno minus, felicior futurus, ſi breui vſus eſſet imperio.

Iuſtiniano imperante Fortunatus Poëta, Procopius Hiſtoricus, Priſcianus Grammaticus clari fuere.Duo monachi ex India Byzantium profecti, bombycum oua ab Seribus attulerunt, ſericique conficiendi rationem Græcos docuerunt,præclarum inuentum, niſi ad materiam luxus mortales abuterentur.

IVSTINVS IVNIOR.

A Chriſto nato anno. DLXVI.

Euag.l.5 *Nic.l.17.* *Am. l.1.* *Zon. l.3.* *Paul. Diac.l. 18.*

IVSTINVS IVNIOR à Iuſtiniano auunculo adeo degenerauit, vt non minus ipſe ſua ſtultitia afflixerit Romanum Imperium, quàm ille ſapientia erexerat, Narcetis quippe gloriæ inuidens,inclytum belli,paciſque artibus virum Italiæ adminiſtratione amouit, Longino Patritio in eius locum ſuffecto, qui primus Italiæ Exarchus eſt appellatus. Narſes igitur ſimul atroci Imperatoris iniuria, ſimul Sophiæ Auguſtæ eunuchum ad penſum reuocantis contumelia accenſus, iram in rabiem vertit. Et minatus Auguſtæ dicitur telam ſe eiuſmodi texturum, quam nec ipſa, nec vir eius retexeret.Nec leuiora facta dictis fuere.Longobardos gentem e Scãdia oriundam,quorum forti,fideliqne opera vſus erat in Gothis ex Italia pellendis,à Pannonia reuocat in Italiam. Ceterum ipſe tempeſtatis concitor haud multo poſt rabie, ac mœrore confectus interiit, præclaro liberatæ Italiæ titulo æterna maculâ deformato..

Hæc

Hæc inter, Longobardi relicta Hunnis ſoc s Pannonia, Alboinam Regem ſecuti Galliam Ciſalpinam primobelli impetu occuparunt, anno à partu Virginis circiter D L X X. Ab is regio Longobardia primum appellata. Eodem fermè tempore Cantabria à Viſigothis Leouigildi Regis ductu ſubacta: Sueuiſque debellatis, Gothicum regnum longè, ac latè in Hiſpaniis propagatum ac Toleti ſedes regia conſtituta. Ac Rex Alboinus Veneta regione, Vmbria, Hetruriaque fermè vniuerſa in ſuam ditionem redacta, Ducibuſque impoſitis, ducatus tres inſtituit, Foroiulienſem, Spoletanum, Tuſcumque, quibus deinde Beneuentanus adiectus à Rege Agilulpho. Subinde Ticino potitus Alboinus, ibi ſedem ſtatuit regni, quæ vrbs deinde dicta eſt Papia. Ceterum breue malè parti regni gaudium fuit. Nondum vertente anno, in conuiuio factus hilarior, cum Roſimundæ coniugi poculum ex patris eius calua Rex barbarus porrexiſſet, iuſtam illi concitauit iram. Itaque vino, ſomnoque grauis ab ea obtruncatur. Eius loco Clepho Imolæ conditor, inde x x x. ſimul Duces cooptati: qui totam pene Italiam ſubegere. Per idem tempus Iuſtinus Auguſtus deceſſit anno imperij ſui XVI.

TIBERIVS II.

A Chriſto nato anno. D L X X X I I.

TIBERIVS II. Iuſtini gener, atque hæres imperium deinceps tenuit munificentia iuxtà, ac feliciter inclytum. Quippe theſauros ab Iuſtina Auguſta conditos nactus erogauit in pauperes. Inde marmoream tabulam cruce inſignem è pauimento, vbi inambulabat, religionis cauſa tolli cum iuſſiſſet, ingentem inibi auri vim.

Euag l. 5
Nic. l. 18
Zon. l. 1.

Am l. 1. *Paul. Diac.* *l.* 18. vim defoſſam reperit. Quo ad benignitatem haud malignè vſus, Narſetis eunuchi gazam ab ſene quodam monſtratam adeptus eſt. Deum cum Auguſto largitate certare diceres. Nec pace fuit quàm bello felicior. Armenios, Perſaſque multis magniſque cladibus per Duces domuit ſuos, ingenti præda ex hoſtibus capta. Ceterum hoſtibus quoque benignitatem ſuam impertiendum ratus, captiuos ſplendidè ornatos domum remiſit gratis. Roma quoque ab Authauri Longobardorum Rege obſeſſa, ſubmiſſo à Tiberio Imperatore magni frumenti numero, depulſa fame, obſidionem eluſit barbarorum. Exin S. Gregorius Diaconus Cardinalis Byzantium, Pelagij II. Pontificis miſſu, ad Tiberium venit, conſecrationem noui Pontificis in vrbe obſeſſa, purgaturus: qua in legatione & commentarios in Iobum aggreſſus eſt, & Eutychium Conſtantinopolitanum Epiſcopum de corporum anaſtaſi malè ſentientem coram Imperatore conuicit, adeo vt paulo poſt moriens ſuum damnaret errorem. Tiberius porrò IV. principatus anno moriens, Mauritio genero imperium per manus tradit.

MAVRITIVS.

A Chriſto nato anno DLXXXVI.

Euagr. l. 6 *Nic. l* 8. *Zon l.* 3. *Am. l.* 3. MAVRITIVS ex Cappadocum genere ad imperij faſtigium euectus, per Philippicum Ducem ingentes Perſis intulit clades. Quibus debellatis, Coſdroam profugum, ac ſupplicem in paternum regnum reſtituit. Roma interim memorabili Tiberis inundatione obruta, & diluuium excepit lues atrox adeo, vt complures alioqui valentes ſternutando, aut oſcitando efflarent animam. Itaque Gregorius in tanta patriæ clade Romam reuerſus, Pelagio Pontifice

Pontifice peſtilentia extincto, Pontifex creatur inuitus, cuius Pontificatus ex triſtibus primordiis lætiſſimus extitit. Nam Litaniis, ſupplicationibusque inſtitutis depulit morbum, & teſtis placati Numinis in ſumma Adriani mole gladium vagina condens conſpectus eſt Angelus, qui celebre deinde arci nomen ad poſteros dedit. Inde Gregorius velut communis parens omnes pæne Orbis terræ pauperes aluit, diuinum cultum ceremoniis, ſtationibuſque auxit; afflixit commenta hæreticorum; Chriſtianam religionem propagauit. Ab eo quippe Anglia per Auguſtinum, alioſque monachos ad Chriſti fidem adducta, anno poſt Chriſtum natum circiter DC. Et eodem fermè tempore Hermigildi martyris frater Ricaredus Viſigothorum Rex, Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi auctore, Arrianam peſtem diſcuſſit in Hiſpania. Agelulphus quoque Longobardorum Rex Thodolindæ vxoris impulſu, Longobardiam, Ariana hæreſi damnata, ad catholicam religionem reuocauit. Gregorius porrò Mauritio Auguſto, qui lege lata vetuiſſet, quemquam niſi bello inutilem è milite fieri monachum, acriter reſtitit. Itaque ille horrendis exterritus viſis, optauit delictorum ſuorum pœnas luere in hac vita. Proinde, annuente Deo, à Phoca centurione Imperator, coniuge, ac liberis ante oculos eius trucidatis, iugulatur. Non alius Auguſtus aut maiorem cladem, aut fortius tulit. In ſuorum, ac ſua cæde, vna illa eius vox audita, (Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum.) imperauit annos XVIII. nulla re magis, quàm forti, ac pio vitæ exitu memorandus.

Am. l. 3. Roder. Tol. l. 8. Sigib. chron.

Am. l. 4. Zon. l. 3. Sigeb. chron.

Subinde Gregorius, vrbe à Longobardorum armis egregie defenſa, factaque inter Romanos barbaroſque pace, exceſſit è vita, eximium poſteris Romani Pontificis exemplum relinquens.

Huius

Huius æquales Gregorius Turonenſis Epiſcopus, Ioannes Patriarcha Alexandrinus, cognomento Eleemoſinarius numerantur.

PHOCAS.

A Chriſto nato anno DCIII.

Nicep. lib. 18. *Zon l* 3. *Ammo. lib.* 4. *Paul. Diac. lib.* 18.

PHOCAS Tyrannus veriùs, quàm Imperator, malè partum peſſimè geſſit imperium: homo crudelitate, ebritate, nequitia infamis. Itaque eo ſedente, Armenia, Cappadocia, Paphlagonia, Galatia, Syria, Phœnice, Palæſtina à Coſdroa Perſarum Rege populata, Hieroſolyma direpta, ſacra crux velut optimum ſpolium, in Perſidem ablata. Sed ea mutato loco, etiam apud barbarum honeſtam religionem tenuit. Coſdroas quippe argentea ad id ædicula excitata, ſacram thecam velut collegam ſibi adſcitam ad dexteram, in aureo ſtatuit ſolio. Ceterùm idē

Ammo. lib. 4.

vecors ab rebus ſecundis, Chriſtianum nomen variis ſuppliciis afflictauit. Super hæc omnia ipſe peſtis humani generis Phocas immemor hoſtium, libidine ac furore præceps ciues vexabat hoſtilem in modum. Ergo Heraclius Africæ Præfectus procerum rogatu, tyranno bellum mouet. Acie victum capit, capto, & ſuperbiam in miſeria retinenti collum pedibus calcat. Tandem illuſum virilitate adempta, vt libido hominis notaretur, obtruncat, tyrannidis anno VIII.

Reg. lib.

Hoc imperante, & approbante, controuerſia inter Romanam, Conſtantinopolitanámque ſedem compoſita: Romanáque, vt ſemper, obtinuit principatum.

HERACLIVS.

A Chriſto nato anno DCX.

HERACLIVS quàm clarus initio imperij, tam turpis exitu fuit. Inter primum regni rudimentum Coſdroa Perſarum Rege diuinitus debellato, Syriam, ac Hieroſolymam recepit: auguſtiſſimamque Chriſti Domini crucem ex hoſte recuperatam ſumma religione, maxima hominum celebritate ſuum in locum reſtituit. Ceterùm Monothelitarum deinde errore implicitus, Imperator nullus fuit. Itaque Mahometes genere Arabs, ſeu Sarracenus, fatale portentum Chriſtianæ religionis, Romanum ſubinde conculcare cœpit imperium. Is quippe patre Ethnico, matre Iudæa genitus, idémque Chriſtianis imbutus ſacris, ſimulato Archangeli Gabrielis congreſſu, adiutore Sergio Monacho, monſtroſam ſectam ex diuerſis conflauit diſciplinis, Chriſtiana, Iudæa, Ethnicaque. Ac primo vates, deinde dux exercitus nefariam diſciplinam in Arabiam inducit armis, quæ Sarraceni regni origo fuit. Et ceſſante Heraclio, blanda ſimul ac violenta ſecta paulatim ſerpens, non minùs licentiæ dulcedine, quàm armorum viribus breui in immenſum creuit. Et hæreſis viſa eſt Mahometanam tyrannidem accerſiſſe. Quippe aliquot ante annis, Armeniorum Iacobitarum, Georgianorum hæreſes infecerant Aſiam. Igitur Haomarus Arabiæ Rex à Mahomete III. Armeniam, Meſopotamiam, Ægyptum, Syriam, Palæſtinam, Hieroſolymamque ipſam ſubeg[i]t. Inde Perſarum Rege Ormiſda debellato, Perſis quoque imperauit. Ac tot, tantaſque res ſexennio geſſit. Cæterùm hoc Orientis damnum ipſe, qui damni cauſam dederat, Heraclius nequicquã ſarcire cona-

Zon. l. 3. Ammo. lib 4. Paul. Diac. lib. 18. Sigeb. chron.

tus

tus eſt. Namque in Oriente Iudæos omnes baptizari iuſſit aut exulare. Idemque in Hiſpania à Siſebuto, in Francia à Dagoberto, Regibus edicendum curauit. Ita pleiique Iudæorum terrore exilij ſunt ad baptiſma compulſi, conſilio pio magis, quàm ſalubri, vt poſtea docuit euentus. Subinde Heraclius diem expleuit extremum, cùm annos imperaſſet x x x i. hoc pernicior ob ignauiam imperator, quò diuturnior.

Amm. lib.4 Roder. lib.3. Sigeb. chron.

Eadem tempeſtate S. Iſidorus iunior Hiſpalenſis Epiſcopus, & S. Columbanus Abbas extitere. Bonifacius V. Roman. Pontifex in templis, aruque aſyla Reis aperuit.

CONSTANTINVS III.

A Chriſto nato anno DCLI.

Zon. l.3. Paul. Diac. lib.11. Cedren. lib.1.

CONSTANTINVS III. Heraclij filius, Martinæ nouercæ inſidiis periit, veneno extinctus, cum vix vnum regnaſſet annum nulla re, niſi nouercali odio, ac ſupplicio memorabilis. Quippe Martinæ, ob priuigni parricidium, à proceribus lingua excſa: Heracleoni eius filio deſectus naſus, vterque ex S. C. in exilium pulſi.

CONSTANS II.

A Chriſto nato anno DCLII.

Zon. l.3. Paul. Diac. Regir. lib. 1.

CONSTANS II. qui & Conſtantius, Heraclij nepos, auiti erroris æmulus, tyrannicos ſpiritus ſumpſit. Itaque Martinum Rom. Pontificem, qui coacto Romæ Concilio Monothelitas damnaſſet, in Ponti inſulam relegauit. Inde exercitu in Italiam tranſmiſſo, cum Longobardis in agro Beneuentano variè pugnauit. Tandem pace facta, Romam iter intendit. Ve-

nienti

nienti Vitalianus Pont. cum Sacerdotum agmine Populoque Roman. ad quintum ab Vrbe lapidem procedit obuiam. At ille velut vrbe per vim capta, omnia ærea ornamenta (vt ne tegulis quidem quibus Pantheon opertum erat, parceret) Byzantium deſtinauit. Diceres illum non pietatis, ſed prædæ causâ veniſſe Romam. Ceterùm profectus in Siciliam, à ſuis propter inſolentiam balnei vapore extinguitur, anno Imperij ſui XXVII. Romana præda magna ex parte in Sicilia relicta.

Eadem tempeſtate S. Eligius Flandriam ad Chriſti cultum adduxit. Regina Perſarum Conſtantinopolim profecta, Chriſtianis ſe aggregauit, & virum ſuum ad baptiſma ſuo pellexit exemplo. Romæ autem Vitalianus Pont. organa, aliaque muſica inſtrumenta in templis ad ſacrorum cultus adhibuit primus. *Merm. Th. Zon. l.3. Volat. lib.22. Tyr.l 19.*

Porrò Halys à Mathomete Quintus, rerum ſucceſſu elatus dedignari cœpit Calyphæ nomen, Reges quippe, qui Mathometis ſucceſſerant, Calyphæ, id eſt, Mahometis ſucceſſores, ac veluti vicarij appellabantur. Itaque ipſe Propheta eximius, Mahomete ipſo maior dici, credique voluit, ſcitam ad id commentus fabulam. Aiebat Gabrielem Angelum nouæ legis latorem ad ſe miſſum à Deo: ſed errore deceptum iſſe ad Mahometem, aliis Halym ſequentibus.

CONSTANTINVS IV. POGONATVS.

A Chriſto nato anno DCLXIX.

CONSTANTINVS IV. POGONATVS, ſeu barbarus, Conſtante genitus, paternæ vitæ, ac mortis euentu exterritus oculos ap- *Zon. l.3. Regin. lib.2.*

cuit.

fuit. Itaque miſſis ad Domnum Rom. Pontificem litteris, auctor fuit, vt Concilium Conſtantinopolitanum de duabus Chriſti voluntatibus aduerſus Monothelitas celebraretur. Per idem quoque tempus Rauennas Eccleſia, quæ Exarchorum opibus nixa à Pont. Romano deſciuerat Theodori Archiepiſcopi Rauennatis operâ, ad Eccleſiæ Rom. auctoritatem reuocata, Sigebertus Rex Auraſiorum in Galliis expers prolis Monaſteriis aliquot conditis, monaſticam vitam ipſemet amplexus eſt, ita copioſam Deo, cæloque ſobolem peperit. Ceterum Conſtantini principatus non tam ſucceſſibus, quam cladibus inſignis fuit. Anno eius ſeculi circiter LXXX. atrox peſtilentia totam fermè funeribus exhauſit Italiam, Papiam præcipuè, vrbemque Romam portentoque ſimilis clades erat. Viſus à multis diabolus cum haſta vrbem obiens ad Angeli imperium, cuſpide domorum ferire ianuas, & poſtero die mortuorũ numerus haſtæ ictus æquabat. Ceterum ara Sebaſtiano martyri in æde S. Petri ad vincula ex oraculo conſecrata, extemplo abſterſit luem. Conſtantinus porro Imperator antiquam Pontificiorum comitiorum libertatem, inde vſque ab Iuſtiniano intermiſſam Eccleſiæ Rom. reſtituit, rogatu Benedicti II. Rom. Pontificis, anno huius ſæculi LXXXIV. Saraceni interim, Rhodo capta, coloſſum æneum fama nobilem euerterunt, cuius ære nongentos camelos oneratos ferunt. Exinde in Siciliam delati, expugnatis Syracuſis, totam fermè depopulari ſunt inſulam. Hinc tranſgreſſi in Africam pœne diruére Carthaginem. Ad hæc Bulgari, gens Scythica, Pannoniam, & Thraciam inuaſerunt. Nec ſedes Imperij, aut Imperator expers periculi fuit. Conſtantinus quippe cum duos fratres ſuos imperij conſortium affectantes, amputato naſo, deformaſſet, ab

Paul. Diac.

Sigeb. chron.

Paul. Diac. l. 6 c. 5.

Sigeb. chron.

Zon. l. 3.

Sigeb. chron.

ab Saracenis Byzantij obſeſſus ægrè regiam tutatus eſt vrbem. Qui deinde illato Bulgaris bello, per imprudentiam, iam victor ignominioſam cladem accepit. Circumſeſſis hoſtibus, ipſe pedibus æger ad aquas ſalubres cum comitatu regio tendens, & ſuis, & hoſtibus ſpeciem præbuit timoris. Igitur exercitus nullo ſequente capeſſit fugam. effusè fugientes hoſtis à tergo adortus occidione occidit, Et ea clades neceſſitatem impoſuit Auguſto, Bulgaris tributa pendendi, dedecore etiam maiore quàm damno. Nec diu ipſe cladi ſuperſtes fuit. Deceſſit anno principatus XVII.

Per eadem tempora Abdimelechus in Ægypto extitit, qui primus poſt Halym atauum ſuum, Calypha Halys eſt appellatus. Hic Mahometicæ diſciplinæ infeſtus nouam ſectam, nouaſque ceremonias condidit. Porro S. Alphonſus, ſiue Ildephonſus, B. Iſidori diſcipulus, idemque Achiepiſcopus Toletanus in Hiſpania floruit, qui a Deipara Virgine cæleſte amiculum defenſæ ab Heluidij inſania eius virginitatis pretium accepit. Sub id tempus Bamba Gothorum Rex, vir regij animi, & corporis dotibus clarus in Hiſpania regnare cœpit, hoc maximè admirandus, quod omnium conſenſu delatum regnum, non niſi minis ac terroribus coactus accepit. ac deinde multis bellicis operibus inclytus, depoſitis regis inſignibus, monachum induit, vt expeditam ſibi viam ad regnum cæleſte muniret.

Gul. Tyr. l. 19.

Roder. l.

IVSTINIANVS II. RHINOTMERVS.

A Chriſto nato anno DLVI.

IVSTINIANVS II. Cognomento RHINOTMERVS, in magna morum, ac fortu-

Zon. l. 3.

Cedre. Reger. lib.6. næ varietate, intermiſſum exilio geſſit imperium. Primò pius Imperator iuſto pariter, ac felici bello Iberos, Albanos, aliaſque Orientis nationes in ſuam redegit ditionem. Inde vbi deprauatus ab aſſentatoribus Sergium Roman. Pontificem ſuo aduerſantem errori appetiuit inſidiis, aduerſo vſus eſt diuino Numine. Namque Sclauicis legionibus elatus, rupto perperam fędere, Arabibus bellum intulit. At illi Deo fęderis teſte inuocato, tabulaſque fęderis ex haſta ſuſpenſas præferentes, Cæſari occurrunt: initioque fugæ à Sclauicis copiis facto, ingentem inferunt cladẽ. Ergo ſeu calamitatis magnitudine, ſeu Præfectorum iniuriis inuiſus ciuitati, à Leontio Duce, quem in vinculis habuerat, comprehenditur, naſoque mutilatus (ex quo illi Rhinotmero cognomen inditum) in Cherſoneſum relegatur.

Leontius porrò imperium, ſcelere quæſitum triennio poſt pari ſcelere amiſit. Per tumultum à Tiberio Abſimaro captus, naſo defecto, in cuſtodiam traditur.

Tiberius Abſimarus deinde regnare occœpit ipſo anno poſt Chriſtum natum D C C. Inter hæc Abdimelechus Ægypti Calypha, Conſtantinopolitanas turbas ſuam occaſionem ratus, Africam, & Siciliam ſuæ ditionis fecit. Et Romoaldus Beneuentanus Dux Tarentum, Brunduſium, omnemque circumiectam regionem Græcis ademit. Per idem tempus Aritbertus I I. *Paul. Diac.* Longobardorum Rex Alpes Cottias (regnum olim Cotij Regis in Alpibus fuerat, x I I. vrbes continens) Eccleſiæ Rom. donauit, eamque donationem aureis conſignatam litteris Ioanni V I. Pont. miſit.

Iuſtinianus porrò decennali perfunctus exilio Burgaricis armis recipit imperium, Leontio, Tiberioque iugulatis. Exin illatas ab ſe Pontific

lgi Romano iniurias meritis compenſare ſtatuit.
tur Conſtantinum Pontificem Conſtantinopolim inuitatum omni honore coluit, vt etiam humi procumbens Auguſtus oſcularetur Pontificis Romani pedes. Ceterum Cherſoneſes, Boſphorianique iniuſto bello à Iuſtiniano vexati, Philippicum exulem ſalutant Imperatorem, qui ipſorum armis Byzantio potitus, ac Iuſtiniano obtruncato, inuadit imperium. Imperauit Iuſtinianus annos omnino XVI. Nec melior in pari cauſa Aritberti Longobardorum Regis exitus fuit. Quippe ingenti ab hoſtibus clade accepta, onuſtus auro in Franciam ad contrahenda auxilia properans, in traiectu amnis auro degrauatus mergitur. Rex ceteroqui prudentia, ſolertiaque inſignis. De nocte vrbem regiam mutato luſtrans habitu, quid de ipſo, quid de magiſtratibus, iudicibuſque ſentiret populus, explorabat, ſatis gnarus ad Regum aures auditum haud quaquam patere veritati. Ea tempeſtate Franciæ Regibus luxui deditis, Pipinus Dux Auſtraſiæ, regio ſanguine ortus, idemque Magiſter aulæ regis virtutibus regnum adminiſtrabat, qui maiores in dies parando opes, poſteris ſuis ad regni faſtigium viam fecit, Beda florente in Britannia. *Ammo lib. 4. Sigeb. chron.*

PHILIPICVS BARDANES.

A Chriſto nato anno DCCXXI.

PHILIPICVS BARDANES ſextam Synodum orthodoxam, quantum in ipſo fuit, abrogauit, ſed non impunè tertio Imperij anno oppreſſus, à ſuis in conuiuio, oculis captus exilio mulctatur. *Zon. l. 5. Cedre. Sigeb. chron.*

ANASTASIVS II.

A Chriſto nato anno DCCXIII.

Zon. l. 3. Cedre. Regin. lib. 2.

ANASTASIVS II. ſiue Arthemius, vt erat vir egregiè doctus, piuſque, ſacra ſimulacra impensè fouit. Ceterum pio, proboque Principi Ducum improbitas obfuit. Milites iniurioſiùs tractati, Theodoſio Adramytteno imperium deferunt. Igitur Anaſtaſius perditis rebus, deponit principatus inſignia, ac ſibimet imperare aſſueſcit monaſtico habitu ſumpto. Par Adramytteni conditio. Primo imperij anno nondum exacto, á Leone Iſauro eius Duce captus, & initiatus ſacris, quietiorem, quàm in imperio vitam egit.

LEO ISAVRVS. ICONOMACHVS.

A Chriſto nato anno DCCXVI.

Zon. l. 3. Cedren. Regin. lib. 1.

LEO ISAVRVS ICONOMACHVS otio ab hoſtibus fruens, cum Deo, Diuiſque bellum impium geſſit. nam ſacrarum cultum imaginum velut ex Ethnicorum errore natum primus adniſus eſt tollere ex orbe Chriſtiano, quæ res ei cognomen Iconomachi dedit. Igitur Chriſti Deiparæque effigies Iudæis auctoribus, concremauit in foro, minaci edicto propoſito in eos, qui ſacras aſſeruarent imagines. Gregorius ergo II. Romanus Pontifex in Concilio Romano decreuit imagines ſacras ad iuuandam imperitæ multitudinis memoriam eſſe retinendas, ipſum autem Leonem anathemate perculit, popularibus eius ſacramento ſolutis. Cuius decreti fama Romanos, Campanos, Rauennates, & Pentapolitanos á Leonis imperio abrupit. Haud leuiore pœna

na Deus ſchiſma in Hiſpania vindicauit, quàm Dei Vicarius hæreſim in Italia vindicarat. Viciza Viſigothorum Rex libidine ardens vxoribus ac pellicibus impleuerat regiam. Igitur, vt liberiore licentia frueretur, Epiſcopos, ac Sacerdotes ſuo exemplo, edictoque primum coniugibus, aut pellicibus irretiuit; inde à Rom. Pontificis, qui talia flagitia laturus nō erat, auctoritate ſemouit. Ergo gens omnis in luxuriam effuſa, breue ſenſit iram vltoris Dei. Saraceni ab Iuliano Comite filiæ ab Rege violatæ probrum vlturo ex Africa accerſiti, in Hiſpaniam traiiciunt, ac Roderico Rege acie victo, regionem ſubigunt anno à Virginis partu ferme DCCXL. Hic Gothici regni exitus in Hiſpania fuit CCC. circiter anno, quàm cœperat. Alij deinceps Saracenorum Duces ex Mauritania tranſuecti in Hiſpanias. Viſigothis oppreſſis rem Gothicam in plura diſtraxere regna, Aſtures tamen, Cantabri, ceteræque mōtanæ gentes communis cladis immunes etiam aliis perfugium præbuere. Subinde Sardinia quoque à Saracenis ſubacta. Ceterum hanc iacturam, Germanis ad Chriſti fidem aggregatis, Grego. III. Pont. ſarſit. Qua tempeſtate Batoldus Dux Friſonum inſigne ſtultitiæ documentum dedit. Cum ad Vilfrandum Epiſcopum baptizandus accederet, ſciſcitatus ab eo eſt, apud inferoſne, an apud ſuperos plures eſſent maiorum ſuorum. Vbi plures apud inferos cruciari accepit, (Satius eſt, inquit, vt plures ſequar.) Itaque expers baptiſmi triduo moriens damnatorum numerum auxit. Inſigne dein Rom. Pontificis factum traditur. Gregorius Luitprandum Longobardorum Regem, Vrbe obſeſſa, ſuum petentem caput, vltro adiit, infeſtumque hoſtem adeò dictis, & ſubmiſſione placauit, vt ille ſupplicis Pontificis Rom. verecundia, ſeſe ad eius proſterneret pedes. Ita-

Roder. lib. 3.

Sigeb. chron.

Sigeb. chron.

Ammon. lib.4. Regin. lib.1. Sigeb. chron.

que Apoſtolorum corpora veneratus ſine vllo maleficio reducit exercitum. Per eadem tempora Carolus Martellus Pipini Magiſtri aulæ filius, paterno titulo non contentus Franciæ Princeps eſt appellatus, & nouum titulum nobilis ſubinde victoria decorauit. Ingentem Saracenorum manum ex Hiſpania in Aquitaniam, Eudonis Ducis acceríitu tranſgreſſam, incredibili cæde proſtrauit. Fama eſt vno prælio ad CCCLXX. hoſtium millia cæſa. Hæc inter Gregorius III. tertio Romæ Concilio pro ſacris imaginibus habito, Leoni Iconomacho abrogauit imperium. Ergo Luitprandus ad vacui ſpem imperij erectus, vrbem obſidet, Roman. Imperij titulos à Pontifice expreſſurus. Sed incaſſum ſpes viſque omnis cecidit. Carolus Martellus à Gregorio eſt imploratus. Luitprandus Martelli denunciatione ab incepto deterritus. Inde Martellus liberatæ obſidione Vrbis titulo nitens Athimum, & Amorrheum Saracenorum Reges Franciæ fines ingreſſos, ingenti clade illata repulit. Et Pelagius Comitis Cantabri filius, vir impiger iuxta, ac pius, vnicum afflictæ Hiſpaniæ auxilium, ex Cantabriæ latebris emerſus, Aſtures ad ſpem libertatis erexit. Collecta igitur Aſturum manu, diuino fauente Numine, ingentes Saracenorum edidit ſtrages; Rex appellatus, Aſturiæ regnum inſtituit. Huius deinde gener, hæreſque, Alfonſus cognomento Catholicus, fuit eximia religione, cultuque templorum qui à Recaredo Gothorum Rege prognatus, hic prolatis finibus, Galleciæ regno initium fecit: in Aſturia Legionem vrbem de barbaris recepit, quæ vrbs regia deinde fuit, ac ſedes Regum, qui ex eo Legionenſes ſunt appellati. At Abathaminus Calypha Abdimelechi nepos, Ægypto ſubacta, Cærem vrbem regiam (Cayrum vocamus) vbi Memphis olim fuerat condi-

Roder. Tolet. lib.4.

Gul. Tyr.l.19.

condidit. Idemque primus Ægypti Calypha eſt appellatus, ex quo tempore Calyphæ duo, alter Baldacenſis, alter Ægyptius eſſe cœperunt. Subinde Leo leonomachus mortalibus iuxta, & immortalibus, infeſtus, inuiſuſque xxv. tyrannidis ſuæ anno, ex inteſtinorum dolore deperiit. Qui hoc perniciofior fuit, quod Conſtantinum filium patre deteriorem reliquit hæredem. Diſpari omnino euentu Carolus Martellus eodem anno decedens, Carolomanno, & Pipino filiis legauit regimen Franciæ.

CONSTANTINVS V. COPRONYMVS.

A Chriſto nato anno DCCXLI.

CONSTANTINVS V. COPRONYMVS, ex eo dictus, quod infans dum ſacra ablueretur aqua, lauacrum ſtercore inquinarat, ſacra omnia, quod Patriarcha prædixerat, polluit. Is bimus coronatus, qua etiam ex cauſa Porphirogeniti nomen, quod primus tulit, ei conuenit; & in ſocietatem imperij impietatiſque adſcitus à patre, non Diuorum templis, non ſacris reliquiis, non B. Mariæ virginitati pepercit. Horret animus ea prodere litteris, quæ de illius nefaria improbitate Græci ſcriptores memoriæ prodidere. Eadem tempeſtate Zachariæ Pontificis eximia virtus enituit. Rachis Longobardorum Rex Peruſiam oppugnabat. Ad eum Zacharias in caſtra venit, cæleſtis Numinis ſi pergat, intentans iram. Itaque ille ſubita religione perfuſus obſidionem ſoluit, ac protinus Romam progreſſus ſe cum vxore, ac filia conſecrat Deo. Ipſe Benedictino habitu ab ipſo Pontifice indutus Caſſinum recepit ſe, clarior ſpreto regno, quam geſto. Valuit fortaſſis apud Ra-

Zon. l. 3. Cedre. Paul. Diac.

Ammo. lib. 4. Regi. lib. 2. Friſin. lib. 5. chim recens Carolomanni exemplum. Is quippe Caroli Martelli filius atque heres, paterni exitij (vt ferunt) denunciatione, oſtentoque commotus, Caſſinati diſciplinæ ſe addixerat, magnamque dabat documenta virtutum. Zacharias porrò Chilperici Franciæ Regis ignauiâ damnatâ, Pipinum Martelli filium, Francis proceribus approbantibus, Regem appellat: Chilpericus regno exutus quietam in cœnobio vitam egit. Per idem tempus *Ammo. lib. 4. Paul. Diac. Sigeb. Chr.* Aiſtulphus, cui Rachis frater Longobardiæ regnum legauerat, Rauenna potitus, cetera Exarchatus oppida, ac Pentapolim in ſuam ditionem redegit. Hic finis inſtituti ab Narſete Exarchatus fuit. Aiſtulphus ergò ſucceſſu elatus in Pontificiam ditionem populabundus irrumpit, extrema minitans Romanis, niſi ſe, ſuáque dedant. Itaque Stephanus II. Pontifex (ſecundum vulgo numerant, ob breuitatem Pontificatus præteriti, qui verè ſecundus fuit) ad Pi- *Ammo. lib. 4. Regin. lib. 2. Friſin. lib. 5.* pinum Regem contendit in Galliam, petiturus auxilium. Nunquam alias ante maior Romani Pontificis maieſtas viſa. Venienti Pontifici ad tria paſſuum millia proceſſit obuiàm Rex. Repentè ad Pontificis conſpectum deſilit equo, eumque procumbens cum coniuge, liberis, ac regni proceribus excepit, cuncto populo cum canticis occurrente: & ipſe Rex equi Pontificij frenum tenens, eum deducit ad Regiam: Subinde Pipinus tranſgreſſus Alpes Aiſtulphum bello petit: acie victum, Papiæque circumſeſſum tandem pepulit, vt Exarchatum (nunc Romania dicitur) & Pentapolim, quæ Anconam, & quatuor alias Piceni vrbes continebat, Pontifici traderet. Inde in Galliam regreſſus Aquitaniam, & Vaſconiam ſubigit: auctum Franciæ regnum Carolo filio legat. Aiſtulpho interim extincto, Deſiderius Dux Tuſciæ ſucceſſerat, qui regni

regni proferendi auidus Romanam ditionem inuaſit, Adrianus tum Rom. Pontifex erat. Qui expertam Franci Regis implorauit fidem. Carolus ergo Deſiderium, res ablatas Pontifici reſtituere abnuentem, commiſſo prœlio fundit, fugâtque, Papiæ deinde obſeſſum, maliſque domitum in deditionem accipit. Ita Rex dominandi auidus, regnum augere moliens amiſit, nobilior ad poſteros Longobardico regno perdito, quàm Alboinus inchoato. Stetit id regnum annos circiter c c x x. Carolus victoria ingens Romam profectus, cunctis Romanorum Ordinibus obuiam effuſis, cum ingenti ſignificatione lætitiæ excipitur. Ingreſſus vrbem pedibus ad Apoſtoli Petri ædem venit, vbi eum Pontifex præſtolabatur cum Patribus ſedens, Congreſſus eorum ingentem ſpeciem Pontificiæ maieſtatis apud Romanos, Galloſque fecit. Quippe Rex dum complexu à Pontifice excipitur, venerabundus eius oſculatus eſt pedes. Inde Pipini patris donationē ſanxiſſe non contentus, eam munificè cumulat, Corſica, Sardinia, Sicilia, ducatu Spoletano, Tuſcoque adiectis. Ceterum Italiæ partem, quam Longobardi tenuerant, retinet ſibi. id regnum Italiæ appellatum. Eodem tempore & Pontificia maieſtas in Occidente, & in Oriente catholica religio illuſtrata. Dum Copronymus, quaſi indicto bello, Diuos, Catholicoſque perſequitur, cōplures Martyres fecit. Et Berythi (vrbs eſt Syriæ haud ignobilis) Chriſti crucifixi effigies ab Iudæis per ludibrium acta in crucem, effuſo ſalubri cruore, tanti ſceleris conuertit autores. Copronymus porrò cum de Bulgaris triumphaſſet, adeo ardenti corruptus eſt febri, vt ſe viuum coniectum in flammas clamitaret. Deceſſit, cum imperaſſet poſt obitum patris annos x x x v. Idcirco

Ammo. lib. 4. Paul. Diac. Sigeb. Chr.

Ammon. lib. 5. Reg. in lib. 2.

Sigeb. chron.

Zon. li. 3

illi prorogatum imperium credas, vt ſanctarum honor imaginum, plurimorum teſtium ſanguine ſancixetur. Tradunt quippe plures ab eo Catholicos martyrio affectos, quàm ab vllo ethnico tyranno Chriſtianos.

LEO IV.
PORPHYROGENITVS.
A Chriſto nato anno DCCLXXVI.

LEO IV. PORPHYROGENITVS, & ipſe dictus vel à natali cubiculo, vel quod ipſe quoque à patre adhuc infantulus adſcitus eſſet in ſocietatem Imperij, Itaque à puero cum patre, inde ſolus demum cum filio imperitauit, mali corui, vt dicitur, malum ouum. Quippe patris exemplo ſanctarum imaginum cultores indignis vexauit modis. Ceterum V. Tyrannidis ſuæ anno, manifeſtas diuino Numini pœnas dedit. Nam cum coronam auream gemmis inſignem ex æde S. Sophiæ ſublatam capiti impoſuiſſet ſuo, ſtatim peſtifera correptus febri miſerè abſumitur. Ac ne dubia morbi cauſa foret, in eius capite carbunculi extiterunt. At Carolus Rex Franciæ proferendæ religionis auidus Saxones ſubinde rebellantes armis domitos ad Chriſti ouile compellere inſtitit.

IRENE.
CONSTANTINVS PORPHYROGENITVS.
A Chriſto nato anno DCCLXXXI.

Zon. l. 3. lib. 3. Cedren. Ammo. lib. 5.

IRENE Auguſta Leonis vxor virili animo, & conſilio mulier, primo cum Conſtantino Porphyrogenito filio ſuo imperauit: inde regimine amota, cum filij flagitia ferre non poſ-

ſet

ſet, adnitentibus legionibus imperio potitur. Conſtantinus in oculos procerum ſæuiens orbatus eſt oculis, & in cuſtodiam traditus. Atque vt manifeſta eſſet Dei vltoris ira, ille ipſe dies fuit anni vertentis, quo ipſe oculos effoderat patruo. Ex eo tempore religio in Oriente tollere oculos viſa, Irene ſacra reſquente. Hæc inter Carolus bello in Hiſpaniam tranſlato, Saracenos magnis affligit cladibus. inde Germaniam, Daciam, ipſamque Angliam (ſi Reginoni & aliis credimus) ſubegit. Inde ad opera pacis verſus magnificentiſſimum Aquiſgranæ templum condidit, ornauitque, & Adriani Pontificis per id tempus demortui ſepulchrum carminibus decorauit. Exin Leo III. Pontifex à primoribus Rom. ciuitatis iniuriosè tractatus, ad Carolum, *Sigeb.* vnicum auxilium, contendit in Galliam. Solenni *chron.* Francorum ritu exceptus, haud ægre eum perpulit, vt Romam ad res componendas tenderet. Ceterum cùm Rex in concilio Epiſcoporum conſediſſet, de criminibus Leoni obiectis cogniturus, conſurgentes Epiſcopi ſucclamarunt. (Rom. Pontificem à nullo mortalium iudicari.) Quæ vox adeò regium perculit pectus, vt protinus incepto deſiſteret. Leo tamen non ſuprema magis poteſtate, quàm innocentia tutus egregiè purgauit ſeſe, ſuperos, Deumque conteſtans. Itaque Rex violatores Pontificis, ipſo extremum *Zon.* ſupplicium deprecante, mulctat exilio. Pontifex *Cedre.* ergo illuſtria in Eccleſiam Rom. Caroli merita *Paul.* remunerans, ipſo anno DCCC. natali Chriſti die *Diac. l.* eum Imperatorem appellat, tutelâ Eccleſiæ ei- *23.* dem tradita. Ita Roman. Imperium, ob deſtitutum à Græco Imperatore Eccleſiæ patrocinium, peruenit ad Francos.

HORATII TVRSELLINI, E SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER VII.

A. Chriſto. nato anno DCCC.

Ammo. l. 5. Zon. l. 3. Regin. lib. 2. Friſin. lib. 5.

CAROLVS MAGNVS primus è gente Francorum ingenti vel ſua, vel gentis laude Imperium Occidentis obtinuit. Ac primum Irenes Auguſtæ nuptias ambire cœpit, vires Oriẽtis Rom. Imperio adiecturus. Ceterùm, cùm fœdere icto, de connubio per legatos ageretur, Nicephorus Patritius. indi-

gnum ratus omnia ad Latinum Auguſtum vergere, rem turbauit, tumultuque per eam occaſionem Byzantij concitato, Irenem comprehendit; eaque in Lesbum relegata, ipſe vacuum inuadit imperium, Mox legatis ad Carolum deſtinatis, pacem cum eo, fœduſque renouat, vt alter Orientis, alter Occidentis, Auguſti, fratreſque inter ſe eſſent: Quicquid Italiæ hinc à Neapoli, inde à Siponto in mare procurrit, cum ſuis è regione inſulis, ad Græcum, reliqua pars ad Latinum imperatorem pertineret. Fœderis conditionibus adiectum, vt Venetiæ liberæ ab vtroque imperio, & immunes forent. Ea vrbs ante annum ferme C C C L. in Adriatici ſinus paludibus inchoata, paulatim ingentibus auctibus creuerat incolarum, opumque. Ceterum eodem anno inteſtina Venetorum diſcordia, Ioanne Duce exacto, turbauit Rempub. & Francica irritauit arma. Ioannem Nicephorus Græcus Imperator per vim reſtituere parabat. Itaque Obelerio Tribuno, ac Venetis, Caroli iuſſu, Pipinus ſubſidio venit. Qui vt Obelerium, quod Francis ſtuderet, ab vrbe exactum vidit; in ipſos Venetos arma conuertit. Ergo terra, marique Venetias aggreſſus Matamaucum, quæ tum Ducum ſedes erat, occupat. Inde Riuium altum, quò ciues cum beato Duce confugerant, lintribus ac ratibus haud ſanè feliciter tentauit; ita multis Frācorum millibus, quà locorum iniquitate, quà vadorum fraude amiſſis, Rauennam remigrauit inglorius. Nec ita multo poſt Romoaldo Beneuenti Duce domito, ceſſit è vita Bernardo filio ſuperſtite. Hæc inter Carolus Florentiam reſtituit, exin duodecim Pares Franciæ inſtituit. Pariſienſe excitauit Gymnaſium. Huic Papienſem Academiam adiecit, Bononienſem quaſi vetuſtate prolapſam reſtituit, non minus Muſarum, quàm Martis

alumnus.

alumnus, fautorque. Ceterùm noua res maturæ iam eius gloriæ aliquid impoſuit labis. Alphonſi Galleciæ Regis (cui Caſto haud ex falſo cognomen fuit) rogatu, in Haſpaniam traduxerat copias. Ibi aduerſus Maſſilium Maurorum Regem recens ex Africa bellum feliciter geſſerat. Victorem inde reducens exercitum in deſcenſu Pyrenei montis, Vaſconum inſidiis exceptus nobilem accepit cladem. Non alius locus Francorum ſtrage celebratior. Roncauallis appellatur Rollandi, aliorumque Francorum procerum cæde inſignis. Sub eam expeditionem Turpinus Rhemenſis Epiſcopus deceſſit, Poëtæ, quàm hiſtorico proprior, idemque Caroli in bellis comes. At Carolus ſe viribus deſtitui ſentiens, ſacrarum litterarum, ſanctorumque Patrum lectioni deditus anno imperij ſui x i v. exceſſit rebus humanis: vir bello, ac pace ſummus, iuſtitiæ, religionis literarum cultor eximius, & cum Conſtantino Magno vtique comparandus, cuius etiam teſtamentum memorabile. Quicquid in theſauris fuit, pauperibus, ſacriſque ædibus legatum. Ludouicus filius imperij heres, Bernardus nepos Italiæ Rex declaratus. Et Caroli ætas non Ducibus ſolùm, ſed etiam doctis viris floruit. Paulus Diaconus hiſtoricus, Haimo, Rabanus. Oecumenius, Suidas, Theophylactus, & Alcuinus Caroli Auguſti doctor, per id tempus illuſtres fuere. Quin ex Gymnaſiis ab illo inſtitutis magna ſubinde ſeges extitit hominum doctiſſimorum. Auxit quoque Caroli famam Græcorum Imperatorum infamia. Nicephorus Logotheta eius æqualis fuit homo improbitate, ac perfidia inſignis, & hiante ſemper auaritia infamis. Nam pluribus theſauris per fraudem potitus nouas coaceruandæ pecuniæ excogitauit vias. Quicumque à tenui re ad magnas opes perueniſſent, hos

Turp. Am. l. 3. *Zon. l. 3.*

theſauros

theſauros inueniſſe criminans, fortunis omnibus exuebat. Dum ille vrbem regiam his artibus populatur, Saraceni Aſiæ reliquias, Bulgari Thraciam populationibus vexare cœperunt. Itaque pace à Saracenis auro redempta in Bulgaros exercitum ducit, confligit, victos exuit castris, ſed victorem ſecuritas vicit. Ab re bene geſta inflatus Auguſtus omnes conditiones pacis repudiabat. Igitur Crumus (Chrunnum alij vocant) Bulgarorum Dux, deſperatione audaciam ſtimulante, noctu ex improuiſo caſtra Græcorum aggreditur, ingentique edita hoſtium ſtrage, Niecphorum ipſum obtruncat IX. iam imperantem annum & Auguſti caput ſtipiti infixum, diu ſpectaculo ludibrioque barbaris fuit, inſigne inſolentis victoriæ documentum.

Nicephoro Staurarius filius annuus Imperator huic Michael Curopalata ſuffectus, vir penitus à Nicephoro diuerſus. Principatus initio nihil prius habuit, quàm vt ſpoliata à Nicephoro bona redderet. Sed pace quàm bello melior extitit. A Leone Armenio copiarum Præfecto proditus, bello Bulgarico exercitum amiſit. Itaque Leo præpollens opibus à ſuis legionibus Imperator ſalutatur. Et Michael imperij minimè tenax, & inſignibus vltro Leoni miſſis, altero imperij anno fit Monachus; vir vtique monaſterio quàm imperio aptior.

Leo Armenius exinde imperare cœpit. Is prœlio cum Bulgaris commiſſo, dictis factiſque inclinantem erexit aciem. Itaque victoria parta de Burgaris triumphauit. Nec bellicis ſolùm, ſed ciuilibus etiam artibus præſtitit. Magiſtratus omnes, delectu ex optimis viris habito, deferebat, nullo relicto loco pecuniæ gratiæve. Ceterùm Iconomachorum deinde errore implicatus, & ſuperum, & mortalium odia incurrit.

Ludovicus

LVDOVICVS PIVS.

A Chriſto nato anno DCCCXIV.

Ammo. lib 3. Regin. l. 2. Friſin. l. 5. Sigeb. chron. LVDOVICVS PIVS Caroli patris æmulator nihil potius habuit, quàm vt haberet ſe patronum Eccleſiæ. Itaque Romanos Leoni III. Pontifici inſidiantes per Bernardum Italiæ Regem coërcuit. Stephanum inde V. Pontificem ad ſe in Galliam venientem quanto maximo potuit honore excepit, auitique inſtituti magis, quàm ſuæ Maieſtatis memor, inſidentem equo pontificem Auguſtus ipſe pedes in regiam introduxit vrbem. Et Stephanus eum ritè inunctum coronatumque appellauit Auguſtum. Ludouicus porrò ſubliciæ porticus, qua tranſibat, ſubita ruina mortalitatis admonitus, Lothario filio natu maximo imperium, ac regnum Franciæ legat. Pepinum Aquitaniæ, Ludouicum Bauariæ conſtituit Reges. Ius confirmandi Romanos Pontifices Carolo ab Adriano, vt quidam volunt, datum remiſit, & paternam auitamque donationem explicauit, ſanxitque. *Volat. l. 5 Sigeb. chron.* Extat diploma imperatorium Ludouici. Ceterum fama de diuiſione regnorum, Francorumque procerum fauor Bernardum Italiæ Regẽ ad regnum Franciæ ſibi armis vindicandum erexit. Sed impium bellum non maiore animo, quàm conſilio geſſit. *Sigeb. chron.* Nam ingenti Ludouici exercitu conterritus ante pugnam patrono tradidit ſe. Hunc igitur ille à iudicibus capite damnatum, luminibus orbari ſat habuit, regnoquue exutum Italiæ in ordinem coëgit. At Arioldus Daniæ Rex cum coniuge, liberis, & Danica nobilitate Moguntiæ baptizatus, à Pio Imperatore velut auctoramentum religionis Friſiam accepit.

Zon. l. 3. Per idem tempus Leo Armenius Cræcus Im-

peratot impius(quippe ſacris imaginibus bellum integrauerat) mira quadam ratione vitam cum imperio amiſit. Ipſo natali Chriſti die, de Michaële Balbo Maieſtatis reo ſumpturus ſupplicium, deprecante Auguſta diſtulit pœnam, quæ ad ipſum vertit. Nocte inſequenti Balbus è carcere elapſus, cuſtodis opera contrahit veterum coniuratorum manum, Cum his ſub monachorum habitu ſicas ferentibus, Imperatorem in Symphoniacorum choro canentem interficit imperij anno VII. *Cedre.*

Balbus adhuc compeditus(clauis quippe compedum non comparebat) Imperator ſalutatur. Qui Conſtantini Copronymi æmulator Epiſcopos ſacrarum patronos imaginum, qua exilio, quà morte mulctauit. Ceteroquin Auguſtus ille Græcus non Balbus ſolùm, ſed etiam bardus fuit. Iumentorum ingenia, atque indolem noſſe ſibi pulchrum ratus, tardiſſimo ipſe ingenio erat, rudiſque penitus literarum, proinde ne pueros ſe doctiores cerneret, erudiri eos litteris vetuit.

Saraceni interim Cretam, & Siciliam occupa- runt Ludouicus autem Auguſtus Pannoniæ Rege domito, Lotharium filium Italiæ Regem deſtinauit. Is igitur Modoëtiæ ab Archiepiſcopo Mediolanenſi Rex Italiæ ritè appellatus, Romæ à Paſchali Pont imperatoriis ornatur inſignibus. Subinde Ludouicus Britannis Franciæ incolis debellatis, Rhothomagi legatos Balbi Græci Imperatoris audiuit pacem petentes, & de ſacris imaginibus conſulentes. At ille pace data ad Rom. Pontificem (is tum erat Eugenius II.) eos reiicit, ſed fruſtrà. Itaque haud ita multo poſt Balbus inceſto ſacræ Virginis coniugio potitus phreneſi, inteſtino viſcerum dolore periit anno poſt inuaſum imperium IX.

Huius

Huius heres Theophilus Iconomachus, im-
Zon. l. 3. pietate certans cum patre, ſacras imagines pingi
Cedre. vetuit omnino. Earum loco pecudum, auiumque ſimulacha reponi iuſſit, quæ lex magnam piis hominibus, pictoribuſque procellam concitauit in Oriente.

Am. l. 5. *Reg. l. 2.* *Friſ. l. 5.* Et in Occidente Pipini Aquitaniæ Regis odium, aduerſus Iuditham nouercam, in nefarium facinus erupit, Fratrum quippe ope, operaque Ludouicum Auguſtum patrem, dolo comprehenſum, abdicare coëgit imperium. Ceterum Germanorum procerum fauore dimiſſus Ludouicus, in priſtinum reſtituitur gradum. Haud facilè alias magis paterna erga impios filios clementia extitit. Pipinum, Lotharium impunè vlciſci cùm poſſet, errati veniam petentes bona fide recepit in gratiam. Pipino exinde mortuo, Carolum ex Iuditha genitum Aquitaniæ Regem dedit. Ad extremum prodigioſa Solis defectio tantum eius animo mœroris incuſſit, vt conſecuto mœrorem morbo, ſupremum obierit diem anno imperij ſui XXVIII. Ludouici mortem trium filiorum de paternis regnis certamen excepit. Igitur poſt accifas ciuili bello Franciæ vires, pax denique ita conuenit, vt Lothario imperium, & Italia, Carolo Francia, Ludouico Germaniæ regnum cederet.

Roder. *Tolet l. 5.* *Roder.* *Sanct p. 1* Per eadem tempora Eucchus, ſiue Ennicus, vir bello aſper, ex quo Ariſtæ cognomen traxit, cum ex Pyreneis iugis in Nauarræ plana deſcendiſſet, multa aduerſus Saracenos prælia ſecunda fecit. Itaque belli operibus ingens, primus Nauarræ Rex eſt appellatus. Huic Garſias Ennicus ſucceſſit, non paterna gloria, quàm ſua virtute clarior, cuius filius, ac ſucceſſor Sanctius Garſiæ multis Cantabriæ oppidis, ipſaque Pompelona de Barbaris recepta, Nauarræ regnum propagauit.

dit, Huius inuentum proditur calcei ex crudis coriis(*Abarcas* Hiſpani vocant)quibus ipſe adeo eſt delectatus, vt ex eo Abarca diceretur. Itaque eiuſmodi calceis milites inſignes habuit(tantum apud populum Regis exemplum valet)quorum egregia virtute Pompelonam á barbaris ſumma hyeme obſeſſam per obſita niuibus, & concreta glacie loca tranſgreſſus, obſidione exemit. Raymirus autem Rex legionis Iacobi Apoſtoli ſpecie in ſomnis oblata, egregiam de Saracenis victoriam retulit, eo prælio Apoſtolus equo candido cum vexillo rubra cruce inſigni pro Hiſpanis pugnans in acie conſpectus eſt. Ex quo Ordinem militiæ S. Iacobi inſtitutum auctor eſt Didacus Valera: quem Ordinem an. M C L X X X. inchoatum ſcribit Volateranus. Eadem tempeſtate Rabanus, & Annonius ſeu potius Aimonius floruere. *Roder. Tolet. l. 4*

LOTHARIVS.

A Chriſto nato anno D C C C X L.

LOTHARIVS Auguſtus Auſtraſiam regionem, quam ſibi in Francia reſeruarat, á ſuo nomine Lotharingiam appellauit. Inde Ludouicum filium, regem Italiæ declaratum, conſortem ſibi adiungit imperij. Ceterum Lotharij principatus magnis Chriſtiani orbis cladibus inſignis fuit, Saraceni oram Italiæ depopulati vexarunt Apuliam, Anconam diripuere, Barium occuparunt. Vnde crebris excurſionibus Apuliam, Calabriam, Campaniam infeſtam habuere, compluribus oppidis in ſuam ditionem redactis. *Am. l 5. Sigeb. ch. Reg. l. 2. Frinſ. l. 6.*

Par Saracenorum tempeſtas peruaſit Armeniam, & Theophilus Græcus Imp. mœrore de- *Zon. l. 3. Cedren.*

letæ à barbaris Patriæ ſuæ conſumptus interiit anno imperij XII.

Exin Michaël Porphyrogenitus adhuc infantulus, Theophili filius, cum Theodora matre imperitauit. At Theodora Auguſta tota à viro diuerſa ſacras imagines, quas etiam illo viuo impensè coluerat, extemplo reſtituit. Iuuit etiam imaginum cauſam ſalus Manueli tutori Imperatoris iam moribundo, ſi ſacris imaginibus faueret, à monacho quodam promiſſa & fauenti diuinitus reddita. Porrò Bulgarorum Regi bellum inferenti denunciauit Auguſta ſemet illi cum exercitu obuiam ituram. Proinde videret ipſe quid ageret, cui nec fœminam vincere glorioſum foret, & à fœmina vinci turpiſſimum. Ea nox barbarum Regem à belli conſiliis auertit. Qui deinde morbo ac malis domeſticis afflictus ſororis (hæc apud Theodoram Auguſtam captiua Chriſtianè educata fuerat) admonitu Chriſtum inuocauit, cuius ope, malis repente diſcuſſis Chriſtiana ſacra cum vniuerſa Bulgarorum gente ſuſcepit. Eodem fermè tempore Marci Euangeliſtæ corpus ab Iuſtiniano Duce Venetias tranſlatum, præſidio eſſe cœpit vrbi iam opibus præpollenti.

Zon l. 3.
Cedre.
Sigeb. chron.

Ad Ludouicus Cæſar Romam profectus aui exemplo oſculum Sergij II. Pontificis obtulit pedi. Itaque ab eo accepit inſignia, & nomen Auguſti. Saraceni ſubinde ſucceſſibus elati traiecerunt in Latium. Ab his Apoſtolorum Petri, & Pauli ſuburbanæ baſilicæ ſpoliatæ. Latium omne depopulatum. Peruaſtata inde Campania, Tarentum direptum. Super hæc Veneta, & Conſtantinopolitana claſſis, quæ barbaris occurrerat, cum clade ingenti repulſa, vt facile appareret illam non tam barbariæ vim eſſe, quàm iram diuini Numinis. Sed tandem cæleſtis ira re-

Sigon. l. 5

cidit

cidit in iræ miniſtros, Onuſti præda domum repetentes, fœda tempeſtate coorta, pariter cum præda obruuntur fluctibus. Paucis interiectis annis alia Saracenorum manus in Latium tranſmiſit ea mente, vt ipſam orbis terræ arcem diriperet Romam. Ceterum Leo I V. Romanus Pontifex tribus claſſibus, Neapolitana, Amalphetana, Caietanaque, quæ vrbi ſubſidio venerant, fretus, Romanas copias nulla re magis, quàm diuinis myſteriis armatas emittit in barbaros, & pij pieque adminiſtrati belli felix exitus fuit. Nauali pugna Saracenus ad Oſtiam ſuperatus, & inſignis eſt relata victoria, quæ populo Romano antiquam naualis triumphi ſpeciem præbuit. Inde Leo I V. Pontifex S. Petri ædem, refectis argenteis valuis, quas Saracenus abſtulerat, magnificè exornat, atque vt in poſterum tuta ab incurſionibus foret circundat mœnibus. Noua vrbs Leonina conditoris nomine appellata. Fuit idem Pontifex etiam miraculis clarus, cuius ſanctitatis fama Adeolphum, ſiue Adilulphum Angliæ Regem Romam exciuit. Is benignè exceptus à Pontifice Angliam vectigalem Romanæ Eccleſiæ fecit argenteo nũmo in ſingulas familias impoſito, qui beati Petri nummus etiam noſtra memoria dicebatur. Lotharius porro Auguſtus controuerſiæ tollendę cauſa Beneuentanum ducatum ita diuiſit, vt Adelgiſus Beneuentis, Siconolphus Salerni & Capuæ Principes eſſent: quæ Salernitani & Capuani principatus fuere primordia. At Lotharius ipſe cum poſt deceſſum Ludouici patris, an. 15 imperaſſet, rerum humanarum pertæſus abdicauit ſe imperio, & in Prumienſi Monaſterio dicauit ſe Deo, nobilior depoſito principatu, quàm adminiſtrato. Paterna hereditas ita liberis diuiſa. Imperium cum regno Italiæ penes Ludouicum ſtirpis maximũ manſit, Carolo Prouincia, & alia

Sigeb. chron.

Polon. chron.

Burgundia; Lothario Burgundia altera cum Lotharingia ceſſit. Sunt qui ab Lothario Rege Lotharingiam appellatam velint. Per id tempus Ado Epiſcopus Viennenſis Hiſtoricus floruit.

LVDOVICVS II.

A Christo nato anno DCCCLVI.

Reg. l.3. *Frig.l.6.* *Ammo. lib.5.* *Sigeb. chron.* LVDOVICVS II. Imperator auitæ in Pontificem obſeruantiæ haud parum memor, Nicolao Pontifici ad ſe in caſtra tendenti obuiam progreſſus, Pontificalem fræno deduxit equum. Ab eodem Pontifice libido notata Lotharij Regis, qui coniuge repudiata, pellicem duxerat. Et Rex cum proceribus Lotharingiæ, Romam ſui purgandi cauſa profectus in mendacio exitium inuenit. Nam cum ipſe, ac Proceres apud Pontificem mentiti, ad ſacram Euchariſtiæ menſam acceſſiſſent; omnes intra finem vertentis anni variis caſibus ſunt extincti. Inter hæc dominandi cupido turbauit Italiam. Adelgiſus Beneuentanus Princeps Sedoanum Saracenorum Barienſium Ducem in Capuanum Principem *Sigo.l.5.* incitarat. Igitur Barbarus populabundo exercitu Campanum agrum ingreſſus, obuias Chriſtianorum copias fundit. Inde victoria clarus magnam Campaniæ partem populatur. Venafrum etiam ſubigit. Et alij ſubinde Saraceni prædæ dulcedine illecti Apuliam, Calabriámque occuparunt. Itaque Ludouicus Auguſtus exercitum in Saracenum ducit. Capuam, cuius perfidiam expertus erat, vi captam magna delet ex parte. Ceterum Barium Saracenorum arcem ſumma ope oppugnare adortus, tandem irrito incepto receſſit.

Zon. l.3. *Cedre.* Nec verò Saracenis Italiam vrentibus Orientis imperium ab hac peſte intactum fuit. Michaël

Porphyrogenitus, matre, ac tutoribus regimine amotis, Barda auunculo auctore, totum ſe ludis, ac nequitiæ dederat. Tandem Saracenis proxima regiæ vrbis loca populantibus, præſenti tandem periculo excitus occurrit hoſti. Sed delicatus Imperator ſine magno certamine victus caſtris exuitur, ludo videlicet, quàm bello aptior. Exin Bardam proditionis compertum per Baſilium Macedonum Ducem interficit. Baſilium compotatione temulentus ſocium adſciſcit imperij. Qui deinde in conuiuio imperium Remigi à Michaële delatum ægre patiens, Auguſto ſuper menſam obtruncato, ſibi imperium vindicat.

Huius deinde claſſe ſubnixus Ludouicus Romanus Imperator Barium terra, marique oppugnare inſtitit. Tandem anno quarto vrbs capta. Sedoanus ipſe in Francorum poteſtatem redactus. Cæterùm Ludouici nimia felicitas in victoria bellum inſtaurauit. Barbarus ab eo dimiſſus, accitis nouis ex Africa copiis, Capuam, aliaque finitima oppida ſuæ ditionis fecit. Ergo Ludouicus ira furens in perfidum hoſtem agmen citatū rapit: Cetera oppida haud magno negotio recepta. Capua vix tandem famē domita in deditionem venit. Eadem tempeſtate Syracuſas à Saracenis captas auctor eſt Cedrenus. Ludouicus porrò, Saracenis Campania expulſis, Beneuenti ab ſecuritate, magnum adiit vitæ, famæque diſcrimen. Adelgiſus Beneuenti Princeps cum ſubdola oratione perſuaſiſſet Auguſto, vt exercitum dimitteret, Prætorium à præſidio nudum armis, atque igni oppugnare inſtitit. Itaque Auguſtum ſaccramento adigit: numquam ſe in poſterum Beneuenti fines ingreſſurum, neque eam iniuriam vlturum. At Ludouicus Romæ iureiurando à Pontifice abſolutus, Adelgiſum bello illato exegit Italia. Paucis interiectis annis Ludouicus

Sigon. *Cedre.* *Sigeb. chron. Friſ. lib. 6.* *Sigon. lib. 6.*

Mediolani moritur, anno principatus x x. nulla virili ſtirpe relicta. Quæ fama patruos eius Carolum Caluum Franciæ, & Ludouicum Germaniæ Reges ad Imperij certamen accendit. Cæterum Ioannis V I I I. Pontificis Romani prudentia, & auctoritate oriens incendium extinctum eſt. Contentio ab armis ad ius reuocata, coactoque Epiſcoporum concilio imperium Carolo Caluo, Ludouici Auguſti patruo omnium conſenſu datum. Per eadem tempora Sclaui Dalmatiæ incolæ cum Sueropilo Rege ad Chriſtum adiuncti, Hungari, Bulgarique ad Chriſti fidem à Rege traducti; qui Monachus factus vbi ſenſit eos à Trebellio filio regnum ad Deorum cultum reuocati, coacto exercitu filium bello victum capit, & effoſſis oculis in cuſtodiam coniicit, regnumque minori filio adminiſtrandum tradit, Chriſtiana religione ſalua.

Chron. Pol. Bonfin. lib. 10. Belon. Dec. 2. lib. 2. Sigeb. chron.

CAROLVS CALVVS.

A Chriſto nato anno DCCCLXXVI.

CAROLVS CALVVS Magni nepos à Ioanne V I I I. Romæ Auguſtus ritè appellatus Pontificem ingentibus coluit donis. Sunt qui Ioannem V I I I. feminam fuiſſe fabulantur. Quod falſo creditum, veri locum apud imperitum vulgus obtinuit, ſiue muliebris Pontificis facies, ſiue effeminatus interdum vigor fabulæ dederit locum. Caluus porrò Berengarium Foroiulienſibus, Vidonem Spoletanis Duces dedit, magnarum Italiæ turbarum auctores futuros. Ipſo autem Auguſtus bello parum prudens, felixque habitus. Carolus Craſſus Ludouici Germaniæ Regis filius arma Francis inferebat, huic Caluus cum exercitu improuidè occurrit: militemque

Ammo lib. 5. Reg. l. 2. Friſin. lib. 6. Sigon. l. 4. & 5.

temque vigiliis, nocturnóque itinere atque imbri fatigatum obiecit hoſti. Itaque ſine certamine victus, amiſſo exercitu fugit. Nobiliſſimus quiſque Francorum captus, ſed clementer exercita victoria, captiui indulgenter habiti, gratiſque dimiſſi. Quæ res Craſſo in præſentia decori inde etiam emolumento fuit. Exin Caluus Normannos Franciam effusè populantes,non armis, ſed donis repreſſit. Ingens ſubinde Romæ extitit motus. Ioannes Pontifex Romanorum procerum conſpiratione comperta, Formoſum Portuenſem Epiſcopum, & coniuratos ſolemni ignominia notauit. Ceterum domeſticas inſidias externa vis excepit. Saraceni, qui Tarentum tenebant,Salernitanos. Amalphetanos,Neapolitanóſque pepulere, vt Romanam inuaderent ditionem. Et aduentantis cum exercitu Imperatoris opem intempeſtiua mors auertit. Iam Caluus quod præter Francorum Principum morem diademate, ceteroque habitu auguſtior incederet,cœperat eſſe proceribus inuiſus. Itaque Mantuæ per morbi occaſionem,Sedechiæ Iudæi medici fraude extinctus, documento fuit, quam tuto Chriſtianorum ſalus Iudæis credatur medicis, Imperauit annos II. Inter quæ Latium impunè à fœderatis hoſtibus populatum. Maius etiam in Campania damnum acceptum. Docibilis Dux Caietanus prælio victus à Saracenis Gatilianum oppidum efferatis conceſſit hoſtibus, ex quo multa, grauiáque in Romanam ditionem malu fluxere. *Sigeb. chon.*

LVDOVICVS BALBVS.

A Chriſto nato anno DCCCLXXVIII.

LVDOVICVS BALBVS Calui filius, & heres Ioannem VIII. Pontificem ad ſe ve- *Ammo. lib. 5.*

Friſin. lib. 6. Regin. lib. 2. mentem Lugduni honorificè excepit more maiorum. Itaque ab eo viciſſim Auguſti inſignibus, ac titulis decoratur. Ceterum graui diutinoque implicitus morbo Imperator nullus fuit. Igitur regio ornatu ad Ludouicum filium miſſo, eum Franciæ Regem appellat, ipſe decedit anno imperij ſui II.

Zon l. 3. Cedre. Iiſdem ferme temporibus inſignis iuſtitia, ac religio Baſilij Macedonis Græci Imperatoris enituit. Is quippe magiſtratus integerrimis mandabat viris, maximeque ab ambitione alienis, & ipſe quoties vacaret, iudiciis aderat, præconibus per vrbem circummiſſis, qui denunciarent adeſſe Auguſtum eius ope, aut opera vti volentibus In ſumma caritate annonæ apertis publicis horreis cum maximo fiſci detrimento populi inopiam leuauit. Nec facile alius plura templa vel inſtaurauit, vel condidit. Iudæorum complures etiam pecunia ad Chriſti ſacra pellexit. Barbarorum quoque ingentem vim, in his Ruſſos ad veram traduxit religionem, miſſo ad eos egregiæ ſanctitatis Epiſcopo. Igitur propitio Deo bella contra Saracenos feliciter per duces geſſit. Ameras Saracenorum Rex cum exercitu cæſus. Cretenſium claſſis oppreſſa. Tarentum de Saraceno receptum.

CAROLVS CRASSVS.

A Chriſto nato anno DCCCLXXX.

Friſin. lib. 6. Regin. lib. 2. Sigeb. chron. CAROLVS CRASSVS Germaniæ Rex Ioannis VIII. Pontificis acceſſitu in Italiam venit, ab eoque imperij inſignia accepit, vt vnus Pontifex (quod nemini præterea contigit) tres crearet Auguſtos. Nec defuit Craſſo materia virtutis, & gloriæ. Normannos gentem è Scan

è Scandia, Franciam populantes acie vicit, victos non tam in ſuam quàm in Chriſti redegit ditionem. Gothofredus Rex cum tota gente Chriſtianus factus, regio in Francia Normannis data, quæ deinde Normania fuit. Atroces deinceps duorum Principum inter venationes caſus produntur. Carolus magnus Rex Franciæ ex apri vulnere obiit. Baſilius Imperator Græcus cerui cornibus transfoſſus, effuſis inteſtinis, efflauit animam anno imperij ſui xx. Miſerior etiam Craſſi Auguſti exitus fuit. Nam cum corpore ſimul, & animo languere cœpiſſet; à Germanis regio nomine exutus, & nouo exemplo patruus fratris filio Arnulpho in tutelam datus; ſic vt Auguſtus ab eo victum emendicaret; tantumque ex tam inſigni contumelia mœroris hauſit, vt haud ita multo poſt migrarit è vita, anno XII. quàm imperare cœperat; vir tribus regnis Germaniæ, Galliæ, Italiæ, & Imperij titulis (quod præter Carolum Magnum, & Ludouicum Pium nemini contigit) clarus, ſi parta regna, maieſtatemque regiam æquè tueri, ac parare potuiſſet. Exin cùm imperatoriæ ſtirpis virtus, indoléſqbe defeciſſet, Francicum quoque imperium defecit anno poſtquam cœperat LXXXIV. Itaque regnum Italiæ cum imperio ad Italicos Principes deuolutum eſt, quorum æmulatio imperandi auida magnis motibus concuſſit Italiam. Berengarius quippe Foroiulienſis Dux Adriani III. Pontificis decreto ſubnixus, Rex Italiæ appellatur anno poſt Chriſtum natum DCCCLXXXIV. Subinde Vido Spoleti Dux Stephano V. Pontifice fauente, Rex Italiæ ſalutatus, Berengario duobus præliis debellato, viam ſibi ad imperium fecit.

Regin. lib. 2.
Zon. l. 3.
Ammo. lib. 5.
Regin. lib. 2.
Regin. lib. 2.

VIDO.

A Chriſto nato anno DCCCXCII.

Regin. lib. 2. Friſin. lib. 6. Sigeb. chron. Sigoc. lib. 16.

VIDO Imperatoris inſignibus titulisque à Formoſo Pontifice decoratus, primus Italicæ gentis imperauit. Ceterum nec quietum, nec diuturnum eius imperium fuit. Haud ita multo poſt Arnulphus Carolomanno genitus, rex Germaniæ, Vidonem Italiæ regno exutum compulit Spoletum, ita Berengarius Arnulphi beneficio regnum recipit. Et Vido Arnulphum inſectans, ad Tarum amnem ſubita ſanguinis vomitione extinguitur anno principatus III. Ea tempeſtate Hiſpanienſes Saraceni in Italiam delati, Fraxinetum arcem Cottiarum Alpium cepere, vnde in Longobardiam excurrentes Galilianenſium populationes propemodum æquarunt, & Romæ Formoſus deformatus quidem à Ioanne Pontifice, ſed tamen elegantia doctrinæ ac morum nobilis, Pontificatum obtinuit, quæ deinde res ingentium in vrbe turbarum materiem præbuit. Berengarius porrò Lamberto Vidonis filio bellum inferente, ob iræ impotentiam deſertus à ſuis, regnum amiſit. Arnulphus ſubinde à Formoſo Pontifice ad vrbis, Italiæque turbas ſedandas euocatus, Romam obſedit, quam diu fruſtra oppugnatam per occaſionem leporis forte in vrbem refugientis capit, Romanis ſtationibus ludicro hoſtium inſequentium clamore, atque impetu, tanquam vero, conterritis. Hoc ſolum deerat vrbi victrici Orbis terræ dedecus, vt à lepore capta diceretur. Arnulphus igitur cæſis factioſis, ac turbulentis ciuibus, à Formoſo Pontifice inſignia, titulumque extorquet Auguſt. Ex eo tempore Germani proceres ſibi

Reg. l. 2. Sigeb. chron.

ſibi ius imperij etſi nondum maturum, nec iure partum, præpropere vſurparunt.

ARNVLPHVS.

A Chriſto nato anno DCCCXCV.

ARNVLPHVS ex Caroli Magni ſtirpe ſanguinem magis, quàm indolem trahens, vi partum, violenter geſſit imperium. Cum de nocte agmen duceret, libido eum cœpit Berengarij laternam præferentes excæcandi. Quod ille vbi ſenſit, trepidus abiecta laterna profugit. Hæc vecordiæ fama Arnulphum cunctis Italicis populis inuiſum fecit. Itaque ille Lamberto Regi infenſus, pleriſque Italiæ vrbibus captis, Firinum obſedit; obtinebat eam vrbem Vidonis coniux, eademque Lamberti Regis mater vafra mulier in paucis, cuius fraude venenum Auguſto à famulo ſuo datum ferunt, mox graui lethargo oppreſſum ſoluiſſe illum obſidionem, ad vltimum phthiriaſi conſumptum periiſſe anno poſt partum imperium III. Ei Ludouicus filius à Germanis proceribus ſubrogatus, ſolo nomine Auguſtus. Eadem tempeſtate noua Hunnorum manus è Scythia in Pannonia conſedit. Hi deinde Hungari appellati, Hungariæ nomen dedere, ac Ludouico Arnulphi filio debellato, ſtipendiariam fecere Germaniam. Romæ interim ex contentione partium infandum facinus ortum. Stephanus VII. Pontifex, peſſimo exemplo, Formoſi Pontificis velut vitio creati acta reſcidit, irrita declarata conſecreatione eorum, qui ab illo initiati fuerant ſacris. Indignum deinde facinus proditur. Formoſi cadauer effoſſum, & in conſpectu omnium Pontificalibus exutum inſignibus, & cum profano habitu in Tiberim proiectum ferunt.

Regin. lib. 2. Friſin. lib. 6. Sigeb. chron. Sigon. lib. 6.

Regin. lib. 2. Friſin. lib. 6. Sigeb. chron. Platin.

Sigeb. chron.

LAMBERTVS.

A Chriſto nato anno DCCCXCVIII.

Friſin. lib. 6. Sigeb. chron. Sigon. lib. 6.

LAMBERTVS à Stephano Pontifice appellatus Auguſtus, in magna Eccleſiæ Romanæ perturbatione imperium geſſit. Romanus Stephano ſubiectus, Formoſi cauſam inde ſuſcepit; eiuſque corpus ad Tyberina oſtia repertum referri in vrbem iuſſit ad ſepulturam. Id cum Vaticanæ inferretur ædi, ſacræ imagines venerabundæ excipere viſæ, diuino Numine eius Pontificatum approbante. Proinde Pontifex in conuentu Epiſcoporum Formoſum, ſacriſque ab eo initiatos in integrum reſtituit, ſubinde Lambertus Auguſtus Francorum Imperatorum donationes ratas eſſe iuſſit. Cæterum Italici Principes, vt ante Berengarij, ita deinde Lamberti ſeuerum imperium exoſi, conſilia de illo pellendo agitarunt audaci magis conatu, quàm proſpero euentu: Inſidiæ patefactæ, de coniuratis ſupplicium ſumptum. Sed Lamberto vt cautio ſaluti, ita ſecuritas exitio fuit. Inter venandum curſu fatigatus quietem capiebat, vno Hugone cuſtode, cuius pater in coniuratis fuerat. Is igitur paternæ cædis magis, quàm imperatoriæ largitatis memor, valido fuſte ſopitum ſomno occidit Auguſtum altero principatus anno.

Zon. l. 3. Cedre.

Et Leo Græcus Auguſtus per id tempus ſimili periculo perfunctus eſt, diſſimili exitu. Accedenti ad aram templi, ſupplicandi gratia, fuſtis ceruicibus à ſicario incuſſus, vitam vtique ademiſſet, niſi penſilis lychnus fortè intercedens ruentē fregiſſet ictum. Quo caſu admonitus Imperator Conſtantinum filium pæne infantem Cæſarem creat. Inde moriens Alexandro fratri patruum filium ſuum commendat, eidemque imperium.

ſium legat adulto tradendum Cæſari.

Exinde nouum in Italia bellum. Berengarius, Lamberto vita functo, tertiùm regno Italiæ potiebatur, cum Ludouicus Prouinciæ Rex Ludouici II. Auguſti nepos, ad auiti regni ſpem erectus bellum intulit Berengario. Cum res parum proſperè cederet, pacem cum hoſte fecit, hac lege vt nunquam in poſterum in Italiam ſe rediturum iuraret. Sed iuriſiurandi religionem regnandi cupido vicit. Itaque cum maximis copiis trãſgreſſus Alpes, ſummis Longobardorum ſtudiis recipitur, ingentique Principum gratulatione Rex Italiæ ſalutatur. Romam inde progreſſus à Benedicto IV. ritè appellatur Auguſtus. *Friſin. lib. 6.*

Per eadem tempora Regino Prumienſis Abbas, & Ado Viennenſis, nobiles annalium ſcriptores extitere, quibus Simeon Metaphraſtes ſuppar numeratur.

LVDOVICVS III.

A Chriſto nato anno DCCCC.

LVDOVICVS III. ob neglectam iuriſiurandi religionem haud diutino eſt vſus imperio. Biennio poſt cùm pulſo ex Italia Berengario, Veronam quoque cepiſſet, victorem ſecuritas perdidit. Berengarius vbi eum ſecurum ab hoſte copias omnes dimiſiſſe cognouit; occultè in Italiam inſinuat ſe, & corruptis portarum cuſtodibus, Veronam ſilentio noctis ingreſſus cum fida neceſſariorum manu Ludouicum aggreditur nihil tale metuentem Capto cum periurij exprobratione oculos effodit, cæcum in ordinem cogit. Ipſe recepta Verona regnum ter amiſſum recipit: quod pacatè deinceps per annos tenuit xx. Ceterùm Italis pacem colentibus à *Regin. lib. 6. Sigon. lib. 6.*

barbaris otium non fuit. Hungari peruaſtatis, Bauariæ Saxoniæque finibus inuadunt Italiam, & omnia longè ac latè populantes ipſam regni ſedem Papiam petunt. Sed Berengario cum ingentibus copiis occurrẽte capeſſunt fugam, multiſque ſuorum amiſſis, petunt ab Italis, vt recepta omni præda ipſos incolumes abire ſinant. Superbum à victoribus reſponſum redditum, quod in ipſos vertit. Quippe victi deſperatione ad audendum accenſi Italos incautos cædunt, fugantque, documentum ad poſteros effugium hoſtibus vltro aperiendum. Hungari ergo victoria inflati Taruiſium, Vicentiam, Patauium fœda populatione deformant. Exin Venetias contractis ad id lembis traiiciunt, & Clodia, ceteriſque circa vrbem locis perpopulatis, non Metamaucum modo, ſed etiam Riuoaldum primi mortalium, poſtremique tentarunt. Tandem à Petro Venetorum Duce naualibus copiis repulſi ad Apenninum vſque omnia depopulando peruadunt. Ad vltimum accepta à Berengario grandi pecunia remigrant domum auro victi, non armis. Sub id tempus Sergio III. Pontifice Cluniacenſis ordo ab Odone (is ex Benedicti diſciplina erat) in Burgundia inſtitutus.

Sigeb. chron.

Ludouico autem Germaniæ Rege, qui è Caroli Magni ſtirpe vltimus fuit, extincto, Conradus è Franconia vir bello inclytus à Germanis proceribus Rex, & Cæſar appellatur, qui aduerſus Hungaros benè pugnauit, Huic ſeptẽnio poſt rebus humanis exempto, Henricus Othonis Saxoniæ Regis filius ſubrogatus. Qui Hungaris Franciam, Alemanniam, Saxoniámque vaſtantibus cum exercitu occurrit, votoque nuncupato victor hoſtes pœne deleuit, Inde Carolum Simplicem Franciæ Regem aduersùs rebelles tutatus & Regem, & regnum ſibi deuinxit, Lotharingia

recepta. Saraceni porro, qui Gatilianum tenebant, Calabria, Apulia, Beneuento, aliiſque Romanæ ditionis vrbibus potiti, vicinà vrbi loca incurſare cœperunt. Cæterùm à Ioanne X. Pontifice per Saracenum transfugam, adiecta valida Romanorum manu, multis, magniſque afflicti cladibus, Gatilianùm recipiunt ſe. At Ioannes Pontifex omnibus ferme Italiæ Principibus, ipſoque Conſtantino Porphyrogenito Imperatore Græco ad eiiciendos Italia Saracenos concitatis, Gatilianum obſedit. Tandem Barbari, deſerto oppido fugientes intercepti, & ad vnum cæſi. Satis conſtat pio bello diuinam opē adfuiſſe. Sigebertus auctor eſt in præliis aduersùs Saracenos Apoſtolos Petrum, & Paulum pro Romanis pugnantes eſſe conſpectos. Pari euentu Hungari in Germania, & Saraceni in Italia oppreſſi. Hungari cum tributum contra fas impoſitum repeterent ab Henrici exercitu occidione occiduntur. tributum, quod repetebat hoſtis, Deo victoriæ auctori conſecratum, & ſacris ædibus, pauperibuſque diuiſum. *Sigeb. chron.* *Sigeb. chron.*

BERENGARIVS.

A Chriſto nato anno DCCCCXV.

BERENGARIVS interim Auguſtus à Ioanne X. ritè appellatus, parum quietum habuit imperium. Regni proceres Rodulphum Burgundiæ Regem in Italiam reuocatum pulſo eius ope Berengario, Regem Italiæ ſalutant. Ergo Berengarius regno exutus altero imperij ſui anno, Veronenſium fraude occiditur, rarum humanæ felicitatis vices variantis exemplum. Et Rodulphum præpropera cupido patrij regni reuiſendi Italico regno ſpoliauit. Illo abſente Hungari, Mantua, Brixia, Bergomo, direptis, Papiam *Sigeb. chron. Sigon. lib. 7.*

ipſam populatione, incendióque fœdarunt. Igitur alienatis à Rodulpho Rege populorum animis, Hugo Arelatenſis Comes, Lotharij Lotharingiæ Regis nepos, ab Italicis Principibus euocatur, qui fauente Ioanne X. Pontifice Italiæ regnum Rodulpho ademit. Ac ſubinde Papienſium coniuratione ſolerter oppreſſa, tantam apud Italos prudentiæ famam collegit, vt nequaquam ludibrio, vt cæteri Reges, ſed admirationi omnibus foret. Nefarium inde facinus traditur à femina ortum. Vido Tuſciæ Marchio Marociæ coniugis inſtinctu, Ioannem X. Pontificem comprehendit, faucibuſque ceruicali occluſis necauit. Sed paulo pòſt Deo tanti ſceleris vltore diuinitùs extinctus eſt ipſe. At Marocia Romæ præpollens opibus, ne gratuitum Pontificis parricidium foret, Hugonem Italiæ Regem ad ſuas pellicit nuptias, vrbis Romæ imperium velut dotale promittens. Ita Hugo ſimul cum Marociæ coniugio, Vrbis imperio potitur. Sed impotentia animi breue id gaudium fecit. Albericus Marocia natus alapa ab Hugone percuſſus, quòd parum ſcitè manibus miniſtraſſet aquam, ſtimulante ira, Romanos perpulit, vt barbarum vrbe exigerent Regem. Veteri ergo magiſtratu renouato, ipſe Conſul factus exacto Rege, vrbem regit poteſtate conſulari. Ex quo tempore Romani Regibus, Pontificibuſque contemptis, veteris Reipublicæ formam reuocarunt, Conſulibus, Tribunis plebis, & Præfecto vrbis ex antiquitate repetitis. Nec mirum. Pontificatum tenebat illis temporibus Ioannes XI. Alberici Conſulis frater. Per eadem tempora Genuæ fons per totum diem ſanguine manans imminentem ciuibus portendiſſe dicitur cladem. Eodem quippe anno vrbs à Mauris ex improuiſo capta; viri omnes

Sigon. lib 6. Sigeb. chon.

Sigeb. chron.

nes interfecti: mulieribus, ac pueris temperatum, præda omnis in Africam deportata. At Hungari Campania depopulata Merſorum, Pelignorumque inſidiis circumuenti, cæſique præda ingens de prædatoribus capta. Nec leuior ſubinde Saracenis eſt illata clades. Hugo Rex Italiæ Saracenorum, qui è Fraxineto maritimam orã infeſtam habebant, claſſem Græco igni cremauit, & ea clades adeò barbarorum opes, atque animos fregit, vt Fraxinetum aliquando deſererent. Exin Berengarius exul (Berengarij Auguſti is nepos erat ex filia) Romanis Italicíſque proceribus conciliatis, Mediolani gerere ſe pro Rege cœpit. Tandem res ita conuenit, vt regium nomen penes Hugonem, & Lotharium eius filium, regimen apud Berengarium foret. Cæterùm Hugo animi æger trans Alpes regreſſus ceſſit è vita.

Haud lætior Conſtantini Porphyrogeniti Græci Imperatoris exitus fuit, Is Lacapeno ſocero, quem conſortem imperij adſciuerat, in ordinem coacto, tonderique iuſſo, Romanum filium Cæſarem fecit. Qui etſi adhuc puer, habere imperium, quàm expectare maluit. Itaque patrem per annos iam x l. imperatorem veneno ſuſtulit. Ipſe parricidio oblitus inuadit imperium, Porrò Tapis Rex Hungarorum ſub deceſſum Hugonis, ex Longobardia, Italiaque prædas agebat impunè, Lothario ſedente. At Berengarius pecunia populationem redempturus, argentum vndique tanta iniquitate extorſit, vt populationem hoſtium æquaret. Et decem nummorum modiis Hungaro datis, ceteram ſummam, quæ maior erat, auertit: Rei indignitas Lotharium ex mœrore in phrenesim lapſum extinxit. Igitur Berengarius Rex ab Italis ſalutatus, cum Adelberto filio regnum obtinuit, haud ſanè quietum à bellis. Adelcida Lotharij coniux Papia Vrbe regia, quam

Zon. l.3. Cedre.

Sigon. lib.6.

dotis nomine tenebat, electa Othoni Germaniæ Regi nupſit. Otho igitur Papia dotali vrbe per vim recepta, cum vxore in Germaniam remigrat, Conrado genero Lotharingiæ Duce relicto ad perſequendum bello Berengarium. Qui prælio victus ad victoris clementiam vnà cum filio confugit, Nec fruſtrà. Otho recepti in fidem ſupplicibus Regibus regnum reſtituit. Ceterum Berengarius regno recepto, deſeruit fidem. Namque Othone ciuilibus Italiæ bellis implicito, ab eo deſciuit. Conradus quippe Dux, Othonis gener Hungaris in ſocerum conductis, in Bauariam deſcenderat, tanta barbarorum mole, vt vulgo, niſi à terra abſorberentur, aut obruerentur à cælo, negarent ſe poſſe vinci. Sed Otho cum expedita manu eis occurrens, Duce interfecto, tanta Hungaros cæde proſtrauit, vt parem de exteris victoriam Germani nunquam pepererint. Sclauos belli ſocios par clades excepit. Inter hæc Berengarius Pontificiam hoſtiliter vexans ditionem, humana iura, ac diuina miſcebat. Igitur Otho Germaniæ Rex Ioannis XII. Pontificis rogatu in Italiam venit, maximiſque Italicorum Antiſtitum procerumque ſtudiis exceptus, Italiæ regno potitur. Ergo Mediolani Rex Italiæ appellatus, Romæ à Ioanne XIII. imperatoriis decoratus inſignibus; ita demum Romanum imperium ad Germanos tranſiit CXL. ferme annis, quàm peruenerat ad Francos.

OTHO I.

A Chriſto nato anno DCCCCXLXII.

Priſ.6. *Sigon.* OTHO Henrici primi Cæſaris filius, primus ex Germana gente legitimus Imperator

ratot animi, rerùmque geſtarum magnitudine Magni cognomen inuenit. Berengarium debellatum, captumque in Bauariam relegauit. Principibus Italiæ res nouas molientibus partim in Franciam partim in Saxoniam amandatis, Romam venit, in turbatores vrbis grauiter animaduertit; Conſules Italia pulſi. Tribuni plebis (Decarchontes vocabantur) ſuſpendio necati. Præfectus vrbis, qui tumultus in Pontificem auctor fuerat, inſigni ignominia notatus. Quippe nudus vtre redimitus, auerſuſque aſino per vrbem circumuectus, inſuper virgis cæſus eſt, ſempiterniſque vinculis traditus. Inſigne hoc imperatoriæ ſeueritatis exemplum non vrbem modo, ſed Italiam quoque pacauit. Exinde Otho veterem Pipini, Caroli, Ludouici donationem nouo decreto ſanxit. Almaranum porrò generum ſuum Marchionem Montisferrati conſtituit, vnde illi fluxere Marchiones. Sigebertum quoque, ſiue Albertum Canuſini Comitis filium Marchionem Ateſtis fecit, quæ Ateſtenſium, ſiue Eſtenſium Marchionum origo fuit. Et Thedaldus Sigeberti frater à Ioanne XIII. Pontifice deinde Dux Ferrariæ eſt appellatus. Exin duo in cælo Soles viſi, & eodem anno Otho filius vnà cum Othone patre Romam profectus à Ioanne XIII. Pontifice ritè eſt coronatus. Sub id tempus Mieſlaus Poloniæ Dux XIV. cum tota gente Chriſti fidem ſecutus. Haraldus Rex Danorum baptiſmate expiatus ad Chriſti fidem regnum omne pellexit.

Lamb. Hiſtor. Germ.

Sigon. l. 7

Cron. l. 3. Sigeb. chron.

Inter hæc Romanus Conſtantini Auguſti filius in Oriente imperitauit cognomento Puer. Quippe luxu diffluens, ludiſque, & epulis deditus Bringæ cubiculario ſuo regimen mandauit imperij. Igitur III. principatus anno deliciis conſumptus obiit, ganeo verius, quàm Princeps.

Zon. l. 3. Cedren.

ceps. Huic ſubrogatus Nicephorus Phocas: cuius principatum variæ clades nobilitauerunt. Nam Sicilienſibus, Saracenis tributum ex veteri pacto poſtulantibus, tantum imperij probrum haud ferendum ratus, inſtructiſſimam claſſem Manuelis Patricij ductu in Siciliam miſit, honeſto magis conſilio, quam felici. Claſſis temeritate Ducis tota periit, & Dux cum exercitu cæſus. Aliæ deinde ſuper alias, clades acceptæ quarum illa præcipua: Theophaciam ſeu ſororem, ſeu filiam (nam vtrumque traditur) Othoni Auguſto filio cùm deſpondiſſet, miſſos ab Othone in Calabriam ad ſponſam deducendam cum ingenti apparatu, Græca fide trucidandos ſpoliandóſque curauit. Otho igitur Magnus Græciis cęſis, Saraceniſque Italia pulſis, Calabriam, & Apuliam ſubegit. Et Nicephorus quà inertia, quà
Zon. l. 3. auaritia popularibus inuiſus, Conſtantinopoli à plebe vrbana maledictis, ſaxiſque inceſſitur in foro. Ad vltimum Theophanionis Auguſtæ iuſſu à Ioanne Zimiſce in ſuo lectulo interficitur
Zon. l 3. imperij ſui anno XII. Interfecti Imperatoris præ-
Cedre. mium, imperium fuit. Inde à Zimiſce Græco Imperatore Theophana ſponſa ad Othonem filium miſſa, quæ Romam progreſſa à Ioanne XIII. Auguſtæ titulo inſignitur.

Nec ita multò poſt Otho Magnus, pater extinguitur, rarum in longo principatu humanæ felicitatis exemplum. Quippe eodem ſemper virtutis & gloriæ tenore annos imperauit XXX; nulli Imperatorum ſecundus, & tranſlato ad Germanos imperio memorandus; apud quos iam manet annis ampliùs DC.

Sigeb. chron. Otthoni Magno ætate ſuppar, ſanctitate prior Stephanus I. Rex Hungarorum fuit, qui quod Giza pater inchoarat, Hungaros ad Chriſti fidem adiunxit, ac demum religioſiſſime vita perfunctus.

ctus Sanctorum numerum auxit, Apoſtolico Rex titulo, quàm regno clarior. Per idem tempus Liberus Moſcouiæ, & Vildominus Pruſſiæ Duces Chriſto aggregauere ſeſe. Felix omnino nomini Chriſtiano ſæculum, quo intra x. c. annos Polonia, Dacia, Hungaria, Moſcouia, Ruſſia, barbaræ olim nationes, Chriſtianis ſacris manſuefactæ. & tribus Regibus, duobus potentiſſimis Ducibus Chriſtiana res aucta eſt, ſarciente nemine Orientis damnum acceſſione Occidentis. *Chron. Polon. l. 2.*

Per eadem tempora Luitprandus Diaconus Ticinenſis Hiſtoricus claruit.

OTHO II.

A Chriſto nato anno DCCCCLXXIII.

OTHO II. Imperator paternam virtutem nomine magis quàm indole retulit. Cum Lothario Galliæ Rege Germaniſque Principibus bella geſſit haud ſanè fortiter feliciterque. Itaque cum eius maieſtas apud populares exoleſceret; Italici populi contempto Auguſti imperio, paſſim libertatem vſurpare cœperunt. In pleriſque ciuitatibus Conſules facti: priuatis Reſpublica conſiliis adminiſtrari cœpta. Romæ in primis tumultuatum, & tumultus plures deinceps Pontifices exercuit. *Friſin. l. 6. Sigon. l. 7.*

Inter hæc Zimiſces Orientis Auguſtus Baſilium, & Conſtantinum Romani Cæſaris liberos, imperij conſortes fecit rato ad poſteros exẽplo. Bellum inde aduersùs Ruſſos, Scythicam gentem feliciter iuxta, ac fortiter geſſit. Fama tenet Theodorum Martyrem in acie pro Græcis viſum eſſe pugnantem. Cæterùm inclyto cæteroqui Imperatori immodica lingua exitio fuit. In Baſilium eunuchum cubicularium ſuum intemperantiùs *Zon. l. 3.*

perantius inſectus lento veneno ab illo extinguitur, cùm nondum V I I. principatus expleſſet annum. Baſilius inde, & Conſtantinus fratres concors imperium tenuere. Itaque à Creta inſula Saracenos eiiciunt. Saraceno inde milite conducto, claſſem in Italiam deſtinant, Barium expugnant, Apuliam, Calabriamque recipiunt.

Otho cum ingenti exercitu in Italiam regreſſus Romam venit, Italiciſque proceribus ad conuiuium inuitatis, inter epulas de ſeditioſis ſupplicium, ceteris inſpectantibus, ſumpſit, inſigni ad memoriam crudelitatis exemplo, ex eo Sanguinarij cognomen Othonj factum, quippe hac cæde imbutus cum inſontibus conuiuium celebrare ſuſtinuit. Bello deinde Græcis illato, rem primo proſpere geſſit, deinde odio veteris crudelitatis offendit. Namque à Beneuentanis copiis ſubito deſtitutus accepta clade in hoſtium venit poteſtatem. Qua tempeſtate Saraceni nullo negotio Italiam occupaſſent, ſi ſciſſent vti victoria. Sed deſerta omnia ſine viribus, ſine capite diuina prouidentia tutata eſt quæ victoribus prædonum potius mentem, quàm hoſtium dedit. Ceterum Otho fuga elapſus, contractis vndique copiis, Beneuentum ex improuiſo capit, diruitque, ciuium proditionem vlturus. Tandem Romam regreſſus, mœrore animi abſumitur anno imperij ſui X.

Per id tempus Regino Abbas monaſterij Prunienſis chronicon, & Vitrichindus rerum Saxonicarum Hiſtoriam conſcripſerunt.

OTHO III.

A Chriſto nato anno. DCCCLXXXIV.

OTHO III. Othonis II. filius, Magni nepos, auo, quàm patri ſimilior extitit. Is vnà cum Maria coniuge à Gregorio V. Pontifice Auguſtalibus inſignibus decoratur. Quo fermè tempore, regia Francorum ſtirpe extincta, Hugo Capetus Othonis Magni ex filia nepos, originem à Carolo Magno trahens Franciæ regno potitus eſt. Othone III. approbante, Gregorius V. Pontifex ſeptem Germaniæ proceribus ad creandum Cæſarem ius ſuffragij dedit. Electores imperij appellati; decretumque vt ab his creatus, Cæſar diceretur: vbi vero Romani Pontificis auctoritas acceſſiſſet, appellaretur Auguſtus. Egregium portò iuſtitiæ documentum principatus Othonis initia nobilitauit. Maria Auguſta Comitem Mutinenſem nequicquam in ſui amorem pellicere conata, amore, vt fit, inodium verſo, inſontem vltro inſimulauit apud virum ſuum eo crimine, quod in ipſam valebat. Comes de Auguſti fama magis, quàm de vita ſua ſollicitus, vbi rem cum vxore ſua, femina prudentiſſima contulit, haud cunctanter creduli imperatoris iuſſu pœnas capite luit innoxius. Inde Comitis coniux Auguſtum in conuentu viduis ius dicentem adit; candentique lamina impune manibus tractata fidem facit virum ſuum inſontem morte mulctatum. Auguſtam falſi criminis architectam ad ſupplicium vocat. Ita illa igni cremata debitas, libidinis, & calumniæ pœnas exſoluit. Portò Othone in Germaniam reuerſo, ingens turba extitit Romæ. Creſcentij Conſulis Romani opera, Ioannes pſeudo-Pontifex aduerſus

Friſin. l. 6. Sigon. l. 6 chron. Fran. Paul. Æm. Volat.

Sigon. l. 7

ſùs Gregorium creatus, Pontificem perpulit, vt ad Othonem confugeret, extemplo igitur Auguſtus infeſto agmine Romam petit. Interim Creſcentius Adriani molem omni ope communierat, ex quo Turris Creſcentij eſt appellata. Ceterùm cùm Romani tandem malis victi deditionem feciſſent, vis omnis verſa eſt in auctores malorum. Pſeudo-pontifex ignominioſè tractatus. Creſcentius contra fidem datam maieſtatis damnatus & cum duodecim ſcelerum ſociis ſuſpendio extinctus. Mortuo deinde Gregorio V. Pontifice, Gerbertus Rauennas Archiepiſcopus Magiſter olim Auguſti ſubiectus Sylueſtro II. nomen factum. Ab eo Boleſlaus cognomento Crobius primus Poloniæ Rex appellatus. Syluester Pontifex ob exquiſitam reconditarum rerum ſcientiam, Magus falsò eſt habitus ab imperitis. Ex quo horrenda de eius interitu manauit fabula. Ipſe porrò annus à Chriſto nato milleſimus Saracenico bello inſignis fuit. Saraceni in Campaniam delati Capuam occuparāt. Igitur Otho valida manu barbaros aggreſſus haud minore virtute hoſtes deuicit, quàm felicitate, Capuam recipit. Belli cura perfunctus ad exſoluendam per fidiæ in Creſcentio necando religionem animum adiecit. Ergo Romoaldo Caſſinenſi Abbate auctore, poſt alia piacula, Archangeli Michaëlis ædem in Gargano monte ſitam nudis adit pedibus, maior pœnitentiæ, quàm victoriæ gloria. Ceterum Romoaldo ſuadenti, vt imperium cum Monaſterio commutaret, obſequi in præſentia noluit. Ita optimum conſilium temere dilatum mora diſcuſſit. Romam profectus inſolito extinguitur caſu. Creſcentij olim vxor regnandi auida ſuis illecebris Othonem pellexerat. Itaque ob ſubitum Auguſti ex vrbe diſceſſum ira furens venenatas chirotechas pro munere amatorio ad

Crom.

Sigeb. chron.

Sigon. l. 7

eum mittit. Qua ille peſte infectus v i. Imperij, anno abſumitur, memorandum peſtiferi a notis documentum. Eodem ferme tempore Othonis I I. iuſſu, Apoſtoli Bartholomæi corpus Beneuento Romam aſportatum, & in inſula Tyberyna, condito ad id templo, ſitum.

Inter hæc Baſilius Græcus Imperator, Phoca Barda Tyranno armis oppreſſo, victoria nitens ſolus imperauit: inane tantùm Imperatoris nomen fratri reliquit. Bulgaris inde ingenti clade domitis Bulgariam omnem ſubegit, Sed hoſtium victor ab auaritia victus nouis tributis ærarium reſarſit auro.

Per eadem tempora trium in Italia populorum, Genuenſium, Piſanorum, Florentinorumque opes auctæ. Genuenſes quippe Corſicam, Piſani Sardiniam, Pontifice annuente, de Saracenis recepere, Florentini Feſulis potiti, vrbe euerſa, ciues Florentiam deduxere, ita Florentia creuit Feſularum ruinis. Henricus porrò Cæſar in Germania creatus Mediolanenſibus opem tulit. Ergo Ardoino, qui regnum Italiæ occupauerat debellato, Romam progreſſus à Benedicto VIII. Pontifice conſecratur Auguſtus, cùm Imperium Occidentale vacaſſet annos x I I. poſt obitum Othonis I I I. Imperatoris.

HORATII TVRSELLINI, E SOCIETATE IESV, EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER VIII.

HENRICVS II.

A Chriſto nato anno MCCC.

Friſin. lib.6. Sigon.l 7

HENRICVS Cæſar hoc nomine II. ſed primus Auguſtus, bellicæ virtutis laudem ſanctitatis gloria cumulauit. Donata Romanæ Sedi à Pipino, & aliis Imperatoribus rata eſſe iuſſit. Pandulphum inde Capuanum Principem

pem, qui ad Baſilium Græcum Imperatorem deſecerat acie victum, captumque in Germaniam relegatus. Principatus Capuanus Pandulpho Theanenſi Comiti conceſſus. Deinde Græco exercitu ad Salernum fuſo, fugatoque pacauit Italiã. Ceterùm nulla Henrici laus admirabilior, quàm quòd Cunegundam Auguſtam parentibus intactam, vt acceperat, moriẽs rediddit, adeo ſanctus Imp. virginalem lauream imperatoriæ prætulit ſtirpi, æterna magis imperia intuens, quàm caduca. Deceſſit XI. Principatus anno ſanctimonia clarus. Itaque deinde cum Cunegunda vxore vitæ ſocia in cæleſtium numerum eſt relatus, vt nominis ſui cultum propagarent, qui generis ſtirpem propagare neglexerant. Conradus inde Dux Franconiæ Henrico ſubrogatus, ipſius Henrici ſuffragio Henrico Principe, dux egregiæ ſanctorum virorum familiæ ex Benedictino inſtituto profectæ, altera Camalduenſis à S. Romoaldo, altera Vallis vmbroſæ à Ioanne Valberto inchoata. Eadem tempeſtate Turcæ, gens ab Scythis oriunda, Syriam depopulati Hieroſolymitanum templum, Chriſti ſepulchro nobile ſpoliarunt.

Baſilius tum Orientis imperium tenebat, auaritia, & crudelitate infamis, Qui verſis in Bulgaros armis victor XV. hoſtium captiuorum millibus effoderat oculos, vno ſingulis centuriis luſco duce relicto. Huic LII. principatus anno Conſtantinus filius ſucceſſit, qui deliciis, ac deſidiæ addictus, imperio aliis commiſſo, voluptatibus ipſe ſeruiuit. Immenſos theſauros per fas, ac nefas à patre collectos diſſipauit. Barbarorum quippe motus non armis, ſed muneribus ſedandos ratus, hoſtes accendit ad prædam. Seruis, quibus ad verrendum cubiculum, conciliandumque ſomnum vtebatur, plauſtra pecuniis onuſta donabat. In aſſeclas profuſus erat vltra fidẽ. Calumniatoribus

ribus deditus, & in ſupplicia pronus, complures Principum orbauit oculis. Demum III. Imperij anno moriens Romano Argyropolo per manus imperium tradit, hoc tantùm vtilis Imperator, quòd breuis fuit. Huius ferè æqualis Caſimirus Regia ſtirpe natus, Ioanne XX. annuente, ex Monacho Cluniacenſi Rex Poloniæ factus, Regiis virtutibus floruit.

Crom. lib. 4. chron. Polon. Rod. l. 5.

Per id tempus Sanctius Maior Rex Nauarræ, Caſtellæ Comitatum vxoris beneficio adeptus, Caſtellæ Regem ſe dici voluit, quod regni Caſtellæ initium fuit. Ferdinandus Magnus Caſtellæ Rex, Longionenſe regnum paterno adiunxit hereditarium vxoris, ſed moriens filiis tribus regna diuiſit. Huius filius, atque heres Ranimirus, ſeu Ramirus vir bello clarus Aragoniæ Rex dici voluit, Hæc regni Aragoniæ origo notatur, cuius vocabulum ex Tarragone conſtat eſſe corruptum.

Rodr.

CONRADVS.

A Chriſto nato anno MXXVII.

CONRADVS interim, Auguſtus ab eodem Ioanne XX. Pontifice creatus armis & religione inſignis extitit. Italicorum Principum coniurationem repentino oppreſſit aduentu. Mediolanenſibus inde coniuratorum fautoribus infenſus Mediolanum obſidet, illis exitium minitans. Ceterùm S. Ambroſij minax obiecta ſpecies Auguſtum ab incepto deterruit, Conradus porrò domitis Hungaris, Petroque eorum Rege in regnum reſtituto, Hungariam ſibi vectigalem fecit. Subinde Pandulpho Capuano Principe ob defectionem debellato, eius principatum Vaimaro, Salernitano Principi dedit. His rebus geſtis clarus

Friſin. lib. 6. Sigon. lib. 6. Sigeb. chron.

clarus deceſſit anno quàm imperare occœperat XIII. Conrado Imper. Robertus, & Ricardus Normanorum Principes, ingentem popularium ſuorum manum in Italiam traduxerant ex Francia, qui per Italicorum Principum diſcordias, aliquot Campaniæ oppidis potiti, in Apulia conſedere.

Romanus porrò Argyropilus Græcus, Auguſtus primò benignitate in pauperes, & captiuos inclitus fuit. Inde accepta ab Saracenis clade, ex benigno Principe acerbus factus eſt. Quæſtor. Ceterùm Zoæ coniugis infœcundæ pertæſus, eius fraude periit anno imperij ſui VI. Michaëli Calephato Imperatoris interfectori, atque adultero, ſceleris, ac flagitij merces imperium fuit. Is igitur, vt erat ingenio ſubdolo, cognatos omnes Auguſtæ fecit eunuchos: Auguſtam ipſam paulatim imperio exutam, tonsámque relegauit. Ceterùm Zoë, inuito Michaële, à Senatu, ac populo tumultuante reuocata, recepit imperium. At Michaël ſuæ vitæ metuens, depoſitis imperij inſignibus, monaſterio ſe addixit, neceſſitate magis monachus, quam voluntate. Ibi vt aliquando mentis oculos aperiret, Auguſtæ iuſſu luminibus orbatur.

Eadem tempeſtate Berengarius Archidiaconus Turonenſis primus ſacro-ſanctæ Euchariſtię oppugnare veritatem cœpit, ſæpiuſque poſteà alternans ſana ac veſana dicta ad extremum ſacrilegum depoſuit errorem. porrò Maniacus Apuliæ Prætor, (Catapanum Græci vocabant) contractis Græcorum copiis, acceptiſque ab Vaimaro Principe Normanorum auxiliis, magnam Siciliæ partem de Saraceno recepit, captis Syracuſis, Luciæ Martyris corpus Conſtantinopolim miſſum victoriæ indicium. Sed Maniaco Byzantium reuocato. Stephani Græci Ducis inertia,

inertia, auaritiaque, inſula non ſine Græcorum clade rurſus amiſſa. Et Sicilienſem cladem Italica excepit clades, Ardoinus genere Longobardus, Normanorum (quorum peregrina virtus, inclyta iam erat in Italia) copiis fretus, Melphim, Venuſium, Aſculum, totamque ferme Apuliam adimit Græcis. Apulia inter Normannos diuiſa: quorum Principes Ranulphus Auerſæ Comes, & Gulielmus, Diogoque fratres erant.

Per idem tempus in Oriente Zoë Auguſta cum Theodora ſorore germana imperitauit. Sed Zoë viri cupida Conſtantinum Monomachum virum bellicis operibus clarum in imperij ſocietatem adſciuit.

Zon. l. 3.
Cedre.
Bon. lib.

Inter hæc Henricus Conradi Auguſti filius Rex Germaniæ Boëmico Hungaricoque bello aliquando perfunctus in Italiam tranſiit. Exules Longobardos olim à Conrado Imperatore propter coniurationem eiectos reſtituit. Qui humilitatem, quam præ ſe in exilio tulerant, retinentes, Deo reliquam dicarunt vitam. Hinc nonnulli tradunt Humiliatorum Ordinem natum, qui Mediolani maximè floruit. At Henricus cum Agnete coniuge Romam profectus, coacto Epiſcoporum cœtu, ſchiſma ſuſtulit. Itaque à Clemente II. Pontifice Auguſtalibus decoratur inſignibus. Ab eodem Clemente, auctor eſt Blondus ſuffragia populo Romano comitiis Pontificis adempta, propterea quòd iure ſuffragij abutebatur ad ſchiſmata.

HENRI

HENRICVS III.

A Chriſto nato anno MXXXII.

HENRICVS III, Imperator vita, famáque egregius fuit. Capuanum principatum Pandulpho reddidit Drogoni, & Ranulpho. Auerſæ Comitibus partam bello ditionem ſua auctoritate ſanxit. Cardinalibus in noui Pontificis creatione diſſidentibus, ab altera factione rogatus Imperator, vt legeret ipſe Pontificem, ſibi nimium arrogauit. Brunonem quippe Trullenſem Epiſcopum peſſimo exemplo Romam Pontificali deſtinauit ornatu. Sed Ildebrandi Saonenſis monachi prudentia correxit temeritatem Auguſti. Is etenim Brunoni auctor fuit, vt Pontificalibus inſignibus depoſitis, Romam peteret, habitu peregrini. Itaque Romam Ildebrando comite profectus, cùm ſuam Cardinalibus cauſam probaſſet, admittente eodem Ildebrando. Pontifex creatur. Leoni IX. nomen factum. Qui ſalubris conſilij memor Ildebrandum in Collegium Patrum cooptauit. Et ipſe pietate clarus extitit. Leproſum ante ædium fores nactus ſedulo curatum in ſuo lectulo collocarat: quem cùm deinde non reperiſſet, ſenſit ab ſe Chriſtum in paupere exceptum hoſpitio. Sed domi pius magis, quàm militiæ felix fuit. Beneuentum cùm fruſtrà repetiſſet, Normanis ipſemet arma intulit cum valida Germanorum manu. Atque hoſtes quidem primò victi fuſique ceſſerunt. Sed collectis inde copiis, Pontificia caſtra ex improuiſo adorti ipſos vicere victores. Germani ad internecionem cæſi, Pontifex ipſe captus eſt. Ceterùm ab hoſte hoſpitaliter habitus, & cum ingenti honore (tantum Pontificis maieſtas valuit) gratis Romam reductus.

Zamb. Scef. Friſin. lib. 6. Sigeb. chron. Sigon. lib. 8. Platin. in Leone IX.

Zon l. 3. Cedre. Nec minor per id tempus maieſtas abſentis Pontificis apud Græcos fuit, quàm præſentis apud Normanos fuerat. Conſtantinus Monomachus Conſtantinopolitano Patriarchæ primas deferebat, legatos ſuper ea re à Pontifice miſſos reuerenter magis quàm obedienter audiebat Igitur poſteaquam Patriarcha & Auguſtus ad Concilium ex Pontificis auctoritate indictum venire recuſabant, legati Vrbe egreſſi ſandalia ſua (vti Apoſtolis Chriſtus præceperat) in eos cum cæleſtibus minis excutiunt. Ea res ciuitatem vniuerſam, ipſumque Cæſarem, & Patriarcham tanta religione perfudit, vt cuncti poſtridie ſaccis induti, & cinere conſperſi legatos adirent, Pontificis faciem in eis venerantes, & imperata facturi: ita controuerſia haud magno eſt negotio ſublata, Patriarcha diſcordiæ auctore damnato. Exin Zoë Auguſta morbo abſumpta; & Monomachus ancipiti exemplo, Alanam pellicem Auguſtam fecit. Zon. l. 3. Tyr. l. 1. Sed paulo pòſt morbo articulari miſerè conſumptus extinguitur principatus ſui anno x i i i. Conſtantino Monomacho imperante, Turcæ à Mahomete Perſidis ac Mediæ Rege, ſub quo meruerant, deſciuere, & Seduci Sultani ductu, Saracenis debellatis, eorum ſectam cum regno ſuſceperunt anno eius ſæculi circiter L. Hinc exitiale nomini Chriſtiano Turcicum regnum extitit, c c c c. fermè annis poſt Saraceni regni principia.

Eadem tempeſtate Piſani, à Muſacto Saracenorum Rege Sardiniæ poſſeſſione exuti Genuenſibus Corſiæ ademere partem. Inde Sardiniam, Saraceno expulſo, recepere. Hæc inter Piſanos & Genuenſes ſemina fuere bellorum. Piſani porrò in Siciliam claſſe delati Panormum, quod à Saracenis tenebatur, captum diripiunt, ac domum reuecti Epiſcopales ædes, ac Baſilicam

egre

egregiam ex Sicilienſibus manubiis extruunt.

Porrò in Oriente Theodora Auguſta tanta cum laude prudentiæ, ac moderationis Imperium tenuit, vt illa imperante nemo deſideraret Auguſtum. Sed altero anno deceſſit Michaële Stratonico adoptato. *Zon. l. 4. Ced.*

At Henricus Romanæ Auguſtus, Victore II. Pontifice in Saxoniam accito, in eius conſpectu, complexuque efflauit animam. Regnauit annos omnino XVII. omnibus in rebus felix æquè ac pius, efflorеſcebat eo tempore Petri Damiani egregia indoles. Qui deinde à Stephano IX. Oſtienſis Epiſcopus creatus, magno Chriſtianæ rei præſidio fuit, decorique.

HENRICVS IV.

A Chriſto nato anno MLV.

HENRICVS IV. filius Henrici III. adhuc puer, Cæſar appellatus, ob ingenij violentiam ad Auguſtalia decora nunquam peruenit. Prauis quippe domeſticorum conſiliis deprauatus, ſacerdotia, ac munera Eccleſiaſtica Canonicorum, Abbatum, Epiſcoporum, peſſimo exemplo venalia habuit. Quæ ſemina ingentium certaminum fuere inter Pontificem Cæſaremque. Inter eius principatus initia Nicolaus II. Concilio Romæ habito caſtitatem Sacerdotum iam prolapſam ſeueris adſtrinxit legibus. Cauit etiam, ne quiſquam profanus homo nec gratis, nec pretio cuiquam ſacerdotia, ſacróſve reditus deferrét. Eodem in Concilio Berengarius vetus Euchariſtiæ oppugnator, errorem ſuum ter tribus Concilis iugulatum obiecit. Sunt qui eodem ipſo Concilio creandi Romanum Pontificem ius ad Cardinalium ſuffragia reuocatum tradunt; ex eo *Friſ. l. 6. Sigeb. chron. Sigon.*

Cardinalium auctoritatẽ maximis deinde incrementis auctam, Inter hæc Robertus Viſcardus Drogobis frater, hereſque, Apuliam, Calabriamque ſubegerat. Ricardus eius frater Capuam ademerat Landulpho Principi. Iamque ambo iunctis armis Pontificiæ ditioni imminebant, cum anathematis quaſi fulminis vi contetriti profitentur ſe in poteſtate Pontificis futuros. Itaque Nicolaus ad vim impar concedendum ratus, quod eripi non poterat, Ricardo Capuanum principatum, Roberto ducatum Apuliæ, Calabriæque confirmat. Cæterùm & eorum fides ſacramento obligata Pontifici Romano, & certa in ſingulos annos penſio conſtituta. Hinc Apulia, Calabria, Campania fiduciariæ poſſeſſionis (quam feudum dicimus) eſſe cœperunt. Viſcardus porrò ex hoſte patronus Eccleſiæ, Pontificiam ditionem pacauit armis. Eodem tempore Petrus Damianus Mediolanenſem Antiſtitem, ac Sacerdotes, qui pellicibus implicati à Pontifice Romano defecerant, ad eius auctoritatem reuocauit. At Henricus Cæſar Nicolao vita functo Cadaloum ſeu Cadalum, ex Parmenſi Epiſcopo Pontificem ab ſe cteatum, Romanis obtrudere molitus eſt armis. Et eius vi victum foret, niſi pro iure diuinum Numen, & humana pietas ſtetiſſet. Matildis Tuſciæ Comes virili animo mulier pro Pontifice arma cepit: cũ Gilberto Longobardiæ Præfecto ad vrbem confligit, regias copias ſimul cũ pſeudo-Pontifice fundit, fugatque.

Sigon. l. 9

Sigeb. chron. Friſin. lib. 7.

Sigon. l. 9

Inter hæc Byzantij Michaël cognomento Stratonicus homo in togatos benignus, in milite aſper, breui ab exercitu exutus imperio eſt, Iſaaco Commeno ſubiecto. Et Stratonicus abiectis imperij inſignibus, haùd ſane inuitus ceſſit regia, cœnobiumque adamauit, cælo, vitæque tranquillitate potiturus. At Comnenus auariti

Zon. l. 3. Cedrem.

capti

captus curas omnes intendit ad reſarciendum ærarium. Itaque reſciſſis ſuperiorum Cæſarum donis, ab eis donata eripiebat, cœnobiis ſacriſquæ ædibus conſecrata vindicabat ſibi. Ceterum graui implicitus morbo tandem reſipuit. Ergo raſo capillo, pro purpura, aſperam lacernam ſumit. Conſtantinoque Duca in Imperij faſtigium adſcito ipſe in cœnobium ſe recipit. Et pœnitentia felix non ſolùm vera extitit. Ibi recuperata veletudine, reliquam exegit vitam, priuatus melior, quam Princeps.

Diſpar Henrici Romani Cæſaris pœnitentia in pari aut etiam maiore ſcelere fuit. Id quod Abbarias, Epiſcopatuſque palàm nundinaretur, opima cœnobiorum ſacrarumque ædium prædia aſſeclis ſuis condonaret, decumas à Sacerdotibus exigeret, ab Alexandro II. Pontifice Romam ad cauſam dicendam citatus non paruit. Igitur à Gregorio VII. (is Ildebrandus olim Monachus fuit) piorum cœtu prohibitus eſt. At ille furens, in conuentu Vormacienſi Pontificatum Gregorio abrogauit. Et Cincius Præfectus Vrbis, Henrici, vt creditum eſt, impulſu Pontificem inſidiis exceptum in turrim incluſit. Sed vis in violenti hominis caput vertit, demumque Turris à populo Romano expugnata, ac ſolo æquata, Pontifex liberatus. Cincius deſecto naſo, non ſine ignominia relegatus. Inde in Concilio Lateranenſi Gregorius Sacris interdixit Henrico turbarum auctori, eius popularibus fidei ſolemniſque ſacramenti religione abſolutis. Ergo ille Germanis proceribus eius congreſſum auerſantibus, populiſque certatim deficientibus, conſternatus animi, vt cumque reſipuit, Protinus ad Canuſium, vbi tum Pontifex apud Mathildem diuerſabatur, venit vulgari habitu, nudis pedibus ſupplex veniam petiturus. Et ad portam oppidi ſub dio, *Sigon. lib. 9.*

perfrigida tempeſtate, ieiunus expectauit ad veſperā. Quod cùm iterùm, ac tertio fruſtrà feciſſet, quarto tandem die Pontifex Mathilde, & Azone eius viro deprecantibus, eum admiſit. Et iureiurando obſtrictum, ſe in Pontificis Romani poteſtate futurum, atque in Auguſtano Concilio obiecta crimina diluturum, abſoluit ſub ea conditione, vt niſi promiſſa feciſſet, ius amitteret regni. Quæ omnia Henricus prolixè recepit Pontificis genibus aduolutus. Vix aliæ vnquam pœnitentiæ ſpecie illuſtrior, ſi vera foret. Sed perfidia Cæſaris poſt veniam impetratam, ſatis oſtendit illa omnia vana fuiſſe, & temporis cauſa ſimulata. Dum Cæſaris maieſtas nefariis flagitiis exoleſcit, Robertus Viſcardus imperatoriis officiis fungebatur. Tarento, ac Bario potitus, Panormum, aliaque complura Siciliæ oppida barbaris ademit, ita Saraceni, Græcique, Sicilia, Italiaque expulſi omnes præter Sacerdotes. Exin Viſcardus Salernitano Principe debellato, Salerni etiam principatum ſuæ ditionis fecit. Nec in Italia ſolum Normanorum opes, ſed in Francia quoque & Anglia creuerunt. Gulielmus Normaniæ Rex ab Eduardo Angliæ Rege, propter affinitatem heres inſtitutus, in Angliam tum ingenti claſſe traiecit; & Ataldo adulterino Rege debellato, Anglia potitur. Ex eo Normani ſanguinis Reges Anglia habere cœpit.

Sigon. lib. 9.

Eadem porrò tempeſtate Græcorum opes magis etiam in Aſia à Turcis, quam in Italia à Normanis, debilitatæ fractæque. Conſtantius Ducas Græcorum Imperator cetera pius, ſed pecuniæ tenax, damnato belli ſumptu, bellicoſas nationes muneribus reprimere inſtituit. Itaque neglecta apud Græcos militari diſciplina Barbaris adeò extulit animos, vt Græci imperij prouincias impunè popularentur, Et Duca intra v I I I. annum

P4 Æmi. l. 3.

extincto,

extincto, Eudoxia Auguſta Romano Diogeni nupſit, qui collatis in Aſia cum Turcarum Sultano inſignibus, victus in poteſtatem Barbari hoſtis venit. Et iacens Auguſtus proculcatus ab eo pedibus fertur: Tyrius Antiſtes auctor eſt aſcenſuro in ſolium, deſcenſuroque barbaro Regi Auguſtum pro ſcabello fuiſſe, tanta eſt fragilitas maieſtatis humanæ. Romano Diogeni Michaël Ducas ſubl
ectus homo imbellis, & Muſis plus æquo deditus. Itaque dum is oblitus imperij operam dat condendis carminibus, Alphaſtal Turcarum Sultanus Græcas opes inuaſit armis & ab Helleſponto orſus Pontum, Bithyniam, Galatiam, Phamphiliam, Lyciam, Piſidiam, Lycaoniam, Cappadociam, Aſiam, Syriam, ipſamque Hieroſolymam ſubigit; anno eius ſæculi circiter LX. Igitur Ducas tamquam impar tanto imperio, infenſis proceribus faſtigio deiectus in cœnobium includitur. Nicephoro Botoniata ſubrogato. At Ducas profugus Gregorium VII. Pontificem, Robertumque Viſcardum in Botoniatam incitauit. Ergo Viſcardus confeſtim cum ingenti claſſe traiecit in Græciam. Et Gregorius ſupplici Auguſto opem Pontificis armis tulit, Nicephoro Botoniata è piorum cœtu ſegregato. Qui haud ita multo poſt ab Alexio Comuenno imperij faſtigio detractus in cœnobium compellitur, quo ipſe Ducam paulo ante compulerat: Nec melior cauſa, aut conditio Romani Cæſaris fuit. Gregorius quippe Pontifex Henricum Cæſarem iterum diuina omnia humanaque iura miſcentem, iterum anathemate ictum regni iure ac titulo exuit, Viſcardo patrono Eccleſiæ adoptato. Verùm dum Viſcardus fuſo, fugatoque ad Dyrrachium Alexio Comneno Græco Imperatore Theſſaliam ſubigit. Henricus infeſto agmine Romam petit, ea men-

Tyr. de bel. ſac. lib. 1.

te vt Clementem pſeudo-Pontificem in Romana ſede per vim collocaret. Ac primo ab inuicta Mathildis manu repulſus incepto deſtitit. Inde vrbe Leonina improuiſo aduentu occupata, Clementem in Petri ſede conſtituit. Eodem belli impetu Apoſtolorum Petri & Pauli ædes ab Henrico direptæ, & vrbs Romana per ciuium ſocordiam capta. Iamque ſumma vi oppugnabatur arx, cum aduentantis Viſcardi fama Cæſarem cum ſuo Pontifice coniecit in fugam. Belli vis in Romanos, qui pro Cæſare arma cœperant, verſa. Quibus prælio fuſis, vrbs à Viſcardo capta, ſed de ſontibus paternè magis, quàm hoſtiliter ſupplicium ſumptum. Pro corporibus tecta luerunt pœnas. A porta Flaminia ad ædem Diui Laurentij in Lucina, rurſus ab Amphitheatro ad Baſilicam Lateranenſem ſontium tecta conflagrarunt, ignem ſubiiciente Viſcardo. Qui Romanos Gregorio infenſos cernens eum ſecum deduxit Salernum. Itaque Clemens pſeudo-Pontifex à Romanis in vacuam ſedem receptus, ab eo Henricus appellatus Auguſtus. Nec impune Romanis fuit. Irato Dei numine dira lues vrbem inuaſit, faméſque atrox adeo, vt matres complures materna pietate exuta, liberis ſuis mactatis tolerare vitam ſuſtinerent. Subinde Clemens vrbe pulſus in Marſos exulatum abiit, & Gregorius Salerni ſupremum expleuit diem. Pontificem Viſcardus eſt ſecutus. Ducatus Apuliæ, Calabriæque, Rogerio eius filio per manus traditus. Nouum deinde obtrudendi, recuſandique ſummi honoris certamen traditur. Deſiderius cœnobij Caſſinatis Abbas ter cunctis ſuffragiis Pontifex creatus inſignia Pontificatus non prius accepit, quàm in conuentu Capuano, Epiſcopis, Cardinalibus, Rogerio Duce, Iordane principe Capuano ſimul ad eius pedes

pedes procidentibus, victa eius pertinacia eſt. Victor I I I. haud vano nomine appellatus. Ingenti exercitu in Africam tranſmiſſo, ingentem peperit de Saraceno victoriam. C. Barbarorum millia cæſa, oppida aliquot capta. Vrbanus inde I I. Pontifex Rogerio ducatum paterna Pontificali auctoritate firmauit. Henricum, omneſque eius fautores ignominia notauit, vetere anathemate renouato. Henricus porrò Vrbanum bello petens obuias habuit egregias Mathildis legiones, quibus prælio victus ceſſit. Mox à Conrado filio ex Pontificis auctoritate, Longobardiæ regno exutus exceſſit Italia. Quæ res non modò Italiæ otium, ſed etiam Hieroſolymæ libertatem peperit. Etenim Vrbanus I I. Pontifex Concilio in Gallia habito Chriſtianos Principes ad Hieroſolymitanum bellum accendit. Militiæ inſigne Crux purpurea dextro humero aſſuta, ex quo cruciatæ nomen factum. Principes expeditionis fuere ex Gallia Gothofredus, è Lotharingia gente, Dux Bullionis, cum duobus fratribus Euſtachio, & Balduino. Hugo Magnus Philippi Franciæ Regis frater: Robertus Normaniæ Dux, idemque frater Regis Angli, aliique complures. Ex Italia Bœmundus Tarentinus Princeps Rogerij Ducis frater, cum Tancredo ſororis filio, & Anſelmus Mediolanenſis Epiſcopus. Hic igitur cum ingenti exercitu Byzantium profectus, primum certamen cum Alexio Comneno Græco Imperatore init. Is quippe, vt erat ingenio ſubdolus, primò palàm, deinde clam conatibus obſtitit Latinorum. Sed experrecta vim, fraudemque virtus vicit. Ergo tranſmiſſo Boſphoro, Nicæam, atque Antiochiam ſubigunt, egregia vtrobique de Alphaſale Turcarum Sultano, qui primus Solymanus eſt appellatus, parta victoria. Ad vltimum non ſine

Ammo. lib. 5. Gul. Tyr. l. 1. & 2. Friſ. l. 7. Sigeb. chron. Paul. Æmil. l 4

manifeſta diuini Numinis ope, Hieroſolyma belli caput, vi capta eſt anno poſt Chriſtum natum circiter M C. Exin Hieroſolymæ regnum Gothofredo, cuius potiſſimum virtute vrbem receptam eſſe conſtabat, omnium conſenſu delatum, quanquam pius Rex nec inſigne, nec nomen regium vſurpare voluit, in ea vrbe vbi Dei filium purpurâ indutũ, & Regem per ludibrium meminerat appellatum. Antiochia Bœmundo, Edeſſa Balduino, Tiberias, & Galilæa Tancredo ceſſerunt. Cæteri Duces patriam Syriacis regnis, ac Satrapiis præoptantes cum ingenti gloria domum reuerterunt, Venetis, Piſanis, Genuenſibus, quorum claſſes magno vſui in bello fuerant, debita laborum præmia perſoluta. Haud ita multo poſt Hieroſolymam receptam, Toletum ab Alphonſo Caſtellæ, Nauarræ, Gallecięque Rege de Saracenis receptum eſt, regiſque eò ſedes reuocata. Henricus porrò ab Henrico filio, Germaniæque proceribus ex Romani Pontificis auctoritate regno ſpoliatus acie victus, captuſque ludibrio fuit. Eo namque mendicitatis ac miſeriæ ſuperbiſſimus ille Cæſar eſt redactus, vt ab Epiſcopo Spirenſi victum ſibi ad locum clerici in choro nequicquam peteret. Itaque ferâ, ſegnique ſubeunte animum pœnitentiâ, mœrore abſumptus cum dedecore & ignominia moritur, regni aut potius tyrannidis ſuæ anno L.

Rhoder. Tolet.

Per idem tempus Henricus alius è Gallia oriundus genere ac virtute clarus, ductâ in matrimonium Thereſia, Alphonſi VI. Caſtellæ Regis filiâ, dotis nomine Luſitaniæ Comitatum habuit. Is igitur, Saracenis magna ex parte eiectis aut domitis Luſitaniæ obtinuit principatum anno poſt Chriſtum natum circiter M C. quæ Luſitani regni deinde primordia fuere.

Eadem

Eadem tempeſtate Carthuſianus Ordo, & decennio poſt Ciſtercienſis inchoatus.

HENRICVS V.

A Chriſto nato anno M C V.

HENRICVS V. patre, auóque violentior paternorum ſcelerum, quorum vltor fuerat, æmulator extitit. Nam Romam progreſſus Paſchali II. Pontifice, Cardinalibuſque comprehenſis, per vim imperij titulos & ius deferendi Epiſcopatus, aliáque Eccleſiaſtica munera, quibuſcumque vellet, extorſit. Pontifex ergo poſt Henrici diſceſſum, in Concilio Lateranenſi illa omnia, quippe per vim expreſſa, irrita eſſe declarauit. *Sigeb. chron. Friſin. lib. 7. Sigon. lib. 10.*

Et Alexius Comnenus Græcus Imper. per legatos Imperij inſignia petiit, quamquam non impetrauit. Subinde Mathildis femina omni æuo memoranda, ditionem ſuam vniuerſam Apoſtolo Petro moriens legauit; pulchrius rata Diuos heredes habere, quàm homines. Id S. Petri patrimonium hodie appellatur.

Exin Romæ turbatum eſt. Gelaſius II. nouus Pontifex à Cincio Frangipanio ſiue Romano opibus præpollente malè acceptus Caietam profugerat; cùm Henricus ad vrbem profectus Mauritium Epiſcopum, à quo ipſe imperij titulos denuo acceperat, Pontificem obtrudendum curat. Ceterùm vtrique raptum decus in dedecus vertit. Henricus cum ſuo Pontifice in Conuentu Capuano ignominia notatus. Et pſeudo-Pontifex auerſo camelo impoſitus ludibrium vrbis fuit, in qua ſummum faſtigium inuaſerat. At Henricus gliſcentibus in Italia bellis velut

expergefactus, aliquando reſipuit. Itaque remiſſo Epiſcoporum, Abbatumque inſtituendorum iure, anathematis ignominia exemptus, bona fide cum Calliſto II. Pontifice redit in gratiam, ita demum pax Eccleſiæ reddita. Cæterùm ſuperbia cupidóque dominandi turbauit Italiam. Piſani & Genuenſes de Epiſcopo Corſicæ dando contendebant; à certamine dignationis ad bellum venitur; quod ingenti animorum, armorúmque contentione multos per annos vario euentu geſtum eſt, non ſine magna vtriuſque populi clade. At Rogerius Siciliæ Comes, Gulielmo Apuliæ Duce Byzantium nuptiarum cauſa profecto, contra ius faſque eius ditionem inuaſit; ac ſine certamine Apuliam, Calabriamque Siciliæ adiecit, magna conſcientiæ, famæque iactura.

Vil. lib. 7. 10.

Sigon. lib. 10. Per idem tempus Romæ egregium modeſtiæ certamen fuit. Calliſto rebus humanis exempto, diuiſis Cardinalium ſtudiis, duo Pontifices creati, Honorius & Cæleſtinus. Sed vterque pacem Eccleſiæ ſuæ prætulit dignitati, Cæleſtinus quippe Patrum pleroſque accedere ad Honorium cernens vltro ſe abdicauit. Et Honorius cum non omnibus Patribus ſuam creationem probari ſentiret, in cœtu Cardinalium ornatum Pontificium ſua ſponte depoſuit, Tanta hæc modeſtia etiam alieniſſimis conciliatis, ſummum illi ſacerdotium adfirmauit. Porrò Henricus Cæſar, pace, quoad vicit, ſanctè piéque culta, deceſſit principatus anno XXIV. hoc vno laudabilis, quod turpis impijque regni finem quæſiuit honeſtum piúmque.

Gulie. Tyr. P. Æmil. lib. 5. Henrico regnante Hieroſolymis, duo ſacræ militiæ Ordines inchoati, Templariorum, & Hoſpitaliorum, ſeu S. Ioannis,) qui peregrinorum hoſpitio, ſacrorúmque locorũ tutelæ deſtinati & rem Chriſtianam auxerunt in Syria, & ipſi

ingen-

ingentibus opibus aucti, pæne Reges ipſos opulentia vicerunt. His acceſſit tertius Ordo militaris Teutonicorum, à Teutonis ex ſuæ nationis hominibus inſtitutus, quem Paulus Æmilius ſub idem tempus, alij multò poſt extitiſſe tradiderunt. *P. Æmil. l. 5.*

LOTHARIVS II.

A Chriſto nato anno M CXXIX.

LOTHARIVS II. è Duce Saxoniæ Cæſar non virtute ſolum, ſed etiam pietate inſignis extitit. Nam ſimul regnum inijt, Pontifici Romano deditus acerrimum Eccleſiæ defenſorem futurum ſe profeſſus eſt. Quocirca Friderico, & Conrado, germanis fratribus, regni æmulis cùm premeretur, haud ægrè ab Honorio II. Pont. impetrauit, vt intentato anathemate, vtrumque à belli conſiliis abſterreret. *Sigeb. chron. Friſin. lib. 7. Sigon. l. 1.*

Eodem ferme tempore Alexio Comneno Ioannes Comnenus filius ſucceſſit. Qui multiplici de Turcis, Scythis, Seruijs, Hungaris parta victoria, Deiparæ, cuius ope vicerat, imaginem pro ſe triumphare voluit. Et illa triumpho decorata multiplicem ei reddidit materiem triumphorum. *Nicet. Cron. l. 1.*

Rogerius porrò ab Honorio II. Pontifice Dux Apuliæ, Calabriæque appellatus, & beneficiarius Romani Pontificis factus. At Piſani terra marique à Genuenſibus debellati conditiones à victoribus accepere; quarum præcipua illa fuit, vt ædes ſuas ad primam vſque contignationem demolirentur, quo ciuium elatos animos premeret humilitas tectorum. Magnus ſubinde motus Romæ exortus rem Chriſtianam concuſſit. Poſt deceſſum Honorij, Innocentius II. à maiore, ac meliore Cardinalium parte ſublectus erat, illo

loco

loco digniſſimus. Huic ab alijs Petrus Petri Leonis filius, obductus nobilitate, atque opibus pollens, Anacleto nomen factum. Fouit in primis Anacleti audaciam Rogerij Siciliæ Comitis infinita dominandi cupido. Namque is Roberto Principe Capuano Piſas ad Innocentium profecto, eius principatum occupauerat, ſimiliter vt paulo ante ducatum Apuliæ, Calabriæque. Itaque Rex Siciliæ, Dux Apuliæ Calabriæque, & Princeps Capuæ ab Anacleto pſeudo-Pontifice appellatus, viciſſim illi Epiſcopus, Abbatéſque ſuæ ditionis aggregauit. At Ludouicus Franciæ, Henricus Angliæ, & Lotharius Germaniæ reges à D. Bernardo Clareuallenſi Abbate conciliati, Innocentio fauebant, Itaque Lotharius Cæſar Genuenſium, Piſanorumque claſſe inſtructus Romam petit, & vrbe ſine certamine recepta, Innocentium in Lateranenſem reſtituit ſedem, ipſe Auguſtali diademate, ac titulo ab Innocentio inſignitus. Exin Longobardia, quæ Anacletum ſequebatur, à Lothario pacata. Protinus vis belli in Rogerium verſa. Qui multis acceptis cladibus, Campania. Apulia, Calabria exutus, tandem in Siciliam compellitur. Capuanus principatus Roberto veteri Domino reſtitutus. Ranulphus ex Germana nobilitate Dux Apuliæ datus. Ita Rogerius per ſcelus parta cum dedecore amiſit. Lotharius porrò pacata Italia ſanxit, vt in Longobardia Italici populi omnes vno iure ciuili Romano vterentur. Et eodem auctore in Italiæ gymnaſiis, maximè verò Bononiæ ius ciuile explicari cœptum. Subinde Rogerius, abſente Auguſto, Campania per vim recepta, Capuam cædibus & incendiis fœdat: Barióque expugnato, cuncta Apulia potitur, & quidem in præſentia impunè. Nam Lotharius in Germaniam regrediens repentino, exitialique morbo

ſub

ſub tugurio in ſylua deceſſit. Imperauit, annos XI. non bellica virtute magis quàm Christiana pietate inclytus.

Haud lætior per id tempus Ioannis Comneni Alexio geniti exitus fuit. In venatione prætereuntem aprum ferire feſtinans, ſagitta veneno illitâ vulnerauit manum: quo ex vulnere interiit, cùm præcidi ſibi manum à Medicis noluiſſet, negans (tantum imperiam vna manu regi poſſe.) Moriens præterito Iſaaco natu maiore filio, quod ferocem ingenio, atque impotentem iræ iuuenem minus aptum imperio iudicaret, Manueli Minori natu legauit imperium. *Nicet. l. 1 Tyr. l. 5.*

Atrocior ſubinde Fulconis Hieroſolymitani Regis in venatione caſus extitit. Is leporem forte obuium inſectans, ſubitâ equi ruinâ, præcipitatus terræ caput afflixit, cerebróque per nares, auréſque erumpente, In Reginæ oculis expirauit. Eadem tempeſtate Bernardi æqualis Rupertus Abbas, illuſtris fuit.

CONRADVS III.

A Chriſto nato anno MCXL.

CONRADVS III. interim Lotharij frater à Germanis proceribus Cæſar lectus, dum ſumma vi Henricum Saxoniæ Ducem premit & propinquos ſuos extollit, ingens in Germania concitauit bellum. Quo ille bello diſtrictus Romam ad capeſſenda imperij inſignia venire non potuit. Et Innocentius II. Pont. Rogerio Siculo Regi quod Caſſinas monaſterium diripuiſſet, infenſus ei primo ſacris interdixit. Deinde etiam bellum ipſemet intulit, ſed pari euentu, atque olim Leo Pont. Normannis Dum Rogerium in Gallutio caſtro obſidet, à *Sigeb. chron. Friſin. l. 7. Sigon. l. 11.*

Gulielmo eius filio circumſeſſus ipſe capitur. Deductus inde Neapolim, magnificéque à Rogerio cultus, tandem eum cõtracta ſolutum noxa, Siciliæ Regem, Ducem Apuliæ & Calabriæ Capuæque Principem appellat. Ita Beneficiarius Pontificis ex hoſte factus. Nouum exin bellum excepit maiorum cauſa turbarum. Tiburtes aliique Latini populi à Pontifice Romano iam pridem defecerant: poſtquam interdicto non mouebantur, ventum eſt ad arma.

Tiburtes igitur acriter obſeſſi, eruptione facta Romanos adoriuntur incautos, eoſque fuſos fugatoſque exuunt caſtris. Ceterùm maiore inde belli mole conterriti, facta deditione, veniam à Pontifice impetrant. Sed Romanorum ira ab hoſte in Pontificem vertit. Certatim, ciues ab Innocentio deſciſcunt, & veterem libertatem capeſſunt. Extẽplo priſci magiſtratus reuocati, Senatus reſtitutus. Sola ſacrorum procuratio Pontifici relicta. Quæ res & Innocentio mortem ex mœrore peperit, & ceteros deinceps Pontifices vſque ad Clementem I I I. exercuit. Inter hæc Romani inexpiabili odio bellum Tiburtibus mouent. Nec ante vrbis excidium, finis bellandi factus. Inde ſuperbiâ inflati, Conradum Cæſarem per Legatos, ad accipienda ab eis Auguſtalia inſignia inuitant. Cæterum eorum vanitas à Cæſare irriſa, Legatioque repudiata. Et Eugenius I I I. Pontifex, Tiburtibus, aliiſque Latinis populis, in Romanos concitatis, vanos eorum ſpiritus fregit.

Per idem tempus, Henrico I. Anglorum Rege, ſine liberis mortuo, Stephanus, genere Francus, Henrici ſorore genitus, ſubrogatur: ita Angliæ regnum à Normanis tranſiuit ad Frãcos. Triſtis deinde fama Edeſſæ, cunctæque Meſopotamiæ à Turcis ſubactæ, Eugenium III. Pontificem perpulit, vt ſacrum bellum indiceret. Pręcipua

cipua in eo D Bernardi opera enituit. Is Conradum Cæſarem, & Ludouicum V I I. Galliæ Regem ſui ardoris impleuit. Moles erat belli tanta quæ totum , Orbem terrarum ſubigere poſſe videretur:ſed hominum ſiue incuria,ſiue diſcor dia ad nihilum recidit. Itaque Damaſco fruſtra oppugnata,irrito incepto diſceſſum eſt. Felicius in Occidente aduerſus Saracenos geſta res.Alphonſus Henricus Dux Luſitaniæ Eborã vrbẽ regiam, Olyſipponem , aliaque Luſitaniæ oppida de Saracenis recepit.Inde cæleſti viſa,oblataque Chriſti crucifixi ſpecie erectus & ab exercitu Rex ſalutatus cum Iſmaële, aliiſque Saracenis Regibus acie conflixit , diuinaqne ope hoſtem profligauit.Itaque victoriis ingens ab Alphonſo Rege Caſtellæ, cuius beneficiarius erat , Rex Luſitaniæ appellatur.At ille Luſitaniæ regnum Romanæ ſedi ſtipendiarum fecit. Rogerius porrò rex Siciliæ Manueli Comneno (Ioanne genitus erat)Græco Imp.ob legatos contra ius gentium violatos ingenti claſſe intulit bellum. Nuda erat ob Quæſtoris imperatorij parſimoniam Græcis claſſibus ora maritima.Itaque ſine magno certamine Corcyram , Thebas, Chalcidem capit. Ex Græcia nulla præda nobilior, deportata , quàm ſerici artificium,quod,vt pleræque artes:ex Græcia in Italiam accerſitum eſt,artificibus inde traductis,anno eius ſeculi circiter L. Porrò Conradus Cæſar Apulium bellum meditans iureiurando confirmauit ſe primo quoque tempore in Italiam tranſiturum.Sed repentino morbo extinctus documento fuit,quàm humana conſilia à diuina prouidentia pendeant. Deceſſit anno ſui principatus x i v. rex omnino pius ; ſed fortis magis, quàm fortunatus Illud in Conrado nouum,quod ſanus & incolumis regalia inſignia Friderico fratris filio reliquit, paruum filium ſuum eius fidei commendans.

Eodem

Eodem regnante litteræ, quæ à Barbaris conculcatæ iacuerant, oculos aliquando tollere cœperunt. Itaque in Græcia Euſtachius interpres Homeri; in Hiſpania Auerroes, Auicenna, & Rabbi Moſes; in Francia Hugo, & Richardus à S. Victore; in Germania Otho; Epiſcopus Friſingenſis; in Italia Gratianus, Petrus Lombardus, & alij extiterunt.

FRIDERICVS.
ÆNOBRADVS.

A Chriſto nato anno. MCLIV.

Abbas Vrſper. Radeui l.2. Sigeb. chron. Ariſt. de geſt. Frid. Sigon. l.12.

FRIDERICVS ÆNOBARBVS (Barbaruſſa vulgo dicitur) è Sueuiæ Duce Cæſar, nobile ſane, priumque regni ſui rudimentum poſuit. Traducto in Italiam exercitu, turbata Mediolanenſium armis pacauit Italiam. Inde Viterbum ab Adriannm IV. Pontificem adiens Pontificiæ maieſtatis ſpeciem renouauit; Aduentanti Pontifici obuiam pedibus prodiit, & deſcendentis ex equo ſtapedam tenuit manu. Porrò ad vrbem cum Pontifice progreſſus, eluſis Romanorum legatis Auguſtales titulos deferentium, ab Adriano Pontifice in æde Apoſtoli Petri Romanus Imperator appellatur abſente populo Romano, Romaniſque deinde domitis in Germaniam remigrauit. At Gulielmus Siciliæ Rex Rogerio patre importunior, Epiſcoporum ſuorum conſecrationem Pontifici ereptam vindicabat ſibi. Nec anathematis fulmine ictus reſipuit, ſed irritatus Pontificiam ditionem inuaſit armis: Tandemque Pontifex bello feſſus pace facta Gulielmum ad pedes prouolutum in gratiam recipit, eidemque beneficiarium Romanæ ſedis ſe profitenti paternos titulos firmat. Inde

viterbum

Viterbum profectus ædes inibi Pontificias condidit, deſiderium Pontificis populo Romano facturus. Mediolanenſes interim finitimas vrbes armis oppreſſerat. Itaque à Federico Mediolanum circumſeſſum, ciues ferro, fame, peſtilentia domiti in fidem Auguſti venerunt. Sunt qui tradunt primores vrbis ad victoris iram placandam maxime humili habitu ad Federicum in caſtra proceſſiſſe: illum tam inſigni humilitate motum, & ciues vrbi, & vrbem ciuibus conſeruaſſe; hinc Humiliatorum Ordinem natum. Atrox inde ex paruis initiis inter Auguſtum ac Pontificem orta diſſenſo ingentium malorum cauſa, & origo fuit. Federicus ab Alexandro III. Pontifice petierat, vt Rauennæ Antiſtitem ab ſe deſignatum conſecraret. Id cùm non impetraſſet, totum ſe à Pontifice auertit. Et Gibellinorum, & Guelphorum nominibus ex veteri Germaniæ diſcordia repetitis, peſtiferas factiones tota Italia excitauit. Qui Auguſti partes ſequerentur, Gibellini: qui Pontificis, Guelphi appellati. Nec eo contentus Pontificatum Alexandro III. abrogat, & Reges Franciæ, Angeliæ, Hiſpaniæ ad victorem pſeudo-Pontificem venerandum inuitat. Sed apud pios Reges plus religio, quàm gratia valuit. Itaque Ludouicus Franciæ, Henricúſque Angliæ Reges apud Troiacum oppidum Alexandro venienti præſto fuere. Ac dextra læuaque frenum equitantis Pontificis pedes ipſi tenentes eum ad deſtinatum hoſpitium perduxere: qua ſpecie Pontificiæ maieſtatis non alia auguſtior viſa. Subinde Alexander Romanorum animis per legatum delinitis, vrbem, Pontificiamque ditionem recepit. Et Gulielmus Bonus nouus Siciliæ Rex, miſſis ad Alexandrum legatis, ſe Pontificis beneficiarium profeſſus omnibus eum rebus impensè iuuit. Ænobarbus interim Mediolano

diolano euerſo, & ſacris trium Regum Magorum reliquiis Coloniam deportatis, Brixianis, Placentinis, Bergomatibus, Bononienſibus domitis, Germanos Præfectos dederat. Quorum iniuriis irritatæ ciuitates ex compoſito ab Ænobardo deficiunt,& Præſidibus eiectis, veteri inſtituto Conſules creant.Cæterùm Tuſculani Germanis auxilis ſubnixi Romanis arma inferentibus ingentem intulere cladem, & Latinis populis in prædæ ſocietatem vocatis, populabundi in vrbis mœnia peruenere. Per eam occaſionem Ænobardus Vaticana æde per vim potitus Paſchalem ſpeudo-Pontificem in Petri ſede ſtatuit. Nec læta victoria Germanis fuit. Fœda lues maximam exercitus partem, ac primæ nobilitatis Duces abſumpſit.Deum Vicarij ſui vltorem oculos aperuiſſe ſentires. Exin cùm nihil aduerſus conſpirantes Longobardiæ ciuitates proficeret, quod aliæ alijs venirent auxilio,Ænobarbus deſperata regni Italici poſſeſſione,remigrat domum In eius contumeliam noua vrbs à fœderatis ciuitatibus condita, cui ab Alexandro, Pontifice Alexandriæ nomen factum. At Federicus Mediolani magnificẽtius inſtaurati fama excitus cum inſtructiſſimo exercitu ad eius excidium redit.Extẽplo fœderati coniunctis armis animiſque occurrunt hoſti. Collatis ſignis, Germani diuina ope cæſi, Aquila Imperatoris capta; Imperator ipſe ſuffoſo equo pæne oppreſſus. Hæc

Abbas Cæſaris clades finem attulit Longobardiæ cladi-
Veſp.chr. bus,& initium otij paciſque. Tandem Federicus
Neub.l.3 non cum hominibus, ſed cum Deo bellare ſe
Plat. ſentiens,pacem denique cum Alexandro fecit. Et
in Al.Io. Venetias ad eum profectus,pedem Pontificis ve-
Villa l.7. nerabundus oſculo contigit. Et aſcenſuro in
8. equum ſtapedam tenuit Auguſti in colendo Pon-
Sig.l.13. tifice, ſubmiſſio Romanorum ſuperbiam fregit.

Itaque

Itaque Alexander Romam regreſſus, non vrbi ſolùm, ſed vniuerſæ Italiæ priſtinum reddidit decus. Ante omnia tollendi in poſterum ſchiſmatis cauſa, ſanxit vt Pontifex creatus ratus non eſſet, niſi minimum duas tertias ſuffragiorum tuliſſet partes. *Nicet. chron. lib. 2.*

Annus erat eius ſeculi LXXX. quo Manuel Græcus Imperator deceſſit, pietate; humanitate, munificentia egregius. Deuictis Hungaris, Deiparam Virginem Ioannis patris inſtituto triumphantem ipſe ouans ſecutus eſt. Balduinum III. Hieroſolymæ Regem, eundemque generũ ſuum, cui citato ad curſum equo brachium fregerat, humaniſſimè fouit. Quippe ipſe Auguſtus poſito genu afflictum Regis brachiũ ſua manu curauit, nec curationem deſeruit, quoad ille planè conualuit, adeò amor vicerat maieſtatem. Inde Sultano Iconienſi ſuos theſauros oſtentans iubebat eum ſumere quicquid liberet. Cùm is ſe eo contentum fore diceret, quod Auguſtus dediſſet, Manuel vniuerſos theſauros ei dono dedit. Cæterùm Chaldæorum ſcientiæ (ſi ſcientia potius eſt, quàm credularum mentium ludibrium) & Aſtrologorum prædictionibus deditus fuit. Sed vbi XIV. annis ante præſtitutum ab illis vitæ finem, adeſſe ſupremum diem ſenſit, Patriarchæ admonitu chirographo ſuo Aſtrologorum damnauit artem, & moribundus pullum monachi habitũ pœnitentiæ indicium ſumpſit. Hæc inter Saladinus genere Turca, nouus Sultanu Ægypti, Calypha interfecto, inuaſit imperium: ita Ægyptus in Turcarum venit poteſtatem. Et Saladinus ab rebus ſecundis ferox, Syriam inuaſit. Itaque Balduino, Hieroſolymitano Rege victo, captóque, bellum circumferens, pleraque oppida, ipſamque Hieroſolymam in deditionem accepit, anno ferme XC. quàm recepta de Barbaris fuerat. *Gul. Tyr l. 9.*

fuerat. Nec minorà Græcis, quàm à Turcis per id tempus edita ſtrages eſt Latinorum. Alexius Comnenus Manuelis Imperatoris filius, hereſque Ludouici Franciæ Regis filiam ſibi deſponderat. At Græci Latinos ab Auguſto impenſius coli indigne ferentes, Andronicum exulem Alexij patruelem in ſpem imperij accerſunt. Qui tyrannide occupata, Auguſtum interficit. Protinus in Latinos, qui Byzantij verſabantur, rabies vertit. Legatus ipſe Pontificis, Sacerdotes, ac plerique Latinorum cæſi, vt ne ægris quidem in Noſocomio cubantibus tẽperaretur. Ceteri Turcis in ſeruitutem addicti. Super hæc omnia mortuorum cadavera ſepulchris eruta, & per vias tracta, execrandum ſpectaculum præbuere. Nec impune Andronicus Tyrannus, & ipſe in crudelitatem effuſus, Græcorum plurimos rerum nouarum ſuſpectos quà vinculis, quà morte mulctauit. Ad vltimum per popoli ſeditionem regni faſtigio deturbatus, omnique contumeliæ genere oneratus ludibrio fuit, quibus modo terrori fuerat. Demum in foro inter duas columnas capite in terram verſo ſuſpenſus à furente populo gladiis confoditur. Cæterùm inter tot contumelias, cruciatúſque magnitudo animi enituit inuicta. Vna in tot malis Andronici vox audita: *Domine Miſerere.*

Chron. l.2. Paul. Æm. l.6. Sigon. l.14. Sabel. Chron. l.2.

At Romæ Clemens III. Pontifex, pace cum Romanis facta, ſacram expeditionem vrgere inſtitit. Nec fruſtrà. Ex Anglia, Francia, Sicilia, Italia ingentes copiæ, inſtructiſſimis Danorum, Friſonum, Ollandorum, Genuenſium, Piſanorum, Venetorum claſſibus tranſmiſerunt.

Et ipſe Federicus Auguſtus iam ætate grauis cum robore Germanici exercitus, in Syriam profectus Iconienſi Sultano acie ſuperato, Iconium capit. Sed ſiue fluminis, in quod refrigerandi per æſtum corporis gratia deſcenderat, cæcis vorticibus

Paul. Æm l. 6. Abbas Vrſper. chron. Gul. Neub. l.4. Gul. Tri. l. 18.

bus hauſtus, ſiue equi ruinâ oppreſſus exanimatur anno imperij ſui XXXVI. egregia ſane animi indole Imperator, qui virtute gloriáque Germanos Auguſtos omnes facile ſuperaſſet, ſi Othones potius in tuenda, quàm Henricos in oppugnanda Eccleſia eſſet æmulatus. Philippus deinde Franciæ, & Richardus Angliæ Reges cum ſuis exercitibus ſecuti. Et Richardus Cyprum ſubegit, captæque Ptolemaïdis præcipuum decus tulit. Saladinus Ægypti Calipha prælio victus, aliquot de Turcis oppida recepta. Ceterùm orta inter Reges vetera odia retractantes diſcordia domum vtrumque reuocauit. Richardus vanum Hieroſolymitani regni titulum, Cypro inſula à Vidone Rege emptum, pro præda retulit. Hic exitus tertij belli ſacri fuit, Deo non tam Turcarum immanitati, quàm Chriſtianorum Principum diſcordiæ infenſo.

Sunt qui per id tempus Teutonicorum militum Ordinem à Germanis in Syria inſtitutum tradant bellicis operibus, atque opibus inſignem. *Radeuicus. l. 2. & 3.* Eadem ferme tempeſtate duo ſacræ militiæ Ordines in Hiſpania extitere, Calatrauæ, & ſancti Iacobi rebus geſtis aduersùs Mauros inclyti. Itemque Hiſtorici aliquot floruerunt. Radeuicus, qui Federici Ænobarbi ſcripſit Hiſtoriam, & Conradus Abbas Vrſpergenſis, qui Chronicon texuit.

Hæc inter Iſaacus Angelus Græcus Cæſar, qui *Chron. l. 2.* Andronico Tyronno ſucceſſerat, luxu diffluere cœpit, & ad menſæ, aulæque magnificentiam ſacratè templis vaſa detraxit, omnia Deo, & Cæſari licere dictitans. Ergo vltore Deo magnas à Barbaris accepit clades: tantóque eis ludibrio erat, vt diuturnum illi imperium palàm optarent. Ad vltimum ab Alexio fratre, quem à Turcis redemptum conſortem Imperij fecerat, regno, ac luminibus

nibus eſt orbatus,& in vinculis habitus, vt ſuperioris ætatis ſcelera captus oculis & videret meliùs, & lugeret.

Porrò Conſtantia, Virgo Deo ſacra, Gulielmi Siciliæ Regis conſobrina, atque heres, Clementis I I I. Pontificis permiſſu, Henrico Cæſari Ænobarbi, filio nupſit. De quibus nuptiis Ioachimus Abbas vaticinatus dicitur, eas funeſtam Italiæ facem parituras. Iam Tancredus Rogerij Regis ex pellice nepos, faudre Siculorum regnum Siciliæ obtinebat, cùm Henricus in Italiam ingentem traduxit exercitum, regnum dotale recepturus.

HENRICVS VI.

A Christo nato anno M C X C.

Ante.p.3 tit.9. Sigeb. chron. Sigon. lib. 15.

HENRICVS VI. à Cæleſtino I I I. appellatus Auguſtus, Ænobardo patre truculentior fuit. Campaniæ oppidis pluribus receptis, Neapolim fruſtra obſedit. Atrox lues in caſtris orta obſidionem ſoluit. Inde Tancredo Siliæ Rege vita functo, reparat exercitum, & Genuenſium, Piſanorumque claſſibus fultus Caietam, Neapolimque in fidem accipit. Cætera inde prona fuere. Meſſana, Catana, Syracuſæ vi captæ. Sybilia Regina cum nouo Rege in deditionem accepta. Denique Panormo expugnata, & Conſtantia in matrimonium ducta, Rex Siciliæ ſalutatur. Ceterum repente è Rege Tyrannus extitit. Direptis per calumnias, & ſupplicia ciuium bonis, ſacras ædes per ſacrilegium expilauit. Exin ditionem Pontificiam pene omnem in ſuam redegit poteſtatem: Alexium quoque Comnenum Græcum Imp. ſtipendiarium fecit. Ceterum X. imperij anno nondum expleto, mortalibus immortalibuſque inuiſus morbo ex venatione contracto ceſſit è vita, Tyrannus veriùs quàm

quàm Auguſtus. Meliore fama Saladinus Chriſtiani nominis terror, paulo ante deceſſerat. Quippe in eius funere, vt ipſe iuſſerat, ſignifer interiorem eius tunicam lancea ſublimen prætulit, clamitans id vnum Saladinum domitorem Orientis ſecum ex tantis opibus auferre, ſpectaculum Chriſtiano magis Rege, quàm Barbaro dignum. Porrò Innocentius III. Pontifex Henrico mortuo, Æmiliam, Picenum, Vmbriam recepit armis. Inde Conſtantiam Auguſtam, & Federicum eius filium Siciliæ Reges appellat, ducatu Apuliæ, & Principatu Capuæ adiectis. Itaque Conſtantia moriens, Innocentium Federici pupilli tutorem inſtituit. Qui ſumma cum tutelæ laude pupillum Regem impensè fouit, quàm funeſtum Ecclesiæ anguem ſinu foueret, ignatus. *Paul. Æmil. l. 6*

Qartum ſubinde ſacrum bellum ſuſceptum, quod in Græcum imperium vertit. Balduinus Flandriæ Comes, aliique Franci proceres Innocentij hortatu ſacræ militiæ nomina dedere. Hi Venetorum claſſe, & auxiliis aucti Alexium Iſaaci Angeli filium extorrem obuium habuerunt. Cuius ingentibus promiſſis onerati Byzantium petunt. Ibi ingens Græcorum exercitus à non magna Francorum manu cæſus. Byzantium torpentibus Tyranni fuga, & deſperatione ciuibus captum. Alexius puer paternum in regnum reſtitutus. Alexius Comnenus Tyrannus fuga elapſus Trapezuntem ſe recepit, ibique Trapezuntij imperij fundamenta iecit. Ceterum dum Alexius puer promiſſum Francis, Venetiſque aurum exigit, Myrtilus vnus è Græcis proceribus, Alexio per ſeditionem populi obtruncato, tyrannidem inuadit. Igitur vrbs regia à Francis denuò expugnata. Græcum Imperium procerum conſenſu Balduino Flandriæ Comiti delatum. *Paul. Æmil. lib. 6.* *Chron. lib. 3.*

K

Rediit Orientis imperium ad Latinos anno poſt Chriſtum natum circiter M C C. Balduinus igitur beneficij memor, omnes Ægei, atque Ionij maris inſulas, ipſámque Cretam attribuit Venetis. Ex proceribus Francis Gothofredum Athenarum,& Achaiæ Principem, Bonifacium ex Montisferrati Marchione Theſſaliæ Regem conſtituit, & Balduino Auguſtalia inſignia ab Innocentio miſſa; contráque ab Auguſto Græcia ad Romani Pontificis auctoritatem reuocari cœpta. Ceterùm Balduinus Adrianopolim obſidens commiſſo prælio,in Myrtili Tyranni poteſtatem venit, à quo cum cruciatu necatus dicitur. Ei Henricus frater ſubrogatus Aſiatico bello impensè fauit. Eodem ferme tempore Conſtantinopolis à Francis capta, & Bæticæ pars ab Hiſpanis Alphonſi nobilis Caſtulonenſium Regis ductu, recepta.

Rodr. Tolet. lib.8.

OTHO IV.

A Chriſto nato anno M C C I X.

Sigon. lib. 15. Æmi. lib.6.

OTHO IV. Auguſti diademate & titulo ab Innocentio III. decoratus, Imperatorum deterrimus fuit, breuiſſimúſque. Is Pontifici, à quo in eo faſtigio poſitus fuerat, infenſus, Pontificiam ditionem inuaſit. Inde regnum Siciliæ Pontificis fidei tutelæque commiſſum contra fas occupare inſtitit. Igitur ei vertente anno in Concilio Romæ habito imperium eſt abrogatum, atque ignominia anathematis addita. Et Germani proceres Pontificis auctoritatem ſecuti Fridericum, ſeu,vt alij, Federicum Regem Siciliæ,Cæſarem creant. Nec defuit ira diuini Numinis. Otho multis vel in Italia vel in Germania attritus cladibus, in Saxoniæ latebram ſe recepit,vbi haud ita multò poſt obiit ex mœrore.

Inter hæc Ioannes Richardo fratre interfecto, regnó

regnóque Angliæ per parricidium occupato infamis, rem Anglicam infeliciter geſſit: eius odio Normania, tota in fidem Francorum venit, quæ res deinceps multorum fuit cauſa bellorum. At Ioannes exhauſto bellis ærario, opes Deo ſacras inuaſit, Pontificio anthematis fulmine contempto. Tandem bellicis cladibus, maliſque victus aperit oculos, pacem à Pontifice orat. Nec fefellit. Pontificis legatum proſtrato humi corpore excepit; & regium inſigne ad eius poſuit pedes. Ad hæc priuatus quinque dies exegit. Sexto demum die diadema beneficij loco recepit à Legato. Ergo beneficiarium ſe Romani Pontificis profeſſus, Angliam, Hyberniamque Romanæ ſedi ſtipendiarias fecit. Subinde Ionnocentius deceſſit, non minus factorum gloria, quàm Pontificatus diuturnitate memorandus. Multæ religioſorum hominum familiæ illo Pontifice inſtitutæ, reſtitutæve, Almæ Trinitatis, ſeu Redemptionis Captiuorum Cruciferorum, Heremitarum S. Auguſtini, Carmelitarúmque, vt vitæ innocentia ſub Innocentio reuixiſſe videatur. Innocentium ſecutus Honorius, multarum rerum quæ illo Pontifice ortæ erant decus tulit. Inſtituta SS. Dominici, & Franciſci Pontificali auctoritate comprobauit. Petrum, Antiſſiodorenſem tertium à Balduino, Orientis Imperatorem cum coniuge Romæ Auguſtalibus decorauit inſignibus, parem deinde Federico Cæſari honorem.

Ceterùm Antiſſiodorenſis Auguſtus Dyrrachij inter epulas Theodori fraude extinguitur. Cui Robertus filius ſucceſſit, Veneto nomini adeò deditus vt Venetorum Ducem chariſſimum imperij Collegam appellaret. Qui Romæ Auguſtus ab Honorio Pontifice appellatus haud diu ſuperſtes fuit.

HORATII TVRSELLINI, E' SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER IX.

FEDERICVS II.

A Chriſto nato anno MCCXI.

Anto.p.3 tit.19. Æmi. lib. 6. Sigo.l.15. 16.

FEDERICVS II. interim Ænobarbi nepos, improbitate cum auo, & Henrico patre certauit. Imperij titulis ab Honorio III. honeſtatus, in Pontificiam ditionem impetum fecit. Itaque ei decus & nomen Auguſti idem

idem qui decrat, aboleuit, adiectáque ſolemnis ignominiæ nota, interdixit piorum congreſſu, ſacriſque. Interim Andreas, Hungariæ Rex, & paterno voto, & Honorij Pontificis hortatu cum Bauariæ, & Auſtriæ Ducibus profectus in Syriam, aduerſus Turcas bene pugnauit. Ceterum omnibus in ſpem recipiendæ Hieroſolymæ erectus, in ipſo operum limine finem belli quæſiuit: nam vt primùm Iordanis aquâ corpus abluit, veluti voti religione abſolutus, belloque perfunctus, exercitum deportauit. At Brennus Cypri, & Hieroſolymæ Rex nouis Francorum, Germanorum, Italorum, Anglorumque auxiliis fultus Damiatam celeberrimum Ægypti emporium cepit. Bellum inde ad Chayrum, regiam vrbem promotum. Sed inundata Nili emiſſariis caſtra neceſſitatem impoſuere victoribus, vt Damiatâ relictâ, ipſi incolumes abirent. Brennus porrò Romam aduectus, Honorio Pontifice auctore, Io'en filiam ſuam Hieroſolymæ Reginam appellatam, Federico Cæſari in matrimonium dat, ea mente, vt ille dotali regni titulo auctus, maiore animo ſacrum capeſſeret bellum. Hinc Siciliæ Reges Hieroſolymitani regni titulum habuere. At Federicus tandem Gregorij IX. Pontif. impulſu cum exercitu profectus in Syriam, vrbem Hieroſolymam à Sultano non armis, ſed auro recepit, anno eius ſeculi circiter XXX. Itaque maiore fama, quam gloria reuectus è Syria, haud ægre veniam à Pontifice, & imperij titulos impetrauit. Ceterùm breui ad ingenium rediit, & Pontifici infenſus, Guelphorum, Gibellinorumque factionibus longo interuallo reuocatis, fœdum in modum lacerauit Italiam. Ad hæc Beneuento, Caſſinatoque cœnobio direpto, Rauennam in ſuam redigit poteſtatem. Saraconis, quorum opera, aui inſtituto, vſus erat in

bellis, Nuceriam attribuit, quæ deinde Saracenorum eſt appellata. Cardinalium complures, qui Gregorio Pontifice extincto, Romam ad comitia tendebant, forte in itinere interceptos in cuſtodiam tradit. Inde Eccleſiæ orbitatem ſuam occaſionem ratus, Flaminiam & Æmiliam occupat, Bononiáque expugnata, Gymnaſium transfert Patauium. In vltimum venerat diſcrimen Romana res, niſi Balduinus Cæſar Orientis opportunitate mira veniſſet in Italiam. Huius rogatu dimiſſi á Federico Cardinales. Innocentius IV. Pontifex creatus. Qui comperto Federicum ſibi domi foriſque inſidias ſtruere, in Franciam tendit Ibi in Concilio Lugd. Federico ius imperij, ac titulum abrogat Cardinalibus: deinde, vt eum Ordinem auguſtiorem faceret, rubri galeri inſigne dat, anno eius ſæculi circiter XLV. Inter hæc Federicus Parmam obſtinata obſidione cinxit; haud dubia ſpe victoriæ. Tenuit obſidio biennium. Tandem eruptione à Parmenſibus facta, Cæſar funditur, ſtriſque omnis opulentiæ plenis exuitur. At ille velut re bene geſta, inter ſpadonum, & pellicum grèges vitam egit, bellicum dedecus domeſtico probro cumulans.

Paul. Æm. l. 7. Sabel. Eadem tempeſtate Tartari, gens Scythica, Hoccotæ Regis ductu, maximis agminibus inundarant Aſiam, Europámque. Iámque Perſide ſubacta, victores cum litteris ſuperſtitionem victæ gentis hauſerant, ac totam ferme Aſiam vſque ad Tanaim amnem, qui Aſiam, Europámque medius interfluit, victoriis emenſi, per Poloniam, Hungariámque populabundi ad Auſtriam vſque peruenerant. Igitur Innocentius tantæ peſti obuiàm eundū exiſtimans, egregios viros è Franci-

Paul. Æm. l. 7. ſcana, Dominicanáque familia ad efferatas Barbarorum mentes Euangelio mitigandas deſtinat. Nec ſpes fefellit. Mago, ſeu Meto nouus eorum

Rex

Rex Chriſtianis initiatus eſt ſacris. Subinde affertur Parthos patria ſede à Tartaris pulſos in Syriam penetraſſe; & Hieroſolyma capta, dirutáque auguſtiſſimum Chriſti ſepulchrum indignis modis polluiſſe. Hæc fama Ludouicum IX. Franciæ Regem ſanctitate inclytum ad maturandum iter in Syriam accendit. Extemplo igitur ingenti claſſe clauſtra Ægypti aggreditur. Et Satrapa debellato, Damiata potitur. Protinus ad Chayrum belli moles tranſiit. Iamque acciſæ erant cladibus Ægypti Calyphæ vires, cùm caſtra Francorum ex locis paluſtribus lues inuaſit, quæ ipſum quoque corripuit Regē: Itaque malis victus, captuſque conditiones accepit, vt tradita Damiata, incolumem deportaret exercitum. Inter quæ Federicus è longinquo luxú, velut alto excitus ſomno impium Pontifici intulit bellum, & Pontificiæ opes ad vltimum periculi venerant, cùm Federicus, haud dubia ſuperûm ira, atroci morbo, ſeu potius Manfredi filij dolo extinguitur. Imperauit annos XXXII. Imperatoris nomine, quo bis iure exutus eſt, prorſus indignus.

Federico II. imperante, Gregorius IX. Decretalium auctor, & Innocentius IV. earumdem interpres, Vincentius Beluacenſis Theologus, & Hiſtoricus copioſior, quàm elegantior. Alexander Alenſis egregius Theologus, Albertus Magnus non ſua doctrina, quàm Thoma Aquinate diſcipulo clarior, Alphonſus Caſtellæ Rex celeberrimus Aſtrologus, extiterunt.

Meliore fama Theodorus Laſcaris, qui Auguſto titulo aſſumpto, Græci imperij reliquias tutabatur in Aſia, quàm Federicus Cæſar deceſſit, Diuino quippe fretus Numine, aduersùs ingentes Turcarum copias manu pugnauit ingenti periculo, ſed proſpero euentu. Sultano ipſo, à quo ex equo præcipitatus fuerat, obtrunca- *Nicet. Gregor. l. 1. & 2.*

ſo, eius caput lancea præferens inſignem peperi de Turcis victoriã, adeò illos Ducis caſus conterruit. Nec partæ gloriæ Laſcaris diu ſuperſtes fuit. Huic Ioannes Ducas, Ducæ Theodorus Laſcaris filius ſubrogatus. Is moriens Ioanni filio principatum, & Michaëlem Palæologum tutorem reliquit, qui per occaſionem tutelæ, principatum ſibi vendicauit. Eodem ferme tempore, Theodorus Angelus Theſſaliæ regno, Rege abſente, potitus eſt. At Manfredus Federici ex pellice filius, ne gratuitum foret parricidium, paternum regnum per tutelæ ſpeciem, dum Conradus frater regni heres è Sueuia veniret, occupauit. Conradus quippe falſis Manfredi criminibus irritatus, Campanis, Neapolitaniſque bellum intulit: quo bello Neapolis & Capua mœnibus nudata eſt. Aquinum etiam incendio fœdatum. Exin Conradus ipſe morbo, ſeu (quæ ſuſpicio tenuit) veneno fraude Manfredi dato abſumtus. Manfredus igitur regnum per vltimum ſcelus partum pari ſcelere augere inſtitit. [Nuce-
Sabel. rini Saracenorum copiis ſubnixus inuadit Pontificiam ditionem. Cæterùm à Pontificio legato Germanicis copiis repreſſus eſt. Eccelinus quoque (Azolinum alij vocant) Patauij Tyrannus, ob res impiè, nefariéque geſtas, ab Alexandro IV. Pontifice anathemate notatus pœnas luit crudelitatis ſuæ. Namque à Marino Turriano, Mediolanenſium Duce fuſus, & graui vulnere ſaucius fuit. Itaque cladis ignominiæque impatiens conſutum reſcidit vulnus, dignáque Tyranno morte deceſſit. Ciuitates tyrannidis iugo liberatæ, libertate frui cœpere ſub tutela Pontificis.

Æmi. lib.6. Alexander igitur, pacata Italia, ad Hieroſolymam recipiendam curas intendit, lætis ſubinde
Sabel. nunciis excitatus. Meto Tartarorum Rex iam Chriſtianus Holoni fratri Hieroſolymitanam expeditio

peditionem deſtinarat. Is Babylone (Baldacam appellant) potitus, Calypham Mahometanæ ſectæ Antiſtitem in ſuo theſauro deſtitutum fame necauerat Iámque vniuerſa Perſide, ac Meſopotamia ſubacta, Hieroſolymam belli caput petebat. Sed orta inter Venetos, Genuenſeſque diſcordia ſpem pæne exploratam ſacræ vrbis recipiendæ primò morata eſt, deinde diſcuſſit. Quippe Venetos inter, & Genuenſes mercatores controuerſia de templo, quod in vrbe Ptolemaide commune habebant, exorta, ingens inter duos potentiſſimos Italiæ populos bellum excitauit, *Ibidem.* quod cum magno, & ipſorum, & rei Chriſtianæ detrimento, per plures ætates geſtum eſt, adeò ancipiti Marte, varióque belli euentu, vt propiores victis fuerint, qui vicerunt. Byzantina res, vt quæ harum ciuitatum viribus nixa ſtabat, primã huius diſcordiæ cladem accepit: Michaël quippe Palæologus Genuenſi claſſe ſubnixus, Byzantium ciuibus prodentibus cepit. Et Balduinus Latinus Auguſtus à Veneta claſſe nudus deſperatis rebus profugit: ita Conſtantinopolitanum imperium rediit ad Græcos, anno ferme LX. quàm ad Latinos abierat. Subinde Palæologus Cæſar Venetorum armis fractus labare cœperat, cùm Genuenſes ſeu Venetorum odio, ſeu ſpe præmiorum laboranti tulerunt opem. Ab his repulſa Veneta vis: imperium Palæologo firmatum. Genuenſibus Chios inſula merces data. Inde bellum in Syriam tranſiit, Venetus Ptolemaïdem tenebat, Genuenſis Tyrum. Proinde quicquid Chriſtianorum in Syria fuit, in duas factiones abiit: & arma quæ in ſacrum bellum deſtinata erant, in ciuile verſa, alieniſſimo quidem tempore. Halon quippe Metonis Tartari Regis frater (vt ſupra dictum eſt) acciſis Turcarum viribus, Syriam receperat, iamque Hieroſolymam

Barbaris adimere; & Chriſtianis reddere moliebatur. Ceterùm dum res, Chriſtianis armis cunctantibus trahitur; Halon Hetonis morte ad fraternum regnum reuocatus abſceſſit.

Io. Vil. l. 6. 7. Inter hæc Manfredus Siciliæ Tyrannus Picenum Saracenis copiis occuparat. Igitur Vrbanus IV. Pontifex Francorum armis, qui ad Syriacum bellum nomen dederant, Saracenos Piceno præcipites agit. Mox Carolum Comitem Andegauenſem, eundemque D. Ludouici Regis fratrem ad ſpem euocat Siculi regni. Dum Carolus expectatur, noua Reipublicæ forma Romæ inchoata eſt, abſente Pontifice. Brancaleo ciuis Bononienſis, Senator populi Romani cum ſummo imperio factus. Et regionatim magiſtratus creari cœpti cum poteſtate vitæ neciſque. Itaque vt Andegauenſis Comes Romam venit, Clementis IV. Pontificis rogatu, Senatorium munus tantiſper obiit, quoad Hieroſolymæ, Siciliæque, quo nomine etiam Neapolitana ditio continebatur, Rex eſt à Pontifice declaratus. Onus ei cum imperio impoſitum, vt XI. aureorum millia Romanæ ſedi quotannis penſitaret. Carolus igitur regni titulo nitens in Manfredum ducit. Ad Beneuentum collatis ſignis cum hoſte confligit. Tyranno victo, cæſoque, regno potitur. Inde Conradinum Germaniæ Regem (is Siciliæ regnum Conradi patris iure ad ſe trhaebat) nouum hoſtem in Hetruria nactus, in inſidias mira arte pellexit. Ibi Conradinus victus, poſteaque Neapoli cæſus: ita demum pax Italiæ parta.

Paul. Æmil. l. 7. Sab. l. 1. Subinde Agabas Tartarorum Rex (Halonis Reges is filius, hereſque erat,) Ægyptiorum Calypha victo, Hieroſolymæ recuperandæ animum adiecit. Ergo literis ad Pontificem, Chriſtianoſque Reges datis, omnium ad ſacrum bellum erexit animos. Primus Ludouicus Franciæ Rex in

Africam,

Africam ſoluit eo conſilio, vt Tuneto, quod fraterno Siciliæ regno infeſtum erat, expugnato, cum ſuis, fraternisque copiis in Syriam pergeret. Læta belli initia. Carthago in fidem accepta. Tunetani Regis vires acciſæ. Iamque vrbs circumſeſſa deditionem ſpectabat; cùm ſæua in Francorum caſtris orta lues pium quoque Regem abſumpſit. Enituit in eo anceps diuinæ prouidentiæ vis: quippe hic exitus in ſpeciem funeſtus auxit magis, quàm imminuit eius ſanctimoniæ famam. Funeſtis regia morte caſtris Carolus Siciliæ Rex ſuperuenit; qui barbarum Regem malis domitum, ſtipendiarium fecit, aditu in Africam Euangelij præconibus patefacto. Porrò Gregorius X Pontifex indicto Concilio Lugdunenſi, pleróſque Chriſtianorum Principum conciuit. Adfuerunt frequentes. Nec Palæologus Græcus Imperator defuit, Græcique Antiſtites, & Tartarorum proceres nonnulli. Ibi Græci, Palæologo auctore, de Spiritu Sancto Latinis aſſenſi, Romanum Pontificem communem humani generis parentem agnouerunt. Tartari ſacro baptiſmate expiati. Palæologo Græcum imperium adiudicatum.

Eadem tempeſtate Thomas Aquinas, & Bonauentura, duo duarum familiarum lumina enituere.

RODVLPHVS.

A Chriſto nato anno MCCLXX.

RODVLPHVS interim à Germanis proceribus poſt varia multorum annorum certamina, Cæſar creatus, nihil ferè memoria dignum geſſit, magis quàm quòd Boëmiæ Regem bello victum cepit, atque in ſeruilibus miniſteriis *Alber. Argent. Io. Vill. lib. 7.*

habitum in regnum reſtituit, Filia Bona VVenceſlao eius filio in matrimonium data. Nec defuit Cæſari occaſio rei bene gerendæ in Italia. Carolus Siciliæ Rex, idemque Senator Populi Romani Romæ omnia ad arbitrium ſuum adminiſtrabat. Itaque Nicolaus I I I. Pont.ex familia Vrſina comprimendæ eius arrogantiæ, Rodulphum Cæſ. euocat in Italiam: eique Etruriæ adminiſtrationem Carolo ademptam tradit. Ceterum cunctante Rodulpho, Nicolaus repentina morte diſcedit. Pontificem cetera egregium nimius ſuorum amor inuiſum aliis fecit. Et odium in propinquos eius erupit. Poſt eius deceſſum Cardinales Vrſini in vinculis habiti. Vrſus Viterbij prætura deiectus eſt. Secutus inde Martinus I V. Carolum Siciliæ Regem in gratiam recepit, conceſſitque Populo Romano, vt è ſuo corpore binos crearent Senatores. Palæologum inde Græcum Auguſtum, qui contra decreta Concilij Lugdunenſis Græcos ab Rom. ſedis auctoritate diſcedere paſſus eſſet, anathemate perculit. Subinde Petrus Aragoniæ Rex, Ioanne Prochytæ olim Domino inſtigante, Siciliæ Regnum velut hereditarium Conſtantiæ vxoris ſuæ (ea Manfredo genita erat) vi, aut fraude recuperare ſtatuit. Fraus prior interuenit: Ioanne Prochyta impulſore. Meſſanæ, Panormique coniuratio facta aduerſus Frãcos. Igitur ipſo die Chriſto reſuigenti ſacro Siculi ſigno veſpertini officij dato, ex compoſito arma capiunt: Francoſque omnes, nullo ætatis, ſexuſve diſcrimine occidione occidunt. Hinc Siculæ Veſperæ in prouerbium abiere, funeſtæ victis, non admodum honeſtæ victoribus. Protinus Arragoniæ Rex cum ingenti claſſe Panormum profectus, ingenti totius inſulæ concurſu Rex Siciliæ ſalutatur. Inde cùm Carolus maritimis, terreſtribúſque copiis ſupe

Io. Vill. lib.7.

ſuperior Inſulæ immineret, Rex Hiſpanus præſens periculum noua arte diſcuſſit, Carolo ad equeſtre paucorum certamen Burdegalæ prouocato, eluſóque. Adhæc Rogerius Lotius claſſis Hiſpanæ perfectus Carolum Claudum Caroli Regis filium, iuuenem improuidum haud procul Neapoli ad certamen elicuit, cumque nauali prælio victum cepit, priuſquam pater, qui haud longè aberat, cùm regia claſſe adeſſet. At Matrinus Pontifex, Petrum Aragoniæ Regem, quòd Siciliam contra ius faſque occupaſſet, regio titulo exutum hoſtem Eccleſiæ iudicauit, eiuſque res occupandi fecit volentibus poteſtatem. Quæ ille contemptim eludens, patrem duorum regnorum, maríſque Dominum ſe appellabat. Sed Pontificiæ notæ contemptor non diu felix, aut ſuperſtes fuit. Philippus Pulcher Rex Franciæ infeſto exercitu in Hiſpaniam tranſgreſſus Tarraconenſibus bellum intulit. Milites omnes velut ſacra militias, crucibus inſignes erant. Nec tantum in ſpeciem pium, ſed etiam felix bellum fuit. Perpinianum finitimaque oppida in fidem accepta: ora maritima quà vi, quà metu ſubacta, Petrus Rex viribus impar hoſtem captabat inſidiis: ſed fraude patefacta, periculum in auctores vertit. Inſidiatores Hiſpani inſidiis à Franco excepti, cæſique. Rex ipſe vulneratus irato Deo, haud ita multo poſt extinguitur, amiſſo etiam auito regno, pro aduentitio, quod nefaria fraude quæſierat.

Io Vill. l.7.

Paul. Æmi.l.8.

Io.Vil.l.7

Exin Honorius IV. ex familia Sabella, vir ſapientia inclytus aduersùs Ferdinandum Siciliæ Regem per legatum bene pugnauit. Vidonem Feltrium acie ſuperatum, Flaminia expulit. Rodulphus porrò Cæſar, ſcriba ſuo in Italiam miſſo, ciuitatibus Etruriæ venalem propoſuit libertatem. Itaque Lucenſes, Florentinique empta libertate,

Sigo l. 16. & 17. bertate magiſtratus ſibi, & vexiliferum creaue-re. At Piſanorum opes, accepta ad Lamellam inſulam ſuprema à Genuenſibus clade, concide-runt. Pace deinde inter Iacobum Aragoniæ, & Philippum Pulchrum Franciæ Reges facta, Caro-lus Claudus è cuſtodia dimiſſus Romam venit. Ibi à Nicolao I V. Pontifice diadema, & regni Siculi titulum ſumpſit, materiam belli aduersùs Hiſpanum. Eademque tempeſtate bellum inter Eduardum Angliæ, Philippumque Franciæ Re-ges ortum, Chriſtianam rem in Syria funditus perdidit. Calypha Ægyptius ſimul Tartarorum metu ſolutus, ſimul Chriſtianorum principum fretus diſcordia, Tripolim, ipſamque Ptole-maïdem cepit, diruitque, tectiſque ac mœnibus ſolo æquatis, fundamenta quoque murorum ab imo molitur, ne quod Chriſtianæ rei ac nominis veſtigium extaret in Syria. Annus ipſe XCI. eius ſeculi erat quo eodem anno, ac pæne menſe, natalis Deiparæ Virginis domus, deficiente cul-tu ex Aſia in Europam cæleſtium miniſterio tranſiit. Quæ primo in Dalmatia, inde quadri-ennio poſt in Piceno conſedit. Ædi miraculis, & opulentia inclytæ à Laureta ſiluæ eius, quam inſedit, domina, Lauretanæ nomen inditum.

Per idem tempus Ordo ſeruorum Deiparæ (Seruitas appellant) inſtitutus extremis Rodul-phi Cæſaris temporibus, qui cum XIX. impe-raſſet annis, ceſſit è vita. Per idem quoque tem-pus extitit B. Clara à Montefalco.

ADVLPHVS.

A Chriſto nato anno MCCXC.

Alber. Argent. S. Au. p. 3 ADVLPHVS Cæſaris nomen potius, quam Cæſar, Rodulpho ſublectus eſt eodem fer-

me:

me tempore, quo Nicolao IV. Cæleſtinus V. ex Anachoreta Pontifex Max. Qui cum tanto oneri ferendo eſſe ſibi non videretur, ſingulari exemplo ſummum ſacerdotium poſuit, ad quod tuendum deeſſet animus: ſubrogatus ei Bonifacius VIII. qui ſancti viri virtutem ærumnis exercitam illuſtrauit. A Cæleſtino Cæleſtinorum diſciplina orta, quam magnopere eius mors euidentibus nobilitata miraculis auxit. Memorabile deinde Iacobi Siciliæ Regis factum traditur. Hic Alphonſi fratris Aragonenſe regnum adeptus Siciliam Carolo Regi, & filios obſides reddidit. Ceterùm Federicus Iacobi frater certior factus, Siculos extrema pati potius, quàm Francorum imperium, paratos; eò cum claſſe contendit: ſummiſque incolarum ſtudiis acceptus Rex ſalutatur. Sed in Sicilia populorum voluntas vim iuris obtinuit; in Flandria vis pro iure fuit. Philippus Pulcher, Rex Francus Flandriam partim vi, partim metu per Carolum Valeſiium fratrem ſubegit, Flandriæ Comite cum liberis in fidem acceptis. Et Albertus Rodulphi Cæſaris filius Adulphum Cæſarem prælio victum pariter vita exuit, regnoque, cùm is regnaſſet ferme ſexennium.

Io. Vil. l. 8. Plati. in Cæleſtino.

ALBERTVS.

A Chriſto nato anno MCCC.

ALBERTVS inde Cæſar fuit, cuius principatus initio, ingens ac diuturnus terræ motus concuſſit Italiam. Quo terrore, & ſimul imminentibus Orbi cladibus motus Bonifacius Pontifex auertende diuinæ iræ ſecularem annum (Iubilæum vacamus) inſtituit Apoſtolorum Petri, & Pauli ædes ritè adeũtibus delictorum omnium veniam:

Io. Vil. l. 8. S. An p. 3. Alber. Argent.

cibus omni ope repreſſa eſt. Inter hæc Carolus Valeſij Comes Calabriam, à Federico Siciliæ Rege occupatam recepit armis: Federicumque ad leges accipiendas compulit, vt inſula contentus continentem Carolo Claudo cederet. Porrò Claudus pace parta, Saracenos, Nucerinos diuitiis præpollentes magna ex parte ad Chriſti pellexit fidem. At Bonifacius Pulchro Franciæ Regi iratus, quod velut ſede Apoſtolica vacante, ad Conſilium appellaſſet, eum anathemate percuſſum regni iure ſpoliauit: quæ res in Pontificis caput vertit. Sara Columna vnus è Romanis proceribus deformatus, atque eiectus à Pontifice apud Pulchrum erat. Hic igitur Regis inſtinctu Anagniam, vbi tum erat Pontifex, ſeruili habitu venit, & noctu à ſuæ factionis hominibus receptus per vltimum nefas Bonifacium Pontificem comprehendit, Romamque perducit in vinculis; vbi ille non multo poſt tempore mœrore deceſſit, exitus vtique Pontificali faſtigio indignus. Certè Auſonenſis Epiſcopus vir ſanctitate inclytus vaticinatus dicitur. Enimuero peſtiferum id gaudium Franco Regi futurum, quippe imminere ipſi, ſobolique eius ingentes clades, ac dedecora ab irato Deo, cuius Vicarium tam atroci iniuria deformaſſet. Prædictionem comprobauit euentus. Tres deinceps eius filij regnum adepti, qui magnis afflicti cladibus ſine ſtirpe periere. *Paul. Æm. l. 8.* *Plati. in Bonifacio.* *Paul. Æm. l. 8.* *S. An. p. 3*

Eadem tempeſtate illuſtres doctrina viri Florentiæ præcipuè floruerunt. Accurſius iuris ciuilis conſultiſſimus, Dantes Aldigerius Poëta, Etruſcis carminibus clarus, & Ioannes Villanus hiſtoricus non ignobilis. Horum æqualis Nicephorus Calliſtus hiſtoricus, & Ioannes Scotus fuit acumine ingenij, & doctrinæ ſubtilitate nulli ſecundus.

Benedictus porrò XI. Pontificiam maieſtatem

exemplo

exemplo ſanciendam ratus, Franciæ Regem, Saram, ceteroſque nefarij ſceleris participes ignominia notatos ſacrorum fecit exortes. Ceterum Rex veniam orans in piorum cœtum receptus, eóque deprecatore, etiam aliis venia data. Subinde Clemens V. abſens Pontifex creatus Cardinalibus Lugdunum excitis, Pontificiam ſedem in Franciam tranſtulit anno eius ſeculi V. Deo id cordi non fuiſſe, multis prodigiis declaratum ferunt. Super cetera Laterana Baſilica ſedes Rom. Pont. (incertum quo caſu) deflagrauit. At Clemens Sardiniam à Saracenis occupatam Federico Aragonenſi Regi conceſſit vindicandam armis. Eadem tempeſtate Albertus Cæſar à Ioanne fratris filio, cuius oppidum occuparat, interemptus eſt anno principatus ſui x. ſublectus Cæſar Henricus Comes Lucemburgenſis. Et Clemens Pontifex vltro ei detulit Auguſtalia inſignia tradenda Romæ, qui honos ante id tempus eſt habitus nemini. Ioannes quoque Alberti percuſſor cùm à Pontif. veniam pœnámque petiiſſet, ad Henricum Cæſarem eſt reiectus: cuius iuſſu Monachorum ſepto clauſus vitam reliquam egit. Et Monaſtica vita dignum tanto parricidio ſupplicium iudicatum. At Carolus Rex moriens regnum Roberto filio natu minori legauit. Nam Martellus natu maior in Hungaria regnum materno iure debitum quærens, vitam amiſerat. Carolus autem, Martelli filius, regnum Hungaricum iure auiæ adeptus obtinebat.

HENRI

HENRICVS VII.

A Chriſto nato anno MCCCX.

HENRICVS VII. Cæſar Romam petens turbauit Italiam, Matthæum, ſeu Maffeum Vicecomitem Gibellinarum partium Principem ab exilio reuocatum, Vicarium ſuum Mediolani reliquit, Vidone Turriano Guelpho regimine vrbis amoto. Inde ex omnibus pene Longobardiæ oppidis Guelphos eiecit, Gibellinis reſtitutis. Itaque Clemens Pontifex veritus ne Cæſar Romam occuparet abſente Pontifice Roberti Neapolitani Regis fidei vrbem commendat. Henricus igitur à Legato Pontificis appellatus Auguſtus, Roberto Regi abrogat regnum. Iamque Federicus Rex Siciliæ Henrico fœderatus, Roberto bellum intulerat, totiuſque Neapolitani regni fides nutabat, cùm Henricus ipſe belli auctor Roberto, & Florentinis exitium minitans ad Bonum conuentum Etruriæ oppidum non ſine veneni ſuſpicione deceſſit, anno quàm Cæſar lectus erat, VI. Cum belli concitatore bellum extinctum. Subinde in pleriſque Longobardiæ ciuitatibus, qui præpollebant opibus, principatum occuparunt. Scaligeri Verona, Paſſerini Mantua, Cartarij Patauio potiti. Per id tempus Dulcinus cum Margarita coniunge promiſcuos ferarum ritu concubitus in Longobardiam inducebat. Iamque fœda peſtis, libidinis dulcedine, ſerpebat latius, & licentiæ Ducem ingentia agmina ſequebantur. Igitur ſcelerata manus à Legato Pontificis armis opreſſa. In duces atrocia edita exempla.

Alb. Arg S An p. 3 Io. Vil. l. 8. Paul. Æmil. l. 8.

Io. Vil. l. 8.

Haud pari laude Pulcher Fracorum rex Templarios, eorum opulentiæ inhians extinxit. Multi auctores

Plati. in Cle.

P. Æ. l 8. I. Vil l. 8 S. Ant. p. l.

auctores ſcribunt falſis Pulchri criminibus Templarios in Francia circumuentos conflagraſſe. Regem in illorum opes pene regias inuaſiſſe. Ceterum Templariorum Ordo abolitus: prædia Hoſpitalariis ſancti Ioannis à Clemente Pontifice attributa. Qui opibus aucti in inſula Rhodo, quàm de Turcis ceperant, ſedem poſuere. Inde Rhodij equites appellati, qui nunc ſunt Melitenſes. Sub idem tempus in Luſitania aduerſus Saracenos nouus Chriſti militum Ordo natus, & Templariorum opibus locupletatus.

Platin in Gle. Io. Vil. l 8. Paul. Æmi. l. 8 Sabel.

Veneti porrò, Ferraria dedentibus ciuibus in fidem accepta, non interdicto ſolùm, ſed etiam grauiſſimis in negotiatores edictis à Pontifice malè mulctantur, & à legato Pont. victi Ferraria expelluntur. Tandem malis feſſi pacem, veniamque à Clemente nequicquam petitam Franciſci Danduli memorabili patientia impetrarunt. Is quippe collo catena inſerta tamdiu ad menſam Pontificis iacuit, donec mitigata eius ira ignominioſam patriæ aboleret notam. Ex eo Canis Dandulo cognomen inditum. Et hæc humilitas illi ad ſummum in Veneta ciuitate faſtigium viam fecit.

Æmil. l. 8.

Per idem tempus Ludouicus Hutinus, Pulchri Regis Franci filius, patri ſucceſſit, qui regnum Nauarræ maternam hereditatem creuerat, Francicique regni opes auxerat. Ceterum diuiſa Germanoruum procerum in Cæſare creando ſtudia diuiſerunt imperij vires. Duo erant Cæſares paribus ſuffragiis lecti, Ludouicus Bauariæ, & Federicus Auſtriæ Duces, qui ingentes conciuere turbas.

LVDOVICVS

LVDOVICVS
BAVARVS.
A Chriſto nato anno MCCCXV.

LVDOVICVS Cæſar, cognomento Bauarus, inita cum Matthæo Vicecomite ſocietate, Genuam bello premebat, vt Gibellini exules reſtituerentur. Obſeſſi Ioannis XXI. Pontificis qui ſedem Auenione locauerat, implorare fidem, opemque. Igitur Ioannes poſtquam denunciatio nihil proficiebat, Bauarum, & Vicecomitem ſolemni ignominia notatos perſequi cœpit armis. Interim Fraterculi (hi errore ducti opes, purpuram, dominatum à Sacerdotibus aliena eſſe docebant) Occha Franciſcano Theologo ſubnixi Bauarum Cæſarem ſui furoris impleruntt, Pontificem, à quo ipſorum hæreſis damnata erat, vltro hæreſis arguentes. Illi igitur, victo captoque Federico imperij æmulo, Romam venit. Ibi cum in cœtu Populi Rom. Ioanni XXI. Pontificatum nequicquam abrogaſſet, Petrum Corbarium Franciſcanum Pontificem legit, Nicolaus V eſt appellatus. Ab eo Bauarus Auguſtalibus inſignibus ornatur. Ceterum captus honos vtrique probro fuit. Pſeudo-Pontifex Piſis à Bonifacio Piſano Comite comprehenſus in catenis Auenionem ad Pontificem mittitur: & Pſeudo-Auguſto imperium à Pontifice abrogatum. *Alber. Argent. I. Vil l. 9. S. An. p. 3* *Io. Vil. l. 10.*

Per eadem tempora Matthæus Vicecomes Mediolanenſem, Paſſerinus Bonacoſſus Mantuanum dominatum occuparunt. Maſtinus, & Albertus Scaligeri fratres ex Eccelini Tyranni latrocinio Veronenſem tyrannidem obtinuerunt Caſtrucius capitali ſuplicio exemptus à ciuibus, exacto Vgacione Tyranno Lucenſem tenuit principatum. In Pontificia quoque ditione noui repente *id. l. 11.* *id l. 12. & 13.*

repentè Domini exorti. Caleortus Malateſta Arimini, Franciſcus Ordelaphus Foroliuij, Manfredus Fauentiæ, Polentanus Rauennæ. Ferraria ab Eſtenſibus occupata. Bononia pulſo Pontificis Legato, in libertatem aſſerta Tanti Gallicana manſio Pontifici ſtetit. Itaque tam triſti nuncio mœſtus Ioannes Pont. moritur, maxima auri
Io. Vi. l. 9 ſumma in theſauris relicta. Sunt qui tradunt ad
id. l. 9. XX. talentorum millia fuiſſe, hoc eſt, ad ducen-
& 10. ties quinquagies centena millia aureorum noſtratium.

Per idem tempus Florentini à Caſtrucio, inteſtiniſque diſcordiis fatigati, ſeſe Carolo Duci Calabriæ, Roberti Neapolitani Regis filio dederunt. Ludouicus Gonzaga Paſſerino Bonacoſſo Mantuæ Domino interfecto, dominatum occupauit. Canis Scaliger, Veronæ Dominus, Patauio de Carrariis in deditionem accepto, Taruiſioque expugnato, moriens Maſtinum filium heredem reliquit. At Galeatius Matthæo Vicecomite natus paterno principatu deiectus, ſub Caſtrucio mœrens obiit, Azone filio ad ſpem Mediolanenſis principatus relicto. Porrò Caſtrucius Lucæ Dux à Bauaro appellatus: idemque Piſarum & Piſtorij Dominus cum de Piſtorio triumphans Lucam iuiſſet, à Legato Pontificis anathemate ictus interiit Et eius filij paternis opibus à Bauaro, cuius cauſa Pontificem offenderat, ſpoliati. Iſabella Angliæ Regina Franci Regis fratris ſui pecunia, & Allandi Ollandiæ Comitis neri copiis vſa; Eduardum II. Angliæ Regem, virum ſuum adulterum cepit, & quia reſipiſcere noluit regno ſpoliatum in vinculis habuit, Edoardo filio in regnum adſcito.

Nec minor in Græcia per id tempus, quàm in
Chal. l. 1. Italia rerum eſt facta conuerſio, Andronicus, Palæologi filius, damnata ſuorum popularium fide,

Tarta

Tarraconenſes aduersùs Turcas condnxerat. Qui cum ſtipendiis fraudarentur, Athenarum Duce debellato, Thebas, Athenáſque ſuæ ditionis fecere. Et Andronicus Auguſti nepos in imperij conſortium ab auo adſcitus, conſortis impatiens auum debellatum in ordinem cogit, anno principatus L. At ille, amiſſis mœrore luminibus, mẽtis oculos aperuit. Itaque cùm tonſus in monaſterium includeretur, illam miſit plenam moderationis) vocem: (Conuertere anima mea in requiem tuam.) At per occaſionem diſcordiarum inter auum & nepotem Auguſtos, Turcarum opes creuere. Othomanus Artoguli Regis filius Pruſam Myſiæ caput, magnâmque Aſiæ partem ſubegit, anno eius ſeculi circiter x L. Manſit deinceps omnibus Turcarum Regibus cognomen Othomani.

Inter hæc Scaligerorum opes in Italia creuerunt ſupra quàm finitimis tutum eſſet. Maſtinus Canis Veronæ, Patauij, Taruiſiique Domini filius atque heres, paternæ ditioni Viceriam, Brixiam, Bergomum, Parmam, Lucámque adiecerat. Felix, ſi ſtatuiſſet rebus ſecundis modum, Iamque Boëmicis auxiliis ſubnixus, Venetiis imminebat, cum cummune periculum finitimos ad ſocietatem belli compulit. Ergo Veneti Petri Rubri Parmenſis egregij Ducis opera, Patauium, & Taruiſium, Luchinus Vicecomes(hic Azoni fratris filio in principatu ſucceſſerat) Brixiam Bergomumque Scaligero adimunt. Victo ita pax data, vt quod quiſque cepiſſet, retineret, ipſe Verona, Vicentia, Parma Luca, contentus eſſet. Pacata Italia, Benedictus X I. Pont. Legatum ad componendas res vrbanas deſtinat Romam. Ibique Franciſcum Petrarcham Poëtam nobiliſſimum in Capitolium triumphali pompa inuectum laureâ donati iubet. Inde Luchino Vicecomiti,

Gulielmo

Gulielmo Gonzagæ, Maſtino Scaligero, Obicioni Eſtenſi principatus ratos facit. At Bauarus Cæſar gratiam Pontifici relaturus, dominatum à priuatis in Pontificiæ ditionis oppidis partum pro imperatoria poteſtate ratum eſſe iuſſit. Et malus auctor iniuſtis dominis pro bono auctore fuit. Viterbij Vicanus, Cæſenæ Sinobaldus, Vrbini Feltrius, Piſauri Malateſta, Camerini Varanus, alij alibi Principes extiterunt. Ortum inde bellum inter Florentinos Piſanoſque pæne in caput eorum qui arma intulerant, vertit. Valterus Dux Athenarum à Roberto Neapolitano Rege Florentinis auxilio miſſus pæne exitio fuit. Nam ad ſedandas ciuiles diſcordias conſeruator Reip. conſtitutus, dominatum occupare cœpit. Vrbem vtique tyrannide oppreſſurus erat, niſi Angelus Acciaiolus Florentinus Antiſtes concitatis ad tuendam libertatem ciuibus, Tyrannum expuliſſet. Cæterùm multitudo rerum nouarum cupida, nobilitátem regimine ciuitatis amotam exegit vrbe. Maior ſubinde regnum Neapolitanum diſcordia agitauit. Robertus Rex Claudi filius ſine virili ſtirpe moriens Ioannam ex filio neptem heredem reliquerat. Ea Andreæ Caroli Hungariæ Regis minori filio deſponſata erat: ſed nouo ſponſo per inſidias interfecto, nupſerat Ludouico patrueli ſuo Tarentini Principis filio, Igitur Ludouicus Hungariæ Rex infeſto exercitu in Italiam venit, indignam filij necem vlturus. Regnum Neapolitanum à Regina, nouóque Rege deſtitutum ſine certamine ſubigit. Ceterum deinde Clemente VI. Pontifice deprecante, regnum Ioannæ Reginæ ab Hungaro redditum.

Io. Vil. l. 12.

Io. Vil. l. 12.

At Orchanus, Othomano genitus, per Andronici Cæſaris ſocordiam, Nicæam, ipſamque Nicomediam Bithyniæ caput vi cepit. Nec ita multo

Chalc. l. 1.

multo poſt Andronicus cùm neglectis medicorum præceptis, vberiore victu, noxiiſque cibis vteretur, vrgente morbo, temeritatem morte luit, anno quam imperare occeperat x x. Moriens Ioanni (Caloioannem alij appellant) paruo filio regnum legauit, ad[illegible]antacuzeno tutore.

Eadem tempeſt[illegible]cha, Litanus, Ducandus, Gregorius A[illegible]nſis extiterunt.

CAROLVS IV.

A Chriſto nato anno MCCCL.

CAROLVS IV. Boëmi Regis filius Cæſar creatus haud indignum ſe parto titulo præ- *Albert.* *Io. Vil.*
buit. Inter principatus eius initia, Nicolaus *S. An. p. 3*
Rentius (Calarentium appellabant) ſcriba populi Romani, multitudine ad ſpem libertatis erecta, Tribunitium nomen, ac poteſtatem Imperatoriam inuaſit. Inde omnes ferme Italiæ populos libertatis dulcedine delinitos perpulit, vt pacem ab eo, amicitiámque peterent. Cæterùm res maiore animo quàm conſilio mota, vt breui creuerat, facile corruit VII. menſe, quàm Tribunatum acceperit; vnam ciuitatis Romanæ factionem amplexus, offendit alteram. Igitur cùm ruinæ proximus in lubrico ſtaret, ad Carolum Cæſarem in Germaniam tendit, ſocietatem eius & amicitiam petens. At ille turbulentos ciues minime fouendos ratus, Tribunum vinctum ad Clementem Pontificem mittit Auenionem. Ibi importunus ille vindex libertatis in vinculis habitus: rebus vrbanis compoſitis, populo Romano bini Senatores redditi.

Eodem ferme tempore Roma liberata eſt, & Conſtantinopoli tyrannide oppreſſa: Catacuzenus Ioannis pueri tutor ſub ſpecie tutelæ inuaſit

imperium; & per annos XVI. pro Imperatore ſe geſſit, peioribus etiam artibus, quam quæſierat, firmans tyrannidem, Amicitiam quippe affinitatémque cùm Orchane Turcarum rege iunxit, filia illi in matrimonium collocata, ingenti cum Græciæ malo. Nam B[illegible]s amicitia cum Græcis inuadendæ Græci[illegible] occaſio fuit.

Porrò Clemens VI. [illegible]ogatu Populi Rom. ſecularem Iubilæi celebritatem ad quinquageſimum annum reuocauit, egitque anno eius ſeculi L. Ceterum eam celebritatem deformauit lues, quâ non alia fœdior ac funeſtior memoratur. E Scythia in Græciam tranſgreſſa, inde Illyricum emenſa Italiam peruaſit, trienniόque præcipuas funeribus exhauſit vrbes, vix centeſimo quoque ſuperſtite. Diceres Italiam etiam ſanctiſſimo illo tempore ciuilibus bellis deditam pœnas luere temeritatis ſuæ. Ita lue ſequeſtra, ceſſatum ab armis eſt. Inter quæ Clemens Auenionem ab Ioanna Regina Neapolitana emptam Pontificiæ ditionis fecit. Bononiam à Ioanne Vicecomite Luchini fratre ademptam amiſit. At Carolus Cæſar ad Vrbem profectus, & à duobus Cardinalibus Innocentij VI. Pontificis nomine imperij inſignibus ornatus, intacta ceſſit Italia. Et Cardinalis Carilla, Pontificis Legatus, quà vi, quà metu recepit, quicquid noui Dynaſtæ in Piceno, Vmbria, Æmilia occuparant. Dynaſtarum conditio varia pro cuiuſque meritis fuit. Malateſtæ, Polentano, Varano; quod obſequentiores Pontifici fuiſſent, fiduciarius principatus relictus: Ordelaphi, ceterique bello domiti, eiectique; arces opportunis locis excitatæ. Vix dum Pontificia ditio liberata à Tyrannis erat, cum Roma iugum accepit. Franciſcus Baroncellus iiſdem artibus, quibus Nicolaus Rentius Tribunatu potitus, à Pontifice per Rentium ipſum extinguitur.

tur. Sed Rentius fidei datæ immemor, Tyranno ſublato, ipſe tyrannidem occupauit. Itaque breui ab infenſa olim factione captus necatur: dignus vtique qui Tyrannus moreretur. Secundùm Rentianam cædem vnicus populi Romani Senator creari cœptus, & ad vitandos ambientium motus, peregrinum vrbi Senatorem Innocentius dedit.

Eadem tempeſtate, & Roma nouæ, & Conſtantinopolis veteris tyrannidis iugo exempta Calo-Ioannes, Catacuzeno Tyranno Cataluſij Genuenſis ope, operáque exacto, Conſtantinopolitanum recepit Imperium. Eius meriti pretium inſulas Lesbum, & Mitylenem Ligur accepit. Ceterùm Calo-Ioannes cum Bulgaricis armis premeretur, inita cum Turcarum Rege ſocietate, ſe eius ſtipendiarium fecit: quæ res imperij Græci labes fuit. Amurathes Orchano genitus, Græco Cæſari opem aduerſus Bulgaros Turcica fide tulit. Bellũ dedita opera trahens, per ſpeciẽ ſupplementi ex Aſia tranſportandi, Callipolim, aliáque oppida circa fauces Helleſpõti occupat. Bona inde Thraciæ parte potitus, Adrianopolim imperij ſedẽ transfert, anno eius ſeculi L. *Chal. l. 1.*

Maiore Germania periculo defuncta eſt; damno minore. Iudæi conſilia inter ſe agitarant de puteis veneno inficiendis, vt Chriſtianum nomen extinguerent. Quæſtione habita conuicti, omnéſque ad vnum combuſti. Eadem tempeſtate conſternatio Romæ exorta ſalutis initium fuit. Populus Romanus peregrini Senatoris pertæſus ſeptem viros conſtituendæ Reipublicæ cauſa creauerat, Itaque Vrbanus ſextus Pontifex ad res vrbanas componendas Romam aliquando venit Catharinæ Senenſis ſanctiſſimæ Virginis hortatu. Septemuiris abrogatis, Senatores peregrinos ſemeſtres reſtituit. Vrbis regimen penes Bande-

relios,(hodie Capita regionum vocantur) eſſe voluit. Eodem tempore Carolus Auguſtus cum vxore & liberis Romam venit, itemque Brigitta, Sueciæ Princeps, eximiæ ſanctitatis mulier. Ceterùm Vrbanus vrbanis rebus compoſitis remigrauit in Franciam,relatæ in Italiam Romanæ ſedis titulum ac decus alteri relinquens. Inauditum inde Florentinorum facinus proditur. Hi Legato Pontificis infenſi vexilla complura, vbi aureis litteris inſcriptum erat, Libertas, per cohortium duces circum Pontificis oppida miſere, populos ad defectionem à Pontifice inuitantes, Immane dictu, quàm facilè omnes libertatis dulcedo pellexerit. Vniuerſæ pæne Tuſciæ, Piceni, Flaminiæ, Æmiliæque ciuitates atque oppida à Pontifice defecere magno Romanæ vrbis bono. Gregorius XI. Pont. ratus ea mala ex Pontificis abſentia orta,eiuſdem præſentia diſcuti poſſe, Catharinæ Senenſis impulſu tandem remigrat Romam anno eius ſeculi LXXVII. Rediit Romana ſedes in Italiam LXX. ipſo anno, quàm Clemente IV. Pontifice abierat in Franciam. Pontificis reditus vrbi, & Pontificiæ ditioni ſaluti fuit.

Per eadem tempora Caſimirus Magnus Poloniæ Rex ſine liberis decedens regnum Ludouico Boëmiæ Regi legauit. Ex quo tempore Poloni peregrinis Regibus parere cœperunt. At Carolus Auguſtus XXXII. imperij anno moriens Ladiſlaum filium ſucceſſorem habuit: vir Muſarum fautor (quippe Pragenſis Academiæ auctor) & pace magis quàm bello clarus. Cuius æqualis Carolus V. Franciæ Rex cognomento Sapiens,fuit, qui Bonis artibus vnicè deditus, conſilio magis quàm armis quæcunque pater amiſerat, ab Anglis recepit.

Eadem ætas & doctis viris, & ſanctis floruit.

Baldus

Baldus iuris conſultiſſimus idemque Bartoli auditor, & Gregorij XI. magiſter, Ioannes Boccacius, rurſus Ioannes Columbinus Ieſuatorum conditor, Catharinæ Senenſis, & ciuis, & æqualis extiterunt.

VINCISLAVS.

A Chriſto nato anno MCCCLXXX.

VINCISLAVS Cæſar ob inertiam inane Cæſaris nomen geſſit Eius principatus initium, ingens Chriſtiani Orbis diſcordia, inſigne fecit. Nam per id tempus Fundis Ioannna Regina Neapolitana fauente, Clemens VII. pſeudo-Pontif. aduersùs Vrbanum VI. à Francis Cardinalibus creatus, rem Chriſtianam diſtraxit Francia, & Hiſpania Clementem, ceteri Vrbanum Pontificem agnoſcebant. Per id tempus Iagello Lituaniæ Princeps Chriſtianis ſacris initiatus, Lituaniam ad Chriſti nomen adduxit. Vladiſlao nomen inditum. Qui deinde Poloniæ Rex creatus Lituaniam, Samogitiam, Ruſſiam regno Polonico adiunxit, & regnum ad poſteros in centeſimum ferme annum propagauit. Eius opus Academia Cracouienſis fuit. *S. An. p. 3 Platin. in Vrb. VI.*

Eadem tempeſtate Veneti, bello Genuenſi multis illatis, acceptiſque cladibus in vltimum venere diſcrimen, quod tandem in Ligurem vertit. Petrus Auria Liguſticæ claſſis Dux, acciſis ad Polam per inſidias nauali prælio Venetorum viribus, Iſtriam perpopulatus Venetias ipſas rerum caput inuaſit. Iamque Clodia Metamauco, ceteriſque circa vrbem locis vi captis, imminebat vrbi, cum Venetus malis victus oratores de pace per æqua, & iniqua componenda ad hoſtem miſit. Ligur victoria ferox hanc vnam ſpem pacis

oſtendebat, ſi ſe ſuaque permitterent victoris arbitrio. Creuerunt Veneto, vt fit, ex deſperatione animi:& vltima experiri, quàm indigna pati maluit. Peropportunè Germanus machinator tormenti belli genus (Bombardæ ab ſonitu, & ardore nomen factum) excogitarat, anceps humanis rebus inuentum. Hoc igitur nouo præſidio fretus Venetus cum noua claſſe occurrit hoſti. Et Ligures improuiſo malo perculſi, nec minore terrore, quàm ſtrage victi ad Clodiam obſidentur. Tandem fame domiti eandem conditionem à victoribus Venetis acceperunt quam victis oſtenderant, haud leue temperandæ victoriæ documentum cladem pax eſt conſecuta. Haud ita multo poſt, cùm vtrique bellis, maliſque fatigati eſſent, pax inter eos ſtabilis conſtituta anno eius ſeculi circiter L X X X. Hanc Pacem noua belli vis excepit. Carolus Ludouici Hungariæ Regis fratre genitus ab Vrbano Pont. ad Neapolitani regni ſpem euocatus, Campania ſine certamine potitur: Neapolim fauſtis acclamationibus receptus, Reginam in arce noua obſeſſam capit. Subinde Ludouicus Andegauenſis regia Francorum ſtirpe natus, Clementis pſeudo-Pontificis impulſu, cum X X X. equitum millibus Alpes tranſiit, Ioannæ Reginæ aduersùs Hungarum opem laturus. Serum id auxilium fuit. Vix regni fines ingreſſus eam exanimatam cognoſcit, puluino faucibus intruſo. Et Hungarus Francum certaminis auidum cunctando fregit. Dum bellum in Apulia trahitur, Andegauenſis (incertum morbo an veneno) deceſſit. Exercitus amiſſo Duce dilapſus. Subinde Ludouicus Hungariæ Rex cum maiorem natu filiam Sigiſmundo Cæſaris filio deſpondiſſet, extinguitur. Carolus ergo regno Neapolitano ingens, accerſitu procerum in Hungariam profectus, Rex ſalutatur. Ita Neapolitano

S. An p. 3 Paul. Æmi. lib. 10.

Hun

Hungaricum regnum adiecit, felicior alterutro regno futurus. Hungariæ Regina genero fauebat. Huius fraude Carolus necatur, Sigiſmūdus Hungarico regno potitur. Pari ſcelere Ioannes Galeacius Vicecomes Bernabone patruo in cuſtodiam tradito, Mediolanenſem principatum occupauit. Inde Antonio Scaligero, & Franciſco Cartario inter ſe bellum gerentibus, Veronam, & Vicetiam Scaligeris, Patauium Cartariis ademit: quod tamen non tenuit Franciſcus filius. Venetis adiuuantibus paternum principatum breui recepit. *S. An p. 3* *Sabel.*

Dum Italia domeſticis bellis quatitur, Byzantij ingēs inter Principes orta diſcordia Turcis Græciæ ſubigendæ locum dedit. Andronicus Calo-Ioannis Auguſti filius ob affectatum imperium oculis captus à patre ad Baiazetem Turcarum Regē (Amurathe is genitus erat) confugit. Itaque Conſtantinopoli Turcicis armis potitus, precarium à Turcis accepit imperium & Caloioannem patrem cum Emmanuele fratre in vinculis habuit. Qui deinde cuſtodia elapſi ad Baiazetem & ipſi confugiunt. Certamen fuit de imperio inter patrem filiumque apud Barbarum Regem. Qui velut auctionaretur imperium, Emmanueli plus licitanti demum addicit. Calo-Ioanni, & Andronico Auguſtis inter Ianizraos locus datus. Quin etiam ipſe Emmanuel nouus Auguſtus in eundem numerum venit: adeò obſoleuerat iam Græci imperij maieſtas. Baiazetes porro his ipſis adiuuantibus, aliquot oppida Phocidis, Peloponneſi, ac Theſſaliæ cepit. Nicopolim inde aliaſque haud ignobiles Bulgariæ vrbes recepit. Exin Vngariæ fines vrere, ac vaſtare inſtitit. Itaque Ioannes Audacis Burgundiæ Ducis filius cum valido exercitu auxilium Sigiſmundo Hungariæ Regi tulit aduerſus Turcas. Ceterum ad- *Greg. l. 2.* *Chalcon. lib. 1.* *Paul. Æmi. lib. 10.*

Nicopolim ingens clades accepta temeritatı Burgundi. Is vt victoriæ decus ſuum faceret, priuſquam Sigiſmundus copias ſuas caſtris educeret, cum hoſte conflixit. Et audacia infelix fuit, exercitus cæſus à Turcis, Dux ipſe captus, c. c. aureorum millibus ſe redemit. Sigiſmundus amiſſo exercitu, cum paucis procerum effuſa fuga periculum euaſit.

Inter hæc Bonifacius IX. Pontif. conſilio ætatem ſuperans (xx. quippe annos natus erat) tandem Pontificiam reſtituit maieſtatem. Namque S. Angeli arce communita, Populo Rom. frænos iniecit, primuſque Pontificum Romanos magiſtratus ad arbitrium ſuum creauit. Ladiſlaum Caroli Regis filium in Neapolitanum regnum reſtituit debellatis Tyrannis. Et Franci proceres cum vidiſſent Benedictum Lunam pſeudo Pontificem de continuando magis quàm de tollendo diſſidio laborare, eum, non edictis ſolũ, ſed etiam armis Francia exegerunt. Itaque ille in Hiſpaniã ad natale ſolum conceſſit. Ibi à Ferdinando Caſtulonenſi Rege cultus, cui Aragonenſe regnum caducum adiudicarat. Ex numero Iudicum Vincentius Ferrerius Euangelij prædicator miraculis inclytus fuit, qui nondum Lunã pſeudo-Pontificem eſſe ſenſerat. Vinceſlaus porrò Cæſar ingenti pecunia accepta, Galeacium Vicecomitem, Mediolanenſium Ducem appellauit anno eius ſeculi circiter xc. Per id tempus præerat Mediolanenſibus copiis Albericus AgidariusCunij Comes ad Hiſpania oriundus, vir bellicis artibus clarus. Is quippe militarem diſciplinam longo interuallo reuocatat in Italiam, vt peregrino milite non egeret. Hinc Brachius, & Sfortia egregij bello Duces, hinc Brachianæ, & Sfortianæ cohortes etiam Barbaris formidandæ. Hic igitur Albericus Florentinis Piſas obſidentibus arma intulit.

intulit Galeacij miſſu. Iamque omnia ſuburbana populatus Florentiæ imminebat.cùm Paulus Vrſinus vnus è præcipuis eius Ducibus ad Florentinos tranſiit Et ipſe Albericus à Galeatio ad domeſticum bellum eſt reuocatus. Iacobus quippe Comes Armaniacus Florentinorum auro pellectos, Vicecomiti bellum intulerat. Sed Ioannes Vermis Mediolanenſium cohortium Dux nobilis aduerſus vim arte pugnauit. Alexandriæ incluſit ſe, dum Francorum impetus reſideret. Illi veluti iam debellatum eſſet, auidè diſcurrunt ad prædam. At Vermis incautos ac palantes adortus cædit impune. Comes ſuauius in poteſtatem hoſtium venit. Hæc victoria mirè Galeacij opes auxit. Bruſia, Luca, Piſæ, Bononia, aliaque oppida in eius venere ditionem, vt iam x x x. ferme nobiliſſimæ Italiæ ciuitates Galeacio Duci parerent.

Per idem tempus Antoniotus Adurnus Dux Genuenſium Rempublicam feſſam diſcordiis, exhauſtam ſumptibus Carolo V I. Franciæ Regi dedidit anno (vt Auguſtinus Iuſtinianus Epiſcopus Nebienſis tradit) M C C C X C V I. *Aug. Iuſtin. Epiſc. Nebi.*

Aderat iam ſecularis Iubilæi celebritas, quæ Romæ à Bonifacio IX. agitata eſt anno poſt Chriſtum natum M C C C C. Non alia ætas inuſitatis & atrocibus Principum caſibus fecundior extitit. Carolus I I. Nauarræ Rex cùm ad excitandam libidinem, aqua, quæ ardens vocatur, corpus ſuum perfudiſſet, ambuſtus eſt Haud ita multo poſt à Germaniæ proceribus Vinciſlao ob eius inertiam, imperium abrogatum. Carolus V I. Franciæ Rex ob inſaniam regni gubernaculis amotus.

Baiazetes Rex Turcarum à Tamerlane Tartarorum Rege victus captúſque, & in cauea ferrea ad ludibria reſeruatus. Fama eſt eum, cœnan-

te Tamerlane, emiſſum catena aurea collo inſerta, inter canes cibum ſub menſa cepiſſe. Ad hæc Regi equum conſcenſuro ſubſtratum tergum præbuiſſe, adeò barbarè barbarus Rex à Rege barbaro tractabatur. Hac victoria Tamerlanes domuit quicquid terrarum eſt à Tanai flumine ad Nilum. Ceterùm breui tam horribilis tempeſtas detonuit. Regnum moriens duobus, tribúſve filiis reliquit, quorum diſcordia paternas opes in immenſum auctas diſſipauit. Nec maior Baiazetis filiorum concordia extitit. Quatuor deinceps fratres inter ſe infenſi infeſtique regnum tenuere. Quorum poſtremus Mahometes ſtabile ac diuturnum obtinuit regnum, & quæ pater in Aſia amiſerat, recepit.

Eadem tempeſtate Paulus Venetus extitit, & Chryſoloras Græcas literas in Italiam reuexit. Nec ita multo poſt Latina lingua cùm ſylueſceret, excoli cœpta.

HORATII TVRSELLINI, E SOCIETATE IESV,

EPITOME HISTORIARVM à Mundo condito.

LIBER X.

ROBERTVS.

A Chriſto nato anno MCCCC.

ROBERTVS interim ex Bauariæ Duce Cæſar, ingentibus Florentinorum promiſſis oneratus, Galeacio Mediolanenſium Duci bellum intulit. Sed collatis ad Benacum (Gardæ lacum appellant) ſignis, victoria penes

Vice-Comitem ſtetit. Cæterum haud ita multo poſt victor improuiſa morte extinctus eſt. Eius liberi partim oppreſſi, partim eiecti, imperium diſſipari cœptum, aliis alias vrbes ad ſe trahentibus. Per idem tempus Vicecomitum oppreſſæ opes,& Scaligerorum,Carrariorumque extinctæ. Franciſcus Carrarius Gulielmo Scaligero per fraudem extincto, Veronaque occupata Scaligeros deleuit: magno illi fraus ſtetit. Breui ipſe à Venetis ductu Franciſci Gonzagæ victus, Veronâque, Viceria, Patauio exutus cum liberis ac nepotibus nepotibus necatur. Carrariorum, & Scaligerorum ruinis Venetæ opes creuere. Et Florentini Piſis ad deditionem compulſis,potentiores eſſe cœperunt. Sigiſmundus quoque Hungariæ Rex, fratre mortuo, Boëmico auctus eſt regno. Nouum deinde & anceps exemplum traditur. Subinde Gregorio XII. Pontifici, & Benedicto Lunæ, quod ſchiſmatis tollendi cauſa ad colloquium vti promiſerant, venire detrectarent, in Concilio Piſano Pontificatus eſt abrogatus. Alexander V. ſublectus liberalitate inſignis. Pauperibus, boniſque viris largiendo nihil pæne ſibi reliqui fecit. Cuius illa vox, (ſe diuitem Epiſcopum fuiſſe, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem. Is Ladiſlaum Regem Pontificiæ ditionis inuaſorem ſacra ignominia notatum Neapolitano regno exuit, Ludouico Andegauenſi Comite in ſpem regni euocato.

Eadem tempeſtate Canonicorum Regularium & Benedictinorum diſciplina Pataüij inſtaurata, nouuſque Sacerdotum Regularium Ordo (Apoſtolici dicebantur) B. Laurentij Iuſtiniani operâ Venetiis ortus Robertus Cæſar X. Imperij anno ceſſit è vita cùm B. Franciſca Romana aſſiduo Angeli cuſtodis conſpectu inſignis Romæ vigeret.

SIGIS

SIGISMVNDVS.

A Chriſto nato anno MCCCCX.

SIGISMVNDVS ex Rege Hungariæ & Bohemiæ Cæſar pius in paucis, & rei Chriſtianæ ſalutaris eſt habitus. Hoc auctore Ioannes XXII. Pontifex concordiæ cauſa Conſtanſtántienſe Concilium indixit. Quo in Concilio Ioannes multis, & grauibus criminibus Auguſto præſente conuictus, & Pontificatu deiectus, decretum Concilij comprobauit. Exinde Gregorius Sigiſmundi ſuaſu, Pontificatus inſignia depoſûit. Quam ob cauſam Piceni Legatus conſtituitur è Pontifice Cardinalis. Tandem Regibus Angliæ, Franciæ, Hiſpaniæ, Auguſti ipſius legatione, auctoritate Concilij, reuocatis, Benedicto Lunæ Pontificis nomen abolitum. Ita pace aliquando Eccleſiæ reddita, Martynus V. Columna omnium conſenſu Pontifex creatur anno eius ſeculi XVII. Qui Germaniæ, Franciæque populis ſedem deferentibus in Italiam protinus tranſiit dictitans, (rectorem nauis in puppi, non in prora eſſe oportere.) Ad eum Balthaſar Coſſa (Ioannes XXII. olim fuerat) Florentiam profectus in numerum Patrum cooptatur; vt eadem ætas duos videret ex Pontificibus Cardinales.

Inter hæc Ladiſlao Rege in Florentiæ obſidione nuper extincto, Ioanna Regis ſoror, atque heres probroſam agebat vitam. Nec eo contenta cum Brachio Montonio nouo Pontificis hoſte arma iunxerat. Ergo Pontifex regnum Ioannæ abrogat, bellumque infert Sfortiæ ductu. Illa neceſſitate ſubacta, Alphonſum Aragoniæ Regem adoptat, eius opem implorans. Ceterum Alphonſus hoſtium victor, mulieris inconſtantiam veritus, Reginam in ordinem cogit, ipſe regno potitus,

ctis. Reginam in ordinem cogit, ipſe regno potitur. Igitur Ioanne Alphonſo exheredato, Ludouicum Andegauenſem adoptione filium adſciſcit, qui per eos dies fuerat à Pontifice Rex vtriuſque Siciliæ appellatus. Et Philippus Maria Vicecomes paterna ditione recepta ingens, in Pontificis gratiam Andegauenſem auxiliis, & claſſe iuuit. Itaque debellatis Hiſpanis, regnum in noui Regis Franci fidem venit. Subinde Sfortia Brachium perſequens, in Aterni fluminis (Piſcariam vocant) tranſitu, fluctuante ab æſtu maris amne, ab reptus hauritur fluctibus.

Iuſtin. Epiſc. Neb. l. 5. Eodem anno Brachius Sfortiæ æmulus, Duce Iacobo Galdora ad Aquilam victus, cæſuſque eſt, dux fortis magis, quàm fidelis. Porrò Philippus Vicecomis Brixia, Cremona, Parma potitus, Genuam quoque, eiecto Thoma Frigoſio Duce, in deditionem acceperat, cùm Franciſcus Carminiola Dux egregius ab eo tranſiit ad Venetos. Et Veneti Florentinis in ſocietatem aſſumptis, Carminiola Duce ingentes Vicecomiti intulere clades. Demum pace facta, Brixia & Bergomum Veneto ceſſere.

P. Æmi. l. 10. Eadem tempeſtate inſania Caroli Regis Franci regnum conceſſit Anglis. Ioannes Burgundiæ Dux aduerſus Comitis Armeniaci dominatum à Regina imploratus Pariſiis captis, Regem ipſum in ſuam redegerat poteſtatem. Iamque regnum omne ad Burgundionem inclinabat, cùm is per ſpeciem colloquij fide data, acceptaque à Delphino Regis filio interficitur. Igitur Philippus Ducis filius, heréſque rei indignitate motus, vrbem regiam, Regem Reginámque cum Catharina filia, Henrico Angliæ Regi tradit. Protinus Catharina, patre annuente, qui nec regni, nec mentis potens erat, Anglo Regi nubit his legibus, vt ad Regis Franci generum, liberoſve ex

Catharina

Catharina genitos regnum Franciæ, Rege mortuo, perueniret. Ita Caro.i inſani morte Franciæ regnum ab Anglis occupatum anno eius ſeculi ferme xx. regni tamen ius ac titulus penes Carolum Delphinum manſit.

Per eadem tempora Amurathes, Rex Turcarum, Theſſalonicam Venetis ademit. Ætoliam per Dynaſtarum diſcordiam ſubegit, Inde etiam Vallachiam (Dacia olim fuit) Seruiam, Boſcinam ſtipendiarias fecit. Interim diuina prouidentia Francicã rem mira prorſus ratione reſtituit. Ioanna erat virgo Lotharinga viriles animos gerens: hæc diuinitus inſtincta, impetratis à Carolo Rege copiis Aureliani obſidionem ſoluit. Victricia inde arma circumferens, circumiecta oppida, & Rhemos capit. Cæterum in Pariſiorũ oppugnatione cum vulnus accepiſſet, à Burgundione circumuenta, & ab anglo Rege cremata eſt, maióre inferentis, quàm ſubeuntis ſupplicium probro. Quippe illa & vixerat ſecunda integritatis, & innocentiæ fama; & moriens facile, ac procliue Regi bellum, ac victoriam tradidit. Itaque Rex pace cum Burgũdiæ Duce facta per eum amiſſas vrbes oppidaque de Anglis recepit, reſtitutus in regnum eiuſdem ope, cuius opera fuerat deiectus. *Æn. Syl. l. 6. Æm. l. 10.*

Sigiſmundus porrò, Auguſtus ab Eugenio IV. ritè appellatus, Franciſco Gonzagæ Mantuæ Domino Marchionis titulum dedit. Ceterum Sigiſmundo in Germaniam regreſſo, Philippus Vicecomes nefarium Pontifici bellum peſſimis artibus fecit. Confictæ ſunt ab eo litteræ, quibus ipſe Concilij Baſileẽſis Dux, & Pontificiæ ditionis Præfectus conſtitueretur, Eugenio in ordinem coacto. His litteris Picenum Franciſco Sfortia Duce ſubegit: per Columnenſes Populum Romanum in Eugenium concitauit. Qui tempori cedendum ratus Florentiam ſe recepit.

Ibi Pontifice auctore, Medicei ab exilio reuocati. Coſmus vexillifer creatus. Inde Ioannes Vitelleſcus Patriarcha Alexandrinus Romam à Pontifice deſtinatus Columnenſes, Sabelloſque Gibellinæ factionis principes armis domat. Protinus in Campaniam progreſſus Pontificia oppida recipit.

Blon. l.26. Æmil. l.10. Sab. l.2.

Inter hæc Ludouico Rege, Reginaque eodem anno ſine liberis vita functis ingens in regno Neapolitano extitit belli moles. Neapolitanorum plerique Rainerio Renato Andegauenſi Regis fratri regnum deferebant, id teſtamento Reginam iuſſiſſe præferentes. Præcipui procerùm fauebant Alphonſo. Hic igitur, inſtructa claſſe Caietam terra, marique acriter oppugnabat, cum Genuenſis claſſis à Vicecomite miſſa ſubſidio venit obſeſſis. Ibi Ligur viribus inferior arte vicit. Regiam nauim ſubito concurſu ictam pæne demerſit, & ſimul magno viuæ calcis numero ante oculos hoſtium in mare coniecto, Hiſpanorum animos ingenti terrore perſtrinxit. Itaque poſitis armis in calcis caligine ſtatim eſt deditio facta, Capti duo Reges Aragonenſis, & Nauarrus, proceréſque complures, ac magna Genuenſium fama ad Vicecomitem adducti. Cæterùm ab eo non vt hoſtes, ſed vt hoſpites accepti, tandem cum muneribus dimittuntur vltro. Rarum in hoſte, & omni æuo memorabile humanitatis exemplum.

Epiſc. Neb. l.5.

Verum enimuero Genuenſes ea re intenſi Franciſco Spinola Duce excuſſo Vicecomitis iugo, aſſerunt ſe in libertatem. Inter hæc Vicecomitis opera corruptum Baſileenſe Concilium laſciuire in Pontificem cœperat. Plerique Patrum Piſani, & Conſtantienſis Concilij mores, rei Chriſtianæ ſummam arbitriumque à Pontifice ad Concilium tranſferebant. Ergo. Eugenius, ne quod monſtrum. conuentus ille pare-

ret, Iuliano Cæſarino Legato inde reuocato, Concilium Bononiam; inde Florentiam transfert. Eodémque forte tempore Sigiſmundus Auguſtus deceſſit anno principatus ſui XXVI.

Per idem tempus Maffæus Ægius Poëta, Laurentius Iuſtinianus. Dionyſius Carthuſianus, Antoninus Florentinus doctrina pariter, ac ſanctimonia clari extiterunt.

ALBERTVS. II.

A Chriſto nato anno MCCCCXL.

ALBERTVS II. inde Dux Auſtriæ Sigiſmundi gener, heréſque regnorum, Cæſar creatus. Eodémque anno Ioannes Palæologus Græcus Imperator cum Patriarcha Conſtantinopolitano, magnóque Orientis Antiſtitum numero Ferrariam ad Eugenium venit. Et Baſileenſis conuentus monſtrum quod parturiebat, maturauit. Eugenio Pontificatus abrogatus, & Amedæo Sabaudiæ Duci (is cum paucis familiaribus ſtudio ſanctioris vitæ ſeceſſerat) delatus, Felici nomen inditum homini infelici. Quippe Baſilea Baſiliſcum peperiſſe vulgo ferebatur. Subinde à Florentino Concilio, Græci, Palæologo præſente, conuicti tandem ad Latinæ Eccleſiæ religionem, Romanique Pontificis auctoritatem ſumma omnium gentium lætitia, & gratulatione rediere, anno eius ſeculi circiter XL. Mox Armenij, Indique Concilij auctoritatem ſecuti in lætitiæ cumulum acceſſere. Permiſſum Græcis, vt ſuo itu in Baptiſmo vterentur, fermentatum panem conſecrarent, vxores ante ſacerdotium ductas haberent. Per idem tempus ratio imprimendorum librorum apud Germanos inuenta, magno ingeniorum compendio.

Porrò, ne hæc omnia eſſent, Nicolaus, cui Piccinus à corporis breuitate nomen, Vicecomitis Dux Rauennam, Bononiam, ceterámque Æmiliam Pontifici ademit: inde Venetorum ditionem inuaſit. Ceterùm Sfortia Philippi promiſſis eluſus ad Venetos defecit. Et Verona, Vicetiáque obſidionis periculo liberatis, rem Venetam inclinantem erexit: tantum in illo Duce in vtramque partem momenti fuit. inter hæc Albertus Cæſar vix expleto biennio, regni vitæque finem fecit. Renatus ingenti Genuenſium claſſe ſubnixus regnum Neapolitanum ſine certamine occupauit. Sed poſt diſceſſum Liguſticæ claſis, Alphonſus Arragoniæ Rex Neapolim obſidet; & intromiſſis per aquæductum militibus (vt olim Beliſarius) vrbem capit. Renatus amiſſo regno, profugit in patriam. Ita demum Nepolitanum regnum Tarraconenſibus ceſſit anno eius ſeculi XLII.

FEDERICVS III.

A Chriſto nato anno MCCCCXLII.

FEDERICVS III. Cæſar interim creatus: Cuius principatum inſignis Hungarorum ac Polonorum clades nobilitauit. Vladiſlaus Hungariæ Poloniæque Rex ad Varnam Myſiæ vrbem collatis ſignis cum Amurathe conflixit. Ac primo impetu Ioannes Hunniates Præfectus Hungariæ Turcarum equitatum in fugam verterat. Sed Rex caſtra hoſtium temere aggreſſus cecidit cum ingenti ſuorum clade. Iulianus quoque Cæſarinus Pontificis Legatus, incertum quo caſu, periit. Regis caput à ceruicibus abſciſſum, ac tota ferme Græcia circumlatum. Cæterùm triſtis huius nuncij mœrorem Alexandri Du-

cis

tis Epirotarum (Scanderbechus à Turcis app..latur) virtus abſterſit. Is cum ab Amurathe defeciſſet, paterna ditione recepta aduerſus Turcas ſecunda prælia multa fecerat. Inde Croiam præcipuam Epiri (quæ nunc Albaniæ eſt) vrbem Amurathe oppugnante defendens, parua manu mirabilia opera edens: & quamdiu vixit Turcarum terror, Epiri propugnator fuit.

Inter hæc Eugenius Pontifex cœtum Baſileenſem cum decretis non poſſet, defiecit armis, Delphino Caroli Franciæ Regis filio Baſileam immiſſo. Et per id tempus Bononia in Pontificis fidem venit. Æmilia per Legatum recepta. Sfortia Vicecomitis ex hoſte gener, ex Piceno Pontificiam ditionem incurſans, Picinnini ductu, Alphonſique Regis auxiliis, Piceno tandem exactus. Hac Eugenius victoria lætus deceſſit, Pontifex doctorum hominum doctrinæque fautor in paucis. Leonardum Aretinum, Carolum Poggium, Georgium Trapezuntium, Flauium Blondum hiſtoriâ nobilem, ſecretorum participes habuit. Gymnaſia omnia enixè fouit, Romanum imprimis, quod omnium diſciplinarum magiſtris inſtruxit.

Nicolaus V. ſublectus, qui doctrinæ, ac virtutis gradibus ad Pontificatus faſtigum aſcendit, eodem anno Epiſcopus, Cardinalis, Pontifex creatus. Et Felix pſeudo-Pontifex conſenſu omnium, & Cæſaris auctoritate victus, Pontificalem depoſuit ornatum. Igitur ei Cardinali creato Germaniæ legatio delata. Per id tempus Veneti Philippo Vicecomite extincto, Laudam, & Placentiam occuparant. Et Sfortia Mediolanenſibus infenſus defecit ad Venetos. Quorum auxiliis fultus Papiam, ceteraque oppida Mediolanenſium vi capit. Quanquam, deferentibus Venetis Coſmi Medicei pecunia adiutus, Mediolano potitur,

Porrò, ne læc omnia eſſent, Nicolaus, cui Piccinus à corporis breuitate nomen, Vicecomitis Dux Rauennam, Bononiam, ceterámque Æmiliam Pontifici ademit: inde Venetorum ditionem inuaſit. Ceterùm Sfortia Philippi promiſſis eluſus ad Venetos defecit. Et Verona, Viceciáque obſidionis periculo liberatis, rem Venetam inclinantem erexit: tantum in illo Duce in vtramque partem momenti fuit. inter hæc Albertus Cæſar vix expleto biennio, regni vitæque finem fecit. Renatus ingenti Genuenſium claſſe ſubnixus regnum Neapolitanum ſine certamine occupauit. Sed poſt diſceſſum Liguſticæ claſis, Alphonſus Arragoniæ Rex Neapolim obſidet; & intromiſſis per aquæductum militibus (vt olim Beliſarius) vrbem capit. Renatus amiſſo regno, profugit in patriam. Ita demum Nepolitanum regnum Tarraconenſibus ceſſit anno eius ſeculi XLII.

FEDERICVS III.

A Christo nato anno MCCCCXLII.

FEDERICVS III. Cæſar interim creatus: Cuius principatum inſignis Hungarorum ac Polonorum clades nobilitauit. Vladiſlaus Hungariæ Poloniæque Rex ad Varnam Myſiæ vrbem collatis ſignis cum Amurathe conflixit. Ac primo impetu Ioannes Hunniates Præfectus Hungariæ Turcarum equitatum in fugam verterat. Sed Rex caſtra hoſtium temere aggreſſus cecidit cum ingenti ſuorum clade. Iulianus quoque Cæſarinus Pontificis Legatus, incertum quo caſu, periit. Regis caput à ceruicibus abſciſſum, ac tota ferme Græcia circumlatum. Cæterùm triſtis huius nuncij mœrorem Alexandri Du-cis

cis Epirotarum (Scanderbechus à Turcis appellatur) virtus abſterſit. Is cum ab Amurathe defeciſſet, paterna ditione recepta aduerſus Turcas ſecunda prælia multa fecerat. Inde Croiam præcipuam Epiri (quæ nunc Albania eſt) vrbem Amurathe oppugnante defendens, parua manu mirabilia opera edens: & quamdiu vixit Turcarum terror, Epiri propugnator fuit.

Inter hæc Eugenius Pontifex cœtum Baſileenſem cum decretis nō̄ poſſet, deſiecit armis, Delphino Caroli Franciæ Regis filio Baſileam immiſſo. Et per id tempus Bononia in Pontificis fidem venit: Æmilia per Legatum recepta. Sfortia Vicecomitis ex hoſte gener, ex Piceno Pontificiam ditionem incurſans, Picinnini ductu, Alphonſique Regis auxiliis, Piceno tandem exactus. Hac Eugenius victoria lætus deceſſit, Pontifex doctorum hominum doctrinæque fautor in paucis. Leonardum Aretinum, Carolum Poggium, Georgium Trapezuntium, Flauium Blondum hiſtoriâ nobilem, ſecretorum participes habuit. Gymnaſia omnia enixè fouit, Romanum imprimis, quod omnium diſciplinarum magiſtris inſtruxit,

Nicolaus V. ſublectus, qui doctrinæ, ac virtutis gradibus ad Pontificatus faſtigum aſcendit, eodem anno Epiſcopus, Cardinalis, Pontifex creatus. Et Felix pſeudo-Pontifex conſenſu omnium, & Cæſaris auctoritate victus, Pontificalem depoſuit ornatum. Igitur ei Cardinali creato Germaniæ legatio delata. Per id tempus Veneti Philippo Vicecomite extincto, Laudam, & Placentiam occuparant. Et Sfortia Mediolanenſibus infenſus defecit ad Venetos. Quorum auxiliis fultus Papiam, ceteraque oppida Mediolanenſium vi capit. Quanquam, deferentibus Venetis Coſmi Medicei pecunia adiutus, Mediolano potitur,

tur, & Mediolanenſium Dux ſalutatur. Secutus eſt annus M C C C C L. Iubilæi celebritate, & Federici Cæſaris cum Leonora coniunge aduentu in vrbem, & inauguratione inſignis. Auguſtus Borſium Eſtenſem Mutinæ Ducem appellauit. Ceterùm Nicolai V. Pontificatum Conſtantinopolitana clades inſignem fecit. Græci religionem in Concilio Florentino nuper iureiurando firmatam, haud ſine leuitate damnarant. Ergo Mahometes Rex Turcarum, Deo Græcis irato, Conſtantinopolim vi capit, & Conſtantino Palæologo Imperatore (vt à Conſtantino ortum cum Conſtantino deficeret imperium) interfecto, ingentes, nobilitatis, ac vulgi edidit ſtrages, anno eius ſeculi L I I I. Mahometes ſede Græci Imperij potius, Imperatorem ſe dici iuſſit. Calliſtus inde III. Pontifex Turcis bellum illaturus, nihil nec diuinæ, nec humanæ opis prætermiſit: perpetuis ſupplicationibus indictis. Vſſumcaſſanum Perſarum Regem muneribus in Turcam incitauit. Copias in Hungariam, claſſem in Græciam deſtinauit, & apparuit cœleſte auxilium in multiplici victoria, Belgradum nobile Hungariæ oppidum Mahometes CC. armatorum millibus oppugnauit. Igitur Hunniates, Ioanne Capiſtrano Chriſti crucifixi effigiem in hoſtem inferente, ingentem Turcis intulit cladem. Exercitus omnis parua manu fuſus, ad X X. milia hoſtium cæſa, Mahometes ipſe vulneratus. Claſſis hoſtiis maxima ex parte capta, aut demerſa. Bombardæ ad C L X. ademptæ. Caſtra omnis opulentiæ plena direpta.

Porrò, Ludouici Aquileienſis Patriarchæ ductu claſſis Turcica ad Rhodum victa, ac magna ex parte capta. Aſiæ ora depopulata. Smyrna, Lemnus, Imbrus, aliæque Ægei maris inſulæ receptæ. Vſſumcaſſanus quoque & de Mahometis

tis filio, & de ipſo Mahomete egregias victorias retulit, quibus amplius c c c c. Turcarum milia deleuit, diuina magis ope victor (vt in epiſtola ad Pontificem data profeſſus eſt) quam humana. Ceterum Mahometes Græcorum Dynaſtarum diſcordia inuitatus, Corinthum, magnamque Achaiæ, & Peloponnenſi partem ſubegit. Athenas, Atticamque vniuerſam in deditionem accepit. Spartam, Thoma & Demetrio Palæologis fratribus decertantibus, occupauit, Thoma expulſo, & Demetrio, qui Turcarum opem implorarat, abducto. Ita Pelopenneſus pæne omnis, præter Methonem vrbem, quæ Venetorum fœderatotum erat, in Turcarum ditionem redacta.

Pius II. interim Pontifex creatus eſt; is Pontificatum à pio bello orſus, Chriſtianos Principes impellere ſtatuit in Turcam. Mahometes quippe Peloponneſo pæne omni ſubacta, iam Epiro imminebat. Scanderbechus Epiri Princeps periculo motus, iuncta cum Ferdinando Rege Neapolitano amicitia, Neapolim primùm ad Regem, inde Romam ad Pontificem venerat. Ab vtroque benignè acceptus, & cum muneribus ac ſpe auxiliorum domum remiſſus. Sed mox domeſtica bella fuere impedimento, quominus opem ferret, vti decreuerat, Scanderbecho. Pius Itaque Sigiſmundum Malateſtam Arimini Dynaſtam armis domat; & Ferdinandum Neapolitanum Regem, ad regnum paternum à Ioanne Renati filio tuendum auxiliis iuuat: Pacata Italia, in Mantuana Concilio Sacrum bellum indicit.

Inter hæc Mahometes Trapezunte, vniuersâque Chalcide potitus, Danielem Trapezuntium Imperatorem cum omni nobilitate Byzantium in triumpho duxerat, vt vnus Turcarum Rex per Latinorum Principum diſcordiam, duo imperia

Græcorum

Inter hæc Mahometes Rex Turcarum Boſſinam, Rege debellato, & per ſummam perfidiam necato, ſubegit. Boſſinæ Regina Romam ad Xyſtum confugit. Qui ſocietate cum Venetis, & Ferdinando Neapolitano Rege inita, Oliuerij Carafæ Cardinalis ductu, bellum intulit Turcis. Carafa igitur Smyrna capta, minus damni hoſtibus, quàm terroris attulit. Et domeſticum bellum Pontificis curas auertit. Nicolaus Vitellius Tiferni regulus, Laurentij Medicei (Magni Coſmi hic nepos fuit) pecunia adiutus tumultuabatur, finitimos populos ad defectionem trahens. Itaque Pontifex Vitellio per Iulianum Legatum domito, in Medicem arma vertit. Quem inſidiis fruſtra appetitum, aperto perſecutus eſt bello, Ferdinando Neapolitano Rege in belli ſocietatem adſcito. Iamque res Florentina inclinabat, cùm Laurentij ſingularis animi magnitudo, prudentiaque præſens periculum diſcuſſit. Neapolim profectus Regem ex hoſte ſocium fecit. Mahometes interim iterum ſucceſſu ferox Eubœam inſulam (Negropontum vocant) & Scodram vrbem munitiſſimam vulgo Scutariam appellant) ademit Venetis, Rhodoque fruſtra oppugnata in Italiam arma vertit: & Hydrunte improuiſo impetu capta, Italiam terrore compleuit. Extemplo omnium curæ à domeſticis bellis in communem hoſtem verſæ. Verum vbi ſubita Mahometis mors Italiæ Principes metu ſoluit, Hydrus ab Alphonſo Calabriæ Duce recepta eſt. Per id tempus Veneti, Cypri Rege cum ſtirpe extincto, Cyprum inſulam, Regina tradente, occuparant.

Inter hæc Xyſtus Iubilæi celebritatem ad XXV. annum reuocatum egit, anno eius ſeculi LXXV. Quam Ferdinandi Regis Neapolitani aduentus inſignem fecit. Et eodem Pontifice duo Reges, alter Daniæ, Suetiæ, Nouergiæ, Gothorum;

ſum; alter Valachiæ, Boſinæ, duo item Duces Saxoniæ, & Calabriæ voti cauſa ad Apoſtolorum limina venere. Per idem tempus Iudæi Tridentini in Simone puero Chriſtiano omnes Chriſti cruciatus renouarunt. Galeatius Maria Dux Mediolani à Ioanne Andrea Lampragnano, ob iram adempti ſibi fundi, eſt interfectus. Quæ res Genuenſes impulit, vt Auria auctore, excuſſo Sforciarum iugo, ſe in libertatem vindicarent.

Xyſto I V. Pontifice Ioannes Tritemius, Rodulphus Agricola, Ambroſius Calepinus, Angelus Politianus, Ioannes Iouianus, Pontanus, Hieronymus Vida, Sanazarius illuſtres fuerunt.

Subiectus Xyſto Innocentius V I I I. Pontifex amicus pacis & otij, ſed Aquilanis, qui à Rege Neapolitano defecerant, in fidem acceptis, ingenti ſe implicuit bello. Ceterùm Zizimi Sultani captiuitas eius Pontificatum nobilitauit. Is Mahometenatus erat, & à Baiazete fratre prælio victus ad Rhodiorum Equitum Magiſtrum confugerat. Itaque Romam ad Innocentium bellum iam Turcicum meditantem eſt miſſus. Ibi honeſta cuſtodia habitus. At Baiazetes vt Pontificem ſibi conciliaret ſacro-ſanctam Chriſti lanceam ei dono miſit. Et eodem tempore ſanctæ Crucis titulus à Petro Mendoza Cardinali repertus, quo ipſo die Ferdinandus & Elizabetha Hiſpaniarum Reges, Granata vrbe per vim potiti, Maurorum in Hiſpania regnum exciderunt anno circiter D C C L. quàm Saraceni Hiſpaniam inuaſerant, Saraceni, Iudæique aut Chriſtum colere, aut exulare iuſſi. Subinde ſacræ Inquiſitionis officium inſtitutum. Ob eas res Ferdinando Regi ab Innocentio Catholici cognomen datum. Porrò Rex Catholicus Chriſtophori Columbi Genuenſis opera nouum Orbem aurifodinis perdiuitem, antiquitati penitus ignotum apperire cœpit anno

eius

tius ſeculi circiter x c. Subactæ primùm obuiæ inſulæ, inde terra continens, cui Mexico eſt nomen. Exin Americus Veſpucius Florentinus, Emmanuëlis Luſitani Regis miſſu, Braſiliam, noui Orbis partem luſtrauit, anno circiter MD. quæ deinde à Luſitanis paulatim occupata eſt. Ab hoc Americæ nomen factum. Memorabiles vtique viri, ſed memorabiliores, ſi eos ad luſtrandas ignotas oras genteſque religio impuliſſet. Subinde & Innocentius Pontifex & Laurentius Mediceus Italicæ pacis perpetuus cuſtos ceſſit è vita, Petro filio relicto nec virtute, nec conſilio pari.

Innocentio VIII. rebus humanis exempto ſublectus eſt Alexander VI. non ſine ambitus infamia. Satis conſtat omnes qui ſpe præmiorum illi ſuffragati fuerant, exitiales exitus habuiſſe: & eius Pontificatus grauiſſimo Italiæ bello inſignis fuit. Eodem ferme tempore Innocentio Alexander, Ferdinando Regi Alphonſus filius, & Federico Auguſto Maximilianus item filius ſucceſſit, cùm eius parens obiiſſet anno poſt initum imperium L I V.

Sub idem quoque tempus Iacuppus Vſſumcaſſano genitus impudicæ vxoris fraude oppreſſus eſt. Eius liberis de imperio decertantibus, Iſmahel Sophus ſororis filius auitum Perſarum regnum recepit.

MAXIMILIANVS.

A Chriſto nato anno M D.

MAXIMILIANVS Cæſar Federico patre non virtute clarior, ſed Italiæ funeſtior fuit. Inter principatus initia, Ludouico Sfortia (Moro ex colore cognomen erat) qui per tutelæ occaſionem, tyrannidem occuparat,

Mediolanenſium Duce contra ius, faſque appellato, grauiſſimi belli materiem dedit. Alphonſus Calabriæ Dux, mox obitu Ferdinandi patris I I. hoc nomine Rex Neapolitanus Ioannis Galeacij pupilli ſocer generum in paternum principatum reſtituere moliebatur armis. Morus ergo vt bellum auerteret, Carolum V I I I. Franciæ Regem ad Neapolitani regni velut hereditariam poſſeſſionem vocat. Et Carolus ingentibus copiis, inuſitatóque Bombardarum apparatu in Italiam tranſgreſſus in Etruriam diuertit. Ac Petri Caponis virtutem reueritus Florentinos æquis conditionibus in fidem recipit, ſalua libertate, quam Petro Medico Laurentij filio pulſo recuperarant. Eodem tempore Piſani conniuente magis, quàm concedente Carolo, ſe in libertatem vindicarunt. Rex Romam profectus ab Alexandro V I. Pontifice amicè accipitur, Zizimoque abducto Neapolim petit.

Inter hæc Alphonſus Rex non magis hoſtis apparatu, quàm ſuorum procerum odio exterritus ceſſit, Ferdinando filio Rege declarato. Qui Francis impar, ne tentato quidem bello, Ænariam inſulam (Iſchiam vocant) ſe recepit. Ergo Carolus victor prius, quàm hoſtem videret, tam opulento regno ſine vllo certamine potitur. Sed extemplo in Franciam remigrans documento fuit, quanto difficilius ſit tueri res, quàm parare. Tam felix victoria omnes ferme Chriſtianos Principes ſibi metuentes in Francum armauit. Haud procul Parma dubio Marte dimicatum eſt. Rex Francus amiſſo exercitus robore, ac flore diſceſſit. Itaque Ferdinandus Rex quà fauore procerum, quà auxiliis Catholici Regis, Conſolani eximij Ducis opera regnum Neapolitanum facilius pæne, quàm amiſerat, recepit. Cæterùm, recepto regno, haud diu ſuperſtes fuit. Sine liberi:

ris moriens Federico patruo regnum legauit Eodemque tempore, Ludouicus X I I. Aurelianenſium Dux Carolo VIII. ſubrogatus. Hic Catholico Rege in ſocietatem belli aſſumpto, Ludouicum cognomento Morum Mediolani Ducem debellatum capit. Mediolano potitus regnum Neapolitanum, Federico Rege tradente, recepit Ceterùm in regni diuiſione ex fœdere, ortum inter victores certamen, Hiſpanos, Galloſque commiſit. Conſaluus igitur Dux, Francis cæſis, regnum Ferdinando Regi Catholico vindicat, ex eo Magnus Dux appellatur. Ita Neapolitanum regnum rediit ad Hiſpanos anno circiter M D. qui annus Iubilæi celebritate inſignis fuit. Magnus ſubinde motus Italiam agitauit. Cæſar Borgia Dux Valentinus Francicis aüxiliis fultus, Æmiliam omnem (præter Bononiam, quæ à Ioanne Bentiuolo Tyranno tenebatur) Flaminiamque in ſuam ditionem redegit, diſſimulante Alexandro V I. Pontifice, & filij opibus fauente. Mox Vidonem Vbaldum Vrbini Ducem principatu exuit. Camerino, ſublatis Varanis potitur. Neque his contentus, Columnenſium, Vrſinorum, Caëtanorumque oppida, quà vi, quà fraude occupat, Ceterùm Alexandri Pontificis mors eius tyrannidi finem impoſuit.

Alexandro V I. Pius I I I. breuiſſimus Pontifex, Pio Iulius I I. ſublectus. Qui Borgiam omni ditione ac dignitate ſpoliatum dimiſit: vt qui aut nihil aut Cæſar eſſe concupierat, quoniam Cæſar eſſe non poterat, nihil eſſet. Inde Pontifex Ioanne Bentiuolo exacto, Bononiam recepit. Exin Maximiliano Cæſare, & Franciæ, Hiſpaniæque Regibus in ſocietatem aſſumptis, Venetos continentis poſſeſſione exutos in Venetiarum anguſtias compulit. Res captæ inter victores diuiſæ, Cæſari Verona, Vicetia, Patauium

cum Carnis;Regi Gallo Bergomum, Brixia, Cremona, & Crema; Hiſpano Tranum, Monopolis, Bariolum (Barlettam vocant) Apuliæ oppida ceſſere. Pontifici Rauenna, Ariminum & Æmilia omnis reddita. Per idem tempus Piſani cladibus fracti, arcta obſidione domiti, tandem Florentinorum iugum recepere. Iulius porrò minuendas in Italia Francorum opes ratus: Alfonſum Ferrariæ Ducem ab eorum amicitia auellere cùm non poſſet, bello petit. Mutinam Franciſci Gonzagæ ductu capit. Mirandulam ſuis auſpiciis expugnat, haud ſatis dignum tantis laboribus præmium. Ceterùm ad Rauennam Gaſti Fois ductu ingentem accepit à Francis, & Ferrarienſi Duce cladem. Nec incruenta hoſtibus fuit victoria, ad xx. hominum millia, æquata ferme vtrinque ſtrage, cecidiſſe traduntur. Et ex Francis Dux ipſe Gaſto cũ nobilitate cæſus. Ex Pontificiis Ioannes Medices Cardin. Legatus captus. Qui paulo poſt fuga elapſus, Hiſpanarum copiarum ope, Florentiæ principatum Mediceis reſtituit. Et Longobardi Helueticis ſubnixi copiis, cæſis Francorum præſidiis, in priſtinum ſtatum redierunt. Ita Mediolanenſis poſſeſſio Francis adempta, & Maximiliano Ludouici Mori filio ex auctoritate Cæſaris & Pontificis reddita. Per id tempus Genua, quæ Francis parebat, Fregoſiis aſſerta eſt in libertatem. Bononia pulſis denuo Bentiuolis, Rauennaque à Iulio receptæ. Parma, & Placẽtia ex fœdere Pontifici traditæ, Inter hæc Veneti omnia ferme, quæ ſuperiore bello amiſerant, armis receperunt. Iulius II Pont. Piſanum conuentum Rege Franco auctore inſtitutum Lateranenſi Concilio indicto, actoque, diſſoluit. Baiazetes Naupacto, & Methone potitus, cum Venetis pacem fecit. Ad vltimum filiorum rebellantium bellis implicitus Selimi filij fraude interiit.

Per

Per idem tempus Baptiſta Mantuanus, Poëta, vt illis temporibus nobilis, floruit.

Leo inde X. Laurentij Medicei filius Pontifex pacis, otiique amator, & cuſtos fuit. Cum Franciſcus I. Rex Franciæ Mediolano recepto, Parmam Placentiamque Pontifici ademiſſet; Leo cum Franco de pace tranſegit Pragmaticam ſanctionem de ſacerdotiis à Franco Rege mandandis per eam (quam Concordata vocant) aboleuit. Subinde Ferdinandus Rex Catholicus, Nauarra in poteſtatem redacta deceſſit, Carolo nepote ex filia (hæc Philippo Auſtriaco Flandriæ Comiti nupſerat) herede regnorum relicto. Prorò Martinus Lutherus aduerſus Romanum Pontificem debacchari in Saxonia, vnde ipſe erat, cœpit, Saxoniæ Duce fauente: & Ignatius Loyola, qui deinde Societatis IESV auctor fuit, ſanctimoniæ fama florere cœpit, Deo nouam piorum hominum cohortem, aduerſus impios fidei deſertores parante.

Inter hæc Selimus, Baiazete patre, fratribuſque extinctis, Turcarum inuaſit imperium. Iactata eſt ſermonibus barbara illius vox, (Nihil iucundius eſſe in vita, quàm ſublato proximorum metu regnare. Inde duobus Sultanis debellatis Syriæ, & Ægypti ampliſſima regna ſuæ ditionis fecit. Iſmaëli quoque Sopho Perſarum Regi Taurinum vrbem regiam ademit. Iamque Italiæ imminebat, cùm cancro abſumptus, Solimano filio legat imperium.

Porò Hiſpania cùm ab Auſtriaco Rege, & Belgis Prætoribus regeretur, magnis motibus agitata eſt, adeò Hiſpani peregrina imperia non ferunt. Haud ita multo poſt Maximilianus Cæſar XXVI. principatus anno ceſſit è vita.

CAROLVS V.

A Chriſto nato anno MDXX.

CAROLVS V. Maximiliani Cæſaris ex Philippo filio nepos, Cæſar bellica virtute clarus in paucis fuit. Huius ope Leo Pontifex Proſperi Columnæ ductu rurſus Italia expulit Francos. Mediolanenſis principatus Franciſco Sforciæ Mori filio, Parma, Placentiaque Pontifici ex fœdere reſtituta. Leo Pontifex ſiue ex tam læti nuncij gaudio, ſiue ex veneno in morbum incidit, quo breui eſt abſumptus. Pontifex, niſi fama luxus obſtaret, memorabilis, pietate, iuſtitia, liberalitate inſignis, litterarum, litteratorumque fautor eximius paterno inſtituto. Gymnaſium Romanum nobilibus Doctoribus vndique accitis celebrius fecit, ex doctorum numero Ianus Parrhaſius, Auguſtinus Niphus, & Baſilius Chalcondilas Demetrij filius, fuere. Petrum Bembum, & Iacobum Sadoletum ab Epiſtolis habuit. Franciſcum à Paula in Sanctorum album retulit. Eodem anno, quo Leo, deceſſit Emmanuël Rex Luſitaniæ, Armutia celeberrimo Arabiæ emporio, Indiæque & vltima Orientis ora ſubacta nobilis.

Adrianus VI. Pontifex lectus eſt abſens cùm præeſſet Hiſpaniæ. Eius Pontificatum Rhodienſis clades funeſtum fecit. Rhodus quippe, dum Chriſtianorum Principum cunctantur auxilia, à Solimano in deditionem accepta eſt, anno eius ſeculi XXII. Inde Rhodiis Equitibus Melita inſula aſſignata. Per idem tempus Belgradum quoque Hungariæ propugnaculum amiſſum. Genua à Cæſaris copiis direpta, pulſo Franci Regis præſidio, in cuius tutela annos octo fuerat, in Hiſpano-

ſpanorum fidem peruenit. Habitus eſt vtique Adrianus in negotiis lentior tardiorque. Itaque celebrata eſt illa Hieronymi Balbi Hungari Legati libera in Cardinalium Senatu vox: *Fabius Max. cunctando rē Romanam reſtituit: tu P. Beatiſſime, rem Romanam, Chriſtianāque perditurus videris.* Egregius cetera Pontifex Adrianus fuit. Eum Alexandrinus Patriacha per litteras Chriſti Vicarium agnouit. Obiit cum ingenti opinione ſanctitatis, quæ ex eo orta eſt maximè, quòd neminem ex cognatis honoribus, atque opibus extulit, nolle ſe ædificare Sion in ſanguinibus dictitans. Celebratur etiam ſapiens illa eius vox: *Pontificiam ſedem ſpinoſam eſſe, iter vndique obſitum ſentibus.* Proinde in eius ſepulchro inſcriptum: *Adrianus VI. hic ſitus eſt qui nihil ſibi infelicius in vita, quam quòd imperaret, duxit.*

Eadem tempeſtate Lutherana peſtis è Saxonia emergens, proxima Daniæ regna corripuit. Chriſtianus, ſeu Chriſternus Rex Daniæ, Sueciæ, Noruegiæ primus Regum Lutherum ſecutus ab Orthodoxa religione deſciuit. Et documentum ceteris Regibus fuit. Haud ita multo poſt tribus regnis ob crudelitatem exutus, à ſuis, & à ſucceſſore vinctus in clathrata cauea ad mortem vſque habitus dicitur. Subinde Lutherana ſecta, diſſidentibus à Magiſtro diſcipulis, in Zuinglianos & Caroloſtadianos, Caluinianóſque diuiſa eſt.

Clemens VII. Leonis X patruelis Pontificatum auſpicatus eſt à celebritate Iubilæi, qui in XXV. eius ſeculi annum incidit. Qui idem annus Francorū clade inſignis fuit. Franciſcus Rex Franciæ dum Papiam obſidet, amiſſo exercitu, in Cæſarianorum poteſtatem venit. Inde abductus in Hiſpaniam, ſeſe filiis traditis, filios vicies centenis aureorum millibus redemit. Exin Mediolanum à Cæſare receptum eſt, Franciſco Sfor-

tia in ordinem coacto Rhegium Lepido Pontifici ademptum. Itaque Clemens à Cæſare alienatus ad Francos acceſſit. Eam ob cauſam cum a Columnenſibus oppugnatur, eos hoſtes Eccleſiæ iudicatos, dignitate atque opibus nudat. Pacem demùm cum Cæſare hac conditione fecit vt Lanoia Prorex Neapolitanus Carolum Borbonium Cæſariani exercitus Ducem ab vrbe auerteret. At ille contempto Lanoiæ Proregis interdicto, Romam aduolat. Ergo vrbs ſine magno certamine capta, direptáque anno eius ſeculi XXVII. Borbonius ipſe Dux inter primum certamen cecidit, ne captæ vrbis gaudio frueretur. Arx deinde, quó ſe Pontifex receperat, acriter obſeſſa: Cæterùm aduentante Lautreco, Franci Regis Duce, Cæſarianæ copiæ ceſſerunt, peſtilentia in vrbe relicta.

Deterior Hungariam per id tempus clades afflixit. Ludouicus Hungariæ, & Boëmiæ Rex ingenti prælio à Solimano Turcarum Imperatore victus, cæſuſque eſt. Subinde Buda vrbs regia cum magna Hungariæ parte quà dolo, quà vi à Turcis ſubacta. Eius morte Boëmiæ & Hungariæ regnum ad Ferdinandi Caroli Cæſaris germanum, cui Ludouici Regis ſoror erat nupta, peruenit. Per eadem tempora & Genua, auctore Andrea Auria, Francorum iugo excuſſo, Cæſarem Patronum adoptauit, & Florentia, Mediceis eiectis, receuperauit libertatem. Cæterùm Lautreco cum exercitu in Neapolitana obſidione extincto, pax inter Carolum, & Franciſcum facta. Pax etiam inter Cæſarem, & Pontificem ita conuenit, vt Alexandro Mediceo Laurentij iunioris filio Cæſar Margaritam filiam nuptiis iungeret, eique Florentiæ principatum armis recuperaret. Itaque Cæſar Bononiæ Auguſtus à Pontifice appellatus, Florentinis domitis Alexandrum Du-

cem

cem impoſuit. Clementis rogatu Mediolanenſem ducatum Franciſco Sfortiæ reddidit.

Subinde Solimano ad Viennam cum florentiſſimo exercitu Auguſtus occurrit. Itaque Barbarus, nihil aliud quàm perfuſis vano timore Germanis abiit. Cæterùm Henricus VIII. Angliæ Rex in Annæ Bolenæ pellicis amorem effuſus, cùm impetrare nequiſſet à Clemente, vt repudiata Catharina coniuge, Bolenam duceret, à Pontifice defecit,& Lutheri ſectam,quàm ſcripto confutarat magna ex parte vita complexus, vexare Catholicos cœpit, rapinis, & cruciatibus. Clemens porrò Romanus Pontifex ob Rhegium Lepido Ferrarienſi Duci à Cæſare adiudicatum, ſe ab eius amicitia denuò auertit, & fœdere cum Rege Francorum inito, Catharinam Florentini Ducis ſororem germanam Henrico Franciſci Regis filio collocauit.

Per eadem tempora Ferdinandus Corteſius primus poſt Columbum ad Mexicana regna (vnde & ad Perüana aurifodinis celebrata patefactus aditus) peruenit, Mexicanoque Rege ſubacto populos Chriſtianis initiauit ſacris. A Mexicano, itemque ab Æthiopiæ Rege Legati ad Clementem Pontificem venere, Chriſti Vicarium eum agnoſcentes. At Ariadenus Ænobarbus, ex Archipirata Rex Algerij, per ſpeciem reſtituendi Roſeti Regis, expulſo eius fratre Muleaſſe, regnum Tunetanum in Solimani ditionem redegit.

Paulus III. deinde Pontifex factus, quo tempore Henricus Angliæ Rex publico edicto ſe Anglicanæ Eccleſiæ caput & eſſe, & dici voluit, & cum Rege Anglia à Pontifice defecit. Ceterum hoc damnum Deus Barbarorum acceſſione in Orbe nouo ſarſit. Itaque Paulus tres Patriarchales ſedes inibi inſtituit, quibus ſeptenos ferme

contribuit Epiſcopatus : adeo res Chriſtiana illis locis creuerat. At Henricus, Thoma Card. Eboracenſi, qui tot malorum auctor extiterat, interfecto, furere in inſontes cœpit, mox imbutus Catholicorum ſanguine, cœnobiorum, ſacrarumque ædium inuaſit opes: ſed ſacrilegum Regem ſacra præda pauperem fecit. Pontifex ergo illum anathemate percuſſum regni titulo, ac iure ſpoliauit. Itaque breui Rex impius ſentire iram diuini Numinis cœpit. Bolenam delicias ſuas adulterio compertam damnatámque, adulter ipſe capite damnauit. Triſtem hanc Anglicanæ hæreſis memoriam lætus Tunetanæ victoriæ nuncius abſterſit. Carolus Auguſtus fugato Ænobarbo, Tunetum receperat, & precarium regnum Muleaſſi reddiderat. Victor inde Romam profectus triumphali pœne excipitur pompa.

Subinde Alexander Florentiæ Dux à Laurentio Mediceo cognato ſuo per inſidias interfectus, Florentinis ſpeciem quandam libertatis reliquit: ſubrogatus ei Coſmus Medicus Ioannis clariſſimi bello Ducis filius cum titulo vexilliferi. Ceterùm is paulatim prouectus, principatum vrbis, quem maiores eius obtinuerant, recepit.

Per idem tempus Franciſci Sfortiæ mors nouis bellis agitauit Italiam. Franciſcus Franciæ Rex, Taurino, aliiſque Subalpinæ regionis vrbibus vi expugnatis, exercitum in Italiam traduxit, Mediolanum recepturus. At Pontifex apud Niceam Prouinciæ vrbem cum Carolo, & Franciſco collocutus, id bellum auertit. Ptorinus belli ſocietate cum Cæſare, & Venetis inita auctor fuit, vt c c. triremium claſſe contracta, Græciæ ora bello peteretur. Igitur itum eſt in Turcas: obuius fuit ad Actium promontorium Ænobarbus cum claſſe Turcica. Victus haud dubie foret, ſi noſtri auſi eſſent vincere. Sed Andrea Auria Hiſp-

Hiſpanæ claſſis Præfecto certamen detrectante, non ſine dedecore diſceſſum eſt.

Per eadem tempora Margarita, Cæſaris filia, olim Alexandri Florentini Ducis vxor Octauio Farnéſio Pontifici nepoti matrimonio iuncta. Octauius, virili Varanorum ſtirpe extincta Camerini Dux creatus. Poſtea tamen Parma & Placentia Petro Aloyſio Franeſio datæ, Camerinum Eccleſiæ redditum. Exin Peruſini à Pontifice rebellantes domiti, Aſcanius Columna ob contumaciam, faſtigio deiectus eſt, Societas I E S V condita, Pontificiáque auctoritate firmata anno eius ſæculi X L. Paucis ante annis alius Regularium Clericorum Ordo ab Epiſcopo Theatino (qui deinde Paulus I V. Pontifex fuit) inſtitutus, ab eoque Theatini appellati: ſimilitudo habitus fecit, vt Societatis I E S V homines vulgo Theatinorum nomine appellarentur. Subinde Cæſar rebus Flandriæ compoſitis, Algerianam expeditionem alieniſſimo tempore recepit, fruſtrà reclamante Pontifice. Itaque claſſis ventorũ vi, fluctibuſque diſiecta, Auguſtus irrito incepto, domum mutilatum exercitum deportauit ingloriùs. Cladem Algerianam maior Francici belli moles excepit, Rex Francus Turcis in belli ſocietatem aſſumptis, arma inferebat Hiſpaniæ. Et Cęſar Henrico Angliæ Rege belli ſocio Aquitaniam inuaſit. Verùm enimuero cruenta illa, & Hiſpanorum clade inſignis ad Cæſarulam pugna pacem toties à Pontifice fruſtra expetitam inter Hiſpanum Francumque peperit. Et pacem Franciſci Regis mors ſequuta

Inter hæc Germania pæne omnis ſimul à Cæſare, & ab orthodoxa religione defecerat. Defectionis Principes Philippus Landgrauius Haſſiæ, & Federicus Saxonum Regulus erant Carolus etſi viribus impar, conſilio ſuperior extitit, Ger-

manorum velut parta victoria triumphantium feroces impetus cunctando fregit. Inde nec opinantes aggreſſus pari virtute, ac felicitate deleuit. Hoſtium vterque Dux captus, Saxo ſuffragij iure ſpoliatus, Germania omnis pacata.

Ingens ſubinde motus in Italia exortus eſt. Petrus Aloyſius Parmæ Dux, à ſicariis interfectus: & Placentia inter tumultum à Cæſarianis occupata. Qui nuntius Paulò Pontifici ex mœrore mortem attulit.

Per idem tempus Franciſcus Xauerius è Societate Ieſu à Paulo legatus in Indiam, non modò Indiæ, vltimique Orientis oras, & Molucas, Mauricaſque inſulas Chriſtianis excoluit inſtitutis, ſed etiam Iaponiam regionem ſatis amplam in vltimo orbis terræ angulo ſitam Euangelio imbuit primus.

Per eadem tempora Paulus Æmilius, Paulus Iouius, Franciſcus Viciardinus hiſtorici, Ambroſius Nouedius Poëta floruerunt.

Iulius inde III. Pont. Iubilæi celebritatem à Paulo indictam egit anno eius ſeculi L. Armeniæ maioris Patriarcham, qui ad Paulum venerat, de religionis capitibus bene ſentientem muneribus cultum remiſit: exin nouus Aſſyrię Patriarcha per legatum Pōtificē petiit; vt Patriarchatus ſibi delati auctor fieret. Re ſatis explorata voti compos factus. Legato creditūm., affirmanti Neſtorianorum Eccleſias hæreſi vacare, quod à Patriarcha quodam, qui trecentis abhinc annis à Pontifice Rom. creatus eo redierat, conuerſi ad Catholicam fidem dicerentur.

Inter hæc bellum Inter Hiſpanos, Galloſque renouatum. Belli cauſa fuit Gallicum præſidium ab Octauo Farneſio Parmam introductum, Rurſuſque Hiſpanum præſidium Gallorum ope à Senenſibus eiectum. Itaque & ad Parmam, & ad Se-

nas

nas bellatum eſt. Ad vltimum Henricus Rex Petri Strozij Florentini exulis ductu Etruriam bello premebat. Igitur Coſmus Medices iunctis cum Cæſare viribus, Io. Iacobum Medicem Meleniani Marchionem Francis opponit. Hoc duce Strozius prælio victus Senæ tandem in deditionem redactæ, Coſmoque conceſſæ: ita Senenſes libertate amiſſa, iugum accepere anno eius ſeculi LV. Biennio antè Eduardo VI. Angliæ Rege mortuo, regnum ad Mariam Henrici ex iuſta vxore filiam peruenerat. Itaque Reginaldus Polus Card. Pontificis Legatus, Regina adnitente, Angliam hæreſibus expiatam ad auitam religionem reuocare cœpit, anno poſt eius exilium ferme XX. Et Maria Regina Philippo Cæſaris filio vtriuſque Siciliæ Regi nuptiis iuncta, ſpem in poſterum affirmabat, ſi aut diuturna vita Reginæ, aut Eliſabethæ Henrici ex Bolena filiæ breuis fuiſſet.

Marcellus inde II. veteri ſanctitate Pontifex à Deo oſtenſus magis eſt Romæ quam datus. Vix trium hebdomadarum Pontificatum geſſit, quo tempore tot tamque illuſtria Pontificiarum virtutum documenta dedit, vt in plurimos annos deſiderium reliquerit ſui.

Paulus IV. inde ſucceſſit Ordinis Theatinorum conditor, idémque Orthodoxæ reliogionis vindex acerrimus. Multa, & præclara eius inſtituta etiamnum vigent: ex quo numero illud eſt, vt Iudæi certis ſeptis incluſi habitent croceis pileis inſignes. Ceterùm Paulus Pontifex à Cæſare abalienatus in Cæſarianos ſibi ſuſpectos impetum fecit. Itaque M. Antonio Columna fortunis euerſo Ioannem Montorij Comitem fratris filium Paliani Ducē appellat. Mox accitis è Francia auxiliis de Neapolitano bello agitare cœpit. Igitur Dux Albanus multis Campaniæ oppidis,

ac Latio potitus, vrbem obſideret. Inter hæc Pontifex Petri Stroziæ ductu amiſſa magna ex parte recepit, & Guiſius Dux valido exercitu Neapolitanum regnum fruſtra tentauit. Ceterùm nuncius de clade Francorum ad S. Quintinum, vbi Franciciæ nobilitatis flos ceciderat, paxque inter Cæſarem, & Henricum Regem facta eſt, Neapolitano, Romanóque bello finem impoſuit. Pax conuenit anno ſæculi LVII. qui annus Tiberina inundatione inſignis fuit.

Per eadem tempora Carolus V. rerum humanarum pertæſus imperium Ferdinando Cæſari fratri, Hiſpaniæ regnum Philippo filio per manus tradit, cum imperaſſet annos XXXVIII. ipſe in monaſterium S. Iuſti ſeceſſit, piæ tranquillæque vitæ auidus, egregio ad poſteros exemplo. Imperator omnino virtute, ac felicitate ſecundus nemini.

FERDINANDVS.

A Chriſto nato anno MDLVIII.

FERDINANDVS intereà Cæſar iampridem à Germanis proceribus lectus, pro Auguſto ſe gerere cœpit. At Paulus Pontifex fratrum filiis, in quos indulgentior fuerat, ob effuſam eorum licentiam infenſus, inceſtu Cardinalium eos publicis muneribus exuit, exegitque, nunquam in gratiam redituros. Inter hæc Chriſtiana religio in India, & Oriente magnis auctibus creuerat. Itaque Paulus Luſitani Regis rogatu, aliquot inibi ſedes Epiſcopales inſtituit. Ceterùm per idem tempus Angliæ regnum Mariæ Reginæ morte ad Eliſabetham Bolenæ filiam deuolutum eſt, & Angli ad errores priſtinos reuoluti.

Eodem

Eodem anno Henricus Franciæ Rex pacem cum Philippo Rege, affinitatémque iunxit, filia enupta. Ceterùm nuptialibus ludis, in ludicro certamine lethale vulnus accepit, quod non magis Regi, quàm regno exitio fuit. Caluinus nequior Luthero magiſtro diſcipulus, nouam, & ſanguinariam condidit ſectam, quæ per vrbes Franciæ ſerpens, contempta tenera Regum ætate, florentiſſimum regnum bellis ciuibus attriuit.

Pius IV. Pontifex Paulo ſucceſſit: is Ferdinando Cæſari Auguſtales titulos dedit: in Pauli IX. cognatos grauiter adnimaduertit. Carolo Carafæ Cardinali fracto gutture ſpiritus interclu-ſus. Dux Paliani, Alifanus Comes, aliique capite mulctati: memorabile documentum, nimiam licentiam impunitam non eſſe. Ceterum Pij Pontificatum Gerbenſis clades funeſtauit. Claſſis inſtructiſſima Philippi Regis Tripolim Africæ vrbem Siculis infeſtam bello petebat, quæ ad Gerbem inſulam dum ſedet, per Ducum ſocordiam à Turcica claſſe opprimitur, haud minore damno quàm dedecore nominis Chriſtiani. Porrò Pius Tridentinum Concilium à Paulo III. inchoatum, integratum à Iulio, ab ſe renouatum abſoluit, ingenti rei Chriſtianæ bono. Eodem in Concilio Aſſyriæ Patriarcha Orthodoxam profeſſus religionem, ad Pontificis auctoritatem rediit.

Per idem tempus in Francia ab infelici Regis Henrici caſu. Chriſtiana res ruere cœpit. Nam cùm Franciſci II. ac deinde Caroli IX. Regum pueritia comtemptui eſſet, Caluiniani ingentes exciuere motus. Etenim Principe Condenſi, & Admiralio Franciæ Ducibus, multas vrbes Regi ademptas ſua peſte oppleuerant, atrociſſima ſupplcia Catholicis inferentes, ſacráque omnia populantes. Itaque Cardinalis Eſtenſis Legatus à Pontifice in Franciam deſtinatus, malum ſer-

pens

pens pauliſper repreſſit. Inde ad mores ex Concilij Tridentini præceptis formandos Pij cura conuerſa. Militia Equitum S. Lazari reſtituta. Nouus Equitum Ordo ſancto Stephano ſacer, Coſmo Florentino Duce auctore, inchoatus. Pij Equites honorarij inſtituti, Ferdinando Imp. qui annos regnauit circiter VII.

MAXIMILIANVS II.

A Chriſto nato anno MDLXV.

MAXIMILIANVS II. ſubinde, Ferdinando patre iam rerum humanarum feſſo, Cæſar creatus eſt, & Pontifex eius deinde imperium ratum habuit. Portò in Francia Caluiniani à Catholicis Caroli Guiſij ductu cæſi: ſed haud ita multo poſt Guiſius à ſicario interfectus, Theodoti Bezæ Genuenſis hereſiarchæ, vt creditum eſt, inſtinctu. Guiſij mortem illaudata pax ſecuta, qua cuique, qua libitum eſſet, religione, viuendi poteſtas permiſſa. Exin Melita inſula ingentibus copiis à Turcis obſeſſa in vltimum diſcrimen venerat, cum Garzia Toletano auxilium ferente, Turcæ fugati, obſidio poſt decimum menſem ſoluta, anni eius ſeculi LXV. quo eodem anno Pius IV deceſſit.

Pius exinde V. ſubrogatus, pius vtique Pontifex & religionis imprimis acerrimus vindex, diplomate cauit, ne Pontificiæ ditionis oppida alienari fas ſit, vtique Cardinales omnes comitiis Pontificiis in eam rem iurent. Cum Auguſtanis comitiis de religione agendum foret, Maximiliano Auguſto denuntiauit, ſi id paſſus eſſet, ſe illi imperium abrogaturum. Eliſabethæ Angelorum Reginæ, Catholicis infeſtæ, anathematis notam inuſſit, regnique ius ademit. Ad hæc perfecit vt Caroli IX. Rex Franciæ decretum Aurelianenſe

menſe de libertate religionis aboleret: ſocietatem Franci Regis cum Turcarum Rege damnauit, eam Franciæ labem dictitans. Chriſtianis principibus aduersùs Solimanum Hungariæ imminentem accenſis, Cæſarem pecunia iuuit. Sed cunctanter Barbaris obuiam itum. Itaque Alba Iulia, vrbs Tranſiluaniæ nobilis ab hoſte capta eſt. Seghetum & natura & manu munitiſſimum, expugnatum ſolerter per triduum Solimani morte celata.

Eodem tempore Chios inſula Turcarum fraude occupata: Francia ab Hugonotis populata, Rex ipſe & appertitus inſidiis, & aperto bello oppugnatus. Itaque Rex Francus Pij V. auxiliis ſubnixus, ad Xantonicum collatis ſignis cum hoſte confligit:& pij belli felix euentus fuit. Hugonoti cæſi, Princeps Condenſis cum proceribus aliquot interfectus. Inde Gaſpar Colineus Amiralius Franciæ exercitu reparato impium bellum integrauit, irato Deo Henricus Regis frater Pontificis copiis, ac precibus fultus, nobiliſſimam retulit de nefario hoſte victoriam. Fama eſt inter pugnam cæleſtium equitum turmas conſpectas pro Rege pugnantes, haud dubium Pij precebus à Deo impetratum auxilium.

Dum Francia pacatur, Flandria concitari ab hæreticis eſt cœpta. Dux Albanus ſupplicio de Comite Egmonte, ceteriſque coniuratis ſumpto, incurrerat odia multorum. Igitur Princeps Auriantius Saxonicis auxiliis, Anglicaniſque pecuniis inflatus, Flandriam infeſtam non magis armis, quam Caluiniana peſte habuit. Zelandiaque, & Hollandia furto occupatis proxima quæque loca tentabat. At Pius V. pecuniam Regi Catholico ad pium bellum ſubminiſtrans, eum admonuit, vt non niſi ſalua religione pacem cum perduellibus faceret. Interea Maximilianus Cæſar confeſſionem

confeſſionem Auguſtanam à Lutheri diſcipulis conflatam, proceribus, & Auſtriæ nobilitati conceſſerat. Sed Pij Pontificis denuntiatione perterritus nefarium diploma reuocauit. Ferunt Cæſarem dixiſſe viſum ſibi, loquente Legato Pontificis, Pium flagellum intentantem. Sigiſmundus quoque Poloniæ Rex decretum de Caluinianis, & Auguſtanæ ſectatoribus tolerandis, Pio auctore reſcidit. Porrò Pius Coſmum Mediceum Etruriæ Ducem ob ſingulare ſtudium religionis titulo aucto Magnum Ducem appellauit; ſceptroque, ac diademate inſignem fecit. Humiliatorum Ordinem ob lapſos diſciplinæ mores, & Antiſtitum inſolentiam extinxit.

Exin Cyprus inſula à Solimano Turcarum Rege oppugnari cœpta. Belli itaque ſocietate inter Pontificem, Hiſpanum Regem & Venetos, inita, ingens claſſis auxilio obſeſſis mittitur. Ceterum certamine dignationis inter Duces orto, dum ad Cretam ſedetur, Cyprus expugnatur à Turcis anno eius ſeculi LXX. vt Turca ſemper noſtris diſcordiis creſceret. Inſecuto anno felicius Ioannis Auſtriaci (is Caroli V. pellice ortus erat) ductu geſta res eſt. Pugnatum eſt nauali prælio ad Naupactum Corinthiaci ſinus oppidum, Pio certam à Deo pollicente victoriam; & manifeſtum, inita pugna, cæleſte auxilium fuit. Ventus, qui aduerſus noſtris erat, in hoſtem verſus hoſtilis claſſis victa captaque eſt memorabili ad poſteros victoria. Captæ triremes ferme ad CC. Ad XXX. Turcarum millia extincta: ſex millia capta: Chriſtianorum captiuorum XV. millia ſeruitio exempta. Hoc vltimum Pij V. mortalium operum fuit. Eodem anno Sigiſmundus Rex Poloniæ diem obiit, vltimus à familia Iagellonia quæ regnauerat iam annos prope CC.

Non facile alia ætas plures homines literatos
eſſ edit,

ffudit, Adrianum Turnebum, P. Victorium, Petrum Perpinianum, Paulum Manutium, Marium Conradum, M. Antonium Muretum, Carolum Sigonium, Annibalem Carum, Petrum Angelum Bargæum.

Gregorius XIII. deinde Pontifex ſummis Patrum ſtudiis lectus. Cuius Pontificatus initia lætiora lętus de Pariſienſi Hugonotorum cæde nuncius fecit. Per occaſionem nuptiarum Regis Nauarri, Caluiniani proceres iuſſu Franci Regis oppreſſi, initio cædis facto à Gaſpare Colineo Admiralio, qui vulneribus confoſſus, de feneſtra deturbatur in viam. Secuta inde Hugonotorum cuiuſque generis ſtrages: ad xx. millia Pariſiis cæſa traduntur. Mongomerius tamen Henrici Regis interfector ex media cæde elapſus Rupellam arcem maritimam occupauit. Subinde vrgente Pontifice, Turcicum bellum communibus viribus renouatum. Ceterum Occhialinus Dux Turcicæ claſſis in Methonis portum ſe recepit. Ibi Fabianis artibus cunctando noſtrorum conatus eluſit, victricis claſſis impetum retardare contentus. Itaque Veneti belli tædio pacem cum Turca fecere. Eodem ferme tempore Henricus Franci Regis frater, Poloniæ Rex electus, ſed paulo poſt Caroli fratris morte, ad Franciæ regnum reuocatus. Tunetum inde ab Ioanne Auſtriaco haud magno certamine ſubactum Mahometem Muleaſſe genitum Regem recepit, ſed nondum vertente anno Tunetum à Sina Prætore Turcarum receptum. Inſuper Guleta arx rebus omnibus munitiſſima, capta deletaque. Interim Poloni diuiſis ſuffragiis duos Poloniæ Reges creant, Maximilianum Cæſarem, & Stephanum Bathorium Tranſiluaniæ Ducem. Ceterùm, cunctantè Cæſare, Tranſiluanus regnum armis occupat ipſo anno huius ſeculi LXXV. qui Iubilæi belebritate

tate inſignis, Gregorij libera ìtate inſignior fuit. Subinde Maximilianus Cæſar anno principatus ſui X. deceſſit ambigua fama.

RODVLPHVS II.

A Chriſto nato anno M D L X X V.

RODVLPHVS inde Cæſar, Maximiliani filius, imperare cœpit, quo ferme tempore cuncti pæne Flandriæ populi Hiſpanorum militum licentia irritati de Hiſpanis pellendis conſpirare cœperunt. Deſtinatus igitur eò ab Rege Ioannes Auſtrius cum ſumma poteſtate. Is vt per æqua & iniqua Flandros ad Regis imperium, auitamque religionem reuocaret, omnia Hiſpanorum, peregrinorum, militum præſidia dimiſit. At ille ſoluti metu peregrini militis, Ioannem Auſtrium ipſum inſidiis captant, ea mente, vt catholici Regis omnino excutiant iugum adeo præceps eſt licentia dempto metu. Ad hæc Matthia Archiduce Auſtriæ euocato, eius nomine ad ſuam libidinem abutuntur. Itaque Ioannes Auſtrius copiis, quas dimiſerat, reuocatis quà Alexandri Farneſij ductu, quà ſuis auſpiciis ingentes Flandris intulit clades: Louanium, bonáque Flandriæ pars recepta. Sed Alençonij Ducis (Franci Regis is frater erat) in Flandriam aduentus, & intempeſtiua Ioannis Auſtrij mors victoriæ curſum inhibuere. Eodem anno. Sebaſtianus Rex Luſitaniæ ingentes copias traduxit in Africam, Sciphum Marrochi Regem, ab Emonucho patruo Eeſij Rege exutum regno, in priſtinum regnum reſtiturus Vix aliud bellum funeſtius Ducibus fuit: tres Reges pariter vno ferme prælio ceciderunt. Ceterùm Alexander Farneſius Flandriæ præpoſitus breui lucem rebus attulit. Traiectum, vrbem nobiliſſimam expugnatione ac vi in Regis ditionem redegit: mox ſecundo

undo victoriæ curſu magnam Flandriæ partem emenſus, Antuerpiam memorabili obſidione, ac malis domitam recepit. Hæc inter Henrico Luſitaniæ Rege demortui Sebaſtiani patruo magno humanis rebus exempto, Philippus Hiſpaniæ Rex Antonio Pſeudo-Rege debellato, Luſitaniam occupauit anno huius ſeculi LXXX. ita Luſitania Hiſpaniæ regno adiecta, D. circiter anno, quàm inde abrupta fuerat. Luſitaniam Africæ, Indiæ ac Braſiliæ, præfecturæ velut appēdices ſecutæ inde etiã Terciariæ inſulæ, cæſis Gallicis auxiliis (hæ quippe ſolæ Antonio patebant) receptæ. Inter huius belli initia lues ex cæli intemperie in Luſitania primum orta, totam deinceps peragrauit Europam. Caput præcipue vrgebat, inde arietis nomē morbo factum. Inter hæc Stephanus Poloniæ Rex Polociam, nobilem Lituaniæ vrbem, cōpluraque alia oppida de Moſco recepit, partim ſuis auſpiciis, partim Iãnnis Zamiſcij magni Cãcellarij ductu; quocirca Ioannes Baſilius Moſcouiæ Dux cum eodem tempore etiam premeretur à Tartaris, Legatum ad Gregorium Pontificem deſtinat, omnia pollicens, ſi per eum pacem à Rege Polono impetraret; miſſus eo à Pontifice Antonius Poſſeuinus è Societate Ieſu, qui denique pace conciliata, Moſco auctor eſſe cœpit, vt depoſitis Græcorum erroribus rediret ad Rom. Pontificis auctoritatem: at ille, qui obſeruantiæ ſimulatione ad pacem vſus erat, pace parta obſeruantiam Pontificis abiecit. Ceterum haud impune tulit: ex ſuperiorum cladium mœrore homo iræ impotens furere, ac ſæuire in ſuos cæpit, quoad ingraueſcente morbo interiit.

Per eadem tempora Gregorius Pontifex Henricum Regem Nauarræ Catholicis infeſtum, anathemate notatum regni iure priuauit. Anni Iuliani rationē felicius, quàm ille Pompiliani correxit,

rexit,nouo Kalendario edito, quo Paſcha ex decreto Nicæni Concilij agitetur. Subinde ex Iaponia(quæ regio eſt in vltimo Oriente) tres Regij iuuenes à Chriſtianis Regibus, Dynaſtiſque miſſi ad Romanum Pontificem venerandum Romam aliquando peruenerunt, anno huius ſeculi L X X X V. Mors deinde ſubſecuta Pontificis tam opportuna;vt ſiue ad illorum aduentum diuinitus reſeruatum Gregorium, ſiue nimia lætitia ex illorum aduentu extinctum crederes. Pontifex fuit ſi quiſquam alius egregius,& paterna in omnes nationes charitate nobilis. Argumento ſunt collegia tot gentium iuuentuti bonis artibus ac moribus inſtruendæ inſtituta.

Sublectus exinde Xyſtus V. is vrbem mirificè ornauit,Vaticano Apoſtoli Petri templo tholum impoſuit,opus hoc mirabiliius,quod artem ſuperare credebatur. Ad ſexagies centena aureorum millia in theſauris reliquit.Inter hæc conſpiratio Francorum procerum olim Gregorio XII. Pont. pro religione facta, quam ipſi ſacrum fœdus vocabant, ingentes turbas conciuit in Francia. Res eo demum erupit,vt Henricus Rex Francus Guiſium Ducem conſpirationis principem per inſidias interficeret.Protinus Cardinalis Guiſius eius frater iuſſu Regis necatur.Cardinalis Borbonius, Archiepiſcopus Lugdunenſis, Dux Nemauſenſis, alique eius factionis proceres in cuſtodiam dantur. Quo nuncio conſternati Pariſienſes ab Rege deficiunt.Horum auctoritatem omnis pæne Francia ſecuta. Meniæ Dux Prorex conſtitutus, Catharinam Regis matrem Guiſianæ cædis nuncio perculſam exclamaſſe ferunt, Henricum eadem opera & Guiſiis vitam,& ſibi regnum ademiſſe. Vates fuit. Rex ſpreta Xyſti Pontificis denuntiatione, Romam ad cauſam dicendam de Cardinalis Guiſij cæde eum vocantis,ſocietatem
iniit

niit cum Rege Nauarræ, cuius viribus auctus Pariſios circumſedere parabat: cum à cœnobita Dominicano percuſſus, regno, vitaque exuitur, anno huius ſeculi L X X X I X. Moriens Regi Nauarræ Franciæ regnum per manus tradit. Ab eo deinde Lutetia acriter obſeſſa, Ventum erat ad vltimum inopiæ, periculique, cum Farneſius Dux Parmenſis opportuno aduentu obſidionem ſoluit, anno X C. qui idem annus Xyſti V. Pontificis exceſſu inſignis fuit.

Secutus Vrbanus V I I. non magis breuitate Pontificatus, quàm cunctorum deſiderio memorandus, X I. die nondum delibato Pontificatu ereptus, maximas mortalium ſpes ingenti omnium luctu fefellit.

Subrogatus Vrbano Gregorius X I V. vir bonus ac pius, ſed ferme valetudinarius. Itaque non ſufficientibus viribus ad Pontificia munera obeunda, per Cardinalem Sfondracum fratris filium Pontificatum prope annum geſſit: quem duo maxima mala, fames ac lues maximè inſignem fecere. Satis conſtat in Italia tertiam mortalium partem quà fame, quà lue interiiſſe. Eadem tempeſtate *Nauarrus Diguera duce Gratianopolim*, aliaque ſenſim Franciæ oppida haud ignobilia, Gallicæ nobilitatis acceſſu in deditionem redegit. Itaque Comes Sfondracus Cardinalis frater, miſſu Pontificis, opem fœderatis proceribus aduerſus Nauarrum tulit valida Helueticorum & Italorum manu: ſed intẽpeſtiua Pontificis mors eum nulla re memorabili geſta Romá reuocauit.

Innocentius I X. deinde creatus Pontifex trimeſtris, ſed egregium Pontificatus ſui ſpecimen dedit, benignitate ac felicitate omnibus chárus, quo etiam eius mors bonis acerbior viſa.

Sublectus inde Clemens VI I I. antiqua pietate inſignis. Per idem tempus noua belli tempe-
ſtas

ſtas à Turcis in Croatiam incubuit. Vitiſcum oppidum, regionis caput, aliáque oppida ignobiliora vi expugnata. Iámque Siſacum ſumma vi oppugnabatur, cùm Prætor Croatiæ cum appendicibus Hungarorum in Barbaros impetum dedit. Qui in fugam verſi in tranſitu pontis dum ferrum fugiunt, amne perierunt. Haud humana res viſa LX. Turcarum millia fuſa, fugatáque à non magna Hungarorum manu. Hac victoria Hungari erecti paſſim arma ceperunt, & Maximiliani Archiducis ductu, Nouigradum, compluráque alia oppida recuperarunt. Fuit ille annus tot Turcarum cladibus inſignis, vt ſpes foret omnem Hungariam breui receptum iri. Cæterum inſecutus annus ſpem in ſollicitudinem vertit. Sina Amurathis Turcarum Regis Prætor cum ingenti Turcarum ac Tartarorum exercitu Hungariam ingreſſus, Strigoniam obſidione ſoluit, & Iauarinum Auſtriæ propugnaculũ obſedit. Quod non magis armis, quàm auro oppugnatum proditione cepit, ingenti non ſolum Germaniæ, ſed etiam Italiæ terrore illato. Et per idem tempus Alexandro Farneſio Parmenſi Duce extincto, Friſia in Belgiis à Mauritio Aurantij Principis filio ſubacta: aliæ quoque vrbes Catholico Regi ademptæ. Et in Francia, Comitia de nouo Rege creando haud feliciter habita.

Dum Rex Catholicus ad filiam, quam daturus erat in matrimonium nouo Regi, regnum Franciæ contra legem Salicam trahit, re infecta diſceſſum eſt, procerum pleriſque alienatis. Et Nauarrus ſe Catholicum profeſſus adeo promouit Francicam nobilitatem vt Rex Franciæ ſalutaretur. Ex eo Lugdunum, aliæque præcipuæ regni ciuitates in noui Regis fidem venere. Et Henricus Pariſiis proditione captis, à Pariſienſibus Rex conſalutatus ad maximum vrbis templum

plum iuit, Catholici edens Regis iudicia. Itaque Pontifice per Legatum ſuum exorato, abolita anathematis nota in integrum reſtituitur, & Rex Franciæ à Pontifice appellatur.

Hæc inter Carolus Mansfeldius Rodulphi Cæſaris auſpiciis Hungaris bellum intulit, & Turcis, & obſeſſa Strigonia maximas Barbarorum copias ingenti clade proſtrauit. Ceterùm hoſtium victor morbo extinctus victoriæ fructum aliis reliquit. Strigonia, & Vicegradum à Ioanne Franciſco Aldobrandino Pontificiarum legionum Duce pari virtute, ac felicitate des Turcis recepta. Et huius victoriæ gloria magna ex parte ad Sigiſmundum Tranſiluaniæ Principem redundauit, cuius virtute Turcæ ab Hungaria ſunt auerſi, obtritique. Itaque Vallachiam, & Moldauiam maxime frugiferas prouincias Turcis ademit, & victoriis nitens Sinam ipſum nobiliſſimum Turcarum Ducem maximis inſtructum copiis, ſolo nomine territum in fugam auertit cum ingenti dedecore, ac ſtrage. Ad hæc Lippam, & Litorgiam oppida ſatis munita de Turca recepit. Subinde Agria ſedes Epiſcopalis natura, munuque munitiſſima, à Mahomete Turcarum Imperatore non tam vi, quàm proditione capta eſt.

Per idem ferè tempus perpetuæ Quadragenarum Horarum ſupplicationis, quam Romæ in ſingulis deinceps templis Clemens VIII. ab initio inſtituerat, fructus, apparuit. Iauarinum à Comite Schuuarzenbergio egregio Rodulphi Cæſaris Duce, parua manu receptum eſt, tanta omniū admiratione, vt diu prædicata magis, quàm credita res eſſet. Eodemque victoriæ curſu complura Hungariæ oppida in ditionem Cæſario redacta: & quod caput eſt, pax inter Hiſpaniæ, & Franciæ Reges facta, auctore Pontifice.

Hac verò Auctorem ſcribentem mors oppreſſit.

CONTINVATIO EPITOMES HISTORIÆ HORATII TVRSELLINI, E' SOCIETATE IESV,

SVMPTA EX AVCTARIO ad Annales Baronij, quod ſcripſit Henricus Spondanus, ab anno 1598. vſque ad annum currentem 1622.

CLEMENS.

A Chriſto nato anno MDXCVIII.

CLEMENS Pontifex Ferrariæ Ducatum, Eccleſiæ Romanæ feudum (mortuo iam anno ſuperiori Duce Alfonſo Eſtenſi abſque liberis) cenſurarum vi & armorum minis adiungit: eaque de cauſa ipſe poſt illius vrbis deditionem eò proficiſcitur.

Philip

Philippus Rex Catholicus Iſabellam filiam primogenitam Alberto Cardinali (obtenta à Sede Apoſtolica ſanguinis & ordinis diſpenſatione) coniugem ſpondet, cum dote prouinciarum Belgij. Inde pacem conficit cum Henrico Rege Chriſtianiſſimo, redditis vtrimque quæ occupata fuerant: annitente præcipuè Clemente Pontifice, per ſuum in Galliis Legatum Alexandrum Cardinalem Florentinum, poſteà Papam Leonem XI. quæ dicta eſt Veruinenſis, quòd ad illud oppidum concluſa fuerit menſe Maio. Ad quam etiam admiſſi ſunt prædicti Albertus & Iſabella: necnon Carolus Emmanuel Dux Sabaudiæ certis conditionibus. Ac demum idem Philippus, XIII. Septem. moritur in monaſterio Eſcuriali, ætatis anno 72. magnus planè Princeps, & in paucis prudentia & pietate clariſſimus. Succeſſorem habuit, vnicum è pluribus ſuperſtitem filium eo nomine III. qui hoc eodem anno vxorem duxit Margaritam Caroli Archiducis filiam; quæ ſequenti Martio in Hiſpaniã delata eſt, & Aprili tam eius, quàm Alberti nuptiæ Valentiæ confectæ: cum prius Ferrariæ huius anni Nouembris, præſentibus Margarita & Alberto, ab ipſomet Clemente Pontifice nuptiarum ſacræ ceremoniæ magna pompa celebratæ fuiſſent.

Armorica vniuerſa, Mercurium Ducem antè ſecuta, ad Regis obſequium redit.

In Hungaria Iauarinum (ſiue Raba vocatum) munitiſſimum præſidium recuperatur menſe Martio, virtute Adolphi Schuartzenbergij, adminiculo inſtrumenti petardi: occiſis intra vrbem, quatuor horarum certamine 1600. Turcis.

Sigiſmundus Tranſiluaniæ Princeps, poſt multa præteritis annis præclariſſimè in Turcas & Sectarios geſta, neſcio quo morbo veluti faſcinatus,

mutato vitæ inſtituto menſe Aprili vxoremChriſtiernam Caroli Archiducis filiam relinquit: ditionem de conſenſu Ordinum Rodulpho Imperatori cedit, acceptâ Sileſiâ, cum annua penſione 50 millium aureorum: ſed paulo poſt pœnitétia ductus, Claudiopolim redit mẽſe Auguſto.

Cæſariani Budam obſidentes à Calendis Octobris vſque ad 11. Nouembris, alterâ arce captâ atque dirutâ, ab alterius occupatione cœli inclementia repelluntur: Turcæ eodem tempore à Varadini expugnatione, virtute Chriſtianorum.

Sigiſmundus Rex Poloniæ in Sueciam paternum regnum nauigans, quòd patruus Carolus, quem Proregem illic reliquerat, omnia arbitratu ſuo ageret, nulla habita Sigiſmundi authoritatis ratione, vix effugit eius inſidias: magno ſuo damno expertus, quàm periculosè hæreticis, quantumuis ſanguine proximis, concredatur Regnorum adminiſtratio.

In Hibernia Comes Tironius, ſubmiſſis aliquot ex Hiſpania auxiliaribus copiis pugnat pro Religione Catholica contra Proregem Anglum, initio quidem ſatis feliciter: ſed demùm poſt biennium, cum iis debellatus eſt à Comite Eſſexiæ, quem Regina Angliæ cum exercitu in Hiberniam miſit. Ipſeque Tironius poſteà Romam cum vxore ſe recepit, vbi omnia ad vitam neceſſaria liberaliter, eis Pontifex exhibuit, donec ibidem vitam cum morte commutarunt circa annum 1618.

Theodorus Magnus Dux Moſcouiæ, & Ruſſorum Imperator, moritur ſub initium Ianuarij: cui, quòd ſobolem nullam reliquiſſet, ſuffectus eſt à Moſchis Boriſius Federo Vritzius Hodvuinus, cuius ſororem Theodorus coniugem habuera: cum mortuusq; crederetur Demetrius frater Theodori, quem Boriſius iam anteà, ne ſibi ali

aliquando impedimento eſſet ad regnum, quod ambiebat, adhuc puerulum necari iuſſerat. At verò Demetrius nece ſublatus, (alio in eius locum ſuppoſito) in Germaniam, indeque in Poloniam deductus, à Rege honeſtè educatus eſt, & in fide Catholica diligenter inſtitutus, de quo rurſum poſteà.

Romæ circa Natale Domini tanta fuit Tiberis inundatio, quanta nunquam anteà fuiſſet; ingenti vrbis afflictione & damno: cuius incredibilis eluuionis notata fuit variis vrbis locis, ad fidem futuris ſæculis faciendam, monſtroſa altitudo.

Moriuntur è viris doctis Benedictus Arias Montanus Hiſpalenſis, Thomas Stapletonus Anglus, & Abrahamus Ortelius Antuerpianus, ſcriptis ſuis vbique notiſſimi.

ALBERTVS.

A Chriſto nato anno MDXCIX.

ALBERTVS & Iſabella Principes Belgij ab Hiſpania veniunt in Belgium exeunte Auguſto; ducto etiam Philippo Naſſouio Aurantio Principe, cui bona paterna reſtituta ſunt.

Carolus Sigiſmundi Regis patruus vniuerſam ferè Sueciam in poteſtatem ſuam redigit; & habitis Regni Comitiis, procurat Sigiſmundo Regnum abrogari: electo tamen ſpecie tenus Ladiſlao eius filio adhuc puerulo, ea conditione, vt mitteretur in Sueciam inſtituendus in Lutheraniſmo. Indeque Carolus Finnonios à Sigiſmundo ſtantes ſubegit.

Sigiſmundi Battorij in Tranſiluaniam reditu, ea prouincia admodum turbata eſt, cum ipſe, reſciſſo contractu cum Imperatore inito, Tranſil-

uaniam patrueli ſuo Andreæ Battorio Cardinali donauit, qui tamen à Michaële VValachiæ VVaiuoda menſe Octobri profligatus periit in fuga, à ruſticis VValachis occiſus: & Tranſiluania in fide Imperatoris confirmata eſt.

Henricus Ioieuſius Franciæ Mareſcallus, qui olim Ordinem Capucinorum profeſſus fuerat, & inde annuente Pontifice Gubernatorem Occitaniæ bellorum ciuilium tempore egerat; iam iterùm ſæculo remittens nuntium, in priſtinum Ordinem ſe recipit. In quo egregius factus concionator, tandem ſanctiſſime obiit: vnica relicta ex matrimonio ante primum Religionis ingreſſum filia, quæ primò Duci Mompenſerio è regio ſanguine nupſit, eoque mortuo, Duci Guiſio.

Celebratur menſe Iunio in ciuitate *Diamper* Indiæ Orientalis ab Alexio Archiepiſcopo Goënſi Ordinis S. Auguſtini, *Concilium* de reformatione Eccleſiæ S. Thomæ, quæ à Neſtorianis inficiebatur. Vbi Georgius eorundem Neſtorianorum Archidiaconus, qui Patriarchæ Babylonis adhærebat, & 153. Presbyteri, atque deputati 671. fidem Catholicam ſunt profeſſi: quos vniuerſus populus ſecutus eſt.

A Chriſto nato anno MDC.

INSIGNIS eſt hic annus Iubilæo, cuius occaſione infinita confluxit Romam omnis ſtatus & conditionis hominum multitudo: & Clemens Pontifex nulla non charitatis, liberalitatis, & humilitatis opera peregrinis exhibuit: pecuniis eos ſubleuando, accumbentibus miniſtrando, pedes lauando, confeſſiones audiendo, omnes conſolando, ſingulis benefaciendo, & Cardinales alióſque Prælatos ad hæc eadem præſtanda, verbo & exemplo egregiè inuitando. Adeò vt

vt non pauci ex iis hæreticis, qui Romam ſpectatum aduenerant, his viſis ſeſe Eccleſiæ Catholicæ fidei addixerint.

In Gallia menſe Maio apud Fontenobleum celebris illa habita eſt inter Iacobum Perronium, tunc Epiſcopum Ebroicenſem, poſteà Cardinalem & Archiepiſcopum Senonenſem: & Philippum Mornæum Caluiniſtam, concertatio de eiuſdem Mornæi falſis aſſertationibus inſertis libro de Euchariſtia, in ampliſſimo Principum & ſummorum virorum conſeſſu: conſtitutis ex vtrâque parte iudicibus Cognitoribus præſentéque ipſo Rege, & actionem ſumma prudentia moderante: qua Mornæus omnium ſententia falſarius & temerator pronuntiatus eſt. Vnde pudore ſuffuſus, fugam noctu conceptam ſummo mane celerans, Regem alioſque eluſit, qui nouam, quam promiſerat, pugnam ſpectare geſtiebant.

Idem Rex Chriſtianiſſimus menſe Auguſto Duci Sabaudiæ, quòd Marchionatam Saluſſianum reddere procraſtinaret, bellum indicit; moxque totam Sabaudiam occupat. Miſſo verò à Clemente PP. Petro Cardinale Aldobrandino fratris ſui filio, pax componitur incunte anno ſequenti, quà Marchionatum Dux retinens Regi Breſſiam concedit.

Cùm verò iam anno ſuperiori Clemens matrimonium, quod inter Regem & Margaritam Valeſiam ſub Carolo IX. contractum fuerat, de partium conſenſu nullum eſſe declaraſſet, tum propter conſanguinitatem, de qua nulla ſufficiens exſtitiſſet diſpenſatio, tum propter aliàs allatas atque probatas cauſas: Rex hoc anno vxorem accipit *Mariam Mediceam* Franciſci olim Magni Etruriæ Ducis filiam: quæ menſe Nouembri Maſſiliam appellens, regio comitatu Lugdunum ad Regem deducitur: vbi exeunte anno

conficiuntur, ſolemnia celebrante Legato Aldobrandino.

Iacobum Regem Scotiæ Comites Gaurienſes inſidioſè in arcem ſuam ſpecie theſauri indicandi deductum, & ad interiora conclauia ſolum & inermem allectum, armis interficere moliuntur: ſed Rex haud tanto periculo deſpondens animum & voce & manu vim auertens, accurrentibus ad tumultum aliquibus à ſuis, mortem effugit, quæ proditoribus illata eſt.

In Belgio, dum pars militum Hiſpanorum ſeceſſionem ob non ſoluta ſtipendia faciunt, Mauritius nonnulla loca munita Archiduci eripit: & dum Neoportum in Flandria obſidet, inuaſus ab Archiduce, poſt cladem aliquam acceptam, ſuos recolligens Archiducis exercitum 2. Iulij profligat, cæſis multis hoſtium millibus: ſed iterum nouis exurgentibus in eum copiis, ſuos in Hollandiam & Brabantiam reducit.

Turcæ Caniſſium, duce Ibraim Baſſa, Sept. menſe obſidione cingunt: ac licet in auxilium veniente Philippo Emmanuele Duce Mercurio è domo Lotharingica: (qui poſt extincta in Gallia bella ciuilia ad Imperatorem profectus, exercitus eius adminiſtrationem acceperat:) tamen quod commeatu deſtitueretur, Caniſſium deditur: & nihilominus quod præproperè deditionem præfectus fecerit, capite truncatus eſt præciſâ manu.

Sigiſmundus Battorius Tranſiluaniam iterum recuperare ſtudens, profligatur à Michaële Vvalacho. Ac paulo poſt idem Michaël, quod eam prouinciam ſibi ac filio firmare cuperet, ac propterea clandeſtina cum Turcis & Tartaris cõſilia iniret: reuocatur ab Imperatore, & in eius locum mittitur Georgius Baſta qui Tranſiluaniam in fide Imperatoris retinuit. Quæ hoc & ſequenti.

ti anno peracta fuerunt. Demumque Sigiſmundus interuentione Clementis Pontificis receptus in gratiam ab Imperatore, Pragam ſe recipiens, ibi tandem mortuus eſt apoplexia, ann. 1613.

A Chriſto nato anno MDCI.

ROMÆ 29. Aprilis *S. Raimundus Pennafortius* Aragonenſis è Dominicano Ordine, ſolemni ritu à Clemente P P. refertur in S S. numerum.

Oſtendam vrbem Flandriæ maritimam, ab Ordinibus Batauicis detentam, Albertus Archidux obſidet ineunte Iulio: nec niſi poſt triennium magnis laboribus, atque etiam detrimentis, capit, quòd obſeſſis commeatus & auxilia tuto mitterentur continuò. Caniſſium item in finibus Styriæ & Hungariæ Ferdinandus Archidux obſidet menſe Auguſto, auxiliis adiutus Summi Pontificis & Principum Italorum: ſed poſt multas moleſtias, ac mortem plurimorum, re infectâ recedit, impedimentis & tormentis relictis. At verò Dux Mercurius Albam regalē in Hungaria occupat menſe Sept. & mox aduenientem numeroſum Turcarum exercitum ad eam recuperandam ſemel atque iterum parua militum manu profligat.

Carolus Dux Sudermanniæ patruus Sigiſmundi Regis Poloniæ & Sueciæ, quem iam vidimus ab eo defeciſſe, á Statibus Regni Suecici, perfidus, à perfidis, & hæreticus ab hæreticis, in Regem eligitur. In Liuoniam quoque mouet, ſed nullo operæ pretio: quin potius Poloni eum magnis cladibus afficiunt, VVolmarum vrbem occupant, Caroliquc filium nothum capiunt.

Legati Regis Perſarum, qui anno ſuperiori

Imperatorem in Germania conuenerant, Romam nunc menſe Aprili aduenīunt, in Hiſpaniam poſteà tranſituri: vt Principes Chriſtianos ad bellum in Turcas accenderent, ſui Regis omnem ſpondentes operam.

Naſcitur in Hiſpania Regis primogenita *Anna Maria Mauritia* 21. Sept. Et in Gallia Delphinus *Ludouicus* 27. eiuſdem menſis: cuius recens nati dexteræ Henricus pater gladij capulum inſeruit, precatus vt ad Dei gloriam firmata ætate vteretur, quod ea vel nondum firmata proſperrimè hactenus conſpeximus in comprimendis internis rebellionibus, & externis motibus compeſcendis proceſſiſſe. Eum de ſacro Fonte poſteà leuauit Paulus V. Summus Pontifex miniſterio Franciſci Cardinalis Ioieuſij, Legati à latere ſpecialiter ad hoc conſtituti. Par autem iſtud Infantium regiorum ſacro matrimonij vinculo feliciter vnitum ſuo tempore viſuri ſumus.

In Anglia Comes Eſſexius, quo duce in Hibernia cum Tironio Comite & Hiſpanis feliciter debellatum fuerat anno ſuperiori, iam coniurationis reus factus Londini capite plectitur menſe Martio.

Inſignis quidam impoſtor Sebaſtianum Luſitaniæ Regem (*vid. ann.* 1578.) tantâ arte ſe fingit, vt & quibuſdam Principibus impoſuerit, & Luſitanorum animos maximoperè excitauerit: qui poſtmodum detectus, & ad triremes Neapoli applicatus periit demum in Hiſpania.

A Chriſto nato anno. MDCII.

DVM Oſtendæ obſidio protrahitur ingenti partium contentione, Mauritius Grauiam menſe Sep. deditione accipit.

Poſt

Poſt diſceſſum Ducis Mercurij ab Hungaria (qui dum in Galliam redit nouum delectum habiturus, moritur Norimbergæ menſe Febr.) Turcæ Albam regalem vi & arte interim, dum de induciis tractatur, expugnatam, iterum recipiunt menſe Auguſto: magna accolarum & præſidiorum ſtrage, amiſſis tamen & decem Turcarum millibus. Chriſtianus exercitus vicem repenſurus, Budam tentat: ſed Peſtum tantùm oppoſitum oppidum capit, atque Adon propugnaculum.

In Galliâ renouatur fœdus cum Heluetiis. Et Carolus Gontaldus Dux Bironius, Par & Mareſcallus Franciæ, cuius eximia rei militaris peritiâ ac fortitudine Rex diutius feliciter vſus fuerat in hoſtes, iam detecta ipſius (hominis inquietiſſimi, & arrogantiſſimi) in Regem & Regnum coniuratione, capite plectitur vltimo Iulij.

Rex quoque Henricus Edictum promulgat in Duella, quibus magnus Nobilium numerus damnabili honoris prætextu ob res plerumque leuiſſimas his temporibus in Gallia periit. Quæ rurſum ſæuioribus edictis prohibenda fuit, obſtinata conſuetudo ann. 1609. ab eodem Henrico Rege. Et quod nec his ceſſaretur, Ludouicus Iuſtus eius filius iterum iterumque in eam ſanciens, & lege in præuaricatores agens: tandem ita perniciofum illum abuſum ſuſtulit, vt nec ferme nomen eius amplius audiatur.

A Chriſto nato anno MDCIII.

MARIA Caroli V. Imperatoris filia, Philippi II. Regis Hiſpaniæ ſoror, Maximiliani II. Imperatoris coniux, Rudolphi II.

& Matthiæ Imperatorum mater, ac multiplici aliâ ſobole feliciſſima, pietate verò & bonis moribus ditiſſima; annis grandæua, moritur in Hiſpania menſe Martio.

Eodemque ferme tempore Eliſabetha Angliæ Regina, longè diuersâ, ſicut vixerat vita, ita & morte moritur 4. Aprilis, ætatis an.70. regiminis 45. cuius egregias dotes infauſta hæreſis & Catholicorum atrox inſectatio fœdarunt. Succeſſit ei tam iure ſanguinis (quippe Margaritæ pronepos, quæ Henrici VIII. Regis ſoror maior fuit) quàm ex teſtamento Eliſabethæ, Iacobus eius nominis Scotiæ VI. Angliæ I. Rex, qui ſe Regem maioris Britanniæ indigitauit, quòd totam Inſulam ditione complectatur: quæ vix vnquam hactenùs vnicum dominum paſſa eſſet. Parentes habuit Catholicos, matrem etiam martyrem; vt planè mirum videri poſſit, elegiſſe ipſum, poſtquam ſemel lac Catholicum ſuxiſſet, & hæreſim ſectari, & Catholicos inſectari. Confeſtim verò vt in Angliam è Scotia acceſſit, ſæua peſtis totam Angliam inuaſit magnâ hominum mortalitate. Et in eum, ac vniuerſam eius progeniem, detecta eſt coniuratio: cuius autores, viri illuſtres, partim ſupplicio affecti, partim perpetuis carceribus damnati fuere.

Ad finem verò anno vergente à Miniſtris Anglicanis celebratum eſt eiuſdem Regis auctoritate *Londini* Conuenticulum quod in annum ſequentem protractum eſt: cuius editi ſunt 141. canones de doctrina & diſciplina: eorumque omnium primò confirmatus Regis primatus etiam in rebus Eccleſiaſticis, vt capitis Eccleſiæ Anglicanæ. Aliorum non pauci Puritanis eiuſdem Angliæ & Scotiæ, ac Caluinianis Galliæ adeò aduerſantur: vt planè effrontes eſſe oporteat, qui vnitatem doctrinæ iis eſſe comminiſcuntur.

In

In Gallia quoque *Vapinci* in Delphinatu, aliud celebratur menſe Octobri Miniſtrorum Caluinianorum Conuenticulum,præſide *Daniele Chamerio* Miniſtro Montilienſi : quo inter alia egregij ſcilicet Theologi ſtatuerunt, Baptiſmum infantium à Proponentibus collatum, (ita vocant Miniſterij candidatos, qui in procinctu ſunt adipiſcendæ manuum impoſitionis) nullius eſſe valoris,ac proinde iterandum eſſe ab ipſiſſimis Miniſtris,ſecundum alterius anterioris ipſorum Synodi Pictauienſis deciſionem. Quod vero iidem belluli homunculi, eadem Vapincenſi Synagoga Satanica, ſuæ Confeſſioni nouum articulum inſeruerunt, Romanum Pontificem eſſe ipſiſſimum Antichriſtum : tam illi profectò Chriſtum norunt, quàm Antichriſtum : & vtroque deflendi magis quàm irridendi. Cæterùm quòd & alio Rupellenſi Conuenticulo an. 1607. etiam illi ſaperdæ eandem crambem recoquerent : irritatus eorum effronti impudentia Henricus Rex Chriſtianiſſimus, ſeueriſſimé prohibuit, ne quid eiuſmodi ſuis ſcriptis impuriſſimi homines garrire auderent. Prædictum verò Chamerium Vapincenſem Præſidem, *Gaulterius in Chronologia* facit *Metaphoriſtarum* nouorum hæreticorum autorem, aut certe acrem defenſorem : quorum impios errores ipſe recenſet. Addam autem hic ego fuiſſe quidem illum hominem eloquio ſatis facundum, nec literis indoctum : ſed ambitioſiſſimum æque ac ſeditioſiſſimum, qui nunquam non turbas ciuit, vbicumque adeſſe contigit, bellum continuò ac cædes intonando:donec ann. 1621. in ciuitate Montalbana, dum quadam die poſt iniurioſiſſimam in Regem Ludouicum, qui eam ob rebellionem obſidione cingebat, inuectiuam concione publicâ habitam, iiſdem furiis ad vrbis muros & propugnacula deferretur, vt

&mi-

& milites ibi ad cuſtodiam exiſtentes in ſceleſta rebellione firmaret; in ipſo muro, ictu ſubitò ac fortuito tormenti ænei è caſtris emiſſo, fœtidiſſimam animam, iras & flammas ſpirantem, priùs exhalauit, quàm ſe ſe pinguiſſimi abdominis corpore læſum ſenſit.

In Hungaria Chriſtianus exercitus duce Collitio Turcas prælio profligat menſe Sep. & Haluanum recipit.

Tranſiluaniam Moſes quidam, natione Hungarus, ſecta Arianus, Turcicis copiis cùm occupaſſet, & à Georgio Baſta, Imperatoris nomine eas prouincias regente, profligatus fuiſſet; iterùm Tranſiluanis Proceribus ad defectionem ſolicitatis exercitum reparans, rurſùm à Baſta ſimul & Radulio V. Valachiæ regulo proſtratus eſt, ac cum præcipua Tranſiluaniæ nobilitate occiſus. Sicuti & à rebellibus dux electus Berlemus Gabor, hæreticus Caluiniſta, paulò poſt à Belgioſa ſubpræfecto Tranſiluaniæ à Baſta conſtituto profligatus eſt.

Scribianus Aſiæ præfectus, cùm Mahometem Turcarum Imperatorem totum delitiis deditum cerneret, ex contemptu ipſius rebellat: vnde indignati Ianizari, in miniſtros Imperatoris magnam Conſtantinopolii excitant ſeditionem, quæ non potuit ſedari, niſi ſupplicio duorum Mahometis cubiculariorum, in quos reiecta eſt culpa malè adminiſtratæ Reipublicæ. Et Scribianus paccatus, perfecturâ Boſneæ donatur.

Ad finem verò anni, nempè 21. Decembris, ipſe Mahometes peſte moritur Conſtantinopoli; cùm paulò antè vxorem aquis, filium maiorem laqueo ſuffocaſſet, quòd ex imprudenti coniugis quæſitione, an non ille filius in Imperio ſucceſſor foret, ſibi ab iis inſidias parari ſuſpicaretur. Imperauit ab obitu patris ann. 6. minùs dieb. 17.

Succeſſit

Succeſſit autem minor filius *Achmetes* puer annorum 15.

In Belgio occumbit Fridericus Spinola Genuenſis, maris illius præfectus, dum Batauos Oſtenda prohibere conatur. Cuius auditâ nece, Ambroſius eius frater in Belgium veniens,& Alberto Archiduci ſuam operam ſpondens, Oſtendam arctius premit.

MAVRITIVS.

A Chriſto nato anno MDCIV.

MAVRITIVS in Belgio dum obſidio Oſtendæ adhuc producitur, Caſſandam inſulam, Iſendicam, & Sluſam in Flandria occupat. Inde vero Oſtenda, poſt memorabilem, & ardentiſſimam 39. menſium obſidionem,(qua, in ipſa vrbe ad 73. fere hominum millia periiſſe traduntur: & in caſtris Hiſpanorum totidem,aut plura; nouis ſemper vtrinque ſuccedentibus auxiliis: vnico menſe quinquagies mille tormentorum ictus emiſſi:) ad deditionem demùm cogitur à Spinola 21. Sept.

Albertus Archidux pacem conſtituit cum nouo Rege Angliæ. Cum quo pariter Philippus Rex Hiſpaniæ per Coneſtabilem Caſtellæ fœdus ſancit, vt negotiationes vtrobique inſtituerentur, & Anglus Hollandos non adiuuaret, conditionibus Anglo quàm Hiſpano honeſtioribus: ſed tanti fuit finitimos Principes habere pacatos.

Peſtum in Hungaria ante biennium à Chriſtianis captum, ac deinde egregie defenſum: nunc à præſidiariis vano metu territis deſertum, in Turcarum redit poteſtatem. Rex vero Perſarum Babylonem & Ægyptum inuadit,Turcas fundit: & Taurim Perſarum olim regiam cum finitimis vrbibus recipit.

Carolo

Carolo Sueco, iam anteà contra Sigiſmundum legitimum Regem Regi electo, Succi regnum plenariè, eiuſque hæredibus maſculis confirmant.

E Gallia in Canadam quæ *Noua Francia* dici ſolet, colonia traducitur Montio duce.

Hamptonturiæ in Anglia, ipſo Rege præſente ac præſidente, habetur Collatio inter Miniſtros Anglicanos, qui nuper Conuentum ſuorum celebrauerant Londini, & Puritanos: qua Puritanorum querelæ & oppoſitiones penitus reiectæ ſunt, iidemque reprobati atque damnati.

Initio Octobris apparuit noua Stella in 17. gradu Sagittarij, quam multi in principio Venerem putarunt: ſed motu & loco accuratiùs notato, è Cometarum genere eſſe deprehenderunt, etſi caudam non thaheret. Paulatim verò minor facta eſt donec diſparuit.

CLEMENS VIII.

A Chriſto nato anno MDCV.

CLEMENS VIII. Pontifex poſtquàm 13. annis & 33. diebus Eccleſiam ſanctiſſimè gubernaſſet, ex hac vita deceſſit 3. Martij. Et Cal. Aprilis electus eſt in eius locum *Alexander* Cardinalis titt. SS. Ioannis & Pauli, Medicus ſiue Florentinus dictus, quòd ex ea familia eſſet, ac ciuitatis Archiepiſcopus: qui nomen aſſumpſit LEONIS, ea nuncupatione Decimi, dictus tamen XI. (*vid. an.* 1513. ille ipſe, qui Legatum agens in Gallia ſub Clemente pacem conciliarat inter Reges Francor. & Hiſpan. qua hactenus gaudet Chriſtianus orbis.

Sed illo mortem obeunte 27. eiuſdem Aprilis ſufficitur 16. Maij *Camilius Burgheſius* Romanus,

Senis

Senis oriundus, ex Cardinale S. Chryſogoni, PAVLVS V. nuncupatus, quem rerum agendarum magnus vſus, zelus honoris Dei & Eccleſiaſticæ libertatis, ſingularis morum comitas, placida in omnes beneficentia, mores incorruptiſſimi, egregiè commendabant: ſub quo *& Fides, & Pax, & Honor, Pudorque priſcus,* (quod in ſeculari quodam carmine canebat Lyricus) *& Virtus apparuit beata pleno copia cornu,* qui & piis Eccleſiarum, aliiſque magnificentiſſimis ædificiis & ornamentis, nomen ſibi immortale comparauit.

Idem Paulus confeſtim de graui illa controuerſia, quæ ſub Clemente agitata fuerat de Gratiæ diuinæ auxiliis & Libero Arbitrio, Inter Religioſos S. Dominici & Soc. IESV, ſanxit, vt vtriſque, dum aliud decerneretur, liberum eſſet ſua in Scholis modeſte tueri, ſed ſine damnatione alterius partis.

Cum Venetis verò ſub eodem Pontificatu inita fuit lis, ob leges ab iis latas, quibus in Ordinem Eccleſiaſticum ſibi poteſtatem arrogarent, ac fundos, prædiaque, & alia ſtabilia bona addici Eccleſiis vetarent. Cùm moniti ſatisfacere renuerent, promulgatur in eos interdictum: & dum rursùm illi nec in hoc Pontifici ab Eccleſiaſticis obediri volunt, aliquot Religioſi Ordines è Veneta ditione diſcedere eligunt: inter quos fuere Patres Soc. IESV, quos (licet re poſtea inter Pontificem & Venetos compoſita, interuentione Regis Chriſtianiſſimi, & miniſterio Franciſci Cardinalis Ioieuſij) nunquam deinceps Veneti in ſuam ditionem admitti hactenus conceſſerunt; maiori ſane (vt equidem autumo) Reipublicæ damno, quàm Societatis. Hæc verò præcipuè acta ſunt anno ſequenti.

Præſenti verò Henricus IV. Rex Chriſtianiſſimus,

ſimus, iiſdem Patribus in ſuum Regnum pleniſſimè reſtitutis, etiam Pyramidem illam, quæ in eorum ignominiam fuerat ante Palatium Senatus erecta, deiici voluit: ingens à tanto Rege eorum innocentiæ & integritatis teſtimonium.

Fluctuant rursùm mirum in modum res Tranſiluaniæ, cùm ſeditioſis Hungaris, ob non ſoluta ſtipendia, imperium Baſtæ detrectantibus, & Morauiam, ac vicinas prouincias miſere deuaſtantibus; Stephanus Botzkaius Hungarus, hæreticus Zuinglianus, aduerſus Imperatorem rebellans; auxilio Turcarum magnam Tranſiluaniæ partem occupat, & Catholicos dire perſequitur: cui & Achmetes Turcarum Imperator, auream coronam Ladiſlai olim Hungariæ Regis donat. Nihilominùs Baſta Heiducos, vtramque Danubij ripam accolentes, qui è Botzkaio ſtabant, vincit. Sed ij rurſum cum Botzkaio Hungariam, Auſtriam, & Morauiam vaſtant, Sicque omnia turbari neceſſe fuit, cum perfidi hæretici malis artibus cœperunt illic dominari.

Strigonium à Turcis per deditionem recuperatur 3. Octobr. Sed alia parte in Aſia Rex Perſarum ingentes Turcarum ſtrages repetitò in Cigalam & Baſſam Trapezuntinum prælio, edit, capta etiam Adena,

Carolus, qui ſe Regem Sueciæ dicebat, ad Regiam Liuoniæ à Polonis magna ſuorum cæde profligatur.

In Belgio Spinola tam per ſe, quàm opera comitis Bucquoij, aliquot oppida recipit: Mauritius velitationibus quibuſdam tempus terit.

In Gallia detegitur menſe Decembris proditio Merargi nobilis Prouincialis, qui Maſſiliam Hiſpanis tradere cogitauerat: & capite pœnas luit. Aliis verò de cauſis Aruerniæ Comes, &

Antranguius

Antraguius perpetuo carceri iam mancipati fuerant.

Theodorus Beza Calipha Caluiniſtarum, tot Gallicanarum cladium, quas attulit hæreſis, auctor exiſtimatus, moritur Geneuæ 23. Octobr. ætat. ann. 86. menſe 4.

Dedit idem menſis tantam ſolis defectionem, vt in pleriſque Galliæ locis die in noctem verſo, ruſtici & Mercenarij, deſertis operis, fuga in domos feſtinarent, & multi mortales turbatas naturæ leges inclamarent.

In Moſchouia Demetrius ille, de quo ann. 1598. auxiliis inſtructus Polonorum duce Palatino Sendomirienſe, ſublato de medio Boriſio, imperium Moſchouitarum ſuſcipit, & filiam Sendomirienſis in vxorem accipit.

In India Orientali Rex Serrælcænæ, eiuſque duo fratres, ac quatuor liberi, baptizantur à P. Balthaſare Barreira Soc. I E S V.

A Chriſtô nato anno MDCVI.

LONDINI menſe Martio quidam Percius nobilis Anglus, puluere tormentatio ſub æde, vbi Comitia Regni futura erant, occultato Iacobum Regem cum cæteris in aërem diſiicere cogitauit: ſed facinore ipſo penè articulo detecto, Rex periculum euaſit, reus pœnam ſubiit.

Idem Iacobus rex Scotos in ritibus Religionis conformes Anglis facit, iiſque Epiſcopos inſtar Anglorum præficit: reſiſtentibus fruſtra Miniſtris Scoticis, quorum aliquos ob ſeditiones in exilium mittit, alios mulctat, Maluinum cæterorum coryphæum in carcerem coniicit.

Demetrius Moſchouiæ Dux, quòd Germano milite ad cuſtodiam corporis vteretur, & Polonis maximopere faueret, à Moſchis, hæc de contem-

ptu

piu gentis interpretantibus, menſe Maio crudeliſſimè trucidatur, & diù tractus in cineres redigitur;plurimique Poloni, qui nuper eius coniugem magna pompa deduxerant, eadem feritate in fruſtra conciſi,& canibus alitibuſque obiecti. Quæſitus ſceleri titulus, quòd Demetrius ſe filium Baſilidis mentitus fuiſſet, & conſilia cum Pontifice ac Ieſuitis iniiſſet de Mutanda Moſchouiticæ gentis religone. Conuentu habito Baſilium Ioannidem, Suiskium dictum, creant Principem. Finxerunt nihilominùs quidam Demetrium denuo cædem vitaſſe, & in Hungariam euaſiſſe,vnde noua poſtmodum orta bella.

Botzkaius potitus Tranſiluaniâ,VValachiâ, & & Moldauia,morbo tamen & rerum Turcicarum inclinatione commotus, (Baſſa namque Alepienſis rebellans;Tripoli & Damaſco captis, & exercitibus in ſe miſſis profligatis,Syriæ dominum ſe conſtituit: initoque cum Rege Perſarum fœdere ſeſe ad maiora parabat :(pacem ab Imperatore quærit: quæ conſtituta eſt Viennæ Sept. menſe, conceſſa ei ac liberis maſculis Tranſiluania. Secuta etiam pax inter Imperatoren & Turcarum Regem in annos viginti.

In Polonia quidam è præcipua nobilitate, ſed potiſſimùm hæretici,Regem variis quæſitis prætextibus regno pellere conati ſunt, niſi infamibus quibuſdam articulis ſubſcriberet. Ventum eſt idcirco ad arma :& perduellibus victis,ac benignè habitis,ſeditio quieuit. Quæ hoc ſequenti anno geſta ſunt.

Moritur *Iuſtus Lipſius*, inſignis vir literaturæ, Louanij 13. Martij.

PAVLVS.

PAVLVS.

A Chriſto nato anno MDCVII.

PAVLVS Pontifex, audito felici progreſſu Eccleſiæ S. Thomæ in India Orientali ex relatione Archiepiſ. Goënſis ; *vid. ann.* 1599. eum amplius promouere ſtudens, in vrbe Cranganor Sedem Archiepiſcopalem inſtituit.

Vt de pace in Belgio inter Archiducem & Status tractari poſſit, cogitur Archidux Statibus concedere, ſe cum illis ita acturum, vt cum Republica libera, ſuique iuris & poteſtatis; eaque conditione fiunt menſe Aprilis Induciæ octo menſium, in quibus de pace ageretur.

Celebratur ibidem in Belgio *Mechliniæ* menſe Iulio *Synodus* prouincialis ſub Matthia Archiepiſcopo, de diſciplina Eccleſiaſtica: quæ ſequenti anno confirmata eſt à Sede Apoſtolica.

Moritur Botzkaius in Tranſiluania ad principium anni, cum ſuſpicione veneni, in obitu Tranſiluanos & Hungaros hortatus ad obſequium Imperatoris. Quare Hungari Coronam Hungaricam Imperatori referunt. Sed electus in Botzkaij locum abſque Imperatoris aſſenſu, Sigiſmundus Rogotzius hæreticus Caluinianus, omnia rurſum inuertit.

Exurgentes rurſum in Polonia rebelles & ſectarij in Regem, iterum atque iterum magnis cladibus ab eo profligantur. Alius verò potentior rebellis atque hæreticus Carolus Suecus, eiuſdem Regis patruus, regni Suecici coronam ſibi perfidè apponens, Liuoniam quoque exercitu vaſtat.

Donauuerda ciuitas Imperialis in Sueuia hæreſi infecta, ob malè habitum Abbatem & ſacerdotes

cerdotes in quadam proceſſione, proſcribitur ab Imperatore, & occupatur à Maximiliano Bauariæ Duce.

CÆSAR BARONIVS Cardinalis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarius, & ANNALIVM ECCLESIASTICORVM eximius ſcriptor moritur vlt. Iunij: cuius vitam habes in principio noſtræ Epitomes. Reliquit tum Romæ inter viuos collegas ſuos, duo alia clariſſima illius ſacri Collegij lumina. Italum alterum, *Robertum Bellarminum*, alterum Gallum *Iacobum Dauid Perronium*, arctiſſima ſibi, & omnes inter ſe amicitia, ſicut & vitæ ac doctrinæ meritis coniunctiſſimos: ſingulos tribus diuerſis promotionibus à prudentiſſimo patrefamilias Clemente P P. VIII. in numerum Cardinalium, velut pretioſiſſimos adamantes cooptatos, qui ſui fulgore ſplendentes ſatis ſuis virtutibus collegas magis illuſtrarent.

A Chriſto nato anno MDCVIII.

IN Belgio totus hic ferè annus, prorogatis ſubinde induciis, conſultationibus ac negociationibus de pace impenſus eſt: interuenientibus etiam, ac rem maximè promouentibus Legatis Regum Galliæ & Britanniæ, aliorumque Principum, ad hoc ſpeciatim miſſis. Ad quã cùm cætera ſatis facilia viderentur, de nauigatione tamen in Indiam, à qua Rex Hiſpaniæ Status abſtinere maximopere cupiebat, conueniri non potuit.

Romæ à Pontifice Paulo V. duplex legatio ſuſcipitur: altera à Rege Congi ad obſequium Sedis Apoſtolicæ deferendum: altera longè illuſtrior, ad idem tamen obſequium, à Rege Chriſtianiſ-
ſimo

mo Henrico IV. qua functus eſt Carolus Gonaga Dux Niuernenſis.

Idemque Pontifex hoc ipſo anno menſe Maij .*Franciſcam*, nobilem Romanam viduam, creris miraculis illuſtrem, quæ ante 168. annos piè bierat, retulit in catalogum Sanctorum. Equiam Ordinem à Vincentio Duce Mantuæ in memoriam ſacri Sanguinis Chriſti inſtitutum approbauit. Ac perlectam iuramenti formulam qua Iacobus Rex Maioris Britanniæ Catholicos Regni ſui obſtringere nitebatur, damnauit.

Idem vero Iacobus Rex nouam coloniam detinat in Virginiam citerioris Indiæ inſulam, ad aurum, quod profert ea regio, quærendum.

In Hungaria cùm Heiducci turbas cientes rebellionem cogitarent; Matthias Archidux Rodulphi Imperatoris frater Poſonij Comitiis celebratis eos compeſcit, inito nouo fœdere cum Auſtriis & Hungaris pro conſeruatione illarum prouinciarúm. Quæ cùm in diminutionem autoritatis Imperatoris ipſe facta conquereretur, ortâ inde rixâ inter fratres, & collectis vtrimque exercitibus; demùm procurante maximè concordiam Summo Pontifice, Rudolphus princeps pacificus Matthiæ Auſtria ceſſit & Hungaria; Boëmiæ quoque eumdem ſucceſſorem declarans, ſi ipſe Imperator abſque prole maſcula decederet.

Philippus II. Hiſp. Rex Philippum Dominicum Victorem filium natu maximum, nec dum tamen trimulum, 13. Ianuarij Madriti Caſtellæ Regem ſolemni ritu renuntiat: iuraturque non alium hæredem fore poſt patris obitum.

In Liuonia Carolus Rigæ obſidionem ſoluere cogitur à Polonis; vixque euadit incolumis, & alias vrbes amittit.

Sigiſmondo Ragotzio Tranſiluania cedente, Gabriel Battorius eam ſibi venuicat; & neglecto

Imperatoris

Imperatoris dominio, Turcis ſe ſubmittit: qui olim Catholicè à patruo educatus, ad hæreſim poſtea defecit.

Moritur Carolus Dux Lotharingiæ menſe Maio: Princeps pietate ac virtutibus & annis plenus: ac ſucceſſorem habens Henricum filium natu maximum, qui hactenus piè & prudenter ditioni ſuæ præeſt.

Baſſa Alepienſis, quem vidimus Achmeti rebellaſſe, tandem à Turcis fractus, & à ſuis deſertus, ad gratiam Achmetis recurrit, eamque promiſſione militandi contra Perſas obtinet.

A Chriſto nato anno MDCIX.

CVM non poſſet conueniri inter partes de pace Belgij, Induciæ tantùm fiunt in 12. annos 14. Aprilis: quas & Rex Hiſpaniæ ratas menſe Iulio

Excipitur Romæ à Paulo PP. V. menſe Augusti Legatio à Rege Perſarum Xa Aba, cultum illi & obſequium deferente. Quodque per Religioſos Auguſtinianos fidei ſemina in Perſide iacta fuiſſent: idem Pontifex pro ſuo erga Infidelium conuerſionem zelo, ad illam facilius exequendam ſtatuit, vt in Religioſorum Ordinum ſtudiis eſſent Hebraicæ, Arabicæ, Græcæ, ac Latinæ Linguarum profeſſores.

Quando & Fridericus Borromæus Cardinalis Archiepiſcopus Mediolanenſis, egregius pietatis ac virtutum patrui S. Caroli imitator: locupletiſſima Bibliotheca inſtructa, Collegium etiam inſignium virorum inſtituit, quod *Ambroſiana Bibliotheca Collegium* nuncupari voluit, quo præclara ingenia excolantur ad orbem Chriſtianum ſuis ſcriptis illuſtrandum.

Moritur Ferdinandus Magnus Dux Hetruriæ;

iæ, ſucceſſorem accipiens filium Coſmum.

Rex Poloniæ cum Suecos & Moſchos acerrimos pateretur aduerſarios, vtriſque viriliter reſiſtens, quinimmo & eoſdem aggrediens: Carolum Suecum perduellem ſæpius victum, hoc rurſum Mansfeldij, licet nouis è Belgio auxiliis munitum, per Rodkicuicium egregium ducem Lithuanum profligat, & quaſdam arces occupat. Ipſemet verò in Moſchouiam mouens,(quæ iam bellis inteſtinis affligebatur, quod multi Demetrium ementitum, de quo ann. 1606. nuper reducem ſequerentur contra Baſilium Ioannidem) Smolenskum vrbem munitiſſimam obſidione cingit.

Moritur hoc anno *Iacobus Arminius* Belga, inter hæreticos Theologiam profeſſus Lugduni Batauorum. Ex cuius doctrina, à Caluino ac Symmiſtis ſuis in multis aliena, ingentes inter ipſos ortæ ſunt turbæ: ac præcipuè de prædeſtinatione; cùm Arminij de illa ſententiam vehementer impugnare incipiente Franciſco Gomaro eiuſdem, & ipſo Caluinianæ ſcholæ nomine, indeque VVorſtio; (de quo poſtea) res à verbis & ſtylo ad arma & pugnas progreſſa eſt: Principibus etiam & Magiſtratibus in partes ſecedentibus, dum Catholicum nomen horrentes, malunt audire *Gomariſtæ*, aut *Vvorſtiani*, aut *Arminiani*, vt iam *Cornartianos & Socinianos* taceam, aliâſque eiuſmodi hominum peſtes, quæ eaſdem illas regiones inficiunt. Hæc nimirum eſt pietas, hæc concordia Sectatiorum.

HENRICVS IV.

A Chriſto nato anno MDCX.

HENRICVS IV. Francorum & Nauarræ Rex Chriſtianiſſimus, dum altam à multis annis prudentia ſua ac vigilantia toto regno pacem conſeruaſſet, ac nuper quibuſdam motus ſecretis rationibus florentiſſimum, & omnibus rebus ad magnam expeditionem inſtructiſſimum exercitum comparaſſet, quo metum cunctis Principibus iniecit, ignaris quo tandem tanti apparatus moles ſe verteret: in ipſo fermè procinctu, poſtquam die 13. Maij Mariam coniugem ſolemnibus ſacris inaugurationis ritibus ingenti pompa apud Sandionyſium corona regia inſigniſſet: dum poſtridie per vrbem Lutetiam, contemplaturus magnificentiſſimum apparatum quo reginam de more vrbem regiam ingredientem excepturus eſſet, rheda vectus obambularet, à perfidiſſimo ſicario, iam à multo tempore ei inſidiante, intra ipſam rhedam ictu cultri gemino, ſiniſtro lateri ad regionem cordis illato perimitur 14. Maij anno ætatis 57. Regni 21. nondum abſoluto. Inter meritiſſima à Senatu illata ſicario ſupplicia, & hæc pœna addita eſt, vt nomen eius æternæ obliuionis maledictioni addiceretur, & vniuerſæ familiæ iniunctum, vt cognomen mutaret. Cor Regis ex ipſius olim decreto conſignatum eſt Patribus Societatis IESV deferendum ad Collegium Flexianum ab eo regiè fundatum: corpus ſolemni pompa ad Regum Mauſolæum Sandionyſianum delatum.

Succedente autem in regnum iure legitimo *Ludouico* HENRICI MAGNI (hoc enim ei cognomentum ob præclariſſima facinora communi totius Orbis conſenſu inditum eſt) filio

filio natu maximo, qui necdum annum ætatis nonum impleràt, collata eſt Regni adminiſtratio Reginæ eius matri, donec ipſe adoleſceret: qui interim Octobri ſequenti inauguratus eſt Rhemis & ſacro chriſmate vnctus à Cardinale Ioieuſio, qui & ipſum baptizauerat, & Reginam inaugurauerat: digniſſimus tantarum cæremoniarum Antiſtes. Dicitur autem vulgò Rex eo nomine XIII. initio numeri ſumpto à Ludouico Pio Rege & Imperatore filio Caroli Magni: cùm tamen reuera dicendus ſit XVI. quòd qui prima Regum ſtirpe Merouingia tres *Clodouei* regnarunt, iidem ſunt & *Ludouici* ſiue *Huldouici*, aut *Huldouici* apud priſcos authores nuncupati.

Philippus Rex Hiſpaniæ à Xequo Mauritaniæ Rege ſuppetias rogatus aduerſus fratrem ſuum Muleum Sidanum, per quem Regni participatione priuatus fuerat: accipit eius induſtria menſe Nouembri Alarachiam firmiſſimum totius Africanæ oræ Oceanicæ propugnaculum, ad Columnas Herculeas ex oppoſito Gadium à Regibus Maroci olim extructum, & tam Hiſpanis quàm omnibus illac nauigantibus ſemper infeſtum. Quòd quidem Xequus corruptis auro, quod à Philippo acceperat, cuſtodibus, in poteſtatem Hiſpanorum tradi curauit: tam in pignus fidei ſuæ erga Philippum, quàm vt inde facilius rebus ipſius ab Hiſpanis proſpiceretur.

Idem quoque Philippus Rex hoc eodem anno Mauros è tota Hiſpania expulit, gentem ſemper perfidam, & quæ nunc Mauros, Africanos, & Turcas in nouam Hiſpaniæ perniciem ſollicitare dicebatur. Expulſio hoc anno cœpta, conſequentibus etiam tenuit: expulſorumque numerata dicuntur capita ad nouies centena millia: è quibus innumeri in Africam abiere, plurimi variis aliis locis diſperſi fuere, non pauci commer-

cio linguæ tecti, &, mutatis ſedibus ignoti manſere in Hiſpania.

Mortuo anni ſuperioris menſe Martio Ioanne Guillelmo Duce Iuliacenſi abſque prole, atque inde Electore Brandeburgico & Palatino Neoburgico, aliiſque ex connubiis cum ſororibus & agnatis defuncti Principis, ſucceſſionis ius prætendentibus: Imperator iubens diſceptationem apud ſe agi, interim Leopoldum Auſtriacum Epiſcopum Argentinenſem miſerat, qui ſuo & Imperij nomine Ducatum regeret. At vero hoc anno peractis conuentibus quorumdam Germaniæ Proteſtantium Principum Halæ Sueuorum, & aliorum Catholicorum Herbipoli Franconiæ: colliguntur vtrimque exercitus ad bellum Iuliacenſe, cum, qui ſucceſſionem prætendebant, flocci pendentes mandatum Imperatoris, pleraque Ducatus oppida ſuæ poteſtatis feciſſent: excepto tamen Iuliaco, quod detinebatur à ducibus Leopoldi. Verum & illud quoque à Mauritio Naſſouio Belgico iam bello ſoluto, & Anhaltino Principe ad finem Iulij obſeſſum: adueniente in eorum auxilium miſſo à Regina matre Mareſcallo Chatræo cum copiis Gallicis, deditione accipitur ad principium Septembris. Ac poſitis vtrimque armis, lis Iudicibus delegatis Coloniæ dirimenda committitur.

Romæ Cal. Nouembris Paulus PP. V. ſolemni celebritate in SS numerum retulit *Carolum Borromæum*, olim Cardinalem & Archiepiſcopum Mediolanenſem, cuius vita, & virtutes, ac miracula, toto Orbe celebrantur.

Interim dum Sigiſmundus Poloniæ Rex in Smolenſko expugnando laborat, & alius Polonorum voluntariorum exercitus in oppugnanda Moſchouiæ metropoli: præclaras inſuper aliis

aliis locis Poloni contra Moſchum reportant victorias, capto ipſomet Magno Duce Suiskio, cum duobus eius fratribus. Nouogardia quoque legatos ad Sigiſmundum mittit, cum oblatione obſequij. Et Tartarorum Aſtracanenſium Chamus ad eumdem accedit, ſubiectionis declarandæ cauſa. Ac pariter exeunte anno Demetrius impoſtor trucidatus eſt.

Perſarum Rex ductâ expeditione in prouinciam Babylonicam, Turcas vincit cæſis eorum 20. millibus. Turcæ verò aliâ parte claſſe incurſant mare mediterraneum aduerſus Melitenſes & Florentinos.

Mortuo anno ſuperiori (vt diximus) Iacobo Arminio, Ordines Batauí, vt eius locum in Schola Leidenſi ſuppleant, litteris publici *Conradum Vvorſtium* è cathedra Steinfurtenſi euocant. Atque inde nouæ diſſenſiones oriuntur, dum quem ſecta Caluinianum plerique alij, Caluiniani vt ſchiſmaticum & hæreticum inſectarentur: & ne ab Ordinibus reciperetur, monitis, precibus, ac minis obſtare conati eſſent: quidam alij obſtinatiſſimè defenderunt, ipſique Ordines tentati ſunt ac promouerunt. Hæc enim eſt concordia eorum, qui ſchiſmate ſe diſcindunt ab vnitate Eccleſiæ. Cæterùm hoc Ordinum patrocinium Vvorſtij adeo Rex Angliæ moleſtè tulit, vt poſt eius ſcripta anno proximo 1611. igni adiudicata, etiam iiſdem Ordinibus grauiter minatus ſit, ſe non modo illos apoſtatarum fautores per vniuerſum terrarum orbem proclamaturum, verùm etiam ſuum cum illis fœdus immortalibus inimicitiis commutaturum. Quibus minis territi ordines, Vvorſtium inuitum inuiti Leida in aliam vrbem emiſerunt: vbi rurſùm vt Apoſtolus cultus eſt, & ingentium turbarum anſam præſtitit: de quibus poſteà. Por-

rò aliquas eius priuatas in diuinas perfectiones impietates, è quam plurimis aliis collegit *Gaulterius in Chronol.*

A Chriſto nato anno MDCXI.

EXERCITVS à Leopoido in Bellum Iuliacenſe anno ſuperiori collectus, menſe Februarij impreſſione ſubita vrbem minorem Pragæ occupat, & diripit. Iubente tamen Rudolpho Imperatore recedit. Adueniens verò Matthias Hungariæ Rex cum numeroſo exercitu in Boëmorum auxilium, ab eiſdem Rex Boëmiæ proclamatur, & aſſenſum publicæ tranquillitatis cauſa præbente Imperatore ipſius fratre, coronatur menſe Maij.

In Tranſiluaniam Forgatzkius Hungariæ Palatinus (audita clade à Battorio accepta prope Cronſtadium à Pærfecto Radulenſi) tranſiens, Claudiopolim, & alia oppida ad obedientiam Matthiæ Regis Hungariæ perducit: at ſubito mutatis rebus Forgatzkius à Battorio cæditur, & vix tandem per ſiluas incolumis euadit.

Smolenskum tandem expugnatur à Sigiſmundo Poloniæ Rege menſe Iulij, poſt biennalem obſidionem; qua periiſſe dicuntur ducenta Moſchorum millia Et dum reliqua Moſchouia inteſtinis diſſenſionibus agitatur, Sigiſmundus Poloniam repetit, reditum paraturus in proximum annum, vnà cùm filio Vladiſlao, à Moſchis in Magnum Ducem expetito.

Rex Daniæ indicit bellum Carolo Sueco menſe Aprili, & Maio Colmariam expugnat. Cuius cladis dolore Carolus, etiamſi quædam Danis eripuiſſet, moritur Nouembri, perfidus inuaſor alienæ hereditatis. Nata contentione inter proceres de ſucceſſione, quidam Guſtauum Caroli

roli filium, alij Sigiſmundum Poloniæ Regem legitimum & naturalem dominum petunt:& tamen Guſtauus coronatur.

Turcarum & Perſarum Imperatores pacem inter ſe conſtituunt.

Detecta Parmæ in Italia nobilium quorundam in Ducem; vxorem, ac filium conſpiratione, ſumitur de perduellibus ſupplicium.

Dum Gallia, Reginæ matris prudentia, ſupra omnem expectationem pace fruitur, diſcedit ex hac vita menſe Nouemb. Regis frater Dux Aurelianenſis, ætatis annorum quatuor, eximiæ puer indolis: qui in illa ætatula, dum morbo affligeretur, oculis continuò ad cælum eleuatis, circumſtantes pariter ad eius contemplationem hortabatur, feliceſque illos prædicabat, qui ibi habitarent. Anteà verò ad principium Octobris obierat Carolus Dux Menius, multæ prudentiæ & religionis Princeps: cuius & ea præclara laus, quod nulla bellorum ciuilium aut temporum difficultate adduci potuerit, vt pateretur Regnum, cuius magnam partem in ſua poteſtate tunc habebat, in minores portiones diuelleretur aut ad exteros tranſiret.

RVDOLPHVS II.

A Chriſto nato anno MDCXII.

RVDOLPHVS II. Imperator, poſtquàm Imperium tenuiſſet ab obitu Maximiliani patris an.35. menſes 3.moritur 20.Ianuarij Pragæ:vbi ſe diutiùs tenuit,bellicis curis,ſed & ciuilibus ob valetudinem impar.In cuius locum Electores Francofurti conuenientes 13. Iunij nominant.*Matthiam*.Rudolphi fratrem, regem Hungariæ & Boëmiæ: qui coronatur 24. eiuſdem menſis: & aulam ſedis Cæſareæ Praga Viennam Auſtriæ transfert.

Gallia & Hiſpania nouo fœdere iunguntur gemini coiugij: nempe Ludouici Regis Chriſtianiſſimi cum Anna Maria Mauritia, primogenita Philippi Regis Catholici, & Philippi Principis Hiſpaniarum cum Eliſabethâ ſorore Chriſtianiſſimi. Miſſi vtrimque Legati; & Ludi, iocique triumphales vbique peracti. Nuptiæ tamen dilatæ, ob immaturam partium ætatem. Et interim moritur in Gallia menſe Octobri Carolus Comes Sueſſionēſis Princeps regij ſanguinis.

Celebratur *Pariſiis* menſe Martij *Concilium* prouinciale ſub *Iacobo* Cardinale Petronio Archiepiſcopo Senonenſe (cui omnes ſeptem eius ſuffraganei Epiſcopi interfuerunt) occaſione cuiuſdam libelli *De Eccleſ. & polit. poteſtat.* á quodam innominato, ſatis tamen ſuperque cognito, nuper editi; qui ibi damnatus, ac proſcriptus eſt: Sicuti & alia prouinciali *Synodo*, hoc eodem anno habita menſe Maij *Aquis Sextiis à Paulo* Archiepiſcopo Aquenſi, idem Liber eadem cenſura reprobatus eſt. Quem & pleniſſime confutauit egregio volumine. *De ſuprema Rom. Pontificis in Eccleſiam poteſtate* Andræas *Duuallius* inſignis Doctor Sorbonicus, & Regiorum in Theologia Profeſſorum digniſſimus Decanus.

In Angliam Fridericus Comes Palatinus futurus Imperij Elector aduenit menſe Nouembri, ad coniugium filiæ Regis Maioris Britanniæ. Cuius Regis filius maior natu Henricus Princeps VValiæ exeunte anno inopina morte raptus eſt. Nuptiæ vero Palatini non niſi ſequenti celebrantur menſe Februarij.

Viget bellum inter Danos & Suecos, variis vtrimque cladibus. Et res Polonicæ non adeo proſpere in Moſchouia procedunt; tum ab hoſtibus, tum quod exercitus Moſchouiticus confœderatus ob non ſoluta ſtipendia bellum detrectaret;

ret ; qui Poloniam perrexit ad illa expetenda.

Battorius in Tranſiluania Cronſtadium expugnare contendens, miſſo Conſtantinopolim Andræa Gietzio auxilia petit à Turca. At Gietzius res proprias curans, propugnacula quædam Turcæ promittit, ſi ſibi Principatum traderet. Quare Turca Mahometi Baſſæ id negotij dat, vt Battorio eiecto Gietzium introducat. Id verò Battorius animaduertens, auxilia quærit à Palatino Hungariæ, ſeque in Regis Matthiæ tutelam inſinat: expoſtulante quidem de his Turca apud Matthiam, ſed ne bellum inferret impedito rebellione Arabum.

Ordines Batauici cum Achmete Turcarum Imp. fœdus ſanciunt Conſtantinopoli mẽſe Iulij.

Iterùm tentatur à Batauis infeliciter nauigatio ad Sinas, per Borealem poli Arctici plagam Roeſſino Duce: qui partim longa nocte, partim concreto glacie Oceano repulſus, poſt magnam ſuorum iacturam retrò cedere coactus eſt.

Magus quidam in Mauritania paucis militibus ingentem Marroci Regis exercitum bis ſternit, ac Regnum occupat. Sed Rex alium adeptus magum, primum illum eiicit: qui nihilominus artem ſuam inſtaurans iterum Regem pellit. Sic ludunt dæmones inter ſuos aſſeclas, in perniciem infelicium animarum.

A Chriſto nato anno M D C X I I I.

PAx inter Reges Daniæ & Sueciæ conſtituitur: cum Dano à proſpero victoriam curſu, ingruente in exercitum ſuum peſte, traheretur.

Gabriel Battorus qui vt Tranſiluaniam retineneret, diù in vtramque partem claudi cauerat, Imperatoris, & Turcarum, tandem à Bethlemo Gabor (de quo iam ſuprà) & ipſo hæretico Caluiniano, atque etiam Schiſmatis Græcorum fautore, in

cùm rebellante Turcarum ope profligatur: & à ſuis anno ſequenti miſerrimè occiditur. Gabor autem nihil eius caſu prudentior factus, eadem veſtigia terens, vt Princeps Tranſiluaniæ conſtituatur, promittit & Turcis & Imperatori pacem & fidelitatem, atque interim ſibi reſiſtentes Turcicis auxiliis proſequitur.

Turcæ quoque, pacem infideliter colentes in Hungaria, aliquot pagos incendunt hominesque abducunt. Triremes autem Magni Ducis Hetruriæ excurſione in Minorem Aſiã facta, multa eis damna inferunt: & tam ab iis, quàm ab Hiſpanicis, plures illorum triremes ac naues captæ, captiui facti, & Chriſtiani ab eorũ ſeruitute liberati.

Coſaci præcipuas penitioris Moſchouiæ vrbes euertunt, & magnis theſauris potiuntur. Inde in Tartaros ducentes, eos ingentib. cladibus afficiũt. Atque alij in Ponto Euxino 24. triremes Turcicas in quodam portu incendunt. Sed & Tartari audientes Poloniam à ſeditioſis militibus vaſtari: & ipſi in Poloniã irruentes, multa damna inferũt.

Mortuo in Italia Franciſco Duce Mantuæ abſque virili ſtirpe, eius ſucceſſionem Ferdinandus frater & Cardinalis adeptus, pileo renuntiat: qui & poſteà diſpenſatione Pontificia, cùm non eſſet Sacerdos, vxorem duxit. Viuitque hactenus, placide ditionem ſuam gubernans: poſt geſtum aliquot annis auxilio Hiſpanico bellũ cum Carolo Philiberto Duce Sabaudiæ, occaſione veteris rixæ de Marchionatu Monferratenſi, & recentis diſſenſionis ob viduam Franciſci Ducis, quæ filia erat Caroli, & dotes neſcio quas tam antiquorũ, quàm recentiorum matrimoniorum: quarum rurſum controuerſia, dum hæc ſcribimus, redintegrari auditur, aucta Ducis Mantuani cauſa nouis nuptiis Ferdinandi II. Imperat. cum illius ſorore.

Rediit in Galliam à Braſilica expeditione Ra-

ſilius

filius nobilis Gallus, relictis ibi ad Barbarorum conuerſionem duobus PP. Capucinis, & abductis in Galliam ſex eius oræ incolis, qui Chriſtianam fidem ſunt amplexi. Hocque item anno conſignatur exitus expeditionis Canadenſis, ab aliquot viris nobilibus & mercatoribus ante biennium in nouam illam Franciam repetitæ. Vbi dum aliquot Religioſi Soc. IESV ſignis & virtutibus dant operam conuertendis illis populis, Angli è Virginia in Canadã excurrẽtes, & naues Francorũ imparatas diripiunt, & ædes extructas incendunt.

In Gallia Tilenus & Molinus Prædicantes Caluiniſtæ hæreticorum more tractantes quæ non ſua ſunt, nec ipſi intelligunt, de recondita Incarnati Verbi vnione hypoſtatica, Naturarum diſtinctione, proprietatibus, & officiis, pugnas edunt: quas nec Rex Maioris Britanniæ ſuis litteris: nec cæteri Miniſtri ſuis monitionibus conſiſtorialibus componere valuerunt.

A Chriſto nato anno MDCXIV.

IN Polonia confederato Moſchouitico militi tandem fit ſatis, numeratis quinque millionibus. Horum pars Smolenſkum cotendit: & hac æſtate tres contrariorum Moſchorum exercitus profligat: alij Neudam munitionem intercipiunt Cumque de damnis illatis à Coſacis Turca apud Regem Poloniæ expoſtularet: Coſaci fugam ſimulantes, cum Thraciam ad conſpectum vſque Conſtantinopolis populati fuiſſent, Nagaienſium, Tartarorum regionem diripiunt: Bithyniam ac Paphlagoniam vaſtant: Trapezuntum Cappadociæ cum portu & 27. triremibus atque nobili armamentario euertunt: Sinopem Ponti incendunt: ingenti præda potiuntur.

Nouæ diſſenſiones oriuntur in Germania occaſione Ducatus Iuliacenſis, inter Duces Bran-

deburgenſem Proteſtantem, & Neuburgenſem iam Catholicum: qui ducta in vxorem anno ſuperiori filia Ducis Bauariæ, 25. Maij huius anni Lutheranam hæreſim ſeriò abiurauit. Ordines Hollandiæ ſibi Iuliacum defendendum ſuſcipiũt, & copias ac commeatum eo mittunt:& Albertus Archidux ſimiliter exercitum colligit. Cui cum executio mãdata eſſet proſcriptionis vrbis Aquiſgrani, ab Imperatore factæ ob tumultus in Catholicos excitatos: is ductu Spinolæ vrbem occupat, & alia loca: aliáque item ex altera parte Mauritius Ordinum ductor:ſed abſque Induciarum Belgicarum læſione. Res verò Aquiſgranenſes tandem compoſitæ ſunt ann.1616. per alios Imperatoris commiſſarios, & ſeditionis authores ſupplicio affecti.

Quo eodem tempore exorta inter ciues ſeditione Francofurti ad Mœnum, Senatores priſtini exturbantur: ſed iidem poſteà iuſſu Imperatoris reſtituuntur, ſeditionis autoribus caſtigatis, hominibus (vt plerumque fit in eiuſmodi tumultib.) vilium artium opificibus: Iudæiſque pariter reſtitutis, qui pulſi fuerant, bonis eorum direptis.

Gallia, quæ hactenus à nece Henrici Magni arma continuerat, nunc demùm nouos tumultus patitur; Principibus aliquot atque Proceribus ſucceſſionem facientibus, prætextu nimiæ autoritatis Concini Florentini in cæterorum præiudicium. Sed collectis vtrimque exercitibus, concordia quædam initur: verùm nec firma, nec diuturna. Interim Rex cum Regina matre ad ſedandos alios tumultus, Pictauos tendit, & Nannetes: ac poſt reditum, cùm iam attigiſſet annum ætatis 14. ſedens in Parlamento Pariſienſi, die 2. Octobr. ſuſcepit in ſe adminiſtrationem Regni, quam mater hactenus exercuerat. Mox trium Ordinũ Comitia ibidem habita ad auferendas belli occaſiones,

caſiones, & res Regni conſtituendas: quibus ex parte Cleri interfuerunt quinque Cardinales, ſeptem Archiepiſcopi, & 47. Eſpiſcopi, præter plurimos alios in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos. Inter alia ibi tractata, ingeſta eſt à Plebeij Ordinis hominibus propoſitio de authoritate Summi Pontificis in Reges: ſed quòd ea nouas diſſenſiones generare potuiſſet, minimè ab Eccleſiaſticis & Nobilibus admiſſa, à ſanctiori Regis Concilio penitus ſopita eſt. Cæterum Comitia poſteriores huius anni menſes, & ſequẽtis priores occuparunt, ſed nullo ferè effectu.

Perſecutionem dire vrget in Chriſtianos Iaponenſes Rex Cubo Paganus; Anglorum præcipuè & Batauorum artibus: qui vt negotiationis faciliorem ſibi viam aliis nationibus excluſis aperiant, mentiuntur Regi omnia in Iaponia à Chriſtianis agi, vt Luſitanis & Hiſpanis aditus dominandi patefiat.

Ad hunc vſque annum perduxit *Iacobus Gaultierius* Annonenſis Gallus, Soc. IESV ſuam *Tabulam Chronographicam Status Eccleſiæ Catholicæ* qua ſcitiſſimè per continuam & nunquam interruptam doctrinæ ac perſonarum ſucceſſionem, rerumque præcipuarum toto Orbe geſtarum narrationem, hæreſes impugnat, & Catholicam veritatem confirmat.

A Chriſto nato anno MDCV.

ROMAM deferuntur menſe Ianuario literæ à Gabrielo Gangrenſi in Paphlagonia Epiſcopo, quibus agnoſcit Primatum Romani Pontificis. Ineunte verò Octobri Eques Vandomius filius naturalis Henrici Magni, nomine Regis Ludouici Iuſti ſolitum Pontifici defert obſequium. Exeunte autem eodem menſe excepti ibidem è Iaponia Legati, miſſi ab

Idate-

ldate in Iaponia,Rege Voxu,ad agnoſcendū Romanum Pontificem, & obſequium ei deferendū.

Vtima Ianuarij mortuo Claudio Aquauiua Societatis IESV, Generali Præpoſitio, ſequente Nouembri facta eſt Generalis Patrum Congregatio, cui interfuerunt Mexicani, Peruani, Malabarici, & ex Goana India, & Regno Sinenſi: electuſque eſt in demortui locum *Mutius Vitelleſcus* ex nobili familia Romana, omniū digniſſimus iure merito à tātis Patribus æſtimatus.

In Gallia poſt ſoluta Comitia iterum venitur ad arma, ſecedentibus rursùm Principibus. Nihilominùs Rex iter ingreſſus ad excipiendam ſponſam Annam filiam Regis Hiſpaniæ, & deducendam ſororem Eliſabetham ad Philippum Principem: Septembris menſe Burdegalam aduenit. Eodem die & hora ex condicto Dux Lermæus Regis Ludouici mandato Burgis in Hiſpania cum Anna, Dux Guiſius, Philippi Principis nomine, Burdegalæ cum Eliſabetha, publice in Eccleſia connubiales cæremonias miniſterio ſacrorum Antiſtitum adimplerunt. Inde Guiſius Eliſabetham ad limites Regni ducens, conſignauit Hiſpanis, & acceptam ab iis Annam (quam Rex ipſe Philippus eius parens vnicè ſibi dilectam ad ipſos etiam Regni limites comitatus fuerat) Burdegalam ad Regē deduxit.

Moritur ad finem Martij Pariſiis Regina *Margarita Valeſia*: in qua *Valeſiorum* ſtirps regia penitùs extincta eſt: quæ in Henrico Tertio regnare deſierat ann. 1589. cùm in Philippo Valeſio cœpiſſet anno 1328. Moritur & menſe Auguſti Auenione *Franciſcus* Cardinalis *Ioieuſius*, ſacri Collegij Decanus, & Regni Galliæ protector, pluribus ſummi momenti rerum tractationibus pro Eccleſia & Republica Chriſtiana egregiè functus.

Menſe

Menſe verò Iulij in Generali Conuentu Cleri Gallicani Pariſiis habito, omnium vnanimi conſenſu Concilium Oecumenicum Tridentinum recipitur; omneſque ſe illud, quantum in eis eſſet, ſuis functionibus obſeruaturos promittunt, & iurant: ſatagente hæc imprimis ingenti fidei ac diſciplinæ zelo, *Franciſco* Cardinale *Rupifocaldo*, natalibus, pietate, doctrina; omnique virtutum genere, etiam ſupra dignitatem conſpicuo.

Pax conſtituitur inter Regem Hiſpaniæ, qui Ducis Mantuanide contentione Montisferrati partes ſuſceperat;& Ducem Sabaudiæ, qui ſpretis vanis illius formidabilis potentiæ terriculamentis, non ſolùm ſe ab eius immenſis exercitibus viriliter defenderat: ſed & multis illatis cladibus demonſtrauerat, non verbis ac multitudine bella geri, ſed animi fortitudine & rei militaris peritia.

Legatio à Turcarum Imperatore Achmete ad Matthiam Romanorum Imperatorem Viennam aduenit menſe Maio, & pacem ad viginti annos inſtaurat: quæ ſequenti anno confirmatur, & typis mandatur.

Dum Rex Poloniæ rebus Moſchouiticis & Suecicis detinetur, factâ à Chano Tartarorum Tauricanorum irruptione in Ruſſiam, quâ multa hominum & pecorum millia abducta ſunt: Ruſſici duo ſtrenui duces Viſnouecius & Korecius, coactis 15. millibus equitum Daciam inuadunt: Tamſam eius Regulum, quòd Tartaris ad eam excurſionem incentor extitiſſet, acie profligant, & fugientem occidunt; ac victores regiam ingreſſi, Michailonem Daciæ præficiunt ditioni: peractis his omnibus ad finem eius anni. Quo eodem tempore alia ex parte Coſaci Nogaienſi & Crimenſi Tartarorum prouinciis

prouinciis horrendam intulerunt vaſtitatem.

Cum verò & Moſchouia diutino bello á Suecis & Polonis miſerè vaſtata fuiſſet, Moſchi Ducem ſibi eligunt Michaëlem Fedrouitzium, quamuis jam anteà acceptaſſent Vladiſlaum filium Sigiſmundi Regis Poloniæ. Agiturque per Imperatoris legatos de rebus cum Polonis componendis, ſed irrito conatu. Quare Chodkeuicius Polonicarum copiarum ductor, Moſchorum legiones Smolenſko ſubmouit, euerſis munitionibus ad eius obſidionem paratis.

A Chriſto nato anno M D C C V I.

COMPONITVR iterum in Gallia diſcordia Principum, & Rege menſe Maio Lutetiam redeunte cum Reginis matre & coniuge, & Princeps etiam Condæus, ac reliqui omnes confœderati ad eum accedunt, Sed nouis rurſum ortis ſuſpicionibus, idem Condæus Calen. Septem. retinetur in palatio regio, & poſteà mittitur in cuſtodiam in arcem Baſtillæ: è qua ad finem præteriti Iunij emiſſus in libertatem fuerat Carolus Comes Aruerniæ filius naturalis Caroli I X. quem ob alias conſpirationis ſuſpicationes Henricus Magnus ante 12. annos ei incluſerat in perpetuam cuſtodiam damnatum: cuius poſteà egregia virtute ac peritia Rex Ludouicus tam rebus bellicis, quàm politicis feliciter hactenus vſus eſt. Capto verò Condæo, qui ei anteà adſtiterant, iterum ſecedunt, & Rex in eos bellum decernit.

Viſcochis, populis Croatiæ partis ad Ferdinandum Archiducem Auſtriæ pertinentis, latrocinia & terra exercentibus & mari: Veneti, quorum ciuitatis commercium non parum incommodi inde patiebatur, de his queſti apud Ferdinandum, cum malum non ceſſaret, eius

ditionem

ditionem manu armata inuadunt, varias clades inferunt, ac viciſſim accipiunt à ducibus Ferdinandi animosè eos excipientibus.

Bellum inter Regem Hiſpaniæ & ducem Sabaudiæ iterum recrudeſcit in Italia, & acrius quàm anteà geritur, neſcio Duce minis Hiſpanicis cedere. Cum tamen miſſus intereà à Summo Pontifice Paulo V. Alexander Ludouiſius, tunc Archiepiſcopus Bononienſis, poſteà Cardinalis, nunc Papa Gregorius XV. & à Rege Chriſtianiſſimo Ludouico Iuſto Philippus Bethunius variis inſignibus Legationibus conſpicuus: nihil prudentiæ ac ſolertiæ omitterent, quo res inter Ducem, & Gubernatorem Mediolanenſem amicè componerent.

In Tranſiluania diſſidium exoritur inter Bethlemum Gabor & Humanoium, quòd Bethlemus Vvaradinum Turcis tradere vellet in mercedem ſuæ ab iis protectionis; qui Lippam, & multa alia loca Tranſiluaniæ & Hungariæ eorum poteſtati ſubdidit.

Turcæ paſſim terra marique cæduntur: mari Mediterraneo ab Hiſpanis ſeparatim, & Florentinis, ac Melitenſibus vnitim: palude Meotide ac vicinis locis à Coſacis: Aſia à Perſis, vbi 40. eorum millia peſte ac ferro occubuerunt.

Ordines Batauici Fliſſingam, & alias quaſdam arces olim Eliſabethæ Reginæ Angliæ ad auxilia ab ea obtinenda traditas, iam vt reſtituantur à Iacobo Rege numerata certa pecunia impetrant.

Hoc anno definit *Iacobi Gordoni* Scoti Soc. IESV inſigne *Opus Chronologicum*: quo concinnâ breuitate res toto Orbe geſtas ex optimis quibuſque omnium gentium auctoribus deſcripſit.

At

A Chriſto nato anno. MDCXVII.

IN Gallia Rex, Principes ac Proceres confœderatos qui ab eo ſeceſſerant proſcribit, & armis perſequitur. Sed cùm hinc Comes Aruerniæ cum parte copiarum regiarum, poſt quædam eorum loca capta, Sueſſiones obſidione cingeret; inde Dux Guiſius cum aliis item regiis copiis, multis munitis locis vi occupatis, impigrè ad alia pergeret: interim Rex frequentibus multorum in Concinum Florentinum Mareſcallum Franciæ (cuius ſummam potentiam confœderatis prætextui fuiſſe diſſidiorum diximus) criminationibus ſuaſus iuſſit illum in regia detineri, cùm de more illuc accederet: qui tamen non captus, ſed quòd dum capiendus eſſet reſiſtere velle videretur, occiſus eſt in ipſo regiæ aditu à ſatellitibus regiis 24. Aprilis. Cuius necem, etſi non iuſſam, cum tamen Rex approbaſſet: Reginamque matrem (cuius fauore potentia Concini ſubſiſtere dicebatur, quod Concini vxor eſſet collactanea Reginæ, ac proinde ipſi cariſſima) tantiſper dum omnia pacarentur Bleſas ſecedere rogaſſet: continuò Principes confœderati ad ipſum occurrunt, veniam ſumptorum abſque regia licentia armorum deprecantes. Corpus Concini poſt ſepulturam à vili plebecula exhumatum, fœdè laceratum ac combuſtum eſt: coniux diuerſorum & ipſa criminum accuſata, Senatus decreto capite plexa; corpus igne crematum. Sicque vniuerſum Regnum tranquillitatem recepit: detento tamen adhuc Principe Condæo in cuſtodia ad ſaltum Vicennarum.

Poſt quæ Rex ſeriam Regni adminiſtrationem geſturus, inter alia præclara quæ hoc eodem anno

o dixit, fecit, & conſtituit, 25. Iunij in ſanctio-
ri Conſilio decreuit: & menſe Septemb. edicto
publico ſanxit, vt omnibus & ſingulis locis
prouinciæ Bearnenſis, hæreſis contagione admo-
dum infectæ, cultus Religionis Catholicæ libe-
re exerceretur, & bona Eccleſiaſticis, ante quin-
quaginta fermè annos erepta, omninò reſtitue-
rentur. Menſe Auguſto Cardinali Rupifocaldo,
Duci Niuernenſi, aliiſque inſignibus pietate &
authoritate viris curam commiſit ſubuentionis
Terræ Sanctæ: ad quam toto regno pecunias
colligi iuſſit in reſtaurationem & ornamentum
ſacrorum locorum. Ac denique Decembri Ro-
thomagi magnum Conuentum habuit præci-
puorum ex Tribus Regni Ordinibus virorum, ad
conſultandum de optima Regni adminiſtratione.

In Italia dum bellum protrahitur inter Hiſpa-
nos & Ducem Sabaudiæ, Gubernator Medio-
lanenſis 25. Iulij Vercellas deditione capit vr-
bem ditionis Ducis: poſt arctam duorum men-
ſium obſidionem, & magnam Hiſpanorum ſtra-
gem, Dux auctus copiis Gallicis, aliquot oppi-
da in ditione Mediolanenſi expugnat ac diripit:
variis locis hoſtes magno numero profligat, cæ-
ditque.

Venetis quoque & Archiducalibus mutuis ſe-
ſe cladibus terra marique, ac præcipuè apud
Gradiſciam in Styria, quam Veneti obſidebant,
(ſed fere magis ipſi obſeſſi, multis damnis & in-
commodis afficiunt) Cùm & alia parte Dux Oſ-
ſunæ Protex Neapolitanus in mari Hadriatico
claſſem inſtruens, ingentes iiſdem Venetis turbas
concitarit: damna intulerit, acceperitque,

Intereà verò Ferdinandus Archidux adoptatus
ab Imperatore Matthia in filium, & ſuorum
Statuum ſucceſſorem, de conſenſu Maximiliani
& Alberti fratrum Imperatoris, qui liberis care-
bat:

bat: (erat autem Ferdinandus ipſorum patrue-lis; videlicet filius natu maximus Caroli Archiducis, fratris Maximiliani II. Imper. cuius illi erant filij:) hoc anno in Comitiis Boëmicis, præſentibus iiſdem Matthia Imp. & Maximiliano eius germano, & rem promouentibus, eligitur Rex ſucceſſor Boëmiæ: ea tamen lege, vt adminiſtrationi, quamdiù Matthias Imperator & Rex viueret, non ſe immiſceret, niſi de conſenſu Imperatoris & Ordinum Regni & coronatur. 29. Iunij die feſto SS. Petri & Pauli Apoſtolorum. Poſt quæ iidem Matthias, Maximilianus, & Ferdinandus, viſitaturi Ioannem Georgium Electorem Saxoniæ, Dreſdam accedentes honorificentiſſimè ab eo excepti ſunt.

Reges Daniæ & Sueciæ in Regnorum limitibus conuenientes, fœdus defenſiuum ineunt aduerſus Regem Poloniæ legitimum Sueciæ dominum: hæretici in Catholicum. Idemque poſteà Suecus etiam cum electo aduerſus filium Regis Poloniæ ſchiſmatico Moſcouiæ Duce, pacem componit. Denique Sueci Liuoniam inuadentes, poſt aliquot loca occupata à Polonis cæduntur.

Turcæ circa Agriam excurſiones facientes, ab Heiduccis profligantur Alia verò parte continuis deprædationibus Coſaccorum irritati, aſſumptis Tattaris in Poloniam irruentes, magnas prædas agunt. Mari Mediterraneo 19. naues quæ tributum ex Ægypto Conſtantinopolim vehebant, tempeſtate ſubmerſas amittunt.

Menſis verò Nouembris die 15. moritur Achmetes eorumdem Turcarum Imperator, poſtquam regnaſſet ann. 14. minus 36. diebus. Cuius filius Oſmanes, quod nondum attigiſſet annum ætatis 12, & Magnus Vizir abeſſet in expeditione Perſica: *Muſtapha* Achmetis fratri,

tri, qui eatenus recluſus quadam cella vixe- rat, orationibus vacans, Imperij adminiſtratio iuſſu morientis Acmhetis delata eſt. Sed crudeliter in quoſcumque agens, nec alioqui ingenio tantæ ducendæ moli potens, iterum poſt duos circiter menſes qua ſponte qua coactè priſtinum cellæ ſuæ incolatum repetiit, & *Oſmanes* ſequenti Ianuario in thronum euectus eſt.

Barcinone & reliqua Catalaunia menſe Septembr. immenſa accedit inundatio ex continua atque violentiſſima multorum dierum pluuia: qua multa hominum millia perierunt, aliquot oppida, ac plurimi pagi abſorpti ſunt. Incendio etiam totum penè Tangermundum veteris Marchiæ oppidum conſumptum eſt: & Iſenacum in Thuringia magna parte deletum menſe Auguſti.

Elector Saxoniæ, aliique Lutherani in Germania, vanum Iubilæum celebrant menſe Nouembri, quod centeſimus hic eſſet annus à Lutheri apoſtaſia: cuſaque numiſmata aurea & argentea, cum inſcriptione *Seculum Lutheranum.* 1617. Cum antea menſe Iunio Paulus V. Pontifex ſacrum Iubilæum per vniuerſum Chriſtianum orbem promulgaſſet, ad implorandam diuinam miſericordiam pro præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus,

---

A Chriſto nato anno MDCXVIII.

AD principium huius anni pax confirmatur inter Ferdinandum Regem Boëmie & Rempublicam Venetam Et poſtquam Petrus Toletanus Gubernator Mediolanenſis diſtulit quantumque potuit reſtitutionem Vercellarum Duci Sabaudiæ: demum tamen vrgente

gente apud Regem Hiſpaniæ Rege Francorum & minas intentante ni ſtaretur promiſſis, quorum ipſe ſe vadem ac fideiuſſorem conſtituerat: menſe Iunio reddita eſt eſt ciuitas Duci; & cæteris omnibus vtrimque reſtitutis, tranquillitatem Italia recepit.

Idem Ferdinandus rex etiam Hungariæ, ſollicitante Matthia Imperatore, coronatur ineunte Iulio in Comitiis Poſonienſibus, iiſdem conditionibus quibus fuerat antea Rex Boëmiæ declaratus.

Venetiis menſe Maio, ex quadam ſuſpicione coniurationis in vrbem á Duce Oſſunæ Prorege Neapolitano, qui Rempublicam hactenus non parum ſuis excurſionibus maritimis turbauerat: multi tam Hiſpani, quam etiam Galli ſupplicio affecti ſunt.

Eodem menſe Maio Pragæ in Boëmia Comitiis habitis á Statibus hæreticis: pretextu conſ(ruationis ſuæ religionis, armis inuaſi Conſiliarij & Magiſtratus Imperatoris, per feneſtras arcis altas 40 cubitis præcipites dantur, qui tamen magno miraculo incolumes permanſerunt: hæc maximè operante Comite Turrenſi, qui ciues Pragenſes, directoribus Regni mox inſtitutis iuramento obſtrinxit. Patres Societat. IESV vrbe eiecit: vicinas prouincias Morauiæ, Sileſiæ, Luſatiæ, ad eandem defectionem ſollicitauit, & exercitum colligere cœpit. Quibus auditis imperator, poſtquam literis ac monitionibus nihil apud rebelles profecit, exercitum in Boëmiam immiſit: inita ſunt prælia, capta vtrimque oppida, prædæ actæ; Comitibus Bucquoio & Dampiero impigre rem pro imperatore agentibus; Mansfeldio notho & Turrenſi pro ſtatibus, longè quidem numeo militum vndique ad eos aduenientium ſuperioribus, ſed tamen

men pleruṁque pugna inferioribus.

Diſſidia Religionis quoad articulum de Prædeſtinatione, apud ordines Batauicos ab aliquot annis inchoata, (*vid. ann.* 1619. *&* 1610.) adeo ſubinde aucta ſunt, vt etiam in factiones politicas, & diuiſiones ciuitatum atque prouinciarum, & delectus militum proceſſerint. Vnde Mauritius (iam Princeps Aurantius morte Philippi fratris, qui deceſſit menſe Februario huius anni) in gratiam Regis Angliæ, & Ordinum Generalium nomine, pro antiquiori ſatagens opinione, ne à forte ab Arminianis dominatione excuteretur: Traiecto vnà ex præcipuis ciuitatibus Arminianis arte & armis occupata, alias continet promiſſione nationalis Synodi, quam Rex Angliæ in cauſa illius controuerſiæ celebrandam ſuaſerat. At paulo poſt idem Mauritius præcipuos earundem ciuitatum Hagam vocatos; prætextu mutationis Religionis ac Reipublicæ ab eis intentatæ, in carcerem coniicit: atque inter eos Ioannem Barne veldium Hollandiæ Aduocatum iam ætate prouectum, cuius prudentia & conſilio Ordines pleraque ſua geſſerant: (cui à multo tempore infenſus Mauritius fuiſſe dicebatur, quòd non in omnibus ipſi aſſentiretur:) deinde verò manu armata Hollandiam & Vveſtfriſiam prouincias Arminianas percurrens, magiſtratus vbique mutauit, præſidia conſtituit, præcipuos Arminianos prædicantes expulit.

In Rhetia quoque (ſiue apud Griſones) turbæ excitantur: dum quidam ſpecie auertendæ nonnullorum tyrannidis, qui ſtatum Democraticum abrogatum vellent in fauorem Hiſpanorum, quibuſcum, conuentio quædam transfacta fuerat anno ſuperiori Curiæ, in communem vtilitatem Mediolanenſium & Griſonum (quam iſti proditionis

proditionis nomine appellabant:) maiorem ipſi ſibi in populum ſuſpicacem autoritatem vſurpant: armatoque populo in patriæ perniciem ac religionis Catholicæ, multos ſupplicio, plectunt, & inter alios Archipresbyterum Sundrenſem crudeliſſima tortura necant, atque Epiſcopum Curienſem perpetuo exilio damnant, cum tamẽ conuentibus aliquot habitis conteſtati fuerint nullam ſe vim religioni illatam cupere.

In eorumdem Griſonum montana religione 4. Septembr. terræmotu facto, mons quidam imminens oppido Pluràuio ſub crepuſculum veſpertinum oppidum momento obruit cum omnibus incolis, tanta clade, vt ne veſtigium vllum conſpiciendum reliquerit.

Ingenti inito prælio inter Turcas & Perſas prope vrbem Ardeuillenſem, Turcarum ad 60. millia, Perſarum nouem perierunt: & tamen quamuis videretur Perſa viciſſe, obtulit nihilominus pacem Turcæ, qui eam libenter acceptauit.

In Gallia Palatium Senatus Pariſienſis 7. Maij fortuito incendio fere conſumptum eſt. Menſe Aprili Rex Patres Societat. IESV, ſemotis omnibus quibuſcumque & quorumcumque oppoſitionibus, pleniſſimè reſtitutos ſancit ad Lectiones publicas ibidem Pariſiis faciendas. Ac poſtea à Summo Pontifice impetrat, vt feſtum S. Ludouici Regis celebretur de præcepto per vniuerſam Galliam 25. Auguſti.

Menſe Nouembri *Mauritius* Princeps Cardinalis Sabaudiæ, miſſos à patre Duce in Galliam tum ad gratias Regi agendas de rerum ſuarum cura adeo feliciter ab eo ſuſcepta, tum ad tractationem matrimonij Chriſtianæ ſororis Regis cum Principe Victore Amedæo filio ducis natu maximo: honorificentiſſimè Pariſiis ſuſceptus

ptus eſt, ac ſummæ prudentiæ & pietatis laude legatione ſua ex optatis functus.

Quo eodem tempore aduenit pariter Lutetiam legatus ab Oſmane nouo Turcarum Imperatore, ad confirmationem amicitiæ, & excuſationem iniuriæ Legato Regio Conſtantinopoli ſub iniqua Muſtaphæ adminiſtratione illatæ, cui abundè Oſmanes ſatisfecit.

Denique menſe Decembri eodem peruenit Comes Furſtemburgius, legatus ab Imperatore Ferdinando ad petenda auxilia aduerſus Boëmos, Palatinum, & alios Regnorum ſuorum vſurpatores.

Obiit Ioannes Bembus Dux Venetiarum: & quia in eius locum electus fuit Nicolaus Donatus iam fermè nonagenarius, vix menſem ſuperfuit. Subrogatus eſt menſe Maio: qui tunc in exercitu abſens erat, *Antonius Priolus* vnus ex Procuratoribus S. Marci: qui adhuc Rempublicam adminiſtrat.

Obiit item Maximilianus Archidux Auſtriæ ineunte Nouembri; cùm Iulium Cardinalem Cleſelium, qui hactenus cuncta domus Auſtriacæ negotia ſumma induſtria adminiſtrauerat, improuisò ob quaſdam ſuſpiciones Viennæ captum ad Tirolenſem regionem abduci curaſſet, re Pontifici ſubito ſignificata.

Itémque 5. Septembris ex hac vita deceſſit Lutetiæ *Iacobus Dauid* Cardinalis *Perronius*, Gallicanæ quinimmò & Romanæ, atque adeò totius Catholicæ Eccleſiæ decus ingens & ornamentum, hæreticorum malleus, doctus & eloquens ad miraculum: quem ſi ampliùs laudare voluero, fucos faciam, cùm maior ſi omni laude.

Menſe Nouembri apparuit Cometes prolixa admodùm cauda formidabilis: de quo mul-

ti ſcripſerunt. Quod autem portenderit, tempora demonſtrarunt, demonſtrabuntque: cùm non niſi ex euentibus de his iudicetur.

A Chriſto nato anno. MDCXIX.

BELLVM Boëmicum protrahitur vario Marte; aliquibus nonnunquam interpoſitis induciis & colloquiis de pace: quæ tamen fruſtra ſunt, cum non iam Status de religione ſua aſſerenda, ſed de familia Auſtriaca omnino expellenda agerent, ac de Catholica religione opprimenda. Quare & Imperator Erneſtum Comitem Mansfeldium ob Pilſnam Boëmiæ ab eo occupatam, aliáque in Imperium commiſſa, proſcribit edicto publico 19. Februarij.

Sequentis verò Martij die 20. idem Matthias Imperator obiit anno ætatis 62. expleto, Imperij 6. menſe 9. Poſt cuius obitum Ferdinandus eius patruelis, electus iam antea Rex Hungariæ & Boëmiæ, earum ſicuti & reliquarum prouinciarum hæreditariarum poſſeſſionem Alberto Archiduce Matthiæ fratre concedente, adipiſcitur: (*vid. ſup. ann.* 1617.) ac paternis monitionibus rebelles ad mentem reuocare ſatagit. Sed iam hæreticis Auſtriacis, Hungaricis, Morauicis Sileſiis, atque Luſaticis firmiori fœdere cum Boëmis quà vi, quà ſponte vnitis, creſcit vbique rebellio: & Turrenſis ac Mansfeldius circumquaque cum magnis copiis excurrentes, omnia cædibus, rapinis, incendiis vaſtant. Catholicos, ac præcipuè Eccleſiaſticos, maximéque Religioſos Soc. IESV calumniis ac criminationibus onuſtos vndique pellunt; & Cardinalem Dietrichſteinium Olmucenſem Epiſcopum miſerè exagitant, ſpoliant, & cuſtodia detinent. Poſt quæ menſibus Aprili & Maio peracta, Turrenſis incunt

ineunte Iunio Viennam ſpe motuum ab hæreticis ſuſcitandorum exercitum ducit: ſed tam à Ferdinando repulſus, quàm à Statibus (poſt ingentem cladem Mansfeldij, quam interim à Bucquoio & Dampiero ad Nadlitiam Boëmiæ acerrimo inito prælio) celeriter reuocatus, relicta Viennâ in Boëmiam feſtinat; vbi Bucquoius poſt victoriam, multa oppida Statibus eripuit: & tam ipſe quàm Dampierus diuiſis copis multa damna rebellibus intulêrunt: haud tamen aliquando inultè. Et hæc ita proceſſerunt vſque ad finem Auguſti.

Cum intereà conuenientibus Electoribus Francofurtum ad nouum Imperatorem eligendum tribus Eccleſiaſticis, Moguntino, Treuirenſi, Colonienſi, cum legatis trium ſæcularium, Saxonici, Palatini, Brandeburgenſis, ac Ferdinando Rege Boëmiæ, 28. Auguſti electus eſt in Imperatorem idem *Ferdinandus* eo nomine II. & 9. Septemb. vnctus ac coronatus.

Alia verò parte eodem tempore Statu Boëmiæ, præſentibus Morauiæ, Sileſiæ, & Luſatiæ prouinciarum vnitarum Legatis, decernunt eundem Ferdinandum Regno Boëmiæ ac prouinciarum vnitarum omnino abdicandum, & nunquam admittendum: Regnumque, iam antea Electori Saxonico, & Duci Bauariæ oblatum, ſed ab iis recuſatum, deferunt Friderico Electori Palatino: miſſis legatis, qui eum in Boëmiam acerſerent.

Quo eodem tempore Gabriel Bethlemius Tranſiluaniæ Princeps, (dictus vulgò patrio idiomate Bethlem Gabor) Turcæ cliens ac vaſallus, communicatis per litteras & nuntios cum Boëmis cõſiliis, Hungariæ dominationi inhians, cum ingenti exercitu eam ingreditur, & Caſſouiam, Filecum, Poſonium aliáſque plurimas

ciuitates vi aut deditione recipit: Catholicos, ac præcipue Eccleſiaſticos, diriſſimè tractat; & Principis Hungariæ titulum accipit, habens in poteſtate Coronam Hungaricam, quæ Polonij religioſiſſimè aſſeruari conſueuit.

Decimoquarto verò Nouembris Palatinus coronatus eſt Pragæ, & triduo pòſt Eliſabetha eius coniux, filia Regis Angliæ: quam ambitione tituli Reginæ maximè impuliſſe tradunt Palatinum, valde de hac electione anxium, ad eam acceptandam. Ac paulo poſt habitis conuentibus Principum Proteſtantium Norimbergæ, & Catholicorum VVirsburgi: vtrobique actum eſt de modis res ſuas prouehendi, & religionem, quam profitebantur, conſeruandi.

Dordraci in Belgio menſe Ianuario magnus Conuentus habetur Miniſtrorum ex Belgio, Germania, Anglia, aliiſque locis, contra Arminianos, præſente etiam Principe Mauritio, & aliis proceribus: quo ad principium licèt Maij continuato, nulla tamen certa facta eſt controuerſiæ de Prædeſtinatione definitio: Miniſtris inter ſe diuiſis, & Arminianis oppoſitiones ſuas formantibus. Illud ſanè inde ſecutum, quòd Barneveldius tum damnatus ſit, vt autor ſeditionum Arminianorum, & 13. Maij capite truncatus Hagæ ætatis ann. 73. quem vt martyrem Arminiani colere cœperunt.

In Gallia, menſe Februario celebratæ ſunt nuptiæ Pariſiis Chriſtianæ ſororis Regis cum Victore Amedeo filio natu maximo Ducis Sabaudiæ. Eodem menſe Toloſæ Italus quidam nomine Luciolus deprehenſus atheiſmum docere, præciſâ linguâ viuus combuſtus eſt.

Eodem item Februario Regina mater Regis pertæſa diutinæ commorationis Bleſenſis: (quam ipſa honoratum carcerem interpretebatur) ope Ducis

Ducis Eſpernonij, inſcio Rege, inde deducitur Engoliſmam, Iratus Rex in Eſpernonium, exercitum colligit: ſed multis interea vltrò citróque miſſis nuntiis & litteris tandem Sept. menſe concordia renouatur, & Rex Turonis matrem viſitat: indéque ipſe Andegauim petit, ipſi à Rege conceſſam. Rex Carnutùm concedit, ad reddendas Deo ac Beatiſſimæ Virgini (cuius ibi antiquiſſima Imago, & templum auguſtiſſimum frequentiſſimo populorum concurſu viſitatur) gratias de felici rerum ſucceſſu: ac deinde Condæum Principem ex diuturna cuſtodia ſaltus Vicennarum priſtinæ libertati reſtituit:& magna omnium lætitia ad ſe venientem excepit apud Cantiliacum 20. Octobris.

In Hiſpania Rex Philippus Philippum filium in Luſitaniam deduxit vnà cum Eliſabetha Franciæ eius ſponſa: atque ibi in eorum verba iurari fecit à Luſitanis menſe Iulio.

Nouus Equeſtris *Ordo de ſacra Militia Chriſtiana*, ſub protectione beatiſſimæ Virginis, S. Michaëlis, & S. Franciſci, inſtituitur menſe Martio Viennæ in Auſtria aduerſus Infideles: præcipuo autore Carolo Gonzaga Duce Niuernenſi: cui multi Principes ac Proceres Germani, Itali, Galli, Poloni, nomen dederunt: fuitque mox à Romano Pontifice Paulo V. confirmatus.

A Chriſto nato anno MDCXX.

MENSE Ianuario, initur noua confœderatio inter Palatinum Gaborem, Boëmos, Hungaros, Tranſiluanos, Auſtriacos, cæteraſque prouincias rebelles: ſolicitato etiam in conſortium Turcarum Imperatore, Fe-

bruario autem Imperator Ferdinandus Edicto publico electionem & coronationem Palatini irritam oſtendit, & declarat: atque Aprili aliis publicis litteris tum monet illum ab ea deſiſtere, tum omnes ei adhærentes ab eo recedere. Electores quoque, aliique Principes Imperij tam Catholici, quàm etiam è Proteſtantibus, qui ab Imperatore ſtabant, Conuentu habito Mulhuſij in Turingia, eumdem Palatinum, cæteróſque ſuis monitionibus conantur ad pœnitentiam reducere; & quod fruſtrà omnia fierent, fœdus, & ipſi ineunt aduerſus eorum perfidiam. Boëmi verò eodem Aprili filium Palatini ſexennem declarant Regem ſucceſſorem patris. Nec intereà ceſſabatur ab armis: ſed copiis vtrimque & vndique creſcentibus, variæ fiebant excurſiones, deprædationes, pugnæ, cædes, & occupationes locorum: miſſis in auxilium Imperatoris à Regibus, Hiſpaniæ & Poloniæ, militum, à Pontifice Paulo pecuniarum ſubſidiis.

Rex verò Chriſtianiſſimus, poſt acceptam legationem, quam diximus, ab Imperatore, ſatius iudicans de conciliatione agere quàm diſſidia auxiliaribus copiis adaugere, celebrem miſit in Germaniam menſe Maio legationem Ducis Engoliſmenſis, cum Bethunio aliis multis grauiſſimis legationibus proſperè geſtis conſpicuo, & Aubeſpino è præcipuis ſanctioris Concilij miniſtris: qui nomine ſuo, quantum poſſent, tum obſtarent, ne reliqui Principes & Status Imperij (quod timebatur) arma in ſe mutuò conuerterent in euidentem perniciem vniuerſæ Germaniæ, tum inſiſterent, vt diſſidentes in concordiam reducerentur. Qui primò in Conuentu Vlmenſi Principum & ciuitatum Proteſtantium correſpondentium (ſic enim vocabantur

bantur qui Boëmis fauebant) celebrato menſe Iunio, id præſtiterunt, vt 3. Iulij inter Maximilianum Bauariæ Ducem, ducémque electum copiarum Catholicarum, & Ioachimum Erneſtū Marchionem Anſpachij, ducem copiarum Proteſtantium, qui inſtructiſſimos exercitus in conſpectu habebant, conueniretur, ne qui eorum alios Principes aut Status aggrederentur cuiuſuis Religionis, quàm in Boëmia ac prouinciis vnitis vbi bellum eatenus viguiſſet. Deinde Viennam ad Imperatorem accedentes, honorificentiſſimè ab eo excepti ſunt 20. Iulij. Deinde etiam Gaborem conuenerunt; ſed irrito penè conatu.

Poſt prædicta verò Vlmæ peracta, Bauarus in Auſtriam cum exercitu procedens, Status eius prouinciæ, Proteſtantes cogit renuntiare fœderi Boëmorum, & ab obedientiam Imperatoris redire. Eodemque ferme tempore Elector Saxonicus, cui Imperator executionem proſcriptionis Boëmiæ commiſit, Luſariæ prouinciam occupat. Et Spinola cum exercitu collecto ex Belgis & Italis iuſſu Regis Hiſpaniæ in Palatinatum Inferiorem ingreſſus multas vrbes capit. At in Hungaria Gabor in quodam ſuorum conuentu (abſentibus tamen, præter Eccleſiaſticos omnes, præcipuis Regni Proceribus: & nonnullis etiam ciuitatibus, quarum aderant legati, apertè contradicentibus:) Rex Hungariæ proclamatus, Auſtriam incurſat & auxilia Palatino mittit. Et Dampierus, dum Poſonium tentat, occiditur. Quando Bauarus copias ex Auſtria in Boëmiam ducens, iunctus Bucquoio ductori exercitus Imperatoris, ambo Pragam versùs procedentes, aduerſante ſemper à latere Palatino, demum 8. die Nouemb. in celebritate Octauæ omnium Sanctorum, quæ & tum erat Dominica 22. Poſt Pentecoſtē, qua recitatur in Officio

Officio diuino Euangelium *Reddite Cæſari quæ ſunt Cæſaris.* iidem Catholici duces (hortante maximè P. Dominico Hiſpano Ordinis Carmelitarum Diſcalceatorum, & certam victoriam diuinitus promittente, viro inſigni pietate, & miraculorum fama conſpicuo) memorabili prælio Palatinum funderunt prope ipſam Pragam, eodem ipſo loco, quo Status Boëmici anno præterito, accerſito ad Regnum eidem Palatino obuiarant. Fugiens Palatinus Pragam, accepta vxore cum liberis in Sileſiam conceſſit. Duces Catholici Pragam poſtridie triumphantes ingreſſi ſunt, & vniuerſa ferme Boëmia e veſtigio ad obſequium Imperatoris rediit. Captique multi ſunt ex præcipuis motuum illorum autoribus: qui poſteà iuſſu Imperatoris variis ſuppliciis affecti ſunt. Et hæc quidem ibi.

Interea Vyllachia & Moldauia certatur à Turcis & Tartaris Præcopenſibus aduerſus Gratianum Vvaiuodam & Polonos: cum accuſatus apud Turcam Gratianus de conſpiratione cum Polonis necato Campagro, quem Oſmanes Turcarum Imperator ad ipſum occidendum miſerat, apertè deficiens à Turca Polonos in auxilium vocaſſet. Bino itaque inito prælio, priori Turcæ inferiores, poſteriori ſuperiores fuere: quo Gratianus extinctus eſt cum ducibus Polonis, & maxima nobilium multitudine. His verò excitatus Oſmanes, cum iam ei pax eſſet cum Perſa, eiecto cum ignominia legato Polono ex aula ſua, bellum Polonis denuntiat: qui ſe ad defenſionem ingentibus animis & viribus parant.

Dum verò Rex Poloniæ Sigiſmundus ad hæc Varſouiæ Comitia celebrat 15. Nouembr. in ipſo ingreſſu Eccleſiæ, à quodam nobili Polono ſecuri bis caput & humerum percuſſus,

ſummum incurrit vitæ periculum. Cura tamen eodem ipſo loco vulneribus adhibita, Rex egregio ſummæ pietatis exemplo noluit domum regredi, quin priùs ad quod venerat Sacrum audiſſet. Percuſſor nihil vnquam à Rege læſus, deteſtabili tamen malitia hoc ſolum dolens, quod eum non occidiſſet, debitas luit ſceleris pœnas.

Hoc eodem anno in Valle Telina, ſita in confinibus Italiæ & Germaniæ, porrectaque in longum à lacu Comenſi ad Comitatum Tirolenſem, vnita Rhætis ſiue Griſonibus: Catholici conſiliis ſecretò inter ſe initis, ob preſſuras quas patiebantur ab hæreticis dominantibus, menſe Iulio omnes Caluiniſtas tam incolas quàm exteros occidunt: & fauore Ducis Feriæ Gubernatoris Mediolani vniuerſam Vallem occupant: pulſis etiam, poſteà Griſonibus, qui confeſtim accurrentes multis militum millibus eam recuperare conati ſunt. Inde vero Dux Feriæ aliquot præcipuis locis propugnacula ædificat, ſiue ad ſecuritatem Catholicorum, ſiue eo prætextu ad Vallis occupationem. Quod tam ipſi Griſones, eorúmque confœderati Proteſtantes ægerrimè ferentes, quàm etiam è Catholicis Veneti, quod ſic videretur in ſeruitutem Italia redigi, clauſo Heluetiis & Germanis oſtio: tum alios ad vindicandam è manibus Hiſpanorum Vallem-Tellinam ſolicitare cœperunt: tum maximè Regem Francorum Ludouicum: qui proptereà miſſa ad Regem Hiſpaniæ Legatione, promiſſionem accepit reſtitutionis, modo Catholicis Vallis cautum eſſet. Eaque de re multa inita ſunt conſilia à Legatis vtriuſque Regis cum Heluetiis & Rhætis: eademque variis artibus ac difficultatibus interturbata.

Gallia quoque ingentibus rurſum motibus agitatur menſe Iunio & ſequentibus: cum Lui-

nei apud Regem autoritatis occaſione, ſiue prætextu, aliiſque priuatis inter principes inuidiis ac diſſidiis, quamplurimi Principes ac Proceres à Rege ſeceſſerunt ad Reginam eius matrem, ſpecie eam tuendi aduerſus inſidias maleuolorum. Sed præueniens Rex mirâ prudentiâ, celeritate, ac fortitudine, & fideli Condæi Principis conſilio atque obſequio, eorum conatus antequam omnes copias in vnum collectas haberent; captâ Cadomo vrbe Northmanniæ munitiſſima, poſt aliquot dierum obſidionem, pleráſque alias ad ſpontaneam deditionem redegit: & ad Pontem Cæſaris prope Andegauos fuſis Reginæ copiis, adeò in arctum Principes conſtrinxit, vt coacti fuerint veniam petere: & 13. Auguſti accedentem ad ſe Briſſacum Reginam amabiliſſimè excepit, & quodcumque voluit humaniſſimè conceſſit. Inde confeſtim Rex in Aquitaniam pergens: cum nullis vmquam hortationibus atque iuſſionibus, obſtinatiſſima Miniſtrorum ac Magiſtratuum Bearnenſium corda flectere potuiſſet ad exequendum iam anno 1617. promulgatum Edictum de reſtitutione bonorum Eccleſiaſticorum: illud ipſemet cum modicis copiis pergens menſe Octobri, Venit, Vidit, Vicit: quippe attonitis hæreticis ad incogitatum eius aduentum, quem omnimodis artibus impedire conati fuerant: intra ſolos quinque dies rebus ita proſpexit, vt præſidia vbique mutarit, ac præfecturas armorum, quibus duces hæretici Catholicos dura ſeruitute premebant, extinxerit: templa Catholicis, bona Eccleſiaſticis, Eccleſiaſticos priſtinis honoribus reſtituerit: prouinciam anteà liberi dominij iure gaudentem Coronæ Franciæ adnexuerit, & Senatum nouis Conſiliariis Catholicis auctum in Parlamentum erexerit. Hiſ-

que

que tot ac tantis pari fortitudine ac felicitate geſtis, ad Reginas matrem & coniugem Lutetiam rediens, eò peruenit 7. Nouembris quatuor omnino menſibus poſtquam inde ad componendos Principum motus exiſſet 7. Iulij, miro vbique applauſu ab omnibus exceptus: præterquam à factioſis hæreticis qui reductione Bearni vehementiſſimè afflicti modos interim meditantur, quibus incruentam hanc cladem euerſione Regni compenſent: magna tamen illorum parte, in officio ſe & obſequio Regis moderatè continente. Cæteri verò, poſt multos priuatos ac prouinciales variis locis peractos conuentus, nationalem ex omnibus Galliarum prouinciis Rupellæ agentes: nec priuatis Regis monitionibus, nec publicis edictis ac proſcriptionibus, ad illum diſſoluendum induci vnquam paſſi ſunt.

Turcarum claſſis menſe Auguſto mari Adriatico excurſionem faciens in Apuleiam, Manfredoniam vrbem celebrem capit, diripit, & multos vtriuſque ſexus captiuos abducit, magna Chriſtianorum Principũ ſiue Ducum iis oris infamia.

FERDINANDVS.

A Chriſto nato anno MDCXXI.

FERDINANDVS Imperator 22. Ianu. Palatinum ac Principes Imperij ei adhærentes, quod & cladibus licet attriti, & frequentibus monitionibus ſolicitati, nihilominus in rebellione obſtinati perſeuerarent, publicis edictis proſcribit, cum iam ad finem anni ſuperioris in Betlemum Gabor, ob inuaſionem Hungariæ traditionem aliquot eius propugnaculorum in manus Turcarum, & tituli regij vſurpationem,

aliud diploma promulgaſſet,quo eius qualemcũque in Regem electionem irritam declarauerat.

Poſt quæ, Morauia per Bucquoium, Sileſia per Saxonicum ad obedientiam Imperatoris reducuntur, & Hiſpani rursùm multa loca in Palatinatu Inferiori occupaut. Palatinus profugus, poſt longos circuitus,tandem peruenit cum vxore in Hollandiam, vbi à Statibus & Principe Aurantio benignè & honorificè excipitur. Princeps ac Ciuitates Correſpondentes vnionis Proteſtantium in Germania diſſoluto fœdere Imperatori reconciliantur, interuentione potiſſimum Ioannis Suiccardi Archiepiſcopi Electoris Moguntini, qui ab ipſo horum motuum Germanicorum ortu egregiam in omnibus nauauit operam Religioni & Imperatori.

Cum intereà Boëmiam nothus Mansfeldius rursùm turbare tantans, à Barone Tullio ductore copiarum Ducis Bauariæ, & locis priuatur quæ adhuc ibi retineret:& ad finem Septembris quodam loco ſuperioris Palatinatus ita recluditur, vt quo liber euadat, promittere certis conditionibus coactus ſit Imperatori obſequium, quod tamen inde elapſus perfidè detrectat: & cuncta circumquaque latronis potius quam ducis perſonam gerens, diripit; vndique profugus, & nullibi certam ſedem figens, aut duces Imperatoris vel Bauari ſuſtinens.

Gabor item in Hungaria aliquid mouet, ſed parum promouet: & dum Turcarum & Tartarorum petita opperitur auxilia, abſtinet intereà à coronatione; ac Coronam regiam Poſonio in tutiorem locum ſecum transfert: quæ tantæ eſt apud Hungaros æſtimationis, vt qui eam poſſideat vti Rex habeatur. Multis nihilominus Proceribus & ciuitatibus ad aduentum Bucquoij cum exercitu Imperatoris, à Gabore recedentibus.

bus : Bucquoius inſuper Poſonium capit, ac multa alia loca : ſed dum Neuuenſolum obſidet, in quodam cum hoſtibus conflictu deſertus à ſuis necatur 20. Iulij, magno rerum Imperatoris damno, ingenti Gaboris gaudio, qui iam propemodum eo ſtatu erat, vt tota Hungaria expelleretur : ſed poſt Bucquoij necem, aliquot amiſſa loca recipit : à Poſonij tamen obſidione magna clade reppellitur. Ac denique conuentu Niclesburgi habito, tandem exeunte anno concordia aliqua initur inter Imperatorem & Gaborem, quâ Gabor Coronam regiam reſtituere debeat, & Imperatoris nomine vrbes quas poſſideat regere.

Poloni ſurſum menſe Ianuario à Turcis cladem accipiunt in Moldauia. Sed Martio adueniens Ladiſlaus Princeps cum 50. millibus, atroci prælio eos vincit. Vnde Oſmanes mirum in modùm exacerbatus, iuuenili ardore, contra ſuorum omnium ſententiam, Conſtantinopoli exiens Poloniam (vt iactabat) degluciturus: cum numeroſiſſimo & inſtructiſſimo exercitu 300. ferè millium militum, præter immenſam Tartarorum multitudinem, in Moldauiam venit : vbi Ladiſlaus limitis Regni cum 60. millibus tam Polonorum quàm Germanorum tutabatur, interim dum pater Sigiſmundus reliquum exercitum colligeret, qui futurus exiſtimabatur amplius 200. millium equitum. Caſtris in conſpecta poſitis, dum Oſmanes frequentiſſimis inſultibus Polonos aggreditur ſimulque impedire conatur ne 60. millia Coſaccorum iungerentur Ladiſlao : vtrimque magnis cladibus repulſus eſt : vt deſperans vlterius progredi pacem obtulerit æquis conditionibus : quæ magno gaudio, velut diuinitus miſſa, accepta eſt à Polonis, cum rebus omnibus conſumptis vix iam habe-

rent quo vel vnum diem ſuſtinerent. Cæſaris certaminibus ad duodecim millia Polonorum & Germanorum: multi alij morbis conſumpti: è Turcis ad centum circiter millia cæſa,totidem aliis caſibus extincta. Quæ toto menſe Septembri, & parte Octobris contigerunt.

Expirante hoc eodem anno, menſe Aprili induciarum Belgicarum conſtituto termino annorum duodecim: inuitatis fruſtrà ab Archiducibus, prouinciarum vnitarum Statibus ad agnitionem legitimi illorum domini, rurſum venitur ad arma, & colliguntur vtrimque exercitus, ſed nullo operæpretio, niſi quod Spinola vrbem Iuliacum oſidet menſe Septembris: quam demum deditione accipit ad principium ſequentis Februarij, nequicquam Aurantio principe ei ſuccurrere conato.

In Gallia Rex Ludouicus, rebellium hæreticorum multis locis turbas cientium inſolentiſſima arrogantia, & Conuentus Rupellani obſtinatiſſimo Regiæ Maieſtatis contemptu, ac nouæ Reipublicæ formæ conſtitutione, commotus: nullis non tentatis modis, quibus eos ſaltem ad priſtinam quantumuis malè ſecuram obedientiæ ſpeciem reduceret: tandem in eoſdem rebelles mouens menſe Iunio, vrbem Santonum munitiſſimam Sanioannem, poſt duram 20. circiter dierum obſidionem, in deditionem accipit, mœnia ac propugnacula diruit, & in vicum redigit, ſuperbe anteà clades iactantem apud eam olim à Catholicis acceptas: Inde Cleracum in Vaſconia pari obſidione ad deditionem cõpellit. Et alias quà vi,quà minis tam ipſe, quam eius auſpiciis Præfecti prouinciarum, ad 60 vrbes præſidiis hæreticorum munitas ad obedientiam redigunt, magna variis certaminibus rebellium ſtrage. Montalbanum poſteà, omnium

omnium munitiſſimam, ac fere ampliſſimam ipſorum vrbem, ſerò nimis Rex aggreſſus: ſuperuenientibus morbis ac inundationibus hybernis, rem in tempus commodius differre cogitur; deſiderato inter plurimos duces ac nobiles ea obſidione, Henrico Duce Menio Prorege Aquitaniæ, ſtrenuiſſimo Principe, ictu ſclopi. Ac poſt ſolutam obſidionem, dum Rex Monhurtum oppidum, quod recens rebellauerat, menſe Decembri vi capit & incendit: Dux Luinus Franciæ Coneſtabilis in ægritudinem incidens moritur 15. eiuſdem Decembris, quem Rex ad ſupremam illam dignitatem, ob eius virtutem, ac probè notum in ſe zelum euexerat, & magnis diuitiis locupletauerat.

Intereà Pariſiis media nocte poſt 24. Octobris ſubito incendio perierunt duo pontes Aurificum & Auium, ſiue Cambij & Mercatoris dicti, cum omnibus ſuperpoſitis ædificiis: ingenti mercatorum damno. Quod quidem incendium multi negligentia cuiuſdam ancillæ, alij malitia accidiſſe crediderunt hæreticorum, in vindictam combuſti eorum templi Carentonij quadam nupera aliquorum ex infima plebe ſeditione. Ac paulò poſt Lugduni pars Palatij publici arſit.

In Anglia menſe Aprili Parlamentum Londini habitum, autoritatem ſibi ſumens in miniſtros Regios. Cancellarium carceri mancipat, & indignum eo honore declarat: alioſque non infimæ notæ Proceres in vincula coniicit: nec ſine aliquo in Regem ipſum murmure, occaſione (vt multi crediderunt) tractatus matrimonij, qui agitabatur inter Principem Angliæ filium Regis, & vnam è filiabus Regis Hiſpaniæ, ſiue alia quacumque de cauſa.

Rhæti, ſiue Griſones, dum variis, ſeu veris,

ſeu fictis difficultatibus prótrahitur reſtitutio in integrum Valis tellinæ, moræ impatientes, menſe Septembr. magno numero irrumpunt, in eam: ſed ingenti ſuo damno, non ſolum quòd accepta clade inde pulſi fuerint, verum maximè quod ea occaſione hinc Dux Feriæ, illinc Archidux Leopoldus in ipſam Rhætiam ingreſſi, eam occupauerint, coactis Rhætis manus dare. In quorum tamen gratiam ad finem anni inita eſt aliqua concordia, qua vtrique parti aliquo modo ſatisfactum, Religioni proſpectum videretur.

In Africa Rex Maroci propugnaculum ab Hiſpanicis ad fluuium Mamoram prope Alarachiam ante aliquot annos ædificatum, terra marique obſidens, magna ſtrage repellitur, adueniente in auxilium claſſe Hiſpanica: quæ etiam ad fretum Gaditanum 32. naues Batauicas bene inſtructas Venetiis redeuntes (elapſis iam induciis inter Hiſpanos & Batauos) aggreſſa: aliquot capit, alias ſubmergit, aut fugat. Aliique Hiſpani ac Luſitani, auxilio Anglicarum nauium Batauos ex Inſulis Moluccis omnino repulerunt. Angli verò in portu Algeriæ aliquot naues incenderunt, & magna præda potiti ſunt.

Mortui ſunt præterea hoc anno magni aliquot Principes. Atque imprimis Paulus V. Pontifex 28. Ianuarij anno ætat. 69. ſedis 15. menſe 9. de cuius virtutibus breuiter dictum in eius creatione *ann.* 1605. Elegitur 9. Februarij in eius locum *Alexander Ludouiſius* nobilis Bononienſis, ex Archiepiſcopo illius ciuitatis, & Cardinale tit. S. Mariæ Tranſpontinæ, annum agens ætatis 67. variis anteà magiſtratibus & legationibus pro Sede Apoſtolica feliciter functus: comis, beneficus, pius, & nulli non admodum gratus: qui nomen ſumpſit GREGORII XV.

Paucíſque

Pauſcique poſt diebus, eodem menſe Februario obiit Coſmus Magnus Etruriæ, diuturna inualetudine in iuuentute confectus: multis tamen liberis relictis: è quibus natu maximus Ferdinandus adhuc puer 10. circiter annorum ſucceſſit in patris ditionem, ſub tutela auiæ Lotharingicæ, matris Auſtriacæ, ac patrui Cardinalis Medicei.

Vltima die Martij exceſſit quoque ex hac vita Philippus III. Rex Hiſpaniarum, inſigni pietate ac morum ſuauitate Princeps, anno ætatis 43. regni 23. Poſt quem, Regni adminiſtrationem ſuſcepit maximus natu filius Philippus eo nomine Rex IV. annos natus 16. magni animi Princeps, & mirabilis ingenij, ac ſupra ætatem prudentiæ: qui confeſtim ingentes rebus curialibus mutationes intulit, exturbatione illorum, qui patris facilitate abuſi ad multa fuerant, & euectione aliorum ad honores & dignitates. Inter alios verò Ducem Oſſunæ, olim Proregem Siciliæ, & poſteà Neapolis, turbulentiſſimi ingenij virum, & qui res Neapolitanas in magnum diſcrimen coniecerat, carceri mancipauit: & Rodericum Calderonium, ab infima quodam ſorte ad potentiſſimam ac faſtuoſiſſimam autoritatem euectum, ſed à multo iam tempore plurimorum atrocium criminum reum conſtitutum, capite damnauit: feliciorem pia morte, quàm odioſa vita.

Menſis Iulij 13. moritur Albertus Archidux Dominus Belgij, magno ſui deſiderio Belgis relicto, tum ob eius pietatem ac manſuetudinem: tum maximè quod poſt eius obitum, quia nullos reliquit liberos, Belgium iterum redierit ſub dominium Regis Hiſpaniæ: remanente tamen eius Rectrice Iſabella Alberti coniuge, amita Regis Iunioris, & Ambroſio Spinola ſupremo

duce

duce armorum.

Denique 17. Septemb. *Rob. Bellarminus* è Societ. IESV Cardinalis, filius ſororis Marcelli II. Summi Pontificis, piam vitam ſancto fine clauſit, ferè octogenarius: eruditione & virtutibus Chriſtianis etiam ſupra famam ornatus, ac meritis nunquam intermorituris plenus

Menſis verò Nouembris die 15. Gregorius Pontifex proſpicere cupiens diſſidijs, quæ frequenter accidere conſueuerunt in electione Romani Pontificis: nouam edidit Conſtitutionem de forma, qua illa deinceps legitimè fieri debeat,

A Chriſto nato anno MDCXXII.

PRÆSENTI verò anno, quo iſta ſcribimus, idem Gregorius Pontifex ad maiorem Dei gloriam, lætitiam Paradiſi, bonum vniuerſæ Eccleſiæ, ſingulorum fidelium vtilitatem, ritu ſolemni, vnâque & eadem celebritate, 12. Martij feſto ſancti Gregorij magni, retulit in numerum Sanctorum, *Iſidorum* agricolam Hiſpanum, qui vixit ante 450. & amplius annos, *Ignatium* Inſtitutorem Societatis IESV: *Franciſcum* ex eadem Societate Apoſtolum Indiarum; *Tereſiam* Fundatricem Carmelitarum Diſcalceatorum: ac *Philippum* auctorem Congregationis Oratorij.

Deinde verò Decretum amplians, quod Paulus V. ipſius prædeceſſor de Conceptione Beatiſſimæ Virginis MARIÆ promulgarat, quo omnino prohibuerat ne qui auderent in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali: iam idem Gregorius die 24. Maij prædictum Pauli decretum exten-

dit

dit etiam ad priuata colloquia & ſcripta ; *Præcipiens, ne etiam in ſermonibus & ſcriptis priuatis audeant aſſerere, quòd eadem Beatiſſ. Virgo fuerit cõcepta cum peccato originali: nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare*; atque inſuper ; vt feſto Conceptionis, nulli omnino, *in Officio diuino ac ſacro ſancto Miſſæ ſacrificio celebrandis tam publicè quàm priuatim, alio quàm Conceptionis nomine vti debeant.*

Faxit Deus tam eiuſdem Beatiſſimæ Virginis, quàm etiam prædictorum quinque Sanctorum, aliorumque omnium Cœlitum præcibus & interceſſionibus, vt pax Eccleſiæ vbique reſtituatur: perennis vigeat concordia inter Principes Chriſtianos: hæreſes extirpentur: vitia reſecentur: Infideles conuertantur: rebelles conterantur: denique ſit, GLORIA IN EXCELSIS DEO, ET IN TERRA PAX HOMINIBVS BONÆ VOLVNTATIS.

Præter quæ idem GREGORIVS Summus Pontifex, conſtituta noua Congregatione *De fide propaganda*, diligentiſſimè inuigilat, per multiplices virorum doctorum miſſiones, vt ea quem nomen promitit effectum ſortiatur: aliis quoque Eccleſiæ Catholicæ neceſſitatibus piè ac prudenter, quantum per hominum malitiam, ac temporum difficultates licet, proſpiciens ac prouidens: annum agens ætatis ferme 70. Sedis ſecundum.

FERDINANDVS II. Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Hungariæ & Boëmiæ Rex, anno ab eius ortu 44. ab electione in Imperium tertio nondum expleto: in malleo & incude dilatatus, hoc anno (vt auditur) feliciter res Hungaricas compoſuit, recepta à Gabore Corona Regni, quam ille abſtulerat. Cum & alia parte Palatinus, qui è Belgio per Galliam

liam mediámque vrbem Lutetiam, incomitatus & ficto habitu, ad nothum Mansfeldium tranſiens: repetitis cladibus ita proſtratus eſt, vt parua ſit ei relicta ſpes reſurgendi.

Lvdovicvs XIII. Galliarum & Nauarræ Rex Chriſtianiſſimus cui Ivsti cognomen eximius cultus eius virtutis conciliauit: anno ætatis 21. Regni 13. ſudoribus bellicis reliquias rebellium hæreticorum, felicibus prœliis, & vrbium expugnationibus ad debitam ſubiectionem reducere pergit: exterorum etiam motuum arbitrum agens; & ſplendens vbique coruſcis Ivstitiæ ac Fortitvdinis radiis.

Philippvs IV. Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus, ætatis anno 8. & Regni 2. Hiſpaniam per ſe virtute ac prudentia reliqua Regna & ampliſſima Dominia per ſuos quà legibus, quà armis potenter regit. Cuius tamen res in Rhætia haud adeo feliciter procedere dicuntur; quod Rhæti reſumptis animis, auxilio Heluetiorum, Bernatium, aliorumque fœderatorum Caluinianorum, iterum ſua recuperare agreſſi eo ſtatu ſint [, vt Hiſpanica præſidia vix ſuſtinendo putentur.

Antonivs quoque Priolvs Princeps Senatus Veneti, & Dux Reipublicæ, antiqua prudentia & potentia celeberrimæ, ac de libertate Italiæ continua nunc ferè anxietate ſolicitæ: in armis modo eſſe dicitur, ob motus Rhæticos, & vicinorum expeditiones: maior ſeptuagenario, & rebus pace belloque præclare geſtis inſignis; quintum ingreſſus Principatus ſui annum.

Itemque Carolvs Emmanvel. Dux Sabaudiæ, ætatis anno 61. Dominationis quadrageſimum ſecundum fere emenſus; arma

parate

parare nuntiatur, ob contentiones, de quibus dictum ad ann. 1613. Tantæ Princeps magnitudinis animi, vt duorum toto Orbe Chriſtiano potentiſſimorum Regum exercitus intrepide ſuſtinuerit, nulli turpiter ſuccuberit, cum vtroque æquis conditionibus pepigerit.

IACOBVS VI. Scotiæ I. Angliæ; vniuerſæ Maioris Britanniæ, & Hiberniæ, Orcadumque Inſularum, primus omnium ab omni certa rerum memoria Imperium ſolidum adeptus: in rebus generi ſui Palatini, ac motibus Gallicis, ita hactenus ſe gerit, vt quamuis religione iis vnitus, nec tamen vſurpationem Boëmiæ approbauerit vnquam, nec rebellibus Galliæ eius importunè implorantibus auxilium, aures præbeat. Annum ducit ætatis 57. Regni Britannici 20. Magnis Principibus æquandus, multiſque præferendus; ſi egregias animi dotes, & litterarum ſtudium, ac prudentiam politicam ſpectes: ſed quæ cultus hæreſis Caluinianæ planè denigrat. At iam mitior factus in Catholicos; quis nouit an præparetur à Domino in Vas electionis, & reſtitutorem pietatis Catholicæ in florentiſſima olim Sanctis regibus Inſula; O ſanguis Mariæ martyris, an non tandem hoc tuo ſemine fœcundabis patriam quam ſemel irrigaſti;

Denique de rebus Turcicis auditur menſe Maio elapſo Ianizzeros ſeditione facta in Olmanem ipſorum Imperatorem, ob ſuſpicionem nouæ militiæ (quod Ianitzerorum iam effeminatio videatur) ab illo feruidiſſimo & magna moliente adoleſcente conſtituendæ: iterum in thronum euexiſſe *Muſtapham* eius patruum, de quo dictum ann. 1617. qui timens rurſùm depoli, Oſmanem mox necauerit. Cum vero dicatur retuſioris eſſe in genij, ac procreandæ proli inhabilis,

in habilis, latiſſimum videtur apertum oſtium ad rem Chriſtianam promouendam: niſi nunc perfidi hæretici rebellionibus ſuis egregiam nauarent operam conſeruando Imperio Turcico: & alioqui ipſi Principes Catholici plerumque mallent de rebus nihili inter ſe digladiari, & vanis contentiunculis miſerorum ſubditorum fortunas & vitam ludere, quàm, modo concordes eſſent, facillimo negotio maxima Regna, & ampliſſimas prouincias inter ſe partiri, eaſdémque Regno Dei poſtliminio reſtituere, O Fides! ô Pietas! ô Zelus! Putatiſne, quando venerit Filius hominis, inuenturus ſit aliquid veſtri in terra? Veni igitur citò DOMINE, & noli tardare, priuſquam pereat omnino de terra memoria tui, Et interim inſta Tu, ô beatiſſima VIRGO, Mater Dei, & miſericordiæ, cum omnibus SANCTIS, vt FIAT VOLVNTAS DEI, SICVT IN COELO ET IN TERRA, AMEN.

A Chriſto nato anno MDCXXII.

HOc ipſo anno die Iunij 12. inſtituta eſt Cardinalium Antiſtitum, nec non Regularium Congregatio, de fide Catholica propaganda: Ad purpuram euecti 5. Sep. omnino quatuor. Coſmas de Torres Romanus. Armandus Ioannes Pleſſius Richelius Gallus, Octauius Rodolphus Florentinus, & Alphonſus de la Cueua Hiſpanus. Diuulſa à Senonenſi, Ludouici Regis voluntate, in Metropolim erecta eſt Eccleſia Pariſienſis, in eáque primus Ioannes Franciſcus Gondius ſingulari pietate Illuſtris Archiepiſcopi munia noménque obiuit. Plurima Santonum vicinarumque Prouinciarum oppida, quæ ad 60. numerantur, vi aut

aut terrore, maxima cum perduellionum ſtrage ſubacta ſunt. Fracti ac læſæ Maieſtatis rei pronunciati Dux Rohannius eiuſque frater Subizius, qui bellum contra Ludouicum Regem inſtaurauerant. Iurata fide, in gratiam Regis redierunt Rupellani, quos mari Dux Guyſius Regiæ claſſis præpoſitus, terrâ Sueſſionenſis Comes vndequaque cinctos ad anguſtias redegerant. Poſt ſolutam Montiſpeſſulani obſidionem vtriuſque militiæ Magiſter creatus eſt Lediguierius abiurata priùs hæreſi. Hæc dum in Gallia geruntur, Germaniam crebris excurſionibus ac latrociniis infeſtam habet Mansfeldius tumultuaria prædonum manu collecta, quas & Gallia tranſmittere prohibetur à Duce Niuernenſi Campaniæ Prorege; fractuſque à Gonzale Corduba, dum Belgij ingreſſum tentat, traiecto Rheno in Veſtphaliam redire cogitur. Conſtantinopoli 19. Maij mutua Prætorianorum conſpiratione Muſtapha homo vecors & ſtolidus è cella in qua ſolitariam & incluſam vitam degebat, Solio reſtituitur: nepotis eiuſdem Oſmani qui per quinque annos regnauerat, fauces eliduntur, primi eius Viziri ceruices abſcinduntur; verum comperta Muſtaphæ ſtoliditate poſt duos menſes in cuſtodiam retruditur, & ſubſtituitur Amurathes huius nominis quartus, obiit 4. Septembris Adolphus Vignacurtius Ordinis Hopitalariorum Magiſter, eique ſubrogatus Lud Lûſitanus.

28. Decembris ad ſuperos euolauit Franciſcus de Sales, cuius nomen clarum per omnes populos extat, non pietatis magis fama quàm eruditionis, & librorum, nec non Inſtitutione monialium quibus leges ſcripſit commendatus.

A Christo

A Chriſto nato anno MDCXXIII.

MENSE Februario, beatæ memoriæ Pontifex Maximus Gregorius Reges Galliæ & Hiſpaniæ occaſione Valliſtelinæ diſſidentes reuocauit à belli conſilio; eius propugnacula Summi Pontificis fidei, ac tutelæ commiſſa; dum regum iura conſtarent. Quo tempore Fridericus Comes Palatinus ob rebellionem Electorali dignitate ſpoliatus eſt, eíque Maximilianus Bauariæ Dux, Princeps tum ſuâ, tum maiorem fide, ac religione ſpectatiſſimus ſuffectus eſt ab Imperatore Ferdinando Cæſare in Comitiis Ratisbonenſibus, ſic tamen vt ad Electoratum aſpirare poſſent Friderici liberi, & nepotes ſi in conuentu ad id cogendo iuris aliquid ſibi in illum eſſe probarent.

Mansfeldium, & Halberſtatenſem qui Friderici vicem vlturi ad arma conuolarant, Tillius fortiſſimus Imperator profligauit, eorúmque exercitum contriuit. Captis interim aliquot in Hungaria oppidis: in gratiam cum Imperatore rediit Betklemus Gabor. Carolus, quem vnicum regni ſui hæredem habebat Iacobus Rex Angliæ, Galliam ignotus peruaſit, & acturus de ducenda Maria Philippi Hiſpaniarum Regis ſorore, Madritum peruenit 17. Martij, ſed res ſucceſſu caruit, ſiue enim Hiſpanis conſilium mutantibus, ſiue Anglo Friderici generi in integrum reſtitutionem prætexente, Henrica Maria Ludouici Regis Chriſtrianiſſimi ſoror Principi Carolo, Ferdinando verò Hungariæ Regi Maria Hiſpana nupſit.

Viguit apud Hiſpanos in diœceſibus Hiſpalenſi & Gaditani ſecta Illuminatorum, qui orationi mentali, cuius ſtudium præſeferebant, ſacramen-

torum

terum vſum piáque exercitia longe poſtponentes,omni ſe flagitio impunè polluebant. Còmpreſſa eſt ſeptem eius authorum incendio.

Gregorius decimus quintus biennio menſibuſque circiter quinque exactis Iulij 8. die locum dedit Maphæo Barberino qui ſub Vrbani VIII. nomine ex an.7.Id.Aug. anni eiuſdem 1623. ad hoc tempus Eccleſiæ præſidet, eamque dignis tanto principatu virtutibus cum excellenti coniunctis ſcientia illuſtriorem reddidit.

A Chriſto nato anno MDCXXIV.

ECCLESIASTICI Catholici edicto à rege lato ex Hibernia eiiciuntur. De Valtelina inter Francos & Hiſpanos renouatur diſſidium fitque conuentus Griſonum & Heluetiorum, cui Ludouicus Rex Franciæ & Nauarræ legatum Marchionem Cœuurium miſit. Dux Bauariæ Maximilianus ab Imperatore Palatinum ſuperiorem recipit, & eius loco Auſtriam ſuperiorem; quàm ipſe Dux in feudum tenebat,Imperatori reſtituit.

Superiore,& hoc anno Eccleſiaſtici viri tres varia conati,varie egerunt. Primus frater Paulus Venetus, Theolog. diſcolus & contumax imperio Summi Pontificis non obtemperans, & ob id à Paulo V. ſummo Pontifice excommunicatus anno ſeptuageſimo primo ætatis ſuę moriens,á Venetis quibuſdam tanquam beatus habetur & donis ſepulchro appoſitis ſalutatur Quo audito Vrbanus Pontifex per nuncium ſuum Venetiis degentem ſub excommunicationis pœna has venerationes prohibet. Secundus Marcus Antonius de Dominis Archiepiſcopus, Hiſpalatenſis ob malum librum de Republica Eccleſiaſtica partum, & in Anglia ſcandaloſum

receſſum: cum Romam rediiſſet, & hæreſes abiûraſſet, relapſus,& cuſtodiæ mandatus ob interceptas in Anglia miſſas literas, cum morbo præuentus oppetiiſſet, ſententia Inquiſitorum mortui cadauer igne crematur in publica platea. Tertius meliore fato vt puriore animo, illuſtrius Melchior Cardinalis Cleſius Epiſcopus Vienneñſis poſt aliquot annos è carcere liberatur, & diplomate ſummi Pontificis in integrum ſub pœna excommunicationis reſtituitur. Confirmatio Ordinis Equitum glorioſæ Conceptionis Virginis Mariæ facta in gratiam Caroli de Gonzague, Ducis de Neuers, cui habitus, crux & ordo à ſummo Pontifice data fuerunt, & iis acceptis eadem hora à Cardinale Sforſa pluribus aliis donata.

Tunc temporis ſeditio in Mexica ob Proregis in Archiepiſcopum dira auſa, qua in ſeditione Prorex malè habetur, & tandem profugus capitur, & ducentis militibus cuſtodiendus datur, Regis Angli filius ſpe matrimonij cum Hiſpaniarum infante amiſſa, Mariam Franciæ Regis Ludouici ſororem tertiam in matrimonium petiit. Prælium ingens inter Tartaros & Polonos Podolia & Ruſſia, in qua Tartari qui occaſione gelu concretorum fluuiorum has prouincias inuaſerant occubuere: capto Baymurtza vno ex ducibus. Dux Mantuæ & Montisferrati ab Imperatore creatur Vicarius Generalis Imperi ſubditi, quod Dux Sabaudiæ, idémque Princeps Pedemontanus ægrè tulit, qui hactenus eo munere functus fuerat. Rex Francorum in tribunali ſedens inter Academicos Regni, & Collegiſtas Ieſuitarum Arreſto litem terminauit, in qua de gradibus Magiſterij & Doctoratus, quos Ieſuitæ conferre volebant, agebatur, Academicis palmam referentibus.

Cel

Celebris obſidio vrbis Breda, in Ducatu Brabantiæ à Duce Spinola, præfecto exercituum Hiſpaniæ Regis per decem menſes obſeſſæ, & tandem ſummis cum impenſis captæ. Ob vallem Tellinam ad arma conuolant Franci, Veneti, Griſones, & Sabaudiani contra Hiſpanos Marchio de Cœuure, Francus, Dux erat exercitus, qui re benè geſta, poſtea Mareſcallus creatus fuit.

A Chriſto nato anno MDCXXV.

IVBILÆVS promulgatur, Italia tunc temporis tumultuum bellicorum plena, & militum circumuagantium referta. Nec ob id minus Landiſlaus filius Poloniæ regis dimotus fuit, quin vrbem & Sedem Apoſtolicam inuiſeret deuotionis ergo, quem Summus Pontifex multis gratiis affecit, muneribus donauit, & faciem Chriſti ſudario impoſitam manu tangere permiſit cum aliis reliquiis.

Rex Angliæ & Scotiæ Iacobus moritur, Reſpublica Genuenſis ob iniurias Duci Sabaudiano illatas; malè tractatur à Francis & Sabaudiis ſub auſpiciis Coneſtabuli Francorum, dicti Leſdiguieres, qui ditiones & vrbes eorum cepit, verùm non diu ſeruatæ, ſed à Liguribus partim per proditionem auro redemptæ, partim vi captæ à Duce Feria, & Hiſpanis fuerunt.

Legatus à Latere Cardinalis Barberinus Vrbani Pontificis nepos ab eo mittitur Regi Chriſtianiſſimo, ad ſedandos motus, inter Francos & Hiſpanos. Hic in Regia Fontis-bella audit ſacrificium miſſæ. Primarium ſui Ordinis Sacerdotalis confecit. Imperator Germanorum cum Imperatore Turcarum pacem conciliat, iuxta vrbem Gomoram in campo Gaymarta.

Solemnitas ſponſaliorum,& fœdus matrimonij per procuratores Ducem à Cabroſia, & legatum Angliæ, Lutetiæ facta fuerunt, inter Regem Angliæ, & Mariam Franciæ Henrici IV. filiam tertiam, & Ludouici XIII. ſororem, ante Baſilicam Diuæ Mariæ Archiepiſcopalem Eccleſiam, Conſtructis ob id ante fores theatris, in quibus ſponſiones datæ: & inde poſtea diſceſſio facta ab Anglis Eccleſiam non intrantibus. Regina ad ſacrificium Miſſæ ſe conferente, quam illic Franciſcus Cardinalis *de la Rochefoucault* celebrauit. Rex Daniæ aduerſus Imperatorem bellum mouet, cui Comes Tillius vna cùm Duce Valeſtino ſe opponunt fauſtis auſpiciis. Imperator Ferdinandus filium ſuum primogenitum Auſtriæ Archiducem in regem Hungariæ inaugurari procurat, cui per regni proceres reſiſtitur. Electione Ordinum regem ſibi dari poſtulantibus non ſucceſſione & hæreditate. Dux à Lotharingia vnicam filiam habens, eam filio Comitis Vaudemontani de ſtirpe ſua nati in matrimonium collocat, & legem Salicam ad imaginem regni Galliæ in Ducatu Lothareno Imperij feudo, & Ducatu Barrenſi Regis Franciæ Feudatario ſtabilire hactenus procurat. Secundùm votum vltimæ voluntatis Renati ſecundi Ducis Lothareni. Acriter inter triremes Melitenſes,& triremes Turcicas Africanas propre Siciliam, & vrbem Syracuſam pugnatur, qua in pugna grauis hinc hinde ſtrages. Duæ Melitenſium triremes captæ præfecto triremium grauiter vulnerato.

A Chriſto nato anno MDCXXVI.

MAGNA inundatio de repentè facta in Bratica, qua oppida Tricana & Tabbana demerſa fuerunt cum magna iactura hominum & mercium ex India allatarum; Tætio fluuio

exundante, quod etiam in Salmantica euenit, in qua ſuburbia diruta, & Monaſteria quamplurima deſtructa.

Rex Franciæ in gladiatores regni edicto animaduertit, perniciosam hominum inſaniam coërcere ſtudens. Ducatus Vrbinas Vrbano ſummo Pontifici donatione inter viuos facta à Franciſco Maria à Rouera duce arbitratui traditur. Qua donatione Patrimonium Eccleſiæ valde & augetur, & continuo tramite Mediterraneo ad Adriaticum mare cõtinuatur trecentis penè millibus paſſuum. Donatio hæc accepta & poſſeſſio tradita Cardinali Guiſio, qui præſidia militum in munitionibus & caſtellis poſuit, & centum millia aureorum pro armis & mobilibus bellicis Duci donatori numerari curauit. Claſſis quindecim triremium Principum Chriſtianorum Pontificis, Regis Hiſpaniæ, & Magni Ducis Hetruriæ aduerſus claſſem Pyratarum Turcicorum cui præerat Aſa Calaſtat inſignis Pyrata in mare Siculum dimicat, infideles proſternit, eorum naues aut capit, aut mergit, Chriſtianos multos libertate donat: inter quos tres patres Capucini numerantur. In conflictu Præfectus triremium Neapolitanarum tormento configitur, & mortem oppetit vir egregius & ſtrenuus nomine Pimentel. Vrbanus Pontifex Maximus Cardinalem Barberinum nepotem ſuum legatum à latere in Hiſpanias mittit ad ſuſcipiendam nomine ſuo in fonte Baptiſmali filiam regis Philippi I V. & etiam ad conciliandam pacem inter Reges Francorum & Hiſpaniarum pro valle Tellina ex Genuæ tumultu altercantium. Eo tempore Comes Mansfeldus nothus ei, Alberhathenſis Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ hoſtes inſignes moriuntur in Pannonia. Exarſit in ſuperiore Auſtria Ruſticorum furor, qui con-

gregati ſeptuaginta millia armatorum oppida,& munitiones inuadunt: verum eorum rebellioni multi Duces Magnates & Proceres ſtrenuè ſe opponentes intra trium hebdomadarum ſpatium incendium hoc compeſcuerunt, & poſt aliquot menſes ſeditionis autores ſupplicio addicti fuerunt: colluuies hæc hominum ad Imperatorem legatos decem miſerat, cum articulis quibuſdam Confeſſionis Auguſtæ quam ſe profiteri velle contendebant. Rex Danus ad arma rurſus contra Imperatorem conuolat, cui occurrunt Valſteinus Dux Fridlandiæ, & Comes Tillius pro Cæſare, & Catolicis Germanis, eiuſque conatus irritos reddunt: & tandem memoranda pugna ſuperant in Pago Brunſuicenſi, omniſque eius exercitus deletur, ipſe in fugam vertitur; huic prælio præerat Comes Tillius. In Francia Matrimonium celebratur inter Gaſtonem, Ducem Aureliæ, Regis Francorum, & Mariam Borboniæ Duciſſam de Montpenſier, idque Nancti in Britannia Armorica. Belgæ ditionis Hiſpanicæ, Opus celebre attentant foſſa, & vallo Rhenum deducere, & in aliam partem immittere, vt Confœderatas Belgas Rhenano commercio priuent, confœderati contra munitiones,& arces conſtruunt. In curia Regis Francorum aulici quidam in perniciem regni nonnulla moliuntur, qui detecti, ex iis vnus Chaleſius ſupplicio capitis afficitur, alij in carcerem detruduntur. Tunc temporis Vrbanus litteras Iaponenſibus mittit, quibus animos eorum ad fidei profeſſionem accendit, & ad perſecutiones ſuſtinendas.

A Chriſto nato anno MDCXXVII.

IN Angliam legatus à Rege Chriſtianiſſimo mittitur Baſſompirius, vt de obſeruatione condi

conditionum Religionem Catholicam ſpectantium fusè cum; Rege Anglorum ageret; quas hactenus minus obſeruatas conquerebantur Eccleſiaſtici. Poloni Suecos variis pugnis, & obſidionibus vincunt: in quibus tandem Guſtauus Sueciæ Rex interficitur, & multi Proceres regni Sueciæ in prælio moriuntur, cui prælio interfuit Poloniæ Rex cum duobus filiis Ladiſlao, Caſimiro Coſaceo. Poloni triginta millia Tartarorum iuxta Boriſtenem trucidant. Expeditio Turcarum aduerſus Perſas ad obſidendam vrbem Bagadadenam in Meſopotamia. Arabes Regionem Vermen Ottomanis eripiunt quibus iactura hæc non leuis cenſenda ob mercium Indicarum delationem, ex qua magnum emolumentum Ottomanis eueniebat. Digladiati ſunt in vrbe Pariſienſi nobiles nonnulli inter ſe, de quibus tanquam edictis regis non obſequentibus arreſto ſupremæ curiæ ſupplicium in publica platea de Greue ſumptum fuit, quorum pœna ceteris nobilibus terrorem intulit: itaut Digladiationes iſtæ ab eo tempore finem habuerint. Nec parum laudandus: Rex qui nobilibus iſtis licet veteris proſapiæ, & multarum imaginum non pepercit, nec fletibus parentum, & amicorum magni nominis acquieuit. Tranſlatio corporis ſancti Norberti ex vrbe Praga in ciuitatem de Magdebur magno cum apparatu, & pompa facta fuit initio menſis Maij eiuſdem anni 1627. Cardinalis de la Rochefoulcault librum in ſchiſmaticos emiſit; anſam huic dedit diſputatio frequens de Regia, & Eccleſiaſtica poteſtate, quæ longius progreſſa fuiſſet niſi Rex ſilentium impoſuiſſet mandato publico. Origo huius velitationis ex libris cenſura affectis, auctoris nomine Santarelli, & aliorum quorumdam. Imperator cum Marchionibus

Brandeburgi, & Gudoridis Lutheranis paciſcitur, qui copias Regi Danorum datas reuocant. Edictum de vnica Religione Catholica in regno Bohemiæ ab eodem Imperatore factum Viennæ datum. Regem Ludouico 13. grauiter in Caſtello de Villeroy ægrotante, Francis nihil ſuſpicantibus, Angli Francis rebellibus permixti ſub ductu, & auſpiciis Ducis de Boucquinquan cum nonaginta bellicis nauibus, & centum viginti ſcaphis in inſulam de Rhé accedunt, in ea præerat nobilis Thoraſius cum mille trecentis militibus qui obuiam in littore ſtrenue ſe Anglis deſcenſum parantibus opponit. Aderant & Nobiles inſulæ, & littoris Rupellani vicini qui audito nuncio feſtinanter inſulam ingreſſi fuerant: grauis pugna in littore facta fuit, in qua vnus ex fratribus Thoraſij occiſus, & ex parte rebellium quidam nomine Blanchard fax rebellionis, & vnus ex præcipuis agentibus, & perpetuus Soubiziani conſiliarius, multi etiam ex Anglis, & rebellibus Gallis occiſi. Verùm vicit Anglorum numerus, qui ſub auxilio tormentorum bellicorum & quibus copia ingens in nauibus erat, Thoraſium cum ſuis coëgit in Arcem ſancti Martini ſe recipere, in qua obſidione cinctus per quatuor menſes ſtrenuiſſimè ſeſe defendit, multas irruptiones irritas fecit: Rex Francorum interim ſanitate recepta Rupellam obſidet, & propinquus factus inſulæ de Rhé licet claſſe minus potens Thoraſio in extremis ob ciborum penuriam agenti ſuccurrit per ſexdecim minutas ſcaphas, quas nautæ Vaſcones vocant Pinaſſes, quæ nocte per claſſem Anglicam tranſgeſſæ non ſine magno miraculo proſperè ad portum ſancti Martini appulerunt, vna ſolum intercepta. Huic auxilio diligenter inſudauit Illuſtriſſ. Cardinalis,

dinalis de Richelieu, de cuius meritis, & gloria nihil ſatis dignum dici poteſt, Re ita proſperè à Francis geſta Anglis furore accenſi, irruptione generali quinquies renouata vno die arcem aggrediuntur, quibus irruptionibus ſtrenuiſſime à Francis reſiſtitur, & Anglorum Francorumque rebellium ingens ſtrages facta fuit. Tandem Rex in obſidione Rupellæ degens, & claſſem Anglorum continuo præ oculis habens ſex millium paſſuum tantum à ſe diſtantem, obſidione arcem S. Martini liberare aggreditur. Huic negotio comes Chombertus Franciæ Mareſchallus committitur præfectus prouinciæ Angoliſmenſis, Xantonicæ, & ditionis Rupellanæ, quæ vocatur patria Daulnis. Res difficilis, & periculi plena inſulam ingredi claſſe ingenti circumdatam: attamen ardor, & animus Francorum omnibus periculis poſtpoſitis talis enituit vti per diuerſa loca nocte, & die in nauiculis vecti inſulam peterent, & principio parua manu omnibus copiis nondum in vnum redactis ſeſe Anglis tali auſu attonitis offeirent, præliumque aggrediuntur, Thoraſio ex arce egreſſo, & certamen incohante, quo in certamine Angli rebelibus commixti cæduntur, in naues fugam trepidanter arripiunt, relictis quadraginta vexillis cum numero tormentorum bellicorum, & trucidatis ſex millibus partim ferro, partim vndis, multiſque captis. Expeditio hæc facta fuit die 8. menſis Nouemb. vexilla in triumphum allata, in Eccleſia Archiepiſcopali vrbis Parienſis appenduntur, & Deo publicæ gratiæ aguntur vrbis Ordinibus aſtantibus. Confœderati Bataui ſub ductu Principis Auraſiaci vrbem de Grolle obſident, Dux de Bucquioquan à quo-

Brandeburgi, & Gudoridis Lutheranis paciſcitur, qui copias Regi Danorum datas reuocant. Edictum de vnica Religione Catholica in regno Bohemiæ ab eodem Imperatore factum Viennæ datum. Regem Ludouico 13. grauiter in Caſtello de Villeroy ægrotante, Francis nihil ſuſpicantibus, Angli Francis rebellibus permixti ſub ductu, & auſpiciis Ducis de Boucquinquan cum nonaginta bellicis nauibus, & centum viginti ſcaphis in inſulam de Rhé accedunt, in ea præerat nobilis Thoraſius cum mille trecentis militibus qui obuiam in littore ſtrenue ſe Anglis deſcenſum parantibus opponit. Aderant & Nobiles inſulæ, & littoris Rupellani vicini qui audito nuncio feſtinanter inſulam ingreſſi fuerant: grauis pugna in littore facta fuit, in qua vnus ex fratribus Thoraſij occiſus, & ex parte rebellium quidam nomine Blanchard fax rebellionis, & vnus ex præcipuis agentibus, & perpetuus Soubiziani conſiliarius, multi etiam ex Anglis, & rebellibus Gallis occiſi. Verùm vicit Anglorum numerus, qui ſub auxilio tormentorum bellicorum & quibus copia ingens in nauibus erat, Thoraſium cum ſuis coëgit in Arcem ſancti Martini ſe recipere, in qua obſidione cinctus per quatuor menſes ſtrenuiſſimè ſeſe defendit, multas irruptiones irritas fecit: Rex Francorum interim ſanitate recepta Rupellam obſidet, & propinquus factus inſulæ de Rhé licet claſſe minus potens Thoraſio in extremis ob ciborum penuriam agenti ſuccurrit per ſexdecim minutas ſcaphas, quas nautæ Vaſcones vocant Pinaſſes, quæ nocte per claſſem Anglicam tranſgeſſæ non ſine magno miraculo proſperè ad portum ſancti Martini appulerunt, vna ſolum intercepta. Huic auxilio diligenter inſudauit Illuſtriſſ. Cardinalis.

dinalis de Richelieu, de cuius meritis, & gloria nihil ſatis dignum dici poteſt, Re ita proſperè à Francis geſta Anglis furore accenſi, irruptione generali quinquies renouata vno die arcem aggrediuntur, quibus irruptionibus ſtrenuiſſime à Francis reſiſtitur, & Anglorum Francorumque rebellium ingens ſtrages facta fuit. Tandem Rex in obſidione Rupellæ degens, & claſſem Anglorum continuo præ oculis habens ſex millium paſſuum tantum à ſe diſtantem, obſidione arcem S. Martini liberare aggreditur. Huic negotio comes Chombertus Franciæ Mareſchallus committitur præfectus prouinciæ Angoliſmenſis, Xantonicæ, & ditionis Rupellanæ, quæ vocatur patria Daulnis. Res difficilis, & periculi plena inſulam ingredi claſſe ingenti circumdatam: attamen ardor, & animus Francorum omnibus periculis poſtpoſitis talis enituit vti per diuerſa loca nocte, & die in nauiculis vecti inſulam peterent, & principio parua manu omnibus copiis nondum in vnum redactis ſeſe Anglis tali auſu attonitis offerrent, prælium que aggrediuntur, Thoraſio ex arce egreſſo, & certamen inchoante, quo in certamine Angli rebellibus commixti cæduntur, in naues fugam trepidantes arripiunt, relictis quadraginta vexillis cum numero tormentorum bellicorum, & trucidatis ſex millibus partim ferro, partim vndis, multiſque captis. Expeditio hæc facta fuit die 8. menſis Nouemb. vexilla in triumphum allata, in Eccleſia Archiepiſcopali vrbis Parienſis appenduntur, & Deo publicæ gratiæ aguntur vrbis Ordinibus aſtantibus. Confœderati Batavi ſub ductu Principis Auraſiaci vrbem de Grolle obſident. Dux de Bucquinquan à quo-

dam milite per proditionem, reditum ad Rupellam parans, occiditur. In obſidione de Grolle Admiralis Confœderatorum occiditur ictu globi. Bellum continuatur inter Imperatorem, & Regem Daniæ cum infauſtis ſucceſſibus Danicarum copiarum. Vxor ſecunda Imperatoris nomine Eleonora de Gonzague cum Imperatore Pragam ex vrbe Vienna venit vt coronam Regni Bohemiæ accipiat. Imperatoris filius ex primo matrimonio natus à quatuor Regni Bohemiæ Ordinibus Rex ſalutatur.

A Chriſto nato anno MDCXXVIII.

OBSIDIO vrbis Rupellanæ per Regem Chriſtianiſſimum continuatur, in qua obſidione Rex ſemper affuit, vrbéque foſſa, & propugnaculis circumdata, qua ex parte mediterranea eſt, qua maritima, aggere lapideo in medio mari mirabiliter extructo, & portum vndequaque claudente, qui agger vocatus fuit la Digue, ſtupendum opus tum propter longitudinem, altitudinem, latitudinem, cum etiam propter arduitatem operis, mare turbidum, & rapidè, & ferociter inundans bis ſingulis quibuſcumque diebus acceſſu, & receſſu ſuo, intercludens, & habenas & retinacula imponens; tandem res ad eum ſtatum redacta fuit, vt Rupellani per quindecim menſes obſidionem paſſi, & fame & morbis magna ex parte proſtati, & miſerabiliter occiſi, qui ex tantis miſeriis ſuperſtites reſtabant circa finem menſis Octobris ſeſe ſuáque Regi ſuo dederunt, qui vrbem ingreſſus prima die menſis Nouembris procuſſione generali facta ſanctiſſimum Chriſti corpus per vrbē deferri curauit, huicque ſolemnitati proceſſionaliter affuit. Vincentius Conzagna Dux Mantuanus.

tuanus moritur: Carolus à Gonzagua Dux Niuernenſis Præfectus prouinciæ Campaniæ pro Rege Francorum, relicta Campania citius ſe Mantuam recipit, & pro Duce ſe gerit ſecundum votum vltimæ voluntatis Ducis mortui, cuius filia paulò antè cum primogenito Ducis Niuernenſis in matrimonium collocata fuerat, & nuptiæ coram Duce mortuo celebratæ. Interim Guaſtalli Dux querelam pro Ducatu mouet, Dux Sabaudiæ pro Monteferrato arma capit, & adiutus Hiſpanicis copiis quibus Gerſalica Corduenſis præerat Caſallum obſidet. Imperator ſibi feudi dominium vendicat. Res ad extremum vertitur, & origo belli inde naſcitur. Griſones conqueruntur per Colonem Molilinam apud Regem Chriſtianiſſimum de copiis Imperatoris in confinibus ſuis in præſidium locatis, & de incolis vallis Tellinæ in prouincia Occitana Dux Rohannenſis cum copiis rebellium Francorum bellum gerit, cui Princeps Condæus vnà cum Duce Montiſmorenciaco viriliter & ſtrenuè reſiſtunt, vrbes capiunt, inter quas Apamiam vrbem amplam Epiſcopatu ornatam. Rex Francus ex Rupellæ obſidione Lutetiam regni ſui ſedem reuertẽs magnificè à Lutetianis excipitur, Regi ſuo pro tantis laboribus, & patientia miranda gratias agentibus, eique ob victoriam cum tanta ſuorum militũ generoſitate aduerſus Anglos & Rebelles reportatam congratulantibus. Angli in parlamento Regem ſuum vt auxilium ferat Rebellibus Francis orant. Iubilæus inducitur ad pacem conciliandam inter Principes Chriſtianos. Contra Ieſuitas Conſtantinopoli tumultus excitantur, qui à Legato Franciæ proteguntur, Legatis Angliæ, Venetiarum, & confœderatorum Batauiæ in contrarium tendentibus, & expulſionem pro-

mouentibus, ſed fruſtrà. Pro Aquilienſi Patriarchatu rumor factus Romæ ab Imperatoris Conſiliario nomine Alberti Perler, qui publico ſermone collationem à Pontifice factam improbauit, & Imperatori nominationem deferendam ſuſtinuit, & ſtatim ab vrbe receſſit. Leopoldus frater Germanus Imperatoris hactenus pro Eccleſiaſtico habitus. Vxorem duxit relictis filio ſecundo Imperatoris omnibus prælaturis ſuis & beneficiis ſuis. Filium ex ea ſuſcepit quem Magnus Toſcaniæ Dux in Germania tunc degens ſacramento Baptiſmatis præſentauit.

A Chriſto nato anno MDCXXIX.

HIEME frigidiſſima Rex Francorum Luteriam relinquens ſeſe in Allobrogum ditionem cum exercitu confert. Montes ſuperat obſtantibus Allobrogum copiis, & montium vias occludentibus vrbem Suſam vi capit, obſidione Caſſalum liberat, Hiſpanis ab incœpto diſcedentibus. Redux in Galliam vrbes Occitanæ Galliæ rebelles obſidet, & quamplurimas opere & natura munitiſſimas partim vi, partim deditione voluntaria recipit, pacemque in regno ſuo firmat. Beatus Andræas Corſinus Romæ in numerum ſanctorum refertur. Vrbs munitiſſima ad Rhenum flumen Nomine Vegeſalium à confœderatis Belgis noctu per inſidias capitur, & vrbs Boſſeduc, per quatuor menſes ab iis obſeſſa deditionem facit: non leuis iactura Hiſpanicis Belgis illata: Naſcitur in Hiſpania Philippo IV. filius maſculus ex Elizabetha Franciæ vxore. Baptizatur quarta die Nouembris, cuius patrini fuerunt Carolus infans Hiſpaniarum Regis frater, & Regina Hungariæ eiuſdem Regis ſoror. Emundus Richer,

cher, qui ob libellum de Eccleſiaſtica, & politica poteſtate cenſura notatus fuerat, ſe ſuáque ſcripta ſanctæ Apoſtolicæ ſedis iudicio coram notario, & teſtibus præſentibus ſubiicit, & ſcriptum hoc Cardinali de Richelieu offert. Decretum fit ſuper formam iuramenti Baccalaureorum Theologiæ in facultate Pariſienſi. Francorum Rex Luteriam ab Caſſali, & Prouinciæ Occitanæ expeditione reuertitur. Frater eius Dux Aurelianenſis in Lotharingia agens in ditiones ſuas redit. Dux Rohannenſis ex Regno Franciæ demigrans; Venetias proficiſcitur. Mantua obſidione cingitur à Colalto præfecto exercitus Imperatoris cum infœlici ſucceſſu, Carolo Duce Mantuano viriliter agente.

A Chriſto nato anno MDCXXX.

REBVS pro Eccleſia, & fide Catholica hactenus proſpere ſuccedentibus, Principibuſque Catholicis pro Religione dimicantibus Deo ſuppetias agente: Ecce noua bellorum inter eos materies exoritur. Pro Ducatu Mantuanenſi, & Montisferratenſi, cuius causâ Cardinalis de Richelieu Regis Francorum locum tenens cum ampliſſimo mandato ex vrbe Pariſienſi ad Allobroges cum exercitu properat. Rex interea Luteriæ commorans cum Rege Anglorum pacem conciliat. Dux Spinola in Hiſpanis degens in Ducatum Mediolanenſem mittitur cum ſumma Imperij. Dux Sabaudiæ cùm filiis ſuis ſeſe ad bellum gerendum parat. Rex Francorum cum Reginis Matre, & Vxore totóque Regio comitatu priuato, & magno Conſilio ad fines Allobrogum tendit. Cardinalis interea vrbem de Pignerol tranſmontanam capit & variis pugnis Ducem Sabaudianum profligat Dux Spinola vrbem de

Caſſal oppugnat. Rex in Allobrogum Ducatum armatus intrat: vrbes quamplurimas vi expugnat, inter quas præcipua Ducis, & Parlamenti ſedes Chamberiacum Regi obtemperat. Arx Montiſmeliani obſidione cingitur, cui Mareſcallus Chaſtilonius committitur cum exercitu. Regina Hūgariæ de Hiſpania demigrās per mare Mediterraneū cū quadraginta Triremibus Neapolim appellit: vt exinde per Adriaticum ſinum in Hungariam ad maritum Imperatoris filium proficiſcatur. Veneti per legatos Reginæ Triremes ſuas ad comitatum offerunt, renuente illa Reſpublica Venetiana ſinus Adriatici domina ęgrè fert Triremes Hiſpanas Reginam comitantes per ſinum ſuum nauigare. Claſſem eius rei cauſa parat quadraginta Triremium, & quinque Liburnicarum nauium cum armata manu res in eo ſtatu hactenus remanet. Rex Sueuiæ cum ingenti exercitu Sueuicum ſinum tranſiens in Pomeraniam intrat. Imperator per Præfectos & Valeſtinum ei reſiſtit: Mantua vrbs à Colalto per inſidias noctu capitur, Germanis per locum vrbis natura munitiſſimum, & ob id minus cuſtoditum, ad quatuor millia militum vrbem intrantibus. Duce Carolo cum ſuis viriliter dimicante, ſed tandem vi coactus ſeſe in arcem vrbis confert, & per deditionem ex vrbe Mantua in alia loca cum ſuis recedit. Vrbs deprædata per quatuor dierum ſpatium à militibus Germanis fuit, in qua ingentes diuitiæ inuentæ, & rerum bellicarum numerus infinitus, interim ſummus Pontifex per Comitem Maſſarinum cum Rege Francorum de pace agit. Induciæ fiunt quæ vſque ad hunc menſem Octobris durant: faxit Deus, vt ex iis Pax firma inter Chriſtianos Reges oboriatur, & omnia in meliorem ſtatum redeant.

A. Chriſto

A Chriſto nato anno MDCXXXI.

IN Gallia Regina mater in Richelium Cardinalem collecta ſimultate, palam ei renunciauit amicitiam: neque vt illum in gratiam reciperet, vllis eius, vel ipſius etiam Ludouici Regis filij precibus exorari potuit. Matris exemplum breui poſt Gaſto ſecutus eſt, atque in Aurelianos, quæ ciuitas ditionis illius erat, alienato grauibus cauſis ab eodẽ Cardinali animo, diſceſſit. Mox Compendium Rex cum omni comitatu, eodémque mater-Regina proficiſcuntur, qua ibidem relicta, cum ſubinde Rex abiiſſet, ea clam ex oppido euaſit in Flandriam Iulij 19. die, Aurelianenſium Dux iam ex Martio menſe Aureliis in Burgundiam digreſſus, inde Regem inſequentem fugiens, in Lotharingiam, ac poſtremo in Flandriam ipſe conceſſit. Interim Rex paternam Richelij domum, in Ducatum & Pariatum Franciæ erexit, & Richelium Aremoricæ Proregem conſtituit.

A Chriſto nato anno MDCXXXII.

OBSESSA & ad deditionem coacta Treueris, Regis Chriſtianiſſimi præſidium admiſit, fauente Archiepiſcopo qui Regis patrocinio ſe ſubiecerat.

Guſtauus Rex Sueciæ quem Dei flagellum merito appellem, vaſtatis Alſatiâ Bauariâ, Palatinatu, Sueuiâ, Vveſphaliâ, aliiſque Prouinciis, fugato & Ingolſtadij ex vulneribus mortuo Tillio, magni nominis Imperatore, duobus lethalibus acceptis ad Luzenam, viuere deſiit 16. Nouembris, vnica relicta filia, & herede Chriſtina, ſex admodum annos nata, quam ex

Eleonora

Eleonora Brandeburgenſi, Electoris Ioan. Sigiſmundi filia, cum duabus aliis demortuis ſuſceperat.

Hoc ipſo anno Fredericum Rheni Palatinum, Electorem olim & Boëmiæ Regem electum morbus peſtilens Moguntiæ oppreſſit; aliquot menſibus quam viuere deficit Sigiſmundus Poloniæ Rex, cui omnium ordinum conſenſu ſucceſſit Vladiſlaus filius natu maximus eius nominis Rex IV.

Traiectum vulgo Maſticum illuſtre ad Moſam oppidum captum poſt trimeſtrem obſidionem à Principe Orangio.

Interim manu armata Galliam ingreditur Dux Aurelianenſis, communicatis cum Henrico Duce Mommorancio Occitaniæ Prorege conſiliis, Regias in eum copias promouit Mareſchalus Schombergius: certatum apud Caſtrum Arcanorum Calendis Septembribus. Victor Regius exercitus alio duplò minor; captus Mommorantius decem proſtratus vulneribus: interfectus Moretonius naturalis frater Regis. Ignouit Rex optimus fratri chariſſimo, qui ſe Turonas recepit: Toloſam Rex progreſſus Mommorancium capite plecti iuſſit, ob illuſtriſſimæ & antiquiſſimæ familiæ ſplendorem, ac rem pro Rege ac Religione præcipue geſtam meliore dignum fato.

Sumpta ex Mommorancij ſupplicio occaſione, regno diſcedens Dux Aurelianenſis, iterum in Belgiam prius ſe recepit, quam Rex Lutetiam attigiſſet, ex Epiſcopis aliqui, quod Aurelianenſi fauiſſent ad Eccleſias remiſſi, alij Epiſcopatu ſe abdicare iuſſi ſunt.

A Chriſto nato anno. MDCXXXIII.

HINC Germaniam populantur Bernardus Dux Vvimarienſis Saxonicus, Guſtauus Hornius Caſtrorum Præfectus, aliique quibus ſummam rerum commiſerant, qui Chriſtianam infantulam Reginam, Regentem eius matrem conſenſu maximo ſalutauerant. Inde Vvalſtemius, aliique Cæſarei Duces, dum eam ad priſtinum obſequium reuocant, ac inter eos Reges Daniæ & Poloniæ pacem conciliare fruſtrà adlaborant.

Hoc ferè tempore Rex Chriſtianiſſimus copias mouit aduerſus Carolum Lotharingiæ Ducem oc conſcriptos contra pacta milites, negatum pro Ducatu Barenſi homagium, collocatam contra regni leges Duci Aurelianenſi Margaritam, eius ſororem, quæ veſtem paulo poſt ementita in Belgium ad Aurelianẽſem ſe recepit, dum Lotharingiam Rex ingreſſus multa caperet oppida, ipſumque Nanceium; quod obſidione cinctum fuerat, Dux certis conditionibus Regi committit: diſceſſit Archidux Iſabella Clara Eugenia, menſe Decembri, annos nata 68. ſua pietate non minus quam Regio Hiſpanorum ſanguine illuſtris.

Rex Magnæ Britanniæ coronatus eſt in Scotia 25. Iunij, filium ſuſcepit Ducem Eboracenſem, quem Iacobum nominauit. Moſci ac Tartari magnis cladibus à Polonis affecti.

Dux Crequius Franciæ Polemarchus ingenti cum apparatu Romam peruenit 19. Iunij, ac Ludouici nomine ſummo Pontifici obedientiam præſtitit.

Sub idem tempus Galilæi Florentini Inſignis Mathematici ſententiam, quæ antea fuerat Co-

perni

perni de Solis immobilitate, terræ ipſius motu circa Solem tanquam orbis centrum, damnauit Romana Inquiſitio, vt fidei, & ſcripturæ repugnantem.

Arſit tertia pars vrbis Conſtantinopolitanæ, menſe Septembri: extinxit Rex eodem anno graue diſſidium exortum Burdegalenſem Archiepiſcopum inter & Prouinciæ Proregem.

A Chriſto nato anno MDCXXXIV.

CESSIT hoc anno 19. Ianuar. Carolus Dux Lotharingiæ ditiones omnes ſuas Cardinali Franciſco fratri ſuo: ſic tamen vt publicum inſtrumentum hac de re factum paulo poſt reuocauerit, edixeritque ne quis fratrem ſuum agnoſceret, qui impetrata ſummi Pontificis diſpenſatione Claudiam ducens patruelem Nicolaæ Duciſſæ vxoris Caroli ſororem, cum eadem Ruſtico habitu Florentiam ſe contulit: Nicolaam magna honoris & beneuolentiæ ſignificatione exceptam Pariſiis, voluit Rex haberi liberaliſſimè.

Supremum in Lotharingia conſilium eodem anno inſtitutum. Alſatiæ pars non exigua, cum Epiſcopo Baſilienſi è Spira Regis ſe tutelæ permiſerunt. In eiuſdem poteſtatem venit Philipsburgum munitiſſimum Spirenſis Epiſcopatus propugnaculum, oppugnatum à Cæſarianis in Belgio Traiectum, à Batauis Breda: neutrum oppidum expugnatum.

Indictum ab Vrbano VIII. promulgatùmque vniuerſale Iubilæum ad extinguendum, quo deflagrabat Germania, bellorum incendium. Sub hoc tempus proditorie interfectus eſt Albertus Dux Friſlandiæ Comes Vvalſteimus, qui cum locum dediſſet ſuſpicioni deliberatæ cum hoſtibus

bus vſurpationis regni Boëmici, militiæ præfecturâ priuatus fuerat ab Imperatore, à quo ad hoſtes transfugere videbatur.

Die 26. Iul Ratisbona poſt diuturnam & grauem obſidionem, dedit ſe Ferdinando Hungariæ Regi, Ferdinandi Cæſaris Filio, fruſtra renitentibus Vvimaro, & Horno. Huius exemplum ſecutæ ſunt vrbes quamplurimæ, Regémque Hungariæ admiſerunt, Hic dum copias reficit, Nordlingam cingit à Suecis occupatam & valido præſidio munitam. Hi ſe adiunxit Cardinales Infans, Mediolano per Germaniam cum numeroſo exercitu iter ſuſcipiens: adfuit & Carolus Dux Lotharingiæ. Ad ſoluendam obſidionem aduolant Goruus, & Vvimarus, prælium comittunt ~~6. Septembris~~: victi Sueci numero multo inferiores, pulſique Nordlinga, Virtembergica ditione, Sueuia, Franconia, omnique Bauaria. Cardinalis Infans ſub hoc tempus Louaniam Brabantiæ peruenit, ibique incredibili magnificentia & ſplendore exceptus eſt.

Interim Dux Aurelianenſis aliqua ſimultatis ſpecie à Regina matre diuiſus, certior prius de Regis in ſe pietate, ſpecie ſimulationis, cum ſex Conſilij participibus, Capellam proximum regni Galliæ oppidum 25. leucis Bruxellà diſtans; ſe recepit, eique ad Regem accedenti Cardinalis Dux Richelius reconciliatus eſt.

Sic tamen vt fratris matrimonium cum Margarita Lotharingiæ Ducis ſorore initum, quod grauiſſimi prius Theologi diſcuſſerant, & Senatus Pariſienſis irritum declarauerat, Rex ipſe non probauerit.

A Chriſto nato anno M D C X X X V.

PHILIPSBVRGVM Gallorum Germanorumque præſidio occupatum, captum hoc

hoc anno 13 Ianuarij à Gallaſio, Duce Cæſareo.

Capta ſubdolè Treueris non ſine ingenti Gallorum, à quibus tenebatur, cæde, Captus ipſe Archiepiſcopus, Elector Imperij, conjectuſque in Arcem Treuerenſem non longè à Bruxellis.

Indictum Regis Chriſtianiſſimi nomine à feciali bellum Infanti Cardinali Belgij Proregi, quod Archiepiſcopum Treuirenſem noluiſſet emittere.

Moxque cum multis copiis miſſi Caſtillioneus & Brezæus Mareſchalli Principem Thomam Sabaudiæ, quem apud Aneinum pagum obuium habuerunt, magna clade affecerunt.

Sexto Iunij, bellum Hiſpanis terra, marique denunciauit, ſibique ſubditis cum iiſdem omni commercio interdixit. Valentia ditionis Mediolanenſis fruſtra obſeſſa à Crequio vna cum Duce Sabaudiæ, & Eduardo Parmenſi Duce, cuius Rex ſuſceperat patrocinium. Aliquot loca munita Rohanenſis in Vale-tina, Germanóſque malè habuit, dum Mediolanum ſe recipiunt.

29. Auguſtini in 26. annos pactæ induciæ Polos inter & Suecos, his conditionibus vt Suecos pœnes eſſet Liuonia dum manerent induciæ, Pruſſia Polono reſtitueretur & Brandeburgenſi pro rata parte.

Expugnatum in Perſide eodem x. Auguſti menſe ab Amurate Turcarum Imperatore, Renanum oppidum munitiſſimum.

Die 6. Iul. in quinquennali Cleri Gallicani Pariſiis habito conuentu decretum, illegitima & nulla eſſe à Regij ſanguinis Principibus iiſque maximè, quos Imperij Gallici ſpectaret corona, ſine Regis conſenſu irrita matrimonia.

Die 11. Decembris diſceſſit Haligrius Franciæ Cancel-

Cancellarius, cui *Petrus Seguerius*, ſuffectus eſt antiqua & nobili admodum familia oriundus, & iam inde à triennio Regiorum ſigillorum cuſtos.

A Chriſto nato anno. MDCXXXV.

DVx Parmæ vbi Pariſiis moram aliquam feciſſet vt illæſam ab imminente Hiſpanorum exercitu libertatem aſſertori Regi gratificaretur, ad ſuos menſe Martio rediit. Eodem venit Dux Vvimarienſis, quod Regem impenſius coleret,

Princeps Condæus in Comitatum Burgundiæ inimicis partibus fauentem copias promouit, Dolam ſtrictiſſimè expugnaturus, niſi hoſtilis in Picardiam eruptiò ſoluere obſidionem coëgiſſet: Infans enim Cardinalis Imperatorem & Regem Hiſpaniæ de reſtituendæ reipublicæ Chriſtianæ pace ſollicitos eſſe obtendens, Principi Thomæ, & Ioanni Vverthio validiſſimi exercitus præfecturam, in direptionem Picardiæ conceſſit, quorum incurſionibus, acceptis Capellæ, Caſtelleti, Corbiæ deditionibus Ludouicus iter præcluſit; & Duci Aurelianenſi, & Comiti Sueſſionenſi tranſmiſſo inferendi belli munere, plurima loca recepit: in cuius etiam ditionem Corbia (quam ipſe ducto vallo clauſerat) Comite Sueſſionenſi iuſſo obſidionem ad exitum perducere, rediit: San-Ioannem de Lucio in extremis Aquitaniæ ſitum Hiſpani populati ſunt, & nouis ſepire munitionibus aggreſſi vltro deſeruerunt: Cæſarei tandem & Sueci hoſtilia paſſim molientes Germaniam variis cladibus affecerunt. Thoraſius vero Franciæ Mareſchallus cum Arcis cuiuſdam, quam Hiſpani inuaſerant, tentaret aditus plumbea glande ictus, interiit.

Cæterum

Cæterum Vrbanus Pontifex Principum Chriſtianorum regna bellorum diuturnitate peſſundari non ſine ſtimulis doloris intuens, Martium Ginnetum Cardinalem exterorum negotia, & varia linguarum genera apprimè edoctum. Coloniam, pro ſtabiliendis pacis conditionibus, legauit. Exeunte Octobri ſtitit ſe Coloniæ, vbi trienníj interuallo nulla pacis fundamenta iacere potuit, occurrentibus ſubinde negotiis, quæ potius irritamenta belli, quam pacis anteceſſiones acciperentur: inter hæc Ferdinandus Imperator conuocatorum Ratisbonæ Electorum ſuffragiis, filium ſuum Romanorum Regem, & heredem Imperij deſignari procurauit, quamuis Treuerenſis Elector à Belgio in Auſtriam relegatus, & Palatinus Comitatu exutus in gratiam Ducis Bauariæ, huic electioni non ſubſcripſerint.

A Chriſto nato anno MDCXXXVII.

FERDINANDVM II. qui vix à Conuentu Ratisbonenſi ſe receperat, mors abſtulit, cuius filius Ferdinandus III. antea deſignatus molem Imperij ſuſcepit, ſuámque electionem Pragæ Archiepiſcopi Treuerenſis ſuffragio confirmari, & fratrem Archiducem Guillelmum illius ſucceſſorem renuntiari curauit.

Comes Harcurianus inſulas ſancti Honorati, & Margaritæ, quas Hiſpani ante biennium ſuæ fecerant poteſtatis, munitionibus auctas, terrà & mari tandem ſubactas vir Palmaris Ludouico reſtituit.

Cæterum vbi Dux Halluinus Leucatam arctiſſima obſidione ab Hiſpanis teneri comperit, Præfecto eius Barrio interim ſuſtinente fortiter obſidentium impetus, collecta ex ſolius Occitaniæ

niæ robore manu, diruto vallo in hoſtium munimenta ſeſe intrepide effudit, & cæſis fugatiſque hoſtibus, ſpoliiſque detractis ciuitatem ditioni proximam liberauit, cuius merita Rex Mareſchalli Franciæ dignitate compenſauit.

Interim Cardinalis Valeta cum fratre ſuo Duce Candala, eodem belli tractu Landrecium, Caſtrum Cameraci, Maubugium Hiſpanis abſtulit, & Capellam Regi reſtituit, Iuoium in Lucemburgo, à Mareſchallo Caſtillioneo ereptum, in ditionem Hiſpanorum occupata cuſtodia rediit, quo exemplo admonitus Damuilerio maximè prouidit; ne ſimili proditione opprimeretur.

Menſe Octobri Princeps Orangius armis & vallo Bredam in ſuam ditionem reuocauit, Hiſpani vero Venloum & Ruremundam: Cæſarei ac Sueci in Germania variis aggreſſionibus ſe attriuerunt & multæ ciuitates iure belli vtrinque occupatæ, iſtis tamen armorum iniquitatem & damna patientibus.

Hiſpani noui fœderis nexu & promiſſionum ſpecie à Rhetis vt à fide Gallis olim oppignerata reſilirent, expreſſerunt; quibus deinceps Vallis-Telinæ dominationem tenere facile permiſerunt.

Carolum Gonzagam Ducem Mantuanum & Niuernenſem Taurini: & Victorem Amedeum Ducem Sabaudiæ fatum corripuit, illum Septembri, hunc Octobri. Vtrique legitimus hæres, priori nepos ex filio circiter octennis, huic Ludouicus Amedeus primogenitus duorum, ferè ſeptennis qui poſt vnius anni conuerſionem expirauit.

Interea Rex Scotiæ formulas Anglicanæ Eccleſiæ ferè omnes in regno ſuo vſurpari voluit, quod abnuentes Miniſtri Puritani, ſubito popu-

latem

latem in Epiſcopos tempeſtatem concitarunt, è qua licet intercedente ſupremi Senatus auctoritate, vix emergere potuerunt: iidem etiam inſtaurata confeſſione minore Scotica, qua omnia fidei Catholicæ decreta refigunrur, omnéſque ritus ſupprimuntur, mutua ſibi auxilia in omnes, Rege etiam non excepto, iniecta fœderis & iuramenti religione deuouerunt.

A Chriſto nato anno. MDCXXXVIII.

DVx Vvimarienſis á partibus Suecorum menſe Februario Rhinfeldiæ obſidionem eſt aggreſſus, vt ea loci opportunitate ſibi maturè conſuleret, & ſecurius ad expugnationem Briſaci quam animo iam informauerat, procederet; verum Cæſarei & Bauari quanti locus ille intereſſet ponderantes, obſeſſis auxiliis tranſmittere Sabello & Ioanne Vverthio Ducibus, adnititur, quibus victoriæ primitias in primo congreſſu fortuna adduxit, ſed 4. poſt diebus repetito certamine, integra victoria in manus Vvimarienſis conceſſit: illico funduntur Cæſarei, alij diffugiunt, pleroſque fugam molientes victor intercipit, quorum ex numero Dux Sabellus, Lauffemburgi cuſtoditur furtiuè euaſit, Vverthius & Enxenfordius ad Regem deducti Vicenarum caſtro detinentur. Ergo Rhinfeldiæ, Nerburgo, Friburgo ad deditionem compulſis, collatis frequenter cum hoſte ſignis Dux Vvimarienſis ſubſidiaria Gallorum manu ſubnixus menſe Decembri Briſacum ſubegit, caput & arcem Rheni ſuperioris.

Denique Tartari & Moſci cruentis impreſſionibus vtrinque attriti finitimas prouincias latè populantur, & eorum incolas duræ mancipant ſeruituti, nec pauciora mala per cæteras orbis

bis partes graſſantur quæ iam pridem bellorum ſæuitia laborantes nonniſi in altiſſima pace quietem opperiuntur.

Ceterum Dux Rhoanus accepta plaga in conflictu Rhinsfeldiano, paulo poſt menſe Martio occubuit; quo etiam menſe Crequius Franciæ Mareſchallus, Bremum eripere ab incubante circum exercitu adnitens, tormenti globo percuſſus interiit. Inde Bremum tranſiit in poteſtatem Leganeſij, ſicut menſe Iulio Vercellæ.

Menſis eiuſdem initio Princeps Condæus labefactatis Fontarabiam mœnibus inuaſiſſet, niſi erumpentes ducum ſimultates principis iuſſa detrectantium occaſionem traducendi ad obſeſſos auxilij, hoſtibus præſtitiſſent; nam vrgente terreſtri exercitu (claſſis enim Hiſpanorum ab armis Francorum perierat) moueri caſtra & frontem à prementibus auertere obſidentes coacti ſunt. Quamobrem deinceps pœna quibuſdam ducibus irrogata eſt. Ab ardua S. Audomari obſidione defecit Mareſchallus Caſtillioneus, Principe Thoma, & Comite Picolomineo irrumpentibus, licet antè grauiora damna bello paſſis; inde Arteſiam peruadens, Rantium & alia quædam in poteſtatem redegit; poſtmodum Caſtelletum, quod vltimum reſederat, in hoſtili ditione, recepit.

Menſe Septembri Princeps Palatinus cum in Germaniam tranſmitteret exercitum, ab Haſfeldeo Cæſareo victus, copias & fratrem Robertum hoſtibus reliquit, Hannoniam locum munitiſſimum triennij obſidione ferè exhauſtam Cæſarei irrepſerunt.

Die 27. Martij Conſeruatiam, Stilianum, Nicaſtrum, & alias Calabriæ ciuitates ingens terræ motus partim hauſit, partim attriuit, eàdem

ruina magnam hominum multitudinem ſepeliuit.

Ceterum in Comitiis Vvarſauienſibus menſis Maij, Vladiſlaus Rex Poloniæ ſuſceptam de inducenda 7. fratrum ſocietate voluntatem qui pro ſalute dimicarent, exuere coactus eſt.

Hoc temporum decurſu Rex Chriſtianiſſimus ſuum caput & ſuum imperium fidei beatiſſimæ Virginis, cuius præſidio ſe multoties confirmatum ſenſerat, conſecrauit; volens vt quotannis die Aſſumptionis, ſinguli Epiſcopi & eorum ſubditi indictis palam ſupplicationibus, ſe ſuáque omnia Virgini addicta eſſe profiterentur.

Anna pia 5. Septembris Deo Gallorum votis addicente Delphinum, Ludouico Iuſto 23. annorum interuallo expoſitum peperit, cuius natales non tantum Gallos, ſed exteras nationes incredibili lætitia perfuderunt.

Principi Eckemberto nomine Ferdinandi nuper ad faſtigium imperij adſciti fidem & obſequium ſummo Pontifici iurare conceſſum eſt menſe Octobri.

Sub idem tempus Carolus Rex magnæ Britanniæ per Marchionem Hamiltonitum, vt Scoti fœdus anno ſuperiori ſancitum reſcinderent, exorare non potuit, licet repudiata fide Catholica, ſe velle Scoticam amplecti profiteretur; imo liberum eſſe Eccleſiis facto conuentu ſibi conſulere, ſi magiſtratui aut negligentiam aut odium præferret, ſcripto prodiderunt; interim Regi illudentes nouis intenti bonorum cumulis demeteri quæ perdita fuerant non tantum voce ſed & editis libellis proſcripſerunt, tam proni & proiecti ad Caluiniſticos ritus vt non tantum auctoritatem Epiſcoporum extinguere, ſed ipſum nomen expungere

omnes

omnes Eccleſias diſſoluere, ſuoſque conuentus Regiæ poteſtati perponderare voluerint.

Interea Amurati Turcarum Imperatori trecenta armatorum millia Babylonem deducenti ſuis, & auorum aggreſſionibus hactenus ſuperiori, Cheikus quidam rebellis ſe eſſe Phrophetam Antichriſti prænuntium ementitus occurrit, qui copias contra ſe ſtantis in procinctu felici Marte profligauit: quapropter Imperator amicitiam ſuis ſequacibus renunciauit, à quibus ille ſibi cauere in poſterum ratus laqueum collo admouit, vt Amuratem hac ſpecie ad miſericordiam permoueret: ſed eodem menſe Iunio eliſis faucibus interiit, ad extremum Amurates Babylonis expugnationem quadraginta dierum obſidione laborantis præſidij, & incolarum internecione obſignauit.

Menſe Iunio Cyrillum Patriarcham Conſtantinopolitanum quibuſdam criminibus notatum præfectus vrbis dignitate mouit, dein in turrim maris nigri intruſum tandem mergi iuſſit accito in eius locum altero Cyrillo, ab Iberia prioris hoſte acerbiſſimo.

A Chriſto nato anno MDCXXXIIX.

IN huius anni limine duo libri inſcripti, Iura & Libertates Eccleſiæ Gallicanæ, authorum & Typographorum nomine impreſſo nulla imprimendi facultate inſigniti prodiere; ſed viſa eorum doctrina vt Eccleſiæ libertati inimica & ad ſchiſma inclinante, vt publicè non diſtraherentur, factum edixit Conſiſtorium, & vndeuiginti tam Cardinalium, quam Antiſtitum conſenſu Lutetiæ graui cenſura notati ſunt.

Toto fere huius anni tractu Gallia ſtetit immunis ab hoſtium impreſſionibus, attamen graſ-

ſante militum luxu & populo noua moliente, inteſtinis motibus ſatis diu laborauit: Rex vero quatuor exercituum mole apud exteros acerrima bella agitauit, quorum primo ſtrenuè vſus eſt rei Tormentariæ Præfectus Millereus in obſidione Heſdini valido præſidio & munitionibus firmati, quam vſque ad expugnationem, præſente Rege perduxit, vnde Mareſchalli Franciæ dignitatem conſequutus eſt.

Altero exercitu non ita feliciter vſus eſt Fequerius, qui Theonis villam claudere aggreſſus & ſtatim interceptus in ditionem Picolominei accepto vulnere, fuſo & fugato, exercitu conceſſit. Exinde Mareſchallus Caſtillioneus Vicarium Picolominei Moſonum oppidum vi magna tormentorum quatientem, mouere caſtra & vallum deſerere coëgit, & occupatum per vim Iuoium vltor perfidiæ alterius retro anni penitus exſcindi iuſſit.

Menſe Iulij Princeps Condæus Salſulas in agro Ruſcinonenſi natura & ſitu loci præſidentes, Regis arbitrio mancipauit, ſed paulò poſt ad Hiſpanos redierunt.

Dux Longauillanus expeditionem Italicam ſuſcepit vt Principem Thomam internecinum bellum ſuo nepoti inferentem & ſæuientem in Duciſſam comprimeret, quæ Taurino proditoriè hoſtibus tradito vix ad arcem euolare potuit, è qua migrauit Gratianopolim, à Rege conſilium in tanta rerum acerbitate petitur.

Interea Cardinalem Valetam collocatis in tuto pupilli Sabaudiæ rebus Principe Thoma domito, menſe Septembri lethalis morbus abſtulit, in cuius locum adſcitus eſt Comes Harcurianus de tota Gallia benemeritus ob res in bello præclarè geſtas.

Duobus ante menſibus 18. Iulij Dux Vvimarienſis

rienſis morbo afflatus peſtilenti Neoburgi occubuit & Briſacum delatus iuſtis ritè perſolutis, glorioſâ ſepultura affectus eſt, cuius obitus Longauillanum iuſſu Regis in Germaniam ſine cunctatione adduxit. A partibus Suecorum Banerius, qui ſolus ex iis qui aliqua belli fama floruerant, remanſerat, Boëmiæ bellum intulit, vbi quædam oppida & alia in Sileſia & Saxonia ſubegit.

Princeps Palatinus promulgata morte Vvimarienſis commeans Briſacum per Galliam vt eo poriretur, Molini à Præfecto Borboniæ captus Lutetiam reuocatur, vbi honeſta cuſtodiâ detentus eſt, donec illi Rex menſam & perfectam libertatem donauerit.

Carolus Rex magnæ Britanniæ cruento Scotorum rebellionem bello expiaſſet niſi res ad conditiones pacis deducta vindictam è manibus excuſſiſſet: at iidem à fœdere inito pefide reſilientes, Regem ad arma iterum capienda adegerunt: Cyrillus Patriarcha repetundarum manifeſtus cogitur in ordinem, & tertiò in vincula coniicitur, in cuius locum Parthenius Metropolita Adrianopolitanus publicis ſuffragiis renunciatus ſubrogatur.

A Chriſto nato anno MDCXL.

AMVRATES Turcarum Imperator profligata expeditione Babylonica ſibi vſum vini, cui parcere lege Muſulmanicâ tenebatur, adhibita voti religione coram ſummo Pontifice interdixit, ratus articularem morbum vino eum inſtillante contraxiſſe, ſed in annua feſti Muſulmanici celebritate dilutis vini & aquæ viuæ copia viſceribus in inſanabilem temperiem perlapſus eſt, cuius ardore paulo poſt

extinctus vacuum liberis Imperium fratri Ibraimo reliquit, qui oblatum tam vaſti regni munus detrectans à metu ſupplicij, cui paulo ante deuotus fuerat, numquam reſediſſet, niſi propoſito ſuis oculis fratris cadauere, ſe non illudi comperiſſet.

Sub idem tempus morte Schaſephi Perſarum Regis delata Conſtantinopolim in Turcas ſingulare gaudium deriuauit, nihil deinceps à Perſis timendum eſſe reputantes quod duobus filiis quos reliquerat maiori natu ſeptennio nondum exceſſiſſet.

Catelani ſuam patriam libidini auaritiæ Hiſpanorum militum ſeruire ægre ferentes, tantam crudelitatem authorum ſanguine coniurati expiarunt, & copias contra ſe à Rege Hiſpaniæ expeditas in fugam turpiſſimam conuerterunt; interpolatis vero aliquot dicbus cum iræ & vindictæ appetitio in eorum animis recrudeſceret die feſto ſanctiſſimi Sacramenti S. Columbæ Proregi in ipſa ciuitate Barcinonenſi vim & necem acerbiſſimam intulerunt, ac in eius locum Dux Cardonius indigena, eoque gratior Catalanis ſubſtitutus eſt, quo mortuo Rex Hiſpaniæ & Catalani hoſtilia in ſe mutuo cœperunt moles & vtrimque conflatis exercitibus ad prælia & vrbium expugnationes inuolare.

Comes Harcurianus Marchionem Leganeſium qui præalta foſſa Caſalem clauſerat hærentem in ſuis munimentis tam fortiter inuaſit, vt bis vim maiorem expertus: par enim non erat; vallum tranſiliens, fuſis fugatiſque hoſtibus obſeſſos liberarit, tertio iam Hiſpani Caſalem reluctantibus fatis aggreſſi ab obſidione repulſi ſunt.

Idem Comes vſura victoriæ frui cupiens

Taurinum parua manu vallo cinxit, quem rurſus obſedit Leganeſius vt annonæ & auxiliis quæ à partibus Gallorum ventura ſuſpicabantur aditus omnes intercluderet, atenim Hiſpanis Gallorum vallum tribus in locis quatientibus & Principe Thoma effuſis equitum turmis idem ſuadente victoria in partes hoſtiles iam inclinante conceſſiſſet, niſi ab ipſo periculorum conſpectu Galli ſpiritum haurientes ſeſe acrius ad pugnam excitaſſent, in qua millia Hiſpanorum ceciderunt, & diſſipato Leganeſij exercitu demenſo militari & ſubſidiariis copiis iter apertum eſt. Tandem Comes Harcurianus Taurino & Principe Thoma ad deditionem acceptis, frendente circum Leganeſio, vrbem victor intrauit.

Tempore huius anni vernali, arma colligere incipiunt Galli ad bellum Belgio inferendum Exercitus Gallici mouendi locorum hoſtis inſcius & conſilij lati quo eundi dubius, & anceps remanens, vt diutius in incertum laboraretur, Mareſchallis Millereus cum mediocri exercitu Mazerium verſus tendit. Carolum montem obſidere diſſimulans, & eodem tempore Caſtillionis Mareſchallis, & Dux Chaunius Ambianenſis Gubernator, vrbem Diui Quentini, iunctis copiis, verſus progrediuntur. Tandem Maij menſe ambo exercitus ſub Mareſchallum Caſtillionis, Millerij & Ducis Chaunij Imperio Arteſio tendunt: & Iunij initio Attrebatum inueſtire cœperunt cum potiori equitatus parte.

13. Iunij, Duces eo ſproperant cum exercitu 25. millia peditatus & nouem equitatus millia. Circumuallationis lineæ conducuntur, & 23. dierum ſpatio perficiuntur quinque Leucarum circulo & ſpatio, & 15. aliorum dierum in-

teruallo omnes in caſtris labores ad perfectionem proſecuti ſunt. Linearum foſſæ duodecim pedes in latitudine,& decem in altitudine habebant & earum terrarum eiectiones vallum formabant. Adeò latum vt bene cuſtoditum & defenſum,acceſſus impoſſibilis erat.

Lineæ iſtæ reductibus & Caſtellis magno in numero munitæ , ſub eminentiis & locis opportunis,quorum foſſæ 18.pedes in latitudine & 12. in altitudine habebant.

Regius exercitus omni obſidionis tempore ſemper in præſentia validum exercitum hoſtilem 30.millium hominum conflatum ſub Infantis Cardinalis,Caroli Lotharingiæ Ducis,& Generalis Lamboy cum copiis Cæſariauis , Imperio , ſemper habuit : qui,in continua actione ad felicem huius expeditionis exitum impediendum verſabantur.

Generalis Lamboy multis vicibus occaſionem lineas rumpere explorauit. Sed eas optimè cura & diligentia Generalium, & Caſtri Mareſchallium & omnium Officiariorum & militum, obſeruans , tempus ſumpſit quo Mareſchallis Millereus, cum aliquibus equitatus & peditatus turmis , Commeatui quem Dominus Hallierius conducebat , obuiam exierat. Et vt ad meliorem ſui ſucceſſus finem perueniret, nunc vnam ſtationem , deinde alteram oppugnare ſimulauit.

Augusti ſecundo die hora tertia pomeridiana hoſtes in Valle linearum non longè remota,primum ſe oſtenderunt & latiùs ſe extendentes omnem eorum exercitum totum loco iſto ſiſterè perſuadere volebant. Tunc Mercurius & Bellefortis Duces, Ducis Anguieni Equitatus cuneo adiuncti vt Regius exercitus, hoſtes verſus progrederetur,cum aliis voluntariis prouolauere.

Eodem

Eodem tempore Atrebati præſidiarij ſimulatam eruptionem faciunt eo fine ſolùm vt Gallos occupatione diſtinerent, dum latere aquæ altero multò fortiores erumpebant, nempe cunei octo equitatus peditatu fulti: quo cognito Belleſortis Dux & Bellemontis Marchio aquam traïicientes cum quatuor Equitatus turmis qui hoſtes ſiſtere fecerunt.

Tunc Generalis *Lamboy* poſt tot ſimulatos inſultus, realiter Comitis Rantzouij ſtationem oppugnandam venit, & caſtellum à caſtro remotum lineis nonaginta paſſibus diſſitum aggreditur vbi Roaſerolis legio, ad illud cuſtodiendum, erat, qui eis ſtrenuè reſiſtit, hoſtium aliquos occidit: ſed hoſtium magnus numerus nouis ſubſidiis fultus, cum eorum exercitus mole veniebant, in aciem, loco proximo, in Cameracenſi itinere ordinabantur, hanc legionem retrocedere coegerant & hoc caſtellum ſuæ poteſtatis fecerant.

Marinæ legio hoc cognito, vt proximior, eos antequam caſtellum muniſſent, aggreditur, & magna cum audacia pepulit. Sed paruo tempore caſtellum iſtud cuſtodiuit: nam hoſtes cum maioribus viribus reuertuntur. Et quamuis Vigilum, Nauarræ, Campaniæ, Pedemontanæ, legiones ſuorum auxilio prouolaſſent & magno animo hoſtes pepuliſſent, nihilominus iidem exercitum ſuum à tergo habentes cum omnibus copiis reuertuntur, & intra illud caſtellum tertio intrarunt & duabus horis illic manſerunt.

In his pugnis Caſtillionis Mareſchallis, Ducis & militis officium fecit. Grancei Comes equum ſuum occiſum amiſit Marchio *de Fors*. Nauarræ legionis Campi Magiſter, in brachio ſclopetario vulneratur. Dominus de Sanjcou.

interiit, de Pouillac, in Vigilum legione Dux valdè vulneratus, ſicut Domini de Fontrailles, Rochepot, la Bretette, & aliqui Campaniæ. Nauarræ Marinæ, Pedemontanæ legionum officiarij & alij quamplurimi.

Tandem hoſtes conatus ſuos irritos, & deluſos videntes omnia loca ab his capta relinquunt, ac receptui canere incipiunt & vrbs Regis Chriſtianiſſimi poteſtati cedit, Auguſti die 10 S. Laurentij feſto conſecrato. *Sainct Preuil.* cum optimo præſidiariorum numero, vt eis præeſſet Gubernatorem vrbis deſignauit.

Attrebati victoriam magna lætitia ſecuta eſt, nam Septembris die 21 Auguſta Regis Chriſtianiſſimi coniux feliciter enixa & ſecundo filio, Duce Andegauenſium nuncupato, propter quod Gallia tota lætitiæ ſuæ indicia oſtendit.

Huius anni campania Batauis infauſta fuit, nam cum arma ſua Huſtum verſus ad eam obſidendam conuertiſſent, Hiſpani, maiori militum numero eos profligarunt non ſine eorum clade. Deinde iidem Bataui vrbem Gueldriæ aggredientes ad eam oppugnandam, cum multis diebus Princeps Auriacus ibi ſteriſſet, ab Hiſpanis repulſus receptum canit, amiſſis ſuorum militum nonnullis turmis.

Interim Catalonia Hiſpanis infeſta Chriſtianiſſimi Regis cum auxilium petiiſſet & ſuæ protectioni Regiæ ſe ſubmiſiſſet, Hiſpani in hac Prouincia male habiti ſunt, & vt feliciori ſucceſſu arma ſua aduerſum hoſtes ſuos conuerterunt.

Septembri menſe duodecim incendiarij Arabes Conſtantinopoli in carcerem miſſi eo quod ignem excitare in nonnullis ædibus prædeſignabant, vel durante murmure facilius locum iſtum expilarent, vt die ſequenti Diuano conducti, vt rei ſupplicio capitis damnantur, quod executioni

ni mandatum fuit & laqueo ſuſpenduntur.

Sub finem Auguſti duo Raguſiæ Legati Conſtantinopoli progrediuntur, cum tributo ordinario duodecim ſeſquinorũ, quod hæc exigua Reſpublica quotannis Turcarũ Imperatori taliſanni tempeſtate ſoluit, vt liberè cõmercia ſua abſque damno proſequatur oriẽtem verſus, & alibi. 17. Aug. noctu Conſtantinopoli, incendium magnum excitatur, flammiſque ſuis trecentas officinas deuorauit magno ciuium terrore & damno.

Octobris initio Cæſariani Heſſia egreſſuri vrbem Hamburgi flammis cum ſexdecim magnis vicis expoſuerunt poſt multa damna populis huius principatus illata.

Eiuſdem menſis 25. Sabaudiæ Duciſſa Chamberium reliquerat Taurinũ verſus procedere volens Comes Harcurianus, Nobilium & Equitum Comitatu numero mille Suſam vſque obuiam Celſitudini ſuæ iuit, pars exercitus Vvellanum progredi iuſſa vt ſuum iter ſecurum teneret. Taurino vicinæ ciues cum præſidiariis omnibus armatis obuiam ei egredientes genibus flexis eam ſummo cum honore acceperunt, militum vna parte extrà portas altera intra vrbem duobus itineris lateribus ordinabantur & omni cum magnifico triumpho excepta eſt.

Eadem tempeſtate Henricus Dux Guiſæus anteà Prouinciæ Prorex Florentiæ moritur maxima & incredibili ſuorum mœſtu & tædio. Ibi duos Principes filios ſuos vitam cum morte commutare vidit. Princeps Ioinuillæ, alter Dux Ioyeſæus vterque maximæ ſpei parentum ſuorum eximio dolore deſiderati.

Menſe Nouembris Comes Harcurianus Caſalem vrbem, omni genere munitionum muniuit ex ea Dominum à Turre eum Gubernatorem euocauit, vt Mareſcalis Campi ſuis in copiis officio

ficio fungeretur :ſeius loco dominum *de Covvonge*(antea arcis Turinæ Gubernator)miſit:tandem idem Dominus à Turre à Chriſtianiſſimo Rege Arrebati Gubernatorem fecit.

Eodem tempore tractatus vnius ex Principibus filiis Magni Britanniæ Regis matrimonij cum Henrici Auraici principis filio,cura & diligentia *Hernvvliel* Holãdię Foreſtarij,duarũ prouinciarum voto & deſiderio,concluditur & abſoluitur.

Quinto Decembris Barcenona Magnũ *de Stan* Ozella Vexillum (ſicut olim Auriflammam in Gallia) leuare & exercitus in capite portare ſtatutum eſt, cum ad Tortoſam obſidendam progrederetur ad illam in cinerem redigendam.

Omnes Cataloniæ populi aduerſus Hiſpanos prouinciæ incendiarios furore ita perciti erant; vt Marchio *de Los Velez* & Barcenonæ Epiſcopus eorumdem fautores tanquam patriæ proditores proclamari, necnon & Nobiles Cataloniæ niſi in vrbem certo tempore reuerterentur, omnium ſuorum bonorum confiſcatione, minantur.

26 Menſis elapſo Dominicus Cinquino Cardinalis Antonij Eques Româ pro Franciâ exiuit, vt Regi Chriſtianiſſimo duodecim equos exquiſitos, & duos paruos mulos altos ex dono Domini ſui offerret, omnes ſtragulis Heromallis coopertos, dicti Cardinalis illuſtratis & totidem hominum manu ductos,quorum Ephippia,ceu mulis portabantur.

12. Decembris Brandeburgenſis Elector hora ſeptima veſpertina Hamburgi viuere ceſſit poſt diuturnum morbum, eius filius Federicus Guillelmus ætatis ſuæ 20. anno ſuorum ſtatuum & dominiorum ſucceſſor declaratur. Poſt aliquot dies Ducatus Pomeraniæ ſtatus, Stetino conuocati in dubium per aliquot tempus fuere

an.

an Reginæ & coronæ Sueciæ, quæ huius Ducatus dominium belli iure ſuum eſſe prætendebat, ſiue Brandeburgenſis Electori, qui hæreditario iure illud ſibi vendicabat obiecerint: ſed illo nuper mortuo, horum ſtatuum Deputati partes Suecicas ſecuturi videbantur: etenim iſtius Reginæ & Sueciæ coronæ conſilium, vt omnibus eiuſdem Ducatus ſuum ius ſignificaturi, Stetini monetam auream & argenteam fabricare ſtatuerant, & ſuper earum monetarum auream vno latere arma Sueciæ cum hac inſcriptione; *Chriſtiana, Suecorum, Gothorum, Vvandalorum deſignata Regina*, & altero latere Pomeraniæ inſignia, his cum verbis *Moneta aurea Ducatus Pomeraniæ*, inſculpere mandarunt; Moneta argentea vno latere Saluatorem Pomeraniæ arma manu ſua ferentem, & altero Suecorum Reginæ effigiem, hac cum inſcriptione, *Moneta noua Sueco-Pomeranica*, poni decreuere.

Eodem menſe Ratisbonenſis conuentus Domus Auſtriacæ inſtigatione omnes Imperij Electores Principes, & ſtatus ad generalem pecuniæ contributionem excitabant. Imperiales ciuitates ad magnam & præſentem pecuniæ contributionem, pro quadraginta millia hominum numerandorum ſuſtentatione compellere volebant. Præter alia quadraginta hominum millia, quæ tam numerata eſſe aiebant; Status minores ſimul ad octaginta millia homines ſuſtentare taxata fuerant, vltra trium diuerſorum exercituum munitionis & tormentaria ſuppeditaturi quæ omnia non parum circulorum populos exacerbant.

Decembris 30. Pariſiis Nicolaus *le Iay* Senatus Princeps & ſigillorum Regis Chriſtianiſſimi ordinis Procancellarius, obiit hora 7. veſpertina ætatis ſuæ 66. anno, antea Caſtelli Pa-

riſienſis, Curiæ Parlamenti Senator, dicto Caſtello Regius Procurator & Proprætor, Parlamenti præſes 20. annorum ſpatio, & decem annis huius primariæ Curiæ Princeps: ſui obitus poſtero die eius corpus in lecto ſuo honorifico à populi magna affluentia viſitatur: tandem in Patrum Minimorum Pariſiorum Eccleſiam deportatur, & in ſua Capella inhumatur abſque vlla ceremoniarum forma.

A Chriſto nato anno MDCXLI.

SVB anni elapſi periodô, Duce Vvimarienſi ſtrenuiſſimo Neoburgi extremum diem claudente initio Ianuarij, Erlacius ſimul & Baro Doyſonuillæ, Gallorum Rege iubente Briſaci Gubernaculum ſuſcipiunt. Vbi ad hanc inexpugnabilem vrbem tuendam, validiſſima Gallorum & Germanorum præſidia opportunè intromittunt, & omnimodis victuum & amorum munitionibus prouide muniunt.

Eodem menſe Rex Catholicus, Generali Rhetiorum Conuentui Coiræ congregato ſecundum pacta, proteſtantes intra paucos dies Valtelina expelli ſeriò mandauit Coiræ Epiſcopum à ſtatibus non ſatis in honore habitum, nec non eius iuriſdictionis diuerſis in locis ſuæ Diœceſis exercitium turbatum eſſe, incolas ad duo Monaſteria conſtruenda ſuo permiſſu, impedire conqueritur.

Quinto eiuſdem menſis Mareſchallis Bannierius, *Schleits* cum ſuo exercitu exiuit. Egram verſus in finibus Bohæmiæ eius vt progreſſus auerteret Comes Picolomini, ſuos gregarios equites ex Nurembergenſi agro duxit, ſoluta eorum præpoſitis, non mediocri pecunia: nihilominus Succus Ratisbonam verſus petens huic regioni

regioni non parùm terroris attulit, quingenti equites tribus leucis Ambergam iam venerant, eos plures alij ſecuturi: Quamobrem omnibus Cæſarianis & Bauaricis Ducibus & Colonellis ſuas legiones completas habere demandatum eſt, trinis ſtipendiis militibus ſoluendis, dum iter facerent, promittitur. Interim Bannierius cum ſuis copiis Egra diſcedens, Cronach verſus tendit, contra quem Hungariæ, Rex & Bauariæ Dux milites conſcribendos numero octodecem millia iubent, & apud Nurembergam auocant ſub Duce Comite Cleeno.

Menſe Februarij Marchio Leganenſis Mediolanenſis Gubernator Mediolano profectus, Hiſpaniam ſe recepit, in eius loco Triuulceus Cardinalis admiſſus eſt.

Menſe Martij P. Ioannes Godemanus Societis Ieſu, in vinculis detentus Londini, crudeli ſupplicio plectendus ob crimen legis violatæ quæ Ieſuitis acceſſum Angliæ prohibet, ſolo exilio mulctatus Legati Hiſpaniæ interuentu, qui pro liberatione ſex Hæretici in carceribus Inquiſitionis Hiſpaniæ detenti, ſponſor extitit.

Magnæ Britanniæ Reginæ liberum Religionis Catholicę in ſua Curia exercitium finitur. Prout eius Capella, quam in vrbe habebat, clauſa eſſet: & deinceps Dominus Roſetti, qui, apud Reginam Nuncius Apoſtolicus erat, ſimul & alij Sacerdotes, qui ſub ſua protectione in Anglia degebant, recedere iuſſi ſunt.

Cauſa Hiberniæ Vice-regis coram iudicibus, & teſtes illi confrontandos ſiſteruut.

Cantuarienſis Archiepiſcopus in Turri detinetur ſub ſtricta cuſtodia.

Imperator Comitem Picolomini qui ob egregia ſua geſta compenſationis gratia Principis Imperij dignitatem congratulando & Comita-

tum Pinnebergenſe, ab eo in principatum erectum, ei dono ceſſit.

Eodem tempore Conuentus Heluetiorum Badenſi conuocatur, vbi inter alias propoſitiones decretum fuit, ad Regem Chriſtianiſſimum Deputationem mittere, & rogare eorum interuentum ob Neutralitatem inter duas Burgundiæ Prouincias reſtituendam gratum & ratum habere: eodem fine litteras ad Domus Auſtriacæ Principes ad eorum intentionem habendam.

Martij prima die Dom Philippus de Sylua Antuerpienſis Caſtri Gubernator, adductus coram Cardinali Infante, tribus militum vexillis in Caſtrum Gandauenſe captiuus miſſus fuit. Idem Cardinalis Procuratoris Generali Antuerpienſis ad omnia ſcripta, titulos, inſtrumenta & documenta ſua conſcribenda, ire mandauit.

Omnium Luſitanorum qui inter copias Hiſpanas conſcripti erant, ſeria perquiſitio facta inter alias nationes ſegregantur vt omnis inter ſe commucatio tollatur.

1625 Martij Regis Portugaliæ legati extraordinarij Pariſiis ingreſſum ſuum fecerunt, Mareſchallis Caſtillionenſis, obuiam illis miſſus ad Villetam eos recepit cum Regis, & Reginæ curribus, & centum aliis.

27. Ad Diui Germani fanum in curru Regis à Duce Caproſiæ & Comitæ Brulone, Legatorum Principum extraneorum Conductore conducti ſunt, vbi primam à Rege audientiam habuerunt, magnis beneuolentiæ regis indicibus, & veluti aliorum Regum Legati magnifice excepri fuere.

Eodem ferè tempore Carolus Lotharingiæ Dux cum iam Pariſiis aduenliſſet, ad iuſiurandum Regis & ſui admiſſus, ſuper pacta noua ſe-

ligiosè

ligioſè obſeruandâ: Dux pedibus Regis proſtratus teſtimonium ingratæ ſuæ mentis pœnitudine perhibuit. Rex non ſolum iuſtas erga eum conqueſtionis ſuæ cauſas obliuioni dedit, ſed Ducem in omnium ſuorum dominiorum poſſeſſionem reſtituit, & retinuit ſolùm apud ſe aliquid ex illis:niſi quod neceſſarium iudicabat ad eos qui poſt Ducem ſimiles motus meditarentur,quibus ipſe diuerſis animis ſe inuolutum vidit,impediret.

28. Die martij Galliæ Triremes ſub Burdegalenſis Archiepiſcopi auſpiciis quinque naues, duas Triremes vnam Palaciam Hiſpanicam frumento & auena oneratas & exercitui Hiſpanorum in Ruiſſilione degenti aſportandas extra portum Roſæ Catalauniæ aggrediuntur per aliquod tempus felici marte pugnatum eſt,tandem in poteſtatem Gallorum venerunt,& naues,Triremes,ac Polacra deducta ad Quieri portum 29. Martij.

Eodem menſe Comes Gleanus Cæſareorum Imperator vrbem Neuburgenſem aggreditur, vbi erat *Schlang* Colonellus Succus. Per aliquot dies; acriter dimicatum inter obſeſſos & obſidentes, tandem Succi à Cæſarianis eorum diſcretioni ſe dedere coacti ſunt. Præcipui Officiarij Ratisbona deducti & milites inter Cæſarianos diſperſi. Bãnierius cladem ſuorum agnoſcens,non niſi octo millia militum ſecum Chambi habens, receptus ſignum dedit verſus Bohemiam, ſed tamen Gleanum cum ſex millibus equitum eum inſectantem habuit qui plures Succorum in ſuo receſſu adhinc interfecit, & Bannierius Voitlandiam verſus cum ſuis copiis progrediens Picolomini manu armata, progreſſum ſuum impediuit.

Menſe Maij die 29. Galli magno apparatu

Airam Flandriæ vrbem verſus ſigna dederunt. Antea & 28. die Mareſchallis Millerayus cum ſex millibus peditum duobus millibus equitum, & tormentis duodecim. Nouam foſſam vſque peruenit,qui Canalis eſt à ſancti Audomari vrbe incipiens ad Airam vſque ſe extendit, (quo Flandri omnes ſuas merces è Dunquerquano miſſas, exonerant & eas per amnem illum in Belgio conducunt) vtraque ripa fortalitijs munita, quæ quidem fortalitia idem Mareſchallis aggreditur, & in ſuam poteſtatem reducit. His ita factis in Caſtra reuerſus pontem ſuper ſupradictum Canalem facere iuſſit, ſuper quo peditatus & equitatus tranſire poſſint: deinde aliud fortalitium ictu ſclopetarij ab vrbe diſtãs, adoriri fecit;eius præſidiarij,quamplurima ædificia igni tradiderunt, & locum Gallis reliquerunt: His fortaliciis captis & optimè munitis obſidij Airæ difficultatem magnoperè mitigarunt.

Interim bellum in Catalonia ab vtraque parte infeſtis armis graſſatur.Motta Hodançurtius ex Italia euocatus, Cataloniam mittitur, vt qui exercitibus Gallorũ & Catalanorum preſideret, hic manu armata multoties hoſtes propugnauit abegit,in fugam vertit, agros excurſionibus occupauit, multa oppida, caſtra, fortalitia, arces obſedit, cepit & muniuit. Inter alia Salo Conſtantini vrbem & caſtrum, ac vrbem *Raoxr.*

Conſilium de obſidione Yureæ vrbis Pedemontanæ, Turino ſuſceptum executio expeditionis ſecuta eſt:nam 11. die Aprilis circumuallata fuit 14. eiuſdem menſis Comes Harcurianus,de hac re per nuncium inſtructus Lugduni,protinus iter faciens, ad Regia Caſtra ſe recipit 19. Aprilis,vbi Duces,præfectos, & alios officiarios auocat,& cum quibus, collatis omnibus

nibus exercitus copiis, vrbis oppugnationem decreuit, vt aduentum principis Thomæ præueniret, qui cum viribus Hiſpanicis egreſſus erat vt ei auxilium præberet, quod executioni mandatum eſt, die 13. eiuſdem menſis, oppugnatio animoſè & pertinaciter duabus horis perſtitit, & totidem horis impreſſionem obſidentium duo millia præſidiariorum ſelectorum ex validioribus copiis Mediolani, exceperunt ac ſuſtinuerunt: omnes militum Præfecti qui ingreſſum moliri murorum ruinâ tentauerant, vi hoſtes habere impoſſibile retulerunt, qui ad tergum arctioribus validioribuſque ſe munitionibus cingerent, & canere ad receptum ad ſuburdia neceſſe fuit: nulli ex vtraque parte in hac oppugnatione deſiderati, Dom Syluius nothus Sabaudiæ Yureæ Gubernator lethaliter vulneratus, ſicut, & Marchio de Matri, & Dux Burgundorum, qui erant in vrbe obſeſſa, interfectus, & multi alij hoſtium Præfecti, quia d mœnium defenſionem aduolauerant.

Altera die 24. eiuſdem menſis, Hiſpanus exercitus, & Principis Thomæ Copiæ, Bolingua, vno milliari à Caſtro Gallico, diſtante in altiſſima colle, ad ſe ſpectandum dedere. Protinus Comes Harcurianus aduerſus eos cum magna ſuorum parte progreditur, cum quibus erant Regis Galliarum vigilum & Normanniæ legiones, reliqui ad caſtri & duorum tormentorum muralium regionum cuſtodiam relicti. Prælium pertinax & atrox fuit vſque ad Solis occaſum. Tandem Princeps Thomas receptum canere coactus locum prælij cadaueribus ſtratum reliquit: poſt hæc Galli ad ſua remearunt.

Maij menſe, Turcarum Imperator Conſtanopoli cum validiſſimo exercitu egreſſus Camnitz tendens, qui verſus Moſcouiam tranſitus

eſt,

eſt, quem vi armorum aperire ſtatuit Regi Poloniæ eum reſtituere. Denegatione audita, prima eius acies centum millia armatorum iam amnem Padi tranſierat,& pars potiſſima totius ſui exercitus alia trium centorum millia magnis diariis cum ſequebatur cum multo tormentorum numero, tres partes ſuper iſto flumine fieri curauerat. Quo audito Kanipolſky exercitus Polonorum Imperator Regi Poloniæ, & ſibi expeditè omnes militum copias ad id faciendum paratæ, etiam antè ſtatuum conuentum, mittere mandat;ſed cùm longè Turca inferiores eſſent,Camnitz vi expugnat,& ſolo æquare iuſſit,vt ne in poſterum illi impedimento ſit ad Padi tranſitum.

Dum hæc fiunt,in Polonia,Mareſchallis Bannierius Suecorum Imperator vitam cum morte commutauit,magno ſuorum tædio.

In minori Palatinatu Rheni bellum accenditur inter Gallos & Cæſarianos: Generalis Maior Gil-d'Haſſius conſilio Moguntini Electoris, vrbem Creutznachium, cum copiis conſcriptis Regis Hiſpaniarum impenſis,& aliis ex præſidiis Moguntini, Oppenheimi, Vvormenſis Franckendalenſis, Spiri, & Philisburgi numero quatuor millia militum, tormentariis eam concutit & mœnia graui ruina ſternata collatis copiis oppugnationem facere ſtatuerat, Monachi qui in ea erant pactum pró ciuibus obtinuerunt, & vrbem recipit, præſidium in arce confugit,quæ mox obſeſſa paucis diebus victori ceſſit,nempe 28. die Maij.

2.Iunij, Princeps Condæus Narbona egreditur, exercitum luſtrat, & Ruſſiſſani Comitatum verſus progredere iuſſit, vbi Marchio *de Mortara* cum ſex millia hominum partes Hiſpaniarum tenebat: igitur Gallus exercitus qui

Carcaſſo

Carcaſſonam verſus ſtationem ſuam habebat, tertio Iulij mouere pedem cepit & eodem die caſtrum Tugurij Palmæ ponit, inter Narbonam & Leucatam: quo in loco Princeps Condæus coram ſe eum tranſire, eius luſtrationem generalem fecit. Deinde Vicecomitis Arpaionij ſui locum tenentis, Comitis Tornodurenſis, Argencurtij & Eſpenani Ducem Comitatui eum commiſit, qui progreſſum ſuum in Comitatu Ruſſiliano per plagam, quæ eſt inter mare & Leucati ſtagnum, ſumere, & caſtra ponere ad fanum Diui Laurentij, iuſſit, quod eadem die actum fuit.

Exercitus quatuor cataphractorum cateruis, nempe Principis Condæi, Ducis Enguiani, Vicecomitis Arpaionij, & Marchionis ſanctæ Crucis, duabus liberis Ducis Enguiani & Schombherghi, duabus Equitum Leuium legionibus nempe Capellæ, Baioni, & Buſſi de Vaires, tribus Catalanorum turmis: & pro peditatu, Enguiani, Contij, Boeſſij, Coronæ, Nauium, Polignaci & Donziæ legionibus, præter Turmas laxatas, Tonini, Monpeyronxi, & Eſpenani legionum, & nonnullis voluntariis.

5. Iunij exercitus è fano Diui Laurentij caſtra mouit, & Villalongam duabus leucis Perpiniani tendit; vbi antè eius aduentum, Vicecomes Arpaionius ducentos quinquaginta equitum, ad hoſtium nuncia habenda ſub Argencurti conductu miſit, qui è regione arcis Ruſſilioni, erumpebant, vbi pugna leuis, in qua Buſſeus de Vaires cum quibuſdam ſuæ legionis Præfectis, læſus fuit, & eius receptus, ſuruenientibus Comite Tornodorenſi, & Argencurtio opitulatur, qui hoſtes detinebant donec pars peditatus, acceſſeret, qui tormentis multùm contulit ad eorum per amnem tranſitum.

6 Iunij exercitus Villalonga diſcedens Comes

mes Tornodurenſis dilucuſo amnem de latere tranſiens vrbem Canetum oppugnat, & paucis diebus eam ingreditur cum Enguiani legione,& 8. die Eſpenanius caſtrum recepit. 9. vrbe Argilliera ciuium nutu Vicecomiti Arpaioni ſe dedit 11. Princeps Condæus, Domino *de Machaut* Iuſtitiæ magiſtro comitante & quibuſdam voluntariis, Canetum vadit, vbi conſilium militare cum Præfectis & Ducibus tenuit,& ordinibus ſtatutis eadem die Leucato rediit: Iunij 12. præter duo tormenta & 6. campaniæ qui in exercitu erant, ſex magna tormenta è Narbona deducuntur.

15. Iunij Roqua (locus ſatis munitus montium pedibus qui Campaniam à Roſſiliano diuidunt, vbi erant pro Italicis, Hyberni præſidiarij ſub Duce Neapolitano) pactis in poteſtatem Gallorum venit, & egreſſi, cùm armis & impedimentis Perpiniano comitantur.

16. Exercitus ante Eluam vrbem Epiſcopalem, caſtra ponit, inter Perpinianum & Coliuram ſita, in quo mille ducenti Italici erant ſub Duce Dom. Domingue Camcublelly ex nobiliſſimis Neapolis familiis (qui in inſtituto perſeuerantes intrepide eam aduerſus obſidentium conatus tueri promittunt, eo fine ex ea omnes ciues abegerunt, vrbis protectionem Marchioni *de la Reyna* legionis Neapolitanæ Caſtri Magiſtro, ſua legione, Tantauillæ etiam Neapolitanæ, & Modenæ confidunt: hæ tres mille centum hominum, inter quos quinquaginta aliarum copiarum præfecti reformati erant: Nihilominus obſidentium exercitus ſex militum peditum & octoginta Equitum conflatur, vrbem obſident caſtrum formant, tormentorum muralium regionem adornant; muri quaſſantur; vrbs inferior ſuarum virium diffidens, componit, pa-

cta

&a quærit, portas aperit, victorem introducit: ſuperior, cuniculos & ſuffoſſiones metuens inducias petit, licentiam hominem mittere Perpiniano Comiti de Flores (qui armis Regis Catholici in Ruſſilione præerat, poſcit) & obtinet. Poſt aliquas horas nuntius Perpiniano miſſus, reuertit, ſed ſuper conditionibus propoſitis, induciæ ceſſant, cuniculorum opera intermiſſa renouantur & vſque ad fundamenta ſuperioris vrbis continuantur.

16. Iunij, Princeps Condæus præſidiarium militem vocari ad deditionem vrbis ſtatuit; Tubicinem miſit vt certiores de ſuo aduentu in caſtris eſſent; pacta petunt & de reditione tractatum inchoare volentes, craſtina die Dom Octauium Brancatium Maiorem legionis *de la Reyna* ad caſtra mittunt, conditiones æquiſſimas obtinent, & die 29. Iunij præſidiarij numero millia, omnes Neapolitani & multi præfecti reformati vrbe egrediuntur ante, eos Marchio *de la Reyna*, Narbona comitantur, vbi Princeps Condæus magna cum beneuolentia & lautiſſimè excepit, deinde Fontarabia deducti fuere.

Iunij 12. armorum & omnium hoſtilitatis actuum ceſſatio Hagæ Comitis in Holandia rata firmata & concluſa inter Dom Ioannem IV. huius nominis Portugaliæ Regem & ſtatuum generalium prouinciarum vnitarum Belgij, quæ mutuò per omnia Regna terras, Prouincias, inſulas, & locos protendetur, eorum populis & incolis, ſiue in Europa ſiue alibi. In ea comprehenſis, demptis locis extra limites, hactenus Indiarum Orientalium & Occidentalium Societatibus conceſſit, aut poſteà concedendis, coniunctim aut ſeparatim ab illis aut iſtis, aduerſus Caſtilliæ Regem.

Initio Iulij confederatio inter Ludouicum Borbonium

Borbonium Sueſſionenſis Comitem, Ducem Guyſæum, Ducem Bullionis Sedanenſis Principem, quibus Generalis Lamboyus cum copiis Hiſpanicis & Leodicis arma ſua iungit eo fine vt irruptionem in Galliam facerent,& obſidionem Ariæ diuerterent, eorum exercitus duodecim millia hominum tam peditatus quàm equitatus: ſub regimine Sueſſionenſis Comitis, conſilium ineunt, Mareſchallem Caſtillionis exercitus Regis Galliæ Imperatorem primùm aggredi & propugnare Lamboyus Sedano vicinus, cum ſuis copiis Gallos ſub eodem Mareſchalli, adoritur, pugnatum eſt diuerſo Marte & euentu, nihilominus Galli hoſtibus inferiores cedere coacti, Muſſoni receptum canunt. In ea ſtrage Sueſſionenſis Comes lethaliter læſus, poſt aliquos dies viuere ceſſit. Eius interitus hoſtium animos magnopere excuſſit. Poſt prælium hoſtes Doncheriam obſident & die 14. Iulij obſeſſi, ob virium ſuarum paucitatem, pacta amplectuntur, Dominus à *Saulieu* vrbis Gubernator, (qui ſeptem dierum obſidij ſpatio ſtrenuiſſimè ſe habuerat)cum ſuo præſidio,armis & impedimentis vrbe egreditur.

Poſt aliquot tempus Galliarum Rex Remos petens, Sueſſioni ſe recipit, vndique copias Sedanum verſus procedere iuſſit, Mareſchallis Brezæus Mareſchalli Caſtilioni iungitur. Rex Doncheriam progrediens exercitum accedere & vrbem oppugnare ſtatuit: ſtatio copiarum Rheteli datur, deinde Doncheriam acceſſit & arctiſſimè obſedit,intra aliquot dies hoſtes,vrbe exire coacti & gratiam regiã conſecuti,ad ſua abiere.

Menſe Auguſti poſtquam ſtatus vnitarum Prouinciarum,obſidium Genepi toto Iulij menſe tenuere, non ſine magno diſcrimine tandem in eorum poteſtatem venit.

Et

Et per illud temporis ſpatium Comes Haſfeldius Cæſarianus arcem fortiſſimam Dorſtem ſuper Lippam ſitam in Veſtphalia, obſidione arctiſſima cinxit, ad deditionem venire præſidiarios coegit, menſe Septembri.

Iulij ſub finem, Conis Pedemontana vrbs quadrata, à copiis Galliæ ſub Comitis Harcuriani conductu obſidione cepit cingi prima die Auguſti, aggeres aperti fuerunt: obſeſſi raro eruptiones fecere, fortaſſe ob munitionum penuriam, ſpes modica in auxiliis Hiſpanicis non poterat eos audacter in obſidentes crebrius inſultum tentare, eo quod Cardinalis Triuultius obſidionis huius diuerſionem per Chiuaſij oppugnationem meditabatur, eo fine pontem ſuper Doriam iacere fecerat: ſed eius conatus irritus euaneſcit, vrbs aggeribus apertis vallata, obſidentes in poteſtate ſua la Madona & de l'Ormo, Cony proxima, poſuere: deinde legiones equitatus Couruouij & Villanouæ, à Domino *de Marcouſsé*, & legiones peditatus, Turenni, Courcelli, & Florinuillæ, à Domino de Florenuilla iuſſæ, in caſtris aduenere. Dominus Roqueſeruierius ſequebatur cum Normaniæ, & Amboſiaci legionibus, qui turrim burgi occupauerunt, Comitem Harcurianum expectantes, qui Maladona, & Ormo, cum reliquo exercitus ſe reddidit die 30. Auguſti.

31. Eiuſdem exercitus Sturam tranſit, & in aciem ordinatur dictus Roqueſeruierius, cum Vigilum & Aluerniæ legionibus, ad loca amnem *de Ges* verſus inueſtiganda mittitur, & Dominus Caſtillionis cum Normandiæ & Neræſtani legionibus erga Sturam tendere iuſſus.

Nocte ſequenti vigilum legio vallum aperuit ad progrediendum ad magnum opus corneum

latus baſtionis Ormei reſpiciens. Vbi Comitis Harcuriani oppugnatio eſſe debebat, cura & diligentia Domini Caſtellani caſtri Mareſchallis: Normandiæ legio vallum ad propugnaculum Caraillitendens, etiam aperuit, vbi Comitis Pleſſi Pralini oppugnatio deſignata erat, omnes hi labores ſine intermiſſione continuantur ad finem obſidij vſque quo tandem obſeſſi nullam ſpem auxilij expectantes, vrbem victori cedant 15. die Septembris cum pactis æquiſſimis & eis gratiſſimis.

In Flandria copiæ Regis Chriſtianiſſimi Airam oppugnantes poſt multas clades, eruptiones inſultus, igne miſſo in caſtris ab obſeſſis, vt cedere coacti ſunt, & rationabilia pacta amplectuntur. Præſidiarij ad Diui Audomari vrbem vſque comitantur.

Tamen paucis diebus elapſis hoſtes eamdem obſederunt è Gallorum Caſtri valla non adhuc æquata multum ad vrbem iterum oppugnandam ſeruierunt noui iſtius obſidij conſilium Generalis Beci Luxemburgi Gubernatoris executioni mandat & eius cura ſpatio trium menſium oppugnationis recuperatur.

Tamen Regius exercitus non ignauiter etiam manſit, ſed Airæ Caſtris egreſſus Bapalmani Arteſiæ arcem fortiſſimam procedit, Mareſchalis Millerayus eam obſedit, eo magis quod in ea vix præſidiorum media pars eam tuebantur: nam hoſtis ad exercitum integrum componendum, locorum, quibus opus erat multorum hominum, præſidia ita debilitauerat vt vix ad eorum defenſionem pauci ordinatiorum remanſerint: Ideò idem Mareſchalis, cui rei præclare gerendæ occaſio dabatur, duorum cuniculorum Caſtrenſi opere laborem iuſſit. Qui ſub duobus propugnaculis prouecti cum breue euentu, arcis Gubernator

bernator (nomine *de Laurette*) ad redditionem vocatus 17. die Septembris, Renuit donec murum cõtractum vidiſſet, oblatum illi fuit videre cuniculos & ſi effectum eorum expectaret, omni ſalute priuaretur, cuniculos vidit, & tempus 24. horarum petit, his elapſis locum cedit.

Eodem tempore idem Mareſchalis Regis Galliæ exercitus Dux, Baſſeam, pontem Auentinum & alia loca Regi obedire coëgit, quorum aliqua munitiobus corroborat alia ſolo æquat. Dominum *Bourdonné* Baſſeam vt præſidiariis præeſſet, miſit.

Interim Mareſchalis Brezeus cum copiis Lentium tendit, oppidum mediocriter munitum, vt poſſit diutius vim vi repellere præſidiarum Gallicum recepit, his locis felici Marte occupatis, iidem Mareſchales Brezeus & Mellereus conſilium ineunt quo obſidium vrbis Inſulæ, vulgò *l'Iſle*, in Flandria ſtatuitur: & vt ſinceræ Regis Galliarum intentionis inſtructa eſſet, ambo præſentem epiſtolam mittunt.

Iuſſi à ſua Maieſtate cum duobus fortiſſimis exercitibus eo fine vt has prouincias ex dura ſeruitute & oppreſſione quas ſub iugo tyrannico patiuntur, & ſub quo à pluribus annis, dolent & ingemiſcunt, in libertatem amantiſſimam educamus. Poſtquam tranſitus Baſſeæ, Pontis Auentini & Lentij in nomine Regis tradimus, noſtri officij eſſe non dubitauimus vltra procedentes, vnicuiqui mentem Regis noſtri, arma ſua damnum afferre cuilibet ſuorum inimicorum non eſſe, ſignificare. Quare ſi aliqua ex vrbibus & oppidis hanc qualitatem deponere velit, & neutralitalitatem amplecti, ſecuritatibus ad hoc opportunis nobis datis, eas libertate plena gaudentes eis relinquere pollicemur & proteſtamur, & non parum humaniter eas tractare, vt

non ſolum iura ſua priuililegia,libertates & immunitates integras conſeruate, ſed multùm eas augere promittimus: moleſtiam vllam à militibus paſſuri, nec ad pecuniarum contributionem aſtringentur: Maieſtatis ſuæ votum eſt vt ſua arma niſi aduerſus ſuos aduerſarios & eorum partes tenentes conuertantur, contra quos ſolos omnes hoſtiliratis actus exercemus. Datum Caſtris de Vvendim & Baſſæa 30. die Auguſti M. DC. XXXI.

24. Septembris hora quinta matutina Pariſiis Dux Nemauſienſis & Aumaliæ Geneuæ Princeps moritur febri interminante 21. anno ætatis ſuæ, corpus ſuum publico ſuper lectum honorificè ornatum exponitur deinde Niſſæa vrbe Geneuenſis capitali delatum ſuorum Anteceſſorum Mauzoleo ponitur.

24. Septembris, *Saint-Preüil*, Attrebatenſis Gubernator iuſſu Regis detentus fuit in eadem vrbe & Ambiano ductus: ſuæ detentionis cauſa, ſatis his litteris Regis ad Ducem Aureliæ fratrem vnicum, dignoſcitur.

Mi frater hæc præſens ad te certiorem reddere ſcripta quod tœdio *Saint. Preüil* detinere decreui coactus: multo tempore quamplurimos quæſtus criminum quæ ſua violentia & auaritia ei committere fecerant, accepi, ſeruitij mei magno præiudicio & ſatisfactioni populorum ad quorum regimen eum commiſeram: ſed locum ſui animi & vigilantiæ ad hoſtes perſequendos, ſatisfaciendi habens, in ſpe quam habebam, illum affectum ſuum temperaturum me aſſentatione deliniebat, & omnium ſuarum actionum ſatisfactionem mihi daret: cûm in hac bona diſpoſitione pro illo me tenerem, audaciam quam habuit me inſcio præſidium ex Bapaumo egreſſum trucidare, cuius quædam pars in campo occiſa manſit,

manſit, me tam ſenſibiliter tetigit, vt ad hoc nefas reparandum, nihil minus facere debui quàm eum ſuo officio priuare, & eundem in arcem Ambianenſem mittere: crimen hoc magis peius eſt quod Bapaumi Gubernator & ſuum præſidium, etiam cum eos aggreſſus eſt præcones mei exercitus conducebatur, qui eos dehoc caſu moniturus præcedebat. Non ſatis tibi quantum hanc audaciam mihi ſenſibilem fuiſſe, ſignificare poſſum: ſed cognitione eorum quæ pro Sampreulo feci, ſcies curam, mea verba,& & quæ ex parte mea data ſunt, inuiolabilia eſſe me ſemper habuiſſe: quod mei aduerſarij in dubium reuocari nequeunt, videntes pœnam quam Sanpreulus pro ſua cæcitate & audacia luit Ambiani à Iudicibus ſelectis proceſſu eius facto & perfecto, damnatur & capite cæſo plectitur.

Hoc anno bellum inter Papam & Ducem Parmenſem inceptum incenditur Caſtri Principatus cauſa, olim Familiæ Farneſiorum à Paulo III. Papa collatus, ſub ea conditione vt nulla in eo anno x.ædificaretur, qui zelotypiám ſummis Pontificibus dare poſſit. Sua ſanctitas hoc menſe Viterbi eo effectu exercitum ſeptemdecim millium peditum & tribus millibus equitum conflatum habebat, & eo ſeptemdecim tormenta è ſancto Angeli caſtello extracta, præter alia qnindecim,deduci mandauerat. Dux Parmenſis ingentes copias ad ſui defenſionem circumſcribere fecit, nec non & fœdus cum Venetis, magno Hetruriæ & Modenæ Ducibus fratribus pepigit,& inter eos multum pugnatum eſt diuerſo Marte.

3. Septembris currus quinque omnimodis belli munitionibus, onuſti, & duo infititia tormenta, duabus peditum turmis ſtipata Roma

educta Viterbum & Ciuita - Vecchiam verſus deducta ſunt.

4. Die, Turma noua equitatus Ducis Vinzi Romani della - Vetera & aliæ peditum idem iter tenuere, vbi magnus tormentorum numerus adhuc mittitur. Romæ nouæ militum circumſcriptiones fiunt, Viterbi iuræ Franciſci Berardi de Capotio militiæ populi Romani Tribuni ductu.

7. Septembris Edicto Palatio Ducis Parmenſis & aliis ordinariis affixo Cameræ, Commiſſarij & Dominorum pietatis Montium mandato, Dux antè Antonium Cardinalem Eccleſiæ Theſaurarium à Papa pro congregatione Baronum & eorum Montium Magiſtrorum comparare, citatus fuit, ad 7150. locorum Farneſenſium Montium primæ erectionis extinctionem quæ huic Duci præiudicium 750000. ſcutorum tulit.

9. Eiuſdem menſis idem Dux coram eodem Cardinale ſiue Mancino eius Auditore general. iterum citatus, ad Montium Farneſenſium ſecundæ erectionis abolitionem.

11. Iulio Baratti Monofrio Margani & Ignatio Petronio Romani populi conſeruatores, legionem ſuis expenſis circumſcriptam Papæ offerunt bello durante, Dom Luigi Mathei Romanus, qui diutius arma ſecutus in Germania erat, & in officio exercitus Papæ Magiſtri Caſtri Generalis confirmatus, proximè Viterbi iturum promittit. Vbi etiam Giulio Baratti Romanus Tormentariæ rei Generalis & Marchio Cornelio Matezzio Bononienſis. Equitatus Generalis, procedunt. Caraſſia patrimonij Prouinciæ Gubernator copiarum Papæ Viterbi Commiſſarij Generalis officio fungitur: ſicut Alexandro Beliſario Auditoris generalis Ciouanne de Cupis, Collateralis Piancini Quæſtoris ſtipendiarij.

diarij officiis funguntur.

Interim Parmenſis Dux Caſtro & Roncilionem mille quinquaginta peditatus & maioribus tormentis ad ſui contra Papæ exercitum defenſionem muniuit, & qui ea loca oppugnare decreuit, & ideo magnas copias circumſcribere facit.

21. Eiuſdem menſis idem Dux fulmine excommunicationis à Papa percutitur & eius ſtatus inter dicto ſubmittuntur.

Eodem menſe vrbs Conis à Callis ſubiugata, Poteſtati Sabaudiæ Duciſſæ iuſſu Regis, reſtituitur.

In Anglia inferior Parlamenti Camera à Magnœ Britanniæ Rege vt Hiberni pro Rege Catholico circumſcripti regno exire interdicti ſint, petit, & ſuper Religionis negotio, Templorum altarium & imaginum demolitionem & abolitionem ſerio decreuit, & id tali perquiſitione, vt in pluribus locis vitrea clauſtra imaginibus picta, lacerarentur.

Octobris menſe Maria *de Medicis* Franciæ Regina & Regis Ludouici XIII. Mater Coloniam ingreditur 7. Ciuium Turmæ armati obuiauerunt ei, & omnia antemuralis vrbis tormenta exploſa fuere.

22. Octobris duo Parlamenti Normanniæ ſemeſtria ſtatuuntur Regis declaratione Compendij data.

23. Octobris manè Curſor Romam aduenit, à Marchione Mathei exercitus Eccleſiaſtici Generali, expeditus inter alia.

27. Eiuſdem menſis retulit eumdem Marchionem cum ſuis copiis verſus Montalto progreſſum, quæ ſine impedimento in ſua poteſtate venerat, ſicut & die præcedente vrbs Conino, ambæ Ducatus Caſtrio.

Eodem die poſt Meridiem, nouum Monitorium aduerſus Ducem Parmenſem locis publicis affixum fuit, quo Monitorio erat derogatio ſpecialiſſima, omnium indultorum, ſtatutorum & priuilegiorum Ducibus Parmenſibus anteceſſoribus ſuis à Paulo III. & aliis Summis Pontificibus conceſſorum.

Adhuc idem Commiſſarius Roma miſſus Papæ excubiis comitatus, vt poſſeſſionem Cameræ Apoſtolicæ Caprarolo, Ronciglionis, & aliorum locorum ſtatus Parmenſis capeſſeret.

Nocte ſequenti alius curſor exercitus Papæ nuncium attulit Marchionem Mathei, Pontem del Piano Abbatiæ, 40. militibus Ducis Parmenſis cuſtoditum, aggreſſum, eos ad reditionem vocari mandauiſſe: ſed eos tormenta videre deſiderantes reſpondiſſe, poſt quatuor tormentorum ictus, illos non niſi cum diſcretione recipere recuſaſſe, & ideo captiuos feciſſe & loci Gubernatorem laqueo vitam finire condemnatum, gratiam tamen obtinuiſſe, poſteà exercitus Eccleſiaſticus Caſtro verſus proceſſit.

3. Nouembris, Cardinalis Barbarini ſtatus Eccleſiaſtici Præfectus Generalis mãdato præcone cautum eſt ſub magna pœna omnibus huius ſtatus Vaſſalibus, ſe circumſcribere ad alteri Principi ſeruiendi in bello cauſa, & omnibus qui iam ſe circumſcripſerant Principum horum ſeruitio renunciare iniunctum, eo fine vt hi qui erant in Italia duos menſes, & his qui vltra montes quatuor menſes ſtipendij ſoluere decretum, ſub pœna corporis ac bonorum confiſcationem. Prohibitum quoque fuit omnibus Baronibus & Nobilibus, Eccleſiaſtici ſtatus dependentibus, tales circumſcriptiones militum pro alienorum ſeruitio in ſuis terris permittere; nonobſtantibus

omnibus,

omnibus priuilegiis quibus Papa pro hac vice ſolum derogat.

6. Eiuſdem menſis Papa nominauit Marchionem Giordano Ceſi, Franciſcum Altieri & Petrum Paulum Fantanelle Caſtri Præfectos vnuſquiſque legionis peditatus: deinde ad exercitum ſe receperunt. Præfectus Capotaccia de Sinigaglia cum ſua Draconum turma eandem viam ſumpſit.

7. Eiuſdem Marchio Matthæi ad obſidionem vrbis Caſtro facilitandam, ante quam fortalitia quædam erant, duo oppugnare fecit. 30. homines ad vnius alterius defenſionem erant, qui ſtrenuè ſe geſſerunt tormentorum arcis fauore, & eruptionem crebrorum Ducis Parmenſis præſidij, qui multas vellitationes & ignem continuum faciebant, itaut Papæ milites receptui ſe dedere, non ſine multorum eorum iactura. Veruntamen ſub veſpere idem Marchio ſuos conuocans oppugnationem horum frotalitiorum denuo iubet. Ita audaciter ſe gerunt, vt obſeſſi poſt mediocrem defenſionem, victori ceſſerunt & in vrbem ſe receperunt, vnum ex his fortalitiis portam, quæ vadit Pitigliano, tegebat, aliud iter perfoſſum tuebatur, quo ſuccurſus facile vrbi deducere poterat. Idem Marchio neceſſaria parat ad aggerem terreum oppugnandum, & Præfectum Carelli Montalto, vt eum fortificaret, miſit.

9. Eiuſdem menſis, Cardinalis Infans inter vndecimam & Meridianam horam, Bruxellis obiit 15. die poſt receſſum ſuum in illam vrbem, Princeps valdè decorus & multis præclaris virtutibus præditus, amicis & inimicis liberalitate excellere, credebatur, prudens, generoſus & clementiæ ſingularis amator.

Nunc Cataloniæ ſtatus ſtylo compendioſo

diſcurſum poſcit 25. die menſis Octobris, Rex Chriſtianiſſimus Barcelonæ vrbi ſcripſit litteram, quæ reſponſione ciuium ſecuta fuit, ambæ Idiomate Catalonico. Prior hic verbis concepta ſequitur.

Carta del Chriſtianiſſimo Rey de Franca (que Deu guart) enuiada al molts illuſtres Sennors Conſellers, y ſavi Conſeil de cens de la preſent Ciuiat de Barcelona en l'any de 1641.

CAriſſim, y molt amats, grandiſſim ſecria lo contento que tindriem ſi en aqueſt punt paguesſem poſar nos en cami per auarnos à Neſtrer, y demonſtrar lo contento que tenim de perſonas que ſon monſtrandas tam affectas à noſtra Corona, y donar nos provas manifeſtas ab viua del peſar de aqueſta noſtra iuſta detencio, paro los negocis que nos tenen ocupats aci neceſſitan de tal manera de noſtra præſentia que nos obliga à dilatarſo per altra ocaſio, entre tant avem volvt aſſegutat vos per eſta li lettra que reſtam molt agrahits de que vos altres aven cooperat en las reſolucions que ſon eſtodas præfas en noſtre fauor: tambe tindrem nos altres ſempre en particular recommandacio lo queus tocara, aguardant queus ne pugnam per dins pors temps farem partir en aqueſt punt noſtre cariſſim coſi lo Mariſcal *de Brezé* que tenim elegit per noſtre li Loctinent General y per repreſentat noſtra perſona en aquexas parts nos altres aſſeguram que rebrem de bona volũtat viſt que no podẽ en cara anat en perſona à ſatisfer à tot lo ques requereix de noſtra part. Segens tenim acoſtumat loquar no dexarem molt temps ſens complir perſonalment y ſi nos altres no ſom preſens.

ſens en Catalaunia per lome nos pedem aſſegurat vos que noſtres cuidados ſeran ſempre attéts à voſtra conſeruacio,y defenſa y per mantenirſi in bon ordre en Catalunia ſeguns las lleys, y coſtums de la Prouincia. Deu ſi fera ſeruit, beneyra noſtras bonas intentiones, en lo tocant à daço,y las fata reexit à la gloria, conforme lon pregnan de tot noſtre cor y queus tinga,cariſſim y molts amats,en la ſanta guarda.

Catalanorum reſponſio originali ſtylo & verbo talis eſt.

Reſpoſta que fala Ciutat de Barcolona à la carta quel Rey Chriſtianiſſi de França noſtre Senyor que (Deu guart) a eſcrit à dita Ciutat de Barcelona,y al ſaux Conſeil de cent.

SENYOR.

A Similitut del Sol que ab ſon reſplandor alégre,y ariua les plantas, terra, y demas coſas animadas y inanimadas donant los aquel viuor que à ſa generacio, y ſuſtento han meneſter pera dar lo ſdegut fruyr leſquals agraydas à tal fauor ſe anticipan vnes à altres à donarlo, eſtos matexos affectes ha obrat la real carta de V Mag. Sol de Iuſticia ab eſtos ſos fideliſſims vaſſ llis eſcrita à Perona à denon de Septembro, per que à ſimilitut del Sol es eſtat V M.ſeruit que de aqueſtos raigs y fauor participas tot lo mes principal de aqueſta Prouincia rebent tota ello fauor plena de amor a eſtos los fideliſſims vaſſals,y de firmeſa deſigiant los Sonrat ab la real præſencia donant, lloos les ardues ocupations de ſa Real Monarquia, y eu curiat li promptement lloctinent (en lo modo ore ſu-

plicat eſta Ciutat, y orcenar à ſon Embaxador(qui en ſon real non nos gouer, y adminiſtre la Iuſtice que tant ama, y deſitia tota ella, ſi be tots eſtos Prouinciale regenexen la eſtimatio de tan gran fauor, y deſitian obrar ſemper en ſeruey de voſſa Mageſtat los fruyts, y effectes de la fidelitat deſitian anticipat ſe vno à altres ninge, ab maior aficio que aqueſta ſua fideliſſima Ciuitat, laqual per la part que li cap dels que contè la real carta dona lars maiors gracias ſibe pot ſignificat à voſſa Mageſtat la diuina guarda ſu real perſon allares, y dichoſes anys con à meneſter la Chriſtiandul. De voſſa Mageſtat Chriſtianiſſ. fideliſſim, y obedientiſſim vaſſalls que ſes reals mans les Conſellers de Barcelona. AGRAMVNT. Secret.

Poſteà nuntium venit quod Mareſchallis Brezæus in hac Prouincia Cataloniæ poperaret. Ceterum Notabilium omnium Prouinciæ Conuentus Barcelonæ habitus, qui omnes cum Regi Chriſtianiſſimo conuentiones factas ratificarunt, tam vnanimiter, vt non vna ſola vox omnium ſententiis contraria reperta ſit: vniuſcuiuſque lætitia magna excitit in hac conſiliorum conformitate.

Dum hæc ita fiunt in Catalonia, bellorum motus in Italia graſſantur. Nam Marchio Dom. Luigi Mathæi Eccleſiaſtici exercitus Imperator, ſpatio dierum octo, Montalto & Lanino Ducatus Caſtrenſis ſitas Pontificio Imperio adiunxit, ſimiliter & pontem del Piano, & duo Maiorum propugnaculorum, qui acceſſus principales de Caſtro defendebant, ſine mora & aduentu expectato copiarum auxiliarum, quæ è Bolonia, Ferraria & aliis locis ſtatus Eccleſiaſtici Caſtro properans non modico terrore per-

cutit,

cutit,& decimo Nouembris arcem illam verſus tendens eam oppugnare decreuit, eius exercitus decem millibus peditatus & mille quingintis equitatus conflatus erat, quem ita diſpoſuit vt arcem circumdaret. Vndecimo tormenta educta ſunt, & eà contrà regionem maiorum Tormentorum muralium erigit, poſt aliquot ictus, qui ciues caſtro motu non parum concutiunt, Delfino Angelieri legionis Tribunus, & arcis pro Duce Parmenſis Gubernator de redditione colloquium poſcit, petitione accepta & obſidibus multis datis, articuli propoſiti ſignantur duodecimo die Nouemb. & arx in Papæ poteſtatem venit.

In Germania loco Mareſchalis Bannierij Suecorum Generalis Torſtenſonius à Sueuia mittitur 26. Nouemb. in vrbem Zell' aduenit, vbi magnificè à Chriſtiano Ludouico Duce Luneburgi,& Frederico auunculo ſuo, exceptus eſt: ſtatio eius principalis Vbzen verſus Luneburgum datur, vbi Confederatorum exercitus Officiarij maiores illi congratularunt, & deinde eorum conuentus apud Sarſtad indicatur.

Eodem menſe Princeps Monachi, vulgò Morgues in Italia Regis Chriſtianiſſimi protectionem poſcit, & obtinet, inter rationes ſuæ defectionis è partibus Hiſpanorum, quibus inuolutus à multo tempore fuerat magno ſuo damno ſequentes ſuum proceſſum ſatis iuſtificant. 1. pacta inter Carolum V. Imperatorem & Dominum Auguſtinum Grimaldum Monachi Archiepiſcopum, nomine & velut Honorij primi Monachi Principis ſui Nepotis, Tutoris, & auum ſuum paternum Brugæ obſignata 7. Iunij 1624. male obſeruata fuerunt, nam à tempore Herculis primi ſui patris, irrita penè dignoſcitur: Nemo eſt qui non ſciat quod hæc pacta

erant ſui ſtatus ruina, & ex ſimplici præſidio quod videbatur in arce introductum ob illius ſolam conſeruationem, eius integra iactura ſequeretur, quod eueniſſet, niſi Dux experientia cautus eam præueniſſet ſuam arcem & portum vindicando à præſidiis Hiſpanorum qui ducem ſuo ſtatu ſpoliare meditabantur. Ideo præſidium Hiſpanorum pellit, Gallicum introducit, & ſub Regis Chriſtianiſſimi protectione viuere ſtatuit.

A Chriſto nato anno MDCXLII.

Die 17. Ianuarij Regis exercitus in Germania ſub Comitis Guebriani ductu, duobus millia octoginta peditatus, & mille ducentis equitatus Heſſæis conflatus, ſub Comitis Eberſtin Lantgrauiæ Heſſiæ Imperatoris, imperio Rhenum ſuper pontes ſublicios Emericum propè traiecit, & Cæſariæus exercitus nouem millia hominum compoſitus ſub Generalis *Lamboy* conductu traiectum Rheni Regiis copiis impedire deſignaret, & ideò ad pugnã parati, cum tanta audacia & diuturna ſtrage pugnauerunt, vt Copiæ *Lamboy* perculſæ ad fere earum integram internecionem ceciderc, & idem *Lamboy* Dux captus cum cæteris quamplurimis Præfectis & Officiariis: pugna hæc fuit in tractu Kempen citrà Rhenum, vbi Lamboyus vallatus erat cum ſuis copiis in Thomæ campo Hekeltſemei verſus.

Eadem tempeſtate Irlandiæ motus hoc regnũ magnopere deſolauerunt, & quod optimates (quos Miloros vocant) & potior Nobilium pars Catholicos incolas oppreſſione grauatos, non niſi ægrè ſufferre poſſent, viderunt non multum per ſuos Legatos in Anglia eo fine profeciſſe, &

ſuos

ſuos Deputatos in eorum Parlamento, ſuperiori anno Dubliui indicto, Conſilium malum iſtud manu armata & vi aperta auertere, libertatis ſuæ tuendæ medium vnicum illis relictum ſumunt, hoc ſtatuto. Eques Felix Oneale & Comitis *d'Antrin* frater ad bella procedũt in Boreali plaga huius regni, vbi nouem millia hominum Irlandorum & Scotorum Catholicorum colligunt: proteſtantes Irlandiæ & Scotiæ è contra in eodem climate degentes ſeptem millià hominum circunſcribunt: ſed regnante hyhemali tẽpeſtate, à Catholicis interfecti ac profligati fuere.

Poſt Cæſareorum cladem, Guebrianus Comes Kempenſis vrbem tentauit, eius copiæ incurſiones ſuas omnibus in locis Colonienſis Diœceſis & Ducatus Iulianenſis, abſque vllo impedimento, extendunt, vbi caſtra omnia flammis exponuntur: Ita vt horum locorum incolæ Coloniam petunt ſecuritatis gratia.

26. Eiuſdem menſis Nuis Vrbs poſt aliquot dierum ſpatium obſidionis, Comiti Guerbriano obediuit.

16. Ianuarij, Franciſcus *de Melos*, anteà Mediolanenſis Gubernator & Siciliæ Prorex, Belgij Gubernaculo pro motus Bruxellis magno apparatu receptus eſt, Nobiles illi extra vrbem obuiauere, Marchio de Mateſquo, Dom Franciſco Sarmiento, Dom Michael & Salmanco, Marchio de Velada, & Roſæus præſes à Rege Hiſpaniarum Conſiliarij illius nominari fuere.

11. Ei uſdem menſis Romæ Quadriuis principalibus edictum affixum eſt, Cardinalis Antonij Sanctæ Sedis Theſaurarij generalis mandato adminiſtratorum Congregationis Montium & Iudicum Commiſſariorum, petitione, quo Vrbs de Caſtro, caſtra, loca, ædes & alia bona Odoardi Farneſi Parmenſis & Plaiſanciæ Du-

cis

eis dependentia, fiſco dantur & eorum captionis poſſeſſio Cameræ Apoſtolicæ mandato & ſui Comiſſarij generalis commodo Mantiſtarum Mantis Farneſij primæ erectionis, adiucata fuere.

Sub finem Ianuarij Galli, ſub Comite Guebriano, caſtrum Oyt, Kempeni regione, Beueri, Berchem, Caſter, Grevembruch, nec non caſtra Ners, Dik, Odenkerken Mikerad, Milend, Dongen, & Iuchen poteſtati ſuæ adduxerunt.

3. Februarij, Cameræ binæ Parlamenti Angliæ Vveſtmuſtero congregatæ, multorum congregationum aiebant petitiones admittunt, quę ſuccurſus Irlandiæ, mittendos eſſe feſtinantur, inter quos decem millia Scotorum qui multò faciliùs aliarum copiarum in Irlandos intrare poterant aduerſus rebelles, quorum numerus admodum augebatur.

22. Eiuſdem menſis Rex Chriſtianiſſimus Lugduni moram faciens benignè Iſidoro Puiolary *de Grael* à Dominis Barcelonæ Deputatis ad ſuam Maieſtatem, excepit, orationem, habuit qua gratias illi agebant pro magnis honoribus, & regis fauoribus erga ſuam prouinciam Cataloniæ, & ſubiectos ſuos Barcelonæ: nihil glorioſius eis relictum, niſi ſua regia præſentia in hac ſua ciuitate, pleniter perſuaſi iſto ſingulari fauore, nihil eis defuturum expectare quam eoſdem felices ſucceſſus, quos ſua Maieſtas ſemper & infaillibiliter omnibus expeditionibus quæ in propria ſua perſona executioni mãdare, exoptat: quæ cùm ita ſint, hoſtem ex tota veſtra prouincia Cataloniæ expellemus.

23. Mareſchalis Breſæus Prorex Cataloniæ, Barcelonam è Ruſſilione tendit, cum multis nobilibus & ſelectis militibus vbi ſumma lætitia,

tia, & omnis magnificentiæ ſignis à Catalanis exceptus eſt.

2. Martij, Comes Harcurianus Regis exercitus in Belgio Imperator Arteſiam intrat. & 4. eiuſdem menſis Atrebatum & Bapaumam luſtrat, 5. Baſſæam adiit, vbi ad bellum aliquos equites ad Duacenſis portam miſit, qui quinque Hiſpanos naturales ei adducunt, à quibus conſilia hoſtium nouit, vires Baſſeæ videt, & trecenta equitum, & duo millia ſexcenta peditum ſub armis reperit, quibus *Bourdonné* Gubernator imperabat. 6. Martij idem Comes Atrebatum reuerſus. In qua vrbe & Lentio omnia ad defenſionem requiſita, ponit.

7. Die eiuſdem menſis, Magnæ Britanniæ Regina cum principe filia ſua, Douuertio mare aſcendit Holandiam petens magno numero nauium Regis comitata. Poſt Reginæ diſceſſum præcones duo, ſex; Conneſtabiles, alij duo officiarij Iuſtitiæ ad pacem appellati, velut Ballini ſelectoribus ſecuti Conuentum Patrum Capucinorum *de Sommerſet* intrant, omnia loca luſtrant ſi in eis eſſet puluis tormẽtarius abſconditus, & nihil inuenientes, Parlamentum hoc patres ſibi adducere iuſſit, quod Legatus Regis Chriſtianiſſimi ſciens, ſe pro eis interponit erga Parlamentum, qui recepti fuerunt ad Conuentum ſuum reuerſuri, ſub ſex militum ſtipatorum cuſtodia.

Cum Mareſchalis Breſæus eſſet in vrbe Friguet poſt fugam Hiſpanis datam, ingreſſum in Barcelonia facere ſtatuit, vt Proregis iuramentum præſtaret: Hoc ciuibus Gironæ prolatum, vt illi ſui aduentus lætitiam demonſtrarent, illum maiori apparatu exceperunt. Vrbis ingreſſu populus inceſſãtur clamat, *Viuat Francia*, deinde Magnam vrbis Baſilicam, Caroli magni opus ſupmtuo-

ſumptuoſiſſimum, inuiſit, vbi à Clero, qui in porta illum expectabat, exceptus eſt. Sed cum in optatis haberet Barcelonam petere Girona egreditur,& Barcelonæ tendit 23. Februarij eius ingreſſus in eam magnificus omnem honorum magnitudinem ſuperauit.

Aprilis 3.die Mareſchalis *de la Meſleraye* exercitus Gallorum Ruſſilioni Imperator, vrbem Coliouram, poſt obſidionem triginta dierum in poteſtatem Regis Chriſtianiſſimi poſuit. Antea 28.Martij Mareſchalis *de la Mothe Houdancourt* exercitum Hiſpanorum ad Coliouram vrbem ſuccurrendam, pugnat, fugat & ad omnium fere internecionem cædit.

Aprili menſe Comes Harcurij, & Mareſchalis *de Guiche* ingentium, victuum & armorum munitionum quas hoſtes Inſulæ Armantiarij & Duacenſis parabant,certiores facti, Comes duos commitatus Lentio & Baſſeæ iacere fecit, eodem tempore Hiſpanos Lentium obſedere diſcit,non ſolum viribus quas ſolitò Franciæ opponebant, ſed etiam copiis contra Holandos inſtructis,ſub Comitis *de Fontaine*, Don Andreæ Cantelmi, & Marchionum de Lede & de Velàda imperio, vbi quoque Hiſpanorum naturalium legio erat,quæ rarò à Batauorum limitibus abeſſet,& cùm iter facerent ad has vrbes ſuccurrendas nuntium 20. Menſis Lentium hoſtibus traditum venit.

Deinde Baſſæam iidem hoſtes aggrediuntur & Vallo circundari ſex militum ruſticorum labore cepit,Duces Gallici impoſſibile exercitum ſuum vallo circundatum ad pugnam attrahere,videntes conſilium mutarunt & diuerſionem alio meditarunt, nihilominus Baſſæa arctiſſimè obſeſſa oppugnatur,globos igneos in eam mittunt & ad redditionem coacta ducitur 13.die Maij.

Sub

Sub Aprilis finem Rex Chriſtianiſſimus Ruſſilioni ingreſſus ingentem terrorem Hiſpanis Perpiniani & Salcæ incutit:nihilhominus ad iſta loca tuenda aduerſus Gallorum inſultus, hoſtes ingens equitatus corpus & eorum peditatus partem introducere in Ruſſilione tentarunt, ſed conatus ille hoſtilis illuſus euadit:nam Mareſchalis Breſæus, & Mareſchalis Mothæ Haudancurtius, cum copiis Regiis hoſtem aggreſſi in Hiſpanos inſultus interficiunt, & in turpem fugam conuertunt, multos captiuos (inter quos plurimos Duces) deducunt, ita feliciter vt Ruſſiliano omni auxilij ſpe orbato, ſola vrbium præſidiaria ſuis ſolis viribus ad defenſionem, reſtabant.

23. Die eiuſdem menſis conſilium de obſidione Perpiniana ſumitur & exercitus Caſtri ſtationes deſignauit. Rex cum legionibus Gallicis & Heluetiis vt Vigilium ſuarum equitibus turmis armatis, leuis armaturæ & ſuis ſclopetariis, ſuam ad ſanctum Eſtreſſo elegit ſtationem & Mareſchallis *de la Meſleraye* in valle arcem verſus Aqueductum propè, cum Campaniæ, Effiat, Bearn, & Eſpenam legionibus.

26 Eiuſdem Rex Perpiniani circuitum ſtationes luſtrauit, excubias ordinauit, & loca quibus circunualationes neceſſariæ erant.

27. Hora 5. matutina lineis ſuæ ſtationis quinquaginta operarios conduxit.

Eodem tempore Irlandi Catholici vrbem Tredas tandem ſuæ poteſtatis fecerunt, ſuper Boini amnis oſtium ſita, qui eam interſecat, occaſione huius vrbis captæ & aliorum magnarum vrbium & fortalitiorum Regni Domini cenſentur, dempto Dublinio Lageniæ prouinciæ capite, mille quinquaginta Angli nuper ex Anglia aducti inter Dublinio & Vvixlos ab

Irlandi

Irlandis trucidati ſunt.

Mapnæ Britanniæ Rex Comites Eſſexum & Holand Officiis & dignitatibus ſuis priuauit, vltimus Magnus Camerarius, & primus Cameræ Regiæ Nobilis erat.

Maij 4. Circunualationis Perpiniani lineæ ad perfectionem ductæ, & præſidium vtique poſitum, omnibus ſub pœna capitis eas tranſire abſque permiſſu, cautum eſt.

8. Eiuſdem menſis Mareſchalis Hornæus Sueuus, pro Ioanne *de Vuert* permutatus, Regem ſalutaturum acceſſit, Mareſchallis Schombergæus eum excepit magno cum honore in ſtatione ſua quæ ſuper Leucati via erat & omnes ſtationis Regiæ lineas (vbi omnes Regiæ copiæ in acie erant) ei oſtendit: deinde Regem ſalutaturus abiit, qui eum cum omni beneuolentiæ indicio recepit, & tandem Narbona reuerſus eſt.

12. Maij, Mareſchalis Guichæus, ſuis copiis luſtratis, Leſquella Guiſiam verſus progreditur, ad Abbatiam Vrchellæ Cameracenſi proximam tendens, & die ſequenti ad Arlus, vbi Comitis Harcuriani copias iungere debebat vt ſimul hoſtes contra progreſſum faceret, & eis prælium offerret: ſed vt cognoſcit Generalem *Bek* ad exercitum Franciſci Melloi iungendum feſtinare, eum proſecutus eſt, ſed infauſto marte, multis ſuorum deſideratis, vulneratis & captiuis loco qui *Honnecourt* dicitur,

25. Menſis elapſi Aprilis Irlandiæ proteſtantes vrbe Athey egreſſi cum ſuis tormentariis, in aciem octo millia hominum poſuerunt Catholici eo cognito quatuor millia homines ex ſuis copiis ſelegerunt, & eorum hoſtium turmis obuiauerunt quamuis impares ad pugnam, tamen exceperunt fauſto marte: nam multos proteſtan-

tum

tum occiderunt, Inter quos Vvcames Turmæ Comitis Ormondi Petrus Butherus huius Comitis naturalis frater, deſiderati, præter quam plurimos vulneratos & captiuos.

27. Menſis eiuſdem Colonellus Berna Irlandici exercitus duo Generalis in inferiori Lagenia, iunctis copiis Catholicis fronte ſex millia hominum ſiſtit, & animosè impreſſionem in copias proteſtantum talem fecit, vt duarum horarum ſpatio eas diſſipauit, & Comitem Ormondum, & Carolum Coote receptum Beggerſinnam verſus facere, coegit.

21. Maij, Princeps Monacho in Caſtris Regiis verſus Perpinianum venit, Marchio Mortemarii primus Regis Cameræ Nobilis cum curribus regiis illi obuiam fuit & excepit, propè Cleracum, burgum duabus leucis Regiæ ſtationis diſtans, Maieſtatem ſuam equitantem inuenit, & eam ſalutauit, à qua læta fronte exceptus fuit.

22. Eiuſdem menſis, idem Princeps ad Regem acceſſit qui eum Equitem torquatum ſuorum ordinum, in ſuo Conclauo ſecreto, honorauit,

20. Eiuſdem menſis Magnæ Britanniæ Regina ingreſſum Amſtelodami fecit inter arcus triumphales, ſuper primum hoc epigramma legebatur.

Diſſimiles quicumque thoros miraris, & Anglum
Iungere Naſſonio Regia ſceptra Duci,
Hac adſpecta oculis annalibus erat a Priſcis
Fœdera, Naſſouiæ ſplendida vincla Domus
Reinaldo Leonora datur, ſed filia Regis
Et Tameſis ſponſam ſponſe Sicamber adis.
Hanc venerare Domũ Belga Auguſtoſque penates
Illa Domus Regum, Cæſaris illa Domus.

2. Iunij

2. Iunij Pariſiis Henricus Aurelianenſis Longauillæ, & Toutauillæ Dux Normandiæ Prorex Principem Barboniam, Henrici Principis Condæi filiam matrimonio iungit in ſacello Condæi Palatij.

30. Eiuſdem menſis Claſſis Gallica ſub Marchionis Bræſei imperio, Hiſpaniam, ſub vrbe Vineros aggreditur, & duodecim naues cœpit & Barcelona deduxit.

Menſe Iulij eadem Claſſis Gallica Hiſpanicam proſequitur Tarragoniam verſus, felici ſucceſſu.

Auguſti 8. Hallieri Regis exercitus Dux in Lotharingia, Vrbis Nanceæ Gubernator, Caſtrum Vineros oppugnat & obſeſſos loco cedere coëgit: & deinde eiuſdem Hallieri mandato hoc Caſtrum demolitum fuit.

Deinde arcem Mothæ fortiſſimam Copias verſus ad eam circumuallandam iuſſit, & ſuper montem Freau Scaphium figere. Tompis ingenioſo mandat: qui viam aperuit ad caſtella inchoanda.

Eodem menſe Dom Andræas Cantelmo regionem vulgò *pays de conquiſe*, Caletum verſus ingreſſus, ad Ardrenſem vrbem oppugnandam caſtella *d'Aicq, Charoſt*, Pontem Hoyæ, Lecernæ Guemp, veteris Eccleſiæ & Rubi capit, quo audito Comes Harcurianus copiis collectis Guinees verſus tendit, & omnia hæc caſtella & fortalitia ab hoſtibus capta, eis eripuit & eoſdem in fugam conuertit.

28. Eiuſdem menſis Carolus Lotharingiæ Dux Lotharingia ingreſſus per viam D Mariæ in Vineis Ramberuillierium venit cum ſuo exercitu, tribus millia hominum equitatus, & peditatus conflatus: nonnulli ſuorum Capti eius ratum conſilium Motham verſus ſuas vires conducere

ducere ad eius obſidionem ſoluendam retulerunt quod ſciens Dominus *du Hallier*, caſtra mouit, copias ſuas, alibi neceſſarias conſeruare exceptans.

25. Septembris Romæ Capitolio magnum conſilium indictum fuit, quo pro vrbis tuitione ſeptem millia hominum colligenda decretum eo quod pax cum Duce Parmenſi penè deſperata eſſet.

Octobris menſe Comiti Harcuriano vrbem Caſtri in Cameraco à Gallis ſubiugatam annis ſuperioribus, demoliri, mandatur.

Eodem menſe dux Parmenſis exercitus Confœderatorum Italiæ Principum Imperatoı ſalutatus eſt.

Eadem tempeſtate Vrbem Monçonij in Arragoniæ regno à Gallis ſubiugatam, Hiſpani obſident & multis globis igneis eam infeſtant, eorum exercitus ſexdecim hominum millia excreuit.

20. Octobris vrbs & caſtrum Veruæ in Pedemontano principatu, à Gallis & Sabaudis obſeſſa & poſt magnas cædes & actus militares, Hiſpani obſeſſi ea loca reddere & exire pactis promittunt.

Menſis Nouembris 17. die Turino Dom Felix Sabaudus moritur, eius obſequiæ magnis ceremoniis factæ, vbi magna pars Equitum erat, ante quos vir omnimodè armatus, enſe nuda in manu ſua gradiebatur.

Eodem menſe Domini *d'Auaux & Seruient* Chriſtianiſſimi Regis pro pace Generali Plenipotentiarij è Gallia, Holandiam verſus procedunt. 20. Roterodami ingrediuntur & tribus turmis ciuium armatorum excipiuntur. 23. Hayam Comitis petunt, vbi magno cum honore à Guilielmo principe & plurimis Nobilibus

ad

ad pontem Horni congratulati ſunt.

Eadem tempeſtate Tortana Mediolanenſis Ducatus vrbs à Duce Longuauillo obſeſſa & poſt magnas eruptiones cædes, & inſultus per 50. dies pacta redditionis accipere cogitur: & eius Caſtrum vrbem ſecutum, & multis diebus obſeſſum & oppugnatum redditur pactis honeſtis 26. Nouembris.

Eodem menſe Rex Chriſtianiſſimus Septimana prouincia reuertitur & Bellafonte per aliquot dies moratur, & non multo poſt Cardinalis Dux Richelianus, morbo correptus, Pariſiis tandem reducitur.

Decembris menſe, die 5. Idem Cardinalis Dux obiit Pariſiis, in ſuo palatio: 9. die Mareſchalis Milleræus in manu Regis iuramentum præſtitit Regiminis Britanniæ, deceſſu Ducis Cardinalis vacantis.

A Chriſto nato anno MDCXLIII.

Menſe Martij Rex Chriſtianiſſimus Ludouicus XIII. periculoſo morbo corripi incipiens, & per interuallum relaxante, tandem lecto detentus in caſtro D. Germani in Laya Pariſiis, per totam Galliam orationes horarum 40. decernuntur ſacro Euchariſtiæ Sacramento in altaribus expoſito quod continuatur magna & feruenti deuotione, à menſe Martio, die 14. Maij die Iouis Aſcenſionis Criſti in cœlum ſolemnitati conſecratum, quo omnium ſuorum populorum maximo dolore, obiit.

Die Veneris 15. Regina cum Rege & Duce Andegauenſi cariſſimis principibus, magno nobilium equitatum & peditum armatorum comitatu Pariſiis ingreditur.

Die

Die Lunæ 18. Maij. Regina Regens cum principibus; coronæ officiariis Ducibus & Magnatibus Palatium petit, vbi Rex Ludouicus X I V. in ſuo Parlamento ſuo iuſtitiæ throno primam ſuam ſeſſionem facit, & Reginam Matrem, Regni Regentem minoritatis ſuæ tempore, Ducem Aurelianenſem auunculum ſuum, Conſiliorum ſuorum principem & toto Gallorum Imperio ſuum Locum tenentem Generalem, & principem Condæum, ipſius Ducis abſentiâ ſuorum Conſiliorum caput fecit.

Eodem menſe Maij, bellum aduerſus Hiſpanos proſequitur; Franciſcus Melos Belgij pro Hiſpaniarum Rege Gubernator magno cum exercitu in Galliæ limites aggreditur cum Comite de Fontanis Flandriæ Gubernatore, Comite Iſemburgi & aliis quam plurimis belli ducibus. *Rocroy* vrbem in finibus Picardiæ obſidet. 13. Maij valle cingit, tormentis quaſſat, insultus in eam iuſſit ad eam ſuccurrendam Mareſchalis *de l'Hoſpital*, exercitus Regis Imperator, cum Gaſſione Caſtri magiſtro accurrit, ſed cum ſe inferiorem hoſtibus cognoſceret, Dux Anguienus exercitus Regis in Campania Imperator, hoc audito Mareſchallum cum ſuis copiis feſtinanter iungit: ſub cuius Ducis Imperio hoſtem ad pugnam paratum lubenter accepit. Initio pugnatum eſt marte incerto, tandem Gallorũ audacia hoſtes cæduntur; eorum exercituus ſtrage magna periit, Duces & milites interfecti, vulnerati, captiui, victorum triumphum illuſtriſſimum exornant, & *Rocroy* vrbs ab obſidio liberatur 19. die Maij.

Iunio menſe Pariſiis, in omnibus Eccleſiis & Capellis exequiarum Regis Ludouici XIII. piæ recordationis, officium celebratur, cum Capellis ardentibus & funebres pareneſes aguntur,

cum magna populi affluentia.

Eius corpus poſt paucos dies noctu ad ſancti Dionyſii Baſilicam defertur, & 12. Iunii Magnum ſeruitium, ibidem regiis ceremoniis celebratur vbi Principes, Coronæ Officiarii, & ordines curiarum adfuere,

Poſt victoriam *Rocroy*, Duc Anguienus Hiſpanorum debilitatem cernens, Regis exercitus ad alias illuſtres expeditiones conducere decreuit: arx Theonuillæ, quæ damna & grauamina infinita Franciæ limitibus intulerat, eam obſidere ſtatuit, eo fine Verdunum petit, vbi exercitum validum inſtruit, & Picardiam verſus Dux Engoliſmenſis cum exercitu mediocri mittitur ad hoſtium incurſiones impediendas. Dux Anguienus Iunii menſe, Mareſchalli Gaſſiano, Marchionibus Gevrio, *Lenoncourt*, & aliis Ducibus comitatus Theonuillam verſus procedit, eam copiis cingit, pontes ſuper Monſellam erigit valla aperit, omnes ſuccurſuum vias occupat, & arcem obſidet cuniculis, inſultibus, velitationibus egregiè vacans, obſeſſorum eruptiones inanes reddidit, toto Iulii menſe, & Auguſti initio, obſeſſi poſt ſtrenuam defenſionem glorioſam compoſitionem, acceperunt & arcem victori cederunt.

Poſt aliquot temporis ſpatium idem Dux anguienus, vrbem Circq ſuper Mozellam cum parte exercitus aggreditur, quæ Theonuillæ oppugnatione territa, abſque multo labore pactionem amplectitur, & Gallos in vrbem admittit.

Interim Mareſchallis Guebrianus ob victuum penuriam ſuorum exercitus Rhenum traiicere coactus, ad Ducem Anguienum acceſſit loco Salsburgi, qui cum magno cum honore excepit merita & ſua præclara geſta laudat, & pro ſucceſſu optimam partem Regij exercitus ei dedit, cum

cum quo Rheno iterum traiecto Germaniam rediit 25. Octobris.

Ea tempeſtate Gallorum & Sabaudiæ exercitus ſub principis Thomæ imperio; Hiſpanos Albæ, & Villænouæ Aſti pellunt.

28. Septembris vrbs Trini Montferratenſis Ducatus poſt ferè duorum menſium obſidionis tempus, præſidium Hiſpanicum, principi Thomæ locum cedit.

6. Nouembris Mareſchalis Guebriani exercitus, & copiæ ſub Comitis Rantzovij Rothvveil vrbem aggrediuntur. 7. Idem Mareſchalis ad eam acceſſit, & ſtationes caſtri diſponit, caſtrum formatur, cuniculis liboratur, valla vſque ad foſſas vrbis conducuntur.

17. Nouembris, Idem Mareſchalis ordines præſcribens falconis Vrbis ictu, brachium eius dextrum vulneratur: nihilominus obſeſſi inſultus paratos videntes capitulationem petunt, & vrbem deſerunt.

10 Eiuſdem menſis, & 20. Idem Mareſchallus ſe in vrbem ferri iuſſit vt ſanitatem ſuam curaret, ſed poſt paucos dies obiit magno ſuorum dolore.

Eodem tempore Carolus Dux Lotharingiæ copias ad Generalem Mercæum miſit, quas ſecutus cum aliis copiis Cæſarianis & Bauaricis ſub Ioannis Vvert ductu Rothvveil aggreditur vrbem obſidet, oppugnat, eam ſuæ poteſtatis facit.

Præterea exercitus Regius ſub Comitis Rantſovij Imperio, qui Generali Maiore Roſæo Sueco, & Generali Dubatello, & aliis Ducibus comitatus, copias omnes in vnum collectas Dulinghen verſus procedit, vbi Danubio pontem ſublicium iaciens, per quod exercitus tranſire poſſet & Bauariam ingrederetur: quo cognito à

Duce Carolo Lotharingiæ, magnis itineribus copias ſuas Culinghen ducit, exercitum Regium aggreditur vbi magnum prælium datur vtriuſque partis multis deſideratis.

Decembris menſe Ragotſius Tranſiluaniæ Princeps collecto magno copiarum numero Hungariam ingreditur, & eam partem Regni quæ Cæſari ſubeſt, diuerſis incurſionibus perturbat & depopulat.

A Chriſto nato anno MDCXLIV.

SVB anni elapſi finem, Sueci Germanicam deſerentes Holſatiam ingrediuntur, vbi multa loca ſuæ poteſtatis faciunt.

Menſe Ianuarij, Daniam verſus procedentes totum regnum metu concutiunt, Iutiam inuadunt abſque vllo impedimento. Daniæ Rex, inuaſionem hanc non olfactus, vim iſtam tunc vi repellere non poterat.

Eodem menſe Hungaria à Tranſyluano turbata Cæſari ſuccurſum Regni Palatinus petit, qui vires copioſas non habens Hungariæ mittendas ob multa loca ſuorum hereditariorum Diminiorum præſidiis validiſſimis munienda aderſus Suecos, ſuccurſum iſtum mittere vſque ad menſem Martij differre coactus eſt.

Quo menſe, Generalem Guæum cum quibuſdam copiis in Hungariam mittit, vt cum Regni militia ſub Palatini Imperio Tranſyluanis reſiſtere poſſet.

Menſe Aprilis Domini *d'Auaux & Seruient*, Regis Chriſtianiſſimi pro pace generali Plenipotentiarij, Haga Comitis Holandiæ egrediuntur, Munſterium petentes, quorum aduentui cæterorum Regum, & Principum Plenipotentiarij

tiarij necnon ſuorum officiariorum currus tribus leucis illis obuiauerunt & magno cum honore Munſtero excepti fuerunt.

Menſe Maio bellum renouatur in Belgio & in Germania Dux Anguienus vnius Regis exercitus Imperator, Mareſchale Guichij, & plurimis militiæ Ducibus Catalaunenſem vrbem verſus tendit.

Dux Aurelianenſium magno cnm apparatu & exercitu valido ſub finem Maij, Ambiano ſe recipit, & vltra procedens Grauelinghæ arcem verſus proficiſcitur: Hiſpani hoc cognito non ſine metu ad defenſionem cogitantes, copias ex ſuarum prouinciarum locis è Germania & Leodicenſi Diocœſi colligunt.

Hoc tempore Comes Picolomini, Hiſpania diſcedens Angliam appulit, vbi moram aliquam fecit, poſt hac in Flandriam traiecit vbi cum Franciſco Mello, rei militariæ curam ſumpſerunt, & omnia Flandriæ loca munierunt aduerſus Gallorum & Batauorum irruptiones.

Dux Aurelianenſium Grauelinghen obſidere deſignans exercitum locis & ſtationibus ordinat, ad ſuccurſus cauendos præuidet valla aperi: ad hæc omnia, Mareſchalis Milleræus, Mareſchalis Gaſſio, & multi alij militum Duces eius ordines executioni mandant, caſtellum Philippi obſidetur, & paucis diebus redditur: ad principalem arcem deinde exercitus mittitur. Victuum & frumentorum commeatus ex Batauia ſuper Batauorum naues Caleto vſque deducuntur & caſtris aduehuntur, & alias naues militibus tormentis onuſtas Batauí ad mare ordinarunt vt ſuccurſus Dunquercorum & Anglorum impedirent.

Præterea obſidio Grauelinghen continuatur, Dux Aurelianenſium, ad omnia intrepidè præ-

eſt, omnia caſtra luſtrat, omnibus operibus & operariis magna cum diligentia præuidet, militibus liberalitatem ſuam oſtendit, valla & lineæ circunuallationis abſque vllo impedimento perficiuntur, fortalitia & antemuralia capiuntur, cuniculatij vſque ad ima vallorum arcis deducuntur, eruptiones obſeſſorum repelluntur, tandem periculum ſalutis ſuæ obſeſſi cernentes ſub finem menſis Iulij fauorabilem conditionem acceperunt, & poſtea arcem Gallis dediderunt.

Eodem tempore Princeps Auraicus cum ordinum copiis multis & copioſo nauigio Flandriam ingreſſus aliqua Caſtella aggreditur & oppugnat, & vſque ad Saſcum Gandaui procedens omnes vias percluſit, lineam circũuallationis ducit & perficit, aliqua caſtella in ea linea comprehendit.

29. Iulij, Vrbanus VIII. Papa Romæ vitam cum morte commutauit.

28. Eiuſdem menſis Hiſpani Leridam Cataloniæ vrbem, poſt multorum menſium obſidionem & ſuorum cædes, ſuæ poteſtatis fecerunt.

Menſe Auguſti Dux Anguienus Regis Chriſtianiſſimi exercitus Imperator, Rhenum Binsfeldi tranſit, copias Mareſchalis Tureni iungit, hoſtes Cæſarios & Bauaros, in vallis lineis Friburgum prope aggreſſus, rumpit, trucidat, pellit, & in fugam conuertit, multis vtriuſque partis deſideratis.

Menſe Iulij, Magnæ Britanniæ Regina portum *Breſt* Britaniæ Armoricæ appulit & ad Balnea Borbonij ad ſanitatem ſuam curandam, tendit.

Interea Auguſti menſe Batavi Saſcum Gandauenſem ſuæ poteſtatis fecerunt.

Sub

Sub finem eiuſdem menſis, Romæ ſacrum purpuratorum Collegium, poſt multas contentiones tandem Deo inſpiranre Cardinalem Pamphilium Roomanum ſummum Pontificem elegit ſub Innocentij decimi nomine.

Septembri menſe Dux Anguienns exercitum Regis Chriſtianiſſimi Philiſpburgi Arcem verſus conducit, eam obſedit & poſt decem obſidionis dies eam recepit. Deinde Spirenſis, Vvormacenſis & Moguntinæ vrbes Rhenum vltra præſidium Gallicum acceperunt.

A Chriſto nato anno MDCXLIV.

DVx Aurelianenſium cum exercitu Abaciſvillæ ſub Aprilij finem ſe recepit, & vltrà procedens Flandriam verſus dénuo proficiſcitur. Colmam amnem ad tranſeundum copias mittit, locum opportunum, aquis mediocriter obrutum reperitur quem equitatuum turmæ ac peditum pernatant & poſtquam diù pugnatum cum Lamboyo hoſtium duce (ad eius cuſtodiam deſtinato non aſque patuo cæſorum & ſauciorum numero) vltrà ſe oſtendunt vndique hoſte fugato. itaut exercitus longè latéque percurrens, Madricum Burgum valis & propugnaculis ſatis munitum, & Hiſpanico præſidio firmatum ad maris oram, caſtra conducere iuſſit. Erant in eius Comitatu Millierius & Gaſſio Franciæ Mareſchales, Rantſouius Comes caſtri Magiſter, cum magno Nobilium concurſu, & alij copiarum Duces ſtrennui, Mardico vallo circundato, & nauibus militaribus tormentis onuſtis à Batauis portum & mare verſus ordinatis vt Dûquercorum aut Anglorum ſuccurſus impedirentur; Burgum obſidetur eius propugnacula cuniculis & tormẽtis acriter con-

eſt, omnia caſtra luſtrat, omnibus operibus & operaris magna cum diligentia præuidet, militibus liberalitatem ſuam oſtendit, valla & lineæ circunuallationis abſque vllo impedimento perficiuntur, fortalitia & antemuralia capiuntur, cunicularij vſque ad ima vallorum arcis deducuntur, eruptiones obſeſſorum repelluntur, tandem periculum ſalutis ſuæ obſeſſi cernentes ſub finem menſis Iulij fauorabilem conditionem acceperunt, & poſtea arcem Gallis dediderunt.

Eodem tempore Princeps Auraicus cum ordinum copiis multis & copioſo nauigio Flandriam ingreſſus aliqua Caſtella aggreditur & oppugnat, & vſque ad Saſcum Gandaui procedens omnes vias percluſit, lineam circũuallationis ducit & perficit, aliqua caſtella in ea linea comprehendit.

29. Iulij, Vrbanus V I I I. Papa Romæ vitam cum morte commutauit.

28. Eiuſdem menſis Hiſpani Leridam Cataloniæ vrbem, poſt multorum menſium obſidionem & ſuorum cædes, ſuæ poteſtatis fecerunt.

Menſe Auguſti Dux Anguienus Regis Chriſtianiſſimi exercitus Imperator, Rhenum Binsfeldi tranſit, copias Mareſchalis Tureni iungit, hoſtes Cæſarios & Bauaros, in vallis lineis Friburgum prope aggreſſus, rumpit, trucidat, pellit, & in fugam conuertit, multis vtriuſque partis deſideratis.

Menſe Iulij, Magnæ Britanniæ Regina portum *Breſt* Britaniæ Armoricæ appulit & ad Balnea Borbonij ad ſanitatem ſuam curandam, tendit.

Interea Auguſti menſe Bataui Saſcum Gandauenſem ſuæ poteſtatis fecerunt.

Sub

Sub finem eiuſdem menſis, Romæ ſacrum purpuratorum Collegium, poſt multas contentiones tandem Deo inſpiranre Cardinalem Pamphilium Roomanum ſummum Pontificem elegit ſub Innocentij decimi nomine.

Septembri menſe Dux Anguienns exercitum Regis Chriſtianiſſimi Philiſpburgi Arcem verſus conducit, eam obſedit & poſt decem obſidionis dies eam recepit. Deinde Spirenſis, Vvormacenſis & Moguntinæ vrbes Rhenum vltra præſidium Gallicum acceperunt.

A Chriſto nato anno MDCXLIV.

DVx Aurelianenſium cum exercitu Abatiſvillæ ſub Aprilij finem ſe recepit, & vltrà procedens Flandriam verſus dénuo proſiſciſcitur. Colmam amnem ad tranſeundum copias mittit, locum opportunum, aquis mediocriter obrutum reperitur quem equitatuum turmæ ac peditum pernatant & poſtquam diù pugnatum cum Lamboyo hoſtium duce (ad eius cuſtodiam deſtinato non aſque patuo cæſorum & ſauciorum numero) vltrà ſe oſtendunt vndique hoſte fugato. itaut exercitus longè latéque percurrens, Madricum Burgum valis & propugnaculis ſatis munitum, & Hiſpanico præſidio firmatum ad maris oram, caſtra conducere iuſſit. Erant in eius Comitatu Millierius & Gaſſio Franciæ Mareſchales, Rantſouius Comes caſtri Magiſter, cum magno Nobilium concurſu, & alij copiarum Duces ſtrennui, Mardico vallo circundato, & nauibus militaribus tormentis onuſtis à Batauis portum & mare verſus ordinatis vt Dûquercorum aut Anglorum ſuccurſus impedirentur; Burgum obſidetur eius propugnacula cuniculis & torm ētis acriter con-

cutiuntur,præſidiariorum milites vt egredientes viriliter excipiuntur & propulſantur,non abſque multorum eorum damno & iactura, intra ſex dierum ſpatium obſeſſi interlocutionem poſtulantur & obtinent & certis conditionibus à Duce Aurelianenſium eis conceſſis, locum cedunt, Dunquercano conducuntur,& præſidium Gallicum intromittitur.

Deinde Linceum fortalitium,non longè à Madrico ſitum Ducis eiuſdem iuſſu oppugnatur, & cùm diù obſidium ſuſtinere non valebat,ſe ſuoſque Duci Sereniſſimo ſubmittit.

Poſtea arcem Borbugi aggreditur, copiis militaribus oppugnare iuſſis, vallibus cingitur, tormentis concutitur, inſultus parantur,obſeſſi inſultus metuentes omni ſuccurſus ſpe amiſſa, conſilium de ſua ſalute amplectuntur & deditioni paratos ſe oſtendentes, recipiuntur ſub certis æquiſſimis conditionibus à Duce Aurelianenſium eis datis:arce egrediuntur & ſancto Audomardo oppido conducuntur cum ſupellectili & armorum ſuorum onere.

In ea arce die Aſsũptionis B.Mariæ ſacro Rantzouius Comes Luteranam hçreſim abiurauit.Eccleſiæ Catholicæ Romanæ gremio exceptus eſt & Baculo Frãciæ Mareſchalis à Rege honoratur.

Eodem tempore, oppidum Bethuniæ prima tentatione Gallis fidem & ſuarum portarum claues reddit & præſidiarium recepit, abſque vllo ciuium grauamine nec damno.

Nec non & paucis diebus oppidum Armentarium dictum obſidetur, ſed terror, Gallicorum progreſſuum,Flandriam vniuerſam ita inuaſerat, vt obſeſſi metu tormentorum paratorum ad illud concutiendum,Gallis ſeſubmittunt & eorum præſidium accipiunt.

Dum hæc agerentur in Flandria menſe Maij

eiuſdem

eiuſdem anni Dux Anguienus morbo correptus in Philipburgi arce de Bauarum exercitus profectione Hilbronem verſus ſub Generalis Merces, Verrheti & Gleeni Ducibus certus factus eorum conatus preuenire & eludere volens, ordines ſuos ad Gramōtanum & Turrenum Franciæ Mareſchales mittit vt exercitum Regis Chriſtianiſſimi inſtructum haberent, & eis iunctis quatuor millibus equitatus Heſſianis, ſimul aduerſus hoſtes abſque mora proficiſcerentur. Gallorum copiarum Duces mandata principis executioni dantes, magna cum animi fortitudine Bauaros aggrediuntur, manibus ſortem belli præbent, ſpe victoriæ ducti, diù dimicatum & acriter ab vtraque parte pugnatum eſt. dubius equidem prælij euentus erat quiſque tanta animi magnitudine ſe geſſit ex æmulatione, & quamplurimi in hac Martis alea, deſiderati ſunt, multi læthaliter ſauciati, necnon & multi interpugnando capti: inter quos *Merceus* Generalis viriliter dimicando in medio paleſtræ militaris necatur, & ne eius mors animum ſuorum minueret, & Gallorum vires augeret, corpus ſuum ictibus læthalibus confeſſum, pallio coopertum ſeriò mandauit. Ioannes Verthius equitatus Bauarici Generalis, generosè ita viſus eſt & fortiter pugnando vnà cum Gleeno Generali aduerſus Haſſæos, vbi diù incertum fuit cui certaminis gloria remaneret: tandem Bauarri receſſum facere coacti ſunt, nō ſine magna vtriuſque partis ſtrage: Danubium verſus eos impauidè & continuo Galli & Haſſæi inſequentes Gramontanus Franciæ Mareſchalis, audacter agendo, captus à Bauaris, veluti Gleen Generalis inter captiuos à Haſſæis inuentus eſt & vnus pro alio poſtea commutati ſunt.

Galli victores Batauos proſequentes vſque ad-

cutiuntur, præſidiariorum milites vt egredientes viriliter excipiuntur & propulſantur, non abſque multorum eorum damno & iactura, intra ſex dierum ſpatium obſeſſi interlocutionem poſtulantur & obtinent & certis conditionibus à Duce Aurelianenſium eis conceſſis, locum cedunt, Dunquercano conducuntur, & præſidium Gallicum intromittitur.

Deinde Linceum fortalitium, non longè à Madrico ſitum Ducis ejuſdem iuſſu oppugnatur, & cùm diù obſidium ſuſtinere non valebat, ſe ſuoſque Duci Sereniſſimo ſubmittit.

Poſtea arcem Borbugi aggreditur, copiis militaribus oppugnare iuſſis, vallibus cingitur, tormentis concutitur, inſultus parantur, obſeſſi inſultus metuentes omni ſuccurſus ſpe amiſſa, conſilium de ſua ſalute amplectuntur & deditioni paratos ſe oſtendentes, recipiuntur ſub certis æquiſſimis conditionibus à Duce Aurelianenſium eis datis: arce egrediuntur & ſancto Audomardo oppido conducuntur cum ſupellectili & armorum ſuorum onere.

In ea arce die Aſsũptionis B. Mariæ ſacro Rantzouius Comes Luteranam hęreſim abiurauit. Eccleſiæ Catholicæ Romanæ gremio exceptus eſt & Baculo Frãciæ Mareſchalis à Rege honoratur.

Eodem tempore, oppidum Bethuniæ prima tentatione Gallis fidem & ſuarum portarum claues reddit & præſidiarium recepit, abſque vllo ciuium grauamine nec damno.

Nec non & paucis diebus oppidum Armentarium dictum obſiditur, ſed terror, Gallicorum progreſſuum, Flandriam vniuerſam ita inuaſerat, vt obſeſſi metu tormentorum paratorum ad illud concutiendum, Gallis ſe ſubmittunt & eorum præſidium accipiunt.

Dum hæc agerentur in Flandria menſe Maij

eiuſdem anni Dux Anguienus morbo correptus in Philipburgi arce de Bauarum exercitus profectione Hilbronem verſus ſub Generalis Merces, Verrheti & Gleeni Ducibus certus factus eorum conatus preuenire & eludere volens, ordines ſuos ad Gramōtanum & Turrenum Franciæ Mareſchales mittit vt exercitum Regis Chriſtianiſſimi inſtructum haberent, & eis iunctis quatuor millibus equitatus Heſſianis, ſimul aduerſus hoſtes abſque mora proficiſcerentur. Gallorum copiarum Duces mandata principis executioni dantes, magna cum animi fortitudine Bauaros aggrediuntur, manibus fortem belli præbent, ſpe victoriæ ducti, diù dimicatum & acriter ab vtraque parte pugnatum eſt: dubius equidem prælij euentus erat quiſque tanta animi magnitudine ſe geſſit ex æmulatione, & quamplurimi in hac Martis alea, deſiderati ſunt, multi læthaliter ſauciati, necnon & multi interpugnando capti: inter quos *Merceus* Generalis viriliter dimicando in medio paleſtræ militaris necatur, & ne eius mors animum ſuorum minueret, & Gallorum vires augeret, corpus ſuum ictibus læthalibus confeſſum, pallio coopertum ſeriò mandauit. Ioannes Verthius equitatus Bauarici Generalis, generosè ita viſus eſt & fortiter pugnando vnà cum Gleeno Generali aduerſus Haſſæos, vbi diù incertum fuit cui certaminis gloria remaneret: tandem Bauarri receſſum facere coacti ſunt, nō ſine magna vtriuſque partis ſtrage: Danubium verſus eos impauidè & continuo Galli & Haſſæi inſequentes Gramontanus Franciæ, Mareſchalis, audacter agendo, captus à Bauaris, veluti Gleen Generalis inter captiuos à Haſſæis inuentus eſt & vnus pro alio poſtea commutati ſunt.

Galli victores Batauos proſequentes vſque ad-

Nordlingham Vrbem, in eo recipiunt, & ſocialiter illos habuit ad ſuos reficiendos.

Dux Anguienus inſigni hac victoria clarus Galliam repetit in curia magna cum laude & honore à Chriſtianiſſimo Rege exeptus eſt, euétum Regium ſub Turreni Mareſchalis Imperio in Germania confidenter relinquens.

Dum hæc fiunt in Germania Rhenum vltrà in Flandria Dunquercani Hiſpani & abſentia Ducis Aurelianenſium & Ducum Militiæ, freti, Mardictum obſident itaut præſidium Gallicum, qui in ea habebatur, auxilio deſperato, magna tamen animi laſciuia, intra paucos dies locum hoſtibus dedit.

A Chriſto nato anno MDCXLV.

NON SOLVM Hiſpania, Germania & Belgicæ prouincia hactenus vſque megnis motibus agitatæ erant, verum etiam Anglia ab anno 1640. varijs clandeſtinis & domeſticis tempeſtatibus turbata eſt inter Regem & Regni ſtatus quos parlamentum vocant anno 1639 Liturgia Anglicana, ideſt certus modus orationis, quo Eccleſia Anglicana vtebatur, in Scotia mittitur, vt vtriuſque Regni Eccleſiæ in eodem agendi & orandi modo, conuenirent. Tamen nonnulli, motuum deſiderio accenſi, hac Liturgia vtuntur, velut Meduſiæ capite vt populus ad arma excitaretur; fœdus ineunt, Regem ad arma ſumenda pellunt: eodem tempore Scoti armati incedunt Northũ Anglicum verſus ſed res pacificè pacifiſcũtur Scoti, qui parumper ſeceſſerant vt denuò reaſſumptis viribus campũ ingrederentur, ad arma anno inſequenti, currunt, moti ex eo quod fides illis cuſtodita & ita firmata non fuerat Parlamentum Anglicum indicitur

dicitur ſed poſtea ſoluitur. Scoti denuo in Anglia eruptiones faciunt, ambo exercitus ad pugnam prouocantur, poſteà induciæ publicæ conceſſæ duobus menſibus indicatæ ſunt. Tandem anno 1640. Rex Parlamentum denuo conuocari iubet ad diem 3. Nouembris. Sed omine malo tunc enim ingentem exercitum habebat in Anglia, & alium in Hibernia tamen omnes leuiores vias tentare cupiens antequam ad apertum bellum ciuile res deducerentur.

Cæterum conuentus Monaſterienſis pro orbis Chriſtiani tranquillitate conſtituenda, in eodem ſtatu erat, abque magna felicis euentus expectatione. Hoc anno res ita ſe habebant vt amici qui de ea varie ſentiebant, manifeſtè aiebant Galliam pacis obnoxiam non eſſe & Hiſpaniam contra illam ſummo voto optare, Galli, quibus omnia arridere viderentur, nihil magis in animo habebant, vt veterem hoſtem omnibus modis diruere, & ſicut auerſione magna in eos ita prodirentur, & præter antiquam & naturalem antipathiam quæ inter hos duos populos à pluribus annis recrudeſcit, magnis ſuis cladibus Hiſpaniæ imbecillitatem ſatis nôſcens, iracundia nimis accenſa ad illius integram internecionem, ſemper anhelabant.

Hiſpani contra, ſuam prouidentes rerum neceſſitatem, ad inimicorum ſuorum quocumque modo progreſſus ſiſtendos enixè laborantes eo fine quod illi ſuperſunt ſuæ Monarchiæ ſtatus, aleis bellicis perniciofiſſimis exponere ſatis experientia dignoſcuntur.

Poſtremus Mediatorum congreſſus, ſimul cum Gallia Plenipotentiaris, Hiſpanorum propoſitiones in medio adduxit, ex parte Regis Catholici in hac vrgenti rerum mundi conſtitutione, vt magis eius ad pacem publicam & vniuerſalem

effectus eis innoteſcat ad iſta extrema media ita ſe conducere volens, Danuillierium; Bapaumam, Heſdinum necnon & Landrecium Gallis cedere teſtatur, dummodo, omnia alia loca in hiſce nouiſſimis motibus amiſſa & à Gallis occupata, eis reſtituantur Dux Lotharingiæ in plena ſuorum ſtatuum poſſeſſione reintegratur. Quod ſi Gallia Pignerolum retinere ſtatuit, Caſalis arx diripiatur, tandem vt eorum vnuſquiſque ſit amicorum amicus, & hoſtium hoſtis.

Inſuper paucis anteà menſibus Hiſpani Reginæ Franciæ Regenti eum honorem deferri viſi ſunt, vt horum motuum ac tempeſtatum ſua prudentia curſum & progreſſum ſedaret, & belli ac pacis optatiſſimæ, arbiter eſſet.

Hiſce propoſitionibus Miniſtri Hiſpanici viciniam Campaniam metuentes ob Règis Catholici omnium ad bellum nec rerum neceſſariorum penuriam enixè laborabant ad hoſtium ſuorum conatus auertendos, ideò ad pacis concluſionem omnia ſua dirigebantur ſtudia, vota & media illis poſſibilia.

Galli vero quibus omnia proſpera euenerant, pacem niſi voto ſuo ſubconſonam proſequebantur, videns habere in ſua poteſtate in prouincia Belgica, Grauelinam, Borburgum, Linceum, Atrebatum, Vatenum, Bethuniam, Armantariam, Sanutum Nuantium, Lantieum Varnetonem, Mottam in Sylua, Menenum Heſdinum, Landrecium, Bapalmam, Damuilſerium, Theonuillam.

Ducatum Lotharingiæ.

In Italia arcem Caſalis, Trinum, & loca potiora Pedemontani principatus.

Comitatum Roſſilianum & Cerdenam vbi ſunt innumera oppida, caſtra optimè munita & portus maritimos.

Præterea Gallia præeſt Catalonicæ principatui,

tui, magnæ extenſionis, demptis tribus oppidis quæ vna campania ſubiugari poſſunt.

Comitatus Burgundiæ,non poteſt armis Gallorum obſiſtere dum eo conducenda erunt.

In Flandria omnia patentia & aperta ſunt & impedire non poſſe quin Gallorum & Batauorum arma ibi magnos progreſſus faciant.

Idcirco maxima aut præcipua populorum pars, quæ Regis Catholici poteſtati ſubiacēt in Italia & Flandria,non firmiter in ſua fidelitate ſiſtant niſi ſub pacis prōptæ concluſionis ſpe,qua aluntur, & niſi iſta eſſet,iugum, quod à longo tempore,grauati ſunt,velut intollerabile frangerent, proter quæ, quod experientia ſatis docet, ſui principis ad eorum tuitionem, impotentiam tantam eſſe & ab omni armorum extraneorum oppreſſione,itaque Hiſpani abſque magno labore, impenſis maximis & conatibus extraordinariis ſub defenſione, ſiſtere in Flandria poſſunt. His ita ſerio conſideratis, multum abeſt vt pax publica optatum finem habeat,dum res Gallicæ ſucceſſus felices habebunt & Hiſpani malè habentes:in eorum dominiorum protectione.

Verumtamen eodem hoc anno Regina Regens Franciæ Ducem Longauillæ Imperij principem ad Monaſterienſē Conuentū veluti Regis Chriſtianiſſimi præcipuum Plenipotentiarium, miſit vt ſua ingenti prudentia & rerum Germanicarum perfecta experientia aſſiduè laboraret vt ad finem optimum pacis conuentus feliciter perduceret vnâ cum aliis Plenipotentiariis Gallicis, Hiſpanicis,Cæſarianis,& Germanicis,& Mediatoribus, Apoſtolico, Polono, Dauico & Venetico.

A Chriſto nato anno MDCXLVI.

HOc anno idem Dux Aurelianenſium Flandrium iterum reuertitur vbi Dux Anguienus illi iungitur & vna cum exercitu Regio iterum Mardictum obſideretur & Hiſpani, qui in eo erant propellerentur ad hanc expeditionem, Meillerius, Gaſſio, & Rantzouius Franciæ Mareſchales, Villiquierius Boloniæ Gubernator & vnus ex Generalibus exercitus, Gevrius, Comes *de la Fuiellade*, à Feritate Imbauldul caſtri Magiſtri Marchio Theminius, multi Nobiles & alij conuenere, vt obſidioni intereſſent. Mareſchales Franciæ, ſub mandatis Ducis Anguieni caſtra firmant & conducunt, circunuallatio incipitur & perficitur magno & continuo labore non ſine quamplurimorũ iactura inter quos Marchiones Guevriencius & Theminius magno cum animo pugnantes contra hoſtes Burgi egreſſos, interfecti ſunt, ſidium pertinax ob obſeſſorum impauidam defenſionem & crebras egreſſiones, tamen propulſantur, Burgum tormentis & cuniculis concutitur, propugnaculis euerſis, & inſultibus ordinatis & paratis, obſeſſi, fruſtra ſuccurſum ſperantes compoſitionem flagitant, Dux Aurelianenſium Franciam reuerſus Dux Anguienus vnicus qui obſidioni præerat, conditiones confirmat, obſeſſi egrediuntur Burgo, Dunquercano conducuntur, & præſidium Gallicum ponitur.

Poſt Mardictum recuperatum, Oppidum Courtrayum obſidetur, oppidum ſatis amplum populo frequens ſed præſidio malè munitum vallo cingitur, tormentis quaſſatur & intra decem

decem dies, oppidum in poteſtatem Gallorum venit & firmatur optimo præſidio vna cum noua arce à Gallis conſtructa ad oppidi maiorem ſecuritatem, Comes Palluanus præſidio & oppido præerat.

Eodem tempore Batauí vnà cum ſuccurſu equitatus Gallici oppidum Hulſt obſidunt, in eo Hiſpanici ſexcenta peditum iniecerant, ad illud protegendum, tamen principis Vraniæ cum tormentis plurimis contutit muros tanto cum impetu vt obſeſſi non valentes vim tormentorum amplius ſuſtinere locum Batauis relinquunt.

Anglia ſuis motibus continuis agitatur inter Regem & Regni Parlamentum.

Parlamentum Angliæ propriè dictum ſunt Status Regni Generales, qui in tres Status ſolito diuiduntur, Parlamentum hoc duabus Cameris ſubſiſtit, vna ſuperior altera inferior, alias Parium aut Dominorum, ſeu Camera de Communibus.

Camera ſuperior eſt Regni Parium, Regis & principum Regij ſanguinis: iuſticiales, qui ſeceſſionem obtinent in ea, vocem non habent, & non interſunt niſi ad dubiorum legum Regni & æquitatis ſolutionem, niſi per electionem auocentur veluti Cameræ inferioris membra: ſuperior namque per electionem non ſiſtitur.

Camera inferior, duobus Nobilibus vniuſcuiuſque prouinciæ conſiſtit & ciues vniuſcuiuſque Vrbis aut Communitatis ſunt ſicut populi patroni, qui eorum grauamina Cameræ ſuperiori proponunt, ſine qua Camera inferior nil decidere nequit.

Voluntatis Regis eſt iudicare & ſoluere Parlamentum vt illi placet: & certo tempore iudicatur, ſecundum negotiorum exigentiam nihil in eo deciditur abſque conſenſu Regio, ecce Parlamentum

lamentum in ſua legitima inſtitutione, ſed anno 1640.corruptio in illis incipit : vbi Communitates regnandi cauſa,propellunt primo ex ſuperiori Camere Epiſcopos deinde Dominos Catholicos,& quod intrepide cauſat Regis adhærebant : poſtea iuſto Dei iudicio, huius rebellis Parlamenti exercitus, illud omnino deſtruxit, & vires ſuæ factionis eius loco inſinuauit, magna ex parte exercitus electos, vt magis gladio quam iuſtitia regnarent. Tamen nomen Parlamenti retinebant ſicut Anglis venerabile quamuis perpauci illorum qui in illo ſeceſſerunt anno 1640. ſuperſtites fuiſſent, ſed magis & peculiari iure cabala tyranica, quam iuſtitiæ conuentus vocari debeat.

Anno 1641. eorum conuentus incipit ab actu impietatis & cruoris referto,nempe morte Thomæ Vventvverts Comitis *de Strasford* Proregis Hyberniæ.

Hiſtorici Parlamentarij de hac morte loquẽtes aiunt *Ergo vir nimis magnus vix poſſit apprehẽdi non citius accuſatus quam captus & in vinculis poſitus.*

Die 13.Nouembris, diebus decem poſtquam Parlamentum congregatum fuiſſet, membrum vnum ex Camera inferiori ex parte illius corporis ad ſuperiorem ſe tranſtulit, vbi Comitem *de Strasford* accuſare incipit de ſuprema proditione expoſcitque vt Parlamẽto excluderetur & in carcerem mitteretur, aſſerentes quod intra paucos dies Communitates Dominis ſuæ accuſationis fundamenta & articulos manifeſtarent, vinctus ſuperioris Cameræ mandato,Turri Londinenſi ducitur, vt vbi ad Ianuarij finem vſque permanſit : ſuæ accuſationis puncta è Communitatum Camera ad Parium Cameram mittuntur,quorum tenor ſequitur.

Quod

Quod Hyberniam & partes Angliæ gubernauerat ſecundum ſuæ anthoritatis extenſionem, modo arbitrario contra ſtatus leges fundamentales, quas euertere conatus erat.

Quod Regis vectigalia & prouentus abſque illa computatione retinuerat.

Quod ad Religionem Catholicam propagandam animauerat & laborauerat.

Quod ad turbandum Scotiam & Angliam vigilauerat & curauerat.

Quod eum exercitibus Nordeueſti, præerat, & Scotij Anglos Mevvburne propugnarēt & caſtellum nouum ſumerent voluerat, vt Anglia honore ſtimulata, bellum cum Scotis inciperet.

Quod vt ſubſiſteretur, inſupremo Miniſteriatu, ad Parlamentum exterminandum, illud cum Regis malè affectum habere laborauerat.

Die 23. Februarij Comes *de Strasford* ad Superiorem Cameram ductus eſt, vbi cum conſtanter accuſationibus reſpondiſſet, iram Regi Commiſſarij ad ſuum proceſſum confectionem nominati ſunt.

Scotiæ deputati, qui ex eadem parte erant, lapides in eum leuare non deſiuerunt, illum multis capitibus accuſantes.

Die 4. Martij Commiſſarij retulerunt illum reum inueniſſe, & quod opus non erat iuſtificationibus ſuis reſpondere, ſed, vt illius proceſſus promptiſſime conficeretur.

Die 21. Famoſus ille proceſſus in aula Vviſtminiſterij inchoatur vbi multi Theatri graduū nouem in vtroque latere erigebantur, quorum maiores ad Deputatos Scotos & Hibernos ſedandos deſtinati erant, & Minores, ad Parlamenti Membra. Rex tronum ſuum ibi habebat, ſed incognito vbi eſſe maluerat, ſicut quotidie faciebat cum Reginia, & multi magnæ conditionis viri,

Deputati Scoticis & Hyberni, omnes fere eiuſdem factionis, illum de aliquo crimine accuſabant ſicut & quamplurimi Membrorum & in medio eorum Comes, velut ceruus circonuallatus à canum multitudine, illis magno cum fundamento & eloquentiæ reſpondens, velut optimè ſtatus legibus verſatus & quod euitare cupiebat, crimen ſupremæ proditionis erat.

Hebdomada prima tota in hoc proceſſit occupabatur, vbi Comes *de Strasford* ſui propriis aduerſariis admirationem præbeba, ſed eius capacitas in ſuam ruinam faciebat.

Ratio hunc innocentem conuincere non valens, ad artem recurrendum erat; filius equitis Henrici vani de conſilio Regis ſuppoſitus fuit, quaſdam memorias Parlamento oſtendit quas in ſecreto cubiculo patris ſui inueniſſe dicebat, vbi ſcriptum erat Comitem Regi dixiſſe ſuam Maieſtatem exercitum in Hybernia habere ad Angliam dirigendam, quaſi regiſtro eſſent ſcribendæ.

Super horum relatione & aliorum criminum de quibus Comitem conuincere non poterant. Inferior Camera illum pro ſecunda vice condemnauit ſupremæ proditionis reum: placitum ſuperiori Cameræ mittitur, ſed porior Dominorum pars illud reiecit.

Die 19. Aprilis Rex pleno in Parlamanto declarauit ſe in pura conſcientia Comitẽ *de Strasford*, de ſuprema proditione condemnare, non poſſe quod nullæ intimidationis aut rationis, ad illius mentem mutare nullomodo capaces erant, ſed illum amplius in negotiis ſtatus ſuis intereſſe, non cupiebat.

Factioſi hæc obſtacula videntes populum mouere faciunt, qui numero quinque millium Parlamento venere. Iuſtitiam clamantes, Dominos

Regem

Regemque ipſum minantes, niſi Comitis morti conſenſum præberent & vt facilius populum ad ſeditionem animarent, publicatum eſt, conſilium eſſe illum ſaluum facere. Tandem mortis arreſtum datur, ſed duæ difficultates proponuntur. Prima, quod lex poſita non erat, qua Comes condemnari potuiſſet, & opus erat aliam creare. Secunda, quod lex iſta vnicuique, metum & vmbram tribuere, ſicut & legiſlatoribus ipſis, quia Parlamentorum exempla magnæ virtutis ſunt in Anglia. Qua propter Comes, vix condemnatur vt lex ad illum condemnandum creata abolita & irrita fuit & declaratur eam eſſe neceſſitatem, quæ poſt ſe exemplum non habebat, tamen his non obſtantibus, Dominorum potior pars arreſto ſubſignare recuſarunt etiam in inferiori Camera quinquaginta nouem inueniuntur qui vocem ſuam dare noluerant, de quorum numero erat Milordus *d'Igby*, qui elegantiſſimum diſcurſum ſuper hoc compoſuit, & typis datur Parlamenti mandato, combuſtus fuit carnificis manu & horum 59. Membrorum nomina, ſuper Cambi in Londini affixa fuerunt, tali cum inſcriptione *Nomina eorum, qui vt proditorẽ ſaluarent, patriam ſuam tradere volebãt.*

Rex & omnes qui eius partes tenebant, tali periculo exponi ſe videntes, & alias à Comite rogatus non vitæ ſuæ mentem ſuam non tam apprimè habere, ſuum conſilium particularè Vvhite-Halt, cum aliquot iuſtitiæ officiariis & quatuor Epiſcopis auocauit, vt conſcientiæ ſcrupolus ſuper hoc conſenſu leuaret. Omnes, vno dempto, Regem in conſcientia Comitis morti, pro ſtatus ſalute conſentire opinantur velut alter Ionas ad tempeſtatem minantem ſedendam ſacrificandus; res ita ordinata. Rex Comiti Arundeli, Procancellario ſignaculi priuati & duobus

magnis

magnis Camerariis, vt hoc fatale arreſtum ſignarent, mandant, quod fecere tribus diebus elapſis. Die Mercurij 12. Mai j anni 1641. caput optimum Angliæ totius ſui ſanguinis fontem aperit qui poſtea ſuper hanc infelicem Inſulam fluxit.

Comes iſte mortis inſultus ſuſtinuit & pari conſtantia quam oſtenderat ſuorum accuſatorum conatus ſex ſeptimanarum ſpatio.

E Turri Londini ambulabat cum veſtitu & toga cubicularia nigra inter ciuium turmas, ſub armis ſtantium, cuius ſanguis iſte innocens vitionem in cœlum clamaturus eſſet, & omnia infauſta ſuper ſe & poſteros attrahere, quibus hactenus vſque Anglia conteritur.

Intereà Regnum Neapolitanum diſſidiis, ſeditionibus & motibus inteſtinis ſcatet, multi Nobiles, populares, plebei aduerſus Regni Proregem arma ſumunt, vrbs Neapolis cædibus incendiis, cruore, direptionibus, profanationibus. ſacrilegiis replerunt, ciues armati aduerſus ſeipſos velut hoſtes tractantur, locis ſacris & publicis non parcentes, omnia diripiunt, ſacra ſicut & profana fiſco opes publico [adiudicantur vt & in vſus belli conuertantur aduerſus eos qui partes Hiſpanornm tenebant & nullus palam Regis Catholici nomen pronuntiare auſus eſt quin cito plebs furibunda in partes diſſertaret. Prorex & eius ſatellitium caſtellis confugit vt ſaluti ſuę conſuleret: ad vrbis primariæ exemplum cætera Regni loca ſequuntur. Nobiles populum ad rebellionem propellunt, campania militibus depredationibus & conflagrationibus ſcatet Hiſpani aduerſus incolas & incolæ contra Hiſpanos omnia denique ferro, igne, cruore & horrore feruent: erat tunc Romæ Dux Guiſius, Nobiles Neapolitani iugum Hiſpanicum deponentes, ei deputant,

deputant, rogant vt copiis ſuis præeſſet, eorum cauſam amplectaret & vnà cum eis Hiſpanis bellum inferret, Dux eorum voto arma ſumit & Nobiles ſua aſſueta animi magnitudine ad libertatem ſuam procurandam corroborat, multos eximios progreſſus in hac belli alea aduerſus hoſtes producit, caſtra quamplurima occupat. Hoſtes proſequitur in fugam, conuertit & plures eorum ſua martiali fortitudine cæſi, pertuſi & tracidati ſunt.

Sicilia ſortem Neapolitanam inſequitur, motus & diuiſiones incolarum Proregem Regni inſecuti eum Meſſinæ vrbi maritimæ aufugere conantur.

Motus iſti non parum Hiſpaniam turbabant in ea tempeſtate vbi res Regis Catholici malè agebantur in hac anxietate, filium naturalem Ioannem Auſtriæ claſſis è nouo auocare Architalaſſum fecit, ſuper quam aliquot militum copiæ aſcendunt Neapolitanum Regnum verſus, vt Proregibus ſuis ſuccurreret.

Interea aliquæ Triremes militares Gallię mare Tuſcicum tenent, Orbitellum Hiſpano ſubiacens, obſidunt, obſidium multis menſibus continuatur tandem Galli eo potiuntur, ſed poſteà Hiſpani nouis copiis iunctis, eundem portum aggrediuntur & obſident, Galli ſub eorum Architalaſſe Duce Bræſeo, obſidium ſoluere tentantes, eorum conatus irriti redduntur, Dux Breſſæus animosè pugnans interficitur, & Orbitelli Gallorum armis & conatibus liberatur.

Sed Mellerarius Franciæ Mareſchalis nouam claſſem & Triremes militares Galliæ armat mare aſcendit Tuſcicum Portum longanum Hiſpanis oportuniſſimum obſidet & in ſua poteſtate venire cogit.

Dum bellum maritimum inter Gallos & Hiſpanos

panos flagrat, Ioannes Auſtriacus cum claſſe armata Neapolitano Regno adducit ſuas militares copias, ad terram deſcendit & iunctis Proregis copiis exercitum nouum inſtruit, Triremes ad portum Neapolitanum mittit, rebelles inſequitur, armis ignibus omnia replet, Ducem Guiſium propugnat, qui inſidiis captus Caieta mittitur & poſtea in Hiſpania conducitur: vrbs Neapolitana reuolutionem miram ſortitur, Neapolitani bello & armis plectuntur, omnia vi cedunt, vrbis Proregem recipiunt & animaduerſiones aduerſus præcipuos motuum authores paſſim mandantur.

Eodem anno Dux Anguienus Regis exercitus in Flandria præeſt & eiſdem militaribus Ducibus comitatus progreſſus ſuos non ſolum continuat ſed & multum auget, hoſtem Hiſpanicum armatum inuenit, propugnat magna illorum partem necat & profugit.

Deinde exercitum Furnas verſus conducere iuſſit, ipſemet expeditioni intereſt, locum vallo cingitur, obſidetur, capitur & præſidio Gallico firmatur. Dux Furna potitus mentem ſuam Dunquercano vertit, oppidum nauibus militaribus Batauicis mare verſus cingitur, exercitus terreſtris aggreditur, caſtra metuntur, Gaſſio Franciæ Mareſchalis ſuum caſtrum mare verſus habebat, Rantſovius Mareſchalis ſuum ad Dunas tenebat, oppidum circunuallatur non ſine periculo propter obſeſſorum egreſſiones in quibus nonnulli ex nobilibus Gallicis cæſi fuerunt, inter quos Lauallius Comes ex ſtirpe Mareſchalis *de Bois-Dauphin*, ortus & Cancellarij Franciæ gener animosè dimicante interfectus, ſummo omnium cum dolore inter obſidium interlocutio datur vnius Nobilis domus Ducis Anguieni, cum Marchione Leydeuo Dunquerquano

quano Gubernatore de oppidi redditione ſub conditionibus laude & honore concomitatis & intra tres dies, Marchio poſt conſenſum à Generalibus Hiſpanis acceptum oppidum cedit, Rantzouius Franciæ Mareſchalis, Regis mandato oppido Gubernator factus eſt & præſidiarij Hiſpanici Nouoportui conducuntur.

A Chriſto nato anno. MDCXLVII.

HISPANI, Armentariæ oppidum obſidunt, non ſine ſuorum iactura magna ob frequentes obſeſſorum egreſſiones ſub Domino Pleſſeo Beliero eorum Duci, Gaſſio Mareſchalis ſuccurſum tentauit ſed ſemper irritum ob caſtrum hoſtile veldè munitum & circunuallatum, quo factum eſt vt tandem obſeſſi conditionibus condignis oppidum hoſtibus reddunt.

Poſtea ijdem Hiſpani Landrecii Burgum aggredientes oppidum vndique circundatur, propugnacula tormentis concutiuntur tandem eorum poteſtati reuertitur.

Sed eodem tempore Galliæ exercitus Baſſeam oppidum ſuæ poteſtati receperant abſque magno periculo.

Deinde Leutium Oppidum ab Hiſpanis occupatum à Gallis obſidetur in cuius obſidio Gaſſio Franciæ Mareſchalis glandine vulneratus & Atrebati delatus vitam cum morte commutauit, necnon & Comes *de la Feüillade*, & multi alij deſiderati. Eodem anno Dux Anguienus Ypreenſem vrbem ex ampliſſimis Flandriæ ciuitatibus obſidere decreuit, eo fine Comitem Palluanum Coutracenſis Gubernatorem vnoi cum ſuo præſidio euocauit, quo audito Hiſpan ſub eorum Duce Bechio & aliquot ex copiarum Lotharangiorum turmis. Courtroccum

aggre

aggrediuntur, vrbs præſidio orbata, obſidium ſuſtinere non valens, ſtatim vi cedit & Hiſpanum admittit, arx vbi præſidium Gallicum erat tribus duebus poſt omnem curam & militarem diligentiam in loci protectionem adhibitam, tandem ſortem vrbis ſe imitare coactum, cedit locum Hiſpanis.

Interea Dux Anguienus Yprenſis obſidium aggreditur vallo cingitur locis vbi ſtagna in aquoſa erant, vrbem tormentis concuti iuſſit, prouidens quod ingens ciuium numerus ſi fame premerentur præſidiarios milites ad redditionem coacturos fore, euentus rei talis fuit ita vt intra vnius menſis interuallũ fames ciues ad deditionem compellit citra præſidiorum conſenſum & Duci Anguieno portas aperuerunt.

Yprenſis vrbis exemplum non parum valuit ad parem ſortem Bergenſe opptdum amplectendum, Rantzouius Mareſchalis cum aliquot exercitus Regi, turmis oppidum aggreditur, & ita vallum perficitur vt intra octo dierum ſpatiũ Gallicum præſidium in ea admittitur

Dum res ita ſe habent in Flandria Angliæ motus incrementa recuduntur maiori cum animoſitate vtriuſque partis & ſui in rebellionibus, multi aliorum actiuitatem præcedunt, illis præcipuè, qui ob deſpectum aliquem in aula receptum, vel qui voto ſuo omnia eorum deſideria non cohærebant, inter quos Denvil Hollis filius minor natus Comitis de Clairo, & Dominus Strode antea in vinculo propter eorum diſſidium in Parlamento (quod Rex quarto ſui regni anno iudicauerat) exortum habebantur, ſimul & Eques Arthur Haſlerig, Domini Pium & Handem, omnes actiui & quibus in tempore pacifico, fortuna non proſpera erat, eamdem ſi forte ridentem in motibus haberent tentantes,

ſeditionis

ſeditionis Duces extitere. Quod Rex prouidens Equitem Eduardum. Herben, ſuum Generalem aduocatum inferioris Cameræ Membrum, miſit & quinque Membra vnà cum Millordo Mandeuillo Maior natus Comitis de Mancheſter, parium Cameræ Membrorum & quinque Membra de ſuprema proditione criminum aliorum accuſaret, quorum articuli ſequuntur.

1. Quod operam ad ſtatus regimen auertendum, Regem vna legitima poteſtate nudarent, & ſubiecti autoritatem arbitrariam & tyrannicam, adhibuerant.

2 Quod ad copias ſuæ Maieſtatis officio ſuo auertere & illorum ſocias ad molitamenta perfida, habere conati erant.

3. Quod doloſè, authoritatem alienam, ad Angliæ Regnum inuadendum, animarent.

4 Quod prod torie, ad iura & formam legitimam Parlamenti peruertere laborauerant.

5. Quod vi & metu Parlamentum ad ſuos prauos conceptus attrahere tentauerant, & tumultus aduerſus Regem & Parlamentum excitauerant & authoriſauerant.

6. Quod impiè arma leuare & de facto leuata contra ſuam Maieſtatem ferre conſpirarent.

Aduocatus Generalis non ſolum auditur verum repellitur deſpicitur & minatur. Protinus Parlamentum prohibitionem fecit, ne manus ſuper vllum vtriuſque Cameræ Membrum mittatur, nec Commiſſariis & ciuibus Regionum vim adhibere in hon caſu iniungitur.

Super hæc Rex, ad Communitatum Cameram venire ſtatuit, & quia populus excitatus vbique per turmas eſſet, Rex magna cum ſolertia aliquos nobiles ſecum adeſſe voluit, vt inſolentes contineret. Rex in inferiori Camera perductus in Oratoris Cathedria ſedet cui ſi ibi tales & tales

eſſent vel non poſtulat. Orator inſolẽter Regi reſpondit neque linguam ad loquendum, nec oculos ad videndum ea quæ Camera ei mandabat habere. Sed ſicut Rex ſemper tradebatur: omnia manifeſta patent. Hæc quinque Membra eodem die abſceſſerunt, quod Rex prænoſcens, hæc Cameræ dixit. Quod valdè dolebat húc obligatum venire qui nuſquam Angliæ Rex maiorem curam iura Parlamẽti conſeruare, ſicut ſe ipſe deſiderabat: verum hæc quinque Membra cum eſſent viri pernicioſi, ſe eos proſequi ei æquum eſſe iudicauerat non vi, ſed per vias iuſtitiæ aſſuetas, alias eos ſcire tantopere inſenire.

A Chriſto nato anno MDCXLVIII.

ARCHIDVX Leopoldius, Generalis armorum Regis Catholici in Flandria, ſuis magis copiis & viribus nimis confidens Gallos aggredere & prælio cum eis venire ſtatuit quod Dux Anguienus (tunc) Condæus Princeps prænoſcens eum excipere non recuſauit locum prælij verſus Lentium erat, eo fine Ducem Erlaceum, Briſſatij Gubernatorem cum quatuor equitatus millibus auocauit, vires ſuas in vnum coëgit & exercitu optimo inſtructum, ad prælium aggreditur, prima fronte Leopoldi equitatus, maxima ex parte Lotaringiæ, aduerſus Gallos præualuit ſed poſtea Galli eorum Duce præſente, animum reſumentes, generosè hoſtibus ſe oſtendunt, prælium atrox & cruentum fuit, in quo equitatus Lotharingus & Hiſpanicus male habiti, pedites ſalutem ſuam fuga petierunt multi eorum cæſi & multi capti, gloriam principis, augebant. Leopoldus receſſum facit ſuo exercitu magna ex parte amiſſo. Hoc fuit 20. Die menſis Auguſti & 26. Gratiarum

actiones Pariſiis in Templo Beatæ Virginis ſacro, ob glorioſum belli exitum & eximiam de hoſtibus victoriam actæ fuerunt.

His peractis Dominus de Cominges cuſtodiæ Reginæ locum tenens, decem cuſtodibus comitatus, domum Domini de Brouſello via Diui Landerici, intrauit, eum inuenit cum ſua familia, & abſque vllo temporis interuallo illi conceſſo in curro parato intrare coëgit & magna cum diligentia per vias ciuitatis ducitur, populus vim tanto viro facere videns ad arma clamat, officinæ protinus clauſæ ſunt & armis captis à populo pontorum Noſtræ Dominæ, Diui Michaëlis & Cambiorum necnon & vicorum Beatorum Dyoniſij & Honorari, de quo ſubito motu nuntium Palatio Cardinali fertur Francorum vt Heluetiorum legiones Regis cuſtodiæ auocantur & ad pontem Cambiorum, noui, & rubri cuſtodes ordinantur, vt omnem ciuium cõmunicationem impedirent, ſed ciues protinus armati Regis cuſtodes receſſum facere coguntur ad pontem rubrum verſus vbi in ordinem prælij ordinati fuerunt, tumultus auget, catenæ viarum tenſæ ſunt, impedimenta ſumma cum diligentia à ciuibus per Regiones ordinat, Dominus Mellerius Franciæ Mareſchalis è palatio Regio cum aliquibus officiariis egreditur vt tumultus ſedaret, ſed acriter repulſus lapidibus ferè obrutus ſeceſſit, cuſtodiæ ordinatæ per omnes vrbis vicos, ciues abſque mora petentes dictos Dominos *de Brouſſelle & de Blancmenil* Senatorem & Præſidem.

Die 21. Auguſti Parlamentum Palatio Regio transfertur, vt Reginam ad liberandos captiuos inducerent metu maioris tumultus & periculi: quod factum eſt & motus ceſſarunt poſt quam Domini *de Brouſſelle & de Blancmenil* do-

mos reuerſi fuerint ſcitu & viſu populi.

Eodem tempore in Catalonia Galli Tortoſam poſt obsidium octo dierum in ſuam poteſtatem adduxerunt.

Non ſolum Chriſtianus orbis motibus & bellis ciuilibus agitatur, ſed Turcæ oportunam prouinciā prænoſcētes ſpe magnorum progreſſuum Chriſtanis bellum inferre, mentes ſuas & vires aduerſus Venetos, conuertuntur, hoſtis ille communis non parum damnum Italiæ excitat ſed omnis Europa Chriſtiana ad defenſionem ſuam prouidere cogit, veluti Italia, Maltha, Hiſpania, Sicilia, Neapolitanum Regnum, & cæteri populi ſubiacentes belli periculo.

Vires ſuas tam maritimas quam terreſtres contra Candiæ Regnum conuertit Turca, prænoſcēs quod Cādia ſubiugata Italiæ portę illi apertę eſſēt Veneti, quibus multū intererat ſua defēſa prouidere & ad Candiam tuendam cum omni ſua potētia, vt opus illis erat ad omnes Chriſtianos Principes & Status legatos ſuos miſerunt vt in tam imminenti periculo & communi damno ſuccurſus mitterent: ex Italia ſummus Pontifex, Toſcaniæ & Parmenſis Duces militares naues & copias conſcribere ſtatuunt vt ſine mora periculo obuiaretur. Polonus Rex ingentem exercitum eo fine habere ſtatuerat ad bellum Turcæ inferendum, & vt arma ſua contra Venetos diſtraheret, ſed Regni ſui ſtatus pacem cum Turca violare nolentes Rex non potuit vota ſua executioni mandare.

Ex Germania quamplurimi belli Duces ſuccurſui Venetis occurrunt: in Gallia milites & arma conſcribere & emere permittitur, idem factum eſt in Regnis Daniæ & Sueuiæ, hic cum ſuccurſibus Veneti exercitum ſatis amplum habentes naues ſuas militares & triremes omni re-

rum

rum neceſſariorum ad bellum paratas hacentes, mari mittuntur, Candiam militum optimo numero, protegũt, Turcicæ claſſi ſuas naues armatas opponunt & ſæpiſſimè progreſſus felices ipſorum Turcarum minuunt & eorum conatus irritos reddunt: nihilominus hoſtium magnus numerus Candiam ingreditur omnia igne & ferro infeſtant, Canerum portum obſidunt & capiunt magno Candiæ & Venetorum damno, & vt alia inſulæ loca aduerſus hoſtium inſultus tuerentur arma, milites, naues & munimenta mittuntur.

Sola Anglia ſuipſius hoſtis viſcera ſua omnibus modis motibus continuis diruit.

Regis arma parumper progreſſus ſuos ſubſiſtere facientes Parlamentarij, denuo Scotos eorum ſudſidio auocare coacti ſunt; fœdus ſeu conuentum ineunt; quorum puncta ſequuntur.

Quod Scotiæ Religionem reformatam in ſua doctrina, ſuo cultu & regimine tuerentur.

Quod ſuper illorum modella Anglicanam Religionem velut valdè corruptam, reformarent.

Quod Epiſcopatum, tanquam ſuperſtitioſum, Hæreticum, Schiſmaticum, & impium extirparent.

Quod Priuilegia Parlamentorum & amborum Regnorum libertates pro tegerent, cuiuſcumque præiudicio.,

Quod ad Regis perſonam & Authoritatem, eam tuerentur, in quantum Religionis veræ & duorum Regnorum libertates permitterent (eadem clauſula, omnes inobedientiæ & rebellionis actus erga ſuam Maieſtatẽ, prætextare poterãt.)

Tandem, quod omnes malitioſos, perfidos & igniarios (nempe omnes qui Regis partes tenebant, & qui ſuo fœderi intrare recuſarent (manifeſtarent, & eos tradere ad caſtigandos conarentur.

mos reuerſi fuerint ſcitu & viſu populi.

Eodem tempore in Catalonia Galli Tortoſam poſt obſidium octo dierum in ſuam poteſtatem adduxerunt.

Non ſolum Chriſtianus orbis motibus & bellis ciuilibus agitatur, ſed Turcæ opportunam prouinciã prænoſcẽtes ſpe magnorum progreſſuum Chriſtanis bellum inferre, mentes ſuas & vires aduerſus Venetos,conuertuntur,hoſtis ille communis non parum damnum Italiæ excitat ſed omnis Europa Chriſtiana ad defenſionem ſuam prouidere cogit,veluti Italia,Maltha, Hiſpania, Sicilia,Neapolitanum Regnum,& cæteri populi ſubiacentes belli periculo.

Vires ſuas tam maritimas quam terreſtres contra Candiæ Regnum conuertit Turca, prænoſcẽs quod Cãdia ſubiugata Italiæ portę illi apertę eſſẽt Veneti,quibus multũ intererat ſua defẽſa prouidere & ad Candiam tuendam cum omni ſua potẽtia,vt opus illis erat ad omnes Chriſtianos Principes & Status legatos ſuos miſerunt vt in tam imminenti periculo & communi damno ſuccurſus mitterent:ex Italia ſummus Pontifex, Toſcaniæ & Parmenſis Duces militares naues & copias conſcribere ſtatuunt vt ſine mora periculo obuiaretur.Polonus Rex ingentem exercitum eo fine habere ſtatuerat ad bellum Turcæ inferendum, & vt arma ſua contra Venetos diſtraheret, ſed Regni ſui ſtatus pacem cum Turca violare nolentes Rex non potuit vota ſua executioni mandare.

Ex Germania quamplurimi belli Duces ſuccurſui Venetis occurrunt: in Gallia milites & arma conſcribere & emere permittitur, idem factum eſt in Regnis Daniæ & Sueuiæ, hic cum ſuccurſibus Veneti exercitum ſatis amplum habentes naues ſuas militares & triremes omni re-

rum

rum neceſſariorum ad bellum paratas hacentes, mari mittuntur, Candiam militum optimo numero,protegũt,Turcicæ claſſi ſuas naues armatas opponunt & ſæpiſſimè progreſſus felices ipſorum Turcarum minuunt & eorum conatus irritos reddant: nihilominus hoſtium magnus numerus Candiam ingreditur omnia igne & ferro infeſtant, Canetum portum obſidunt & capiunt magno Candiæ & Venetorum damno,& vt alia inſulæ loca aduerſus hoſtium inſultus tuerentur arma, milites, naues & munimenta mittuntur.

Sola Anglia ſuipſius hoſtis viſcera ſua omnibus modis motibus continuis diruit.

Regis arma parumper progreſſus ſuos ſubſiſtere facientes Parlamentarij, denuo Scotos eorum ſudſidio auocare coacti ſunt; fœdus ſeu conuentum ineunt;quorum puncta ſequuntur.

Quod Scotiæ Religionem reformatam in ſua doctrina,ſuo cultu & regimine tuerentur.

Quod ſuper illorum modella Anglicanam Religionem velut valdè corruptam,reformarent.

Quod Epiſcopatum, tanquam ſuperſtitioſum,Hæreticum,Schiſmaticum, & impium extirparent.

Quod Priuilegia Parlamentorum & amborum Regnorum libertates pro tegerent, cuiuſcumque præiudicio.,

Quod ad Regis perſonam & Authoritatem, eam tuerentur,in quantum Religionis veræ & duorum Regnorum libertates permitterent(eadem clauſula,omnes inobedientiæ & rebellionis actus erga ſuam Maieſtatẽ,prætextare poterãt.)

Tandem,quod omnes malitioſos, perfidos & igniarios (nempe omnes qui Regis partes tenebant,& qui ſuo fœderi intrare recuſarent(manifeſtarent,& eos tradere ad caſtigandos conarentur.

Exercitus à Parlamento diuiſus, Regis perſonæ ſubiectum præcipuũ erat ad anſam inclinandam lateri quod eam poſſidebat. Independentes vrbem Londinum & Parlamẽtum ſubiugare cupientes Regem appropinquant, & illum manere in Caſtro Anitoncourti, certis millibus Lõdinum diſtante erat, vt volunt vt Regiis & populis notum facerent, quod omne eorum deſiderium Vrbem & Parlamentum ad Regem ſuſcipiendum vi adducerent, quem aiebant, ſtabilire in ſtatu honorabiliori, quo hactenus non fuerat: hoc artificio iſto ſuſcepto, opus erat Regem ex ea diſcedere, metuẽtes quod tamdiù Londino proximus eſſet, pars aliqua ad illum abducendum inſtaret, Tamen cum omne bonum deſiderium pro Rege oſtenderent, in hoc illum cogi non oportebat, ſed artè quadam facere, vt Regem ſpontaneè eo egrediretur, litteram ſuper menſam ſuam iaciunt, quæ illum quod contra eius vitam coniuratio erat, admoneret, & ibi non ſecurus eſſet. Rex qui eorum malitiam facilè præuidebar) nam in eorum poteſtate erat Londino conduceret in ſuo ſtatu reintegrare) ſimulatione vſus eſt, ſuis exercitus Ducibus hanc litteram cõmunicauit, qui illi opem offerunt, & dixerunt illi ſuam perſonam non ſecuram in Caſtro Anitoncourti, quia puritani eum viuum aut mortuum habere cupiebant, ſua perſona erat tota ad exercitus bonum omnem. Declarant eorum Factionem nimis potentem & totam Angliam eſſe, & quod Rex ſecurus eſſe non poterat niſi in Inſula Vvight, non longè diſtans, & tamen erat traiecto maris ſeparata, & Captui fraudulofo non ſubiecta. Rex qui modo vno aut alio obedire rogabatur, voluit iterum eos ab hoc pudore liberare, & receſſum in Inſula vvight facit abſque vllo tędio patente,

tente, quamuis viam Loudino eam non eſſe videret, neque hoc quod ei promittebant tenebant: Nam reuera in carcere magis ſtricto & ſecuro illis, eum mittere erat prætextus quo vtebantur, & pro quo Regem Londino non directè conducebant erat quod illuc nulla ſecuritas, donec puritani, ad rationem deducerentur. Et Parlamentum optimè purgatum, & temperamentum fieret Monarchiæ proprium.

Parlamento diſperſo & Londinum vrbs ſuæ illorum poteſtati reducta aliam victimam niſi ſui Regis perſonam inuenire, magis Dæmoni ſuo ſactificandum idoneam poterant vbi tantarum Victoriarum gratiarum actiones, quam ex inſula v vight abduxerant, vt eum glorioſiorem redderent, ſicut illi promiſerant.

Hoc anno Conuentus Monaſterienſis pacem Generalem concludit, inter Cæſarem, Regem Chriſtianiſſimum Imperij Electores Principes & Sueuos, dempto Rege Catholico & Lotharingiæ Duce.

Articuli præcipui erant, quod Cæſar Alſatiam Briſaceum, & arcem Philisburgi, Regi Chriſtianiſſimo relinquerentur.

Quod quatuor Vrbes Foreſtariæ domui Auſtriacis reſtituerentur.

Quod Rex Chriſtianiſſimus ſuis poſſeſſoribus legitimis vrbes Spirenſem, Vormatiam, Moguntinam, & alia loca redderet, & ſua præſidia reuocaret.

Quod Sueci Duci Electori Saxoniæ Vrbes & loca cederent.

Quod Sueci Cæſari, Pragam & omnia loca quæ occupauerant in Bohemia Morauia & Sileſuis, veluti Olmuls & alia redderent, ſicut & aliis Principibus Electoribus, Bauaricæ Brandeburgenſis, Brunſvicenſi, & Heſſiæ, omnia quæ eis-

ſtantibus Germaniæ motibus, amiſerant necnon à ciuitatibus liberis imperialibus, loca eis pertinentia reſtituuntur.

Poſtea alius Conuentus Nouembergæ indicitur inter Cæſarem, Principes Imperij Electores & Suecos ad Pacis executionem ſtatuendam.

Quo in Conuentu ſtatutum eſt, quod Suecis omnia quæ in Germania, Bohemia, Sileſia, Morauis cederent, ſolo Pomeraniæ Ducatu eis relicto donec impenſæ ab illis bello durante factæ reſtituerentur.

Pax iſta à Summo Pont. Innocentio X. irrita per breuem expreſſum declaratur; velut Infamis & Religioni Catholicæ omninò contraria ob quod per eā quamplurima Monaſteria, Epiſcopatus Abbatiæ Prioratus & alia Beneficia Germaniæ Proteſtantibus & Suecis relicta erant.

Edem anno Pax Generalis inter Regem Catholicum, & Status Prouinciarum Belgiarum vnicarum concluditur, poſt varios conuentus & difficultates propoſitas & terminatas. Et ſic Bataui tanquam ſupremi Domini, Prouinciarum cunctarum omne liberum commercium vbique terrarum & Marium Hiſpano obedientium habuerunt.

Ob cauſas quamplurimas Rex Catholicus hāc pacem ordinibus Batauicis conceſſit, nempe, virium ſuarum imbecillitas aduerſus hoſtes potentiſſimos quibus reſiſtere non valebat, numerus ingens locorum his nouiſſimis temporibus amiſſorum in Flandria, Italia & Catalonia, neceſſitas imminens illi cæteris ſuis ſtatibus prouideri & illos tuere aduerſus Frācos & Batauos vnitos. Demum & quod præcipuum erat, illius conſilium, & maximè opportunum, quod tanto tempore quo Galli & Batauí fœdere mutuo vniti fuerint ad bellum illi inferendum in Flandria,

nullo

nullo modo poterat alia illi quæ reſtabant loca & Prouincias amittendas declinare. Quod ſi poſtea Galli ſoli bellum prolongare velint, vires ſuas illis opponendas & ſatis validas ſibi pollicebatur. His rationibus pax ſtatuitur inter Hiſpanos & Batauos locis omnibus ab vtraque parte captis & occupatis motibus præteritis remanentibus.

A Chriſto nato anno MDCXLI.

GALLIA motibus ciuilibus minatur. 6. die Ianuarij hora quarta antelucana Rex Lutetia egreditur vna cum Regina Matre Regente, Andegauenſi Duce fratre, Aurelianenſium Duce Regis patruo,& Iulio Mazarino Cardinali:eius egreſſionis cauſas Rex Prætori & Edilibus vrbis Pariſiacæ aperit quibus hæ litteræ redduntur, his verbis conceptæ.

Fideles clariſſimi,maximo cum dolore è noſtra amantiſſima vrbe egredere coacti ſumus hac nocte, ne perniciofis quorumdam Parlamenti noſtri membrorum conſiliis expoſiti ſimus, qui certam cum inimicis noſtris, & ſtatibus apertis & declaratis intelligentiam & commercium habentes, noſtræ authoritati in multis occaſionibus attentaſſe,& diutius bonitate noſtra abuſiſſe ad hoc vſque extremum noſtram perſonam detinere conſpirarint.Idcirco, Reginæ matris noſtræ Regentis iudicio & conſilio, noſtræ huius reſolutionis cauſam vobis exponere ſtatuimus, & vos ſeriò admonere, omnes veſtros conatus vobis poſſibiles adhibere,vt nihil in noſtra dicta vrbe ad tranquilitatis ſuæ alterationem ,& obſequij noſtri præiudicium moliatur, vos futuros fideles eſſe ſperamus & vna cum ciuibus illius vobiſcum omne bonum officium optimorum & fidelium ſubiectorum promouere, velut

hactenus fecerunt. Nos intra paucos dies vobis noſtrum conſilium declarare reſeruantes, interim vos in noſtro ſeruitio veſtra cum fidelitate & affectu conſeruare rogamus, longiorem preſentem nec magis expreſſam non facientes. Datum Pariſiis. 5. die Ianuarij 1649. Signatum LVDOVICVS, & infra DE GVENEGAVD.

Simul cum Regis litteris tres aliæ erant, nempe Reginæ, Aurelianenſium Ducis & Principis Condæi. Iiſdem Prætori & Ædilibus miſſæ notantes, quod eorum Principum Conſilio Rex egreſſus erat. Hiſce in rebus Senatus Pariſienſis hora nona matutina eiuſdem diei, magna in Camera congregatur, vbi deliberatione acta numero centum vnius Capitum, Arreſtum fuit; quod vrbis ſecuritati prouideretur vt eſſet munitione vitæ munita, & idcirco portæ cuſtodirentur, cuſtodum corpora per Regiones vrbis ſtatuerentur catenæ tenderentur, & Proprætori ciuili & aliis officiariis vt victualia in vrbe aſportarentur, manũ tenere iniunctum eſt. Die veneris Octaua Ianuarij, Arreſtum Parlamentum, decernitur quo Cardinalis Mazarinus tanquã præcipuus ſtatus motuum & mali imminentis artifex, Senatus illum tranquilitatis publicę perturbatorem, Regis & ſui ſtatus inimicum declarauit, & illi extra aulam intra eandem diem, & extra Regni limites poſt dies octo, recedere inhibetur quibus elapſis, omnibus Regis ſubditis illum proſequi iniungitur, & vnicuique illum recipere prohibetur.

Eodem die poſt Meridiem, politia Generalis à Parlamenti Deputatis, habita, in qua Prætori Mercatorum & edilibus commiſſiones ad militares copias conſcribendas mandatur, Victuaria vrbi adducere &. concomitari cum omni ſecuritate.

Deinde

Deinde & eadem die vrbs Arſenalis poſſeſſionem ſumit & hominum armatorum ſexcenta ad illius cuſtodiam & necnon a fluminis miſit.

Die 17. Ianuarij Baſtiliæ Caſtrum redditur,& Domus *du Tremblay*, illius Gubernator cum viginti duobus militibus egreditur, tunc duæ armatorum turmæ eiuſdem vrbis, ibi mittuntur,& Dominus *de Brouſſel* Senator Gubernator illius Caſtri conſtituitur & Dominus *le Louuetier* eius filius locum tenens, ei aſſociatur.

Interea vrbs Pariſienſis à quamplurimis armatorum turmis obſidetur, viæ percluduntur, omnia loca vrbi viciniora nempe D. Dionyſij, P. Glodouei, Burgum Medonis Burgum Reginæ, & alia occupantur, rapinæ, deprædationes, conflagrationes & alij omnis generis actus hoſtiles exercentur.

Ad vrbis defenſionem exercitus ordinatus ſub Imperio Principis Contæi Generaliſſimi Ducis *d'Elbeuf*, Ducis Bullionis, Domini Motta *Houdancourt*, Franciæ Mareſchalles.

Eodem tempore Leopoldus Archidux cum manu armata Galliam ingreditur Picardiã verſus mittit Deputatum ad Senatum cui copias ſuas aduerſus hoſtes vrbis offert necnon & Dominus Turennus Franciæ Mareſchalis perſonã & ſuas copias eidem obtulit, Normandia, Aquitanie & omnes ferè Regni Prouinctæ ſuccurſum & opem Pariſis obtulerunt. Tandem padadatur, copiæ locis vicinioribus Pariſiorum, recedere iuſſæ ſunt, & omnia abundantius victualia afferuntur vrbi ex omnibus regni Prouinciis:

Annus iſte luctuoſiſſimus & fatalis fuit Regi Angliæ. Independentes cum infeſtiſſimis ſuis inimicis nempe Parlamento, quod quidem abſque illo dignitatis regiæ reſpectu illum veluti

reum captiuum habeant.

Regiæ Maieſtatis homicidæ certum modum ſuæ condemnationis ad mortem adhibere coacti ſunt. Sed contra, non ſicut eorum crimen diſcutere debebāt, & illum prætextu aliquo nubilare, euidentius enitere faciunt, ſuam nequitiam publicam reddiderunt, & iuſtitiam ipſam corruptione plenam, notificarunt.

Prima die menſis Februarij Communitatum Camera congregata, Rege Barræ ſiſtenti ſicut reo, Dominus Cooke eiuſdem Cameræ orator, ait, in vltima ſeſſione ſui incarcerati crimina, de quibus à communitatibus accuſabatur totius nationis Angliæ nomen deduxerat: Deinde vt præies denuo accuſationis tenorem pronuntiat decretum ſicut in hæc verba fecit.

Carolus Stvvart, Angliæ corona cum authoritate terminata, inueſtitus ea conditione, vt populos iuxta Regni leges fundamentales gubernaret: Nihilominus vt eius ſecretis prætenſionibus preueniret, & ſe ſuaſque complices, in ſuas prauas molitiones conſeruaret, arma doloſè & iniquiſſimè aduerſus Parlamentum & populum ſompſiſſet.

Deinde omnium locorum obſeſſorum, certaminum datorum deductionem facit, & poſtquam omnes actus cunctos ciuilis belli declaraſſet, Regem propter ſuam propriam cauſam & quærelam eorum, authorem fuiſſe teſtatur.

Accuſatione finita Cameræ Præſes Regi reſpondere iubet, cui dixit, Niſi ſolam meam vitam & meam propriam & ſpecialem cauſam conſiderarem, citius expeditionem huius rei, inueniremus & ad conſcientias veſtras liberandas & ſtimulo remorſus impietatis abſque exēplo, quam in meam perſonam inieciſtis, ne facile

cile omnium criminum de quibus me accuſatum haberis, reum me confitere. Non vobis dicam quod Deus ſua infinita bonitate, me ſupra leges conſtituiſſe,nec vlli iuriſdictioni tēporali ſubmiſſum eſſe, ſed quia hic de populi mei libertatibus agitur,ne propriam meam cauſam tradere videar,vobis dicere teneor, quod ſi leges ſtatus fundamentales vis euertere poteſt, & nouas innouare,nullum ſubiectum à ſuæ vitæ ſecuritate, nec ſuorum bonorum eſſe poteſt: Quamobrem vos me fundamentum & rationes quæ veſtros proceſſus authoriſant facere videre ſpero.

Præſes ait cum ſis hic incarceratus & criminalis qualitate, reum magis te reddere videris, quam ſuper hac huius ſupremæ Curiæ authoritate conteſtari,idcirco te directè cōformare debes aliàs Curia ſecundum vias ſibi, & ſilentij & recuſationis cauſa ſibi aſſueras,procedet.

Tunc Rex ſuis ordinariis ſatellibus ſtipatus, apud Robertum *Cotton* Equitem receſſum ſuum facit, & res ad diem Iouis ſequentem remittitur.

Die iouis 4. Februarij Parlamenti Commiſſarij,proceſſus cauta congregati, id eſt hi, qui conſcientiam extenſiorem habebant, & corda magis impietati & inhumanitati dedita, teſtes audierunt,qui crimina omnia quibus hunc infelicem principem onerabant, non alio niſi victoriarum ſuarum ſeu rerum ſuarum narrationem, & qui demum, quod bellum fecerat indicare prætendebant, vnus Regem in copiarum capite & enſem in manu Nottinghæ, & in Yorky Comitatu ſe vidiſſe teſtatur: alius, quod Nottinghæ præſens erat quando,ſua ſigna ibi axffierat, alter in Keintonis campo, alius in Brainchfordi,alius Egybogillo, alius in Caueſhami

hani portu, alius in Naſeby plano, vbi Regem fűctiones militis aut Ducis exercere vidiſſe aiebant: & illæ actiones erant iſtæ que Coronas & triomphos Cæſaribus & Alexandris attuliſſe, ac omnem nudatam terram reliquiſſe morti & Põpas Regi funebres dare qui ſuam vult authoritatem populorum ſuorum libertates & predeceſſorum ſuorum Religionem protegere. Barbari magis inhumani quam ipſimet: Legimus adhuc virtutem aliquam inter eos mercedem inueniſſe, & eam ſuorum inimicorum perſonis æſtimatam haberi, Nunc victoriosos eſſe vobis ſatis erat, quam veſtris iniuſtis & ridiculoſis accuſationibus infortunio Regis veſtri inſultare, omnia poſſidebatis, vita eius ipſa in manus veſtras erat, vobis erat theſaurus clarior quem poſt habebatis; qui pro prætio vobis omnium rerum aliarum erat. Sed Deus iuſtum iſtum de medio veſtrum tollere voluit, quia eius præces ſua iuſtitia brachia ligabant, & ſuper veſtra criminoſa capita aliorum Monarcharum vltionem attraxiſſetis, morte huius Principis quam longum ergaſtulum animare non poterat.

Die veneris Rex Parlamento non interfuit, hunc diem retinuit ad ea quæ executioni darent die ſequente, examinanda, Deo ſolo conſolationem expectare, & illi ſuæ vitæ & Coronæ ſacrificium præſtare.

Sabbato 6. Februarij, Camera congregata, vbi Parlamentum in toga purpurea erat, Rex & coram ſatellibus ſuis ducitur, & cum per magnam Virminſteri aulam ambulabat, infirmiores populi, clamabant, *iuſtitia, iuſtitia, executio.* Et in Camera Rex ingreſſus magnas res declarandas habere dixit, & vt coram communitatum Domi, nos audiretur, licentiam petit ab ea, Curia Regem recedere fecit vt res in deliberatione poſita eſſet,

eſſet. Sed decretum fuit eum non audiendum eſſe, quia aiebant, rem iſtam ſolum poſcebat ad negotium prolongandum & quod fieret eo inſtanti neſciebatur.

Semihora poſteà Rex adducitur, & Præſes poſt omnium praui Regiminis, iudiciorum magnam deductionem feciſſe, Regem iſtorum reum aſſerebat, & multorum Regum exempla deducit, qui à ſuis ſubditis male habiti fuerant, Inter alia ſanctæ & innocentis Principis Mariæ Stvvart Regis auiæ exemplum quam impia aliæ, Elizabethi politia ſuæ zelotipiæ ambitione immolauerat.

Finito iſto longo Panegyrico homicidiorum execrabilium Regum & Reginarum, Præſes oratori legere adhuc, omnium criminum ſummam & de quibus Rex accuſabatur, iuſſit, & deinde mortis Arreſtum pronuntiat, his verbis.

Carolus Stvvart antea Angliæ Rex, velut tyrannus traditor, homicida & hoſtis publicus morte plectetur per capitis à corpore ſuo ſeparationem.

Rex diem Dominicum & diem Lunæ vt mortē priuatam redderet, & omnia terræ vincula rumperet, vt voluntas ad cœlum aduolaret, habuit.

Die Martio 9. Februarij Rex è domo ſancti Iames Regiam ductus per Saltus medium qui ducitur Vvitheball peditibus armatis plenus, Epiſcopo Londinenſi à latere eius dextro vna cum Thomolinſon, ſuæ cuſtodiæ Capitaneo & nonnullis ſuæ domus Nobilibus, per Vvithehaal ambulacrum ad Cameram eundem ambulabat, poſt prandium ſuis cuſtodibus comitatus per curiæ Vvachal medium nudo capite tranſit, veſtitus erat thorace ſatini viridi cum toga cameraſia torquem Cærulcum & Georgij ordinis

ordinis geſtiens alias *de la lartiere*: Theatrum nigro coopertum princeps aſcendit in conſpectu infiniti populi multitudinis caput eius corpore ſeparatur.

Hæc de rebus Anglium:

A Chriſto nato anno MDCXL.

IANVARII menſe Condæus Princeps & eius frater Contaci Princeps cum Duce de Longauilla, in Palatio Regio Pariſiis retenti & Caſtro Vincennarum ducti ſunt. Detentio iſta mirum in modum curiam turbauit & magnos per Regni prouincias motus excitauit

Principiſſa Condæa vidua Doaria Biturige ſecedere iuſſa eſt, Ducis Longauilla vxor ſoror principis Condæi Stenayo ſe recepit ob ſuæ perſonæ ſecuritatem.

Guienniæ prouincia vna cum Burdegalenſi vrbe primaria de Regimine Ducis Eſpernonij, prouinciæ Gubernatoris, quærebantur ob eius erga eos nimiam ſeueritatem, arma ſumuntur actus hoſtilitatis committuntur, populus fremit, patitur, premitur & onus omne belli ſuſtinet.

Ciuitas Burdegalenſis exercitum format ſub Sauuebouis Marchionis conductu Dux Eſpernonij copias vndique mandat vt Burdegalos ad officium retineret ſed dum res acriter aguntur cædes, latrocinia locorum, conflagrationes & camporum deſolatio, omnia turpiter deuaſtant, animi accenduntur abſque vlla pacificationis faciendæ ſpe.

Regina Regens, Regem Guyennam verſus comitatur vna cum Iulio Mazarino Cardinali, vt motus hos regia præſentia compeſceret, vel armis

armis procariores caſtigaret, eo fine copiæ quæ in Flandria erant euocantur Guyenniam verſus ad eas conducendas, Melierius Franciæ Mareſchalis, Duces Eſpernonij & Candali eius filij Comes de Paluano & alij copiarum militarium Duces extabant.

Pro parte Burdigalenſium Dux Bullionis cum Duce de Rupefalco aſtant, arma ſumunt & conducunt, Dux Anguieni filius Principis Condæi cum matre ſua Burdegalo ſe recipiunt, omnia denique ad bellum præparantur.

Motus iſti Leopoldo Archiduci occaſiones prœbebant oportunas, exercitum ſuum ad Picardiã mittere, Guiſium Burgum in vanum tentat, Capellam & Catelanum obſidet, & poteſtati ſuæ cædere cogit, & vltra progrediens Campaniam verſus Moncornetum, Varnetonem & alia oppida capit Rethulenſe oppidum ducatus eius nominis primarium obſidet & ad compoſitionem venire compellit, Fimum, Caſtrumportianum nullo quaſi cum labore claues ſuas illi tribuunt, Moſonem oppidum Moſam ſupra obſidit, ſtricte cingitur, tormentis concutitur tandem partes eius amplectitur. Tota Cãpania terrore plena populo deſerta ferè videtur, frumenta ab Hiſpanis educuntur, contributioni populi condemnantur & eos magis liberè puod contribuendo omnium tributorum & vectigalium exempti erant.

Turrenus Francici Mareſchalis fœdus cum Hiſpanis iniit copias ſuas Leopoldo ducit & iungit.

Stenai oppidum Duciſſæ Longauelli conſenſu præſidium Hiſpanicum recepit.

Copiæ iſtæ militares Pariſios non parum turbant, villæ periculo proximiores bona ſua vrbem mittunt ſolo rumore hoſtium excurſionum Pariſios

riſios vſque. Leopoldi ingreſſionis eius in Gallia pretextus erant vt Gallos ad pacem ample-ctandam excitaret & principum captiuorum liberationem. Eo fine deputatum ad Aurelianenſium Ducem mittit, vbi de pace facienda vna cum eodem Duce & Parlamento verbo propoſitionem facit, ſed cum pacem peteret conditionibus parum æquis res irrita remanſit.

Interea bellum contra Burdegalos ardeſcit, Regis exercitus ad vrbem obſidendam aggreditur cum tormentis & aliis rebus ad obſidium pertinentibus. Burdegalenſes vero ad defenſionem, omnia exponere proteſtantur, habebant in vrbe Duces Bullionenſem Rupefucaldum cum Duce Anguieno Generaliſſimo, loca periculo magis expoſita fortificabant, quo in labore omnes Burdegalenſes tam viri quam fœminæ, Eccleſiaſtici & religioſi curam animosè adhibebant, & eorum diligentia effecit vt vrbs obſideri non potuit, & tandem Senatus Pariſienſis Senatores aliquos Burdegalam Regis conſenſu mittit ad res pacificè componendas & ita laboratum eſt vt Rex Burdegalenſibus commotionem condonat, eorum priuilegia confirmat & principem Condæum prouincia Guiennæ Gubernatorem elegit reuocato Duce Epernonio, cui Rex Burgundiæ Regimen dedit.

Eodem anno Ferdinandus Bauariæ Princeps elector Imperij & Colonienſis Archiepiſcopus vitam cum morte commutauit, & eius loco Princeps Herbipolenſis Epiſcopus & Franciæ Orientalis Dux, elector Imperij & Colonienſis Archiepiſcopus inauguratus eſt.

Lodienſis ciuitas cum obedire ſuo principi legitimo renueret, obſidetur, & Baro Lamboyus & Dux Lotharingiæ copias ſuas mittunt vrbem vallo cingunt, populus & capitulum

inter

inter ſe diſſidentes, vrbis ſuæ ruinam metuentes cum Principe pacem ineunt & eum legitimum Dominum agnoſcunt.

A Chriſto nato anno. MDCLI.

HISPANI mare Tuſcicum tenent cum nauibus & triremibus armatis. Piombinum obſidunt non ſine periculo ſuorum non paucorum, tandem Galli ſuccurſu deſperato omnibus illis neceſſariis ad loci defenſionem deficientibus vi cedere coacti ſunt & Piombinum primis ſuis Dominis reuertitur.

Poſtea iidem Hiſpani Portum longonum aggrediuntur, obſidunt, magnum tempus in hoc obſidio conſumunt, obſeſſi animoſe pugnantes cum obſidentibus, magnum illorum numerum interficiunt, nihilominus Hiſpani arcem furiosè concutiunt & omnia ad eam oppugnandam exponentes tandem Gallos fame & tormentis diminuti, compoſitione facta arcem hoſtibus remittunt.

Eodem anno Hiſpani in Catalonia armati, in abſentia Ducis Mercurij principatus Proregis Tortoſam obſidunt & poſt ſatis longam & periculoſam obſidionem Galli obſeſſi egrediuntur & præſidium Hiſpanicum intromittitur, alia loca eiuſdem principatus ſuæ poteſtati faciunt.

Naues militares & Triremes in numero ſatis amplo Hiſpani ad Barceloniæ portum obſidendi vrbem cauſa conducunt, ſed ciues & Galli militares qui in ea ſunt conatus ſuos hactenus irritos fecere.

Principes Condæus & Conticus & Dux Longuauillæ è caſtro Vincennarum educti, & Marcuſſio tranſlati, & tãdem in arcem portus gratiæ relegati, Ducis Aurelianenſium & Parlamento-

rum.

rum inſtantia liberantur & Pariſiis magno cum gaudio excipiuntur. Poſtea Pariſienſis Senatus eorum innocentiam areſto recognoſcit & ab omni conuitio eis falsò coniecto immunes declarantur.

Eodem anno Hiſpani Ypreſem, Furnam, Berghenſem & fortalitium Linceum necnon & Borbugum obſidunt recuperant & Gallica præſidia quæ in eis erant exercitum Regium auxerunt.

Turenus Franciæ Mareſchalis. Leopoldij partes relinquens, in gratiam Regis exceptus eſt cum omni genere beneuolentiæ regiæ, & fidelitatis ſuæ continuationem ſacramento ſolemni confirmauit.

Mottha Hodancourtius Franciæ Mareſchalis in Cataloniam Regis mandato mittitur ad arma aduerſus Hiſpanos conducenda.

Die ſeptima menſis Septembris Rex cum Regina matre ſua, Duce Aurelianenſium patruo ſuo aliis principibus & nobilibus magno numero Parlamento in tribunali ſedens maior declaratur, cum ingenti totius ciuitatis & populi lætitia.

Antea Iulius Mazarinus Cardinalis aula exierat ante principum detentorum liberationem, & Coloniam Agripinam verſus receſſum ſuum fecerat, ſed poſtea Regis ſpeciali declaratione Parlamento Pariſienſi coram principibus verificata, citra Regni fines cum tota ſua familia reuertendi cauſa tranſire ei prohibitum fuit, & omnibus locis Franciæ limitibus ne illum reciperent feriò mandatur.

Anno eodem Cazimirus Polonorum Rex cum Coſacos ſuos vaſallos cum Turcis & Tartaris fœdus iniiſſe certior factus eſſet vt Regni ſui prouincias excurſionibus, deprædationibus

&

& latrociniis deſolarent, aduerſus eos exercitum miſit in pugna cum illis ordinati, pluſquam quadraginta eorum millia interfecta ſunt, eorum Generalis captus ad Regem mittitur, non ſine Polonorum multorum iactura: nam ex eis in eodem certamine pluſquam duodecim millia deſiderata ſunt.

Pari fœlici exitu Veneti Turcarum victores euaſere nam Turcæ Claſſis peramplá nauium militarium & Triremium aduerſus Venetorum claſſem aggreſſa prælium ingens inſequitur, Veneti palmam pugnæ habuerunt, viginti quinque naues & triremes partim mari collapſas partim igne crematas partim à Venetis captas, amiſere vna cum eorum Architalaſſo & magnum Turcarum cæſorum & vinculis coniectorum numero. Ingenti Christiani orbis bono & gaudio.

Rex Chriſtianiſſimus geſta militaria & eximia Dominorum *de Villequier*, Hoquincourti, Fequierij & Feritatæ Seneterræ, primi Boloniæ Gubernatoris, ſecundi ciuitatis & vltimi Ducatus Lotharingiæ baculo Franciæ Mareſchalis remunerare voluit.

Nubergenſis Dux vnus ex heredibus ſucceſſionis Iulianæ à Marchione Brandeburgenſi Imperij Principe Electore etiam eiuſdem ſucceſſionis hærede, In ſua poſſeſſione inquietatur, arma mouet, bellum accenditur, Dux copiis Lotharingiis coniunctis exercitum Marchionis aggreditur, pugnat, & ad pacis conditiones eum cogit.

Tandem Carolus ſecundus Princeps Vvalliæ defuncti Caroli Primi Anglorum Regis filius maior natus, patre defuncto Scotiam petit, & à Scotis Corona Regia ac Anglia; Scotiæ & Hiberniæ inſignitur, copias militares conſcribit Scoti ſuas partes tenentes arma ſua contribuunt

buunt vt bellum Anglis inferret ad patris necem vlſcicendam & Regni recuperationē tentandam, ſed duobus certamnibus primo in Scotia anni elapſi menſe Septembris & ſecundo in Anglia anni præſentis eodem menſe & die, victus euaſit, ſuis magna ex parte cæſis & captis, nobilibus quamplurimis Scotis deſideratis & captis capite diminutis, fugam ſalutis cauſa corripuit, & ab omnibus derelictus vix inſequentes hoſtes effugit. In Galliam incognito menſe Octobris vltima ſeceſſum fecit.

Annus ille annus diluuij magnæ pluuia: merito vocari poteſt ob ruinas infinitas pluuiarum continua abundantia. multis prouinciis illatas vt in Gallla, Flandria, Barauia, & aliis locis vbi innumeræ ædes, ædificia, naues & pontes pagi aquis perierunt.

Eodem anno ſicut leuior Summi Pontificis indiſpoſitio aulam Romanam maximè turbat, & impedit ne expeditiones & negotia ſuū curſum ordinatium habeāt, & curſores rariſſimè mittantur. Ita non mirum ſi in hac occaſione perſonæ Pontificiæ ſtatus dignoſci facillimè non poterat, nec ſuæ infirmitatis licet vt ſperatur abſque periculi metu, veritatem certò habere, eo quod vis morbi ſuum viſum auditum, & vocem nullo modo diminuerat, vt præſens relatio patefaciet.

Papa in infirmitate iacens, ſuos proximos in maxima apprehenſione tenebat, cùm ita eſſet quod eodem tempore Pamphilio & Panzirolus Cardinales erant ſimiliter morbo correpti; Itaut cum ſedis vacantis expectatio eſſet, ordinarij minus frequentes erant quam ſolebāt dum iſti duo Cardinales bona valetudine gaudebant, cum huius curię res maiores prę manibus eorum eſſent.

Igitur miniſterio Curſoris Roma egreſſi die 15. menſis Auguſti ante elapſi, ſciri potuit, ſicut

Papa

Papa Mercurii die 9. eiuſdem menſis. In lecto ſuo iacens(quòd ſuam infirmitatem valdè diminutam iudicabat), coram Pāphilio & Ludouiſio Principibus omnes ſuæ Curiæ Miniſtros appellare fecit quibus audientiam conceſſit,& eis voce intelligibili & non impedita loquebatur.

Die ſequenti Feſto D. Laurentij ſacro & decimo Auguſti, ſancti Officij Congregatio fuit. Sicut ſolet non in ſuæ Sanctitatis cubiculo vt anteà, ſed in alio illi contiguo.

Die Veneris vndecima eiuſdem menſis, Franciç Legatus magno curruum Prçlatorum & Nobilitatis numero comitatus, ſuam primam audientiam habuit, quàm Papa ſpontaneò illi tribuit, & ſuo reſponſionem deſiderio conuenientem ſuſcepit.

Deinde cæteri Legati audientiam pariter habuerunt; ſed ſeparatim & ſigillatim à ſua Sanctitate, quamuis in lecto iacente, ſed melius ſe habente.

In eius voto erat Cardinales prima promotione creare & inter alios,

Dominum Maſcambrunonem tunc Subdatarium.

Dominum Azzolinum Papæ ſigillorum Secretarium.

Dominum Baccium Aldobrandinum, Pricipis Iuſtiniani parentem.

Dominum Hemedeum Mediolanenſem.

Dominum Caffarelly Cameræ auditorem, & alios.

Papa Pamphilio Principi pro trecentorum ſcutorum beneficiorum vacantium millibus dedit, cum duorum Chirographorum expeditione.

Sforcia, Cardinalis Romæ ferè eſſe, menſe Octobris proxima dicitur, eiuſdem Sanctitatis conſenſu, Domino Tonti ſuam Eccleſiam & Epiſco

Epiſcopatum Reminenſem remiſit, mediante penſione illi annuatim perſoluenda.

Hiſpaniæ Legatus de morbo Papæ, non benè ſecurus nec de eius ſtatu quo inueniebatur, relationi quam illi Cardinalis Ludouiſio faciebat non confidens arte, ſuæ nationi ſolita, vtiter nempe Regis Catholici ſui Domini nomine, munus Sanctitati ſuæ mittere, rebus multimodè rariſſimis compoſitum, & inter alias vaſa aromatum & odorum ex India eductorum, referta, Et eo fine vnum ex domus ſuæ aulicis elegit, vt ea Sanctitati, ſuæ offerret, & cùm duabus vicibus intrare recuſatus eſſet à Cameraria Pontificia, tandem Sanctitatem ſuam videndi fauorem obtinuit. Sed quod notatu dignum eſt, vt cum Cameram intraſſet. Illius Cameræ cuſtos, ei ſuper genua ſua procumbere dixit In loco ſatis à Lecto Papæ remoto, cui munus indicauit, quod Sanctitas ſua conſiderans, & deuoto Hiſpano indicans, nempe ſub iſtius muneris prætextu, quo in ſtatu Sãctitas ſua eſſet videret & diſceret vt de eo factionis ſuæ fautores certiores faceret & in Hiſpania mandaret, iuxta expreſſos ordines illi datos, quod ſi Sanctitatẽ ſuam morbo ad moriendum correptam cognoſceret, ſuæ factionis Cardinales quamplurimos adducendos curaret; ad aliũ Papam creãdum (ſuæ deuotioni addictũ) audico dixit, gratias legato ob munus oblatum reddere, illi non conueniens, ſed potius ſpiritibus melancolicis & ægrotis lætificandis & reficiendis quibus dare poterat, & ita aulicus ad propria cum ſuo munere reuertitur, non minus de morbo Papæ quam antea certior factus, quod Legato refert, magnopere ob repulſam receptam & talem deſpectum indignato, & quod erat Curiæ Romanæ diſcurſuum, obiectum magis gratum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX.

LOCVPLETISSIMVS rerum & vocum quæ in hoc libro continentur.

A

AARON ſummus Sacerdos, pagina, 10 extinguitur. ibid.
Abachaminus Calypha Cayrum condidit 150.
Abdimelechus Calypha Calypha Halys. 145
Abel. 2
Abias. 24
Abimelechus. 7
Abiron. 10
Aborigenes. 12
Abramus. 6
Abſalon. 21
Academia Bononienſis 126. Papienſis inſtituta 158. Bononienſis reſtituta ibid. Cracouienſis 245
Accius. 67
Accurſius. 233
Achabus Samariæ Rex. 26
Achaia in deditionem accepta 67. ſubacta. 87
Achas Rex Iudeæ impius. 35
Achmetes 303. rebellat in eum BaſſaAlepienſis. 306. ad eius gratiam recurrit 312. pacem componit cum Imperatore 308. moritur. 332

X

Acriſius. 14
Adamus. 1
Adelgiſi Beneuenti Principis dolus in Imp. 167
Italiá exigitur. ibid.
Adilulphus Angliam vectigalem Rom. Pontif. fecit. 165
Ado Epiſcop. Viennenſis. 166.175
Adolphus Vignacurtius. 359
Adramittenus Imperat. 148
Adraſtus Rex. 17
Adrianus Pont. 160
Adrianus I V. Pont. 210
Adrianus V I. Pont. 270. cognatos non auxit opibus 271. eius vox ſapiens. ibid.
Adulphus Cæſar. 230
Ædes SS. Petri & Pauli Apoſt. à Saracenis direptæ 164. Petri Apoſt. à Leone IV. cincta mœnibus. 165
Ædiles curules duo. 56
Ægæus. 16
Ægyptius Calypha à Tartaris victus. 216
Ægyptus Prouin. facta 79. à Turca ſubacta. 269
Ælius Adrianus Imp. 92. eius comitas, facilitas, ſtudium pacis, monumentum. ibid.
Ælius Lampridius. 110
Ælius pertinax Imp. 97
Æmilia recepta. 259.268
Æmilianus breuis Imp. 104
Æneas Troiæ Princeps. 18
Æneas Syluius. 19
Æs Corinthium. 67
Æſopus. 42
Ætius Patritius 125. eius cædes. 127
Ætoli domiti. 65
Africa à Vandalis occupata & Arij errore infecta 125. recepta 133. occupata à Sarac. 146

Africani cognomen. 64
Africanus hiſto. 101
Agabas Tartarorum Rex. 226
Agapetus Pont. 135
Agatocles Syracuſarum Tyrannus. 60
Ageſilaus Rex Laced. 53
Agger Lapideus ante Rupellam. 370
Agyaleus Rex Sicyoniorum. 4
Agilulpus Rex 128. Lombardiam Catholicis adiungit. 137
Agnes mar. 109
Agria à Mahomete Turc.Imp.capta. 289
Agrippa Rex Latinorum. 28
Agrippa Auguſti nepos. 79
Aiſtulphus Rex Longob.exarchatu potitur.152 a Pipino victus exarchatum & Pentapolim Pontifici reddit. ibid.
Alani euocati. 122
Alarachia in Africa Hiſpanis traditur. 315
Alaricus Rex Goth. irritatus 122. moritur ad Conſentiam. 123
Alba 19. euerſa. 38
Alba Syluius Rex. 22
Albani ſubacti. 38
Albericus Agidarius militarem diſciplinam in Italiam reuocat. 248
Albertus Magnus. 223
Albertus Cæſar. 231
Albertus I I.Cæſar. 257
Albertus Dux Friſlandiæ occiſus. 278
Albertus Cardinalis purpura depoſita Iſabellam ducit Flandriamque in dotem accipit 291. bellum agit cum Mauritio 296. celebris obſidio oſtendæ agitur 297. quæ vltra triennium protrahitur 303.tractat cum ordinibus vt liberis 309. facit cum iis inducias in duodecim an.312.poſt finitas inducias reditur ad

bellum 350. moritur & Belgium redit ad dominium Regis Hiſpaniæ. 353
Alboinius Rex Longobard. Gallia Ciſalp potitur 137. in conuiuio ab vxore occiditur. ibid.
Alborum & nigrorum factiones. 232
Alcæus. 42
Alcmeon. 17
Alcuinus Caroli Magni Doctor. 158
Alexander Alenſis. 223
Alexander Aphrod. 95
Alexander magnus. 58. eius res geſtæ. 59
Alexander Medices 273. interficitur. 274
Alexander Seuerus Imp. 100. iuſtitiæ ſtudioſiſſimus 101. eius dictum. ibid.
Alexand. III. Pont. 211
Alex. V. Pont. liberalitas. 252
Alex. VI. Pont. 266
Alexandri Farneſii Parmenſis Ducis interitus 288
Alexandria vrbs in Italia condita. 212
Alexandria vrbs Ægypti. 58
Alexius Comnenus inſignia Imperij à Pont petit 203. Græcus Imper. 216
S. Alphonſus B. Iſidori diſcipulus. 145
Alphonſus Catholicus Gallecia regno initium fecit. 150
Alphonſus Catholicus Rex Gallecia. 158
Alph. Henricus Dux Luſitaniæ 209 primus Luſitaniæ Rex. ibid.
Alph. Caſtellæ Aſtrologus. 223
Alphonſus Rex Arragoniæ à Ioanna Regina Neapoli regno potitur 253. exhæredatur ab eadem. ibid.
Alphonſus II. Rex Neapoli. 266
Altarium demolitio in Anglia. 415
Amalaſiuntha Regina Goth. 133
Amaſias. 29

Amato

Amatorium munus peſtiferum. 186
Amazones. 16
Ambroſius Mediol. Epiſcop. 119. Mediolanum tuetur. 190
Ambroſius Calepinus. 264
Ambroſius Nouedeus. 276
Ambroſiana Bibliotheca Collegium Mediolan 312
Americæ nomen. 265
Americus Veſpucius. ibid.
Amicitia cum Turcis periculoſa. 242
Amiculum cœleſte. 145
Ammon Rex Iud. 38
Ammonius Philoſophus. 98
Amor patriæ. 164
Amorrheus Sarac. Rex. 150
Amphiaraus. 17
Amphyctionum concilium. 14
Amphion. 14
Amphitheatrum á Veſpaſiano inchoatum 87. à Tito perfectum. 88
Amulius. 31
Amurathes Turcarum Imper. ſedem imperij Adrianopolim transfert 243. eius perfidia ibid. Theſſalonicam Veneris adimit. 255
Amurathes IV. Turc. Imp. 359. Renanum expugnat 380. Babylonem 387. moritur. 390
Anacreon. 42
Anaſtaſius Diſcorus Imp. 131. fulmine ictus ibi. vita ob improbitatem diminuitur, eius crudelitas. ibid.
Anaſtaſius II. qui & Arthemius Imp. 148. monachus efficitur. ibid.
Anaxagoras. 50
Ancus Martius Rex Rom. 39
Andegauenſis interitus. 246
B. Andr. Corcinus in numerũ ſanctorũ refertur. 272

Andreas Auria 272.pugnam cum Turcis detrectat exploratа victoria. 274
Andronicus Græcus Tyrannus 214.eius inaudita crudelitas ibid. exitialis exitus. ibid.
Andronicus auum in ordinem cogit. 239
Andronicus Caloioannis filius Turcarum Feudatarius. 247
Angelus Dux.
Angelus in ſumma Adriani mole viſus. 139
Angelus Acciaiolus Epiſc. Flor. 240
Angelus Politianus. 264
Anglia 125.ad Chriſti fidem adducta. 139
Anglia 447. recrudeſcunt eius motus. ibid.
A Carolo Magno ſubacta 155.Pont.Rom.vectigalis facta 165.à Normanis tranſit ad Francos 208. Schiſmate implicita. 273
Ad auitam religionem reuocatur 277.ad Schiſma redit 279.magnis motibus agitata. 442
Angli ad inſulam de *Ré* magna ſtrage cæduntur. 369
Anguienus Dux 433. Theonuillam capit 434 437. Germanos, internecione delet. 438 Philisburgum, & alia oppida ſuæ poteſtatis facit 439. Bauaros occiſis eorum ducibus profligat. 441. 446
Dunquercum & alia oppida in Flandria occupat, 455. 456. Principis Condæi titulum inſigni de Hiſpanis victoria illuſtrat 458.466. Pariſiis cum fratre detentus 472. liberatus. 475
Anicetus Pont. martyrium ſubit. 95
Anna Auſtriaca Regina Regens in Gallia. 433
Annibal 62.à Scipione victus 64.veneno interit. ibid.
Annibal Carus. 283
Anno Dux cæditur. 64
Annonius. 163

Annus Numa 37. Iulianus vulgo Biſſextum. 76
Annus ab vrbe condita M. 103. poſt Chriſtum natum. M. 186
Annus 1575. Iubilæi celebritate inſignis. 283
Annus Gregorius. 286
Anſeres. 53
Anterus Pont. pro religione cæſus. 102
Antimus Martyr. 109
Antiochus magnus domitus Aſia cedit. 64
Antiochus Epiphanes 65. acerbe moritur. 66
Antiſthenes. 54
Antonius adoptiuus Adriani filius 93. cur pius dictus. ibid.
Antonius Caracalla ſeueri Imp. filius 99. Getæ frater ibid. eius ita. ibid.
Anton. Florent. 257
Antoniottus Adurnus. 249
S. Antonius Abbas. 115
Ant. Poſſeuin. in Moſchouiam à Gregorio Pont. miſſus. 285
Apamenſis Epiſcopi ardor nimius omnia turbat. 232
Apamia capta. 371
Aphthonius. 95
Apollo. 7
Apollonius Tyanæus magus. 88
Appianus Alexand. 95
Appuli. 60
Appulia à Saracenis occupata 166. ab Othone magno ſubacta 182. à Græco Imp. recepta 184. iiſdem adempta & inter Normanos diuiſa. 192
Aqua Claudia. 84
Aqua Luſtralis ab Alexandro Pont. 93
Aquarum inundationes. 293. 364
Aquarum immenſæ inundationes Luteriæ. 477
Aquilius Imp. 68

Arabia Prouincia facta. 91
Arabes Vermen occupant. 367. Conſtant. incendunt. 394
Aragoniæ Regni origo. 190
Aragoniæ & Nauarræ reges à Genuenſibus capti. 256
Arator Poëta. 133
Aratus. 61
Arbaces primus Dux Medorum. 31
Arbogaſtes Tyran. 121
Arca Noë. 2
Arca & tabernaculum. 10
Arca Sacra à Philiſteis capta. 19
Arcadius & Honorius Theodoſij Imperat. filij creati Cæſares 121. Imperij hæredes ibid. Imperatores, ibid.
Arceſilas. 63
Archimedes. 62
Architas Tarentinus. 54
Archontes Athenarum. 22
Archus Septimij. 98
Areopagitæ 13. Areopagus. ibid.
Argonautæ. 16
Argos. 8
Argos. 8
Ariadenus Ænobarbus Rex Algerij. 273
Ariminium receptum. 268
Arioldus Rex Daniæ baptizatus. 160
Arion. 42
Ariſtarchus. 67
Ariſtides. 47
Ariſtippus. 54
Ariſtobulus Rex Iud. 69. in triumpho ductus. 72
Ariſtophanes. 52
Aritbertus II. Longobard. Rex Alpes Cottias Ioanni ſexto Pont. donat 146, eius vigilantia, ac prudentia, mors. 147

Armandus Richellius Card. 358. Expeditionem ſuſcipit in Allobrogas 373. Pignerol. capit ib. Dux, & Par Franciæ creatur. 375. Gaſtoni Franciæ Regis fratri conciliatur 379. moritur. 432
Armenia recepta 79. Prouincia facta. 91
Arnobius. 114
Arnulphus Imp. 173. eius vecordia. ibid.
Arriana hæreſis propagata. 115
Arſaces primus Parthorum Rex. 61
Arſenius Arcadij & Honorij Cæſ. Magiſter. 121
Artaxerxes Longimanus. 50
Artax. Mnemon Rex Perſarum. 54
Artax. Ochus. 57
Arthemiſia, Carum Regina. 57
Artes inuentæ. 2
Arx ſancti Angeli communita. 284
Arx ſancti Martini ab Anglis obſeſſa 369. liberata. ibid.
Aſa. 25
Aſcanius. 19
Aſconius Pædianus. 88
Aſdrubal Hiſpania expellitur 63. à Clodio Nerone cæſus. ibid.
Aſiatici cognomen. 65
Aſſentatorum corruptela 96. fraudes. 103
Aſſyriæ Regnum 4. Imperium ibid. eius propagatio, regnum nequitiæ. 5
Aſſyria Prouincia facta. 91
Aſtrologorum ars fallax. 214
Aſtures cladis immunes. 149
Aſtyages Rex Medorum vltimus. 42
Aſylum. 35
Aſyla reis aperta in templis à Bonifacio V. 142
Ateſtenſium Marchionum origo. 181
Athalaricus Theodorici Regis filius. 133
Athalia. 28

Athanaſij Alex. Epiſc. exilium. 115
Athenæ frequentatæ 16. liberatæ 4. incenſæ à Perſis 48. à Themiſtocle recipiuntur. ibid.
Athenarum muri à Lacedemoniis diruti 53
Spartiatarum manubiis refecti. 54
Athenienſium opes fractæ. 52
Athenæus. 95
Athimus Saracenorum Rex. 150
Atlas. 9
Attebati obſidio 391. deditio. 394
Atreus. 17
Attila Rex Hunnorum 125. eius exitus. 127
Attilij reguli fides. 60
Auaritia Spartiatas fregit. 56
Auenio à Pont. empta. 242
Auentinus Rex. 29
Auentinus mons. 39
Auerroes. 210
Augurum Collegium auctum. 59
Auguſtinus 119. moritur. 125
Auguſtulus. 128
Auguſtus menſis. 78
Auguſtus quis? 185
Auguſtinus Niphus. 270
Auicenna. 210
Agellius. 94
Aurantius Princeps Hollandiam & Zelandiam occupat. 281
Aurelianus Imperator. 106
Aureolus Tyrannus. ibid.
Auſonenſis Epiſc. vaticinatio de Rege Franciæ. 233
Auſonius. 118
Authemius. 128
Azarias Rex Leproſus. 31

B

BAbylon 4. magnifice extructa 4. à Cyro capta 43. Imperio Rom. adiuncta 91. à Tartaris ſubacta 215. à Turcis expugnata. 387
Bacchus. 14
Baiazetes Rex Turcarum à Tamerlane victus captuſque & in cauea ferrea reſeruatus. 249
Balaas Ariolus 11. obtruncatus. ibid.
Balbus Iconomachus erudiri pueros litteris vetat 161. Legatos mittit ad Ludou. pium ibid. Phreneſi & dolore viſcerum perit. ibid.
Baldacenſis Calypha captus. 225
Balduinus III. Rex Hieroſol. 213. à Saladino capitur. ibid.
Balduinus ex Comite Flandriæ Imperator Conſtant. 217. 222
Baldus. 245
Baltazar Coſſa è Pont. Cardinalis. 253
Bamba Goth. Rex fit Monachus. 145
Bandoreſij Romæ capita regionum. 244
Banierius. 389. 401. 404
Barachus Dux. 14
Baptiſta Mantuanus. 269
Barberinus Card. in Francia Legatus. 363
S. Bartholomæi corpus Romam aſportatũ. 187
Bartholus. 245
Baſilea Baſiliſcum peperit. 257
Baſileenſis cœtus diſiectus armis. 259
Baſilius & Conſtantinus Imp. 183
Baſilius Ioannis Moſcouiæ Princeps creatur. 308
Baſ. Calcondylas. 270
Baſ. Macedon. Græcus Imp. 167
Baſil. Magnus. 119
Baſilij Græci Imp. Iuſtitia 170. liberalitas in caritate annonæ ibi. auaritia 187. crudelitas. 189

Bartholdi Friſonum Ducis ſtultitia. 149
Bearnum feudum vnitur à Ludo. XIII. coron Franciæ & Religio Catholica ibidem reſtituitur. 331. 347
Beda. 147
Belgradum amiſſum. 170
Beliſarij Ducis in bello virtus 133. fides, 134 moderatio ibid. in felix exitus. ibid.
Bellefortius Dux. 392
Bellerophon, 14
Bellum inter Ducem Neubergenſem & Marchionem Brandeburgenſem. 477
Bellum Albanum 38. Peloponeſiacum 51. Syracuſanum. ibi. Samniticũ. 57. Tarentinum, 59. Punicum I. ibi. II. 61. Macedonicum 64. Siriacum, ibid. Antiochi, ibid. Corinthiacum. 67. Seruile Euni & Athenionis in Scilia, 68. Spartaci, 71. Cimbrieum 69. Iugurthinum, ibi. Sociale Italicum ſeu Marſicum, ibid. Sertorianũ, 71. Mithridaricum. I. 70. II. 72. III. ibid. Pyraticum I. 71. II. ibid. Germanicum Arioviſti, 73 Helueticum, ibid. Gallicum, ibid. Alexand. 75 Ciuile Marianum. 70. Africanum. 75. Hiſpanenſe Pompeiorum, 75. M. Ant. Tyran. 76. M. Bruti & C. Caſſij, ibid. Sexti Pompeij, 78. M. Lepidi, ibid. Inter Francos, 160. Piſanos inter & Genuéſes, 194. 204. Danos inter & Germanos 364. 366. Tiburtinum, 208. Venetos inter & Genueuſes, 225. Florentinos & Piſanos, 240. Turcicum, 260. Xiſti IV. 262. Pauli III. 274. Pij V. 282. renoatur 283. Gallos inter & Germanos 404. Caroli Mansfeldij. 289. Venetum, 267. Ferrarienſe, ibi. Neapolit. 278. Flandriæ Ducis Albani 281. Ioannis Auſtriaci, 282 Alexandri Farneſij, 285. inter Francos & Hiſpanos ob Vallemtellinam, 363
Bellum ſacrum, I. Vrbani II. 201. II. Eugenij III. 208.

208. III. Clem. III. 204. IV. Innoc. III. 217. V. Hon. III. 221. VI. Innoc. IV. 222. VII. Clem. IV. 226. VIII. Bonif. VIII. 232. IX. Pij. II. 261
Belli ciuilis initia, 74
Belli inter Piſanos & Genuenſes initia, 194
Belus, 4
S. Benedictus Abbas, 135
Bened. XI. Pont. 239. Principatus Longabord dominorum confirmat, 240
Benedictus Luna Pſeudo Pont. Francia expulſus in Hiſpaniam tranſit, 248
Bened. XI. animauerſio in violatores Bonifacij. 233. 234
Benedicto Lunæ Pontificatur abrogatus, 252
Benedictinorum diſciplina inſtaurata, 252
Beneuentum ab Othone dirutum, 184. direptum, 221
Berengarius Rex Italiæ, 171. ter amiſſum Italiæ regnum, ter recuperat, 174. Imperat, 177. rerũ humanarum viciſſitudinis exemplar, ibid.
Berengarius II. Rex Italiæ, 179. eius perfidia, 180
Berengarius Archid. Turon. Hereſiarcha, 191 ſuum errorem abiicit, 195
Bernardus Abbas Claraual lenſis, 206
Bernardus Vvimarienſis Dux & Hornius Germaniam populantur, 377. Germanos magna clade delet Briſacum, & alia oppida capit, 384. moritur, 389
Bethlem Gabor Dux Tranſiluaniæ eligitur. 302 profligatur, ibid. Lippam & multa Hungariæ oppida Turcis tradit, 329. Caſſouiam aliaſque ciuitates, & partem Hungariæ occupat, 339 Regis titulum vſurpat, ibid. concordat cum Imp. 349. 360
Beza ſucceſſor Caluini moritur, 307
Bibliotheca Alexandrina, 61. incendio perit, 73
Bothorus, 32

Bohemiæ Rex in ſeruilib. miniſteriis habitus, 227
Bohemiæ Regnum Hungaro Regi donatū, 262
Bohemiæ & Hungariæ regna ad Ferdinandum Caroli Cæſaris Germanum perueniunt, 272
Bohemi Palatinum eligunt in Regem, 339. ceduntur magnis cladibus, ibid. vi reducuntur ad obſequium, 344
Bohetius morte multatus, 133
Boleſlaus Crobius Polon. Rex, 186
Bonbardæ inuentum, 246
S. Bonauentura, 217
Bonifacius VIII. in carcerem detruſus, 233
Bonifac. IX. Pontific. Maieſtatem reſtituit, 248
Bononia deficit à Pont. 238. amittitur 232. ſubigitur, 249. recipitur, 259
Borbon. Card. in cūſtodiam traditus, 286
Borſius Eſtenſis Mutinæ Dux, 260. Dux Ferrariæ, 262
Boſſina Turcarum Regis ſtipendiaria, 255
Boukinkan in inſulam *de' Re* deſcendit, 368. expellitur, 369. à ſuis occiditur, 370
Brachius, 248. interficitur à Sfortiæ filio. 254
Braſidas Rex Lacedem, 51
Braſilia à Luſitanis occupata, 265
Brennus Rex Hieroſolymæ, 221
Brennum & Vercelle Leganeſio, ſe dedunt, 385
Breſæus Mareſchallus Principem Thomam profligat, 380. Catalauniæ Prorex, 424. 425
Sancta Brigitta vidua, 131
Brigitta Sueciæ Princeps egregiæ ſanctitatis fœmina, 244
Britannia domita, 73. ſubacta, 84. 125
Britannia in Gallia, 125
Britannici filij Claudij Cæſaris mors, 84
Brouſelli & *Blanſmeſni* detentio Pariſiis motus quoſdā excitat, 459 tumultuanti vulgo redduntur, 460. *de Brouſſel* Baſtiliæ Gubern. 467

Brutij, 60
Buda cum magna Hungariæ parte à Turcis occupata, 272
Bulgari à Baſilio Græc. Imp. ſubacti, 187
Bulgari Chriſtiani facti, 168
Bulgaris cæcatis Luſci centuriones præpoſiti, 189
Bulgarorum Rex cum toto regno baptiz. 164
Burdegala motibus quibuſd. agitata, 472. Regis in ſe arma excitat, 474. Pax data, ibid.
Burgundia, 124
Burgundiones euocati: 122. Chriſtiani facti, 124 eorumdem clades, 248
Buſiris, 13

C

Cadalus Pſeudo-Pont. 196
Cadmus, 14
Cæcilus, 64
Cæleſtinus Pont. 125
Cæleſtinus V. ex Eremita Pont. ſe abdicat Pontificatu, 231
Cæleſtinorum origo, ibid.
Cælius mons vrbi additus, 38
Cæſar Roman cum exercitu contendit, 74. Pompeium ac Pompeianos Italia expellit ib. Maſſiliam in deditionem recipit, ibi. dictator abſens efficitur, ibid. clades accipit ad Dyrachium, ibid. dictator perpetuus, 75. vulneribus confectus obiit 76
Cæſar Octauianus I. Imperat. 78. cur Auguſtus appellatus, ibidem, à liberis infœlix, 79. eius Nepotes, ibid. filiæ priuigni vxor, ibid. mors, ibid.
Cæſar quis? 185
Cæſarei & Sueci Germaniam ſuis armis infeſtant, 383

Cæſar Baronius moritur, 310
Cæſar Borgia Dux Valentinus Pontificiam ditionem occupat, 267. ſpoliatur, ibid.
Cæſarius Nazianzeni frater 119
Caimus 2
Caius Caligula, 82. cur Caligula dictus, ibid. vecors Caligulæ vox, 83. eiuſdem mors, ibid.
Caius Caſſius, 76. diem obit, 77
C. Gracchus ab opimio oppreſſus, 68
C. Marius, 68
Caius Pont. Martyr. 109
C. Duillij triumphus naualis, 60
Calabria à Saracenis occupata, 166. ab Othone magno ſubacta, 182. à Græco Imp. recepta, 184
Calcei ex crudis coriis, 163
Caliſtus & Vrbanus Pont. pro Chriſto cæſi, 101
Caliſtus III Pontifex, 260
Caloiannes, Andronicus, & Emanuël ex Imp. Ianizari, 247
Caluini ſectæ, 279
Caluiniſtarum in Regem Angliæ audacia, 385
Caliphæ, 143. duo, 150
Camaldulenſium inſtitutum, 189
Cambyſes Rex Perſarum, 43
Camillus dictator abſens creatus 53. alter Romulus ac pater patriæ appellatur, ibid. eius iuſtitia & ſupplicium in pedagogum proditorem, 52. exilium, ibid.
Campaniæ populationes à Sedoano Sarac. duce, 166
Campus Martius vrbi iclufus, 64
Candaules Rex Lydorum, 37
Canonicorum regularium diſciplina inſtaurata, 252
Cantabria, Dalmatia, Pannonia, Illyricum, Rhoëtia, Vindelici, Rom. Imp. adiuncti, 79

Cantabri cladis immunes, 149
Capitolium munitum, 55
Capræa inſula, 82
Capua deliciis frangit Annibalem, 62. recipitur præfectura facta, 63. Colonia facta, 73. à Ludou. Imp. magna deletur, ex parte, 166. de Sar. recepta, 186. capuanus principatus, 165. Pandulpho Theanenſi Comiti conceſſus, 188. Vaimaro, Salermitano Principi datus. 190
Capis, 27
Carafa Card. Strangulatus, 279
Carcer, 39
Cardinales Vrſini in cuſtodiam traditi 228
Cardinal. purpura à Paulo II. inſigne datur, 262
Cardinalis Infans Nordlingam capit. 379. 381 392. moritur. 417
Cardinalium congreg. de propoganda fide, 358
Carilla Cardinalis Legatus Pontificiæ ditionis oppida recipit, 242
Carinus Imp. 108. inchoatum in oriente Imperium proſequitur, ibid.
Carnes hominibus conceſſæ, 3
Carolus Caluus Imp. 168. Iudæi medici fraude extinguitur, 169
Carolus Craſſus Imp. 170. tutelæ commiſſus 171
Carolus Andegauenſis Romæ Senatoris munus obit, 226
Carolus Siciliæ Rex declaratur à Clemente IV. ibid. Neapolitano; & ſiculo regno potitur, ibid. eius arrogantia, 228
C. Claudus à Nicolao IV. Rex Siciliæ declaratus, 230. Rex Neap. 233
Car. Valeſij Comes, 216. Calabriam recipit, ibid.
Carolus Neapolitano regno potitur, 246. Hungariæ regnum obtinet, ibid.
Carol. II. Rex Nauarræ amburitur, 249
Carol. V. Rex Franciæ Sapiens, 244

Carol.VI.Rex Franciæ ob inſaniam regno amotus, 249
Carol.VIII. Rex Franciæ 266. regno Neap. potitur, ibid. Turcas in belli ſocietatem adſciſcit, 275
Carol. IV. Cæſar, 241
Carol.V.Imp.270. Tunetum capit, 273. naufragatur ad Algerium, 275. Imperium Ferdin. Cæſari tradit ipſe in Monaſterium ſe recipit, 278
Carol. Guyſius à Sicario interfectus, 280
Carol.Magnus Romæ ſummo honore excipitur, 153. à Leone III. Pont. Imp. creatur, 155. Vaſconum inſidiis exceptus, 158. ſacrarũ litterarum ſtudio deditus, ib. teſtamentum, ibid.
Carol.Emanuël bello impetitus ab Henrico IV. 295. Ducem Mantuanum aggreditur, indeque rem habet cum Hiſpanis, 322. 327 329. pax initur interuentu Regis Franciæ, 334. Victori filio vxorem obtinet ſororem Ludouici XIII. 340
Carol.Dux Sudermaniæ vſurpat Sueciam in Regem Poloniæ, 292. Finnonios ſubigit, 293. Rex eligitur, 297. regnum eius hæredibus confirmant Sueci, 304. profligatur à Polonis, 306. 311. 312. moritur, 318.
Carol. Martellus Franciæ Princeps dictus, 150. diem obit, 151
Carolomanus Car Martelli filius fit Monachus 152
Carolus Rex Angliæ & Scotiæ, 364. coronatur, 377. patitur à ſuis ſeditioné, 384 386. Scotorum ſeditionem armis vindicat, 389. 442.
Carol. Dux Lotharingiæ Nanceium Regi Franciæ tradit, 377. fratri ditionem cedit ſed mox reuocat, 378. reſtituitur in bonorum ſuorum poſſeſſionem, 401. iterũ à Francis deficit, 435

Carol. Rex Angliæ, inuitus Proregem Hyberniæ condemnat, 451. inſolenter tractatus in inferiori camera à factioſis 458. ſeceſſit in inſu'á *de Vvigt*, 462. falſis criminibus oneratus morti à ſuis addicitur, 469. 470
Carol. II. Rex Ang. & Scotiæ à Scotis ſalutatur 377. infauſto marte pugnat aduerſus rebelles, ib.
Carol. Gont. Dux Bironius capite plectitur, 299
Carolus Poggius, 259. Carolus Sigoniui, 282
Carolus Simplex Franciæ Rex, 176
Carpocrates Gnoſticorum author, 93
Cattharij 235. à Veneris extincti, 252
Carthago, 32. poſt captam Troiam condita, ib. Vectigalis facta à Luthario conſule, 61
Carthago noua capta, 63. ſubacta 64. deleta, 67 Colonia facta, 76
Carthaginenſes Sardiniam ſubigunt tranſeunt in Siciliam, 56. debellantur, 61
Carus Imp. 108. fulmine ictus, 109
Caſallum obſeſſum, 371. liberatum, 372
Caſimirus ex monacho Rex Poloniæ, 190
Caſimirus magnus Poloniæ Rex, 244
Caſimirus Rex Poloniæ Coſacos & Tarraros ingenti clade afficit. 475
Caſſander Macedon. Rex, 59
Caſſanus Tartar. Rex, 232
Caſſianus, 119
Caſſinas cœnobium ſpoliatum. 221
Caſſiodorus, 133 Caſſius, 98
Caſteliœ regni initium, 190
Caſtilonius Franc. Mareſch. Principem Thom. profligat, 380. Rantium & alia oppida recipit, 385. 388. 393. Caſtor, 16
Caſtrucius Lucæ dominus, 237. anathemate ictus interit, 238
Catacuzenus tutor Caloioannis Græc. Imp 241 Conſtant. Tyrannidem occupat, ibid.
catalani

Catalani ab Hiſpanis deficiunt, 390. in tutelam RegisFranc.ſe committunt, 394. Hiſpanorum fautores proſcribunt, 395. 419. 424
Catharina virgo Alex. martyr à Maximino, 111
S. Catharina Senenſis, 243
Catharina Medicea Henrico Franciſci Regis filio nubit 273
Catholicorum perſecutio à Valente Imp. 110 Honorici Vandalorum Regis in Africa, 130 Copronymi 153. Leonis Porphyrog. 154. Balbi Inconomachi. 161
Cato Vticenſis cur dictus. 75
Catullus. 73
Caudinæ Furcæ. 57
Cecrops. 11
Cenſores. 51
Cenſorinus. 101
Centauri. 16
Cephalenia ſubacta. 65
Ceremoniæ. 10
Certamen inter Francos & Hiſpanos de regno Neap. 267
Chamus. 3
Charilaus res Laced. 30
Charondas, 50
Cheicus ſe Antechriſti Prophetam prædic. 387
Chilpericus ex rege Franc. Monachus. 152
Chios inſulaGenuenſibus à Palæologo Imp. data 225. à Turcis occupata. 281
Chores. 10
Chriſternus rex Daniæ. 271
Chriſtianus RexDaniæ bellum agit cum Suecis, 318. 319. & poſtea pacem, 321. vniuntur contra regem Poloniæ. 332
Chriſtina regis Sueciæ filia. 375
Chriſtus promiſſus 7. In larario Alex. Imp. 100. Cruxifici effigies à Iudæis in cruce acta, effuſo cruore ſceleris conuertit authores, 153. Lancea ad Pont. miſſa. 264
Chriſtianorum perſecutio prima Neroniana, 85. altera Domitiana, 89. ſub Alexand. Imp. 101. Maximino 102. Decio 103. Valeriano, 104 Aureliano, 106. Diocletiano, 109. per multa, millia

millia concremata, ibid. Maxim. Galerio, 111
Licinio, 113. In perſide, 124. 140
Chriſtoph. Columb. nouum orbem aperit, 164
Chryſippus, 61
Chryſſoloras Græcas litteras in Italiam reuocauit. 250
Cimon Miltiadis filius. 49
Cincij audacia, 197. ignorantia, ibid.
Circumciſio. 5
Circus Maximus 40. B. Clara à Montefalco. 230
Claſſis Turcica ab Chriſtianis partim capta partim depreſſa, 260. Hiſpanica à Gallis. 430
Claudianus. 124
Claudius Nero Imp. 84. eius ac Britannici filij mors. ibid.
Claudius II. Imp. 105. Cleanthes. 61
Cleſius Card. carcere liberatus. 362
Clemens Rom. Pont. 91 Clememens Alex. 98
Clemens pſeudo-Pont, 200
Clemens V. ſedem Pont. Lugd. tranſtulit. 234
Clemens VII. 271
Clem. VIII. 288. Ferrariam Ecc. Ro. adiung. 295
Clementia paterna in liberos. 162
Cletus & Anacletus Pont. extincti. 89
Clodius Balbinus Aug. 102. Clodoueus rex Fra. 130
Clœlia virgo. 46 Codrus. 22
Cœuuirius Vallemtellinam recuperat. 363
Cohors Imperatoriapurgata. 100
Colarentius Romæ Dominatum occupat, 241
victus. ibid. Coloſſus. 87
Coloſſus ſolis 96. euerſus. 144
S. Columbanus. 142 Columella. 82
Columna Trajana, 91 Antoniana. 95
Cometæ varij 304. 337
Comitia in Franc. de nouo Rege creando. 288
Commodus Imp. 96

Conciliabulum Londinenſe Anglocaluiniſtarum 300. Vapincenſe Hugonotorum, 301. Hamtoncurienſe cõtra Puritanos, 304. Dodracenſe contra Arminianos. 340
Concilium Diamper in India Orientali, 294. Pariſienſe & Amenſe, 320. Meldinienſe. 309. Concilium Nicenum, 114. Lugdunenſe ſub Gregorio X 227. Baſileenſe à Vicecomite corruptum, 256. Floren. tranſlatum, 257. Lateranenſe, 268. Trident. 279
Concilio Baſilienſi Eugenio Pontificatus abrogatus & Amedæo datus. 256
Concil. ſupremum in Lotharingia inſtitutũ. 378
Concinus Franc. Mareſch. exhumatus & cum vxore combuſtus, 330
Concordata Franciæ. 269
Conon Dux Athen. 53
Conradus Cæſar 176. Imp. 185
Conrad. III. Cæſar. 209. Conrad. Abbas. 215
Conrad. Cæſ. credulus. 224
Conradinus Rex Germ. 226
Conſaluus Dux cognomento magnus. 266
Conſtans Imper. 115
Conſt. II. Imp. 142. honorificè Romæ exceptus vrbis abſtulit ornamenta. 143
Conſtantinus II. Imp. necatus. 116
Conſt III. Imp. 142. Conſt. IV. Pogonatus. 143
Conſt. V. copronymus Imp. 151. cur copronymus dictus ibid. vita deceſſit. 153
Conſt. Pont. Rom. 147
Conſt. Porphyrogenitus oculis orbatus. 155
Conſt. Porph Imp. Græc. 177. à filio necatur 179
Conſt. Imp. Græc. 189
Conſt. Monomachus Græc. Imp. 192
Conſt. Ducas Græ. Imp. 197
Conſt Palæologus Græc. Imp. vltimus. 260
Conſtantius Imp Arrianus. 115

Conſtantinus Chlorus Cæſ. 110
Conſtantinopolis noua Roma. 114. incendio fœdata. 378 394
Conſtantin Regnum redit ad Græcos. 225
Conſules creari cœpti. 44
Conſul primus è plebe. 56
Contentio ab armis ad ius reuocata. 168
Conuentus Ratisbonenſis 397. Badenſis. 400
Corcalus Rex. 16
Corcyra à Rogerio capta. 209
Corinthus deleta 67. Colonia. 76
Corinthus, Achaiæ, & Pelopones pars Athanæ item & Africa à Turcis ſubactæ. 261
Cornelius Coſſus. 51
Corona Regni Hungariæ magnæ iſtis populis venerationi. 309. 340
Coſaci Tartaros infeſtãt 328. Turcas. 322. 323 329. à Polonis deleti. 476
Coſmas & Damianus. 109
Coſ. vexillifer creatus principatum occupat. 274
Coſmus Magnus Etruriæ Dux appellatus. 282
Crantor 59. Crates Thebanus. ibid.
Cratinus. 52
Creſcentius Rom. Conſul. 185. cum ſociis ſuſpendio extinctus. 186
Creta ſubacta 72 à Saracenis occupata. 161
Criſpi Ceſaris mors. 114
Crœſus Rex Lydorum. 43
Crux ſacra in Perſidem allata 141. maximo honore reſtituta 141. crucis religio 137. ſanctæ crucis titulus repertus. 264
Cruciata 201. Cteſias Gnidius hiſt. 54
Curia hoſtilia. 38. Curiæ Rom. XXX. 35
Curius. 59. Cyaxares Med. Rex 41
Cyclopes. 15. Cynegrius. 47
Cyprianus Epiſc. Cartag. 104
Cyprus à Turcis oppugnata. 281

Cyrillus Hieroſ. Epiſc. 119
Cyrus primus Rex Perſarum Seruio Regi Rom ſuppar. 42

D

DAcia Imp. Rom. adiuncta, 90. à Carolo Maguo ſubacta, 155. Dædalus. 16
Dagobert. Rex Fran. 133. Dalila. 19
Dalmatia Imp. Rom. adiuncta. 78
Damaſus Pont. 119
Damieta capta. 221
Damna Imperij Rom. 82
Dania cũ Heraldo Rege Baptiſmo expiatur. 181
Daniæ regna Lutheri peſte infecta. 271
Daniel captiuus. 43. Dantes Aldigerius. 233
Dardania. Dardanus. 15. Darius Perſ. Rex, 45
Darius Nothus rex Perſ. 51
Dathan. 10
D'*Auaux & Seruient*. Franc. Plenipotentiarij pro pace ineunda, 431. 437. Cauſæ cur fruſtra de pace actum. 443. Dauid. 21
Debora. 14. 15. Decemuiri. 50
Decius filius patrem imitatus. 59
Decius Imp. 103
Decretum de Paſchate à Victore Pont. 98 Communione per Ferias Paſchatis à Zephyri. Pont. 99. de bonis Eccleſ. in bonos vſus conferendis, 101. de Conceptione V. Mariæ ampliatum. 354
Decretum de matrimoniis principum. 380
Decretales. 223 Decumæ. 5
Deiparæ imago pro Ioanne Imp. triumphat. 205
Demetrius Phaleræus 61
Demetrius Seleuci filius. 66
Demetrius Theodori Moſchouiæ Ducis frater neci ſublatus, 293. principatum occupat, 307 necatur à ſuis. 308

Demigratio in Ægyptum. 8
Democritus. 50. Demoſthenes. 52.57,
Deorum origo. 6
Deſiderius Rex Longob. à Carolo Magno victus regnoque exutus. 153
Deſiderij Abbatis modeſtia. 200
Deucalion. 11. Diagoras. 52
Dictator primus. 46. Dido. 32
Diluuium. 3. Dio Caſſius. 96
Dio Syracuſanns expellit Dionyſiū Tyrann. 56
Diocletianus Imp. 109. Imperium deponit. ibid.
Diodorus Siculus hiſt. 77
Diog. Cynicus. 58. Dionyſ. Alex. 106
Dionyſ. Areop. 85. Dio. Carthuſian. 257
Dio. Halycarnaſſeus. 85. Dion. Tyran 53
Diſcordia inter Bonifacium VIII. & Philippum Regem Franciæ. 232
Diſſenſio inter Pont. & Imp. 211
Dominicus dies Paſchati conſtitutus. 94
Domitianus Imp. 89
Domnus Rom. Pont. 144
Donatio veterum Imper. confirmata. 181
Donatus Gram. 114. Druſus Cæſar. 182
Ducatus tres ab Alboino inſtituti. 137
Duces XXX. Longob. 137
Ducinus & Marg. coniux flagitioſæ ſectæ authores ſuplicio afficiuntur. 235
Duella ſeuerè puniuntur in Gallia. 367
Durandus. 241, Dydimus. 119
Dynaſtarum varia conditio. 242

E

Ebrietas. 3
Eccelinus Patauij Tyrannus. 209
Ecclesia Anthiochena fundatur. 75
Eccleſiaſtici Catholici ex Hibernia eiecti. 332
Eclipſis horrenda. 284
Eduardus VI. Rex Angliæ. 256

Y

Effugium hoſtibus aperiendum. 165
Egeſipus. 87. Eglon. 14
Eleaſari fortitudo. 66. Electores Imperij. 185
Elias in cœlum raptus. 27
Elizabetha Angliæ Regina, 178. regni titulo ſpoliata 280. moritur. 300
Eliſeus 27. mortem obit. 30
Empedocles. 50
Ennicus primus Rex Nauarræ. 162
Ennius Poëta. 64
Enochus. 2. Enodius. 126
Epaminondas Thebanorum Dux, 53. pugnando cecidit. 56. Epheſus condita. 16
Ephori. 33. Ephremus. 119
Epictetus. 95. Epicurus. 59
Epiri regio ſubacta. 67
Epiſcopatus in India & Oriente inſtituti. 278
Equites pij inſtituti. 280
Equitum Cœleſtium Turmæ pro Franc. rege pugnantes viſæ. 281
Eryphila. 17. Eſaias. 36
Eſau. 7. Eſdras. 50
Eſtenſis Card. Legatus in Francia. 279
Eſther. 54
Etheocles, 17. Eua. 1
Eubœa inſ. à Turcis capta. 263
Eucherij exitus. 123
Eudoxia vxor Arcadij. 122
Eudoxia vxor Valentiniani captiua. 127
Eudus. 13
Eugenius & Arbogaſtes Tyranni. 121
Eugenius IV. Pont. Floren. proficiſcitur. 254
Euodius Ticinenſis Epiſc. 131
Eupolis 52. Euripides. ibid.
Europa. 13. Euſebius Cæſ. 114
Euſtathius. 210 Eutropius. 118
Eutychius Patriarcha Conſtant. 138

Excommunicationis vis. 196
Exploratores. 10. Exquilinus mons. 42
Ezechias Rex Iud. 36

F

FAbiorum clades. 48
Fabius Quinct. 88. Fabritius. 59
Fames lues. 200. Faunus. 15
Fauſtinus pro religione cæſus. 93
Feciales. 39. Feder. Imp. clades. 212
Feder. II. Imp. 220. ipſi abrogatur Imper. 222
eius nequitia ibid. exitialis exitus. 223
Federic. Sicilæ Rex. 231
Feder. Ceſ. cum coniuge Romæ Auguſtus appellatus. 260. Federic. 3. Cæſ. 258
Feder. Feltrius Dux Vrbini. 262
Feder. Rex Neapol. 267
Fed. Saxonũ Dux à Carolo V. victus & captus. 276
Felicitas Rom. pro Chriſto enecta. 96
Felicitatis humanæ rarum exemplum. 182
Felix Pſeudopont. Baſilea Baſiliſcum peperit. 257. abdicato Pontificatu Card. creatus. 259
Ferdinandus Rex Siciliæ. 229
Ferd. Rex Neapol. 261
Ferd. & Elizabetha Hiſpaniæ Reges, 264. ille ab Innc. Catholicus appellatus. ibid.
Ferd. Corteſius Mexico ſubacto populos initiat Sacris Chriſtianis. 273
Ferd. filius Rex Neap. 266
Ferd II. Neapolim recuperat. ibid.
Ferd. Florentiæ Dux moritur & ſuccedit Coſmus, 213. 214. eidemque mortuo ſuccedit Ferd. puer decennis. 353
Ferd. XI. Cæſ. moritur cui ſuccedit Fer. III. 382
Ferd. Cæſ. 278
Ferd. ex Card. Dux Mantuæ. 322
Ferd. Dux Bauariæ. 474
Ferd. Auſtriacus bellũ agit cũ Venetis 329. 331

deinde pacem, 333. adoptatus à Mathia ſit Rex Bohemiæ, 332. Hungariæ ibid. Imperator. 339. rebellant in eum omnes fere ſubditi hæretici, 334. 338. recuperata pleraque. 343
Feriæ Latinæ. 44. Ferraria inuenta. 2
Ferraria ab Eſtenſibus occupata, 238. Eccleſiæ adiuncta. 290
Feſulæ euerſæ. 187. Fidenæ captæ. 35
Firmus Tyrannus. 117. Flaminia via. 61
Flandria baptiſata. 143
Flandria rebellat, 284. bona pars recepta 143. Archiduci in dotē vxoris data, 291. eo mortuo ad Hiſpanos redit. 353
Flauius Blondus. 259
Fla. Conſtantinus Mag. Imp. 112. à Sylueſtro Pont. baptizatus, 113. eius modeſtia, dictum, credulitas, triumphus, ibid. & ſeq.
Fla. Conſtantius Chlorus Imp. 110. Chriſtianorum fautor ibid. obiit. 111
Fl. Veſpaſianus Imp. 87. eius facilitas in audiendo, ibid. morientis elogium. 88
Flauius Vopiſcus. 110
Florentia condita, 157. liberata, 266. eius nobilitas à plebe exacta. 240
Florentini emunt à Rodulpho Cæſare libertatem, 230. Carolo Duci Calabriæ ſe dedunt, 238. Piſis potiuntur, 252. eorum opes auctæ, 187. facinus eorumdem. 244
Flor. breuis Imp. 107. Florus. 91
Fœdus inter Carolum Magū & Nicephorū. 157
Formoſus Portuenſis Epiſc ignominia notatus, 169. acta reſciſa, 173. à Romano Pont. in integrum reſtituitur. 174
Fortunat poëta. 136. Forum Traianum. 91
Franci baptizantur vna cū Rege Clodoueo, 130. Venetis bellū inferunt, 157. pulſi Mediolano, 268. clades Parmā prope, 266. ad S. Quintinū 278

Francicum

Francicũ Imp deficit cum annos,84. perduraſſet.171 ad Italos peruenit. ibid.
Franciæ Regnum ab Anglis occupatum. 254
B. Franciſca Rom.252.in numerum Sanctorum refertur. 311
Franciſcus 1. Rex Franc. Mediolanum recipit, 269. Capitur ab Hiſpanis. 271
Franciſcus Deſales Princeps Geneuæ vitæ ſanctimonia & multiplici eruditione clarus.330
Franſciſcus de Melo Belgio præpoſitus. 388
Franc. Rupifucaldus Card. curat Concilium Trident.recipi ad Eccleſiaſticis Galliæ, 317. librum in ſchiſmaticos ſcribit. 359
Franc.Baroncellus Romæ occupat Dominatum, 242. per Rentium extinguitur. ibid.
F. Gonzaga Mantuæ Marchio. 255.
F. Maria Dux Vrbini. 262
F. à Paula in numerum ſanctorum relatus. 270
F. Petrarcha Benedicti X I. iuſſu Romæ laurea donatus. 239
Franc. Sfortia 255. eius virtus 258. Piſeno expulſus 240. Venetorum ope Papiã expugnat, Mediol. potitur, Dux Mediol. ſalutatur.259
Fr. Viciardinus. 276
F. Xauierius è Societate I E S V vltimi Orientis populos imbuit Euangelio 276. in numerum ſanctorum refertur. 354
F.Dãduli cognom.canis,pœnit.ac ſubmiſſio.236
Fraterculorum ſecta 232. damnata. 237.
Fraxinetum occupatum à Saracenis. 172
Fridericus Cæſar.210. eius obſequiũ erga Pont. ibid. arrogantia 212.regni Italici poſſeſſionem deſperat. ibid. ad bellum ſacrum profectus in flumine obruitur. 215
Fridericus Comes Palatinus rex Bohemiæ electus 339.ob rebellionem electorali dignitate ſpoliatus 360.moritur. 376

Frumentum. 13 Fucinus lacus. 84
Fulco Rex Hieroſ. 207 S. Fulgentius. 133
Furius Camillus. 52

G

GAbriel Battori Tranſiluaniam occupat 311 Forgatzkium profligatus profligat, 318. Mathiæ regis tutelam implorat. 321
Galeacius Vicecomes Dux Mediolani 248. eius opes acie auctæ 249. eius interitus. 252
Galeacij Mariæ Mediol. Ducis obitus. 264
Galenus Medic. 94
Gal Maximianus Cæſ. 109. diem obit. 111
Galilæus Florent. Mathem. inſignis. 377
Gallia ſubacta. 73
Galliæ Ciſalpinæ pars magna vaſtata ab Atila 125
Gallienus Imp. 104. Gallus Imp. ibid.
Gatilianum oppidum conceſſum Saracenis. 169
Garſias Ennicus. 162
Gaſſio Franc Mareſch. 433. moritur. 455
Gaſto Dux Aureliæ 366. in Lotharingiam proficiſcitur 375. in Belgium 376. redit in Galliã 379. eius facta 381. 433. expeditio in Flandriam 437. Grauelingam capit. 438. Mardicum 439. alia oppida. 440. 446. 465. 466
Gedeon. 15
Gelimer Vandalorum rex captus. 133
Gelon rex Syrac. 48 S. Genouefa Virgo. 130
Genſericus res Arrianus. 125
Gentes omnes vnde. 3
Genua liberata 268. in Hiſpan. fidem peruenit 270. Carolum Cæſar. patronum adoptat 272 Genuæ fons ſanguine manat. 178
Genuenſes à Venetis victi 246. vindicant ſe in libertatem 256. 264. eorum clades 178. opes auctæ 187. Carolo VI. dediti. 249
Georg. Trapezuntius. 259
Gezare, 7

Germania domita 73. Baptizatur 149. à Ciro. Mag. ſubacta 155. fit ſtipendiaria 173. à Cathol. fide & Imp. deficit. 275
Germaniæ motus compoſiti. 81
Germanicus Cæſ. 79. veneno extinctus. 81
S. Germanus, 133
Getæ Imp. mors 99. Gigantes. 2
Gildo ex tutore Tyran. 121
Glycerius. 128. Golias. 21
Gordianus Imp. 102. Gorgias Sophiſta. 52
Gorgonis caput. 14
Gothofredus I. Rex Hieroſ. 202. eius pietas. ibi.
Gothorum clades 106. eorum regnum in Italia deletum. 135
Gothici regni finis in Hiſpan. 149
Gracchorum ſeditio. 68. Græcia magna. 15
Græciæ ſapientes VII. 41
Græciæ libertas data. 64
Græci Italia & Sicilia pulſi 198. ad concordiam cum Latinis atque ad authoritatem Rom. Pont. reuocati. 218. 257
Græcorum adagium ab Adriano vſurpatum 92. eorum rabies in Latinos 214. Græcorum Imp. Turcarum ſtipendiarius. 243
Græcorum Dynaſtarum diſcordia 261
Græci Imp. Maieſtas obſoleta. 472
Græcum Imp. extinctum. 260
Granata vrbs de Mauris recepta. 264
Gratianus Valentiniani filius, 117. Imp. 119
Gratianus, 210
Greg. Mag. Pont. 139. eius liberalitas, mors. ibid.
Greg. Epiſc. Turon. 140. Greg. II. Pont. 148
Greg. III. Pont. factum memorabile, 149
Greg. VII. Salernum petit, 200
Greg. IX. decretalium author. 223
Gregorio XII. Pontificatus abrogatur, 252. Pontificatus inſignia deponit, 253

Greg.XIII. 283. Greg.XIV. Pont. 287
Greg XV. Pont.352. promulgat conſtitutiones de eligendo Pont.354.de Concepti. Deiparæ, ibid. curam habet de fide propaganda. 355
Greg. Ariminenſis. 241
S. Greg. Diaconus Card. 138. Commentarij in Iobum. ibid.
Greg.Nazianz. 116. Greg. Niſſenus. 119
Greg. Taumaturgus, 106
Guebrianus Comes Copias *Lamboy* internecione delet,ipſumque capit,432.multa opida in Germania capit,434. moritur, 435
Guelphorum & Gibellinorum factiones, 211
Guiſius Dux per inſidias occiſus, 286
Guiſius Card.Franc.regis iuſſu necatus, ibid.
Guiſius Dux præpoſitus Neapolit. copiis,453. ab Hiſpanis captus, 454
Guleta arx à Turcis capta, 283
Gullielmus rex Siciliæ Anathemate ictus Pont. bellũ infert.210.feudatarius Rom. Pont. ibid
Gulliel. bonus Siciliæ rex feudatarius Pont.211
Guſtauus rex Sueciæ,319.bellum agit cũ Danis, 320.paciſcuntur contra regem Polon. 332
Guſtauus Adolphus Rex Sueciæ armatus in Pomeraniam intrat, 374. vaſtata fere tota Germania,ex vulneribus moritur. ibid.
Gyges, 37
Gylippus Lacedem.Dux. 51
Gymnaſium Pariſienſe,157. Patauinum. 222 Romanum ab Eugenio inſtructum, 259. à Leone X. celebrius factum. 270

H

HÆretici Metaphoriſtæ 301. Arminiani & Gomariſtæ,313.Vvorſtiani,317. Tilenus & Molinus. 323
Halys Rex Saracenorum, 143

Hamburgum cum ſexdecim vicis flammis vaſtatum. 395
Haomarus Sarac.rex, 141
Harcurianus Comes inſ. S.Honorati & Margaritæ recipit, 382. Leganeſio fuſo Caſallũ liberat. 390. Taurinum in deditionem accipit, ib. Hiſpanos profligat, 403. 409. 431. Arteſiam ingreditur. 425
Harmodius Tyrannicida. 45
Haymo. 158. Hæbræa lingua. 3
Hæbræorum reges 20. regna duo. 23
Hecatæus. 59. Helena Paridis. 18
Helias. 27. Heliogabalus. 100
Heli Sacerdos. 19
Heluetij fœdus ineunt cum rege Franc. 299. conuentus agunt de Valletellina. 361
Henricus Cæſ. 176
Henricus II. in Germ. creatur Cæſ. 187. pacat Italiam, 189. Cunegondam vxorem virginem reliquit, ibid. cum Cunegonda vxore in numerum Sanctorum relatus. ibid.
Henricus III. Imp. 193
Henr. IV. Ceſ. 195. ob ſimoniam excommunicatus, 197. Regni titulo & iure exutus, 199. à Mathildis copiis victus, 201. in miſeriam redactus. 202
Henr. primus Comes Luſitaniæ. ibid.
Henr. V. Ceſ. 203. eius violentia, ibid. in Pont. gratiam redit. 204
Henr. VI. Aug. 216. Rex Siciliæ, eius ſæuitia, rapinæ, violentia, ibid.
Henrico Ceſ. Auguſtalia inſignia à Pont. Miſſa. 234
Henr. VII. Ceſ. 235. veneni ſuſpicione moritur, ibid.
Henr. VIII. Rex Angliæ ſciſmaticus Catholicos inſectatur, 273. Angliæ caput dici vult. 274

Henric. Rex Polo. ad fraternum regnum reuocatus, 283
Henric. Nauarræ Rex,285. Fran.Rex ſalutatur, 289. Rex à Pont.appellatus,ibid. pacem init cum Hiſp.291.Sabaudiam occupat, ſed concordat cum Duce,295.diſſoluto priſtino matrimonio, Mariam Mediceam ducit, ibid. pacem componit inter Paulum V.& Venetos, 305. necatur à ſicario, 314
Henrica Maria Henrici IV. Regis Franc. filia Carolo Principi Valliæ nupſit.360.ex Anglia Amſtelodamum fugit, 425.429. deinde in Galliam, 438
Henricus Guyſius cum duobus filiis Florentiæ moritur, 395
Heraclitus,50. Heraclius Imp. 141
Hercules, 16
Herodes I.Iudeæ Rex alienigena nuncupatus,78
Herodes Agrippa,82.vermiũ tabe confectus,84.
Herodes Aſcalonita, 82
Herod. Antipas 82. diem obit, 83
Herodianus Hiſt.103. Heroës, 16
Herodotus Themiſtoclis æqualis. 48
Heſdinum à Francis captum, 388
Heſiodus, 33
Hieron Syracuſ. Rex: 60
Hieronymus Syrac. Rex, 62
Hieron. 119. Hieron.Vida, 264
Hieron. Balbi dictum, 271
Hieroſolyma incenſa, 41. refecta,50.cum templo euerſa,66. refecta,ibid.à Pompeio capta, ac muris nudata,72.muri refecti,ibid.à Tito capta ac deleta, 87. refecta ab Ælio Adriano Imperat. 92. direpta, 140.recepta,141. à Saracenis capta, ibid. à Turcis, 199. recepta, 202. amiſſa, 213. redempta 221. à Parthis diruta, 223

S.Hilarius Pictauorum Antiſtes, 116
Hippias, 45. Hippocrates, 50
Hiſpania in prouinciam redacta, 63. deficit ab authoritate Rom.Pont.149. Hiſpaniæ claſſis à Genuenſi victa viuæ calcis beneficio, 156
Hiſpanorum clades Cæraſulana, 275. Gerbenſis, 279. cogitant de inuadenda Hibernia, 292
Holofernes. 37
Homerus ſenior Salomone, 23. Homicidium, 2.
Horatius, 79. Hor. Cocles, 46
Horatij tres, 38
Honorius Pontifex. 219
Honorius Theod. Imp. filius Cæſ. creatur, 121 Imp. ibid. diem obit. 124
Honorati mors, 130
Horarum quadragenarum fructus, 178
Hoſpitalarij, 204. opibus aucti, 236. à Rhodo capta Rhodij Equites appellati, ibid.
Hugo Arelatenſis Rex Italiæ, 178. Marociæ beneficio Roma potitur; ibid. Conſul Romæ creatus vrbem regit, ibid. eius prudentia, impotentia animi, ibid.
Hugo Capetus Franc. regno potitur, 186
Hugo à S. Vict. 210
Hugonotorum cædes, 283. de Hugonotis victoria. 281
Hungaria, 173. Imp. vectigalis, 190. multa prælia ſuſtinet a Chriſtianis & à Turcis, 291. 297. 302. 303. à Tranſiluanis turbata, 436
Hungari Criſtiani facti, 168, Italiam populantur, 176. Venetias penetrant armis, ibid. Iterum Italiam populantur, 177. populantur tertio 179. eorũ clades, 177. 178. exercitus Maximus. 180. clades longe maximæ. ibid. 258
Humiliatorum origo, 211
Hyberni Chriſto ſe aggregant. 115
Hybernia Rom. Pont. vectigalis, 215

Hydrus occupata,& recepta, 263
Hyginus Pont.pro Religione cæſus, 94

I

IAcobus Patriarcha, 7
Iácobi Apoſt. interitus, 84
Iacob. Apoſt.pugnat pro Hiſpanis, 163
Iac. Galdora, 754
Iac. Rex Aragon. 230
Iac. Siciliæ Regis magnitudo animi, 231
Iac. Sadoletus, 270
Iac. Comes Armeniacus. 249
Iac. VI. Rex Scotiæ ſuccedit Eliſabethæ, 300 declaratur caput Eccleſiæ Regni ſui, ibid. exagitat Puritanos, 304. periclitatur à ſuis, 307 aliquem motum patitur à ſuis in Anglia, 351. mitior in Catholicos, 357. moritur. 363
Iac. Pertonius Mornæum hæreticum diſputione profligat, 195. Pariſiis Concilium celebrat, 320. moritur. 337
Iahel. 14. Iamblicus. 118
Ianiculum, 13. eius templum. 37
Ianus iterum clauſus. 61
Ianus Parrhaſius. 270
Iapetus. 9 Iaphetus 3
Iaponiæ legati ad Greg. Pont. 286. excitatur perſecutio á rege. 325. Iaſon. 16
Iauarinũ multaq; Hungariæ oppida capta 289
Ibriam Turc.Imp. 391
Iconomachi nomen vnde. 148
Idolorum origo 4
Ieconias Rex Iud. captiuus cum nobilitate. 40
Iehus. 26. 28
Ieiunium quadrageſimæ à Teleſphoro Pont. 94
ieiunia quatur anni temporum. 101
Iephtes. 17. Ieremias Proph. 39
Ieroboas rex primus Iſraëlitarum. 23
IESVS-CHRIST. ex Maria Virgine genitus. 80

Iezabel. 26
Ignatius Antioch. Epiſc. 91
Ignatius Loyola author Soc. IESV, 269. in numerum Sanctorum refertur. 314
Ildericus rex Vandal. Catholicos fouet. 333
Ieſuitæ Conſtantinopoli ab Fran. Legato proteguntur. 371
Illuminatorum ſecta compreſſa. 360
Illyrici. 61
Illyricum Rom. Imp. adiunctum. 79
Hus. 16
Imaginum ſacrarum cauſa ſubleuatur. 164
Imola vrbs condita, 137. Imperij propagatio. 4
Imper. Byſantij obſeſſus, 145. Rom. Pont. pedes oſculatur. 147
Imp. duo pater & filius. 181
Imp. Rom. extinctum, 128. ad Francos peruenit, 155. ad Germanos deuolutum. 180
Imp. Rom. perturbatio 105
Impoſtores ſe pro aliis fingentes 298, 313
Inachus Iſaci æqualis, 7
India à Baccho ſubacta, 14. item ab Emanuele Luſitan. rege. 270
Indis & Scythis pax data. 79
Induciæ Polonos inter & Suecos. 386
Innoc. II. à Rogerio captus eum Siciliæ regem appellat. 207
Innoc. III. Pont. 217
Innoc. IV. Pont. 223
Innoc. VI. Pont. 242
Innoc. VIII. Pont. 264
Innoc. IX. Pont. 287
Innoc. X. Pont. 439. motus ob eius inualetudinem. 477. & ſeq.
Inquiſitionis ſacræ Officium. 264
Inſubres. 61
Inſulæ maris Ægei & Ionij Venetis datæ. 218
Inſ. *de Re* ab Anglis occupata 367
Inuidia. 2
Ioachas rex Iud. 40
Ioachimus Abbas. 216

Ioan. Vuertius 381.captus, 384
Ioan. Medices Pont. Legatus captus, 268
Ioan. Paleologus Imp.Græc.ad Pont.venit, 257
Ioan. Scotus, 233 Ioan. Vermis, 249
Ioan. Villanus, 233
Ioan. Vitelleſcus Legatus Pont.ditionem recicipit, 255
Ioan. Trapez. Imp. Theod. fil. 224
Ioan. Tritemius, 264
Ioas Rex Iud. 29. alter Rex Samariæ, 30
Ioathas, 32 Iobus, 9
Iocaſta, 17 Ioiadas, 28
Ioyeuſæ familiæ illuſtres viri.Henricus ex vxorato & Mareſch. Capucinus moritur, 294
Franciſcus Card. multis egregiis factis conſpicuus, 298. 305. 315. moritur, 326
Ionathas Dux Iud. 20 Ioras, 27
Ioſaphat, 25 Ioſephus, 8
Ioſeph Iudæus, 88 Ioſias Rex Iud. 39
Ioſues 12 Iouianus Imp. 117
Iouita pro religione cæſa, 93
Irene Auguſta, 154. in Lesbum relegata, 157
Irenæus, 96
Irlandi Caluiniſtas vexati profligant, 423. Tredas & alia oppida capiunt, 427.429
Iſaacus, 7
Iſaacus Angelus Imp. Græc. 215. eius ſacrilegium diuinitus vindicatur, ibid.
Iſaacus Comnenus Græc.Imp.196.auaritia.ibid. ex Imp.Monachus,157.eius pœnitentia,ibid.
Iſabella Angliæ Regina Eduardum II. virum ſuum in vinculis habuit, 238
Iſdegerdes Perſ.Rex Theod.Iunioris tutor, 122
S. Iſidorus Iunior, 142
B. Iſidorus Hiſpan. agricola in numerum ſanctorum refertur, 354
Iſmahel Sophus Perſ. Rex, 265

Ioanna regina Neap.ſponſum necat, 140. eius regnum à Martino V. abrogatum. 253
Ioanna Virgo Lotharinga ab Anglo rege cremata. 255
Ioannis Baptiſtæ & Stephani interitus. 83
Ioan. Euangeliſta relegatus, 89
Ioan. Pont. morte multatus. 132
Ioan. VI. Pont. 146
Ioan. VIII. falſo fœmina creditur. 168
Ioan. Patriarcha Alex. Elemoſinarius. 140
Ioan. X. Pont.necatur. 178
Ioan. Angliæ regis ſacrilegia, 219. pœnitentia memoranda. ibid.
Ioan. Auſtriacus ad Neapolim recuperandam mittitur, 453, ſeditioſos in ordinē cogit. 454
Ioan. XXI.ſedem Auenione locat, 237. ad XXV. milliones auri in theſauris reliquit. 238
Ioan. XXII. Pont.ſpoliatus in Conc.Conſt. 253
Ioan. Audacis Burgundiæ filius, 247
Ioan. Baſilius Moſcouiæ Dux. 285
Ioan. Bentiuolus Bonon. Tyran. 267
Ioan. Boccatius 245
Ioan. Capiſtranus Franciſcanus, 260
Ioan. Caraſa ex Comite Montor. Dux Pal. 278
Ioan. Chryſoſtomus Patriar. Conſt. 122
Ioan. Columbinus author Ieſuatorum, 245
Ioan. Comnenus Græc. Imp. 205. ſagitta veneno illita interit, 207
Ioan. Ducas Imp. Trapez. 214
Ioan. Geleacius Vicecomes Mediol. Princeps, 247. Dux appellatur à Vinceſl Cæſ. 248. eius opes auctæ, 249. diſſipatæ, 252. mors, ibid.
Ioan. Iouianus Pontanus, 264
Ioan. Hunniatis præfecti Hungariæ virtus, 258 ingentem Turcis intulit cladem, 260
Ioan. Franciſcus Gondius I. Pariſienſis Archiepiſcopus, 358

Iſmahel, 6 Iſocrates, 54.56
Iſraël 7 Iſthmij ludi, 17
Iſtri in ditionem pop. Rom. redacti, 65
Itali & Italia, 12 Italicis populis vrbs data, 69
Italia in Iuſtiniani ditionem redacta per Beliſarium, 134. Imp. Orientis adiuncta, 135. inſtituta, 153. populata ab Hungaris, 176
Italiam diuina tutatur prouidentia, 184
Italus. 12
Iubilæum á Clem. VIII. ad L. annum reuocatur, 242. ſeculare, 249. ad XXV. annumjá Xiſto reuocatum, 263. vanum Lutheranorum, 333
Iudas Machabæus ſuppar Africano Maiori, 66
Iudæa tribus, 11
Iudæa Stipendiaria facta, 72
Iudei liberati, 43. ab Baptiſm. compulſi, 142. Hiſpania expulſi, 264. croceis pilæis inſignes, 277
Iudæorum veneficium in Germania, 243
Iudices Hebræorum, 13
Iuditha, 37
Iugurtha Rex in triumpho ductus, 68
Iulia Auguſti filia, 79
Iulianus annus, 76
Iulianus Apoſtata Imp. 116
Iulianus Cæſarinus Cardinal. 257. perit, 258
Iulianus Didius Imp. 97
Iulius menſis 76
Iulius Cœſar Octauianus cur dictus, 77
Iulius Capitolinus, 110
Iulius Nepos, 128
Iul. pollux, 95
Iul. II. Pont Militaris. 267
Iul. III. Pont. 276 Iulus, 19
Iunius Cyrillus Patri. Conſt. in mare proiicitur, 387
Iuppiter Abrahami ſuppar, 6
Iup. Capitolinus, 40 & 44

Iup.

Iup. Feretrius, 35. opima ſpolia tulit, ibid. 51. 61. de Antemnatibus triumphauit, 35
Iup. Latialis, 44 Iup. Stator, 35
Iuriſconſultorum fœtus, 98
Ius ciuile in pauca volumina redactum, 135
Rom. in Longob. introducitur; 206. Iuſtinus Philoſoph. 93. eius Apologiæ duæ, ibid. & 95. ex Philoſ. Chriſtianus & Martyr, ibid.
Iuſtinus Compilator, 94
Iuſtinus Imp. è ſubulco, 132
Iuſtinus II Imp. 136
Iuſtinianus Imp. 133. in Eutychianam hæreſim lapſus 135. mente captus moritur, ibid.
Iuſtinianus II. Rhinotmerus Imp. 145. Naſo mutilatus, 146. Bulgaricis armis recipit imperium, ibid.
Iuſtitiæ amor, 117
Iuſtus Lipſius moritur, 308
Iuuenalis, 89. Iuuenius poëta 115

K

Kalendarium nouum, 286

L

LAcus Regillus, 46
Lactantius Firmianus. 114
Ladiſlaus Rex Neap. 248. regni iure ſpoliatur, 252
Lacus, 252
Lambertus Imp. 174
Lamboy fuſus ac captus. 422
Lamochus & Nycias Duces Athen. 51
Laomedon, 16
Latij cultus, 15. Latinæ literæ, ibid.
Latini ſubacti, 39. & 40
Latinus, 18
Latinus Syluius, 21
Latinum depopulatum, 169
Lauinium conditum, 18

Laurentius Diac. Martyr. 104
Laur. Iuſtin. 157
Laurentij Medicei magnitudo animi, 263. cedit è vita 265
Laurentana domus, 230
Lautrecus Dux Regis Franc. 272
Leander Hiſpal. Epiſc. 139
Lediguierius Genuenſium ditionem inuadit, 363
Leganeſius Dux Regis Hiſp. 385. 390. 399
Legati Regis Portug. ad Regem Franc. 400
Lex de prouocatione ad populum. 45. de duabus tertiis partibus ſuffragiorum Comit. Pontif. 198
Leges Phoronciæ Hebræorum 10. Lycurgi, 30 Draconis, 41. XII. Tabularum, 50. Syllanæ ſeu Corneliæ 70. Agrariæ à Cæſare perlatæ, 73. Iuliæ, 75. Iuſtiniani Imp. 135
Leges Salicæ in Lotharingia introductæ, 364
Legio fulminatrix, 95
Legionenſes Reges, 150. Legionenſe regnum 190
Leo Magnus Pont. 127. Leo I. Imp. 128
Leo Iſaurus Iconomachus Imp. 148. Imperium illi abrogatum, 150
Leo IV. Porphyrog. 154. febri perit, ibid.
Leo III. Pont. ad Carolum fugit, 155
Leo Armenius Imp. Græc. 159. vitam amittit, cum Imperio, 161
Leonis IX. Pont. pietas, 193
Leo X. Pont. 269. Italia expulit Francos, 270
Leo XI. Pont. 304
Leodium obſeſſum, 474
Leonardus Aretinus, 259
Leonidas Rex Spart. 48
Leonina vrbs ab Henrico capitur 177
Leontius Imp. deſecto Naſo deformatus 146
Leopoldus Archidux Hiſpan. Dux in Flandria profligatur, 458. copias ſuas Senatui Pari-

ſienſi offert, 467. Picardiam & Campaniam vaſtat, 473.474
Leouigildus Rex, 137
Lesbus Inſ. Gatalauſio Genuenſi data, 243
Leuſtrica pugna, 56 Lia, 7
Libanius Sophiſt. 118
Liberij Rom. Pont. exilium, 115
Libertas in ciuitatib. Italiæ vſurpari cœpta, 183
Libri de Iure & Libertate Eccleſiæ Gallicanæ cenſura notati, 387
Librorum imprimendorum ratio inuenta, 257
Licinius Cæſ. 111. Orientis Imp. 113. ob inſcitiam literarum infeſtus, ibid. vitam cum imperio perdidit, ibid.
Ligures à Rom. ſubacti, 61
Linguæ intemperantia exitialis, 184
Linguarum varietas, 3
Linguarum Profeſſores inſtituti, 312
Linus, 14 Liranus, 241
Litteræ in Italia, 15. Conrado III. regnante reuiuiſcunt, 310
Liuonia Chriſto ſe adiungit, 227. Poloniæ adiuncta, ibid. variè & diu vxatur à Suecis & Moſchis, 309.288
Liuia Auguſti vxor, 79. diem obit, 81
Liuius poëta 65
Lombardiæ ciuitates ab Imp. deficiunt, 212
LongauillæusDux expeditionem ſuſcipit in Italiam, 388. Plenipotentiarius mittitur ad conuentum Monaſterienſem, 445. Pariſiis detentus, 472. liberatus, 476
Longobardia, ſeu Lombardia vnde dicta, 137
eius regnum extinctum, 153
Longobardi à Narſete in Italiam reuocati, 136
Longinus Patritius I. exarchus Italiæ. 136
Lotharingia à Lothario appellata, 163
Lotharius Rex Italiæ coronatur. 161

Lotharius Imp. 163. ex Imp. Monachus, 165. eius hæreditas inter liberos diuiſa, ibid.
Lotharius II. Cæſ. 205. ab Innoc. Pont. Aug. creatur, 206 Lothus, 5
Luca ſubacta, 249. Lueani, 60
Lucanus Poëta, 85
Lucenſes libertatem emnut à Rodulpho Cæſ. 230. ſubiguntur, 249
Luchinus Vicecomes, 239
S. Luciæ corpus Conſtantinopolim miſſum, 191
Lucilius Poëta, 68
Lucius Britanniæ Rex baptizatur, 96
L. Apuleius magnus, 94
Luc. Brutus Reges exigit, 44. eius in filios ſeueritas, 45
L. Catilinæ coniuratio, 72 L. Lucullus, 71
Luc. Mummius, 67. Sylla, 68
Luc. Verus Imp. 94 Lucianus Atheus, 91
Lucretia, 44 Lucretius, 72 Ludi Circenſes, 40
Ludouicus Pius Imp. 160. eius donatio & explicatio, ib. in priſtinum gradum reſtitutus, 162 paterna dementia in liberos, eius mors, ibid.
Lud. Rex Italiæ, 163
Lud. Imp. ſummo honore Nicolaum Pont. excipit, 166 Lud. Baldus Imp. 169
Lud. Prouinciæ Rex, 175. Rex Italiæ, ibid.
Luc. III. Imp. 175. capto oculi effoſſi, ibid.
Lud. IX. Rex Galliæ. 223. captus à Turcis dimittitur, ib. ad Tunetum peſte moritur, 227 eius feſtum celebratur in Gallia, 336
Lnd. Bauarus Cæſ. 237
Lud. Pſeudo. Aug. Nicolaum Pſeudo. Pont. legit, ibid
Lud. Hungariæ Regis obitus, 246
Lud. Andegauenſis Comes Neop. Rex deſignatur, 252. 254
Lud. Aquileienſis Patriarc. victoria nauadis, 260

Lud. Sforſia morus ex Tutore Dux Mediol. 165
captus, 167 Lud. XII. Rex Franc. 167
Lud. XIII. Rex Fran. 314. ducit Annam Hiſpanam 316. bella ciuilia conficit, 324. quædam occaſione matris, 341. 346. curat etiã externa, 341. 342. rebelles Hæreticos cladibus efficit, 350. 356. in gladiatores edicto animaduerit, 365. 367. Rupellam expugnat, 370. Suſam, 372. cum Anglo fœdus init, 373 in Allobrogas proficiſcitur, ib. Camberiacum totamque Sabaudiam ſibi ſubiicit, 374. Lotharingiam ingreditur, 377. Alſacia eius tutelæ ſe commiſit, 378. bellum Hiſpanis indicit, 380. Ruſſilionem inuadit, 427. moritur, 432
LVD. XIV. à Deodatus, 433. 465. Burdegalam proficiſcitur, 472. maior declaratur, 476
Lud. Hungariæ rex à Solimano cum exercitu cæſus, 272
Lud. Amedeus Dux Sabaudiæ, 383. à patruo cum matre obſeſſus, 388
Lues capiti infeſta, 285
Luitprandus rex Longob. Martelli metu vrbis obſidionem ſoluit, 149
Luitprandus Diac. Ticin. 183
Luſitani in ditionem pop. Rom redacti. 65
Luſitania recepta, 67. ſtipendiaria. 209. ad Hiſp. redirt, 285 Luſtrum inſtitutum, 42
Lutetiæ obſidio, 285. Archiepiſcopalis facta. 358 motibus quibuſdam agitata, 459. 465. obſidetur, 467. pax conceſſa, 468
Lutheranæ ſectæ diuiſio, 271
Lycia ſubacta, 87
Lycurgus Eliſæi ferè æqualis, 30
Lyſander rex Lacedem. 53

M

MAcedonia ſubacta, 65
Macedonius hereſiarcha, 116. Eremita, 120
Machabæorum virtus. 66
Macrobius, 95
Maffæus Ægius poëta, 157. Magiæ inuentor, 4
Magnitudo animi & vis inuicta, 219
Magiſtratus gratis mandati, 101
Magus Mauritaniam occupat, 321
Mahometes author Saracenorum, 141
Mahometes Turcarum Imp. 250. Conſt. capit, 260. Imp. appellatur, ibid.
Maioranus. 128
Mammæa Seueri mater 100. cum filio cæſa, 101
Manſſes rex Iud. 37
Manfredus ex Tutore Tyran. 223
Mangomerius regis Henrici interfector, 283
Manna, 10
Mansfeldius Germaniam populatur, 359. Galliæ & Belgij ingreſſu prohibetur, ibid. profligatur á Tillio, 360. mors, 365
Mantuanus Poëta. 269
Mantua ab Cæſareis capta. 374
Mantuæ Dux Vicarius Imperij creatur. 362
Manuelis Græc. Imp. humanitas, munificentia, obitus, 213
Marathonia pugna. 47
Marcellinus Pont. martyr. 109
Marcellus, Lucius, & Caius, Aug. nepotes. 79
Marcellus Pont. matryr. 111
Marc. II. Pontificatum trium hebdomadarum geſſit. 277
M. & Marcellianus fratres Martyres. 109
M. Ant. orator. 70
M. Ant. Cleopatram ducit, 78. vtrorumque mors. ibid.
M. Ant. Columna ditione Spoliatus. 277

M. Ant. Muretus. 283
M. Ant. pius,93. eius iuſtitia, laudanda vox,ib.
M. Ant. Tyran. 76
M. Attilius regulus 60
M. Aurelius Antoninus verus Imp. 94
M. Aurelius Antoninus Heliogabalus Imp. 99
M. Bruti mors. 77
M. Curtius in hiatum terræ deſilit. 56
M. Craſſus diues,73.Hieroſol templum diripit, ibid. ab hoſte occiſus. ibid.
M, Lepidus in ordinem coactus. 78
M. Liuij Druſi ſeditio 69
Marcus Manlius Capitolinus, 53. è Capitolio deturbatur. 55
M. Marcelli Nolani victoria,62.Syracuſas capit, 63. occiditur. ibid.
M. T. Cicero natus,69.pater patriæ appellatus, 72. in exilium eiicitur, ibid. reuocatur, ibid. Imp. è Cilicia 74. obtruncatus cum rep pariter concidit. 77
M Valerius Coruinus. 56.57
M. Varro. 73
Marci Euang. corpus Venetias tranſlatum. 164
M. Ant.deDominis cadauer crematum.362.363
Mardochæus. 54
Mardonius Dux Perſ. 49
Margarita Cæſ. filia. 272
Marg. Auſtriaca Octauio Farneſio nubit. 275
Maria Regina Angliæ. 277
B. Mariæ triumphus. 213
Maria MediceaRegina Fran,295.diſcordat cum filio,341.346.in Flandriã ſe confert.375.415
Marinus Turrianus Mediol. Dux, 224
Marius Conradus. 283
Mars 7. Martialis. 89
Martianus Imp. 117. interitus. 126
S. Martinus Turonenſis Epiſc. 118
Mart.

Mart.Pont.relegatio, 142 Mart.IV. Pont. 128
Mart.V. Pont. 253. eius dictum. ibid.
Mart. Luther debacchatur in Pont. 269
Martius Coriolanus. 47
Martius Ginnetus Card. Coloniæ legatus de pace incunda. 382
Martyres ſub Diocletiano. 109
Martyres ſeptem Epheſi dormientes. 126
Maſſiniſſa rex. 63
Maſſilius rex Maurorum à Carolo victus. 158
Maſtinus & Albertus Scaligeri Veronæ Tyr. 237
Materna inſtitutio. 99. 133 Mathatias. 66
Mathildis Pſeudopont. fugat, 196. donatio, 203
Mattheus ſeu Maffeus Vicecomes ab exilio reuocatus, 235. Mediol. Dominus. 237
Mathias Hungariæ rex, 262. ſacro bello præpoſitus. ibid.
Mathias declaratur rex conſentiente fratre Imp. 318. fit Imperator, 319. pacem componit cum Turca, 328. moritur. 338
Mauritius Tiberij gener. 138. Imp ib. optat pœnas luere in hac vita, 139. eius fortitudo in ſuo ac ſuorum exitio. ibid.
Mauritius Pſeudopont, 203
Mauritius Princ. Aurantius Friſiam ſubigit, 288. Albertum profligat, 296. Multa oppida capit, 303 298 Arminianos ex Hollandia & Vveſtfriſia expellit. 335. Maſticum capit, 375. Bredam. 383
Mauri pelluntur tota Hiſpania. 315
Mauſoleum. 17
Maxentius Maximiani Herculei filius, 110. Romæ tyran. 103. Tiberi perit. 111
Maximianus Imper. 109
Maximianus Herculeus Imp. Collega. 110
Maſſiliæ occiſus. ibid.
Maximilianus Cæſar. 265

Maximilianus Dux Mediol. 268
Maximilianus II. Cæſ. 280
Maximinus Imp. 101. nobilitatis hoſtis, eius caput circumlatum. 102
Maximinus Cæſ. 111. in Oriente tyrannidem exercet. ibid.
Maximus Pupienus Aug. 102
Maximus Tyran. 119
Max. Taurin. Epiſc. 126
Max. Tyran. Romam capit. 127
Mazarinus de pace agit cum Francis, 374. 465 466. è Gallia eiicitur. 478
Medea. 16
Medicei ab exilio reuocantur 256. Florentiæ principatum recipiunt. 268
Mediolanenſes ad Pont. authoritatẽ redeũt. 196
Mediolanum à Feder. Imp. obſidetur. 211. euerſum, 212. magnificentius inſtauratum, ibid. captum à Francis. 267
Megaſthenes. 59. Melchiſedechus. 5
Melita Rhodiis Equitibus attributa, 270. à Turcis oppugnata. 280
Memphis mœnibus nudata. 57
Menander. 59. Mendaciũ exitiale. 166
Menenius Agrippa. 47. Mercurius. 11
Meroueus rex Franc. 124
Meſopotamia Prouincia facta. 91
Metellus Cretius. 72
Methone vrbs Venetorum fœderatorum. 261
Metij ſupplicium. 38
Mexicum ab Hiſpa. ſubactum. 268
Mexicani & Æthiopici legati ad Clementem VII. Pont. 275
Michaël Archang. In monte Gargano. 130
Michaël Calepharus Græc. Imp. 191. ex Imp. Monachus oculis orbatus. ibid.
Michaël Curoparata Imp. Græc. 159

Michaël Balbus Imp.Græc. 161
Michaël Ducas Imp. Græc. 199
Michaël Paleologus ex Tutore Tyran. 224. Conſtantin. potitur. 225
Michaël Porphyrog. Græc. Imp. 164. eius nequitia. 167
Michaël Straconicus Imp. Græc. 195
Milo Crotoniates. 49
Miltiades. 47
Minerua. 7
Minos. 13.14.16
Minotaurus. 16
Mirandula expugnata 268
Mithridatis mors. 72
Mitylene Gatalufio Genuenſi data. 243
Modeſtiæ certamen in Pontificatu. 204
Monaſt.vita pro grauiſſimo ſupplicio iudicata, 234
Mongomerius vide Mangomerius. 283
Montisferrati Marchionum origo. 181
Mora optimis conſiliis inimica. 186
Montmoranciacus 271.376
Morauia Hungariæ regno adiecta. 262
Moſchouia baptiſatur. 183
Moſchi à Rege Polon.magna parte ſubiguntur, 313.eius filium in magnum ducem expetunt, 318.alius Dux eligitur. 328
Moſes 9. moritur. 11
Moſes occupat Tranſiluaniam,302. profligatus occiditur cum præcipua nobilitate, ibid.
Mottha-Hodancurtius Cataloniæ prorex, 402. Hiſpanos delet,426.427. pariſienſi exercitui præpoſitus,467. iterum prorex Catalon. 476
Muſica inuenta, 2
Muſtapha è cella ad Imp. Turc. euectus,332.in cellam retruſus,307.iterum ad thronum euectus, 329.iterum in cellam retruſus. 339
Mutius Scæuola. 46
Myniæ. 16

N

NÆnius. 64
Narſes perſ. Rex ductus in triumpho, 110 Eunuchus, 136. rabie perit, ibid.
Nathas propheta. 21
Nauarræ regni origo. 162
Nauarræ regnum tranſit ad Francos. 235
Nauarra ab Hiſpano rege ſubacta. 269
Naues Anntiatum. 57 Naumachia. 89
Neapolis per aquæ ductum capta, 133, 258. capta à Totila, 134. mœnibus nudata, 224. occupata ab Hungaris, 240. recepta, 167. ab Hiſpanis deficit & Guiſium Ducem ſuis copiis præficit, 452. redit ad Hiſpanos. 454
Neapolitanorum de rege diſcordia. 256
Neemias. 50. Nembrothus. 4
Neptunus. 6
Nero claudij priuignus Imp. hæres 84. Imp. 85. vrbis partem incendit, ibid. auiditas, crudelitas, mors. ibid.
Nerua Cocceius Imp. 90. eius laudabilis vox ib.
Nicephorus partitius Imp. Græc. 157.
Nicep. Logotheta Imp. Græc. 158. eius auaritia, ibid. caput ſtipiti infixum. 159
Nicep. phocas Imp. Græ. 182. Saxis appetitur, ib.
Niceph. Bothoniata Imp. Græc. 199
Niceph. Caliſtus. 233
Nicias. 51. S. Nicolaus. 115
Nicol. II. Pont. caſtitatem ſacerdotum aſtringit, 195. Nicol. III. pont. 228
Nicol. Picininus Vicecomitis Dux, 258
Nic. V. eodem anno Epiſ. Card. pont. creatus 259
Nicol. Vitellius Tifetni regulus. 263
Niniue 4. ſolo æquata. 41
Ninus 4. Ninus Minor. 5
Niobe. 14. Noë. 3
Normania, 171, in fidem Franc. venit. 219

Normani cum Rege baptiſati,171. Angliæ regno potiuntur,198. eorum aduentus in Italiã.ibi.
Nuceria Sarac. 221
Numa Pompilius. 36
Numantia euerſa. 67
Numerianus Imp.108. in Oriente init Imp.ibid.
Numus B.Petri in Anglia. 165
Nuncius Apoſt.&alij Cath.ex Anglia eiecti 399
Nuptiarũ à ſacerdote cõſecrandarũ inſtitutũ,95
Nyſa vrbs. 14

O

Obedientia. 6
Occha Franciſcanus. 237
Occideñtis Imp. diſcerptum à Barbaris. 126
Ochozias. 28. Octauius Conſul. 76
Octauius Farneſius Dux Camerini. 275
Odenatus. 105
Odoacer Rex Herulorum potitur Italia,128. ad Rauennam oppreſſus. 129
Oecumenius. 158
Oedipus. 17. Oenotrus. 12
Ogygium diluuium, 8
Oliuerius Carafa Card. 263
Olybrius. 128
Olympiades inſtitutæ. 33
Oppida Pont. ditionis ad libertatem à Florentinis excitata. 244
Oppidorum Pont. ditionis Domini exorti. 240 eorumdem defectio à Pont. 244
Oraculum Delphicum, 14
Orbis terrarum à Triumuiris diuiſus. 77
Orchades ſubactæ. 84
Orchanus Rex Turc regnum propagat. 240
Orcus. 13
Ordines Confœderati tractantur vt liberi, 309. faciunt inducias cum Alberto,312. diſſentiunt de religione, 317. 335. 340. cum Turca fœdus ſanciunt, 321. ſaluis induciis Iuliacum defendunt

dunt,324. ad arma finitis induciis redeunt, 350.claſſem amittunt.324. Grolle obſidunt, 352. in Franciæ auxilium naues adducunt, 437. oppida aliqua capiunt, 438.447. pacem ineunt cum Hiſpanis, 464
Ordo militiæ S.Iacobi. 163. Cluniacenſis 176. humilitatorum,192.111. Carthuſianus,203. Ciſtercienſis, ibid. Templariorum & Hoſpitaliorum,204. Teutonicorum. 205.215.Calatrauæ & S.Iacobi ibid.redemptionis Captiuorum, Cruciferorum,Eremitarum S.Auguſtini Carmelitanorum,Dominicanorum,Franciſanorum, 319. Seruitarum, 230. nouus aduerſus Sacra 236. Minimorum S. Franciſci à Paula 262. Equitum S.Michaëlis,ibid.S.Lazari reſtitutus.280.S.Stephani inchoatus,ibi. Humiliatorum extinctus.281. Conceptionis Mariæ 362. Militaris ſanguinis Chriſti,311. De Sacra militia Chriſtiana, 341
Oreſtes. 128
Organa in templis adhiberi cœpa. 143
Orientis Imp.redit ad Latinos, 218
Origenes. 101
Oroſius. 111. Orpheus. 16
Oſmanes Imp.Turc.332.expeditionem ducit in Polon. infauſtam 349. necatur. 357
Oſtia vrbs condita. 39
Oſtrogothi. 124. Otho Syluius Imp.86
Otho Rex Germ. 180. eius clementia inſignis ibid. Mediol. Rex Italiæ appellatur. ibid.
Otho I. Imp. cognom. Magnus,181.eius ſeucitas in aduerſarios Pont. Rom. ibid.
Otho II.Imp.183.eius coniuiũ ſangninariũ,184
Otho III. Imp. 185. nudis adit pedibus Archang.Mich. templum.186.Otho IV.Imp.218
Otho Epiſc.Friſingenſis. 210
Othomanus I.Rex Turc. 259

Othoniel.] 13
Ouidij exilium. 79. Ozias. 31

P

PAccuuius. 67
Palæologus Græc. Imp. 227. Anathemate notatur à Martino I V. 228
Paliani Dux capite multatus. 279
Palladius Epiſc. 125
Pandulphus Capuanus Princeps in Germ. relegatus. 188
Panætiua Ph iloſop. 67
Pannonia Ro m.Imp.adiuncta. 79
Panormum à Piſeis direptum. 294
Pantheon ab Agtippa conditum. 79
Papinianus. 98. Papirius Curſor. 58.59
Pares XII. Franc. 157. Paris. 17
Pariſina hæreticorum cædes. 283
Parlamentum Angliç quid. 447. rebus nouis ſtudet, ibid. 448. factioſorum in regem audacia, 450. 456. 457. 458. fœdus init cũ Scotis, 461. Londino Regem eiicit, 462. falſis criminationibus regem oneratum extremo addicit ſupplicio, 469. & ſeq.
Parma Pont. tradita, 268. data Petro Aloyſio Farneſio. 275
Parmæ Dux Franc. regis fidei ſe commiſit, 381. bellum agit cum Pont. 413. excommunicatus, 415. 416. eius bona fiſco Eccleſ. addicta, 423. Dux Confœderatornm ſalutatus, 431
Parmenides, 50. Parraſius. ibid.
Paſcha, 9
Paſſerini, 235. Mantuam occupant, 237
Patres Rom. 35. minorum gentium. 40
Patriarchæ. 7
Patriacha Armenius, Aſſyrius, 276
Patriarchatus tres in nouo orbe inſtituti. 273
Patrimoniũ Eccleſi. auctum Ducatu Vrbina. 365

S.Patri

S. Patritius. 125
Patritij Rom.. 35. Paulinus. 124
Paulus Chriſtianus efficitur. 82
Paul. Iuriſc. 98
S. Paul. Eremita. 115 Paul. Vrſinus. 249
Pau Diaconus. 158 P. Venetus. 250
P.II. Pont. 262 P. III. Pont. 273
P. Æmilius. 276 P. Iouius. ibid.
P.IV. Pont. 177. fratrũ filios munerib. exuit. 278
P.V. Pont. 305. agit in Venetos pro immunitate Eccleſ. ib. accipit varias legationes á Regib. Congi. 320. Per. 312. Iapon. 325. moritur. 352
P. Manutius. 283
P. Venetus excommunicatus, vt ſanctus colitur á Venetis. 361
Pauſaniæ proditio. 49 Pauſanias hiſt. 93
Pax cum Gothis, 123. inter Venetos & Genuenſes, 246. Imperatorem inter & Turc. 363. Portug. Regem & Batauos, 407. Imp. & Gallos, 463. Hiſpanos & ſtatus. 464
Pelaſgi. 15 Pelagius II. Pont. 138
Pelag. Regius inuenis Aſtun. regnũ inſtituit. 150
Peloponeſus, 14 Pelops, ibid.
Periander, 42 Pericles, 51
Perſæ, 14. á Sarac. ſubacti, 141. Imp. 43. clades ad Plateam, 49. regnum ad Macedonas tranſit, 58. Regina baptiz. 143. de Perſis triumph. 110
Perſes in triumpho ductus, 65
Perſis Imp. Rom. adiuncta, 91
Perſa Aba Mirizes filius Legatos miſit ad principes Chriſtianos vt excitet in Turc. 197. 198 inuadit Turcas, 333. Xa Aba legationem miſit ad Paul. V. 312. inuadit Turcas, 329. 336
Perſeus, 14 Perſius Poëta, 85
Peruſini á Pont. Domiti: 275
Peſtilentia Rom. 139. Litiniis depulſa, ib. atrox in Italia, 144. longè maxima 242

Petrarcha, 241
Petrus Angelus Barogæus, 283
Petrus Apoſtolus Romam venit, 84
Petrus & Paulus Apoſt. pugnant pro Rom. 177
eorum ædes direptæ. 200
Petrus Damianus 195. eius authoritas, 196
Petri Leonis ſchiſma, 206
P. Lombardus. 210
P. Antiſiod.Conſtant.Imp. 219
P. Aragoniæ Rex Siciliæ regno potitur.228. à Martino Pont.regio titulo exutus,Eccleſ.hoſtis iudicatur,eius inſolentia,exitialis exitus, 229
P. Ruber Parm. 239. P. Bembus, 270
P. Aloyſius Parmæ Dux à ſicariis necatur. 276
P. Perpinianus 283. P. Victorius. ibid.
P. & Paul. Apoſt. interitus. 86
Petri Caponis virtus, 266
Phaetontis incendium, 11
Phalaris Macedonica, 57
Phalaris Tyran. 42. Pharao Rex, 5
Pharnaces Rex ſimul viſus & victus. 75
Phidias, 50
Philippus Rex Macedon.57. debellatus. 64
Philippi pater & fil. Imp. 103.147
Philippicus Bardanes Imp.147.ipſi oculi effoſſi, ibid.
Philippus II. Rex Hiſp. pacem conficit cum Henrico IV. Franc. Rege. 291
Philip. III. Rex Hiſp. 291. Philippum filium Regem Caſtiliæ renunciat, 311.Mauros tota Hiſpania pellit, 315. duplex matrimonium cum Gallia conciliat,319.filium cum ſponſa Franca à Luſitanis agnoſci curat. 341. moritur & ſuccedit.
Philip. IV. 353
Philip. Pulcher Rex Franc.Flandriam occupat, 231.

231. à Bonifacio regni iure priuatus, 233
Philip. Maria Vicecomes paternam ditionem recipit. 254. confictis literis Eugenium Pont. oppugnat. 255. eius humanitas in Captiuos Reges. 256. Picenum occupat. 255. Concilium Baſileenſe corrumpit, 257
Philip. Lantgrauius Haſſiæ à Carolo v. Cæſ. victus captuſque, 275
Philisburgum à Francis occupatur, 378. à Galaſio capitur, 380. ab Anguienio Duce recipitur, 439. Philo Iudæus, 85
Philoſtratus, 95. Phineas. 11
Phocas Imp. 140. obtruncatus, ibid.
Phœnicia adempta, 72
Phoronæus. 7. Phryxus, 16
Picenum à Sarac. occupatum, 226
Picus, 15
Pilati mors, 83. Pindarus, 42
Pipinus Dux Auſtraſiæ. 147 Rex Franc. à Zacharia Pont. appellatus, 152. Ludouicum patrem abdicare imperium cogit. 162
Piſæ ſubactæ 249. liberatæ, 266. ſubactæ à Florentinis, 268
Piſani à Genuenſibus debellati, 205. eorum opes auctæ, 187. Piſiſtratus, 42
Pius II. Pont. 261
Pius III breuiſſ. Pont. 267
Pius IV. Pont. 279
Pius V. Pont. eius authoritas apud Cæſarem, 280 diploma de non alienandis Pont. ditionis oppidis ibid.
Placentia Pont. tradita, 268, Petro Aloyſio Farneſio data, 275
Placidia Honorij Imp. ſoror, vxor Athaulphi, 123
Placilla Thodoſij Imp. vxor, 120
Plato. 54. Plautus. 64
Plebis Rom. ſeceſſio in ſacrum montem, 47

Z 5.

Plinius iunior,91. ſenior, 88. incendio veſuuij, ciuſque cineribus, obrutus, ibid.
Pluraujum montis ruinis penitus obrutum, 336
Plutarchus, 92. Pluto, 6
Pollio Trebellius,110. Pollux. 16
Polonia cum Mieſlao duce baptizatur. 181
Poloni Reges ex Bohemia, 244.eorum clades, 258. Poloni Regis miſeranda mors, ibid.
Polybius Hiſt. 67
Polycarpus pro Chriſto necatus. 96
Polycletus, 50
Polycrates, 42. Polynices, 17
Pomœrium Rom.prolatum, 79
Pompeius Magnus cur appellatus, 70. Conſul, ſine Collega factus 73. necatur, 74
Pomp. Trogus, 79. Pomponius Mela, 82
Pons ſublicius, 39
Pontes duo Lutetiæ incendio conſumpti, 351
Pontianus Pont. pro Religione cæſus, 102
Pontifex Rom. à nullo iudicatur, 155. Pont. Rom, Maieſtas, 211
Pontus in Prouinciam redacta, 72
Populorum defectio ab Imp. 149
Porphytius Plotini diſcipulus, 103
Porſena Hetruſcorum Rex, 46
Portus Rom. 84
Poſthumius, 105. Prætor Vrbanus, 56
Praxiteles, 52. Priamus, 18
Princeps Condæus 341. 371. eius expeditio in Comitatũ Burgundiæ 381.in Ruſſilionẽ,407
Princeps Palatinus victus à Cæſareis,385.Lutetiæ detentus & liberatus, 389
Princeps Monach. Regis Franc. fidei ſe ſuamque ditionem tradit, 421.429
Princeps Thomas,& Ioannes Vverthius Picardiam populantur. 381.435
Priſcianus Grammaticus, 136

Probus Imp. 107. Proclus, 125
Proclus Mathem. 131
Procopius, Tyran, 117. Procopius Hiſt. 136
Prodicus Adamitarum parens, 93
Prometheus, 9. Propertius. 79
ProſcriptioSyllana 70. Senatorũ à Triumuiris, 77
Proſerpina, 13
Proſper Aquitan. 126. Prudentius. 124
Pruſſia baptizatur, 183
Pſeudophilip. Rex captus, 65
Ptolemais deleta, 230
Ptolemæus Lagi filius Iudæam occupat, 60
Ptolemæus Philadelp. 61
Ptolemæus Aſtrol. 94
P. Decius ſe deuouet pro exercitu, 57
P. Seruilius Iſauricus, 71
Pugna Rocroyana Hiſpanis infauſta, 433
Pulcheria Theodoſij Iunioris ſoror, 123
Pygmalio. 32. Pyræum, 49
Pyrrhus Rex Epirot. 59
Pythagoras primus ſe Philoſop. dixit. 42

Q

Q. Cincinnatus, 49
Q. Curtius, 79
Q. Fabius Max. Cunctator. 62
Quirinalis Mons, 42

R

Rabanus 158. Rabanus Hiſt. 163
Rabbi Moſes, 210. Rachel, 7
Rachis Rex Longob. Benedictinum habitum ſumit, 151. Radeuicus. 215
Ranimirus I. Rex Arragoniæ, 190
Ranzouius Comes, 393. 435. Lutheranam hæreſim abiurat, 440
Rauenna à Pont. recepta. 157. Rauennatum Eccleſ. ad Rom. Authoritatem redit, 144
B. Raymond. refertur in numerũ Sanctorũ, 297

Rebecca, 7. Reges Syluij. 19
Reges Roma exacti, 44
Reginaldus Polus Card. Angliam erroribus expurgat. 277. Regino Abbas. 175. 184
Regis exemplum, 163
Regnorum diuiſio à Ludouico Pio facta, 160
Rhemigius Rhemenſis. Epiſ. 130
Rhemus, 33. Rentius necatus. 243
Renatus Neap. regno potitur, 258
Rhadagaſius Gothorum Rex fame enectus, 122
Rhadamanthus, 13 14. Rhea Syluia. 31
Rhetę Lycurgi Leges, 30
Rhinormeri cognom. vnde, 146
Rhodus, 87 à Saracenis capta. 144. à Turcis, 270
Rhœria Rom. Imp. adiuncta, 79
Rhœti ſiue Griſones inter ſe motus ciuiles excitant 335. in Valle-Tellina Catholici pellunt Hæreticos, 345. Hiſpani excitant propugnacula 345. certatur vario marte, 352
Richardus Capuæ Princeps. 196
Richardus à S. Victore, 210
Richaredus Viſigoth. Rex, 139
Ritus Græcis permiſſi. 257
Róbertus Viſcardus, 196 ex hoſte patronus Eccleſ. ibid. eius incrementa 198. bellum cum Imp. Græc. 199. Rob. Dux Apul. 196
Rob. Imp. Conſtant. 219
Rob. Rex Neap. 235. Rob. Cæſ. 251
Rob. Bellarminus Card. 354
Roboas, 23
Rodulphus Rex Italiæ, 177
Rodulphus Cæſ. 227
Rodulphus Agricola, 264
Rodulphus II. Cæſ. 284. ſub eo bellum Iuliacenſe, 316. moritur, 319
Rogerius Dux Apuliæ & Calabriæ 200. Apuliam, & Calabriam, Siciliæ addicit, 204. Feudatarius

datarius Pont.205.208. Rex Siciliæ,206. male partis exuitur,ibid. excommunicatur,207
Rohanus Dux, 385
Roma in Palatino monte condita,29. quo tempore condita,34. à Gallis incéſa,53. à Camillo refecta 55. partim à Nerone reincenſa,85. Tyrannide Maxentij liberata, 113. ab Alarico Goth. Rege capta, 123. ab Ataulpho corraſa, ibid. capta à Maximo Tyran. 127. Genſerico Vand. Rege,ibid. à Ricimero, 128 ſubacta à Theodorico Goth. Rege,130. ſe dedit Beliſario,134 quartum à Gothis capitur, 135. ab Authori Longob. Rege obſeſſa,138. per occaſionem Leporis capta, 172. iterū capta,200. capta à Viſcardo&ex parte incéſa,ib.
Romæ ornamenta à Conſtante ablata, 143. veteris Reip. forma renouata,178. fames atrox, ac peſtilentia,200. vrbis direptio. 272
Romanus puer Imp. Græc. 181
Rom. Argyropolus Imp,Græc. 190
Rom. Regis inſignia ab hetruſcis, 40
Rom. ab Innocentio deficiunt,208. Romanorum clades ad Ticinum 62. ad Thraſimenum,ibi. ad Cannas, ibid. de Sarac. Victoria Naualis, 165. clades, 208. 212. ſuperbia ab Eugenio Pont. fracta, 208
Rom. Diogenes Græc. Imp. à Turcis captus,199
Romulus Syluius.29. Romulus & Rhemus, 33
Romulus I. Rex Roman. 33
Ronceuallenſis clades, 158
Roſtra, 57. Rupella capta, 370
Rupertus Abbas, 207
Ruſſi ad Chriſtum traducti, 170
Ruſticorum.70. millia in Auſtria cæſa; 366

S

SAbina pro Religione cæſa, 93
Sacerdotum Apoſtolic. Ordo à B. Laur. Iuſtin,

Iuſtin.inſtitutus, 252
Sacra Iouis Elicij, 38
Sacrificia, 2. Saguntus deleta, 62
Salernitanus principatus, 165
Saladinus Turca Ægypto potitur, 213. eius memorabile funus, 217
Salaminia victoria, 48
Saluſtius, 73. Salomon, 22
Samaria condita, 25. euerſa, 35. 36
Samnium deletum, 59
Samſon, 18. Samuël, 20
Samus, 87
Sanazarius, 264
Sanctius Garſias 162. eius inuentum, ibid.
San Ioannes de Lucio ab Hiſpanis direptus, 270
Sapho, 42 Sara, 5
Saracena ſecta diuiſa, 143
Saraceni regni origo, 141
Saraceni Roderico Rege victo Hiſpania potiuntur, 149. 370000. vno prælio cæſa, 150. Apuliam vexant, Anconam diripiunt, Barium occupant. 163. onuſti præda ſubmerguntur. 165 Apuliam & Calabriam occupant. 166. Syracus capiunt. 167. Tarentum occupant. 169. Fraxinetum. 172 Calabria, Apulia, Beneuento potiuntur. 177. Fraxineto eiecti, 179. pulſi ex Italia & Sicilia, 198. baptizantur. 233. pulſi ex Hiſpania, 264
Sardanapalus Aſſyriorum Rex vltimus, 31
Sardes, 43
Sardinia á Sarac. ſubacta, 149. Federico Arag. regi conceſſa, 234. Saturnus, 15
Saturni ſeditio, 69. Saül, 20
Saxones à Carolo Magno ad Chriſti fidem compelluntur, 154
Scaligeri, 235. eorum opes auctæ, 239. deleti à Carrariis, 252

Scanderbergi Epirot. Ducis egregia virtus 259
Schazephus Rex Perſ. 279
Schiſma grauiſſimum, 245. ſublatum, 253
Scipiones ab Aſdrubale in Hiſpania cæſi, 63
Scipio Africanus, 64. bellum in Africam transfert, ibid. eius exilium, 65
Scipio Æmilianus, qui & Africanus minor, 67
Sclaui baptizati, 168. eorum clades, 180
Scodra vrbs à Turcis capta, 269
Scotia, 125
Scoti & Hiberni Chriſto ſe aggregant, ibid.
Sebaſtian. Luſitan. Regis interitus, 284
Seculum aureum, 15
Sedecias Rex Iud. poſtremus, 41
Sedes Pont. Romam à Greg. XI. relata, 244
Seditio in Mexico, 362
Sedoanus in Franc. poteſtatem redigitur, eius perfidia, 167
Sedulius, 124
Segethum expugnatum, 281
Seianus Tiberij crudelitatem acuit, 82
Seleucus Philomitor, 65
Seleucia Rom. Imp. adiuncta, 91
Selimus Turc. Imp. 268
Semeias Proph. 24
Semiramis, 4. Semus, ibid.
Senæ captæ & Coſmo conceſſæ, 277
Senator vnus pop. Rom. iſque peregrinus, 242
Senatores Rom. centum, 35
Senatores bini Rom. 241
Senatus Pariſienſis incendio ferè conſũptus, 336
Seneca Philoſoph. 85
Septimus & Seuerus Imp. 97. vox humanæ felicitatis contemptrix, 98
Septuagenta interp. 61
Sergius Galba Imp. 86
Sergius Rom. Pont. 146
Serci

Serici artificium à Græc. in Italiam allatum, 109
Serpens Æneus, 11
Serrelzena Rex Indiæ ad fidem conuertitur, 307
Sertorius, 71
Seruia Turc. Reg. ſtipendiaria, 255
Seruilius Hala. 51
Seruitus Babil. Iud. 40
Seruius Tullius, 41 Sethus, 2
Seuerus, 128 Seuerus Sulpitius, 119
Seueritatis exemplum in aſſeclam, 101
Sfortia perit in flumine, 254
Sibilia Regina, 101. Sibylla Cumana, 40
Sicani, 15 Sichæus, 32
Sicilia prima prouincia Pop. Rom. 63. recuperata, 125. depopulata, 133. à Saracenis occupata, 146. 161. à Græcis recepta de Sarac. 191. rebellat, in Hiſpanos, 453
Siciliæ Reges Hieroſ. regni titulum habent, 221
Siculi, 15
Siculæ veſperæ Francorum cæde infames, 228
Sigebertus Rex Franc. fit Monachus, 144
Sigericus Rex Goth. 123
Sigiſmundus Rex Hungariæ, 247
Sigiſm. Cæſ. 253. ab Eugenio IV. rite appellatur Aug. 255
Sigiſmundi Polon. Regis obitus, 282
Sigiſmundi Tranſiluaniæ Principis de Turcis victoria, 288
Sigiſm. Tranſiluaniæ Princeps regionem ſuam cedit Imp. 292. ingentes poſtea turbæ, 293. redit in gratiam cum Imp. 297. moritur, ibid.
Sigiſm Polon. Rex periclitatur in Suecia, 292. deficiunt ab eo Sueci, 197. diſſipat ſeditiones Polonicas, 309. Moſchos fere ſubiugat, 316. eius filius ab iis in magnū Ducem expetitur, 318. proditorie vulneratur, 344, Turcas magna clàde repellit, 349. moritur, 376

Sigiſm. Ragotzius Tranſiluaniæ Princeps eligitur à rebellibus, 309. Tranſiluania cedit, 311. Hungariam populatur, 436
Sileſia Hungariæ regno adiecta, 262
Silius Italicus, 88
Simeon Metaphraſtes. 175
Simon Dux Iud. 66
Simon puer omnes Chriſti cruciatus expertus eſt, 264
Simonides, 42 Siſara, 14
Siſebutus Rex Hiſp. 142
Societas Iesv à Paulo III. comprobata, 275. reſtituitur in Gallia, 306
Socrates, 52.126
Solinus, 91
Solis defectio mortem Lud. Aug parit, 162
Soles tres exorti, 78. duo in Cælo viſi, 181
Solimanus Turc. Imp. 269. à Vienna expulſus. 273. mortem obit, 281
Sophia Aug. 136 Sophocles, 52
Soter Pont. mortem ſubit, 95
Sozomenus, 126
Sparta 9. in ſeruitutem redacta, 64. occupata, 261
Spartus, 9
Speuſippus, 58 Sphinx, 17
Spinola, 306. Iuliacum capit, 350. Breda, 363
Spiridion Antiſtes Trimituntis, 114
Sp. Caſſius, 51 Sp. Melius, 46
Stationes, 139 Statius, 89
Stauratius Imp. Græc. 159
S. Stephanus Saxis-obrutus. 82
Steph. II. Rom. Pont. à Pipino Franc. Rege honorificentiſſime excipitur, 152
Steph. V. Pont. 160
Steph. I. Rex Hungariæ cum tota gente baptiſatur, 182
Steph. Bathorius rex Polon. 283.285

Normani cum Rege baptiſari,171. Angliæ regno potiuntur,198. eorum aduentus in Italiã.ibi.
Nuceria Sarac. 221
Numa Pompilius. 36
Numantia euerſa. 67
Numerianus Imp. 108. in Oriente init Imp.ibid.
Numus B. Petri in Anglia. 165
Nuncius Apoſt. & alij Cath. ex Anglia eiecti 399
Nuptiarũ à ſacerdote cõſecrandarũ inſtitutũ, 95
Nyſa vrbs. 14

O

Obedientia. 6
Occha Franciſcanus. 237
Occidẽtis Imp. diſcerptum à Barbaris. 126
Ochozias. 28. Octauius Conſul. 76
Octauius Farneſius Dux Camerini. 275
Odenatus. 105
Odoacer Rex Herulorum potitur Italia, 128. ad Rauennam oppreſſus. 129
Oecumenius. 158
Oedipus. 17. Oenotrus. 12
Ogygium diluuium, 8
Oliuerius Carafa Card. 263
Olybrius. 128
Olympiades inſtitutæ. 33
Oppida Pont. ditionis ad libertatem à Florentinis excitata. 244
Oppidorum Pont. ditionis Domini exorti. 240 eorumdem defectio à Pont. 244
Oraculum Delphicum, 14
Orbis terrarum à Triumuiris diuiſus. 77
Orchades ſubactæ. 84
Orchanus Rex Turc regnum propagat. 240
Orcus. 13
Ordines Confœderati tractantur vt liberi, 309. faciunt inducias cum Alberto, 312. diſſentiunt de religione, 317. 335. 340. cum Turca fœdus ſanciunt, 321. ſaluis induciis Iuliacum defen-
dunt

dunt,324. ad arma finitis induciis redeunt, 350. claſſem amittunt. 324. Grolle obſidunt, 352. in Franciæ auxilium naues adducunt, 437. oppida aliqua capiunt, 438. 447. pacem ineunt cum Hiſpanis, 464
Ordo militiæ S. Iacobi. 163. Cluniacenſis 176. humilitatorum, 192. 111. Carthuſianus, 203. Ciſtercienſis, ibid. Templariorum & Hoſpitaliorum, 204. Teutonicorum. 205. 215. Calatrauæ & S. Iacobi ibid. redemptionis Captiuorum, Cruciferorum, Eremitarum S. Auguſtini Carmelitanorum, Dominicanorum, Franciſanorum, 319. Seruitarum, 230. nouus aduerſus Sacra 236. Minimorum S. Franciſci à Paula 262. Equitum S. Michaëlis, ibid. S. Lazari reſtitutus. 280. S. Stephani inchoatus, ibi. Humiliatorum extinctus. 281. Conceptionis Mariæ 362. Militaris ſanguinis Chriſti, 311. De Sacra militia Chriſtiana, 341
Oreſtes. 128
Organa in templis adhiberi cœpa. 143
Orientis Imp. redit ad Latinos, 218
Origenes. 101
Oroſius. 111. Orpheus. 16
Oſmanes Imp. Turc. 332. expeditionem ducit in Polon. infauſtam 349. necatur. 357
Oſtia vrbs condita. 39
Oſtrogothi. 124. Otho Syluius Imp. 86
Otho Rex Germ. 180. eius clementia inſignis ibid. Mediol. Rex Italiæ appellatur. ibid.
Otho I. Imp. cognom. Magnus, 181. eius ſeucitas in aduerſarios Pont. Rom. ibid.
Otho II. Imp. 183. eius coniuiũ ſanguinariũ, 184
Otho III. Imp. 185. nudis adit pedibus Archang. Mich. templum. 186. Otho IV. Imp. 218
Otho Epiſc. Friſingenſis. 210
Othomanus I. Rex Turc. 239

Othoniel. 13
Ouidij exilium. 79. Ozias. 31

P

PAccuuius. 67
Palæologus Græc. Imp. 227. Anathemate notatur à Martino I V. 228
Paliani Dux capite multatus. 279
Palladius Epiſc. 125
Pandulphus Capuanus Princeps in Germ. relegatus. 188
Panætiua Ph iloſop. 67
Pannonia Ro m.Imp.adiuncta. 79
Panormum à Piſeis direptum. 294
Pantheon ab Agrippa conditum. 79
Papinianus. 98. Papirius Curſor.58.59
Pares XII. Franc.157. Paris. 17
Pariſina hæreticorum cædes. 283
Parlamentum Anglię quid.447.rebus nouis ſtudet, ibid.448.factioſorum in regem audacia, 450.456.457.458. fœdus init cũ Scotis,461. Londino Regem eiicit,462.falſis criminationibus regem oneratum extremo addicit ſupplicio, 469.& ſeq.
Parma Pont. tradita, 268. data Petro Aloyſio Farneſio. 275
Parmæ Dux Franc.regis fidei ſe commiſit, 381. bellum agit cum Pont.413.excommunicatus, 415.416.eius bona fiſco Eccleſ.addicta,423. Dux Confœderatornm ſalutatus, 431
Permenides, 50. Parraſius. ibid.
Paſcha, 9
Paſſerini,235. Mantuam occupant, 237
Patres Rom.35.minorum gentium. 40
Patriarchæ, 7
Patriacha Armenius, Aſſyrius, 276
Patriarchatus tres in nouo orbe inſtituti. 273
Patrimoniũ Eccleſi.auctum Ducatu Vrbina.365
S.Patri

S. Patritius. 125
Patritij Rom.. 35. Paulinus. 124
Paulus Chriſtianus efficitur. 82
Paul. Iuriſc. 98
S. Paul. Eremita. 115 Paul. Vrſinus. 249
Pau Diaconus. 158 P. Venetus. 250
P.II. Pont. 262 P. III. Pont. 273
P. Æmilius. 276 P. Iouius. ibid.
P.IV. Pont. 177. fratrũ filios munerib. exuit. 278
P.V. Pont. 305. agit in Venetos pro immunitate Eccleſ. ib. accipit varias legationes à Regib. Congi. 320. Per. 312. Iapon. 325. moritur. 352
P. Manutius. 283
P. Venetus excommunicatus, vt ſanctus colitur à Venetis. 361
Pauſaniæ proditio. 49 Pauſanias hiſt. 93
Pax cum Gothis, 123. inter Venetos & Genuenſes, 246. Imperatorem inter & Turc. 363. Portug. Regem & Batauos, 407. Imp. & Gallos, 463. Hiſpanos & ſtatus. 464
Pelaſgi. 15 Pelagius II. Pont. 138
Pelag. Regius inuenis Aſtun. regnũ inſtituit. 150
Peloponeſus, 14 Pelops, ibid.
Periander, 42 Pericles, 51
Perſæ, 14. à Sarac. ſubacti, 141. Imp. 43. clades ad Plateam, 49. regnum ad Macedonas tranſit, 58. Regina baptiz. 143. de Perſis triumph. 110
Perſes in triumpho ductus, 65
Perſis Imp. Rom. adiuncta, 91
Perſa Aba Mirizes filius Legatos miſit ad principes Chriſtianos vt excitet in Turc. 197. 198 inuadit Turcas, 333. Xa Aba legationem miſit ad Paul. V. 312. inuadit Turcas, 329. 336
Perſeus, 14 Perſius poëta, 85
Peruſini à Pont. Domiti: 275
Peſtilentia Rom. 139. Liciniis depulſa, ib. atrox in Italia, 144. longè maxima 242

Petrarcha, 241
Petrus Angelus Barogæus, 283
Petrus Apoſtolus Romam venit, 84
Petrus & Paulus Apoſt. pugnant pro Rom. 177
eorum ædes direptæ. 200
Petrus Damianus 195. eius authoritas, 196
Petri Leonis ſchiſma, 206
P. Lombardus. 210
P. Antiſiod.Conſtant.Imp. 219
P. Aragoniæ Rex Siciliæ regno potitur. 228. à Martino Pont. regio titulo exutus, Eccleſ. hoſtis iudicatur, eius inſolentia, exitialis exitus, 229
P. Ruber Parm. 239. P. Bembus, 270
P. Aloyſius Parmæ Dux à ſicariis necatur. 276
P. Perpinianus 283. P. Victorius. ibid.
P. & Paul. Apoſt. interitus. 86
Petri Caponis virtus, 266
Phaetontis incendium, 11
Phalaris Macedonica, 57
Phalaris Tyran. 42. Pharao Rex, 5
Pharnaces Rex ſimul viſus & victus. 75
Phidias, 50
Philippus Rex Macedon. 57. debellatus. 64
Philippi pater & fil. Imp. 103.147
Philippicus Bardanes Imp. 147. ipſi oculi effoſſi, ibid.
Philippus II. Rex Hiſp. pacem conficit cum Henrico IV. Franc. Rege. 291
Philip. III. Rex Hiſp. 291. Philippum filium Regem Caſtiliæ renunciat, 311. Mauros tota Hiſpania pellit, 315. duplex matrimonium cum Gallia conciliat, 319. filium cum ſponſa Franca à Luſitanis agnoſci curat. 341. moritur & ſuccedit.
Philip. IV. 353
Philip. Pulcher Rex Franc. Flandriam occupat, 231.

231. à Bonifacio regni iure priuatus, 233
Philip. Maria Vicecomes paternam ditionem recipit. 254. confictis literis Eugenium Pont. oppugnat. 255. eius humanitas in Captiuos Reges. 256. Picenum occupat. 255. Concilium Baſileenſe corrumpit, 257
Philip. Lantgrauius Haſſiæ à Carolo v. Cæſ. victus captuſque, 275
Philisburgum à Francis occupatur, 378. à Galaſio capitur, 380. ab Anguienio Duce recipitur, 439. Philo Iudæus, 85
Philoſtratus, 95. Phineas. 11
Phocas Imp. 140. obtruncatus, ibid.
Phœnicia adempta, 72
Phoronæus. 7. Phryxus, 16
Picenum à Sarac. occupatum, 226
Picus, 15
Pilati mors, 83. Pindarus, 42
Pipinus Dux Auſtraſiæ. 147 Rex Franc. à Zacharia Pont. appellatus, 152. Ludouicum patrem abdicare imperium cogit. 162
Piſæ ſubactæ 249. liberatæ, 266. ſubactæ à Florentinis, 268
Piſani à Genuenſibus debellati, 205. eorum opes auctæ, 187. Piſiſtratus, 42
Pius II. Pont. 261
Pius III breuiſſ. Pont. 267
Pius IV. Pont. 279
Pius V. Pont. eius authoritas apud Cæſarem, 280 diploma de non alienandis Pont. ditionis oppidis ibid.
Placentia Pont. tradita, 268, Petro Aloyſio Farneſio data, 275
Placidia Honorij Imp. ſoror, vxor Athaulphi, 123
Placilla Thodoſij Imp. vxor, 120
Plato. 54. Plautus. 64
Plebis Rom. ſeceſſio in ſacrum montem, 47

Plinius iunior, 91. ſenior, 88. incendio veſuuij, eiuſque cineribus, obrutus, ibid.
Pluranium montis ruinis penitus obrutum, 336
Plutarchus, 92. Pluto, 6
Pollio Trebellius, 110. Pollux. 16
Polonia cum Mieſlao duce baptizatur. 181
Poloni Reges ex Bohemia, 244. eorum clades, 258. Poloni Regis miſeranda mors, ibid.
Polybius Hiſt. 67
Polycarpus pro Chriſto necatus. 96
Polycletus, 50
Polycrates, 42. Polynices, 37
Pomœrium Rom. prolatum, 79
Pompeius Magnus cur appellatus, 70. Conſul, ſine Collega factus 73. necatur, 74
Pomp. Trogus, 79. Pomponius Mela, 82
Pons ſublicius, 39
Pontes duo Lutetiæ incendio conſumpti, 351
Pontianus Pont. pro Religione cæſus, 102
Pontifex Rom. à nullo iudicatur, 155. Pont. Rom, Maieſtas, 211
Pontus in Prouinciam redacta, 72
Populorum defectio ab Imp. 149
Porphyrius Plotini diſcipulus. 105
Porſena Hetrúſcorum Rex, 46
Portus Rom. 84
Poſthumius, 105. Prætor Vrbanus, 56
Praxiteles, 52. Priamus, 18
Princeps Condæus 341. 371. eius expeditio in Comitatū Burgundiæ 381. in Ruſſilionē, 407
Princeps Palatinus victus à Cæſareis, 385. Lutetiæ detentus & liberatus, 389
Princeps Monach. Regis Franc. fidei ſe ſuamque ditionem tradit, 421. 429
Princeps Thomas, & Ioannes Vverthius Picardiam popūlantur. 381. 435
Priſcianus Grammaticus, 136

Probus Imp. 107. Proclus, 125
Proclus Mathem. 131
Procopius, Tyran, 117. Procopius Hiſt. 136
Prodicus Adamitarum parens, 93
Prometheus, 9. Propertius. 79
ProſcriptioSyllana 70. Senatorũ à Triumuiris, 77
Proſerpina, 13
Proſper Aquitan. 126. Prudentius. 124
Pruſſia baptizatur, 183
Pſeudophilip. Rex captus, 65
Ptolemais deleta, 230
Ptolemæus Lagi filius Iudæam occupat, 60
Ptolemæus Philadelp. 61
Ptolemæus Aſtrol. 94
P. Decius ſe deuouet pro exercitu, 57
P. Seruilius Iſauricus, 71
Pugna Rocroyana Hiſpanis infauſta, 433
Pulcheria Theodoſij Iunioris ſoror, 123
Pygmalio. 32. Pyræum, 49
Pyrrhus Rex Epirot. 59
Pythagoras primus ſe Philoſop. dixit. 42

Q

Q. Cincinnatus, 49
Q. Curtius, 79
Q. Fabius Max. Cunctator. 62
Quirinalis Mons, 42

R

Rabanus 158. Rabanus Hiſt. 163
Rabbi Moſes, 210. Rachel, 7
Rachis Rex Longob. Benedictinum habitum ſumit, 151. Radeuicus. 215
Ranimirus I. Rex Arragoniæ, 190
Ranzouius Comes, 393. 435. Lutheranam hæreſim abiurat, 440
Rauenna à Pont. recepta. 157. Rauennatum Eccleſ. ad Rom. Authoritatem redit, 144
B. Raymond. refertur in numerũ Sanctorũ, 297

Rebecca, 7. Reges Syluij. 19
Reges Roma exacti, 44
Reginaldus Polus Card. Angliam erroribus expurgat. 277. ReginoAbbas.175.184
Regis exemplum, 163
Regnorum diuiſio à Ludouico Pio facta, 160
Rhemigius Rhemenſis. Epiſ. 130
Rhemus, 33. Rentius necatus. 243
Renatus Neap.regno potitur, 258
Rhadagaſius Gothorum Rex fame enectus,122
Rhadamanthus, 13. 14. Rhea Syluia. 31
Rhete Lycurgi Leges, 30
Rhinotmeri cognom. vnde, 146
Rhodus,87 à Saracenis capta.144.à Turcis,270
Rhœtia Rom. Imp.adiuncta, 79
Rhœti ſiue Griſones inter ſe motus ciuiles excitant 335. in Valle-Tellina Catholici pellunt Hæreticos,345. Hiſpani excitant propugnacula 345. certatur vario marte, 352
Richardus Capuæ Princeps. 196
Richardus à S. Victore, 210
Richaredus Viſigoth. Rex, 139
Ritus Græcis permiſſi. 257
Róbertus Viſcardus,196 ex hoſte patronus Eccleſ. ibid. eius incrementa 198. bellum cum Imp.Græc. 199. Rob. Dux Apul. 196
Rob.Imp. Conſtant. 219
Rob.Rex Neap.235.Rob.Cæſ. 251
Rob. Bellarminus Card. 354
Roboas, 23
Rodulphus Rex Italiæ, 177
Rodulphus Cæſ. 227
Rodulphus Agricola, 264
Rodulphus II. Cæſ.284. ſub eo bellum Iuliacenſe, 316. moritur, 319
Rogerius Dux Apuliæ & Calabriæ 200. Apuliam,& Calabriam, Siciliæ addicit,204.Feudatarius

datarius Pont.205.208.Rex Siciliæ,206.male partis exuitur,ibid. excommunicatur,207
Rohanus Dux. 385
Roma in Palatino monte condita,29.quo tempore condita,34.à Gallis incẽſa,53.à Camillo refecta 55. partim à Nerone reincenſa,85. Tyrannide Maxentij liberata, 113.ab Alarico Goth. Rege capta, 123. ab Ataulpho corraſa, ibid. capta à Maximo Tyran. 127. Genſerico Vand.Rege,ibid. à Ricimero, 128 ſubacta à Theodorico Goth.Rege,130.ſe dedit Beliſario,134 quartum à Gothis capitur, 135. ab Authori Longob.Rege obſeſſa,138. per occaſionem Leporis capta, 171.iterũ capta,200.capta à Viſcardo&ex parte incẽſa,ib.
Romæ ornamenta à Conſtante ablata, 143.veteris Reip.forma renouata,178. fames atrox, ac peſtilentia,200. vrbis direptio. 272
Romanus puer Imp.Græc. 181
Rom. Argyropolus Imp,Græc. 190
Rom. Regis inſignia ab hetruſcis, 40
Rom.ab Innocentio deficiunr,208.Romanorum clades ad Ticinum 61.ad Thraſimenum,ibi. ad Cannas, ibid. de Sarac. Victoria Naualis, 165. clades, 208. 212. ſuperbia ab Eugenio Pont.fracta, 208
Rom.Diogenes Græc.Imp.à Turcis captus,199
Romulus Syluius.29. Romulus & Rhemus, 33
Romulus I. Rex Roman. 33
Ronceuallenſis clades, 158
Roſtra, 57. Rupella capta, 370
Rupertus Abbas, 207
Ruſſi ad Chriſtum traducti, 170
Ruſticorum.70. millia in Auſtria cæſa; 366

S

SAbina pro Religione cæſa, 93
Sacerdotum Apoſtolic. Ordo à B. Laur. Iuſtin,

Iuſtin.inſtitutus, 252
Sacra Iouis Elicij, 38
Sacrificia, 2. Saguntus deleta, 62
Salernitanus principatus, 165
Saladinus Turca Ægypto potitur,213.eius memorabile funus, 217
Salaminia victoria, 48
Saluſtius, 73. Salomon, 22
Samaria condita,25. euerſa, 35.36
Samnium deletum, 59
Samſon, 18. Samuël, 20
Samus, 87
Sanazarius, 264
Sanctius Garſias 162. eius inuentum. ibid.
San Ioannes de Lucio ab Hiſpanis direptus, 270
Sapho, 42 Sara, 5
Saracena ſecta diuiſa, 143
Saraceni regni origo, 141
Saraceni Roderico Rege victo Hiſpania potiuntur,149. 370000. vno prælio cæſa,150. Apuliam vexant, Anconam diripiunt,Barium occupant.163. onuſti præda ſubmerguntur.165 Apuliam & Calabriam occupant. 166. Syracus capiunt. 167. Tarentum occupant. 169. Fraxinetum.172 Calabria,Apulia,Beneuento potiuntur.177.Fraxineto eiecti, 179.pulſi ex Italia & Sicilia, 198.baptizantur.233.pulſi ex Hiſpania, 264
Sardanapalus Aſſyriorum Rex vltimus, 31
Sardes, 43
Sardinia á Sarac. ſubacta, 149. Federico Arag. regi conceſſa, 234. Saturnus, 15
Saturni ſeditio, 69. Saül, 20
Saxones à Carolo Magno ad Chriſti fidem compelluntur, 154
Scaligeri, 235. eorum opes auctæ,239. deleti à Carrariis, 252

Scanderbergi Epirot. Ducis egregia virtus 259
Schazephus Rex Perſ. 279
Schiſma grauiſſimum, 245. ſublatum, 253
Scipiones ab Aſdrubale in Hiſpania cæſi, 63
Scipio Africanus, 64. bellum in Africam transfert, ibid. eius exilium, 65
Scipio Æmilianus, qui & Africanus minor, 67
Sclaui baptizati, 168. eorum clades, 180
Scodra vrbs à Turcis capta, 269
Scotia, 125
Scoti & Hiberni Chriſto ſe aggregant, ibid.
Sebaſtian. Luſitan. Regis interitus, 284
Seculum aureum, 15
Sedecias Rex Iud. poſtremus, 41
Sedes Pont. Romam à Greg. XI. relata, 244
Seditio in Mexico, 362
Sedoanus in Franc. poteſtatem redigitur, eius perfidia, 167
Sedulius, 114
Segethum expugnatum, 281
Seianus Tiberij crudelitatem acuit, 82
Seleucus Philomitor, 65
Seleucia Rom. Imp. adiuncta, 91
Selimus Turc. Imp. 268
Semeias Proph. 24
Semiramis, 4. Semus, ibid.
Senæ captæ & Coſmo conceſſæ, 277
Senator vnus pop. Rom. iſque peregrinus, 242
Senatores Rom. centum, 35
Senatores bini Rom. 241
Senatus Pariſienſis incendio ferè conſũptus, 336
Seneca Philoſoph. 85
Septimus & Seuerus Imp. 97. vox humanæ felicitatis contemptrix, 98
Septuagenta interp. 61
Sergius Galba Imp. 86
Sergius Rom. Pont. 146

Serici artificium à Græc. in Italiam allatum, 109
Serpens Æneus, 11
Serrelæena Rex Indiæ ad fidem conuertitur, 307
Sertorius, 71
Seruia Turc. Reg. ſtipendiaria, 255
Seruilius Hala. 51
Seruitus Babil. Iud. 40
Seruius Tullius, 41 Sethus, 2
Seuerus, 128 Seuerus Sulpitius, 119
Seueritatis exemplum in aſſeclam, 101
Sfortia perit in flumine, 254
Sibilia Regina, 101. Sibylla Cumana, 40
Sicani, 15 Sichæus, 32
Sicilia prima prouincia Pop. Rom. 63. recuperata, 125. depopulata, 133. à Saracenis occupata, 146. 161. à Græcis recepta de Sarac. 191. rebellat, in Hiſpanos, 453
Siciliæ Reges Hieroſ. regni titulum habent, 221
Siculi, 15
Siculæ veſperæ Francorum cæde infames, 228
Sigebertus Rex Franc. fit Monachus, 144
Sigericus Rex Goth. 123
Sigiſmundus Rex Hungariæ, 247
Sigiſm. Cæſ. 253. ab Eugenio IV. rite appellatur Aug. 255
Sigiſmundi Polon. Regis obitus, 282
Sigiſmundi Tranſiluaniæ Principis de Turcis victoria, 288
Sigiſm. Tranſiluaniæ Princeps regionem ſuam cedit Imp. 292. ingentes poſtea turbæ, 293. redit in gratiam cum Imp. 297. moritur, ibid.
Sigiſm. Polon. Rex periclitatur in Suecia, 292. deficiunt ab eo Sueci, 197. diſſipat ſediriones Polonicas, 309. Moſchos fere ſubiugat, 316. eius filius ab iis in magnū Ducem expetitur, 318. proditorie vulneratur, 344, Turcas magna clade repellit, 349. moritur, 376

Sigiſm. Ragotzius Tranſiluaniæ Princeps eligitur à rebellibus,309. Tranſiluania cedit,311. Hungariam populatur, 436
Sileſia Hungariæ regno adiecta, 262
Silius Italicus, 88
Simeon Metaphraſtes. 175
Simon Dux Iud. 66
Simon puer omnes Chriſti cruciatus expertus eſt, 264
Simonides, 42 Siſara, 14
Siſebutus Rex Hiſp. 142
Societas Iesv à Paulo III. comprobata,275. reſtituitur in Gallia, 306
Socrates, 52.126
Solinus, 91
Solis defectio mortem Lud.Aug parit, 162
Soles tres exorti,78. duo in Cælo viſi, 181
Solimanus Turc. Imp. 269. à Vienna expulſus. 273. mortem obit, 281
Sophia Aug. 136 Sophocles, 52
Soter Pont. mortem ſubit, 95
Sozomenus, 126
Sparta 9.in ſeruitutem redacta,64.occupata,261
Spartus, 9
Speuſippus, 58 Sphinx, 17
Spinola, 306. Iuliacum capit, 350 .Breda, 363
Spiridion Antiſtes Trimituntis, 114
Sp. Caſſius, 51 Sp. Melius, 46
Stationes, 139 Statius, 89
Stauratius Imp. Græc. 159
S. Stephanus Saxis obrutus. 82
Steph.II. Rom. Pont. à Pipino Franc. Rege honorificentiſſime excipitur, 152
Steph. V. Pont. 160
Steph. I. Rex Hungariæ cum tota gente baptiſatur, 182
Steph. Bathorius rex Polon. 283.285

Steph Botzkaius magnam Tranſiluaniæ partem occupat, 306. Hungariam, Auſtriã & Morauiam vaſtat, ibid. Tranſiluania, Valachia & Moldauia potitur, 308. ei ac poſteris cõceſſa, ibi. moritur, 309. Steſichorus, 42
Stelico per tutelam Tyrannidem affectat, 122 cum Eucherio filio interfectus, 123
Strabo. 79
Strigonia à Ioan. Fr Aldobrandino recepta. 289
SueſſionẽſisComes. 408. Suſa expugnata, 372
Suetonius, 91. Sylla Dictator. 70
Sueui euocati, 122. Syluia Mæſia, 39
Suidas, 158. Syluerius Pont. 134
Syluester II. Pont. falsò magus habitus eſt, 186
Syluius, 19. Syluij reges, ibid.
Sylu. Athys, 24. Symmachus, 132
Symphoroſa pro religione cæſa, 93
Syphax Numidiæ rex capitur, 64
Syracuſæ captæ, 167
Syria ademptа, 72. à Turcis ſubacta. 269

T

TAcitus, 91. Tacitus Imp. 116
Tamerl. rex Tart. 249. filiorũ diſcordia, 250
Tancredus rex Siciliæ. 216
Tarentum receptum, 63. 170
Tarquinius Priſcus rex Rom. 40. Superbus, 44
Tartari magna Aſiæ & Europæ parte potiũtur, 222. potiuntur Perſide & Meſopotamia, 225. baptiſantur, 227. eorũ rex Meto Chriſti. 222. profligantur à Turcis & Coſacis, 223. 327. à Polonis, 362. eorum magna ſtrages, 367. cum Moſchis finitimas prouincias populãtur. 384
Taurinum & alia Sabaudiæ oppida à Francis expugnata. 274
Tauris vrbs Regia Perſis adem pta. 269
Taurus, 16
Templum Salomonis conditum, 22

Templum pacis, 87. deflagrauit, 96. S.Mariæ ad Niues, 116. S.Sophiæ, 136. Aquiſgranæ, 155
Templarij, 204. à Rege Franc. extincti, 236
Terentius, 67
Tereſia virgo refertur in numerū Sanctorū, 354
Terræ motus Antiochiæ, 91. in Calabria, 385
Tertullianus, 98. Teucer, 15
Theationum ordo inſtitutus, 275
Thebæ, 14
Thebæorum Legio cædem paſſa, 109
Thebaldus Dux Ferrariæ, 181
Themiſtius Philoſoph. 118
Themiſtocles, 47. eius exiliū, pietas in patriā, 49
Theodoræ Aug. pietas. 164
Theodoretus, 126
Theodoricus Clodouei gener. 131. diē obit. 132
Theodorus Beza Genuen. hereſiarcha, 280
Theodorus Laſcharus Imp. Trapez. 224
Theod. Laſchari filius Imp. Trapez. ibid.
Theod. Martyr in acie pro Græcis pugnat. 183
Theod. Orientis Aug. 119. Ambr. paret, 120
Theodoſ. Arcadij filius hæres Imp. 122
Theodoſ. II. Iunior Imp. ibid. diem obit. 126
Theophilus Iconomachus Græc. Imp. 162
Theophraſtus, 59. Theophylactus, 158
Theopompus Rex Laced. 33
Theopompus Chius, 59
Thermæ Antonianæ, 99. Thermopylæ, 48
Theſauri male patri male diſſipantur, 189
Thesbytes, 26. Theſeus, 16
Theſſalia ſubacta, 87
Theſſalonicenſium cædes, 110
S. Thomas Aquinas. 227
Thomas Card. Eboracenſis perit ab Henrico rege Angliæ, 274. Thoraſius 369. 381
Thracia ſubacta 87. pars eius amiſſa, 243
Thraſybulus, 38. Athenas liberat, 42

Thucydides, 51
Thyeſtes, 17. Tiberinus, 27
Tiberis Flu. vnde dictus, 27. eius inundatio, 138
Tiberius Nero Imp. 81. mors, 82
Tiberius II. Imp. 137
Tiberius III. Abſimarus Imp. 146
Tiberius Grac. occiſus à Scipione Naſica, 67
Tibullus. 79. Tiburis excidium. 208
Ticinum Longobard. Regia, 137
Tigranes, 72. Timantes, 50
Titanes, 6
Titus Veſpaſ. filius humani generis deliciæ, 88
T. Liuius, 79
T. Manlius Torquatus, 56. eius ſeueritas in Filium. 57. Tobias, 36
Toletum Viſigoth. Regia, 137. de Saracenis receptum, 202
Tomyris Scytharum Regina, 43
Tortoſa expugnata, 460
Totila Goth. Rex 134. eius humanitas ac iuſtitia ibid. à Narſete victus cæſuſque, 135
Trapezuntij Imp. origo, 217
Trapez. Imper. extinctum, 261
Treueris capta, captus eius Archiepiſc. 380
Tribus Iudea 12. Beniaminiana, 23
Tribuni militum. 51. plebis, 47
Triptolemus, 13. Triſmegiſtus, 14
Triumphi Cæſaris, 75. Conſtantini, 113
Triumuiratus, 77
Triuulceus Card. Mediolani Prorex, 399. 409
Troas, 15. Troia euerſa, 36. Tros. 15
Trophæa Miltiadis, 47
Tullus hoſtilius Rex Rom. 38
Tunetum captum, 60. captum à Ioa. Auſtriaco, ſed breui amiſſum, 283
Tunetanus Rex vectigalis factus, 227
Turcæ Hieroſoly. diripiunt 189. anno Chriſti

M.L.exorti,194.magna parte Aſiæ potiũtur.199
Turcarum inſignis clades 260.282.288.Venetis bellũ inferunt.460.Candiã aggrediuntur, 461
Turnus, 18
Turpinus Rhemenſis Epiſc. 158
Turris Babel, 4. Creſcentij, 186
Tuſculanorum audacia, 212.Tyreſias vates.17

V

Valens Orientis Imp. 117. Arianus, 118 viuus amburitur, ibid.
Valentinianus Imp. 117
Valent.II. Imp.119. in Occidentis Impe.reſtitutus,120.ſtrangulatus, ibid.
Valent.III. filius Placidiæ,124.Imp.ibi.cæſus, 127. Valerius Max. 82
Valerianus Imp.104. pro ſcabella eſt, ibid.
Valera Card. multa oppida Hiſpanis eripit,383 moritur, 388
Valachia Turc.Regi ſtipendiaria. 255
Vallia Rex Goth. 123
Vallis vmbroſæ inſtitutum, 189
Vallum in Britannia, 98
Valtherus Dux Athenarum, 240
Vandali euocari, 122
Vectigal feudi nomine inſtitutum, 226
Vegetius, 118. Veij capti. 52
Velleius Paterculus, 82
Venatio periculoſa, 171
Venetę vrbis origo,127.Venetiar.vrbs libera,157
Veneti ex Scaligeris creſcunt, 239.Ferraria potiuntur, ſed interdicto à Pont.multati, 236. Laudum & Placentiam occupant,259.Cypro Inſ. potiuntur, 263. compulſi in anguſtias, 267. pacem cum Turca faciunt,283. eorum diſcordia, 157. periculum, 245. altercantur cũ Paulo V. Pont de immunitate Eccleſ.305. bellum agunt, in Ferdinandum Auſtriacum, 318.

328.391. vexantur à Prorege Neap.ibid.initur pax,333.Turcas profligant. 477
Ventidius Baſſus, 78. Venus, 7
Veritas Principibus ignota, 102
Veſuuij montis incendium. 88
Veturia, 47. Via Appia, 59
Vicecomitum opes diſſipatæ. 252
Vicegradum à Ioan.Aldobrandino receptũ, 289
Vittichindus, 184
Vichiza Hiſp.Regis libido inſignis & contumacia, 149. Victor Pont. 98
Victor.III. Pont. 201
Victorem ſecuritas vincit, 159
Victoriæ de Saracenis afris, 201
Victoriæ inſolentia, 176
Victorinus Rhetor, 115
Vido rex Italiæ, 171.Imp. 172
Vido Turrianus. 235. Vigilius Pont. 135
Viminalis Mons, 42
Vincentius Gonzagua Dux Mantuæ moritur cui ſuccedit Dux Niuernenſis,371. moritur. 383
Vincentius Bellouacenſis hiſt, 208
S. Vincentius Ferrerius, 248
Vinciſlaus Cæſ. 223
Vinciſlao Imp. abrogatum, 249
Vindelici Rom. Imp.adiuncti, 79
Vinum. 3. Virgilius. 79
Virgo Deipara in cælum migrat, 85
Viriatus latro, 67. Viſigothi, 123
Vitalianus Pont. 143. Vitæ Longitudo, 2
Vitellius Imp. 86. Vitiges Rex Goth.133
Vladiſlaus Rex Polon.245.Hungariæ, 258
Vladiſlaus IV. Rex Polon. 376.386
Vlpianus, 98
Vlpius Traianus Imp. 90. eius dictum, 91
Voluſianus Imp. 104
Vrbanus Pont.pro Chriſto cæſus, 101

Vrbanus II. pont. 201
Vrbanus IV. pont. 226
Vrbanus VI. pont. vrbem reuiſit, 243
Vrbanus VII. pont. 287
Vrbanus VIII. pont. 361. pacis ſtudium. 363
365. literis Iaponenſes ad fidem accendit, 366
bellum gerit cum Duce Parm. 413. 421. moritur, 438. Vrbs condita, 2
Vrbs leonina, 165. ſepticollis, 42
Vrias, 21
Vſumcaſſanus perſ. rex in Turcas à pont. incitatus, 260. victorias retulit egregias, ibid.
Vulcanus, 7

X

Xantippus Laced. Dux, 60
Xenocrates, 58. Xenophon. 54
Xerxes, 48. Xyſtus II. pont. 104
Xyſtus IV. pont. 262
Xyſtus V. pont. 286

Z

Zacharias proph. 29
Zach Rom. pont. 151
Zacynthus Inſ. 65
Zeleucus, 50
Zeno Stoicorum parens, 59
Zeno Orientis Imp. 129. viuus ſepultus, 130
Zenobia ducta in triumpho, 106
Zephyrinus pont. 99
Zeuxis, 50
Zimiſces Imp. Græc. 182
Zizimus Mahometis filius ad pont. mittitur Romam, 264
Zoe Aug. relegata, 191. cum Theodora ſorore imperitauit in Oriente, ibid.
Zopyrus Babyloniam ſuo Regi prodit, 45

FINIS.